Mayo

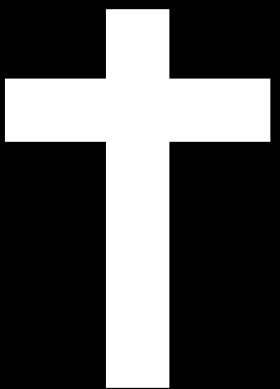

Mayo: Diosta nooki yorem nokpo New Testament

Mayo

Mayo: Diosta nooki yorem nokpo New Testament

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mayo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source files dated 13 May 2025
84020f7b-8f34-5f65-803f-a2c6c92b92ea

Contents

San Mateo 1
San Marcos 85
San Lucas 137
San Juan 226
Hechos 290
Romanos 373
1 Corintios 408
2 Corintios 439
Gálatas 459
Efesios 470
Filipenses 481
Colosenses 489
1 Tesalonicenses 497
2 Tesalonicenses 504
1 Timoteo 508
2 Timoteo 517
Tito 524
Filemón 528
Hebreos 530
Santiago 555
1 Pedro 564
2 Pedro 573
1 Juan 579
2 Juan 588
3 Juan 590
Judas 592
El Apocalipsis 595

Jü Evangelio San Mateota Jïojtekähui

Jesústa yoiyöhuam bannaataka kateme
(Lc. 3:23-38)

1 Ïri libropo jïojteri Jesucristota bétana áchayhuariapo
bat kat-riam, Davidta ä usiatukaï bétana entok Abrahamta
bétana.
2 Abraham Isaacta üusek, Isaac éntok Jacobta, Jacob
éntok Judáta entok jume ä sailahuam.
3 Judá juka Faresta entok juka Zarata üusek, Ímëi éntok
Tamarta áyekay. Fares juka Esromta üusek, Esrom éntok
Aramta üusek.
4 Aram Aminadabta üusek, Aminadab éntok Naasónta,
Naasón éntok Salmónta.
5 Salmón Boozta üusek; ïri éntok Rahabta áyekay. Booz
Obedta üusek, ïri éntok Rutta áyekay. Obed éntok Isaíta
üusek.
6 Isaí rey Davidta üusek, rey David éntok Salomónta ïri
éntok Uriasta jubekäu áyekay.
7 Salomón Roboamta üusek, Roboam éntok Abíasta,
Abías éntok Asa ti téhuaakamta.
8 Asa Josafatta üusek, Josafat éntok Joramta, Joram éntok
Uzíasta.
9 Uzías Jotamta üusek, Jotam éntok Acazta, Acaz éntok
Ezequíasta.
10 Ezequías Manasésta üusek, Manasés éntok Amónta,
Amón éntok Josíasta.
11 Josías Jeconíasta üusek, entok ä sailahuam. Huámëi
taahuarimmet éntok, jume Israeliitam úttiapo Babilooniau
bíchaa nuksákahuak.
12 Huanäi Jeconías Salatielta üusek, Salatiel éntok Zorob-
abelta.
13 Zorobabel Abiudta üusek, Abiud éntok Eliaquimta,
Eliaquim éntok Azorta.
14 Azor Sadocta üusek, Sadoc éntok Aquimta, Aquim
éntok Eliudta.
15 Eliud Eleazarta üusek, Eleazar éntok Matánta, Matán
éntok Jacobta.
16 Jacob Joséta üusek, Maríata kuuna. Íachi éntok Jesús
yeu yoremtuk, jü Cristo.
17 Júnakoy Abrahamta jiápsay naateka Davidta jiapsäu
tájti guoj mamni áma naikimme, jume nat sáu tómti
kateme. Davidta jiápsay naateka israeliitam Babilooniau

bíchaa úttiapo nuksákahuakäu tájti guoj mamni áma naikimme; entok israeliitam Babilooniau bíchaa úttiapo nuksákahuakäpo naateka Cristota yeu yoremtukäu tájti kéchim guoj mamni áma naiki.

Jesucristota yeu tómtekähui
(Lc. 2:1-7)

18 Jesucristota yeu tómtekäu ínel yeu siika: Ä áyehua
María Joséta kunaseka áutukay; të kee jee náu am jiápsayo
abe asoaka yeu siika, Espíritu Santota bétana.
19 Të José, Maríata kunasëihui Diosta bíchäpo lútüla
jiápsa, huatem bíchäpo kaa tiusi ä tahuanakë béchïbo éhuil
ä tö simbáarey.
20 Të áapörik ínëli ä éaysu Diosta ángel tenkuriapo áu
yeu machiak huanäi ínel au jiaahuak:
—José, Davidta üusi, katë májhueka Maríata jubiapo
mabeta; bueïtuk jü Maríata tómpo asoa bárëu, Espíritu
Santota bétana huéiye.
21 Huanäi ili usi outa asoanake, entok Jesús të ä
téhuaanake, bueïtuk Áapo ä pueblohua jínëuriata am
máknake bem Dios bejrim bétana.
22 Sïme ïri yeu siika Señorta nokakäu chúpnakë béchïbo
profeetata huämi ínel ä jíako:
23 Én éntok jü jámut beme abe asoaka tahuanake huanäi ili
outa asoanakë;
entokim Emanuel ti ä téhuaanake;
itom nokpo: “Dios itomaki”, tiau báare.
24 Huanäi José búsaka, ángelta nésahui yáuhuak, ä
jámut mabetaka. 25 Të kaa ä jubeka bénasi amak jiápsak,
bueïtuk kësam huëpo ili usi outa Maríata ä asoau tájti;
huanäi Jesús ti ä téhuaatuak.

2

Jume magom ä bít báreka áu yájakame

1 Júnakoy Jesús yeu yoremtuk Belén pueblopo jum Judea
buiärapo, ímechi taahuarimmet Herodes áma réytukay.
Huanäi jume jita täyame magom täata yeu huë bétana
kateka Jerusaléniu yájjak,
2 ínel jíaka:
—¿Jáksu aane, jü judíommeu réy yeu yoremtulame?
Bueïtukte itom buiärapo aneka ä chókihua bitchak, én
éntokte äbo yáij-la ä yöri báreka.
3 Íkäi jíkkajaka, jü réy Herodes kaa yánti ée táytek, entok
sïme Jerusalénpo jóakame két áamaki.

4 Huanäi am núnutebok jume tiöpopo chë nésahueme,
jume pueblopo jïojteleerom entok jume Moiséjta ley am
mamajtíame. Huanäi am nátemajek jákun yeu ä yorem-
tunakëhui, juka Cristota.
5 Bempo éntok ínel ä yómmiak:
—Belén pueblopo Judea buiärapo; bueïtuk ínel ä jïojtek,
jü profeeta:
6 Empo éntok, Belén pueblo, Judá buiärapo joome,
katë chë ilitchi, jume Judea buiära pueblom násuku;
bueïtuk emót yeu huéenake, jü gentetapat huéenakeme,
juka ín pueblo Israelta suayanakeme.
7 Huanäi Herodes jume magom éhuil núnnuk, sïmeta
bétana huitti am temaij báreka, jauhuey juka chókita yeu
machiakähui.
8 Huanäi Belén pueblou lúl-la am katchahueka, ínel ámeu
jiaahua:
—Ámanem sájaka sïmeta nátemaje, ïri ili usi outa
bétana. Huanärem ä téakätek nee téjhuaanake, bueïtuk
áman sikane két ä yörinake.
9 Huanärim bempo réyta jíkkaijsuka sájjak. Jü chóki
éntok täata yeu huë bétana bem bíchakäu ámepat
huéesimey. Áman am yáijboy ili usita anë béppa taahuak.
10 Juka chókita bíchakam tüisi al-lëiyak.
11 Huanärim káriu kimuka ä bitchak. Juka ili usita ä áye
Maríatamaki. Ímïrim tónommia jápteka ä yörek, entokim
tómita béjrek étapoka ä miikak, oro tómita, inciensota
entok mirrata.
12 Chúkula jüneehuame tenkupo ámeu yeu machiak, kaa
Herodestau bem nóttinakëhui. Huanärim bem buiärau
bíchaa nóttek täbui böochi.

Egiptou bíchaa tennihuakähui

13 Chúkula bempörim sákasuko, jü Señorta ángel
tenkupo Josétau yeu machiak. Huanäi ínel áu jiaahuak:
—Yejtekë juka ili usita nüye, ä áyemaki. Huanäre Egiptou
bíchaa siime. Ámanïrë taahua, enchi ín téjhuäu tájti;
bueïtuk rey Herodes juka ili usita më báanake.
14 Huanäi José búsaka, juka usita entok ä áyehua nüka,
huäri tukaarit Egiptou bíchaa siika.
15 Huanärim áman taahuak, Herodesta mukëu tájti,
juka Señorta nokakäu chúpnakë béchïbo, profeetata ínel
jíakähui: “Egipto bétana nä núnnuk, juka ín Üusi.”

Rey Herodes jume ili usim súatebok

16 Huanäi rey Herodes jume magom bétana áu junner-
iahuak tíaka tüisi öomtek. Huanäi sïme ili usi ohuim

súatebok, guoy huásuktiriam kóm bíchaa huériame, pueblo Belémpo joomem entok áa chíkola, juka tiempota magom nokakäu ámet ä jüneakä pámani.

17 Huanäi áu chúppak, juka profeeta Jeremíasta nokakähui, ínel ä jíakähui:

18 Ramá pueblopo jíkkaijtuk,
jü jiokot jíahui entok buanhuame:
Raquel ä asoam béchïbo buaanay,
entok kara jíapsi yejtey, bueïtukim béja kókkolamtukay.

19 Të chúkula juka Herodesta muksuko, Señorta ángel tenkupo Josétau yeu machiak Egíptopo, ínel jíaka:

20 —Yejtekë ili usita nüye, entok ä áyehua. Huanäre Israel buiärau bíchaa huéiye, bueïtukim kókkosuk, jume ili usita më báreïhui.

21 Sep yejteka, ili usita nüka, entok ä áyehua. Huanäi Israel buiärau bíchaa siika.

22 Arquelao Judea buiärapo réytukay, ä áchay Herodesta réytukaïpo. Íkäi jíkkajaka májhueka taahuak, áman huée béchïbo. Të tenkupo jüneehuamta jípurek; huanäi Galiléa buiärau bíchaa siika.

23 Ímï yepsaka áma jóatek, jum Nazaret pueblopo, bueïtuk ínëli áhuä chúpanakë béchïbo, jume profeetam nokakähui, nazareeno tä téhuaanä béchïbo.

3

Juan Bautistata gentemmeu nokakähui
(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Huámechi taahuarimmet Juan Bautista áma yepsak mékka ánia see päria Judeapo, Diosta noki noksimeka

2 ínel jíaka:

—Emóem jíapsi kúaktia, bueïtuk téhuekapo Dios rey nésauri äbo jëla ansime.

3 Ïri ájäria jü profeeta Isaíasta áa bétana nokakähui, ínel jíaka:

Mékka ánia see päriapo chay noki jikkaijtuk:
“Señorta böomem nanahuitte,
éntokem jume ili böom rútuktia.”

4 Juan camello bóata sánkokay, entok huakäbiata huikosakay; ä buäyeu éntok buere guöchim entok mumu sitörimtukay.

5 Huanäi jume Jerusalénpo, Judeapo, entok Jordán bathue mayoat jóakame sïmetakam áu yeu sájjak.

6 Bem Dios bejrim am yeu buíseko, áapo am batöay jum Jordán bathuepo.

7 Juebena pariserom entok saduseom áu yájjay, emo batö
ïaaka. Juan am bíchaka ínel ámeu jiaahuak:
—¡Bakot asoarim bénnam! ¿Jábesu júkäi enchim
téjhuak, juka ára enchim ä tö tennëhui, juka Diosta ómtiraa
äbo huémta bétana?
8 ¡Jü enchim jíapsi kúaktiläu, júyata türim takä bénasi
enchimmet jünakiachitunake!
9 Katem enchim jiápsipo emo jábele: "Abrahamtatte yeu
kat-ria" ti éaka, bueïtuk ínenne enchimmeu jiaahua: Dios
ímï tétampo ára áma yam kattua, jume Abrahamta üusim.
10 Entok kétchi, jume tépuam béjam jípuhua, júya
nahuam chúktiä béchïbo; bueïtuk sïme júya kaa türik
takame chúktiahuaka tájiu jímmaana.
11 Lútüriapo, ínapone bäampo enchim batöa, jíapsi
kúaktihuamta enchim jípunakë béchïbo; të hua íno sáu
huéeme, katchanne júne ä bocham huériapo yúmala,
Diosta bétana Áapo ino béppa chë úttiärata jípureka
nésahue. Áapo, Espíritu Santoy enchim batönake, entok
tájiyi.
12 Jü tirijkom áy huijhuijtiahuame ä mámpo óorek;
erata éntok tútenake, tirijkom éntok náu tójaka, báchiam
ëeriahuäpo am ërianake; juka tirijko ótata éntok táanake,
jum táijta kaa tutukëpo.

Jesústa batöhuakähui
(Mr. 1:9-11; Lc. 3:21-22)
13 Huanäi Jesús Galiléa buiära bétana huéeka Juantau
yepsak, jum Jordán bathuepo, áapörik ä batö ïaaka.
14 Të Juan kaa báarey, ínel jíaka:
—Émpë nee batöpo yúmala. ¿Én éntoke émpoisu inou
huéiye?
15 Të Jesús ä yómmiak, ínel jíaka:
—Júnëlë ä tójja, bueïtuk türi sïmeta Diostau bíchaa
lútula huémta itom chúpanakëhui.
Huanäi Juan ínel ä tójjak.
16 Jesús entok batösuhuaka, bäapo yeu simlataka jikau
ä huey téhueka áu étapok. Huanäi juka Diosta Espíritu
bitchak, áa béppa guókouta bénasi kóm huémta. 17 Jíahui
nooki téhueka bétana jíkkaijtuk, ínel jíaka:
—Ïri ín Üusi tüisi ín nákëhui; áa bétanane tüisi al-leiya.

4

Jesús kaa türikuy jíöbilahuak
(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

1 Chúkula jü Espíritu Santo Jesústa núk siika, mékka ánia
see päriau bíchaa. Ímïri jü diablo kaa türikuy ä jíöbila
báarey.
2 Cuarenta taahuarim entok tukaarimmak náuhui kaa
jïbuäk; huanäi tébäurek.
3 Huanäi jü yore jioptua báreme áu yepsaka ínel áu
jiaahua:
—Empo Diosta Üusitukätek, ímëi tétammechë nésahue,
am páanimtunakë béchïbo.
4 Huanäi Áapo ä yómmiak, ínel jíaka:
—Diosta nooki jïojteri ínel jiaahua: “Kaa buähuamtay
jíba jiápsa, jü yoreme, ál-la sïme nokta Diosta bétana
huémtayi.”
5 Chúkula jü diablo buere joära Jerusaléniu bíchaa ä núk
siika. Huanäi tiöpot chë mejikat ä jämutuak.
6 Huanäi ínel áu jiaahua:
—Empo Diosta Üusitukätek, kömë emo tójja. Bueïtuk
jïojteri:
Ángelesim emou bíttuanake;
bem mámammea enchi tóboktianake,
em guókim kaa tétat tëitinakë béchïbo.
7 Jesús ínel áu jiaahua:
—Két ínel jïojteri: “Katë juka em Dios Átchay jíöbila
báare.”
8 Huanäi jü diablo júchi ä núk siika, jum káhuit
mejikachikun bíchaa. Huanäi sïme huaka ániapo réyim
jípureu ä bíttuak, entok juka musäla ujyória áusülik.
9 Huanäi ínel áu jiaahuak:
—Íkäine sïmeta enchi máknake, inou tónommia kíkteka
enchi nee yöreko.
10 Të Jesús ínel áu jiaahua:
—¡Simëe, Satanás! Bueïtuk Diosta jïojteri ínel jiaahua:
“Em Dios Áchaytë yörinake, éntoke ä nésahui jíba jonake.”
11 Huanäi jü diablo ä tö siika. Sep éntok jume ángelesim
áu yájaka ä aniay.

Jesús Galiléapo ä ministerio tékil naatek
(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

12 Jesús, Juanta pereesotukäu jíkkajaka, Galiléau buiaräu
nóttek.
13 Nazaret pueblopo yeu sika, Capernáum pueblou yep-
sak. Huanäi ímï jóatek, bahue mayoachi, Zabulón entok
Neftalí buiärapo.
14 Bueïtuk áhuä chúpanakë béchïbo, juka profeeta
Isaíasta nokakähui, ínel ä jiäpo:

15 Zabulón entok Neftalíta buíya,
bahuéu bíchaa böo, Jordán bathue huáytana,
Galiléa buiärapo kaa judíom jóakaïpo.
16 Jü pueblo kaa machikuu aneïhui, buere machiriata
bitchak;
entok jume mukia jékka kaa machikuu rejteka
kókkolatukaïhui,
machiria ámeu yuumak.
17 Júnaköi naateka Jesús ámeu nok táytek, ínel jíaka:
—Emóem jíapsi kúaktia, bueïtuk Diosta réytaka
nésahueu béja äbo jëla ansime.

Jesús naiki kuchulerom núnnuk
(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

18 Huanäi Jesús Galiléa bahue mayoat hueramaka,
guoyim bitchak emo sailakame: Simmom, Peero ti
téhuakäme, entok Andrés ä sailahua. Bahuepom jítërim
jímmay, bueïtukim kuchuleromtukay. 19 Huanäi ínel ámeu
jiaahuak:
—Ino sáukem kaate; ínapone kuchuleromsi enchim
yáanake, yorememmehui.
20 Huanäi bempo sep bem jítërim tójaka, áa sáu sájjak.
21 Chë huam jëla huéeka, júchi guoyim bitchak, emo
saylakame: Jacobo Zebedeota üusi, entok Juanta ä say-
lahua. Barcopom bem áchay Zebedeotamak aaney, jítërim
chäbuaka. Huanäi am núnnuk.
22 Bempo éntok barcota entok bem áchayhua tójaka, sep
áa sáu sájjak.

Jesús juebena gententa majtiay
(Lc. 6:17-19)

23 Huanäi Jesús sïme Galiléapo naa siika, bem sin-
agogampo am majtiaka, juka tü nokta Diosta réytaka
nésahue bétana huémta, entok sïme kökoata entok kökosi
éehuamta am úhuay, jum pueblompo.
24 Türi nooki áa bétana nokhuame sïmekut jüneriahuak,
Siria buiärapo. Huanärim áu nüpahuak sïme jume ják
huanteme, kaa al-leaka sirokame bem kökoa bétana, kaa
pappeame, lemooniom jípureme, táij múkëram, entok
káraktilame. Ímëi sïmem bem kökohua am úhuak.
25 Huanärim yuun áa sáu sájjak, Galiléa buiärapo
joomem, entok Decápolis buiära bétana, Jerusalén pueblo
bétana, Judea buiära bétana, entok bathue Jordán
huáytana bétana.

5

Yúmalasi al-leehuame júya káupo nokhuak

1 Jesús juebena genteta bíchaka, káhuit jikau siika huämi
yejtek. Huanäi ä discíipulom áu yájjak.
2 Huanäi am majtia táytek, ínel jíaka:

Jábesu yúmalasi al-lenake
(Lc. 6:20-23)

3 —Yúmalasim al-leenake, huame espíritupo poloobem,
bueïtukim téhuekapo Diosta réytaka nésahuepo
jíapsinake.
4 'Yúmalasim al-leenake, jume buaname, bueïtuk Diosta
bétanam jíapsi jóaana.
5 'Yúmalasim al-leenake, jume yánti emo nüyeka kaa
emo jábeleme, bueïtukim Diosta bétana ania buíata attiapo
mabetnake.
6 'Yúmalasim al-leenake, jume tebäureme entok ä
bäimukeme, juka lútula huémta, bueïtuk bempom
yúmalasi ä mákna, juka ámeu bëyemta.
7 'Yúmalasim al-leenake, jume yore nák jiokoleme,
bueïtuk bempo két ä mabetnake, juka yore nák jiokoli-
huamta Diosta bétana.
8 'Yúmalasim al-leenake, jume Diosta bíchäpo emo jíapsi
báksialame, bueïtuk bempom Diosta bínnake.
9 'Yúmalasim al-leenake, jume yánti jíapsihuamta hu-
atem béchïbo huáatiaka jíapsame, bueïtuk bempom Diosta
üusimpo näikiatunake.
10 'Yúmalasim al-leenake, jume lútüriapo lútula huémta
béchïbo guók jájjahuame, bueïtuk bempom ä áttiaka
tahuanake, juka téhuekapo Diosta réytaka nésahuepo.
11 'Yumálasem al-leenake eme, jiokot ino béchïbo kaa
bíbitpehuame, ino béchïbo guók jájjahuäteko entok sïme
hua kaa türi enchim bétana kaa lútüriataka nokhuäteko.
12 Al-leäem chíkti enchim jíapsimaki, bueïtuk jü
téhuekapo enchim mabetnakëu, sïmek béppa béj-re,
bueïtuk jume profeetam enchimpat kat-riam, guók
jájasuakam jiokot bít-huak.

Jü ímï buíapo oona
(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

13 'Emem ímï buíapo oona. Të ïri ona juka chökorata
tärukäteko, ¿jáchisu júchi ára chökorata jípunake jäni?
Kaa türika tatahua, ál-la päkun yeu guötiahuaka, yoremem
át naa kannake.

Jü ániat machiria

14 'Eme, ániachem machiria. Jü buere jóära káhuit jikat
kátekame kara ésotu.

15 Bueïtuk kaabe machiriata nüka kajonta bétuk ä
mámana, ál-la jikat ä órenake, ínëli jume sïmem jóapo
aneme ä machirianakë béchïbo.
16 Machiriatem ínëli jípure, yoremem bíchäpo, bueïtuk
bempom juka türik enchim joäu bíchaka, enchim Áchay
téhuekapo kátekamtam úttileka ä yörinake.

Jesús entok jü ley

17 'Eme jamak ley nésauta entok profeetam jïojteri
kaitapo tahuaria báreka nee äbo yebij-la ti éiyay. Kanne
kaitapo ä tahuaria báreka yebij-la, ál-la ä huë páman ä
chúpa báreka.
18 Bueïtukne lútüriapo ínel jiaahua, téhuekata entok
buíata ketune bíttuyo, huépul letra entok huépul punto
júne kaa yeu tahuanake, juka leyta huë páman sïmeta áhuä
chúpäu tájti.
19 Ínëli jábetaka junne, juka leypo nésauta chë ilitchik
kaa yáakätek, entok ínëli huatem majtiakätek, ilitchisi
jípuna, jum téhuekapo rey nésauta ayukäpo. Të jábetaka
junne, juka ley nésauta yáakätek, entok ínëli huatem
majtiakätek, huatem béppa chë ériana, jum téhuekapo rey
nésauta ayukäpo.
20 Bueïtukne ínel enchimmeu jiaahua, jü lútula huëpo
enchim joäu kaa jume escriibam entok pariserom joäu
béppa chë türiakäteko, kaibem áman kimunake, jum
téhuekapo rey nésauta ayukäpo.

Náu omtihuamta bétana nokhuame
(Lc. 12:57-59)

21 'Akem ä jíkkaij-la, juka bannaataka kat-riammeu
nokhuakamta: "Kaabetë mënake. Të jábe junne jábeta
mëakätek, yäurata mámpo bétte noki át chúpatunake."
22 Tëne ínel enchimmeu jiaahua, jábe junne ä sailabeu
öomtekäteko, yäurata mámpo bétte noki át chúpatunake;
entok jábetaka junne ä sailahua jájana, aahuame yäura
conciliota mámpo yéchatunake. Entok kétchi, jü kaa
suamsi bétte nokta jábetat nokakame infiernou táijta
béetëu ä huéenakeu át chúpatunake.
23 'Bueïtuk empo juka Diostau bíchaa em näikiari, tiöpo
altariu ä tóijseka áman yebisiseka huëtek, huanäi huämi
áu huáhuaatekäteko, jabetamak júne émomak kaa tüisi
tahualatukähui,
24 huämïrë ä tójja, juka Diostau bíchaa em näikiari jum
tiöpo altarpo; huanäre nótteka áu emo jiokoreka áamak
emo tüte. Huanäre nótteka, juka Diostau bíchaa em
näikiari áu óóre.

25 'Jábeta emou omtemta ä yäura bít báareyo, ketune
böot náu kateka läutë áamak emo tüte, kee yäurata
mámpo enchä yéchayo; bueïtuk jü emou omteme juezta
mámpo enchi yéchanake; íri éntok porista mámpo, enchi
páttianä béchïbo.
26 Lútüriapone ínel emou jiaahua, ímïre kaibu yeu
huéenake, bueïtuk sïmeta juka em huikiriäu em béjtuäu
tájti.

Jubeka täbui jámuttamak jíapsihuamta bétana nokhuame
27 'Akem ä jíkkaij-la, juka bannaataka nokhuakamta:
"Jubekame entok kunakame katem täbuimak jíapsinake."
28 Të ínapone ínel enchimmeu jiaahua jábetaka junne
täbui jámutta bíchaka ä ukulekame, ä jiápsipo ä jubeka
tatahua.
29 'Íäri béchïbo em bátatana puusim kaa türikum bíchaa
enchi am náyote máchirëteko, yehuë am huíkeka mékka
am jímma; bueïtuk chë türinake éläposë huépul pusim
täru të katë sïme takaamak infiernou táijta kaa tutukëu
jímmaatunake.
30 Entok jume em bátatana mámmam kaa türikum
bíchaa enchi am náyote máchirëteko, akë am chúktiaka
mékka am jímma; éläposë huépul mámam täru, të katë
sïme takaamak infiernou táijta kaa tutukëu jímmaatunake.

Divorciota bétana nokhuame
(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)
31 'Akem ä jíkkaij-la, bannaataka nokhuakamta:
"Jábetaka junne ä jubi jímmaakame juezta bíchäpo jiösia
divorciota ä máknake."
32 Të ínapone enchimmeu ínel jiaahua ä jubi jiösia divor-
ciota ára ä mákka, täbui yoremtamak áhuä náyotelatuko.
Kaa ä junëlituko, ä jubi jiösia divorciota ä mákame,
täbuimak emo náyotehuäpo kúlpaka ä tatahuatua; en-
tok jábe juka jímmaata jubekame két jíba júkäi kúlpata
huériunake.

Lútüria huitti nokhuame
33 'Entok kétchi, akem ä jíkkaij-la, bannaataka
kat-riammeu nokhuakamta: "Juka em nokakäu Diosta
bíchäpo katë kía kaitapä tahuaria báare; ál-lë juka em
nokakäu chúpa báreka úttiata yáuhua."
34 Të ínapone ínel enchimmeu jiaahua lútüriata nok
béchïbo, katë yörisi machik bát kéecha. Téhuekatë kaa
bát kéecha, bueïtuk Dios nésahueka áma káttek.

35 Entok buíata junne, bueïtuk Dios áa béppa guókeka káttek; Jerusalénta júne kaa bát kéecha, bueïtuk íkäi buére jóäraata jü Réy sïmem béppa nésahueme, ä áttiak.
36 Em kóba júne kara bát kéecha, lútüriata nok béchïbo, bueïtuk empo huépul chonta junne, karë tósalisi ö chukulisi ä yáuhua.
37 Bueïtuk jü enchim nokäu huépülaytunake jíbba: "Jehui, jehui", ö "Ëe, ëe"; bueïtuk jü huate íäri béppa büruk nokhuame, kaa türik bétana huéeka tatahua.

Kökosi itou johuamta bétana nóttiriahuamta Jesús am majtiak
(Lc. 6:29-30)

38 'Akem ä jíkkaij-la, juka nokhuakamta: "Senu jábeta pusim tärutuakame két pusimmey ä béjtuanake; entok senu jábeta támim ä tärutuakame két támimmey ä béjtuanake."
39 Të ínapone ínel enchimmeu jiaahua: Juka kaa türik emou joamta, katë ä béj báare; ál-la bátatana jópemmet enchi ä chóchonak, senu jópeme áu óóre.
40 Entok két jábeta yäurapo enchi yeu tójaka súpem enchi ä úhua báarey, em béppa súpeme két ä mákka.
41 Entok jábeta senu kilometropo püaktiriata úttiapo enchi huéria ïaay, guoy kilometropë áamak huéiye.
42 Entok juka jita emou nétanemta, Akë ä miika; entok juka jita emou rerehuemta, Akë ä mákka.

Atam náknake, jume itom omtíame
(Lc. 6:27-28, 32-36)

43 'Akem ä jíkkaijsula, juka nokhuakamta: "Emo náapo anemtë náknake, të juka enchi béj-reka éamta, Akë ä omtianake."
44 Të ínapone ínel enchimmeu jiaahua: Jume enchim béj-reka éame, akem am nákke; jume béttek enchimmet nokame, Diosta tü éähuem am nétanria, jume enchim omtíame tühuatem am jorianake; entok jume jiokot enchim joame, Diostahuem am nok-ria.
45 Huanärem itom Áchay téhuekapo kátekamta üusimtunake, bueïtuk Áapo tü yóremem entok kaa tü yóremem béchïbo, täata yeu sisimtua; entok lútula jiápsame entok kaa lútula jiápsame béchïbo júne yúyuktua.
46 Të eme jume enchim nákeme jíba nákëtek, ¿jitasem áma kobanake? Bueïtuk jume yäura tómita náu tóij-leerom két júkäi johua.

47 Entok eme jume enchimmak huerim jíba tebotuätek,
¿jachu buére éehuäpo huétche, jü enchim joähui? Bueïtuk
jume kaa Diosta súaleme, kéchim júkäi johua.
48 Kaita yeu bëakem yúmalasi emo jípure, juka enchim
Áchay téhuekapo kátekamta yúmalasi áhuä jípurë bénasi.

6

Jesús entok jü limojnahuame

1 'Juka lútula huémta johuäpem emo suaya yoremem
bíchäpo kía bempörim enchim bít ïaaka. Ä ínëlituk
juka enchim yöokahuem kaa mabetnake, enchim Áchay
téhuekapo kátekamta bétana.
2 Empo limojnätek, katë pito jíahuita bénasi ä chaaye,
bueïtuk ínëlim ä jojoa, jume kaa tü yoremtaka emo tü
yóreme tíame, bem sinagogapo entok böommechi emo bít
ïaaka, yoremem bétana emo úttilnä béchïbo. Lútüriapone
ínel jiaahua, bempom béja ä mabet-la, juka bem kobalähui.
3 Të empo limojnätek, jü míköri kaa jüneenake, juka
bátatana em joähui.
4 Bueïtuk em limojnäu kaabe ä jüneríanake; ál-la Dios,
Áapo kaabeta bíchäu bíchame, juka em kobakäu enchi
máknake, sïmem bíchäpo.

Jesús entok Diostau nokhuame
(Lc. 11:2-4)

5 'Empo éntok oraciompo Diostau nokätek, katë huame
huitti Dios huáateme mamatomta bénasi am báare;
bueïtuk bempom juka oraciompo nokhuamta tüisi
musäule, sinagogampo jäbueka entok böo ejkinampo,
jume yoremem am bít ïaaka. Lútüriapone ínel jiaahua,
béjam ä jípure juka yölataka bem kobalähui.
6 Të empo, oraciompo Diostau nokätek, káripë kibakeka,
puertata páttia. Huanärë oraciompo Diostau nooka.
Éläposu áma aneka kaa bíttu, bueïtuk ínëli jü em Dios
Áchay kaabeta bíchäpo bíchame, sïmem bíchäpo em
kobari enchi máknake.
7 'Empo éntok nokaka oraciónta joätek, katë kía
juebénasi nát béppa nooka, huame kaa Diosta súaleme
bénasi; ímëri juebenak nokaka Diostam am jíkkajä bénasi
éiya.
8 Eme éntok katem áme bénasi aane, bueïtuk enchim Dios
Átchay jüneiya jita enchimmeu bëyëhui, kee jee enchim
áhuä aahuayo.
9 Bueïtuk eme éntok, ínëlem oraciónta jonake:
Itom Átchay téhuekapo kátekame,

em téhuam santotaka täyahua.
10 Jü em réy nésauri ito násuk itomaktunake;
jü em jo ïäu ímï buíapo yáatunake, téhuekapo bénasi.
11 Jume páanim chíkti táapo itom buäyëhui, én itom
buänakëhue itom mákka.
12 Itom Dios bejrimmeche itom jiokore, jáchin jume kaa
türik itou yáalame, itom jiokorë bénasi.
13 Katë jum juënakuu itom jijiöbila, ál-lë kaa türiku itom
yeu huíkke.
Bueïtuk émpë ä áttiak, juka réy nésauta entok juka
úttiäraata,
entok juka looriata, sïme huásuktiriampo. Júnentunake.
14 'Të eme jume huate yoremem, juka kaa türik enchim-
meu yáakäu, am jiokorekäteko, jü enchim Áchay Dios
téhuekapo kátekame két enchim jiokorinake.
15 Të jume huate yoremem kaa enchim jiokoreko, jü
enchim Áchay Dios jü Dios bej-ribet, két kaa enchim
jiokorinake.

Jesús entok jü ayunahuame
16 'Eme ayuunäteko, katem Dios huáateme mamato
bénasi báare, sirokamta púibaka, bem ayuunä bétana
huatem am jüneria ïaaka. Lútüriapone ínel jiaahua,
bempom béja juka bem kobaläu yöla.
17 Të empo ayuunaka Diosta yörëteko, emoë púibba
báksiaka kóbat jita emót teeka,
18 jume yoremem kaa emochä bínnakë béchïbo juka em
ayuunähui; ál-la jü em Áchay áma aneka kaa bít-huame.
Ïri em Áchay kaabeta bíchäu bíchame, sïmem bíchäpo em
kobari enchi máknake.

Sïmek béppa béj-reka téhuekapo aayuk
(Lc. 12:33-34)
19 'Katem ímï buíapo tómita nat yécha báare, téepärim
anëpo entok jita momoyëpo, entok jume lak-roonim áman
kimuka jita ëekbuäpo.
20 Ál-lem téhuekapo náchä yétcha juka tómita béppa
béj-rek; ímïri jume téepärim entok jita junne kaitam
momoiya, entok jume lak-roonim kara áman kiimu jita
ékbuä béchïbo.
21 Bueïtuk juka béj-remta enchim jípurëpo, huämi jíba
annake jü enchim jíapsi.

Jü takaahuata machiria
(Lc. 11:34-36)
22 'Jume pusim, takaa am machiriak; júntuksan jume em
pusim türiako, sïme em takahua machiriay tápuninake.

23 Të em pusim kaa türiako, sïme jü em takaa kaa
machikuu annake. Të ínëli jü machiria em takat ayukame
kaa machitukäteko, ¿jáchisu tepa chukuri jäni jü kaa
machiria emót ayukame?

Dios entok yún tómihuame
(Lc. 16:13)

24 'Kaabe ára guoyim teeko, nana beu nésauta am joriaka,
bueïtuk huépülakuu öomtinake jü senumak éntok al-
leenake. Juka senuk yörinake; senuk éntok kaa jatte-
rianake. Nana beu kara ä johua Diosta nésahui entok
rikotuhuamta.

Jíta johuäpo kaa pappéehuame
(Lc. 12:22-31)

25 'Íäri béchïbo, ínenne enchimmeu jiaahua: Katem
jáchin emo éetua jü jáchin enchim jíapsinakë béchïbo,
jita enchim buänakë béchïbo, jita enchim jïnakë béchïbo,
entok takaahuat jita enchim sánkonakë béchïbo. ¿Jachu jü
jíapsihuame kaa buähuamta béppa chë ériahua, entok jü
takahua sánkota béppa chë bát huéiye?

26 Téhuekahuem remteka huikichim bitcha: Katim ëecha
entokim kaa etta tóboktia. Júnentaka junne enchim Áchay
Dios téhuekapo kátekame am jíjïbuätua. Të eme, ¿Jachem
kaa chë béj-re, ímëi huikichim béppa?

27 Entok, ¿Jábesu enchim násuk úttiata joaka senu
téchompo ára áu yötutua jäni?

28 '¿Entok jatchiakem sánkota bétana kaa yuuma? Jume
liirio sehuamem bitcha: Buíapom síhuilataka yoyötu, kaa
jijjoaka entok kaa tekipanuaka.

29 Tëne ínel enchimmeu jiaahua, jü réy Salomón yún
ujyóriata áttiaka junne kaa áme bénasi ujyorisi áu
sánkotuak.

30 Të ïri júya ániat yötulataka senu táapo áma óreka
yokoríapo tájiu guötiana; të Dios ä súpetua. ¡Eme
yoremem kaita súalëram! ¿Jachu kaa enchimmeu chë júne
ára tühuata yáa jäni?

31 Én éntok katem jáchin emo éetua, ínel jíaka:
"¿Jítasute buänake jäni?" entok, "¿Jítasute jïnake jäni?"
entok, "¿Jítasute sánkonake jäni?"

32 Bueïtuk jume Diosta kaa súaleme, íkäi ániat ayukam-
tam jíba jária; të enchim Áchay Dios téhuekapo kátekame
jüneiya, íkäi sïmeta enchimmeu bëyëhui.

33 Të tua bátchu, akem ä jariunake, juka Dios réytaka
ä nésahuëhui, entok lútula huémta; huanäi jü huate
enchimmeu bëyeme, kía áapola enchimmeu ayu táytinake.

34 Huä taahuari äbo huémtachem kaa jáchin éiya; jü
yoko äbo huéeme két ä nüpanake, juka áapola kaa át
yúmahuamta. Bueïtuk ínëli jü chíkti taahuari juka obisi
éehuamta huéria.

7

Béttesi huatemet nokhuame
(Lc. 6:37-38, 41-42)

1 'Katem kía jábetat nooka, kaa enchimmet nok ïäteko.
2 Bueïtuk ïri huatemmet enchim nokäu enchimmet két
nónokna, entok jü huatem enchim áy jujünaktëu emem két
áy jünaktena.
3 ¿Jatchiakasë juka ili chukta täbui púϳpo órekäu bitcha,
juka júya chë buëuruk em púϳpo órekäu éntoke kaa bitcha?
4 ¿Jáchisu júntukë täbuikuu jiaunake: "Bátchu chúkta
púϳpo em jípurëune enchi yeu huik-ria báare", empo éntok
em púϳpo juka júya chë buëuruk jípureka?
5 ¡Empo juka Dios huáatihuamta mamatome! Báchë juka
júya buëuruk em púϳpo jípurëu yeu huíkke. Huanäre tüisi
bíchaka tahuanake juka ili chúkta täbui púϳpo jípurëu yeu
huik-riä béchïbo.
6 'Katem juka santosi täyahuamta chüummeu guötia
báare, entok katem jume perlam béj-reme kohuim-
meu guötia báare, bueïtuk ímëri ámechim chépteka
am jámtianake, entokim enchimmeu kúakteka enchim
kíkkisunake.

Jü noki tómi sahualita béj-reme entok jü oración
(Lc. 11:9-13; 6:31)

7 'Entok jibem jita aahua, huanärem ä mákna; entok
jibem jita jaria, huanärem ä téunake; jiben puertata poona,
huanärem ä étaporiana.
8 Bueïtuk jábe junne jíba jita aahuame, ä mabetnake;
entok jíba jita jariame ä téunake, entok jü jíba puertata
poname ä étaporiana.
9 ¿Jábe yoremesu juka ä üusihua páanim áhuä aahuayo
tétata ä máknake?
10 ¿Kúchuta áhuä aahuay éntok bakotta ä máknake jäni?
11 Eme, kaa tü yórememtaka junne, enchim üusimem
türik mámaka, të chë junne jü itom Áchay Dios téhuekapo
kátekame tühuata am máknake jume áu jita aahuame.
12 'Ínëli, juka sïmeta yoremem enchimmeu yáa ïäu
ánëlem ámehua yáuhua; bueïtuk jü Moiséjta ley entok
jume profeetam ínëlim nookak.

Jü puerta näulay
(Lc. 13:24)

13 'Puerta näulay pámanem kiimu. Bueïtuk jü puerta
bueeka entok jü böo emo täruhuäu bíchaa yore huériame,
ïri böochi juebénakam át kaate;
14 bueïtuk jü puerta näulay entok jü böo junne jíapsihuäu
bíchaa yore huériame; íkäi böotam kaa jaikikam ä
téulataka át kaate.

Ä takammey täyana
(Lc. 6:43-44)

15 'Profeeta ára nókïchiram bétanem emo suaya.
Bueïtukim kabaram bénasi sánkoka enchimmeu yáijnake,
tem bem sánko bétuk robom bénasi yoyolim.
16 Jíta bem joähuem bíchaka ámet jüneenake, júya
huíchärat kaibu páras takam át téuna, entok chuna takam
junne.
17 Júya türi, türim tataka, të jü júya kaa türi kaa türim
tataka.
18 Jü júya türi kara kaa türim taaka, entok jü júya kaa türi
két kara türim taaka.
19 Sïme júya kaa türik takame chúktiahuaka táijta béetëu
jímmaana.
20 Júnëlem bem takammey am täyanake.

Jauhuey júnene kaa enchim täyak
(Lc. 13:25-27)

21 'Katim sïme huame "Señor, Señor", ti inou jíame áman
kimunake, jum téhuekapo Diosta réytaka nésahuepo, ál-la
hua ín Áchay Dios téhuekapo kátekamta nésahui joame.
22 Júnakoy taahuata yúmako juebénakam ínel inou jiau-
nake: "Señor, Señor, ¿jachute kaa em téhuampo em noki
profeciá nokpo ámeu nookak? Entokte em téhuampo jume
lemooniom yeu béebak, entokte em téhuampo juka kaa
jaibu jojohuamta yáuhuak, milagro téamta."
23 Huanäine ínel ámeu jiaunake: "Jauhuey júnene kaa
enchim täyak. ¡Mékkem kaate, eme kaa türik jíba joo
tékilekame!"

Jume guoy kári naahuam
(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

24 'Jábetaka junne ín noki jíkkajaka entok ín nésahui
joame, yoreme tü éehuamta jípuremtamakne ä
näikianake, ä kári yáaka tétata ä nahuatuakamtamaki.
25 Huanäi yúk táyteka, bathuem tápunak entok jekamak
huéeka ä béb táytek, íkäi kárita; të kaa huétchek, bueïtuk
tétatat kutti ä nahuakä béchïbo.
26 Të jábetaka junne ín noki jíkkajaka, të kaa ín nésahui
yáakame, jü yoreme kaa tü éehuamta jípuremtamakne ä
näikianake, hua sëeta béppa káatekamtamaki.

27 Huanäi yúk táyteka, bathuem tápunak entok jekamak
huéeka ä béb táyteka ä tátabek, íkäi kárita; ínëli huécheka
tüisi jiokot machisi taahuak.
28 Chúkula Jesústa ámeu noksuko, jume áma aneme, juka
jábeta yörihuäpo ä bäsulekam taahuak, bem majtiahuakä
bétana,
29 bueïtuk Áapo yäura úttiata jípuremta bénasi am
majtiay, të kaa jume escriibam bénasi.

8

Jesús leprata jípuremta tütek
(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

1 Jesústa júya káu bétana kömä siiko juebena gente áa
sáu kaatey.
2 Huanäi senu yoreme tüisi takahuat sähuaka leprä
tíamta jípureka áu yepsaka tónommia áu kíkteka, ínel áu
jiaahuak:
—Señor, empo júnel éäteko, arë nee tüte.
3 Jesús mám rútukteka át mámtek, ínel jíaka:
—Jeehui, júnelne éiya; türiäe.
Huanäi jü leprata jípureme sejchúkti kaita jípureka
taahuak.
4 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:
—¡Juyú! Katë jábeta téttejhua, ál-lë áman huéiye, jü
tiöpopo nésahuemtahui. Juka Diosta baysahueka tiöpou
totoijhuamtë áman huéria, Moiséjta nésahuekä pámani,
bempörim jüneenakë béchïbo.

Jesús centuriónta jóapo sáyhuamta kökoremta tütek
(Lc. 7:1-10)

5 Capernaum pueblou Jesústa yebisiseyo, senu centurión
sontarommeu yäut áu rukteka jiokot áu jiaahuak,
6 ínel jíaka:
—Señor, jü ín sáhuëhui ín jóapo böka káraktilataka,
kökosi kaa huéeläpo áu ínnëaka.
7 Huanäi Jesús ínel áu jiaahuak:
—Ínapone áman sika kökoata ä úhuaanake.
8 Të sontarommeu yäut ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:
—Señor, kanne ín jóata bétuk enchi mabetpo yúmala;
ál-lë kía nokta téhua; huanäi jü ín sáhuëu türinake.
9 Bueïtuk ínapone yóremtaka huatem ino béppa
nésahueme jípure, entokne sontarom ín nésahue bétuk
jípure. Huanäi senuk jákun nee ä jaasek áman sisime; juka
senuk éntok: “Binë huéiye”, ti nee áu jiay inou sisime; juka
ín sáhuëu jita nee ä yáa sáhuey, ä jojoa.

10 Huanäi Jesús ínel ä jiay ä jíkkajaka, áa bétana
buére ëeak. Huanäi ínel ámeu jiaahuak, jume áa sáu
katemmehui:
—Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, pueblo Israelpo
júnene kaa ä téula, juka Diostat úttesi éehuamta.
11 Inenne két enchimmeu jiaahua, juebénakam yáijnake,
täata yeu huë bétana entok täata áman huéchë bétana;
huanärim Abrahamtamak, Isaactamak entok Jacobtamak
jotenake, jum téhuekapo Diosta réytaka nésahuepo.
12 Të huame Diosta üusimpo näikiatukaïhuim, päkunim
kaa machikun yeu bébna; ímïrim kökosi éaka buannake,
emo tám kumeka.
13 Huanäi Jesús sontaro yäuttau ínel jiaahuak:
—Ámanë huéiye, bueïtuk em ä súalekä páman
yáatunake.
Huanäi huämi orapo jü jóapo sáyhuame sep türilataka
taahuak.

Jesús Perota asu kökoremta tütek
(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)
14 Jesús Perota jóau yepsak. Huanäi Perota asu bitchak,
táij huécheka bökamta.
15 Huanäi mámpo áachä mámtek, jü táij huéchiria ä
tójjak; huanäi yejteka jita am joria táytek.

Jesús juebena kökoreme tütek
(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)
16 Të chúkula tukariu yúmako, juebénakam lemooniom
jípureme áu nüpahuak; huanäi jü nokiy jume lemooniom
yeu béebak, entok jume kökoreme sïmem tütek,
17 jukä profeeta Isaíasta nokakäu chúpnakë béchïbo,
ínëli ä jiäpo: “Áapo juka itom kökoa nüka entok itom
kökosi ééu núk siika.”

Jume Jesústat sáu kat báreïhuim
(Lc. 9:57-62)
18 Jesús juka genteta áa chíkola anemta bíchaka,
nésahuek bahue huáytana bíchaa kat béchïbo.
19 Senu escriiba áu yepsaka ínel áu jiaahuak:
—Maestro, jákun em huëu bíchane émomak huéenake.
20 Jesús ínel áu jiaahuak:
—Jume ayesim buía guojökum jóuhuak; jume huikichim
éntok toosak; të ínapo jü Yoremta Üusi jita mútekaka ín
bönakeu júnene kaa jípure.
21 Täbui, ä disciipulohua ínel áu jiaahuak:
—Señor, nechë licensia áman sika bát ín áchay ín
mäanakë béchïbo.
22 Jesús ínel ä yómmiak:

—Ino sáukë huéiye, Akë am tójja eläpo jume kókkolam bem kókkolam mäanake.

Jesús buere jékata yánti tahuatuak
(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

23 Áapörik barcopo jämuko, ä discíipulom áa sáu sájjak.
24 Huanäi buere jéka bahuepo áu tóboktiak; jume bäa máresim éntok röakteka barcotam patpattiay; të Áapo kótchey.
25 Ä discíipulom áu yájaka ä bússak, ínel jíaka:
—Señor, ¡itomë jínëu, bueïtukte abe kókko!
26 Áapo ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiakasem májhue, eme yoremem kaita súalëram?
Huanäi yejteka, jü jekatau entok bahuetau kutti nónokak; huanäi sïme yánti taahuak.
27 Huanäi jume yoremem áa bétana buére éiyay, ínel jíaka:
—¿Jábesa ïri yoreme, juka jekata entok bahueta sáhueme? ¡Ímëi éntok ä nokäu johua!

Jume gadarenom lemooniom jípureme
(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

28 Ínëli bahue mayoa huáytana ä yepsako, gadarenom buiapo, guoyikam ä nánkek, lemooniom jípureka, ánimam mamahuäpo yeu sákalataka; jujuëna jéjjeyhuiaka chuu yoyolim bénaaka. Íäri béchïbo ïri böot kaabe ára áma huam huéiyey.
29 Huanärim chay nónokak, ínel jíaka:
—¿Jítasë itomak jípure, Jesús, Diosta Üusi? ¿Jachë itom kaa pappeetua báreka äbo yepsa, ketune kee tiempota yúmaisu?
30 Ímï éntok ili ámeu mékka juebena kohuim áma jïbuä sásakay.
31 Huanäi jume lemooniom jiokot áu nookak, ínel jíaka:
—Itom yeu béebakäteko, huame kohuimmechë itom kimutua.
32 Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahuak:
—Ámanem kaate.
Huanäi bempo yeu sájaka kohuimmet kiímuk; ínëli sïme huame kohuim siba bénëku ámanim bahuéu kón huátteka áma kókkok.
33 Huamë kohuim suayaïhui éntok tennek. Huanärim buere jóärau yájaka sïmeta ettejhuak, jáchin jume lemooniom jípureïhui jita ámeu yeu sikähui.

34 Huanäi sïme jume buere jóäraapo jóakame, Jesústam nankirika yeu sájjak. Huanärim ä bíchaka jiokochim áu jiaahuak, bem buíäraapo yehuä huée sáhueka.

9

Jesús káraktilata tütek
(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

1 Huanäi Jesús barcopo jämuka, baubäa huáytana bíchaa siika. Huanäi ä pueblou yepsak.

2 Ímïri am aneyo, senu yoreme káraktilataka áu nüpahuak, ä jípetekpo bösimeka. Huanäi Jesús Diostat éehuamta ámet bíchaka, jü káraktilatau ínel jiaahuak:

—Katë kóm éiya, ín üusi; em Dios bejrim bétanë jiokorihuak.

3 Huanäi jume escriibam bem jiápsipom ínel jiaahuay: "Ïri Diosta béj-reka nooka."

4 Të Jesús am jüneriaka jita éehuamta am jípureïhui huanäi ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jatchiakasem kaa tüisi éiya enchim jiápsipo?

5 Bueïtuk, ¿jita nokisu chë kaa obiachi: "Em Dios bejrimmeche jiokorihua", ö "Yejtekë náa huéiye"?

6 Bueïtuk enchim jüneenakë béchïbo, juka Yoremta Üusi ímï buíapo úttiata ä jípurëhui, jume Dios bejrim ä jiokorinakë béchïbo.

Huanäi jü káraktilatau ínel jiaahua:

—Yejtekë juka em jípetekta nüka, em jóau bíchaa huéiye.

7 Huanäi áapo yejteka, ä jóau bíchaa siika.

8 Jü gente éntok ä bíchaka, áa bétanam buere éiyay. Huanärim Diosta úttiley, yoremem úttiata am mákakä béchïbo.

Mateo núnuhuak
(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

9 Jesús áma huan huéeka ä bitchak juka yoremta Mateo ti téhuaakamta, yäura tómita náu totoijhuäpo bankopo kátekamta. Huanäi ä núnnuk, ínel áu jíaka:

—Ino sáukë huéiye.

Huanäi kíkteka áa sáu siika.

10 Ínel yeu siika, huämi jóapo, Áapo mesau kátekay, jume yäura tómita náu totojame kéchim áma yájjak, entok huate yoremem kaa türik joaka jiápsame. Huanärim Jesústamak mesau jotek, entok ä discíipulommaki.

11 Jume pariserom íkäi bíchaka, ä discíipulommehuim ínel jiaahuak:

—¿Jatchiaka jü enchim Maestro ámemak jïbuä, jume yäura tómita náu totojammaki entok jume kaa türik joaka jiápsammaki?

12 Jesús íkäi jíkkajaka ínel ámeu jiaahuak:

—Jume kaa kökoreme katim mérikota huáatia; të jume kökoreme ál-la.

13 Sájakem át suaka ä bitcha, jáchin ä jiau bárëhui: “Emo nák jiokolihuamtane huáatia; kaa animaalim súahuamta.” Bueïtuk kanne huame Diosta bíchäpo lútula jíapsame jínëu báreka yebij-la, ál-la Dios bejrita joame, emo am jíapsi kúaktianakë béchïbo.

Ayunota bétana temayhuame
(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

14 Huanäi jume Juanta discíipulom áu yájjak, ínel jíaka:

—¿Jatchiaka ítapo entok jume pariserom juebénasi äayuna, em discíipulom éntok ëe?

15 Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jachu jum emo jubiahua pajkopo núnurim sirokaka áma annake jäni, juka jubemta ketune ámemak aneyo? Ëe, të taahuari yúmanake, jüka jubemta bem uhuanähui, huanäi ál-lam ayuunanake.

16 ’Kaabe súpe mueram sánko bemelamey am chäbuänake; bueïtuk jü sánko beméla báksiahuakätek náu simnake, huanäi chë buekasi síutinake.

17 Entok kétchi jü vino bemela kaa huakäbia bóosa örapo tottöhua, ínëli yáahuakätek jü huakäbia bóosa öram síusiute; jü vino entok guötinake, entok jü huakäbia bóosa kaa türika tatahua, të jü vino bemela, huakäbia bóosa bemelaku tottöhua. Huanäi ínëli náu bibinhuatu.

Jairota maala entok jü jámmut Jesústa sánkobet mámtekame
(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

18 Të bát íkäi áapörik ámeu nokaysu, senu judío sinagogapo tekiakame áma yepsaka áu tónnommea kíktek, ínel jíaka:

—In maala jübuëla muukuk; të áman sika áa béppa enchi mámtek jíapsinake.

19 Huanäi Jesús kikteka, áa sáu siika, ä discíipulommaki.

20 Ínëli ä huéesimey, senu jámut dooce huásuktiapo ójbo át yeu huéeka kökoreme áma bétana áu rúktek. Huanäi ä sánkobet mámtek.

21 Bueïtuk áapo ä jiápsipo ínel éiyay: “Kíane ä sánkobet mámtek junne, türilatakane tahuanake.”

22 Huanäi Jesús kúakteka ä bíchaka ínel áu jiaahuak:

—Empo jámmut, katë kóm éiya. Jü Diostat em éäu enchi tütek.

Huanäi naateka jü jámut türilataka taahuak.

23 Jesús éntok sinagogapo tekiakamtau jóau kibakeka am bitchak, jume baka kusiammey jiponame entok juka genteta naa múksi kaa huéeläpo anemta.

24 Huanäi ínel ámeu jiaahuak:

—Yehuem kaate, bueïtuk ï usi jámut kaa mukila, ál-la kótche.

Huanärim ä junneriay.

25 Të juka genteta yeu sákatuasuk, áman kibakeka, mámpo ä buíssek. Huanäi yejtek, jü ili jámmut.

26 Jü ímï yeu sikame sïme buíärat buéresi jüneriahuak.

Guoy liliptim bíchakam taahuak

27 Jesústa áma huam huéeyo, guoy liliptim áa sáu sájjak, chay nokpo ínel jíaka:

—¡Itomë nák jíokole, empo Davidta Üusi!

28 Të ínëli jóau ä yepsako, jume liliptim áu yájjak. Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jachem ára íkäi nee yáa máchile?

Huanäi bempo inëlim áu jiaahuak:

—Jehui, Señor.

29 Huanäi púјpo ámet mámtek, ínel jíaka:

—Enchim ä súalekä páman enchimmeu yáatunake.

30 Huanäi bem pusim étapotaka taahuak. Jesús éntok tüisam téjhuak, ínel jíaka:

—Huitti nokhuäpo íkäi kaabe ä jüneríanake.

31 Të bempo huämi buiärapo yeu sájaka, sïmetam nok táytek, buéresi jita ä joähui.

Senu muro nookak

32 Chúkula bempörim yeu kateyo, huépul muro áu nüpahuak, lemooniota jípureka.

33 Juka lemooniota yeu béebiak, jü muro nookak. Jü gente éntok áa bétana buére éaka ínel jiaahuay:

—Ímï Israel buiärapo, ¡jauhuey júne kaa bíttuk jü én itom bíchähui!

34 Të jume pariserom ínel jiaahuay:

—Jume lemooniommeu yäutta téhuampo jume lemooniom yeu bébba.

Jü et chúpila juebenna

35 Jesús ámet naa huéiyey buére pueblommet entok ili pueblommechi, bem sinagogampo am majtiaka juka réy nésaupo evangeliota; takaa huantiriata entok kökoata pueblopo bem jípurëu am úhuak.

36 Ínëli juka genteta juebenak bíchaka, am jijiokolek,
bueïtukim kía tóijtaka chíbejtilatukay, kabaram kaa
kabyerokä bénasi.
37 Huanäi ä discíipulommeu ínel jiaahuak:
—Lútüriapo jü et chúpila juebenna, të jume áma tekipan-
uame éntok kaa jaiki.
38 Áhuem nooka, Señor etta áttiakamtahui, bueïtuk
tekipanuanakeme etta ayukäu am bíttuanake.

10

Dooce apóstolim yeu púahuak
(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

1 Huanäi jume ä dooce discíipulom núnuka, úttia
yäuraata am mákkak jume lemoonio espíritu chïcha
machim yeu am bébnakë béchïbo, entok jume huantiriam
jípureka kökoreme am tütenakë béchïbo.
2 Ímërimme jume dooce apóstolim téhuam: Bát huéeme
jü Simmom tíame, Peero ti téhuaakame, entok Andrés ä
sailahua, Jacobo Zebedeota üusi, entok Juan ä sailahua,
3 Felipe, Bartolomé, Toomas, Mateo jü publicano, Jacobo
Alfeota üusi, Lebeo jü Tadeo ti két téhuaakaïhui,
4 Símmom jü cananista entok Judas Iscariote, ä
nénkinakëihui.

Jume doocem tékkil
(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

5 Jesús ímëi doocem áman bíttuak. Huitti am téjhuak,
ínel jíaka:
—Jume kaa judíom böommechem kaa kannake, entok
samaritano jóärahuem kaa kimunake.
6 Ál-lem israelita jóammet bát kannake, jume kabaram
bénasi emo tärulammehui.
7 Ámanem kateka ä nooka, ínel jíaka: “Jü téhuekapo rey
nésauri äbo jëla huéiye.”
8 Kökoremem tüte, lepra sähuakame kétchi;
kókkolamem jíabitetua, lemooniomem yeu béeba. Kíalem
mikpo ä mabet-la; ínëlem huatem ä miika.
9 ’Enchim huikoj bóosapem juka tómi sahualita, tómi
tósalita, cobre tómita, katem áma ä huériunake.
10 Éntokem kaa bóosapo nüuka boojonake, éntokem
kaa guoy sánkota huériunake, entok kaa guoy páares
boocham, entok bóroniata junne; bueïtuk jü tekipanuame
buähuamta kía ä mabetnakë béchïbo, lútüriata jípure.
11 ’Të ják junne buére jóärapo, ö ili jóärapo enchim kimu-
nakepo, nátemajëem jábesu áma Diosta bétana enchim

mabetpo yúmala. Huanärem áma taahua, enchim áma yeu sákäu tájti.

12 Entok jum jóapo enchim yájäpem am tebotua.

13 Huanäi jume ímï jóakame enchim am mabetpo yúmalatuk, jü yánti éaka enchim Dios huáatëu ámemaktunake; të kaa enchim am mabetpo yúmalatuk, jü yánti éehuaka enchim Dios huáatëu enchimmeu nóttinake.

14 Të jábe ä jóapo kaa enchim mabetakätek, entok juka enchim nokäu kaa jíkkajakätek, yehuem kaate huämi jóapo ö buére jóärapo, huanärem enchim guókpo juka tóröchiata tátake, Diosta noki kaa am mabetaka béchïbo.

15 Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, júnak táapo juka bette nokta chúpeyo, chë júne jiokot machinake, jume ímï jóärapo jóakame béchïbo, bueïtuk Sodoomapo entok Gomoorrapo jóakame béppa.

Itom guojajjanähui äbo yúmanakeme

16 'Ínapone enchim kabaramtukä bénasi robom násukun enchim bíttua. Eme éntok jáchin juka bakotta ára áhuä suaya bénasem emo suaya, entok jáchin juka guókouta kaitau suaka yánti ä jiapsä bénasem emo nüye.

17 Yoremem bétanem emo suaya, bueïtukim yäura conciliou enchim yeu tóijnake, entokim bem sinagogampo enchim bemmuchatebonake.

18 Gobernadorim entok réyesim bíchäpem yeu tóijna, enchim nee súalë béchïbo. Inëlem juka ino bétana huémta ámeu noknake, bempörimmehui entok kaa judíommehui.

19 Të yäuraata mámpo joahuak, katem jáchin éiya, jita enchim noknakëhui; bueïtuk huämi horapo akem ä mákna, jita enchim noknakëhui.

20 Bueïtuk eme katem enchim ëäpo noknake, ál-la jü enchim Áchay Espíritu enchim tempo yeu ä huéetuanake, juka nokta.

21 'Sailakame ä sailahua yäura mámpo tóijnake ä mënä béchïbo; jü áchayri éntok ä üusihua; usiarihuam éntok bem áchayrim béj-reka jáptenake, am súanä béchïbo.

22 Sïmetakam enchim omtianake ín téhuam béchïbo; të jábe ä jiapsäu tájti kaa áu náyoteme, ïri jínëutuna.

23 Ímï buére jóärapo Diosta enchim súalë béchïbo omtiahuätek, täbui jóärau bichem kaate, bueïtukne lútüriapo ínel enchimmeu jiaahua: kee jee jume buére jóärau israelitammet enchim naa katchuy, jü Yoremta Üusi yebijnake.

24 'Jü majtiahuame kaibu ä majtiakamta béppa chë yörisi machinake; jü tekokame júne kaibu ä teko béppa bát huéenake.

25 Jü majtiahuame ä majtiakamta bénasi áu jípu báanake;
jü tekokame két ä teko bénatu báanake. Jü familiapo
áchaytam Beelzebú tíiya; jume jóapo usiarim éntok chë
júnem buére áuna.

Jábetasute máujnake
(Lc. 12:2-9)

26 'Juari béchïbo, katem am májhue; jü ésotaka ayukame
jíba jüneriana, entok kaa bíthuäpo órekame júne két
jüneriana.
27 Juka kaa machikuu enchimmeu ín nokäu, emëem
machikuu ä nooka; entok juka lauti kaa kusisi nákampo
enchim jíkkajäu, kárichem jikat jämuka huatemmeu kusisi
ä nooka.
28 Entok katem am májhue jume takaata ára mëame,
tem juka jíapsita kara mëa; Diosta ál-lem majhuë, huaka
jíapsita ára mëamta, entok juka takaata infierno béetëpo
ára jímmamta.
29 'Éntokem át suuhua: ¿Jachu kaa ili guoy huikichim
huépul ili tómipo nénenkihua jäni? Júnentaka junne,
huépülaka júne kaibu buíau kón huénnake, itom Dios
Áchayta kaa ínel éayo.
30 Júnentaka junne, sïme enchim kóba chonim
näikiarimme.
31 Iäri béchïbo, katem májhue; eme chë júne béj-re, yún
ili huikichim béppa.

Jume yoremem bíchäpo nee täyatebome
(Lc. 12:8-9)

32 'Entok jábetaka junne yoremem bíchäpo nee
täyatebome, ínapone két ä täyatebonake, ín Áchay
téhuekapo kátekamta bíchäpo.
33 Të jábetaka junne yoremem bíchäpo kaa nee áu täya
tíame, ínapone két kaa ino ä täya tíanake, ín Áchay
téhuekapo kátekamta bíchäpo.

Jesústa béchïbom emo näikimtek
(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

34 'Të katem ínel emo éetua buíau kóm yebij-la
yánti jíapsihuamta huériaka; bueïtukne kaa yánti
jíapsihuamta nüpa báreka yebij-la, ál-la ejparammea
náu nássuahuamta.
35 Bueïtukne yebij-la, juka yoremta ä áchaymak nok
nássuatua báreka, entok juka jámut asoahuarita ä
áyemaki, entok jüka jaborayihua ä asekamaki.
36 Jume ä jóapo yoremtamak aanim, akim ä béj-reka
áamak annake.

37 'Ä áchayhua entok ä áyehua ino béppa nákeme, kaa ä jípupo yúmala, ínomak áhuä näikianakëhui; ánëli kétchi ä üusihua entok ä malahua íno béppa nákeme, két kaa ä jípupo yúmala, ínomak áhuä näikianakëhui.
38 Entok hua kaa ä kúruj püaktiaka íno sáu huéeme, két kaa ínomak áu näikiapo yúmala.
39 Ä jíapsihua jariaka ä tíakame ä tärunake; hua ä jíapsihua ino béchïbo tärukame éntok ä téunake.

Yore béjtuahuame
(Mr. 9:41)
40 'Jü enchim mabetame, nee mabeta; entok hua nee mabetame, Diosta nee äbo bíttuakamta mabeta.
41 Jü profeetata mabetame ä profeetatukä béchïbo, profeetata béjtuanä béekik mabetnake; entok hua lútula jiápsamta mabetame lútula ä jiapsä béchïbo, juka lútula jiápsaka béjtuanä béekik mabetnake.
42 Jábetaka junne senu vaaso sébe bäam jíba am mikakätek, ímëi ili usim ín discíipulomtukä béchïbo, lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kaibu ä tärunake, juka ä béjtuanähui.

11

Jume Juan Bautista noki huériame
(Lc. 7:18-35)
1 Chúkula Jesús ä dooce discíipulom téjhuasuka jita am jonákë bétana, am majtiaseka yeu siika, ámeu nokaka bem jóäram beekatana.
2 Juan Bautista cárcelpo káteka ä jíkkajak, Cristota joähui. Huanäi guoy ä discíipulom áu bíttuak,
3 ä temay béchïbo:
—¿Jachë empo ájäria jü yebijnakeme, ö täbuikte boobinnake?
4 Jesús ä yómmiaka ínel ámeu jiaahuak:
—Ámanem sájaka Juanta téjhua, juka enchim jíkkajähui entok enchim bíchähui.
5 Jume liliptim bitcha, jume lolöim naa kaate, jume lepra sähuata jípureme türia, jume nanakapim jíkkaja, jume kókkolam jíabite, jume poloobemmeu éntok evangelio ámeu nokhua.
6 Yúmalasi al-leehuamta jípunake, hua kaa inot tëitekame.
7 Chúkula bempörim sákayo, Jesús genteta ettejoria táytek, Juanta bétana:
—¿Jábetasem bít báreka ánia see päriau yeu sájjak? ¿Bakata jekay yoohuamta?

8 Ö, ¿jitasem bít báreka yeu sájjak? ¿Yoremta musäla
ujyorisi tápsiolai áu sánkotualata? Bueïtuk jume musäla
ujyorosi emo sánkotualame, réyesim jóapom aane.
9 Të, ¿jitasem bít báreka yeu sájjak? ¿Senu profeetata?
Jehuiteriapone enchim téjhua, áapo chë profeetata béppa.
10 Bueïtuk íäri bétana jïojteri:
Ínëline ínapo áman ä bíttua, juka ín nésahui émopat
huériamta;
Áapo juka böota tútenake, em huéenake pámani.
11 Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, jume jámuttat
yeu yoremtulame násuku, kaabe Juan Bautistata béppa chë
ériahuaka áu tóboktiala. Júnentaka junne, téhuekapo rév
nésauta ayukäpo chë kaa ériahuame áa béppa chë yöhue.
12 'Juan Bautistata taahuarimet naateka én tájti, jü
téhuekapo rév nésauri úttiata johua; jume ä nü báareme
éntok úttiatam joaka ä nüye.
13 Bueïtuk sïme jume profeetam entok jü ley, Juanta
yepsäu tájti, Diosta bétanam nookak.
14 Én éntok, eme ä mabet bárëtek, áapo ínel jü Elías äbo
yebijnakëïhui.
15 Jü jíkkaij béchïbo nákakame ä jikkaijnake.
16 '¿Am jábeta bénä tánake jäni, íkäi yóremraata? Jume
usim jübua yoyötume bénamme; jume plaazapo joka bem
jálaimmeu chayeme,
17 ínel jíaka: "Baka kúsiayte enchim jiponriak, të katem
yëka; entokte siroksi enchim buik-riak, éntokem kaa
buaanak."
18 Entok Juan két äbo yepsak, kaa jïbuäka entok kaita
jëyeka; huanärem lemooniom ä jípurë tíiya.
19 Huanäi ínapo jü Yoremta Üusi yepsak, sïmeta buäyeka
entok sïmeta jëyeka; huanärem ínel jiaahua: "Jo ímï
aane, jü yoreme jíbuära entok vino jëyëra; Diosta bejrim
joame entok yäura tómita náu totójame amiigoka." Të jü
kóba súahua Diosta bétana lútula huéeme tüisi huéeka
bíttunake.

Jü pueblommeu kökosi huéenakeme
(Lc. 10:13-15)

20 Huanäi kuttílasi ámeu nok táytek, jume buére jóärapo
joomemmehui, bueïtuk juka buéresi yún jita ámeu ä yák
junne, kaa emo am jíapsi kúaktiakä béchïbo. Huanäi ínel
ámeu jiaahua:
21 —¡Empo Corazín, jiokot machisi emou huéenake!
Entok, ¡emohui Betsaida! Bueïtuk jum Tiropo entok
jum Sidónpo jü buéresi johuame ámet yáahuakätek,
enchimmeu ä yáahuakä bénasi, bínhua naatekam chukurik

sánkoteka emo jíapsi kúaktiasu éiyey, entokim emo nápojtuaka bem sirokäu jüneriatebo éiyey.
22 Huäri béchïbone ínel enchimmeu jiaahua, Diosta bíchäpo yäura bít-huamta taahuari yúmayo, eme chë júnem jiokot emo bínnake, jume pueblom Tiropo entok Sidónpo jiápsame béppa.
23 Empo pueblo Capernaum, téhuekau tájti emo tóboktia máchileka éame, bétukum infierno táijta béetëhuë kóm jímmaana. Bueïtuk jü buéresi emo násuk yáahuakäme, Sodoomapo yáahuakätek, én tájti buére jóäraatu éiyey.
24 Íäri béchïbone ínel enchimmeu jiaahua, Diosta bíchäpo yäura bít-huamta taahuari yúmako, eme chë júne jiokot emo bínnake, Sodooma buiärapo jiápsakame béppa.

Inohuem sájaka jimyore
(Lc. 10:21-22)

25 Íkäi noksuka Jesús ínel jiaahuak:
—Enchine úttile, ín Átchay, téhuekapo entok buíapo sïmem béppa yötaka nésahueme; bueïtuk jume kóba súakame entok jita täyame, íkäre am ésoriak. Huanäre jume ili usimmeu yä machiriak.
26 Jeehui, ín Átchay, bueïtuk émpë junëli ä türek.
27 'Sïmetaka im mámpo tóij-ri, ín Áchay bétana; entok Diosta Üusiapo kaabe nee täya, ín Áchay jíbba, entok ä Áchayhua két kaabe ä täya; ál-la ä Üusihua jíbba të Áapo huame ínel ä ëäpo ä täya ïäu, ámeu yä machiria.
28 Inohuem kaate, sïmetaka tekipanualataka lottilame entok püaktilame; ínapone enchim jimyoretuanake.
29 Juka tékilta enchim ín mákähuem nüye, éntokem inot ä täya, juka lútüriata. Kanne béttek jiápsek, entokne yánti ino nüye; júnëlem enchim jiápsipo jimyorehuamta téunake.
30 Bueïtuk jü enchim ín boojoria ïau kaa obiachi; entok jü püaktiria kaa tua bétte.

12

Jimyore táapo discíipulom tirijko bújam chúktiay
(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

1 Huámëchi taahuarimmet Jesús tirijkom etpo áman huéiyey jimyore táapo. Ä discíipulom éntok tébäurey; huanärim tirijko bújam chúktiaka am buä táytek.
2 Jume pariserom am bíchaka, ínëlim áu jiaahuak:
—¡Akem am bitcha, jó! Jume em discíipulom jimyore táapo kaa jojohuamtam johua.
3 Të Áapo ínel am yómmiak:

—¿Jachem kaa ä nok-la, jum jïojteripo, jáchín juka Davidta ayukähui, áapo éntok jume áamak aneïhui tebäureka?
4 Bueïtuk, ¿jáchin jum tiöpopo kibakeka, páanim Diostau bíchaa näikiarim buäka, áapo entok jume áamak rejteïhui? Katim am buäpo yúmalatukay, ál-la jume sacerdote tékilta tiöpopo joame jíbba.
5 ¿Jachem kaa ä nok-la, juka leypo jïojteta, jáchin jum jimyore táapo, jume sacerdotem tiöpopom bem tékil jojoa, entokim kaa Diosta bejre?
6 Júntuksanne ínel enchimmeu jiaahua: Senu ímï aane, tiöpota béppa chë yörisi machika.
7 Bueïtuk eme jüniäteko jáchin ä jiau bárëhui: "Juka yore nák jíokolihuamtane huáatia, kaa jume animaalim altarpo Diostau totoijhuamta", huanäi ál-lem kaa bétte nokta ámet nok éiyey, jume kaita kúlpakammechi.
8 Bueïtuk ínapo jü Yoremta Üusi jimyore táhuarita béppane yaurata úttia nesauta jípure.

Jü yoreme huakiam mámakame
(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)
9 Huämi áman yeu sika bem sinagoogau yepsak.
10 Ímïri senu aaney, huakiam mámaka. Huanärim Jesústa nátemajek, ä nätua báreka:
—¿Jachu lútula huëpo türi, jimyore táapo jábeta tüte béchïbo?
11 Áapo ínel ámeu jiaahuak:
—¿Jábesu enchim násuk senu yoreme huépülak kabaraka, jimyore táapo guójöku kóm ä huéchek, jachu kaa áu mámteka yeu ä huíknake jäni?
12 Ä ínëlitunakey, ¿jachu kaa chë júne béj-re jü yoreme, kabarata béppa? Ïäri béchïbo, türi jimyore táapo tühuata yáa béchïbo.
13 Huanäi jü yoremtau ínel jiaahuak:
—Em mámamë rútuktia.
Huanäi áapo am rútuktiak; huanärim türilataka taahuak, jume senu mámam bénasi.
14 Chúkula jume pariserom yeu sájaka, náu ettejhuak, Jesústa më béchïbo.

Diosta nésauri joame yeu púari
15 Jesús íkäi jüneriaka, sékäna bíchaa siika. Huanäi juebena gente áa sáu sájjak, entok kökoreme sïmem tütey,
16 entok kuttílasi ámeu nookak, kaa yeu áu buíjnä bétana.
17 Bueïtuk junëli áhuä chúpanakë béchïbo, juka profeeta Isaíasta nokakähui, ínel ä jíako:

18 Jü nésauta nee joriame ímï aane;
íkäine yeu púala, ín nákëhui;
ín jíapsi áa bétana al-leiya;
ín Espíritune áa béppa órenake.
Huanäi kaa judíommeu Dios yäura bít-huamta noknake.
19 Kaabetamak nok náassuanake, entok kaa chay noknake,
entok kaabe ä nokäu jikkaijnake, jum böommechi.
20 Juka sána ríutilata kaa bóula kóttianake,
entok kántela pabiilo buiichiamta kaa tuchanake,
áapörik lútüriata jípureka ä nésahuepo ä yosüu tájti.
21 Jume kaa judíom éntok, ä téhuampom át éaka ä
boobinnake.

Espíritu Santota béj-reka nokhuame
(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

22 Huanäi senu lemooniota jípureme áu nüpahuak,
líptitaka entok múurotaka; të Jesús ä tütek. Ínëli jü lípti
entok múuro bitchak, entok nookak.
23 Huanäi sïme gente át guómtilataka ínel jiaahuay:
—¿Jachu ïri ájäria jäni jü Davidta Üusi?
24 Të jume pariserom ä jíkkajakam ínel jiaahua:
—Ïri lemooniom yeu bébba, jü Beelzebú lemooniommeu
yäutta úttiärayi.
25 Jesús jünéaka jita bénak bem éaïhui, ínel ámeu
jiaahua:
—Sïme réy nación kaa nanabeu éaka emo näikimtelame
lülüte, entok buére jóära ö kía jóuhua kaa nanabeu éätek,
kaibum bínhua ára náu jíapsinake.
26 Entok jü Satanás, Satanásta yeu bébätek, áapo áu
näikimtelataka tatahua. ¿Jáchisu júntuk bínhuatunake
jäni, jü réytaka ä nésahuëhui?
27 Bueïtuk ínapo Beelzebúta úttiäray lemooniom yeu
bébätek, enchim üusim, ¿jábeta úttiäraysum yeu am
bébba? Huäri béchïbo, jü enchim jiop-läpo, bempom yäura
juezta bénasi enchim yuktianake.
28 Të ínapo Diosta Espíritu úttiäray lemooniom yeu
bébäteko, tua lútüriapo enchimmeu yebij-la, jü Diosta
réytaka nésahuëhui.
29 'Bueïtuk, ¿jáchisu senu ára áman kibake, jü yorem
úttiakamta jóahui, jita ä úhuä béchïbo, bueïtuk kaa bát
ä súmakäteko? Huanäi ál-la juka jóapo ayukamta ára ä
úuhua.
30 'Jü kaa ínomak éame, nee béj-reka jiápsa; hua kaa
ínomak jita náu tójame, ä chíbejtia.
31 'Huäri béchïbone ínel enchimmeu jiaahua, sïme kaa
tühua entok Diosta béj-reka béttek nokhuame yoremem

yáari, jiokorina; të jume Espíritu Santota béj-reka béttek át nokhuame kaibu jiokorina.

32 Entok jábetaka junne Yoremta Üusi béj-reka nokakätek jiokorina; të jü Espíritu Santota béj-reka béttek át nokame, kaibu jiokorinake, ímï buíapo entok áman téhuekapo junne.

Jü júya ä takäpo täyana
(Lc. 6:43-45)

33 'Jü júya türi, türik takanake. Të jü júya kaa türi, kaa türik takanake; bueïtuk jü júya ä takäpo täyana.

34 ¡Eme kaa tü yóremem bakot usiarïem! ¿Jáchisem türik noknake, kaa tü yórememtaka? Bueïtuk jiápsipo tápuni jü tempo yeu huéeme.

35 Jü tü yóreme ä jiápsipo türik ayukä béchïbo türik johua; jü kaa tü yóreme éntok, ä jiápsipo kaa türik ayukä béchïbo kaa türik johua.

36 Të ínapone enchimmeu ínel jiaahua, sïme nokta jájana kaa türik yoremem nokakäu, Diosta bíchäpo yäura bít-huamta taahuari yúmakim jüneenake, kaa türik bem nokakähui.

37 Bueïtuk em nokakä bétana lútula huémta yáariana, entok em nokakä bétana bétte noki emót chúpana.

Yóremraa kaa tü éame señalta aahua
(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

38 Huanäi huate escriibam entok pariserom akim ä yómmiaka ínel jiaahua:

—Maestro, juka kaa jaibu bít-huamta em joäute bít péiya.

39 Huanäi Áapo am yómmiak, ínel jíaka:

—Jü yóremraa kaa türik jiápseka ä jubimak kaa huépülsi áu nüyeme, Diosta ára jita joäu señalta aahua; tem täbui señalta kaa mákna, ál-la huaka Jonás profeetatau yeu sikamta jíbba.

40 Bueïtuk jáchin jü Jonás báij táapo entok báij tukaapo buére kúchuta tópapo anekä bénasi, junëli kétchi ínapo jü Yoremta Üusi báij táapo entok báij tukaapo buíata bétuk annake.

41 Jume yoremem Nínivepo joomem, Diosta bétana yäura bít-huamta taahuarit yúmak, ïri yóremraa én kat-riammakim emo tóboktianake, bétte nokta ámet chúpä béchïbo; bueïtuk bempom emo jíapsi kúaktiak, Diosta noki Jonásta ámeu nokako. Të én éntok senu ímï aane, Jonásta béppa chë yörihuame.

42 Entok senu reina suriu jometaka, jü én kat-ria yóremraatamak áu tóboktianake, Diosta bétana yäura bít-huamta taahuari yúmak, huanäi bétte nokta ámet

chúpanake; bueïtuk áapo mékka buiära bétana yepsak, juka rey Salomónta tüisi jita täyäu ä jíkkaij báreka; të én éntok senu ímï aane, rey Salomónta béppa chë yörihuame.

Espíritu jaiti machi nóttekame
(Lc. 11:24-26)

43 'Jü lemoonio espíritu jaiti machi yoremtat yeu sikätek, huakia buíapo ansisimnake, áma ä jimyorenakeu jariaka; të kaa ä tíakäteko,
44 ínel jiaunake: "In jóaune nótti báare, ín yeu sikähui." Huanäi áman yepsakätek, kaabeta áma téunake, ál-la chíchikta entok musäla yáata.
45 Huanäi sika, guoy búsan lemooniom áa béppa chë mamachim nünake. Huanärim át kimuka áma jóatenake. Chúkula ïri yoreme chë júne machika tahuanake, bannaataka béppa. Ínëli kétchi ámeu yeu huéenake, jü yóremraa én kat-riammehui.

Jesústa áiye entok ä sailahuam
(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

46 Ínëli ketune gentetau ä nokayo, ä áyehua entok ä sailahuam päkunim aaney, áu nok báreka.
47 Huanäi senu ínel áu jiaahua:
—Em áiye entok em sailam päkunim aane, émomak nok báreka.
48 Áapo ä yómmiak, juka ínëli áu jíamta. Huanäi ínel jiaahua:
—¿Jábesu jü ín áiye? Entok, ¿jábesamme, jume ín sailam?
49 Huanäi ä discíipulommeu lúl-la jikau mámteka, ínel jiaahua:
—Ímïrim aane, jü ín áiye entok jume ín sailam.
50 Bueïtuk jábetaka junne ín Áchay téhuekapo kátekamta nésahui joame, jüri ín saila, ín huaayi, entok ín áiye.

13

Et-leerota ejemplo
(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Huäri taahuarit Jesús jóapo yeu siika. Huanäi bahue mayoat yejtek.
2 Huanäi juebena gente áu náu yájjak. Áapo éntok barcopo kibakeka, áma yejtek. Jü gente éntok sïmetaka bahue mayoa see päriapo aaney.
3 Huanäi juebenak am majtiak, ejemplommeyi ínel jíaka:
—Jü et-leero echíseka yeu siika.

4 Huanäi ä echay, huate báchia böo mayoat huáttek. Të huikichim áma yájaka ä buäka.
5 Huate éntok tétam násuk huáttek, kaa yún buíata ayukaïpo. Huanäi läuti síuhuek, kaa yún ä buíakaï béchïbo.
6 Të täata yeu sik tájjak, entok kaa ä nahuakaï béchïbo huaakek.
7 Huate éntok huícham násuk huáttek. Huanäi jü júya huíchära yötuka, ä jíabi mëak.
8 Të huate buía türikuu huáttek. Huanäi taakak; huépul báchia síhueka cien báchiam ámuek; jü senu éntok sesentam; senu éntok treintam.
9 ¡Jü jíkkaij béchïbo nákakame jikkaijnake!

Jume ejemplom jita béchïbotukähui
(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

10 Huanäi jume discíipulom áu rúkteka, ínel áu jiaahuak:
—¿Jatchiakasë ejemplommey ámeu nooka?
11 Huanäi Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Bueïtuk eme akem ä mák-ri, juka enchim át jüneenakëhui, juka téhuekapo rey nésauta obiachisi maachik. Të bempörim éntok, ëe.
12 Bueïtuk jábe junne jita jípureme, chë júne huatek mákna; huanäi chë yún ä jípunake. Të jü kaita jípureme, juka ä jípurëu junne ä úuhuaana.
13 Huäri béchïbone ejemplommey ámeu nooka; bueïtukim bíchaka kaa bitcha, entokim jíkkajaka kaa jíkkaja, entokim kaa át jüneiya.
14 Júnëli ámet áu chúppa, jü profeeta Isaíasta nokakähui, ínel jíaka:
Nákakem jíkkaijnake, të katem át jüneenake;
éntokem bíchaka bínnake, të katem huitti át jüneenake.
15 Bueïtuk ï pueblota jíapsi námakaka tahuala;
entokim náka páttilataka kaa jíkkaja;
entokim bem pusim páttiala,
pusimmey kaa bít béchïbo,
entok nákammey kaa jíkkaij béchïbo,
entok bem jíapsiy kaa am jüneenakë béchïbo.
Të ínëline kaibu ára am anianake.
16 'Të yúmalasi al-leeri enchimmet ayka; bueïtukem puseka bitcha, éntokem nákaka jíkkaja.
17 Bueïtuk tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, juebena profeetam entok juebena lútula Dios huáateme, akim ä bít péaka taahuak, juka én enchim bíchähui; të katim ä bitchak. Entokim ä jíkkaij péiyay, juka én enchim jíkkajähui, të katim ä jíkkajak.

Jesús juka et-leerota ejemplo am téjhuak
(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

18 'Akem ä jíkkaja eme, juka ejemplo et-leerota bétana.
19 Bueïtuk jábe junne, juka rey nok nésauta jíkkajame, të kaa at jüniätek, íri báchiat böo mayoat ethuakamta bénna; bueïtuk jü diablo áu yepsaka, úttiapo ä úuhuanake, juka ä jiápsipo ethuakamta.
20 Entok kétchi jü tétam násuk ethuakame, ïri júnen juka nokta jíkkajaka, sep läuti al-leaka ä mabetnake.
21 Të kaa tüisi naahuak; íäri béchïbo kaa bíbinhuatu; bueïtuk Diosta noki béchïbo obiachisi áu huée táytek entok kaa tüisi bít táytihuak, tëitinake.
22 Jü huícham násuk ethuakame, ïri júnen juka Diosta noki jíkkajakame; të jü ániat kaa yúmasi huéeme, entok jü yún bem tómi péäu, Diosta noki bem mabetakäu nánayote. Huanäi kaa tataka.
23 Të jü türi buíapo ethuakame, ïri júnen nokta jíkkajaka át jünéakame. Huanäi takanake. Huépul báchia síhueka cien báchiam ámuenake; jü senu éntok sesentam; senu éntok treintam.

Júya tirijkom násuk ayukame ejemplo

24 Júchi täbui ejemplota ámeu nookak, ínel jíaka:
—Jü téhuekapo rey nésahui, juka yoremta ä huajpo tü báchiata ä echakä bénna.
25 Të seenu, tirijkom áttiakamta ée béj-reme, tukaapo jume yoremem kócheyo, júya kaa türi báchiata tirijkom násuk echaka siika.
26 Huanäi juka etta yötuka ä taka táytek, jü júya kaa türi két áma síhueka yötuk.
27 Huanäi jume huajta áttiakamtau tekipanuame ínëlim áu jiaahuak: "Señor, ¿jache kaa báchiata türik áma eechak, em huajpo? ¿Játchiaka júntuk ket júya kaa türika áma síuhuek?"
28 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahuak: "Jábe nee béj éame íkäi yáuhuak." Huanäi jume áu tekipanuame ínel áu jiaahua: "¿Jachë áman sájaka itom ä popón ïaa?"
29 Áapo ínel ámeu jiaahuak: "Ëe, bueïtuk jáchin aykem juka júya kaa türik pónätek, két jume tirijkom áamak popónnake.
30 Akem ä tójja; éläposu nánabeu yötunake, juka etta jójonaka ä tóboktiahuäu tájti. Huanäi jume tirijkom chúktia naatehuayo, ínapone am téjhuaanake, jume tirijkom chúktíame, báchem juka júyata kaa türik náu tójaka, lólopola ä súmma, ä táanä béchïbo; të jume tirijkomem náu tójaka am ëeria, jum íäri béchïbo kárita ín yáaläpo."

Mojtaasa báchiata ejemplo
(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

31 Júchi täbuik ejemplota ámeu nookak, ínel jíaka:
—Jü téhuekapo réy nésahui, mojtaasa báchiata senu yoremta ä huajpo ä echakä bénna.
32 Të ïri báchia lútüriapo sïme báchiam béppa chë ilitchi; të yötukätek sïme júya jíurim béppa chë yoyötu. Huanäi júya buëuruka tatahua. Ínëli jume huikichim téhueka bétana áu yájaka áma totosate.

Levaduurata ejemplo
(Lc. 13:20-21)

33 Júchi täbuik ejemplota ámeu nokaka, ínel jiaahuak:
—Téhuekapo réy nésahui, levaduura jámutta nükäu bénna, báisi jünakteri ariinampo ä töak. Huanäi sïme náu küteka huécheka taahuak.

Jáchin Jesústa ejemplommea am majtiähui
(Mr. 4:33-34)

34 Jesús íkäi sïmeta ejemplommey ámeu nookak, jü gentetahui. Am majtiätek, ejemplommey jíba ä jojoay,
35 bueïtuk íkäi profeetata nokakäu áhuä chúpanakë béchïbo, ínel ä jíakähui:
Ejemplommeyne ín teni étaponake,
huaka ániata këwhile naateka ésotane étapoka ä jüneriatebonake.

Jesús ä jüneriatebo, juka júya kaa türi ejemplota

36 Jume gentem sákatuasuka, Jesús jóapo kibakek. Huanäi jume discíipulom áu rúkteka, ínel áu jiaahua:
—Itomë téjhua jáchin ä jiau bárëhui, juka júya kaa türi huajpo ayukamta ejemplo.
37 Am yómmiaka Áapo ínel ámeu jiaahua:
—Ínapo jü Yoremta Üusi jü tü báchiata echame.
38 Huaj päria ínel jü ánia; jü báchia türi éntok, jume réy nésaupo usiarim; jü júya kaa türi éntok jü kaa tü yóreme diablo usiari.
39 Jü kaa türik echákame ínel jü diablo yore béj-reka huéeme; jü tirijko chúpila tóboktiahuame éntok ánia lüteme; jume etta tóboktéame éntok ángelesimme.
40 Jáchin juka júya kaa türik popónhuaka ä táahuakahui, ilë bénanake, jü ánia lüteme.
41 Jü Yoremta Üusi ä ángelesim áman bíttuanake, jum réytaka ä nésahuëhui, jume kaa tühuata huatem jotuame entok jume kaa türik joame náu am tóijnakë béchïbo.
42 Huanärim ornota béetëu am guötianake. Ímïrim emo tam kumeka buannake.

43 Huanäi jume yúmalasi Diosta nésahui joame, bem
Áchay réytaka nésahuepom täa machiriata bénasim
bélojkosi bíttunake. ¡Jü jíkkaij béchïbo nákakame
jíkkaijnake!

Tesooro ésori
44 'Entok kétchi jü téhuekapo Diosta réy nésauri tómi
béjhuata júya päriapo ésota bénna. Huanäi senu yoreme
ä tíaka, júchi ä éssok. Íäri béchïbo tüisi al-leaka sïmeta ä
jípurëu nénkaka, huanäi huákäi buíata jínnuk.

Jü téta perla yún béj-reme
45 'Entok kétchi jü téhuekapo Diosta réy nésauri juka
jábeta jita jinnü bénna. Ïri türi perlam jariaka am jíjinnu.
46 Huanäi juka perlata ujyolisi musäla machik téaka, sika
sïmeta ä jípurëu nénkaka, ä jínnuk.

Jume jítërim
47 'Ínëli kétchi jü téhuekapo Diosta réy nésauri jítërim
bénna. Ímëri bahuéu jímmahuakätek, kúchum kaa
nánälaim nunüye, tuttürim entok kaa tuttürim.
48 Huanäi senu huëpo tápunakätek, mayoau bícham yeu
huíhuikhua. Huämïrim joteka jume türim yeu püaka,
huaripom am öore; jume kaa türim éntokim päkun yeu
güöguötia.
49 Ilë bénanake jü ánia lüteme: jume ángelesim yeu kan-
nake; huanärim jume kaa tühuata joame näikimtenake,
jume yúmalasi Diosta nésahui joame násuku.
50 Huanärim horno béetëu guötiana; ímïrim emo tam
kumeka buannake.

Tómi béj-reme jauhuey huéri entok bemela
51 Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¿Jachem sïmekut jüniaka taahua?
Huanäi bempo ä yómmiak, ínel jíaka:
—Jeehui, Señor.
52 Áapo ínel ámeu jiaahua:
—Huäri béchïbo jü escriiba jü téhuekapo Diosta réy
nésauri bétana tüisi áu majtialame, senu áchayhuariapo
famiiliata bénna. Tómi béj-remta áttiaka, bebëmelak entok
kaa bebëmelak áma yeu huíike.

Jesús Nazaretpo aane
(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)
53 Ínëli huëpo chúkula, Jesús ejemplom am majtiasuka,
áma yeu siika.

54 Huanäi ä pueblo Nazareu notteka, am majtiay bem
sinagogampo. Huanärim áa bétana buére éiyay, ínel jíaka:
—¿Jáksu ïri ä nüka ä jípure, juka jita täyahuamta? Entok,
¿juka obiachik kara johuamta ä joähui?
55 ¿Jachu kaa ïri ájäria, jü carpinterota üusi? ¿Jachu kaa
María ti téhuak, ä áyehua; entok ä sailam, Jacobo, José,
Simmom entok Judas?
56 ¿Jachu kaa jume sïme ä huayim ímï itomak aane?
¿Jákübosu júntuk ïri íkäi sïmeta jípure?
57 Ä nokähuim kaa béj jóaka éiyay. Íäri béchïbo Jesús
ínel ámeu jiaahua:
—Sïme profeeta yörihua; të ä buiärapo entok ä jóapo, ëe.
58 Huämïri kaa yún ä yáuhuak, juka obiachisi kara
johuamta ä joaïhui, bempörim kaa ä súale béchïbo.

14

Juan Bautistata mëhuakähui
(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

1 Júnaköri jü rey Heroodes tetrarca, Jesústa bétana
buéresi nokhuamta jíkkajak.
2 Huanäi jume ä sáhuemmeu ínel jiaahua:
—Ïri Juan Bautista kókkolam násuk jíabitelame; huäri
béchïbo úttiäraata jípureka ára jita johua.
3 Bueïtuk Heroodes, Juanta buíseka cadenammea ä
súmaka carcelpo ä yéchalatukay, jámut Herodíasta
béchïbo. Íkäi ä sailahua Felipe ä jubekay.
4 Juan éntok ínel áu jiaahuay:
—Katë ä jípupo yúmala, juka em saila juubi.
5 Heroodes éntok ä mëbáarey, të genteta májhuey;
bueïtuk bempom Juanta täyay, ä profeetatukä bétana.
6 Të Heroodesta huásuktiriam taahuareka pajkoyo, jü
Herodíasta jámut asoa, sïmem bíchäpo yëka. Huanäi
Heroodes ä türeka taahuak.
7 Íäri béchïbo, ä chúpa rókaka nookak, jita ä ahuaü ä mák
rókaka, ä obiachitu násuk junne.
8 Áapo ä áye bétana bát téjhuaataka ínel jiaahuak:
—Ímï puraatopë nee ä mákka, juka Juan Bautistata
kóbba.
9 Huanäi jü réy sirokaka taahuak; të juka nokta ä
nokakäu úttiatukäu ä chúpnakë béchïbo, entok jume yörisi
machim mesau áamak jokame bíchaka, nésahuek ä máknä
béchïbo.
10 Huanäi nésahuek, carcelpo Juanta kóba chúktianä
béchïbo.

11 Huanäi jü kóbba, puraatopo nüpahuakä, jü ili jámut ä
mákhuak; áapo éntok ä áyebeu ä tójjak.
12 Huanäi ä discíipulom áma yájaka, ä takaahua nüka ä
maäk. Huanärim sájaka Jesústa ettejhuariak.

Mamni miilim jïbuätuahuakähui
(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

13 Jesús íkäi jíkkajaka, huépul barcota nüka áma yeu
siika, sékäna mékka päriau bíchaa. Jü gente ä jíkkajaka
guókimmeyim áa sáu sájjak, buére jóärampo naateka.
14 Huanäi Jesús yeu sika, juebena genteta bíchaka, am
jijiokolek. Huanäi jume áme násuk kökoreme tütek.
15 Béja tukariu yúma táytey, ä discíipulom áu rúktek, ínel
jíaka:

—Ímï kía päria, entok béja kúpte; Akë am sáka
sáuhue, juka juebena genteta, bueïtukim pueblommet
sájaka buähuamta jínnunake.
16 Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Kaa úttia bem sákanakëhui; emem am jïbuätua.
17 Bempo éntok ínel jiaahua:

—Ímïte kaita jípure, mamni páanin jíbba entok guoy
kútchum.
18 Áapo ínel ámeu jiaahuak:

—Äbem ínohuam huéria.
19 Huanäi juka genteta júya bájta béppa jote sáuhuek.
Jume mamni páanim nüka, entok jume guoy kútchum.
Huanäi téhuekau jikau remteka, Diosta baysauhuek. Am
rébektiaka discíipulommeu am buíssek; ímëi éntok gente-
tahui.
20 Sïmetakam jïbuäk, entokim jóbuak. Huanäi jume
rerebem yeu bëkame, dooce canastam tátapunimim náu
tójjak.
21 Jume jïbuäkame éntok mamni mil ohuimtukay,
jáamuchim entok ili usim kaa áma näikiaka.

Jesús bahueta béppa huerama
(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

22 Jesús sep ä discíipulom barcopo jämutuaka áapat am
sákatuak, bäa huáytana bíchaa. Áapo éntok jü gentetamak
taahuak, am sákasuü tájti.
23 Juka juebena genteta sákatuasuka, sékäna bíchaa júya
káhuit jikau sika oraciónta johuay. Huanäi tukariu yúmak,
áapola huämi aaney.
24 Jü barco éntok béja bahue násuk huéiyey, jume bäa
maaresim éntok emo tóboktiaka át huehuechey. Bueïtuk
jü jeka ä nankirika huéiyey.

25 Të abe matchuyo, Jesús ámeu yepsak, bahue bäata
béppa huéesimeka.
26 Huanäi jume discíipulom, bahueta béppa huémta
bíchakam guómteka, ínel jiaahua:
—¡Jo jü jóusi! Huanärim májhueka chay nookay.
27 Të huanäi Jesús ámeu nónokak, ínel jíaka:
—¡Katem kom éiya! Ínapone ím aane. ¡Katem majhuë!
28 Huanäi Peero ä yómmiak, ínel jíaka:
—Señor, émpotuko, nechë emou bíchaa huéetua, bäam
béppa.
29 Huanäi Áapo ínel áu jiaahuak:
—Binë huéiye.
Huanäi Peero barcopo kom chépteka, bäam béppa huée
táytek, Jesústau bíchaa huée báreka.
30 Të juka jeka úttiakamta bíchaka ä mámajhuek, entok
kom kikkibak táyteka, chay táytek, ínel jíaka:
—¡Señor, nechë jínëu!
31 Jesús sep áu mámteka, ä buíssek, entok ínel áu
jiaahuak:
—¡Yoreme kaa yúmalasi Diostat éame! ¿Jatchiakasë
Diostat éehuäpo kom éiya?
32 Huanäi bempörim barcopo jämuko, jü jeka yánti
taahuak.
33 Huanäi jume barcopo aneïhui áhuim rúkteka ä yörey,
ínel jíaka:
—¡Tua lútüriapo empo Diosta üusïe!

Jesús Genesaretpo kökoreme tütek
(Mr. 6:53-56)

34 Huanärim bahue huáytana yájaka, Genesaret pueblou
kiímuk.
35 Jume yoremem áma jóakame ä tátäyaka, noktam
áman bíttuak, sïme pueblom beekatana. Huanärim sïme
kökoreme áu nüpak,
36 entokim jiokot áu jiaahuay, ä súpem mantom mayoat
jíba mámte rókaka. Huanäi sïme jume át mámtekame,
türilatakam taahuak.

15

Juka yoremta jíapsi nanasontume
(Mr. 7:1-23)

1 Huanärim Jesústau rúktek, huate escriibam entok
pariserom, Jerusaléniu joome, ínel jíaka:
2 —¿Jatchiaka jume em discíipulom juka yoiyöturim
boojoriau kaa johua? Bueïtuk katim bábaijma, páanim buä
bárëteko.

3 Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiaka eme kétchi, juka Diosta nésahuekähuem kaa johua, yoiyöturim boojoriau enchim jo bárë béchïbo?

4 Bueïtuk Dios nésahueka ínel jiaahuak: “Em átchay entok em áiye, Akë am yöre, të jábe ä áchaybet entok ä áyebet, bétte nokta am béj-reka ámet nokakätek, kaita át temajeka mëtuna.”

5 Të eme ínëlem jiaahua: “Jábetaka junne ä áchaybeu entok ä áyebeu ínel jíäteko, jü áy ára enchi ín aniä eyhui, Diostau bíchaa nä näikiala”,

6 huanäi ínëli jíaka, béja kara am aniaka tatahua, jume áchayhuariam. Ínëli jü Diosta nésahui kaita béj-reka tatahua, juka yoiyöturi boojoriau enchim jo bárë béchïbo.

7 ¡Eme Dios huáatihuamta bénasi emo antua! Tüisi enchim bétana nookak jü Isaías, ínel jíakari:

8 Ïri pueblo ä teniay jíba nee yöre,
të bem jíapsi mékka inou aane.
9 Bueïtuk kía béjja, jü bem nee yörëhui,
doctriinata bénasim yore ä majtia, juka yoremem nésauta.

10 Huanäi juka juebena genteta núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Akem ä jíkkajaka éntokem át jüneiya.

11 Kaa yoremta nasonte, jü tempo kimume; ál-la jü tempo yeu huéeme, ïri ál-la yoremta nanasonte.

12 Huanäi ä discíipulom áu rúkteka, ínel áu jiaahua:

—¿Jachë kaa júneïya? Bueïtuk jume pariserom íkäi nokta jíkkajaka, kaa tüisi ámeu huétchek.

13 Të Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahuak:

—Sïme júya óuhuo, téhueka bétana ín Áchay kaa echakäu, nahuamak békti popónna.

14 ¡Akem am tójja! Liliptimtakam huate liliptim huíksasaka. Bueïtuk jü líptitaka täbui líptita huíksimëteko, náhuichikam guójökun kóm huáttinake.

15 Peero ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:

—Itomë ä téjhua, jáchin ä jiau bárëhui, íkäi ejemplota.

16 Jesús ínel jiaahua:

—¿Jachu eme két juka kaa jüneehuamta jípure?

17 ¿Jachem kaa át jüneiya? Sïme tempo kimume tönáu bíchaa huéiye; chúkula éntok yeu jujuyäutehua.

18 Të jü tempo yeu huéeme, huáijhua jiápsipo yeu huéiye; ïri ál-la juka yoremta nanasonte.

19 Bueïtuk jiápsipom yeu huéiye, jume kaa tü éerim, jü yore suahuame, jü jubeka entok júchi täbuik jipureme, jü kaa emo jubeka kía náu jíapsihuame, jü jita ékbuahuame,

jü kaa lútüriapo jábetat nokhuame, entok jü Diosta béj-reka béttek nokhuame.
20 Ïri sïme, juka yoremta nasonte; të jü kaa áu mám báksiaka jïbuähuame, kaa yoremta nanasonte.

Jámut Cananeapo joometa Diostat éahui
(Mr. 7:24-30)

21 Jesús jumü yeu sika, Tiro entok Sidón buiärau bíchaa siika.
22 Senu jámut Canaa buiärapo yeu simlataka, chay nokaka ínel jiaahuay:
—¡Señor, Davidta Üusi, nechë nák jiokole! In jámut asoa lemoonio át aneka jiokot áhuä bíttua.
23 Të Jesús huépul nokta júne kaa ä yómmiak. Huanäi ä discípulom jiokot éaka áu rúktek, ínel jíaka:
—Akë ä simtua, bueïtuk itot chäka huéeka chaysime.
24 Áapo am yómmiaka ínel jiaahuak:
—Israel kabaram emo tärulammeune jíba bíttuari.
25 Huanäi áapo áu rúktek, entok tónommia kíkteka ínel áu jiaahua:
—¡Señor, nechë jinëu!
26 Áapo ä yómmiaka ínel jiaahua:
—Kaibu türinake, jume itom usim páanim buä éähui, am úuhuaka ili chüum am mik béchïbo.
27 Të áapo ínel áu jiaahua:
—Jeehui, Señor; të jume ili chüum bem teko mesapo juka lelebelaik kom huáttemta júnem buabuäye.
28 Huanäi Jesús ä yómmiak, ínel jíaka:
—Empo jámmut, ¡yún emót aika, jü Dios éehuame! Emou yáatunake, tua em ä huáatiä pámani.
Huanäi ä jámut ásoa türilataka taahuak, huämi orapo naateka.

Jesús juebena kökoreme tütek

29 Jesús huämi yeu sika, Galiléa bahue mayoau yepsak. Huanäi júya káhuit jikau sika áma yejtek.
30 Huanäi juebena gente áu rúktek, lolöim, liliptim, múurom, kaa emo mám yekame, entok huate yún kökoreme huériaka. Huanärim Jesústau am rúktiak, ä guókpo. Áapo entok am tütek.
31 Ínëli jü juebena gente buére éiyay, múurom nokame bíchaka, jume kaa emo mám yekame türilame, jume lolöim naa kateme, entok jume liliptim bíchame. Huanärim Israelpo Diosta tüisi úttiley.

Jesús naiki miilim jïbuätuak
(Mr. 8:1-10)

32 Jesús ä discíipulom núnuka ínel jiaahua:
—Juka gentetane jiokolë, bueïtukim béja báij taahuare ínomak aneka, entokim buähuamta kaa jípure, jïbuä béchïbo. Kaa jïbuälame sákatua béchïbo éntokne kaa báare. Jáchinai júnem böot katëtek, tébäi tamunake.
33 Huanäi ä discíipulom ínel áu jiaahua:
—¿Jáksute ítapo yún páanim jípure ímï mékka jóa ániapo, sïmem jóbosi jïbuänakre béchïbo?
34 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¿Jaiki páanimsem jípure?
Bempo ínel jiaahua:
—Guoy búsanim, entok ili jaiki kútchum.
35 Huanäi nésahuek, juka genteta buíapo jote sáhueka.
36 Huanäi jume guoybusam páanim nüka entok jume kútchum, ínëli Diosta baysausuka, am rébektiaka ä discíipulom am mákkak; jume discíipulom éntok genteta.
37 Sïmetakam jïbuäk, entokim jóbuak. Huanäi jume lelebelaim yeu bëkame náu tójjak, guoybusan canajtam tátapunim.
38 Jume jïbuäkame éntok, naiki mil ohuimtukaimme, jáamuchim entok ili usim kaa áma näikiaka.
39 Huanäi jume gentem sákatuasuka, barcopo jämuka buiära Magdala téäu yepsak.

16

Huépul señaltam áahuak jume pariserom entok jume saduceom
(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)
1 Huanäi jume pariserom entok jume saduceom áhuim rúktek, ä jioptua báreka, señalta téhueka bétana áu aahuaka.
2 Të Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Tukariu yúmamta bichätek: “Türi báare jü tiempo”, tem jijia: “Bueïtuk jü ánia téeka síkilisi chätu.”
3 Én kethueytana éntok: “Buére jeknake, bueïtuk jü ánia téeka síkilisi namu chätu.” ¡Eme lútula Dios huáatemta mamatome! Akem ä täya, juka téeka ániata jáchin ä huëhui; të juka señal taahuata én huémta, ¡katem át jüneiya!
4 Jü kaa tü yóremra kaa huépülsi au nüyeme, señalta áu yáaria ïaaka nooka; të kayta señalta éntok jípunake, profeeta Jonásta señal jíbba.
Huanäi am tójaka siika.

Jume pariserom levaduura
(Mr. 8:14-21)

5 Jume discíipulom huáytana yájaka, jume páanimim kaa
nüpak, ámebia kópteka.
6 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¡Akem ä bitcha, jó! Jume pariserom entok saduceom
levaduura bétanem emo suaya.
7 Bempo éntok ínel éiyay, ínel jíaka:
—Kaa páanim itom nüpakä béchïbo júnel jiaahua.
8 Jesús ä jüneriaka, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiakasem ínel éiya? ¡Yoremem kaita súalëram:
“Katte páanim jipure”, ti éaka!
9 ¿Jachem kaa ámeu huáate, jume mamni páanimmehui,
mamni mil yoremem béchïbo, entok jaiki canajtam enchim
náu tójakähui?
10 Entok jume guoybusan páanimmehui, naiki mil yore-
mem béchïbo, entok jaiki canajtam enchim náu tójakähui,
¿jachem kaa ámeu huáate?
11 ¿Jatchiakasem kaa át jüneiya? Kanne jume páanim
béchïbo ínel enchimmeu jiaahua, ál-la jume pariserom
entok jume saduceom levaduura bétana; íäri bétanem emo
suaya.
12 Huanärim jünëiak, kaa jü levaduura páanim bétana
emo suaya sáihuähui, ál-la jume pariserom entok saduceom
juka doctrinata yore majtiahuamta bétana.

Peero Jesústa yeu buíssek, ä Cristo tíaka
(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

13 Jum Cesarea Filipo buiärau yepsaka, Jesús ä
discíipulom nátemajek, ínel jíaka:
—¿Akim ä jábesä tíiya, jume yoremem, juka Yoremta
Üusi?
14 Bempo ínel jiaahua:
—Huate enchi Juan Bautistä tíiya; huate éntok Elías;
huate éntok enchi Jeremías tíiya, ö jamak huate profeetam.
15 Áapo ínel ámeu jiaahua:
—Emesu, ¿nechem jábesä tíiya?
16 Símon Peero ä yómmiak, ínel jíaka:
—Émpë jü Cristo, Dios jiápsamta Üusi.
17 Huanäi Jesús ä yómmiak:
—Yúmalasë al-leehuamta jípure, Simmom, Jonásta üusi,
bueïtuk kaa kía jábe yoreme emou yä machiriak, ál-la ín
Áchay téhuekapo kátekame.
18 Ínapone két ínel emou jiaahua, enchine Peero tíiya.
Jü téta buëuruta béppa éntokne ín igleesia yöturianake; jü
infierno puertam éntok kaibum áa béppa úttiata jípunake.

19 Enchine am máknake, jume rey nésauri téhuekapo yáabem. Sïmeta ímï buíapo em súmäu, téhuekapo két súmatunake; entok sïme buíapo em búttiakähui, téhuekapo két búttiatunake.
20 Kaabeta am téjhua sáuhuek, jume ä discíipulom, áu Cristotukä bétana.

Jesús ä muknakeu am tejhuak
(Mr. 8:31–9:1; Lc. 9:22-27)

21 Huanäi naateka Jesús ä discíipulom huitti téjhua táytek, buere jóära Jerusaléniu ä huéenakeu úttiatukähui, entok jiokot áu yáanähui, jume tiöpopo yoiyöturim bétana, entok jume sacerdote chë nésahueme entok jume escriibam bétana, entok mëhuaka báij taahuata huéy áu jíabitenakëhui.
22 Huanäi Peero áapolaik sékäna bíchaa ä nuk sika áamak ettejhua táytek, ínel jíaka:
—¡Señor, emoë jiokolë; bueïtuk jü emou yáanäu kaa emou huéepo yúmala!
23 Të Áapo Perotau kúakteka ínel jiaahua:
—¡In bíchäpe mékka huéiye, Satanás! Kialë nee teïtituabáare, bueïtuk Diosta nokähuë kaa bitcha, ál-la jume yoremem türëu bíchaa jíbba.
24 Huanäi Jesús ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—Jábetaka junne ino sáu huée bárëtek, kaa áu beutireka áu tóijnake; huanäi ä kúruj püaktiaka ino sáu huéenake.
25 Entok jábetaka junne ä jíapsihua jínëu báareme, ä tärunake; entok jábetaka junne jü inot ä éä béchïbo jíapsihua tärukame, ä téunake.
26 Bueïtuk, ¿jítasu áma téunake jü yoreme, jum ániat ayukamta yöokateko, juka ä jíapsihua éntok ä tärukäteko? Entok, ¿jaikiksu ára béjtua jü yoreme, ä jíapsihua béchïbo?
27 Bueïtuk ínapo jü Yoremta Üusi yebijnake, jum sïmek béppa ujyorik ín Áchay áttiäpo, entok ä ángelesimmaki. Huanäi hueuhuëpulam am béjtuanake, jita bem yáakau bétana.
28 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, huate ímï aneme, katim kókkonake, ál-la taahuata yúmak Yoremta Üusi réytaka yepsamta bíchakätek.

17

Jesústa täbuiasi ä tahuakäihui
(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

1 Búsan taahuarim simsuko, Jesús am nüka, Perota, Jacobota, entok Juan ä sailahua. Huanäi am nuk siika, júya káhuit jikahui bempolaim.

2 Huanäi bem bíchäpo täbuiasi áu yáuhuak. Ä púibahua
täata bénasi bélojkosi bíttuy; ä sánkohua éntok tósalisi
aayuk, machiriata bénasi.
3 Ímïri Moisés entok Elías ámeu yeu machiak, áamak
ettejhuaka.
4 Huanäi Peero Jesústau ínel jiaahua:
—Señor, ¡türi ito béchïbo jü ímï anhuame! Enchi
ínel éayo, báij jötamte ímï yáanake: huépülak emo
béchïbo, senuk entok Moiséjta béchïbo, entok senuk
Elíasta béchïbo.
5 Ketune áapörik ä nokayo, namu machiriaka am róptiak.
Huanäi jíahui namupo jíkkaijtuk, ínel jíaka:
—Ïri ájäria jü ín Üusi ín nákëhui. Áamakne al-leiya;
áapörikem jíkkaja.
6 Jume discíipulom íkäi jíkkajakam tónommey jáptek.
Huanärim buíau tájti kom kóbatek, tüisi májhueka.
7 Huanäi Jesús ámeu rúkteka ámet mámtek, ínel jíaka:
—Jáptëem; entok katem májhue.
8 Huanäi bempo jikau remteka, kaabetam bitchak, Jesústa
áapolaik jíbba.
9 Të chúkula júya káhuit kömam sájako, Jesús ám
sáhueka ínel ámeu jiaahua:
—Juka enchim bíchakäu, kaabetem ä téttejhua, ál-la
chúkula béja kókkolam násuk juka Yoremta Üusi jíabiteko.
10 Huanäi ä discíipulom ä nátemajek, ínel jíaka:
—¿Jatchiaka júntuk jume escriibam ä úttiä tíiya, jüka
Elíasta bát yebijnakëhui?
11 Jesús am yómmiak, ínel jíaka:
—Lútüriapo, Elías bát yebijnake; huanäi sïmeta bemelasi
yánake.
12 Tëne ínel enchimmeu jiaahua, Elías béja yebissuk, të
katim ä täyak, ál-lam sïmeta bem yáa bárëu áu yáuhuak.
Ínëli kétchi jü Yoremta Üusi áme bétana jiokot yáana.
13 Huanäi jume discíipulom huitti jünëiak, Juan Bautis-
tata bétana ä nokaïhui.

Jesús táij mukërata tütek
(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

14 Juka genteta yún anëu am yájako, senu yoreme áu
yepsaka tónommey áu kíkteka ínel jiaahua:
15 —Señor, ín üusi táij múmukemtë nák jiokolë, tüisi
jiokot áu bíbicha; bueïtuk juebénasi táijpo huehueche,
entok juebénasi bäapo.
16 Huanäine jume em discíipulommeu ä nüpak, të ímëri
én tájtim kara ä tüte.
17 Jesús ä yómmiaka ínel jiaahua:

—¡Eme nat tómti kat-riam kaita súalëram, entok sïmekut kaa türik joame! ¿Jauhuey tájtisune ikäi enchimmet ayukamta enchimmet bit yáatinake jäni? Inohuem ä huéria.

18 Jesús kuttílasi át nésahuek, jü lemooniotachi. Huanäi ïri át yeu siika, jü usitachi. Huanäi naateka türilataka taahuak.

19 Huanäi ä discíipulom bempola sékäna Jesústau yájaka, ínel áu jiaahua:

—¿Jatchiaka ítapo kara yeu ä béebak?

20 Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Diostat éehuame ilikkik enchim jípure béchïbo. Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, eme mojtaasa báchiata béechisi Diostat éätek, ïri júya káhuittau ínel jíätek: "Sékänë emo yetcha", huanäi sékäna áu yécha éiyey. Ínëli enchim béchïbo kaita kara yáataka tahua éiyey.

21 Të jü ilë béna kökoa lemoonio, ayuunopo entok oraciónimmaki jíba yeu sisime.

Jesús ä mënäu bétana júchi nookak
(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

22 Galiléa buiärapo bempörim aneyo, Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Ínapo jü Yoremta Üusi yóremem mámpo tóijna.

23 Huanärim ä mënake; të báij taahuarim huéy jíabitenake.

Huanäi bempo tüisi sirokoka taahuak.

Tiöpo impuestom béjtuahuame

24 Capernaum pueblou am yájako, Perotahuim yájjak, jume impuesto tómita náu totojame, ínel jíaka:

—¿Jü enchim Maestro kaa am bébejtua, jume guoy dracmam?

25 Áapo am yómmiak:

—Jeehui.

Huanäi jóapo ä kibakek, Jesús bát au nookak, ínel jíaka:

—¿Jáchisë ä bitcha, Simmom? Jume ímï buíapo réyesim, ¿jábetasum ä úuhua, juka impuesto tómita: jume bem jóapo uusim, ö jume kaa áma joomem?

26 Peero ä yómmiak, ínel jíaka:

—Jume kaa jóapo joomem.

Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Júnëli jume usim jóapo joome béja kaita béjtua.

27 Júnentaka junne, kaa am omtinakë béchïbo, bahuehuë sika anzuelota áman jímma. Huanäi juka kúchuta bát em yeu huíkekäu, Akë ä nüye huanäi ä tem étapokätek.

Huanäre áma ä téunake, tómi estaterota. Íkäre nüka am mákka, íno béchïbo entok émo béchïbo.

18

¿Jábesu chë jü yöhue?
(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

1 Júnaköri jume discíipulom Jesústau yájaka, ínëlim áu jiaahua:

—¿Jábesu chë júne áma yörisi machi, jum téhuekapo Diosta réy nésahuepo?

2 Huanäi Jesús ili usita núnuka, áme násuk ä kétchak.

3 Huanäi ínel jiaahua:

—Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kaa júchi ili usim bénasi emo nükateko kaibem aman kimunake jum Diosta téhuekapo réy nésahuepo.

4 Júnensan jábetaka junne kaa áu buérialeka ï ili usi ténasi áu nüyeme, ïri júnen chë yöhue jum Diosta téhuekapo réy nésahuepo.

5 Entok jábetaka junne, juka ili usita ilë bénnak ín téhuampo mabetakame, nee mabeta.

¡Jiokot áu huéenake, hua yoreme yore jioptuamtahui!
(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

6 'Jábe junne usi il-lïchim nee súaleme, kaa türik am yáatuakame, chë türi éiyey, buru molino tétata kutänaapo át súmaka bahuéu kóm jímmaahuako.

7 ¡Jiokot maachi, jume ániat kaa türikuu yore jioptuame béchïbo! Bueïtuk úttia júkäi ayunakëhui, të ¡Jiokot áu huéenake, hua yoreme yore jioptuamtahui!

8 'Ä junëlitunakey, jume em mámam entok em guókim kaa türikum bíchaa enchi am huéria báareyo, Akë am chúktiaka mékka am guötia. Bueïtuk chë türinake, kaa mámaka entok kaa guókeka yü jíapsihuäu em huéenakëhui, të kaa yúmalam mámaka entok yúmalam guókeka táijta kaa tutukëu em jímmaanähui.

9 Bueïtuk empo, em pusim kaa türik enchi yáatua báareyo, yeuhuë am huíkeka mékka am jímma. Bueïtuk chë türinake, huépülam puseka yü jíapsihuäu em huéenakëhui, të kaa guoyim puseka táijta kaa tutukëu em jímmaanähui.

Kabara täruri ejemplo
(Lc. 15:3-7)

10 '¡Tüisem át suuhua! Kaabe kía kaitapo am bínnake, huépülak junne, ímëi ili uusim. Bueïtuk jume bem ángelesim téhuekapo ín Áchay púibapo jíbam aane.

11 Bueïtuk ínapo jü Yoremta Üusi jume emo tärulamene
jínëu báreka äbo yebij-la.
12 ’¿Jáchisem ä bitcha? Senu yoreme cienim kabaraka,
të huépülak täruko, ¿jachu kaa jume noventa y nuevem
tösika júyat náa huée táytinake, huaka áu tärukamta
jariaka?
13 Të ínëli huémta násuk ä tíakätek, lútüriapone ínel
enchimmeu jiau báare, chë júne al-leenake, hua kabara áu
täruka tëihuakamta bétana, huame noventa y nuevem kaa
emo tärukame béppa.
14 Ínëli kétchi, jü enchim áchay téhuekapo anemta
nésau éeri, jume il-lïchim ímï aneme, kaabeta áu täru ïaa,
huépülak junne.

Jáchisu jíjjiokorihua jü hermaano
(Lc. 17:3)

15 ’Bueïtuk Cristota súalhuäpo émomak aanik, kaa türik
émou ä yáako, empo éntok áapo emepolem aneka, kuttilasë
áu nooka. Enchi ä jíkkajako, Cristota súalhuäpo émomak
anikë yölataka tahuanake.
16 Të kaa enchi ä jíkkajako, huépülak ö guoyimë émomak
huéria; bueïtuk guoyim ö bájim jíkkajäpo sïme noki
lútüriataka tahuanake.
17 Të bempörim kaa ä jíkkajako, igleesiapo náu aneme
téjhua. Huanäi igleesiapo náu anim kaa ä jíkkajako, jume
kaa judíom entok publicanom bénasë ä jípunake.
18 ’Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, sïmeta
ímï buíapo enchim súmakähui, áman téhuekapo két
súmatunake, entok sïmeta ímï buíapo enchim búttiähui,
áman téhuekapo két búttiatunake.
19 ’Júchine ínel enchimmeu jiaahua, eme guoyika, nan-
abeu éaka, ímï buíapo jita júne aahuätek, akem ä yáariana,
ín Áchay téhuekapo anemta bétana.
20 Bueïtuk ják junne, guoyika ö bájika ín téhuampo náu
anemmaki, huämine ínapo áme násuk aane.
21 Huanäi Peero áu rúkteka ínel áu jiaahua:
—Señor, ¿jaikisisune ä jiokorinake jäni, juka ín her-
maano kaa türik inou ä yáako? ¿Guoy búsanisi?
22 Jesús ínel áu jiaahua:
—Ëe; kaa guoy búsanisi jíbba, ál-la setenta guoy
búsanisi.

Jume guoyika huikiriame

23 ’Ïäri béchïbo jü téhuekapo rév nésauri senu réyta
bénna. Ïri jume áu tékipanoame núnnuk, bempörim juka
bem huikiriäu am jünerianakë béchïbo.

24 Huanäi cuentam ä jo táyteko, huépülaka áu yeu
tóijhuak, guoj mamni mil talentom ä huikiriame.
25 Ïri kara áu béjtuaka taahuak. Huanäi ä tekohua át
nésahuek ä nénkinä béchïbo, ä jubiahua, ä üusihuam,
entok sïmeta ä áttiahua, junëli ä huikiriäu béjtuanä
béchïbo.
26 Huanäi jü tekipanuario ä tekobeu tónommia kíkteka,
tüisi jiokot áu nookak, ínel jíaka: “In teeko, yánti jiápsekë
nee boobíchaïhui. Ínapone sïmeta enchi béjtuanake.”
27 Huanäi jü tekipanuariota teeko, jíapsi sóokteka ä
búttiatebok, entok ä huikiriäbet ä jiokorek.
28 Huanaï yeu sika, senuk tékilpo ä jäläihua téuhuak, cien
denariom ä huikiriamta. Huanäi kutänapo át chätuka ä
jíabi mëay, ínel áu jíaka: “¡Juka em nee huikiriähuë nee
bejtua!”
29 Huanäi jü tekohuäpo ä jäläihua, guókpo áu tónommia
kíkteka, tüisi jiokot áu nookak, ínel jíaka: “Yánti jiápsekë
nee boobíchaïhui. Ínapone sïmeta enchi béjtuanake.”
30 Të áapo kaa báarek, ál-la carcelpo ä yéchatebok, juka
ä huikiriäu ä béjtuäu tájti.
31 Jume áamak tekipanuariom juka áma huémta bíchaka,
tüisim sirokaka taahuak. Huanärim bem yöturibeu sájaka
ä ettejhuariak, juka sïmeta áma yeu sikamta.
32 Huanäi ä tekohua ä núnuka, ínel áu jiaahua:
“¡Tekipanoalero kaa tü yóreme! Sïmeta huaka em nee
huikiriäune enchi át jiokorek, inou enchi jiokot jíakä
béchïbo.
33 ¿Jachë kaa két ínëli ä nák jiokoli máchiakay, juka em
jálaï, enchi ín nák jiokolekä bénasi?”
34 Huanäi ä tekohua omteka, jume yore bébebame
mámpo ä tójjak, sïmeta ä huikiriäu ä béjtuäu tájti.
35 Jesús ínëli jiaahuak:
—Ánëli kétchi, jü téhuekapo ín Átchay két ínëli enchim
yáanake, juka enchim béj-reka ayukamta kaa chíkti
jíapsimak enchim ä jiokörekо juka em hermanota.

19

Jesús divorciota bétana am majtia
(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

1 Chúkula Jesús íkäi nokta noksuka, Galiléa buiärapo yeu
sika, Judea buiärau bíchaa siika, Jordán bathue huáytana.
2 Juebenara gente áa sáu sájjak. Huämïri jume kökoreme
tütek.
3 Huanärim áu yájjak, jume pariserom, ä jioptua báreka,
ínel jíaka:

—¿Jachu yoremta béchïbo türi jäni ä jubi ä jímmaanakëhui, kía jita béchïbo junne?

4 Áapo am yómmiaka ínel jiaahua:

—¿Jachem kaa ä nok-la, juka jïojteta? Bueïtuk júnakoy ániata naateyo, “outa entok jámutta yáuhuak”.

5 Entok két ínel jiaahua: “Íäri béchïbo jü yoreme ä áchayhua entok ä áyehua tösika, ä jubibeu rúkteka áamak jíapsinake. Huanärim ínëli huépülak náu takahuanake.”

6 Júnëlim béja katim náapat guooyi, ál-lam náu huépülak takaanake. Juka Diosta náu rúktiakähui éntok, jü yoreme kaibu am näikimtenake.

7 Inëlim áu jiaahua:

—¿Jatchiaka júntuk Moisés ä jímmaaka divorcio jiösiata ä mák nésahuek?

8 Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Enchim námakak jiápsekä béchïbo jü Moisés junëli ä yáatebok, jume enchim jáamuchim enchim guötianake bétana. Të tua këwhile naateka kaa junëli huéiyey.

9 Ínapone ínel enchimmeu jiaahua, jábe ä jubi täbui yoremtamak áhuä náyotek ára ä jímma. Kaa ä junëlituko, ä jubi jiösia divorciota ä mákaka täbuik jubekätek, adulterio kúlpata jípureka tatahua; entok jábe juka jímmata jubekame két jíba júkäi kúlpata huériunake.

10 Huanäi ä discíipulom ínel áu jiaahua:

—Ä ínëlitunakey, kaa áma huétche, jü emo jubiahuame.

11 Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Katim sïmetaka áma yuuma, ä mabet béchïbo, ál-la huame Diosta bétana jüneehuamta mabetame.

12 Bueïtuk huate yoremem jauhuey júne kaa jujube; bempo júnel yeu tómtila. Huate entok tua káponim, yoremem ínel am yáalä béchïbo; huate entok bempo ínel emo yáala, kaitat obisi éaka, juka Diosta tékil joo béchïbo. Juka íkäi mabetakame áma áu yumäu jüneriaka ä yáanake; jíba türi éläposu jauhuey júne kaa jubnake.

Jesús tühuata ili usim mákka
(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

13 Huanäi ili usim áu tóijhuak, áme béppa mámteka Diostau am buanianakë béchïbo; të jume discíipulom kutti ámet nónokak, Jesústa kaa múksi bít ïaaka.

14 Të Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Akem am tójja Jume ili usim éläposum ínou kannake. Katem júkäi am úuhua, bueïtuk Diosta téhuekapo rey nésauta, bempom ä áttiak.

15 Huanäi áme béppa mámteka yeu siika, jum ä aneïpo.

Jü riko jübua yötume
(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

16 Huanäi senu áu yepsaka ínel áu jiaahua:
—Türi Maestro, ¿jita tühuatasune yáanake jäni, juka yü jíapsihuamta jípu béchïbo?
17 Áapo ínel áu jiaahua:
—¿Jatchiake nee türï tíiya? Kaabe éntok türi, Dios jíbba. Të empo jíapsita ayukäu kibak bárëtek, Diosta nésahuim, Akë am ëeria.
18 Júnel áu jiaahua:
—¿Jíta nésaurim?
Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:
—Katë yore súuhua. Jubekë kaa täbuimak jiápsa. Katë ékbua. Katë kía jábetat nooka.
19 Juka em átchay entok em áiye, Akë am yöre; éntoke juka emo bénasi yoremta emo bénasë ä ériaka ä bínnake.
20 Jü jübua yötume ínel áu jiaahua:
—Íkäi sïmetane ëeriala ín usitukäpo naateka. ¿Jita éntok júchi ínou bëye?
21 Jesús ínel áu jiaahua:
—Empo tua lútula jíapsi bárëteko, sikë juka sïmeta em jípurëu nénkaka, poloobem ä miika. Huanäre äbo sika ino sáu huéiye. Inëlë sïmeta joaka, áman téhuekapo ä jípunake, juka juebenak béj-remta.
22 Íkäi jíkkajaka jü jübua yötume, kaa al-leaka siika; bueïtuk yún jita jipurey, rikotukay.
23 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua, ä discípulommehui:
—Tuane lútüriapo ínel enchimmeu jiaahua, tepa obiachi jü riko jum téhuekapo réy nésahueu kibak béchïbo.
24 Júchine ínel enchimmeu jiaunake, chë júne kaa obiachi jü kameyo jiikia pusimpo áman ä huéenakë béchïbo, juka rikota téhuekapo Diosta réytaka nésahueu huéenake béppa.
25 Jume discíipulom íkäi jíkkajaka, tepam guómtilataka taahuak, ínel jíakari:
—¿Jábesu éntok béja ára jínëutaka tahuanake jäni?
26 Huanäi ám bíchaka Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Jume yoremem béchïbo ïri tepa obiachi; të Diosta béchïbo kaita obiachisi maachi.
27 Huanäi jü Peero ä yómmiaka, ínel áu jiaahua:
—Señor ítapo ëni, sïmeta itom jípurëu tóij-la; huanäite emo sáu kaate. ¿Jítasute, én, jípunake?
28 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, júnakoy béja sïmeta bemelasi tahuako, ínapo Diosta Üusi tua réytaka

bankot yejteko jum sïmek béppa ujyorikuu, eme ino sáu rejtilame, ámanïrem két jume dooce rey bankommet jotenake. Jume Israelta dooce tribum béchïbem jueezimtunake.

29 Jábe junne juka ä jóuhua, ö áamak huéeri, ö ä áchayhua, ö ä áyehua, ö ä jubiahua, ö ä usihua entok buíata, ín téhuam béchïbo ä tójakame, cientota béekisi áa béppa ä mabetnake, Diosta bétana, éntok két juka yü jíapsihuamta.

30 Të juebénaka bát kateme chúkulam kannake; jume chúkula kateme éntok bát kannake.

20

Párasim etpo tekipanuame

1 'Jü téhuekapo réy nésauri éntok áchayhuari yoremta famiiliaka bénna. Ïri kethueytana yeu siika, tekipanuariom tákia báreka, ä huajpo páras takam chúktianakeme.

2 Huanäi am tákiaka ámemak áu nok tütek, senu táapo huépul denariota am béjtua rókaka. Huanäi ä huajpo párasim ayukäu am bíttuak.

3 Chúkula kethueytana bátanim ják jiay júchi yeu siika. Huanäi huatem bitchak, kaita joaka, plaazapo jokame.

4 Huanäi ínel ámeu jiaahua: "Emem ket áman kaate, jum huajpo párasim ín él-lähui. Ínapone juka tua enchim kobanakeu enchim béjtuanake." Huanäi bempo áman sájjak.

5 Abe lúl-la yejtey júchi yeu siika, entok kúpteyo abe bájim jiayo; huanäi két alë bénasi aayuk.

6 Entok abe mamnim jiay júchi yeu siika. Huanäi huatem kaita joame téaka, ínel ámeu jiaahua: "¿Jatchiakasem kaita joaka sïme táapo ímï aane?"

7 Bempo éntok ínel áu jiaahua: "Bueïtuk kaabe itom tákiala." Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua: "Emem két áman kaate, jum huajpo párasim ayukähui; huanäine juka tua enchim kobanakeu enchim béjtuanake."

8 Huanäi tukariu yúmako, jü yöturi huajpo párasim áttiakame, ä móoromabeu ínel jiaahua: "Jume tekipanuame núnuka am béjtua, huépul taahuata, jume chúkula naatekame bátchu, jume bát naatekammeu tájti."

9 Huanäi jume abe mamnim jiay áman yájakaïhui, hueepulakam huépul denariota mabetak.

10 Jume bát tékiliu kimukame áman yájaka chem yún emo béjtua máchiley; të bempom két hueepulakam huépul denariota mabetak.

11 Huanärim ä mabetaka éhuil náu nookay, juka famiiliatau yöturita béj-reka,

12 ínel jíaka: “Ímëi chúkula kimukame senu orata jíbam
tekipanuala, éntoke jíba ito bénasi am béjtuala, ¡táttareka
entok bétte tékilta sïme táapo itom yáalatuk junne!”
13 Huanäi áapo am yómmiaka huepülakuu ínel jiaahuak:
“Amigo, kaitane enchi úuhua. ¿Jachune kaa nokta émomak
yáuhuak, huépul denariota enchi béjtua rókaka?
14 Juka em áttia nükë siime; të íkäi chúkula kibakekam-
tane em mabetakäu béekiknä béjtua báare.
15 ¿Jachune kaa lútüriata jípure, juka ín áttia ín yáa bárë
páman ín yáanakëhui? Ö, ¿empo envidiata jípure jäni, ín
tü yóremtukä béchïbo?”
16 Ínëli jume bát kateme chúkulam kannake; të jume
chúkula kateme, ímëi bát kannake. Bueïtukim juebenna,
jume núnurim; tërim ilikki, jume yeu púarim.

Jesús ä muknakeu júchi jüneriatebok
(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)
17 Jesús buere joära Jerusaléniu jikau sika, ä dooce
discíipulom naatepola am núnnuk. Huanäi böot huéeka
ínel ámeu jiaahua:
18 —Ímïte Jerusaléniu jikau kaate. Ínapo jü Yoremta
Üusi éntok jume tiöpopo chë nésahueme entok escriibam
mámpo tóijna. Huanärim nokta át chúpanake, ä mënä
béchïbo,
19 entokim kaa judíom mámpo ä tóijnake. Jiokochim ä
joaka ä bemmuchanake. Huanärim kúrusit ä poponnake;
të báij taahuarim huéy jíabitenake.

Jacobota entok Juanta áye aahuähui
(Mr. 10:35-45)
20 Huanäi jü Zebedeota üusim áiye ä asoammaki Jesústau
rúkteka, áu tónommia kíktek. Huanäi senu huémta áu
aahuak.
21 Áapo ínel áu jiaahua:
—¿Jítasë huáatia?
Jü jámut ä yómmiak:
—Ímëi ín guoy asoam, ámechë nésahue, bueïtuk réytaka
em nésahuepom émomak jotenake, huépülaka bátatana,
senuk éntok míkötana.
22 Huanäi Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahua:
—Katem jüneiya jita enchim aahuähui. ¿Jachem juka
báasopo ín jïnakeu ára ínomak jëye? ¿Jachu emëe juka
jiokot anhuamta ín innënakeu ára ínomak ä innëa?
Huanäi bempo ä yómmiak:
—Jeehui, ámate yuuma.
23 Áapo ínel ámeu jiaahua:

—Lútüria báasopo ín jïnakeu ára enchim jïnakëhui, entok juka jiokot anhuau ín innënakeu arem ínomak ä innëa. Të senuk bátatana entok míkötana, ino náapo jábem jotenakëhui, kanne ínapo ä jípure, juka jábem ín ä máknakëhui; ál-la jü ín Átchay áma am näikiala, jume íäri béchïbo yeu púarim.

24 Jume guojmamni discíipulom íkäi jíkkajaka ámehuim öomtek, jume guoyika emo sailakammehui.

25 Huanäi Jesús am núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Jüneäem, jume yäura tékiata naciónimmeu jípureme, bem nésahuepom úttiapo kaa türihuamta ámeu johua, entok jume buéresi emo jípureme úttiapom áme béppa nésahue.

26 Të enchim násuk kaa ínëlitunake, ál-la hua enchim násuk áu yö joame, ïri jume huatem nésauta jorianake.

27 Bueïtuk jábe enchim násuk bát huériata jípu báareme, ïri huatem bétuk áu jípunake, nésauta am joriaka.

28 Ínapo jü Yoremta Üusi äbo yepsak, kaa nésauta jabeta nee jooria ïaaka, ál-la sïmem nésauta joria báreka; entok sïmem béchïbo muk báreka ä jíapsi tójjak, juebenam jínëu báreka.

Guoy liliptim bíchaka taahuak
(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

29 Jum pueblo Jericópo bempörim yeu sájako, juebena gente áme sáu sájjak.

30 Jesústa áma huam huéy, guoy liliptim böo mayoat jokay. Huanäi ä jíkkajakam kusisi cháchayek, ínel jíaka:

—¡Señor, Davidta Üusi, itomë nák jiokolë!

31 Jü gente éntok ámet kutti nónokak, kaa múksi am jiau sáhueka; të bempo chë júne úttiaka chaayey, ínel jíaka:

—¡Señor, Davidta Üusi, itomë nák jiokolë!

32 Huanäi Jesús kíkteka am núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem enchimmeu nee yáa ïa?

33 Bempo ínel áu jiaahua:

—Señor, itom pusimte étapo ïaa.

34 Huanäi Jesús am jiokoleka, púpo ámet mámtek. Huanärim sep bíchaka taahuak, entokim áa sáu sájjak.

21

Yölataka Jesústa buere joära Jerusaléniu kibakëhui
(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Buére jóära Jerusaléniu jëla am kateyo, jum pueblo Betfagéhuim yájjak, káhui Oliivou kaa mékka. Huanäi guoy discíipulom áman bíttuak,

2 ínel ámeu jíaka:

—Ili jóära itobeu kátekähuem kaate. Huanärem buruta áma chäkamta téunake, ili buruta jípuremta. Akem am búttiaka äbam huéria.

3 Të jábeta jáchin enchimmeu jiay, ínëlem áu jiaunake: Jü Señor am huáatia; läutite äbam nóttianake.

4 Sïme ïri yeu siika, áhuä chúpanakë béchïbo, juka profeetata nokakähui, ínel ä jíako:

5 Inëlem áu jiaunake, jü buere jóära Siónpo jóakammehui:

“Ímï emou huéiye, jü em réy,
kaa áu chëhualeka, buru jámuttat yetsimeka,
ili buuru animal asoari ára púaktemtachi.”

6 Huanäi jume discíipulom áman sájaka, Jesústa nésahuekä páman ä yáuhuak.

7 Huanärim juka buru jámutta nüpak, entok juka ili buruta; ímïrim jume bem mántom áme béppa óorek. Huanäi Áapo áme béppa yejtek.

8 Jü gente éntok tüisi juebénakay. Huanärim bem mántom böot tösakay; huate éntok júya sáhuatam chúktiaka böot ä huáttiasakay.

9 Jü gente bát kateme entok áa sáu kateme chayekam ínel jiaahuay:

—¡Buéresi al-leehuame Davidta Üusi béchïbo! ¡Jü Señorta téhuampo äbo huéeme, tüisi buére al-leehuame áa béchïbo! ¡Jikat bétana huéiye, jü buére al-leehuame!

10 Jerusaléniu ä kibakeko, sïme áma jóakame tüisim al-leaka áu yeu sájjak, ínel jíaka:

—¿Jábesa ïri?

11 Huanäi jü gente ínel jiaahuay:

—Ïri Jesús, jü profeeta pueblo Nazaret Galiléa buiärapo joome.

Tiöpopo kaa türik joame yeu béebak
(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

12 Jesús jum Diosta tiöpopo kibakeka, sïmem jita áma nénenkame entok jita áma jínnume yeu am béebak, entok jume tómita áma nakuliame mesam am móbektiriak, entok guókohuim nénenkame sila-bankom mékka am huötiriak.

13 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Ínel jïojteri: “Jü ín káari, oración áma jojohua kári ti téhuaana”; të eme, tómi lak-ron káu guójoriata bénasem ä jípure.

14 Huanärim jum tiöpopo áu yájjak, jume liliptim entok lolöim; huanäi am tütek.

15 Të jume sacerdotem chë nésahueme entok escriibam,
juka buéresi jita ä joäu ä bíchaka, entok jume usim tiöpopo
chay nokaka ínel jíame: "¡Buére al-leehuame Davidta Üusi
béchïbo!", huanärim öomtek.
16 Huanärim ínel áu jiaahua:
—¿Jachë am jíkkaja, juka ímëi nokähui?
Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Jeehui. ¿Jachem jauhuey júne kaa ä nok-la, juka
jïojteta? Bueïtuk ínëli jiaahua:
Jume ili usim entok jume chëyeme tempo,
ímëri chë yúmalasi enchi am yörinakë béchïbo tüise am
buiktuala.
17 Huanäi buére jóäraapo am tójaka yeu siika, pueblo
Betaniau bíchaa; huanäi huämi taahuak.

Chuna óguotat bétte nooki
(Mr. 11:12-14, 20-26)
18 Kethueytana buére jóärau nótteka tébäurek.
19 Chuna óguota böo mayoat huéekamta bíchaka, áu
rúktek; të kaita át téuhuak, kía sáhuam jíbba. Huanäi ínel
áu jiaahua:
—¡Jauhuey júne kaa júchi takanake!
Huanäi sep huaakek, jü chuna óuguo.
20 Jume discíipulom íkäi bíchaka, buére éakam át
guómtilataka ínel jiaahuay:
—¿Jáchisu ïri chuna óuguo sejchúkti huaakek?
21 Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, eme Diostat
éaka kaa kóm éätek, katem kía íkäi chunammeu ín yáakäu
jíba ára jo éiyey; ál-lem ínel áu jíakätek, ï júya káhuiu:
"Sóoktekë bahuéu emo jímma", huanäi junëli áu yáa éiyey.
22 Sïmeta oraciompo súaleka enchim aahuäu, akem ä
mabetnake.

Jesústa yäura
(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)
23 Tiöpou ä yepsako, jume chë áma nésahueme entok
jume pueblopo yoiyöturi nésahueme Jesústahuim rúktek,
huatem ä majtiayo. Huanärim ínel áu jiaahua:
—¿Jíta yäuratasë jípureka íkäi johua? Entok, ¿jábesu
enchi ä mákkak, íkäi yäurata?
24 Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Ínapone két enchim temaijnake. Enchim nee
yómmiako, ínapone két enchim téjhuaanake, jita yäurata
jípureka íkäi ín joähui.
25 Jü Juanta yore batöahui, ¿jákübosu huéiye? ¿Téhueka
bétana, ö yoremem bétana?

Huanäi bempo náu nookay, ínel jíaka:

—Bueïtuk téhueka bétana ti itom jiayo, Áapo ínel ítou jiaunake: "¿Jatchiaka júntukem kaa ä súalek?"

26 Yoremem bétana ti itom jiay éntok, pueblotate májhue;
bueïtuk sïmetakam Juanta profeetapo jípure.

27 Huanärim Jesústa yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Katte jüneiya.

Huanäi Áapo két ínel ámeu jiaahua:

—Ínapone két kaa enchim téjhuaanake, jita yäurata jípureka íkäi ín joähui.

Guoy usiarim ejemplo

28 Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—Të, ¿jáchisem ä bitcha? Senu yoreme guoyim üusekay. Jü huépülakuu rúkteka ínel áu jiaahua: "In üusi, ï taahuarichë áman párasim ayukäpo tekipanua."

29 Áapo ä yómmiaka ínel jiaahua: "¡Kanne báare!" Të chúkula áu temajeka ä ëäpo nótteka áman siika.

30 Jü senukuu rúkteka két ínel áu jiaahua. Huanäi áapo ä yómmiak, ínel jíaka: "Jeehui, Señor, ámanne huéenake." Të kaa áman siika.

31 Jume guoyika sáihuakame, ¿jábesu ä áchay nésahui yáuhuak?

Bempo ínel jiaahua:

—Jü bát sáihuakame.

Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Lútüriapone enchim téjhua, jume publicanom entok jume jáamuchim júyapo yorememmak rejteme enchimpachim áman kaate, jum Diosta réytaka nésahuëhui.

32 Bueïtuk Juan enchimmeu yepsak, böot lútula huémta huériaka; të katem ä susualek. Të jume publicanom entok jume jáamuchim júyapo yorememmak rejteme, ímëi ál-la ä susualek. Eme éntok íkäi bíchaka junne, katem emo jíapsi kúaktiak, ä súal béchïbo.

Jume kaa tü yóreme tekipanualerom
(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

33 'Akem ä jíkkaja, juka täbui ejemplota: Yoreme familiakamta bétana. Ä huajpo páras óuguom jäbuaka am kóräituak. Párasim áma bähua nunühuamta yáaka, tétam náu cháiyak, mejikat tájti sïmeta bít béchïbo.

'Huanäi huatemmeu ä perentaka, mékka bíchaa siika.

34 Huanäi páras takam chúktianäu yúmako, jume ä sáhuëhuim áman bíttuak, ä huajpo párasim suayammehui, juka huajpo yeu huémta am mabet ïaaka.

35 Të jume tekipanualerom jume áman bíttuarim
buíseka, huépülakim tüisi kökosi yáuhuak; senuk éntokim
mëak; senuk éntokim tétammey mámaasuk.
36 Júchi bénasi ä sáhuëhuim chë bürum áman bíttuak;
të jume tekipanualerom jume bát áman bíttuahuakame
bénasim am yáuhuak.
37 'Íkäi sïmeta yeu simsü násuku, ä üusihua áman
bíttuak: "In üusi ál-lam yörinake", ti jíaka.
38 Të jume tekipanualerom, juka huajta áttiakamta üusi
bíchaka, náhuim ettejhuaka ínel jiaahua: "Ïri jü sïmek
áttiaka tahuaseme. Binem kaate; atä mënake. Huanäite
ítapo sïmemak tahuanake."
39 Huanärim páras etpo yä huíkeka ä mëak.
40 Jü yöturi páras etta áttiakame yepsakätek:
—¿Jáchisu am yáanake jäni, jume tekipanualerom?
41 Inëlim áu jiaahua:
—Jume kaa türik jiápsekame, kaa am jiokoleka am
súanake. Huanäi juka páras etta tattäbuim mámpo ä
tóijnake, bueïtuk tiempota yúmak ä mabet éäu, ä béjtuanä
béchïbo.
42 Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¿Jachem jauhuey júne kaa ä nok-la, juka Diosta noki
jïojteta? Ínel jiamta:
Jume káateme, juka tétatam türik yeu tahuariak.
Ïri téta éntok ejkinapo nahuataka yeu simla.
Jü Señor íkäi yáala.
Ïri itom bíchäpo buériasi maachi.
43 Huäri béchïbone ínel enchimmeu jiaahua, jü Diosta rey
nésauritem úuhuana. Huanäi täbui gente ä mákna, Diosta
éä páman türik taka báareme.
44 Jábetaka junne, ïri tétata béppa huéchekame
jámtiatunake; të jü téta senuk béppa kóm huéchekätek
jótasi ä tutujnake.
45 Ä ejemplom jíkkajaka jume sacerdotem tiöpopo chë
nésahueme entok jume pariserom jünéakam taahuak,
bempörim bétana ä nokaïhui.
46 Të jáchin bem ä buíjnakeu áachim ä jariay; tem
pueblota májhuey, bueïtuk bempom ä profeetatukä bétana
ä täyay.

22

Pajko bóoda ejemplo

1 Jesús am yómmiaka júchi ámeu nookak, ejemplommeyi,
ínel jíaka:

2 —Jü Diosta téhuekapo rey nésauri, senu réyta bóoda
pajkota yáakä bénna, ä üusi béchïbo.
3 Huanäi ä sáhuëhuim náasam bíttuak, bóodau néjunrim
núnu béchïbo; të ímëi katim áman kat bábarek.
4 Huanäi júchi huatem ä sáhuëhuim áman bíttuak, ínel
jíaka: inëlem ámeu jiaahua, jume néjunrimmehui: "In
toorom entok animaalim äahuikam súasuri; buähuamtane
béja yáatebosula. Sïme béja huéchiapo óorek.
Bóodahuem äbo kaate."
5 Të bempo kaa áman kat báreka sájjak, senu ä huasau
bíchaa, senu éntok ä tékil bít báreka siika.
6 Huate éntok, jume áman sáyhuakame buíseka, kökosi
am yáaka am súuhuak.
7 Jü rey íkäi jíkkajaka öomtek. Huanäi ä yún sontarom
áman bíttuaka am súatebok, jume huatem mëakame entok
bem jóära am táariak.
8 Huanäi ä sáhuemmeu ínel jiaahua: "Jü pajko bóoda
béja yúmalasi huéchiapo óorek; të jume néjuntaka áman
kannakeu katim áma näikiapo yúmalatukay.
9 Ámanem kaate, jume böom päkun bíchaa yeu katem-
mechi. Huanärem sïmem enchim tíäu bóodau núnnu."
10 Huanäi jume sáyhuame böommet yeu sájjak. Sïmem
jume bem tíakähuim náu tójjak, tü yóremem entok kaa
tü yóremem. Huanärim áma tápunak, jume bóodau
néjunrim.
11 'Huanäi jü rey áman kibakek, jume néjunrim bíchaka
senu yoremta áma téuhuak, kaa bóoda súpem súpekamta.
12 Huanäi ínel áu jiaahua: "Amigo, ¿jáchise äbo kibakek,
kaa bóoda súpem súpeka?" Huanäi áapo kaa jíaleka
taahuak.
13 Huanäi jü rey ínel ámeu jiaahua, jume sáyhuammehui:
"¡Akem ä súmma, guókpo entok mámpo! Huanärem
päkun bíchaa ä jímma, kut huathuattëhui. Huämïri
buannake, támim kumeka."
14 Bueïtuk juebenamme jume núnurim; tem ilikki jume
yeu púari.

Yäura impuestom
(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

15 Jume pariserom sájaka náu ettejhuak, kaa ínel ä éäpo
jita ä nokay ä jaatia báreka.
16 Bem discípulomim áu jaasek, herodianommaki, ínel
jíaka:
—Maestro, jüneate lútüriata em türëhui, éntoke lútula
lútüriay Diostau bíchaa huémta am majtia; éntoke kaabeta
bétana emo suaya, bueïtuk juka yoremta, ä júlëbénapo,
katë ä bíchaka át suuhua.

17 Enë itom téjhua: ¿Jáchisë ä bitcha? ¿Jachu türi jäni
rey Césarta impuestom béjtua béchïbo? Ö, ¿ëe?
18 Të Jesús jünéaka kaa tü éehuamta bem jípurëhui, ínel
ámeu jiaahua:
—Emëe kaa tü yórememtaka emo tü joame. ¿Jatchiakem
nee jioptua báare?
19 Nechem ä bíttua, juka impuesto tómita.
Huanäi bempo huépul denariota áu buíssek.
20 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—¿Jábesa púibak, entok jábesam téhuak, jume tómit
jïojterim?
21 Bempom ä yómmiak:
—Césarta púiba.
Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:
—Juka Césarta áttia, Césartem ä mákka; juka Diosta
áttia éntok, Diosta.
22 Íkäi jíkkajakam buére ëeak. Huanärim ä tójaka sájjak.

Kókkolam jíabitë bétana nátemaijhuame
(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

23 Huäri taahuarichi jume saduceom áu yájjak. Ímëri
katim ä súaley, juka kókkohuaka júchi jíabitehuamta.
Huanärim Jesústa nátemajek, ínel jíaka:
24 —Maestro, Moisés ínel jiaahua, jábetaka junne kaa
üuseka mukukätek, ä sailahua juka jámut jókoptulata
ä nüpo yúmala. Huanäi át usiakätek, ímëri ä saila
mukilatachim näikiataka tatahua.
25 Yoremem guoy-búsanika, emo sailaka ito násuk aaney.
Huépülaka bát juubek, të kaa üuseka muukuk. Huanäi ä
jubi ä sailabeu tö muukuk.
26 Ínëli kétchi jü chúkula huéeme entok jü bájikun
huéeme, guoy-búsanim yumäu tájtim kókkok.
27 Chúkula sïmem kókkosuk, jü jámut két muukuk.
28 Jume kókkolam jíabiteko, jume guoy-búsanika ä
jubekaïhui, ¿jábesu júntuk íkäi jámutta jubeka tahuanake
jäni?
29 Huanäi Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Jiop-läem, juka Diosta noki jïojteta entok ä úttiära kaa
täyaka.
30 Bueïtuk kókkolam jíabitëpo, kaabe jubnake entok
kaabe jubtuana; bueïtuk téhuekapom Diosta ángelesim
bénasi jíapsinake.
31 Të jume kókkolam jíabitenake bétana, ¿jachem Diosta
nokakäu jïojterita kaa nok-la, ínel ä jiäpo?:

32 “Ínapone Abrahamta Dios, entokne Isaacta Dios, entokne Jacobta Dios.” Dios kaa kókkolammeu Dios, ál-la jiápsammehui.

33 Jü gente ä nokihua yore majtiahuamta jíkkajakam akim ä úttiley.

Jü buére nésauri
(Mr. 12:28-34)

34 Huanäi jume pariserom ä jíkkajak, Jesústa jume saduceom kaita am noktuakähui. Huanärim huépülay bénasim emo náu tójjak.

35 Senu ámemak joome, Moiséjta ley am mamajtiaïhui, ä nátemajek ä jioptua báreka, ínel jíaka:

36 —Maestro, ¿jita nésaurisu chë yörisi maachi, jum Moiséjta leypo?

37 Jesús ínel áu jiaahua:

—“Dios em yöturië náknake, sïme em jíapsiyi, entok sïme em espírituyi, entok sïme em éerimmeyi.”

38 Ïri ínel jü tua bát huéeme entok jü nésauri chë yörisi maachi.

39 Jü chúkula huéeme éntok két alë bénna: “Juka emo bénasi yoremtë náknake, em emo nákë bénasi.”

40 Ímëi guoy nésaurimmet huíjjüte, jü Moiséjta ley entok jume profeetam jïojteri.

¿Jábesu Cristota üusek?
(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

41 Jume pariserom ketune náu aneyo,

42 Jesús am nátemajek ínel jíaka:

—Cristota bétana, ¿jáchisem éiya? ¿Jábesä üusek?

Inëlim áu jiaahuak:

—David ä üusek.

43 Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakasu júntuk David, Espíritu Santota úttiäray nokaka, “Señor”? Ti ä téhuak, ínel jíaka:

44 Ínel jiaahuak jü Señor ín Señortahui:

“In bátatanë yejte,
jume enchi béj-reka kateme em guókim bétuk nee am órëu tájti.”

45 David “ín Señor” ti ä téhuak. ¿Jáchisu júntuk ä üussitunake?

46 Kaabe ára ä nok yómmiaka taahuak; entok huäri taahuarit naateka kaabe júchi ä nátemajek.

23

Jesús pariserom nätua
(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

1 Huanäi Jesús gentetau nookak, entok ä discípulommehui, ínel jíaka:

2 —Jume escriibam entok pariserom, Moiséjta bénasim yäurata jípureka emo bíttebo, juka Moiséjta leypo huatem majtiahuäpo.

3 Ínëli sïmeta huaka enchimmeu nokaka enchim ëria ïau, akem ä ëria, éntokem ä yáuhua. Të juka kaa tüisi aneka bem jiapsäu, katem ä joo báare; bueïtuk bempom senu huémta yore majtia, tem täbuiasi jiápsa.

4 Bueïtuk änaatam súsuma béttesi maachik entok kara huériutumta, yoremem jénommetchim am öore; të bempom huépul sútuy júnem kaa át jálo-jálojte.

5 Ál-lam sïmeta bem joäu johua, yoremem bétana emo bít ïaaka; bueïtuk Diosta nooki jïojteta kóba mejëku entok mám tébiapom ä jípureka, sëbem bem mánto súpem béppa chátcha.

6 Entokim pajkopo násuk joka jïbuähuamta türe, jum sinagogampo entok bankom bát jokammet bem jotenakëhui,

7 entok pláazapo bem tebotuanähui, entok huate yoremem bétana, "¡Maestro, Maestro!", ti ámeu jiayhuamta.

8 'Të emëe, katem "kóba yöhue" ti emo téhua ïaa; bueïtuk huépülaka enchimmeu kóba yöhue, jü Cristo; eme éntok sïmetaka emo saylak.

9 Katem jábeta "ín Átchay" ti téttehua báare ímï buíapo; bueïtuk huépülak jíbate Áchayek, juka téhuekapo kátekamta.

10 Katem "Maestro" ti emo téhua ïaa; bueïtuk huépülaka enchimmeu Maestro, jü Cristo.

11 Jü enchim násuk chë yörisi maachi, ïri enchim nésauta jorianake.

12 Bueïtuk jü jikau áu tóboktéame, kóm tahuariana; të jü bétuk áu jípureme éntok, jikau tóboktiana.

13 'Të, ¡jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Juka téhuekapo rey nésautem yoremem béchïbo páttiaka, eme júne kaa áman kíkkimu, entok jume áman kimu báareme júnem kaa áman kimutua.

14 '¡Jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Jume jámut jókoptula káarim emo áttia mámaka, íachïrem jíahuiteka oraciónim tettëbem johua. Íäri béchïbo chë bétte noki enchimmet chúpatunake.

15 ’¡Jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok
pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Buíachi
entok bahuechi mékka tájti náa sájaka, juka religiompo kaa
enchimmak anemta enchimmakem ä tahuatua. Huanärem
ínëli ä yáasuka, chë júne enchim béppa béetëu bíchaa ä
huéenakeu, ä boo totoja.

16 ’¡Jiokot maachi enchim béchïbo, liliptim huatem böota
téjhuame! Inëlem jiaahua: “Bueïtuk jábetaka junne
tiöpota bát kéchaka ä nokäu lútüriateme, kaitapo tatahua;
të jábetaka junne juka orota tiöpopo ayukamta bát kéchaka
ä nokäu lútüriateme, ä béjtuanakë béchïbo úttiataka
tatahua.”

17 ¡Kaa susuakem liliptim! Bueïtuk, ¿jítasasu chë yörisi
maachi? ¿Jü oro o jü tiöpo orota Diostau bíchaa näikiame?

18 Inëlem két jiaahua: “Jábetaka junne juka tiöpo altarta
bát kéchaka ä nokäu lútüriateme, kaitapo tatahua; të
jábetaka junne juka ofrendata Diostau bíchaa näikiata
altarta béppa órekamta bát kéchaka ä nokäu lútüriateme,
ä béjtuanakë béchïbo úttiataka tatahua.”

19 ¡Enchim ëäpem aane, éntokem liliptim! ¿Jítasu chë
yörisi maachi? ¿Jü ofrenda Diostau bíchaa näikiari, ö jü
altar, juka Diostau bíchaa näikiata áa béppa órekamta
santosi joame?

20 Bueïtuk jü altarta bát kéchaka ä nokäu lútüriateme,
kaa íäri béchïbo jíba ä nokäu lútüriate, ál-la jü sïme áa
béppa órekamta béchïbo kétchi.

21 Jü tiöpota bát kéchaka ä nokäu lútüriateme, kaa íäri
béchïbo jíba ä nokäu lútüriate, ál-la Dios áma anemta
béchïbo kétchi.

22 Juka téhuekata entok Diosta áma yeyesäu bát kéchaka
ä nokäu lútüriateme, huaka áma kátekamta béchïbo két ä
nokäu lútüriate.

23 ’Të, ¡jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok
pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Bueïtuk eme
juka júya méntata, anísta, entok cominota, diezmota áma
yeu huíkeka Diostau bíchaa näikia; tem juka chë yörisi
machik Moiséjta leypo huémta yeu tahuaria. Juka lútula
huémta, yore nák jiokolihuamta, entok Dios éehuamta,
íkärem kaa yeu tahuariaka ä yáa éiyey kétchi, të juka
huatek kaa kóptiaka.

24 ¡Liliptimtakem huatem böota téjhua! ¡Juka
huetëpäritem yeu baayu, të juka kameyota éntokem
huïuktia!

25 ’Të, ¡jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam
entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame!
Bueïtukem juka báasota entok puraátota, béppatana

tülisem ä bábaksia; të huáijhuatana enchimmet tápuni, jü ékbuahuame entok jü jáchin júne yún jítasu áttia péehuame.

26 ¡Parisero lipti! Báchë juka báasota entok puraátota huáijhua tüte; bueïtuk junëli béja päkutana két tütetaka ä tahuanakë béchïbo.

27 'Të, ¡jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Eme kókkolam sepultura tósalisi béppa bíttu bénäem; yeutanem musäla machisi bíttu, të huáijhua éntokem mukira ótammey tápuni, entok sïme chïcha máchirayi.

28 Ínëli kétchi emëe, lútüriapem päkutana yoremem bíchäpo, türik johuamta bénasi emo nüye; të huáijhua kaa tü yórememtakem emo tü johua; kaa tühua éntok enchimmet tápuni.

29 'Të, ¡jiokot maachi enchim béchïbo, escriibam entok pariserom, kaa tü yóremtaka emo tü joame! Bueïtuk jume profeetam sepulturamem johua, entok jume lútüriata boojoriaka kókkolame béppa monumentom sesehuatua.

30 Huanärem ínel jiaahua: "Bueïtuk ítapo itom áchayim taahuarimmet jiápsakätek, kaibute ámemak chätuka jume profeetam ójbo guötia éiyey."

31 Inëlem emesu emo yeu buísse, jume profeetam súakame enchim áchayekä bétana.

32 Eme kétchi, jume bannataka kat-riam naatekähui, ¡akem ä chúpasu!

33 '¡Bakochim! ¡Bakot usiataka nát tómti kateme! ¿Jáchisem emo ä guójania máchile, juka bétte nokta infierno táijta béetëu enchim huérianakëhui?

34 Huäri béchïbone enchimmeu am bíttua, jume profeetam, entok buére jita täyame, entok jïojtelerom. Ímërem huatem súanake, kúrusit am poponaka; éntokem huatem bemmuchanake, enchim singoogampo; éntokem huatem jájjanake buére jóäram bëkatana.

35 Jü lútula jiápsame ójbo, buíata béppa guötekame sïme enchim béppatunake, jü Abelta ójbo lútula jiápsaka mukukäpo naateka, entok Zacarías, Berequíasta üusi ójbou tájti, íkäi jum tiöpota entok altarta násuk enchim mëakähui.

36 Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Ïri sïme ámeu huéenake, jume én nát tómti kateka jiápsammehui.

Jesús buere joära Jerusalénta jiokoleka buaanak (Lc. 13:34-35)

37 '¡Emëe Jerusalénpo joome, emëe Jerusalénpo joome! ¡Émem am memësuk, jume profeetam, éntoke tétammey

am mamaasuk, jume emou bíttuarim! ¡Jaikisisune jume em üusim náu tóij bábarek, jáchin juka tótorita ili tótorim másam bétuk náhuä totoja bénasi! ¡Të katem báarek!

38 Én éntok jü enchim jóuhua sipa sóola kaabe áma aneka tahuanake.

39 Bueïtukne enchimmeu júnel jiaahua: Én naatekem kaa nee bínnake, ál-la júnakoy ínel enchim jíayo: "¡Buére al-leehuamta jípureka itou yebisise, jü Señorta téhuampo huéeme!"

24

Jesús tiöpota tátapnä tíaka nooka
(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Jesústa tiöpopo yeu simlataka ä huéeyo, ä discíipulom áu rúktek, jume tïopopo káarim ä bíttua báreka.

2 Áapo am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Íkärem sïmeta bitcha? Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kaita ímï téta nát béppa kateka tahuanake, bueïtuk sïme tátaptaka tahuanake.

Ániata kee lütey señalim ayunake
(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Jesústa káu Oliivompo ä kátek, ä discíipulom bempolaika áu rúktek, ínel jíaka:

—Itomë téjhua, ¿jahueysu naatenake jäni jü huéenakeme? Entok, ¿jita señalsu ayunake enchi yebijnakeyo, entok ániata lütinakeyo?

4 Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:

—¡Tüisem jítat suuhua! Kaabe enchim bäitäunake,

5 bueïtukim juebénaka yáijnake, ín téhuampo emo katë tíaka: "Ínapone jü Cristo", ti jíaka; entokim juebenam bäitäunake.

6 Éntokem náu nássuahuamta jikkaijnake, entok náu nássua báahuaka náu ettejhuamta. Katem jáchim emo éetua, bueïtuk úttia sïmeta íkäi huéenakëhui; të ketune kee jee yuuma, jü taahuari ániata lütinakëhui.

7 Bueïtuk huépü nación täbui nacióntamak nássua báreka áu tóboktianake, entok huépü réy nación tattäbui réy nacionta béj-reka áu tóboktianake. Tébaa entok kökoa ayunake, entok juebena bëkatana buía áu yoonake.

8 Íkäi sïmeta huë násuk, én jübua naatenake, jü kökosi éehuame.

9 'Huanäi huate jiokot enchim jonakeme, yaura mampo enchim toijnake, éntokem súana, ínomak enchim katë béchïbo, sïme gentem enchim omtianake.

10 Juebénakam Diosta bem súalëu tóijnake. Emom
béj-reka emo yeu buíjnake, entokim kaa emo huáatiaka
emo omtianake.
11 Juebénakam emo tóboktianakee profeetamtaka Diosta
béchïbo emo nokä tíaka, entokim juebenam bäitäunake.
12 Juka kaa tühuata áu bürüriakä béchïbo jü emo
nákhuame sipnake.
13 pTë jábe ä mukëu tájti ínot éaka jiápsakame, Diosta-
mak jíbapo béchïbo jíapsinake.
14 Ïri evangelio Dios réy, sïme ániat jiápsammeu nokna;
bueïtuk jume naciónim ä jikkáijanakë béchïbo. Huanäi
béja yúmanake ániata lütinakëhui.
15 'Eme ä bichätek, juka Diosta béj-reka kaa türik áma
johuamta, jum tiöpo altar chë yörisi machiku, profeta
Danielta jïojtekähui —jü jïojterita nokame, át suaka át
jüneenake—,
16 huanäi jume Judeapo jóakame júya káhuiu bícham
tenninake.
17 Jü kárit jikat aneme, kaa kóm sika káapo huáijhua jita
nü báanake.
18 Jü huaj päriapo aneme, kaa amáu nótteka béppa
súpem nü báanake.
19 ¡Jiokot machinake, jume jáamuchim abe asoame
béchïbo, entok jume il-lïchim asoaka am chïtuame!
20 Diostahuem buaana, bueïtuk juka yeu tennihuäu kaa
séberiapo entok kaa jimyore táapo ä huénakë béchïbo.
21 Júnakoy jiokot emo bít-huame ayunake. Ïri ániata
jünaktehuak naateka, kaabe ä bil-la, entok chúkula junne,
kaabe ä bínnake.
22 Huámëi taahuarim kaa chúktiahuakäteko, kaabe
jínëutu éiyey; të jume yeu púarim ä nákë béchïbo, huámëi
taahuarim chúktiatunake.
23 'Huanäi senuk ínel enchimmeu jíayo: "¡Akem ä bitcha!
Ímï aane jü Cristo", ö "Áman aane", katem ä súale.
24 Bueïtukim emo tóboktianake emo Cristo tíaka, jume
yore bäitähuame, entok emo profeetam tíaka buéresim
señaalim entok milagrom jonake. Ínëli áma yumäteko
jume yeu púarim júnem bäitäu báanake.
25 Béjane bannaataka enchim téjhuaasula.
26 Íäri béchïbo, ínel am jíayo: "¡Akem ä bitcha, jó! Áma
aane, áman buéeka päriapo", katem áman sásaka. Ö,
"¡Akem ä bitcha! Buére káapo aane, kárit jikachi", katem
ä súale.
27 Bueïtuk jáchin juka yúku béroktiriata täata yeu huë
bétana kóm sika entok täata áman huéchëu tájti ä machiriä

bénasi, junëline bíttunake, ínapo jü Yoremta Üusi yepsateko.
28 Bueïtuk ják junne takaa mukirata bökäpo, tekuem áma náu yáijnake.

Yoremta Üusi yepsähui
(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

29 'Jiokot emo bíthuä násuk chúkula huámechi taahuarimmet sejchúkti, jü täa kaa machisi tahuanake; jü mecha júne kaa machirianake; jume chókim entok téhueka bétana kóm huáttinake. Jü téhuekapo úttiära éntok áu yoyoonake.
30 Huanäine téhuekapo bíttunake, ínapo jü Yoremta Üusi señalpo. Huanäi sïme jü yóremra ánia buíapo náu huéerim buanakam siroknake; entokimne bínnake, ínapo Yoremta Üusi namupo téhueka bétana äbo kóm huëteko, úttiata jípureka entok buéresi sïmek béppa ujyoriku.
31 Trompeta jíahuita kuseka ä ángelesim náa bíttuanake, jume yeu púarim náu am tóijnakë béchïbo, jum naiki kätana jekata huëpo, jákun buíata yumäu tájti, téekata naatëpo entok jákun ä chúpëpo tájti.
32 'Jume chunam bétanem ä jüneria, juka ejemplota, jume mesëkiriam básiu táytek, entok jume sáhuam sisiali táytek, jü tasaria béja abe äbo yuuma.
33 Ínëli kétchi emëe, íkäi sïmeta bichäteko, jüneäem béja puertapo äbo ä yúmasëhui.
34 Lútüripone ínel enchimmeu jiaahua, jume én nat tómti kateme kee jee kókkoy, ïri sïme bíttunake.
35 Jü téhueka entok jü buíya lütinake; të jü ín nooki jíbapo béchïbotunake.
36 'Të juka taahuata entok orata kaabe ä jüneria, jume téhuekapo ángelesim junne, ál-la ín Átchay jíbba.
37 'Të juka Noéta taahuarimpo jáchin yeu ä sikä bénasi, junëline bíttunake, ínapo jü Yoremta Üusi yepsäteko.
38 Bueïtuk júnakoy diluviota kee jee naateyo, jïbuäkam vino jëyey, emom juubey, huate entok juptuahuay; júnensu taahuari yuumak, Noéta barcopo kibaknakëhui.
39 Katim jünëiak, júnensu yepsak jü diluvio huanäi sïmem nuksika, inëlitunake kétchi, ínapo jü Yoremta Üusi yepsäteko.
40 Huanärim guoyika huajpo annake; huépülaka núk sákana, senu éntok áma tö sákana.
41 Guoy jáamuchim molinopom tujnake; huépülaka núk sakana, senu éntok tö sákana.

42 ’Katem koptel-la, bueïtukem kaa jüneiya, ják ániata huëpo ín yebijnakëhui, ínapo jü enchim Señor.
43 Entok íkärem két jüneriapo yúmala: jü jóapo nésahueme jüniäteko ják orapo juka lak-ronta yebijnakëhui, kaa kócheka ä kaari suaya éiyey, lak-ronta kaa áman kibaknakë béchïbo.
44 Ínëli kétchi, eme yúmalasem emo jípureka aane; bueïtuk ínapo jü Yoremta Üusi kaa enchim ä boobíchäpone yebijnake.

Jü saulero tüisi tekipanuame entok jü saulero kaa tüisi tekipanuame
(Lc. 12:41-48)

45 ’¿Jábesu jü sáyhuame suaka ä teko éä páman áu nüyeme? Ïri jü sáyhuamta mámpo ä famiiliahua tö simnake, tiempopo ä jïbuätuanakë béchïbo.
46 Huanäi buére al-leehuame áa béchïbotunake, jü tekipanualerotachi, ä teko yepsayo tekipanuamta tíakäteko.
47 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, sïmeta ä átttiahua ä mámpo yéchanake.
48 Të ïri tekipanualero ä jiápsipo kaa tüisi ínel ée táyteko: “In teko kara läuti yepsa”,
49 áamak tekipanualerom béb táyteko entok vino jëyemmak jïbuäka vino jï táyteko,
50 ïri yoremta teko yebijnake, hua taahuari kaa ä boobíchäpo, entok ják ániata huéy kaa ä jüneäpo.
51 Huanäi bétte nokta át chúpanake. Kaa tü yóremtaka tü yóremta bénasi emo antuammak yéchatunake; huämïrim támim kuchichïti jiautuaka buannake.

25

Guoj mamni jámut bebemem ejemplo

1 ’Jü Diosta téhuekapo réy nésauri guojmamni jámut bebemem bénanake. Ímëri juka jubemta mabet báreka bem lámparam nüka yeu sájjak.
2 Mamnikam suamsi emo nüyey; jume huate mamni éntok kaa suamsi.
3 Jume kaa suamsi emo nüyeme bem lámparam nüka, tem aceiteta kaa nüka.
4 Të jume suamsi emo nüyeme, aceiteta boteampo nüka, bem lámparammaki.
5 Juka jubemta kaa läuti yepsako, sïmetakam kótchok, yetem ámeu yúmako.

6 Huanäi éntok tukaa násuk huéy kusisi chayhuame
jíkkaijtuk: "¡Äbo huéiye, jü jubiseme! ¡Yehuem sájaka ä
mabeta!"
7 Huanäi sïme jume jámut bebemem, jotekam bem
lámparam tütek.
8 Huanäi jume kaa suamsi emo nüyeme, jume suamsi
emo nüyemmeu ínel jiaahua: "Aceitetem itom mákka;
bueïtuk jume itom lámparam tutuke."
9 Te jume suamsi emo nüyeme am yómmiak, ínel jíaka:
"Kaa itou ä bïnakë béchïbo, entok enchimmeu junne,
ámanem kaate, jume aceiteta nenenkammehui. Huanärem
ä jínnu, enchim béchïbo."
10 Të bempörim bát aceiteta áman jínnuyo, jü jubeme
yepsak. Huanäi jume yúmalasi emo jípureme, áamaki jum
pajko bóodau kiímuk. Huanäi jü puerta páttiahuak.
11 Të chúkula kéchim áma yájjak, jume huate jámut
bebemem, ínel jíaka: "¡Señor, señor! ¡Puertatë itom
étaporia!"
12 Të áapo am yómmiaka ínel jiaahua: "Lútüriapone ínel
enchimmeu jiaahua, kanne enchim täya."
13 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahuak:
—Katem koptel-la, bueïtuk katem jüneïya jita táapo entok
ják ániata huëpo, ínapo jü Yoremta Üusi yebijnake.

Talento tómita ejemplo

14 'Bueïtuk jü Diosta téhuekapo réy nésauri, yoremta
mékka bíchaa sikamta bénna. Të kee simeka ä tekipan-
ualerom núnuka, ä tómihua bem mámpo tójjak.
15 'Huanäi huépülak mamni talentom mákkak, senuk
éntok guoy talentom, senuk éntok huépul talentota, ínëli
hueepulam bem áma yumäpo ámani. Huanäi mékka
bíchaa siika.
16 Huanäi jü mamni talentom mákhuakame, ámey
tekipanuaka júchi mamni talentom koobak.
17 Ínëli kétchi jü guoy talentom mabetakame, júchi guoy
talentom ámey koobak.
18 Të jü huépul talentota mabetakame, sika jïbuejeka ä
teko tómi éssok, ä mäakari.
19 'Chúkula yún tiempota simsuko, jü tekipanualerom
teko yepsak. Huanäi am núnuka am nátemajek, juka
tómita bem mabetakäu bétana.
20 Huanäi jü mamni talentom mabetakame áma yepsak,
júchi mamni talentom huériaka, ínel jíaka: "In Señor,
mamni talentomë nee mákkak; ímïrim óorek; júchine
mamni talentom áme béppa koobak."

21 Huanäi ä Señorhua ínel áu jiaahua: “Türi, empo tü
tekipanualero ára emót eetu kaa jaikik mabetaka junne
tüise tekipanuak. Én éntokne chë juebenak béppa enchi
yéchanake. Señorta al-lerihuäpë kibake.”
22 Huanäi jü guoy talentom mabetakame két áma yepsak,
ínel jíaka: “In Señor, guoy talentomë nee mákkak; ímïrim
óorek; júchine guoy talentom áme béppa koobak.”
23 Huanäi ä Señorhua ínel áu jiaahua: “Türi, empo tü
tekipanualero ára emót eetu; kaa jaikik mabetaka junne
tüise tekipanuak. Én éntokne chë juebenak béppa enchi
yéchanake. Em Señorta al-lerihuäpë kibake.”
24 Të hua huépul talentota mabetakame két áma yepsak,
ínel jíaka: “In Señor, enchine täya, nésauta béttek em
jípurëhui, entok kaa em echakäpo júne enchi jíjichupähui,
entok kaita báchiata em guötiakäpo em jita náu totojähui.
25 Huäri béchïbone májhueka, sika buíapo ä éssok, juka
em tómmi. Ímïre ä jípure, juka em áttia.”
26 Ä Señorhua ä yómmiaka ínel áu jiaahua: “¡Empo
tekipanualero kaa türi entok obëra! Tüise jüneiyay kaa
ín echakäpo ín jíjichupähui, entok kaita báchiata ín
guötiakäpo ín jita náu totojähui.
27 Júntuksan empo juka ín tómmi, jume bankerommeu
ä réutebo éiyey. Huanäi ínapo yepsakätek, juka ín tómi
mabet éiyey, entok ä kobarimaki.”
28 Huanäi ínel jiaahua: “Juka talentotem ä úuhua.
Huanärem juka guojmamni talentom jípuremta ä mákka.
29 Bueïtuk jü jita jípureme, huatek mákna, chë yún ä
jípunakë béchïbo; të jü kaita jípureme, jü ilikkik ä jípurëu
junne ä úuhuatunake.
30 Ïri tekipanualero kaita béchïbo türik, pákunem kaa
machikun yehuä jímma. Huämïrim támim kuchichïti
jiautuaka buannake.”

Naciónim yäura bíttuanähui

31 ’Júnakoy ínapo jü Yoremta Üusi sïmek béppa ujyoriku
huéekane yepsayo, entok sïme jume santo ángelesim
ínomaki, huanäi jum áma jojohuäpo sïmek béppa ujy-
orikune yejtenake.
32 Huämïri jume sïme naciónim áu náu tóijna. Huanäi
hueepulam huatem násuk näikimtenake, juka kabyerota
kabaram chivam násuk am näikimte bénasi.
33 Huanäi jume kabaram ä bátatana jäbuanake; jume
chivam éntok ä míkötana.
34 Huanäi jü réy ínel ámeu jiaunake, jume ä bátatana
jäbuekammehui: “¡Binem kaate, emëe ín Átchay bétana

al-leehuäpo yeu púarim! Akem ä mabeta, juka réytamak enchim béchïbo näikiata nesaunakëhui, juka ániata jünaktehuak naateka.
35 Bueïtuk nee tébäurey, nechem jïbuä miikak; nee bäa jï péay, nechem bäam miikak; ín jóau mékka nee hueramay, enchim jóapem nee mabetak;
36 kaa nee sánkoko, nechem sánkotuak; nee kökorey, ínohuem nóiteka nee bitchak; cárcelpo nee kátek, ínohuem nóitek."
37 Huanäi jume lútula jiápsakame ä yómmiakam ínel jiaunake: "Señor, ¿jauhueysute tébäuremta bíchaka enchi jïbuätuak, entok enchi bäa jï péayte enchi bäam miikak?
38 Entok, ¿jauhueysute em jóau mékka enchi hueramay, itom jóapo enchi mabetak, entok kaa enchi sánkokte enchi sánkotuak?
39 Entok, ¿enchi kökorey entok cárcelpo enchi kátekte emou nóitek?"
40 Huanäi jü rey am yómmiaka, ínel ámeu jiaunake: "Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, ímëi ínomak rejteme chë bétuk emo nüyeme enchim ámeu yáakähuem, ínohuem ä yáuhuak."
41 'Huanäi jume míkötana anemmeu ínel jiaunake: "Sékäna bichem kaate, eme kaa türikun bíchaa näikiarim, táijta kaa tutukëu bíchaa; ïri jü diablota béchïbo chúpari, entok ä ángelesim béchïbo.
42 Bueïtuk nee tébäurey, katem nee jïbuätuak; nee bäi mukey, katem nee bäam miikak;
43 kaa ín jóa bëmu nee hueramay, enchim jóapem kaa nee mabetak; kaa nee súpek, katem nee sánkotuak; nee kökorey, entok cárcelpo nee kátek, katem ínou nóitek."
44 Huanäi bempo két ä yómmiaka ínel áu jiaunake: "Señor, ¿jauhueysute tébäuremta enchi bitchak, bäa jï péamta, entok kaa em jóa bëmu enchi hueramay, kaa enchi sánkoko, enchi kökoreyo, entok cárcelpo enchi kátek, katte enchi aniak?"
45 Huanäi am yómmiaka ínel ámeu jiaunake: "Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, ímëri kaitapo bít-huammeu kaa enchim ámeu yáakäu, ínou júnem kaa ä yáuhuak."
46 Ímëri jíbapo béchïbo bétte nokta ámet chúpëhuim kannake; jume Diosta béchïbo lútula jiápsakame éntok, jíbapo béchïbo jíapsihuähuim yáijnake.

26

Jü náu nokhuakame Jesústa buíj béchïbo
(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Jesús sïmeta íkäi noksuka, ä discíipulommeu ínel
jiaahua:
2 —Jüniäem guoy taahuarim jíba bëyëhui, pajko pajkuata
yáanä béchïbo. Huanäi ínapo jü Yoremta Üusi huatem
mámpo tóijna, kúrusit ín poponnä béchïbo.
3 Huanäi jume tiöpopo chë nésahueme, entok jume
escriibam, entok jume pueblopo chë yö yáarim, Caifásta
tebat jóapom emo náu tójjak, ïri jume sacerdotemmeu
kobanarotukay.
4 Náhuim yájaka nokta náu tütek, Jesústa bäitäupo
buíseka, ä më béchïbo.
5 Tem ínel jiaahuay:
—Kaa pajko táapo, bueïtuk juka genteta kaa buére éaka
emo am tóboktianakë béchïbo.

Musäla juba Jesústat huáttiahuak Betaniapo
(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

6 Pueblo Betaniapo Jesústa aneyo, Simmom Leproso ti
téttehuahuamta jóapo,
7 jámut yepsak, botea alabastropo perfumeta tüisi
béj-remta áma huériaka. Huanäi Jesústa mesau ä káteko
kóbat áachä töak.
8 Ä discíipulom íkäi bíchakam öomtek, ínel jíaka:
—¿Jatchiakasu ïri kía guötiahua?
9 Bueïtuk ïri ára nénkituy, yún tómipo; huanäi jume
póobem áy ania éehuay.
10 Jesús ä jüneriaka, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiakasem íkäi jámutta muksi bitcha? Bueïtuk jü
ínou ä yáakäu, tuhuata johuäpo türi.
11 Bueïtuk jume póobem jíbem enchimmak jípunake; nee
éntok ëe.
12 Bueïtuk íkäi musäla jubak ín takaa béppa töak,
huéchiapo ä tahuatuaka nee mäanä béchïbo.
13 Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, jákun tájti
íkäi evangeliota nokhuäpo, sïme ániachi két nokna, íkäi
jámutta yáakähui, áapörikúu huáatinä béchïbo.

Judas Jesústa buíj báareme mámpo tóij rókaka nookak
(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

14 Huanäi huépülaka doocemmak näikiari, Judas Iscari-
ote ti téhuaaka, jume tiöpopo chë yö yáarimmeu siika.
15 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—¿Jítasem nee máknake, Jesústa enchim mámpo nee ä
tójako?
Huanäi bempo treinta tómi tósalita ä mák rókkak.
16 Huanäi naateka ä jariay, jáchin bem mámpo ä
tóijnakëïhui.

Yörisi machik kúptey jïbuähuamta Jesús ä yáuhuak
(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

17 Senu taahuata huéy, jume páanim kaa levaduuraka
buähuaka pajkohuay, ä discíipulom áu yájaka ínel áu
jiaahua:
—Juka pajkua jïbuähuamta yáa béchïbo, ¿jákusë itom ä
yáa ïa?
18 Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:
—Ámanem kaate buere jóarä Jerusalénihui, ímïrem
yoremta áma téunake. Huanärem ínel áu jiaunake:
"Jü Maestro ínel jiaahua: Jü tiempo ino bétana béja
yúmase; em jóapo nee pajkuata kúptey jïbuähuamta ín
discíipulommak buä báare."
19 Huanäi jume discíipulom Jesústa nésahuekä páman ä
yáuhuak. Inëlim pajkuata buä béchïbo sïmeta huéchiapo
tójjak.
20 Tukariu yúmak, mesau yejtek, jume doocemmaki.
21 Am jïbuä násuk ínel ámeu jiaahua:
—Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, huépülaka
enchim násuk nee yeu buíseka, huatem mámpo nee
tóijnake.
22 Huanärim tüisi sirokaka, hueuhuëpulaka ínel áu jiau
táytek:
—Señor, ¿jachune ínapo ájäria jäni?
23 Huanäi Jesús am yómmiaka ínel jiaahua:
—Huä puraatopo mámam sütéame ínomaki, ïri nee yeu
buíseka huatem mámpo nee tóijnake.
24 Të lútüriapo ínapo jü Yoremta Üusi ino bétana ä jïojteri
páman huéeka inot chúppe. Të ínapo jü Yoremta Üusi nee
yeu buísekamta béchïbo, ¡Tüisi jiokot maachi! Ïri outa
béchïbo chë türi éiyey, kaa yeu yóremtukäteko.
25 Huanäi Judas yä buíseka huatem mámpo ä tóijnakeme
ä yómmiaka, ínel jiaahua:
—Maestro, ¿jachune ínapo ájäria?
Huanäi Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahua:
—Em nokäpë empo emo ájariä tíiya.
26 Ínëli am jïbuäysu, Jesús páanim nüka, Diosta
baysahueka am rébektiak. Huanäi ä discíipulom am
mákkak, ínel jíaka:
—Akem am nüka am buäye; ïri ín takaahua.
27 Juka copata nüka, Diostau baysausuka bempörim ä
mákkak, ínel jíaka:
—Akem ä jëye sïmetaka.

28 Bueïtuk ïri ín ójbok, nokta yéchaka Diostamak bemelasi emo tütehuäpo. Ïri ójbo juebenam béchïbo guötek, bem kaa tü yáarim jiokorinä béchïbo.
29 Inenne két enchimmeu jiaahua, én naatekane kaa éntok ä jïnake, íkäi páras taka bähuata; ál-la júnak táapone júchi bemelasi enchimmak ä jïnake, ín Átchay réytaka ä nésahuepo.

Peero Jesústa kaa áu ä täya tíanake
(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)
30 Huanärim himnom buiksuka yeu sájjak, káhui Oliivou bíchaa.
31 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Emëe sïmetakem ï tukaarit ínot ëhuamtem tärunake; bueïtuk ínëli jïojteri: “Kabyero kökosi yáana; huanäi jume kabaram chíbejtinake.”
32 Të chúkula kókkolam násuk jíabitek, enchimpatne huéenake, Galiléa buiaräu bíchaa.
33 Peero ä yómmiaka ínel áu jiaahua:
—Eläposum sïmetaka juka bem emót éäu tójja, të ínapone kaibu enchi tóijnake.
34 Jesús ínel áu jiaahua:
—Lútüriapone ínel emou jiaahua, ï tukaarichi, totorörata kee kusey, baisë kaa nee emo täya tíanake.
35 Peero ínel áu jiaahua:
—Eläposune émomak muuke, tëne kaibu enchi tóijnake.
Huanäi jume huate discíipulom két ánëli jiaahuak.

Jesús Getsemanípo oraciónta yáuhuak
(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)
36 Huanäi Jesús bempörimmak Getsemaní tí tehuakäu yepsak. Huanäi ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—Ímïrem chúbala joye, áman oraciónta ín yäu tájti.
37 Perota entok jume guoy Zebedeota üusim nüka, jiápsipo kökosi éaka sirok táytek.
38 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—In jíapsi tüisi siroka ín mukëu tájti. Ímïrem taahua, éntokem ínomak éaka kaa kótche.
39 Chë huam jëla sika tónommia kíkteka buíau tájti müla kóm chätuka, Diostau buanaka ínel jiaahuay:
—In Átchay, juka béttesi jiokot machik inou huéenakemta ára nee úuhuätek, nechë ä úuhua; të kaa ín ëäpo ámantunake, ál-la em éä pámani.
40 Sep läuti ä discíipulommeu yepsaka, kócheme téuhuak. Huanäi Perotau ínel jiaahua:

—¿Jachem senu horapo júne kara ínomak taahuak, kaa kócheka?
41 Katem kótche, éntokem oraciónta johua; bueïtuk kaa türikum bíchaa kaa enchim jiopnakë béchïbo. Jü espíritu jíba óusi éehuamta jípure, të jü takahua kaa áma yuuma.
42 Júchi áman sika, guosa huëpo Diostau buanaka, ínel jiaahua:

—In Átchay, íkäi jiokot éehuamta inou huéenakemta úttiatunakey, éläpo em ääpo ámantunake.
43 Júchi ámeu yepsaka kócheme téuhuak, bueïtuk bem pusím yetem kaa yüey.
44 Am tójaka júchi siika. Huanäi bájikun huëpo Diostau buaanak, jíba ä nokäu nokaka.
45 Huanäi ä discíipulommeu yepsaka ínel ámeu jiaahua:

—Kóchëem, éntokem jimyoore. Jü hora béja yuumak; ínapo jü Yoremta Üusi kaa tü yóremem mámpo tóijna.
46 ¡Jáptëem! ¡Jántebu! Akem ä bitcha: itou jëla huéiye, jü nee buíjtebonakeme.

Jesús pereesotehuak
(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

47 Ketune Jesústa nokay, Judas áma yepsak, jü doocemmak näikiatukaïhui. Entok huate juebénaka áamak kaatey, kúkutaka entok ejpaparaka, tiöpopo chë nésahueme entok jume pueblopo yö yáarim bétana.
48 Jü bem mámpo ä tóijseka huéeme sényata am máklatukay, ínel jíaka:

—Huä ín besiitonakëhui, jüri ájäria; akem ä jaatia.
49 Huanäi sep Jesústau rúktek, ínel jíaka:

—¡Kétchë al-leiya, Maestro!

Huanäi ä besiitok.
50 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—In amigo, ¿jítasë äbo nüsek?

Huanärim Jesústa jaatiaka, ä pereesotek.
51 Të senu Jesústamak aneïhui, mámam rútuktiaka, ejparam yeu huíkkek. Huanäi juka tiöpopo tékiakamta tekipanualerota náka chúkti béebak.
52 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Em ejparamë ëeria; bueïtuk sïmetaka ejparammey nássuame, ejparameyim mëna.
53 ¿Jachë én oraciónta kara nee yáa téiyey, ín Áchaybeu nokaka, huanäi áapo ángelesim dooce batallónim béppa inou bíttua eïyey?
54 Huanäi, ¿jáchisu áu chúpa éiyey, jü noki jïojteri? Ínëli ínohuä huéenakeu úttia, tä jiäpo.

55 Huämi horapo Jesús ínel ámeu jiaahua, jume gentemmehui:
—¿Ekbualerota jariamta bénasem yeu sákala nee jaatia báreka, kúkutaka entok ejpaparaka? Enchimne majtiaka chíkti táapo tïopopo enchimmak yeyesay, të katem nee jaatiak.
56 Sïme ïri ínëli yeu siika, jume profeetam jïojtekäu áhuä chúpanakë béchïbo.
Huanäi ä discíipulom sïmetaka ä tö sájaka tennek.

Jesús buére yäurata bíchäpo jípuhuay
(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

57 Jume Jesústa buísekame sacerdotemmeu kobanaro Caifástahuim ä núk sájjak. Sïmetakam ámani aaney, jume escriibam entok jume pueblopo yö yáarim.
58 Peero mékkariat Jesústa sáu huéiyey, jü sacerdotemmeu kobanaro káriu kimuhuäu tájti. Huämi áman kibakeka, jume tiöpota suayame násuk yejtek, juka jáchín ä chúpnakeu bít báreka.
59 Huanäi jume tiöpopo chë nésahueme entok jume yö yáarim, jume tiöpo buére yäurammaki, ímëri jábeta kaa lútüriata jípureka Jesústa nätuanakemtam jariay, ínëli át nésahueka ä mënä béchïbo.
60 Tem kaita át téuhuak. Ä junëlituk junne juebénakam Jesústa béj-reka kaa lútüriata nookay. Të chúkula guoyikam áma yájjak, Jesústa béj-reka kaa lútüriata nokaka,
61 ínel jíaka:

—Ïri ínel jiaahuak: “Arane íkäi Diosta tiöpo tátabe, entokne báij táapo ára ä tóboktia.”

62 Huanäi jü sacerdotemmeu kobanaro kíkteka ínel áu jiaahua:

—¿Jachë jáchin júne kaa am yómmia? ¿Jítasum ímëi emót nooka?
63 Jesús éntok kaa jíaley. Huanäi jü sacerdotemmeu kobanaro ínel áu jiaahua:

—Dios jiápsamta téhuampo, itomë téjhua: ¿Jachë empo jü Cristo, jü Diosta Üusi?

64 Jesús ínel áu jiaahua:

—Émpë ínel jiaahua, entokne két ínel enchimmeu jiaahua, én naatekem nee bínnake ín Yoremta Üusitukähui, juka Diosta úttiärapo ä bátam bétana kátekamta, entok téhueka bétana namupo yepsamta.
65 Huanäi jü sacerdotemmeu kobanaro, ä sánko súpem síuti huíkkek, ínel jíaka:

—Diosta béj-reka béttek nookak. ¿Jachu testiigom ketune áma bëye? Ímïrem eme ä jíkkaja, Diosta béj-reka béttek ä nokähui.
66 ¿Jáchisem ä bitcha emëe?
Huanäi bempo ä yómmiaka ínel jiaahua:
—¡Mukiapo yúmala!
67 Huanärim púјbat át chit huáttek, entokim ä chónnay; huate éntok jópemmet ä bébbay,
68 ínel jíaka:
—¡Bueïtuk empo Cristotukätek itome tejhua! ¿Jábesu enchi bébak?

Peero Jesústa kaa áu täya tíiya
(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

69 Peero päkutana kátekay tebatpo. Huanäi senu jámut áma nésauta joame áu rúktek, ínel jíaka:
—Empo két áamak aaney, Jesús Galiléapo joometamaki.
70 Të áapo sïmem bíchäpo kaa áu ä täya tíiya, ínel jíaka:
—Kanne jüneiya jita em nokähui.
71 Áapörik puertau bíchaa yeu ä sik, täbuika ä bitchak. Huanäi am téjhuak, jume áma aneme:
—Ïri két áamak aaney, Jesús Nazarenotamaki.
72 Të áapo júchi kaa áu ä täya tíiya, yörisi machik bát kéechahuamta nokaka, ínel jíaka:
—Kannä täya, júkäi yoremta.
73 Júchi chúkula, jume áma ják aneïhui, áman rúktekam ínel jiaahua, jü Perotahui:
—Tua lútüriapo empo két ámemak aani, bueïtuk jü em nokäu enchi yeu buísse.
74 Huanäi áapo jájaana nok táytek, entok yörisi machik bát kéechahuamta nookak:
—Kannä täya, íkäi yoremta.
Huanäi jü totoröra kúkusek.
75 Huanäi jü Peero áu huáhuatek, jü Jesústa noki ínel jíamtahui: “Totororata kee kúseyo, baisë kaa nee emo täya tánake.” Huanäi päkun yeu sika, ä jiápsipo chibusi éaka kökosi buaanak.

27

Jesús Pilatotau yeu tóijhuak
(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

1 Kethueytana, sïme jume tïopopo chë nésahueme entok jume pueblopo yö yáarim, náhuim emo tójaka nokta náu tütek, Jesústa mëtebo báreka.
2 Huanärim Jesústa súmaka ä núk sájjak; ínëlim Poncio Pilato gobernadortau ä tójjak.

Judasta mukukähui

3 Huanäi Judas, yä buíseka bem mámpo ä yéchakame,
juka bétte nokta át chúpëu bíchaka, áu temajek. Huanäi
jume treinta tómi tósalim ámeu nóttiriak, jume tïopopo chë
nésahuemmehui, entok jume yö yáarimmehui,
4 ínel jíaka:
—Diosta bíchäpone kaa tüisi ayula. Juka kaita juënak
yáalata yeu buíseka enchim mámponä tójjak, ä mënä
béchïbo.
Të bempo ínel áu jiaahua:
—Ítapote kaita áma jüneria; të, ¡empo ál-la!
5 Huanäi tiöpopo juka tómi tósalita guötiaka, yeu sika áu
cháyyak.
6 Huanäi jume tiöpopo chë nésahueme, akim ä nüka,
juka tómi tösalita, ínel jíaka:
—Kaibu türinake, tiöpopo tómimak ä kuutia béchïbo,
bueïtuk ójbo tómmi.
7 Chúkula náu ettejosuka, babuta tekipanuamta huaj buía
áy jínnuhuak, jume kaa áma joomem áma mäa béchïbo.
8 Íäri béchïbo én tájti ïri huaj buíya, "Ójbo Buíya", ti
téhuak.
9 Ínëli áu chúppa, jü profeeta Jeremíajta nokakähui, ínel
ä jíako: "Huanärim am nüka, jume treinta tómi tósalim
(juka nákhuamta béj-ri, israeliitam ä béjhua aahuaka
pámani).
10 Babuta tekipanua huaj buía áy jínnu béchïbo taahuak,
Señorta nésauta nee mákakä pámani."

Pilato Jesústa nátemajek
(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

11 Jesús áma huéekay, gobernadortau lúl-la. Huanäi ä
nátemajek, ínel jíaka:
—¿Jachu empo jü judíommeu réy?
Huanäi Jesús ä yómmiak:
—Émpë ínel jiaahua.
12 Jume sacerdotem kobanarom entok jume yöyoturi
pueblopo chë nesahueme bétana nätuahuaka junne, entok
Jesús kaa jíalek.
13 Huanäi Pilato ínel au jiaahua:
—¿Jachë kaa am jíkkaja, juebenak bétana enchi
nätuame?
14 Të Jesús huépul nokta júne kaa ä yómmiak. Íäri
béchïbo jü gobernador tüisi buére éiyay.

Jesústa mënäu yäura noki át chúpahuak
(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38–19:16)

15 Ínëli huémta násuku, pajko táapo costumbreta jípuhuä pámani, jü gobernador pueblota bíchäpo huépul pereesota butbúttiay, jábeta bem huáatiaïhui.
16 Júnakoy éntokim pereesota áma jípurey, Barrabás ti téhuaakamta; ïri buéresi jita yáalataka täyahuay.
17 Ínëli bempörim náu emo tóij-latuk, Pilato ínel ámeu jiaahua:
—¿Jábetasem nee búttia ïaa: Barrabásta, ö Jesústa, Cristo ti téhuaakamta?
18 Bueïtuk jüneiyay, kía át kopteka áma yeu ä tóijtukaïhui.
19 Juka Pilatota, jume yäura tribunalim jojoyëpo ä kátek, ä jubiahua nokta áu bíttuak: "Katë áu suuhua, hua sïmeku lútula huémta joamtahui, bueïtuk ëni tüisine jantiachisi tenkula, áapörik béchïbo."
20 Të jume sacerdotem kobanarom entok jume pueblopo yöyoturim, juka gente juebenaratam téjhuak, chë türinake tíaka, Barrabásta búttianäu, Jesústa éntok mëtebonähui.
21 Jü gobernador am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—¿Jábetasu júntukne búttianake, jume guoyim násuku?
Bempo éntok ínel jiaahua:
—Barrabásta.
22 Pilato ínel ámeu jiaahua:
—¿Jítasem júntuk nee áu yáa ïa, jü Jesús Cristo téamtahui?
Sïmetakam ínel jiaahuak:
—¡Kúrusichë ä popontebo!
23 Huanäi jü gobernador ínel ámeu jiaahua:
—¿Jíta juënaksu júntuk yáala?
Të bempo chë júne chaayey, ínel jíaka:
—¡Kúrusichë ä popontebo!
24 Jü Pilato juka yáa báahuamta bát bíchaa huémta bíchaka, entok juka kaa nanabeu éehuamta chë jikau chätuyo, huanäi bäam aahuaka áu mám báksiak sïmem bíchäpo, ínel jíaka:
—Kaitane áma kúlpak, íkäi yoremta ójbopo lútula huéeka ä jiápsäpo, bueïtuk kaitane juënak át téuhua, ä mënä béchïbo. Enchim mámpo taahua.
25 Huanäi sïme pueblo áma aneme ä yómmiaka, ínel jiaahuak:
—Éläpo ä ójbohua ito béppatunake, entok itom üusim béppa.
26 Huanäi Barrabásta búttiak. Jesústa éntok bem-muchateboka, bem mámpo ä tójjak, kúrusit ä poponnä béchïbo.

27 Huanäi jume gobernadorta sontarom, Jesústam núk sájjak, Pretoriou bíchaa. Huämïrim áa chíkola sïme jume sontarom emo náu tójjak.
28 Huanarïm ä sánkohua ä úuhuaka, síkilik ä sánkotuak.
29 Huanärim huíchata huikö päaka ä coroona yáaka kóbat áachä yétchak, ä mám bátatana éntok baka kútata. Huanärim áu lúl-la tónommia jápteka, ä junneriay, ínel jíaka:
—¡Yántë jiápsa, judíommeu rey!
30 Entokim át chit huathuattey, juka baka kútata mámpo ä jípurëu nükam, kóbat ä bébbay.
31 Chúkula ínëli ä junneriasuka, entok kökosi ä yáasuka, jume súpe mántom ä úuhuaka, ä sánkohua ä sánkotuak. Huanärim ä núk sájjak, kúrusit ä poponboka.

Jesús kúrusit poponhuaka muukuk
(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

32 Huanäi yeu am kateyo, yoremtam nánkek, Cirene jóärau joometa, Simmom ti téhuaakamta. Íkärim úttiapo kúrujta püaktituak, ä huériunakë béchïbo.
33 Júnëlim kateka áman yájjak, jum Gólgota ti téhuaakähui. Ïri "Mukila Kóba Káuhui", tiau báare.
34 Vinotam Jesústa jïtua báarek, sïkaramak kütiata; të ä jihueka kaa ä jëkak.
35 Kúrusit ä poponsukam ä sánkobechi nat jäteka náchä näikimtek. Ïri ínel yeu siika, juka profeetata nokakäu áhuä chúpanakë béchïbo: "In súpemim nat näikimtek, entokim ín sánkom nat jätek."
36 Júnëlim huämi ják jotek, ä suayaka.
37 Huanärim ä kóba béppa jïojteta yétchak, jita béchïbo ä mëhuakahui, ínel jíamta: "Ïri Jesús jü judíommeu rey."
38 Huanäi guoy lak-ronim áamak kúrusit poponhuak, huépülaka bátatana, senu éntok míkötana.
39 Jume áma huam kateme, akim ä junneriaka juënasi jíaka kóba huíutey,
40 ínel jíaka:
—Empo juka tiöpota ára tátabeme entok báij táapo júchi ára ä yéchame, ¡émpë emo jínëu! Bueïtuk empo Diosta Üusitukätek, ¡kúrusitche kóm huéiye!
41 Ínëli kétchi jume sacerdotemmeu kobanarom, jume escriibam entok jume pueblopo yöyoturim, akim ä junneriaka ínel jiaahuay:
42 —Huatem jínëuk; ¡áapo éntok kara áu jínëu! Bueïtuk áapo Israeltau réytukätek, ¡én kúrusit kón huéenake! Huanäite ä súalnake.

43 Áapo Diostat áu éä tíiya; éläpo áapo ä jínëunake, ä
huáatiäteko; bueïtuk áapo ínel jiaula, “Diosta Üusine”.
44 Kétchi jume lak-ronim, áamak kúrusit popontukaïhui,
akim ä junneriaka juënasi ä aahuay.

Jesústa mukukähui
(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

45 Lúl-la kátek naateka, kúptey bájim jiau tájti kaa
machisi taahuak, sïme ániachi.
46 Kuptilamak abe bájim jiay, Jesús kusisi cháchayek, ínel
jíaka:
—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —itom nokpo ínel jiau báare:
In Dios, ín Dios, ¿jatchiakasë nee ínapola tóij-la?
47 Jume huate áma aneka ä jíkkajame, ínëlim jiaahuay:
—Ï Elíasta núnnu.
48 Huanäi huépülaka áma aneme läuti ejponjata nüka,
vinak-repo ä kómoniak. Huanäi baka tebet ä óreka, jikau
áhuä nóitiriak ä jïnakë béchïbo.
49 Të jume huate ínel jiaahuay:
—Akem ä tójja. Boobichäem; jamak Elías äbo ä
jínëunake jäni.
50 Të Jesús júchi huëpo kusisi cháchayeka, ä espírituhua
tójaka muukuk.
51 Huanäi éntok jume velom jum tiöpopo chäkame
síutekam guoyisi emo yáuhuak; jikat naateka bétukun
tájtim síutek. Jü buía éntok áu yoyoak; jume buere tétam
éntok riutek.
52 Jume sepulturam éntok emo étapok, entok Cristota
sualhuäpo nau anim takahua kókkolame násukim jotek.
53 Chúkula Jesústa jíabitesuk, ímëri sepulturapom yeu
sájjak. Huanärim buére jóära Jerusaléniu juebenammeu
yeu machiak.
54 Jü centurión entok jume huate áamak áma Jesústa
suayaïhui, juka buíata junëli áu yoyoakamta bíchaka,
entok sïmeta jita áma yeu sikamta, tüisim guómtek.
Huanärim ínel jiaahua:
—¡Ïri tua yö lútüriapo Diosta Üusitukay!
55 Juebena jáamuchim áma aaney, mékka jäbueka ä
bíchaka. Ímëri Jesústamakim rejtilatukay, Galiléapo
naateka ä aniaka.
56 Áme násuk aaney jü María Magdalena, María Jacobota
áiye entok Joseta, entok jü Zebedeota üusim áiye.

Jesús mäahuak
(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

57 Tukariu yúmako, senu yoreme rikotaka áma yepsak,
Arimatea jóärapo jometaka. Ïri José ti téhuaakay, entok két
Jesús ä discíipulokay.
58 Ïri Pilatotau sika, Jesústa takaahua áu aahuak. Huanäi
Pilato nésahuek, Jesústa takaahua ä máknä béchïbo.
59 Huanäi José juka Jesústa takaahua nüka, sábanam
báksiarimpo ä bïtiak.
60 Huanäi káu guójöku sepultura bemelapo ä teekak. Íkäi
sepulturata José áapo áa béchïbo ä yáalatukay. Huanäi
tétata buëuruk röaktiaka áman kíkkimuhuäpo ä óorek.
Huanäi siika.
61 Entokim két áma aaney, María Magdalena entok hua
senu María; sepulturata pújbapom jokay.

Jesústa sepultura sontarom ä suayay

62 Júchi yokoríapo jimyore táapo, jume tiöpopo chë
nésahueme entok jume pariserom emom náu tójjak, Pila-
tota bíchäpo,
63 ínel jíaka:
—Yöturi, áute huáate, hua yore baïtáttäusukame ke-
tune jiápsaka ínel jiaahuak: "Báij taahuarim simsukne
jíabitenake."
64 Íäri béchïbo amanë am bíttua, jume sepulturata
suayanakeme báij taahuarim simsuu tájti. Jáchinay junne
jume áamak rejteïhui tukaapom áman sájaka ä ékbuanake.
Huanärim jü gentetau ínel jiaunake: "Kókkolam násuk
jíabitek." Ä ínëlituk, jü chúkula bem öbiakäu chë obiachi-
nake, jü bát bem öbiari béppa.
65 Huanäi Pilato ínel ámeu jiaahua:
—Júmürem am jípure, jume sontarom. Ámanem sájaka
enchim jüneä páman ä suayatebo.
66 Huanärim áman sájaka tüisi ä páttiak, juka sepultur-
ata, yäura seyoy ä seyotuaka, juka téta puertata; entokim
sontarom áma tö sájjak.

28

Jesús kókkolam násuk jíabitek
(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Jimyore taahuata simsuko, entok jume guoy búsan
taahuarim naatëpo, matchümakim áman sájjak, jum
Jesústa maahuakäipo ä bít báreka, María Magdalena entok
jü senu María.
2 Huanäi jü buía tüisi áu yoyoak, bueïtuk jü Señor Diosta
ángel, téhueka bétana kóm yepsaka, juka tétata sékäna ä
bíaktiaka, áa béppa yejtek.

3 Ä bíthuäpo yúku béroktiriata bénasi bélojkosi machiakay. Jü ä sánkohua éntok sápa tósalim bénaakay.
4 Jume sontarom ä bíchaka májhueka emo yoohuay, entokim kókkolam bénasi taahuak.
5 Të jü ángel am yómmiaka ínel ámeu jiaahua, jume jáamuchimmehui:

—Katem májhue emëe, bueïtuk ínapone jüneiya, Jesústa enchim jariähui, juka kúrusit poponhuakamta.
6 Kaa ím aane; kókkolam násuk jíabitek, ä jíakä bénasi. Binen kateka ä bitcha, juka Señorta mäahuakäipo.
7 Läutem áman sájaka ä discíipulom téjhua: "Kókkolam násuk jíabitek, entok Áapo enchimpat huéenake Galiléau buiaräu bíchaa. Huämïrem ä bínnake." Íkäine enchim téjhua.
8 Huanärim bempo yeu sájjak, jum ä mäahuakäipo, májhueka entok tüisi al-leaka. Tennekam bemela nokta Jesústa discíipulom téjhua báarey, entok ínëli íkäi nokta huériaka am kateisu ä discíipulom téjhua báreka,
9 Jesús am nankiseka ámeu yeu siika, ínel jíaka:

—¡Yántem jiápsa!

Huanäi bempo áu rúkteka guókpo ä íbaktiaka, ä yörek.
10 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¡Katem májhue! Ámanem sájaka jume ínomak huéerim nok bemelata am mákka, bueïtuk Galiléau am kannakë béchïbo. Ámanïrim nee bínnake.

Sontarom juka bem bíchakäu nookak

11 Ímëi jáamuchim ketune boojoaïsu, jume sontarom buére jóärau bíchaa sájaka, am téjhuak, jume sacerdotemmeu kobanaro, jáchin sïmeta yeu sikähui.
12 Huanärim emo náu tójjak, jume pueblopo yöiyoturim. Ímëri nokta náu tüteka, jume sontarom yún tómita mákkak,
13 ínel jíaka:

—Inëlem jiaunake emëe: "Ä discíipulom tukaapo itom kóchey äbom yájaka ä ékbuak."
14 Të juka gobernadorta íkäi jíkkajako, ítapote áamak ettejonake, tüisi ä éenakë béchïbo; entok kaita enchimmeu huéenakë béchïbo, ítapote enchim anianake.
15 Huanäi bempo juka tómita nüka ä yáuhuak, bem téjhuahuakä pámani. Ïri noki täyahuak judíom násuku, júnakoy naateka én tájti.

Jesús ä majtiähuim tékilta mákkak
(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

16 Të jume once discíipulom, Galiléa buiaräu bícham
sájjak. Ímï júya káupo Jesús ámanam núnulatukay.
17 Ä bíchakam ä yorek; të huate katim ä ajäria teiyey.
18 Jesús ámeu ruktek, huanäi nokaka ínel ámeu jiaahua:
—Sïme úttiatane mák-ri, áman téhuekapo entok ímï
buíapo.
19 Íäri béchïbo, sïme ániachem kaate, naciónimmehui,
jume gentem ín discíipulomtu ïaaka. Huanärem am
majtiasuka am batöa, Dios Áchayta téhuampo, entok Diosta
Üusi téhuampo, entok Dios Espíritu Santota téhuampo.
20 Emem am majtianake, juka enchimmet ín
nésahuekähui, bempörim ä boojorianakë béchïbo. Ínapo
éntok nee enchimmak aane, chíkti táapo, ániata lütëu
tájti. Júnentunake.

Jü Evangelio San Marcojta Jïojtekähui

Juan Bautistata nooki
(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

1 Jü tü nooki Jesucristo Diosta Üusi bétana nokhuakame
ínëli naatek.
2 Jü profeta Isaíasta jïojterita ínel jiäpo:
Ínapone émopat áman ä bíttua, juka ín noki huériamta,
huaka böota em huéenake páman ä tütenakë béchïbo.
3 Ánia see päriapo chayemta jíahui ínel jiaahua:
"Señorta böotem tüte;
éntokem jume ili böom rútuktia."
4 Bueïtuk, Juan, yepsaka ánia buéeka päriapo batöay, entok
jíapsi kúakteka emo batöhuamta bétana ámeu nookay,
bem Dios bejrimmet bem jiokorinä béchïbo.
5 Huanäi sïme Judea buiärapo bétana entok buere joära
Jerusalémpo jóakame áu yeu sájaka batöhuak jum Jordán
bathuepo, bem Dios bejrim yeu buíseka.
6 Jü Juan éntok, camello bóata sánkoka huéiyey, entok
huaka beata huikosaka. Jü ä buäyeu éntok mumu sítörim
entok jume buere guöchim.
7 Huanäi huame géntemmeu nookay, ínel jíaka:
—Chúkula senu chë ino béppa útteakame yebisisë.
Katchane júne áu rúkteka, kóm chätuka júne, ä bocha
huíkyam búttiapo yúmala.
8 Lútulay ínapo bäammea enchim batöla; të Áapo Diosta
Espíritu Santoy enchim batönake.

Jesústa batöhuakähui
(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

9 Huámechï taahuarimmet Jesús Nazaret Galiléa bétana
áma yepsak. Huanäi Juan ä batöak jum Jordán bathuepo.
10 Sep éntok jum bäapo yeu huéeka, juka téhuekata au
étapomta bitchak, entok juka Espíritu Santota guókouta
bénnak at kóm huémta.
11 Huanäi jíahui téhueka bétana kóm yuumak, ínel jíaka:
—Empë ín Üusi huä tua ín nákëhui; émot ayka jü ín
al-leähui.

Jesústa jioptua báahuähui
(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Sep éntok Diosta Espíritu Santo ä núk siika huam ánia
see päriau bíchaa.
13 Huämi aanek cuarenta taahuarimpo. Jü Satanás éntok
huämi au yepsak ä jioptua báreka. Entok huämi animaalim
kara búktume násuk aaney. Diosta ángelesim éntok ä
aniay.

Galiléapo Jesús ä tékia naatek
(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)
14 Juanta pereesotuk, Jesús Galiléau yepsaka juka evange-
lio Diosta bétana huemta ámeu nookak,
15 ínel ámeu jíaka:
—Béja taahuari yúmala; Dios reyta nésahueu äbo
yúmase. Emóem jíapsi kúaktiaka evangeliota súale.

Jesús naiki kuchuleom núnnuk
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)
16 Huanäi Galiléa bahue mayoat huéesimeka, Símonta
téuhuak entok Andrésta ä sailahua jítë jímmame;
bueïtukim kuchuleromtukay.
17 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Ino sáukem kaate. Ínapone enchim kuchulero maj-
tianake, yoremem evangeliou enchim núnunakë béchïbo.
18 Huanärim sep bem jítërim tójaka, áa sáu sájjak.
19 Huanäi huam jëla sika juka Jacobota bitchak, entok
Juanta ä sailahua, Zebedeota üusim. Bempo ket bem
canoapo aneka jítërim chäbuay.
20 Huanäi am núnnuk. Bempo éntok bem átchay
Zebedeota canoapo tekipanualerommeu tö sájaka, Jessústa
sáu sájjak.

Yoreme chïcha machi espírituta jípurey
(Lc. 4:31-37)
21 Huanärim pueblo Capernaumpo yájjak. Huanäi Jesús
jum sinagogapo jimyore táapo kibakeka, am majtiay.
22 Jü gente éntok ä yörihuäpo buere éaka taahuak, jü bem
majtiahuäubechi, bueïtuk jábe tua útteakamta bénasi am
majtiay, kaa huame judíom ley am mamajtíame bénasi.
23 Senu yoreme sinagogapo aaney, chïcha machi
espírituta jípureka chay nokaka. Huanäi ínel jiaahua kusisi
chayeka:
24 —Jesús Nazareno, ¿jítasë itomak jüneria? ¿Kíalë
kaitäpo itom yáa báreka yebij-la? Jüneane em jábétukähui.
Empo tua jü Diosta yeu púari.
25 Huanäi Jesús kutti át nónookak, ínel jíaka:
—Katë jíaleka át yeu huéiye.

26 Huanäi jü lemoonio náasä tápsuka entok tüisi chayeka
yeu siika.
27 Huanärim sïme guómteka, át emo nátemajey:
—¿Jítasa ïri? ¿Jítasa ï bemela yore majtiahuame? ¡Tua
útteak! Maasu jume lemooniom sáuhue, bempo éntok ä
nok jíkkaja.
28 Huanäi sïme Galiléa buiära chíkola jíkkaijtuk jü
Jesústa yáari.

Jesús Perota asu kökoremta tütek
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Huanäi Jesús Jacobo entok Juántamaki, sinagogapom
yeu sájaka, Simmom entok Andrésta jóahuim yájjak.
30 Huämi jóapo éntok jü Símonta asu taijhuécheka bökay.
Huanärim ä kökore bétana Jesústa ettejhuariak.
31 Jesús éntok áman au rúkteka, mámpä buíseka ä
yétchak. Huanäi sep jü taijhuéchiria ä tójjak; huanäi jita
am joria táytek.

Jesús juebena kökoreme tütek
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Huanäi huäri taahuarit täata áman huétchuko, sïme
huame kökoreme áu nau tóijhuak, entok huame lemoo-
niom bem jiápsipo jípureme.
33 Júnëli sïme puéblopo jóakame áman nau rúktek jum
puertahui.
34 Jesús éntok juebenam tütek, kökoata jípureme.
Juebena lemooniom yeu béebak, entok kaa am noktuak,
bueïtukim béja jüneiyay ä jábétukähui.

Jesús Galiléapo naa siika géntemmeu nokaka
(Lc. 4:42-44)

35 Yokoríapo kethuey, ketune unna kútkoako, Jesús
yejteka yeu siika ánia see päriau bíchaa. Huämi oraciónta
yáuhuak. 36 Huanäi jü Simmom, entok huame áamak áma
aneïhuim, akim ä jariak.
37 Ä téakam ínel áu jiaahua:
—Sïme enchi jaria.
38 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:
—Jántebu sékäna pueblommeu bíchaa, bueïtukne ámani
ket ámeu noknake; huäri béchïbone yebij-la.
39 Huanäi sïme Galiléat naa siika ámeu nokaka bem
sinagogapom, entok lemooniom yeu béebaka.

Jesús senuk leprata jípuremta tütek
(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

40 Senu yoreme Jesústau yepsak sähua leprata jípureka.
Huanäi tónommia kíkteka jiokot ínel áu jiaahua:

—Júnel éätekë ín kökoa ára nee úhua.
41 Jesús éntok ä nák jiokoleka, ä mámam áu rútuktiak.
Huanäi át mámteka ínel au jiaahua:
—Jeehui, júnelne éiya; türiäe.
42 Júnel ä noksuk jíbba, jü sähua lepra kökoa kaitatuk;
huanäi türiak.
43 Të tüisi ä téjhuasuka ä simtuak, ínel áu jíaka:
44 —Katë jábetau jíale. Ámanë huéiye jü tiöpopo
nésauhuemtahui. Emoë bíttebo, éntoke jita júne áman
tójja, Moiséjta nésahuekäpo bénasi, em türiakä bétana,
entok bempörim jüneenakë béchïbo.
45 Të jü yoreme yeu sika jíba ä nok táytek, huaka
áu yáahuakamta. Huanäi sïmekut jüneriatuk hua áu
yáahuakame. Jesús béja kara júne machisi áma aaney, jum
pueblopo. Mékka ániapo jíba an sísimey. Huáamïrim áu
yayajay sïmekut bétana.

2

Jesús káraktilata tütek
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)
1 Chúkula jaiki taahuarim huéy, Jesús júchi pueblo Ca-
pernáumpo yepsak. Huanäi jíkkaijhuak, jóapo anë téaka.
2 Huanäi juebena gente áu nau yájjak. Jóata púj bapo
júnem kaa békiakay. Áapo éntok Diosta noki ámeu nookay.
3 Huanäi naikika káraktilata nau huériakam Jesústau
yájjak.
4 Tem genteta juebena béchïbo kara Jesústau kiimuy.
Huanärim jü kárit jämuka ä anëbeu béppa ä guójoktiak.
Huanärim huämi áman áu kömä teekak, huaka káraktilata,
áachä böyëumak chíkti. 5 Jesús bem Diosta súalëu bíchaka,
ínel au jiaahua jü káraktilatahui:
—In üusi, bejë jiokorihuak em Dios bejrimmechi.
6 Jume maestrom leyta yore majtíame éntok áma jokay,
bem jiápsipo ínel éaka:
7 "¿Jatchiakasu ïri junëli nooka, Diosta béj-reka? ¿Jábesu
Dios bejrim ára jiokore? Dios jíbba."
8 Jesús éntok ä espíritupo bem jiápsipo éäu jüneriaka
ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiakem enchim jiápsipo junëli eiya?
9 ¿Jáchisu chë kaa obiachi jü káraktilatau jiau béchïbo:
"Em kaa tü yáarimmechë jiokorihuak"; o, "Yejtekë em at
böyëu tóboktiaka naa huéiye"?
10 Të enchim jüneenakë béchïbo, juka Yoremta Üusi
ímï buíapo úttiata ä jípurëhui, jume Dios bejrim yore ä
jiokorinä béchïbo.

Huanäi jü káraktilatau ínel jiaahua:
11 —Emoune ínel jiaahua: Yejtekë em at böyëu tóboktiaka huéiye em jóau bíchaa.
12 Huanäi áapo yejteka; entok, juka áachä böyëu nüka, sïmem bíchäpo yeu siika. Huanäi éntok sïme at guómteka Diosta úttilek, ínel jíaka:
—Jauhuey júnete ílë bénak kaa bil-la.

Jesús Levíita núnnuk
(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)
13 Jesús júchi bahue mayuau bíchaa siika. Juebena gente éntok áu náu yájjak. Huanäi am majtiay.
14 Ama huam huéeka, Levíi, Alfeota üusi, bankopo kátekamta bitchak, jum yäura tómita nau totoijhuäpo. Huanäi ínel au jiaahua:
—Ino sáukë huéiye.
Huanäi Levíi kíkteka áa sáu siika.
15 Ínëli yeu siika: Jesústa Levíita jóapo jïbuäka mesau ä káteko, juebénaka jume impuestom náu totojame entok huate Dios bejrita boojoriame mesahuim Jesústamak jotek, entok ä discíipulommaki. Bueïtukim juebénaka Jesústamak réjtey.
16 Huanäi huame maestrom leyta yore majtíame entok jume pariseerom ä bitchak, jume yäura tómita nau toij-lerommak entok Diosta bejri boojoriammak ä jïbuäyo. Júnëlim ámeu jiaahua, ä discíipulommehui:
—¿Jatchiaka jüri ámemak jïbuä, jume Dios bejrita boojoriammaki, entok yäura tómita nau toij-lerommaki?
17 Jesús éntok am jíkkajaka, ínel ámeu jiaahua:
—Huame kaa kökoreme kaa mérikota huáatia, ál-la huame kökoreme. Kanne huame lútula jiápsame núnuseka äbo yebij-la, ál-la huame Dios bejrita boojoriame.

Jesústam ayuunota bétana nátemaje
(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)
18 Jume Juanta discíipulom éntok jume pariserom ayuunay. Huate gente Jesústau yájaka ínel áu jiaahua:
—¿Jatchiaka jume pariserom discíipulom éntok Juanta discíipulom ayuunota johua, jume em discíipulom éntok, ëe?
19 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¿Jachu jume emo jubiahuau núnuri ayuunanake jäni, juka jubemta ámemak aneyo? Ëe; karam ayuuna, juka jubemta ámemak aneyo.
20 Të taahuarim yúmanake, juka jubekamta am tö simnakëhui; huanäi ál-lam ayuunanake.

21 'Kaabe bemela sánkota sanko muerapo cháchäbua,
bueïtuk jü bemela sanko muerapo chäbuahuak, chëhuasu
síutinake.
22 Entok kaabe vino bemelata huaka bea bóosa örampo
tóttöa, bueïtuk jü vino bemela jume bóosa öram
síutianake. Huanäi éntok guötinake; jume bóosam éntok
nasóntunake. Kíalïku jü vino bemela huaka bea beme-
lampo tóttöhua.

Jimyore táapo discíipulom tirijko bújam jïusakay
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 Júnaksu jimyore táapo Jesústa et páman huey, jume ä
discíipulom áamak kateka jume tirijko bújamim jïusakay.
24 Huanäi jume pariserom ínel au jiaahua:
—¿Jatchiaka em discíipulom jimyore táapo íkäi johua,
kaa jo mátchik?
25 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:
—¿Jáchem jauhuey júne kaa ä bit-la, juka jïojteta Davita
yáakäu bétana, jiokot éaka, tébäureka, áapo éntok jume
áamak aneïhuim?
26 Abiatarta sacerdoote tékilpo chë ä nésahueyo, David
huam Diosta jóapo kibakek. Huanäi huame páanim Diostau
bíchaa näikiarim buäka, huame áamak kateme kétchi.
Huámëi páanim jume sacerdoote tékilta joame jíbam ára
am buäyey, kaa kia jábe junne.
27 Jesús két ínel ámeu jiaahua:
—Jü jimyore taahuari yoremta béchïbo yáari; të kaa jü
yoreme jimyore taahuata béchïbo.
28 Íäri béchïbo ínapo, jü Yoremta Üusi jimyore taahuata
béppane yötaka nésahue.

3

Yoreme huakiam mámakame
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

1 Júchi éntok Jesús sinagogapo jume judíom nau yayajäpo
kibakek. Huämi éntok yoreme aaney, huépülam huakiam
mámaka.
2 Huate éntok Jesústachim suaka ä bitchay, ä nätua
báreka, jimyore táapo huaka kökoremta ä tüte máchileka.
3 Huanäi jü yoreme huakiam mámakamtau Jesús ínel áu
jiaahua:
—Yejtekë ímï násuk kikte.
4 Huanäi jume géntem temajek, ínel jíaka:
—¿Türi jäni jimyore táapo tühuata yáa béchïbo, o kaa
tühuata yáa béchïbo? ¿Türi jäni senu jíapsita jínëu
béchïbo, o jábeta ä úhuä béchïbo?

Të bempo kaa jíaleka taahuak.
5 Jesús éntok omteka entok sirokaka áme bëkatana
reemtek, námakak bem jiápsekä béchïbo. Huanäi hua
yoremtau ínel jiaahua:
—Jume em mámamë rútuktia.
Ä rútuktiak éntokim türika taahuak.
6 Huanäi jume pariserom yeu sájaka, noktam nau tütek
Herodianommaki, Jesústa mëbáreka.

Juebena gente bahue mayuat aneme
7 Huanäi Jesús bahuéu bíchaa siika, ä discíipulommaki.
Gente éntok Galiléa buiära bétana tüisi juebénaka áman
au yájjak; álë bénasi Judea buiära bétana,
8 Jerusalén, Idumea buiära, Jordán huáytana bétana,
Tiro entok Sidónpo pueblompo chíkola jóakame. Júnëli
tüisi juebénaka au nau yájjak, nokta jíkkajaka buéresi jita
ä joäu bétana.
9 Huanäi Jesús jume ä discíipulom téjhuak, juka canoata
huéchiapo am jípu sáhueka, áma yejte báreka, juka
genteta kaa ä pittianakë béchïbo.
10 Bueïtuk Áapo juebenam kökoreme tütelatukay.
Júkärim jüneriaka, huame kökoata jípureme áa béppa
emo tábbey, at mámte báreka.
11 Jume espíritu chïcha mamachim ä bíchakam
tónommey áu japjaptey. Huanärim chayeka ínel jiaahuay:
—¡Émpë jü Diosta Üusi!
12 Áapo éntok kutti ámeu nookak, kaa au yeu machiria
nésahueka.

Huame dóoce apóstolim yeu púari
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)
13 Huanäi káhuit jämuka, huame ä huáatiähuim núnnuk;
bempo éntok au yájjak.
14 Huanäi ímëi dóocem au yájakame tékiata am mákkak,
áamak am annakë béchïbo, entok náasam bíttua báreka,
huame gentemmeu am béchïbo,
15 entok áapörik bétana yäura útteata am makkak, huaka
kökoata am tütenakë béchïbo, entok lemooniom yeu am
bébnakë béchïbo:
16 Ímërim jume yeu púarim: jü Simmom, Peero ti ä
téhuaatuakähui,
17 entok jü Jacobo entok Juan ä sailahua, Zebedeota
üusim, Boanergem ä téhuaatuakähui, yúku jímmaata
jíahui uusim tiau báare,
18 entok Andrés, entok Felipe, entok Bartolomé, Mateo,
Toomas, Jacobo Alfeota üusi, Tadeo, Simmom jü cananista,

19 entok Judas Iscariote, hua ä nénkakame.

Espíritu Santota béj-reka nokhuame
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

Chúkula, Jesústa ä discíipulommak jóau ä yepsak,
20 jü gente júchi au nau yájjak; junëlim kara júne ay jïbuäy.
21 Huanäi jume áamak huéerim ä jíkkajaka au yájjak, yeu ä huéria báreka, bueïtukim ä kóba rókotulä tíiyay.
22 Jume escriibam Jerusalén bétana áma yáij-lame:
—Beelzebútam ä jiápsipo jípurë tíiyay, entokim Beelzebú lemooniommeu yäutta téhuampo jume lemooniom yeu ä bébä tíiyay.
23 Jesús éntok am núnuka, ejemplota ámeu yétchak, ínel ámeu jíaka:
—¿Jáchisen Satanás juka Satanásta yeu bébnake?
24 Jíta rey yäura júne au näikimtelataka anëtek, ïri rey yäura kaibu jíba béchïbo yäuratunake.
25 Entok jume jóapo emo béj-reka emo näikimtelatuk, ïri jóuhua kaibu bínhuatunake.
26 Jü Satanás au béj-reka au tóboktiak, au näikimtenake, entok kaibu bínhuatunake, bueïtuk jíba luutinake.
27 'Kaabe júne jábe yorem útteakamta jóau kibakeka ára jita ä úhua, kaa bát ä súmako; të ä súmakätek ál-la ára jita ä úhua.
28 'Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, sïme jume yoremem Dios bejri yáarimmechim jiokoritunake, entok hua nooki Diosta béj-reka nokhuame;
29 të kia jábe junne Espíritu Santota béj-reka nokame kaibu jiokoritunake, të hua bétte noki at chúpatunake jíbapo béchïbo.
30 Ínel jiaahua bueïtuk bempom espírituta chïcha machik ä jípurë tíiyay.

Jesústa áiye entok ä sailahuam
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

31 Chúkula, jume ä sailahuam entok ä áyehua ámam yájjak. Huanärim päkun tahuaka ä núnutebok, juka Jesústa.
32 Huanäi hua gente juebénaka áa chíkola jokame ínel au jiaahua:
—Ímïrim päku aane, jü em áiye entok jume em sailam enchi jariaka.
33 Áapo éntok, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jábesu jü ín áiye, entok jume ín sailam?
34 Jume áa chíkola jokame bíchaka éntok ínel jiaahua:

—Ímëi ámëria jü ín áiye, entok jume ín sailam.
35 Bueïtuk jábe junne Diosta eäu joame, ïri ájäria jü ín saila, entok ín huaayi, entok ín áiye.

4

Et-lerota ejemplo
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

1 Jesús júchi bemelasi am majtia táytek jum bahue mayoachi. Huanäi juebena gente au nau yájjak. Jesús éntok canoapo yejteka bahuéu kibakek. Huämi aaney canoapo, sïme gente éntok bäa mayoachi.
2 Huanäi juebenak am majtiay, ejemplom ámeu jójjoaka, huanäi nokaka ínel am majtiay:
3 —Íkärem jíkkaja: Jü et-leero echíseka yeu siika.
4 Júnaksu éntok ä echay, jü huate báchia böo mayoat huáttek. Huanäi jume huikichim au yájaka ä buäka.
5 Jü huate éntok téta buíapo huáttek, huam kaa yún buíata ayukäpo. Huanäi läuti síuhuek, kaa yün ä buíakä béchïbo.
6 Täata yeu sik tájjak, entok kaa mékka kömä nahuaka béchïbo huaakek.
7 Huate éntok júya huíchärata sísihuëpo huáttek. Huanäi hua júya báchia síhueka, áapat yötuka ä jíabi mëak, huaka báchia ethuakamta. Huanäi éntok kaa taakak.
8 Të jü huate buía türiku huáttekame síuhuek, entok yötuka taakak. Huanäi jü senu báchia treinta báchiam nénkak, senu éntok sesentam, senu éntok cientom.
9 Entok ket ínel ámeu jiaahua:
—Huä jünee báareme at suaka ä jikkaijnake.

Jume ejemplom jita béchïbotukähui
(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

10 Huanäi, huaka juebena genteta sákasuk Jesústa áapola ä tahuak, jume dóoce entok jume huate áma anëhuim Jesústa temajek, hua et-lerota bétana ä nookakähui, jáchin ä jiau bárëhui.
11 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Eme ä täyatuahua, juka éhuil Diosta reytaka nésahuëhui. Të huame päkun aneme éntok, ejemplommeyi sïmeta.
12 Entokim bíchaka júne kaa bínnake, kaa at jünee béchïbo, entokim ä jíkkajaka júne kaa at jüneenake, entokim kaa jíapsi kúaktinake, jum bem Dios bejrimmechi kaa bem jiokorinä béchïbo.

Jesús el-lerota ejemplo am majtia
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Huanäi ínel ket ámeu jiaahua:

—¿Katem át jüneiya ï ejemplochi, et-lerota bétana huémtachi, jáchin ä jiau bárëhui? ¿Jáchisu júntukem ámet jüneenake, sïme ejemplom ínëli huémmechi?

14 Jü echame jüri nokta eecha.

15 Ïri ínel hua báchia böo mayoat huéchekame: huame tü nokta ámeu nokhuakäu, jíkkaijsuka chúkula Satanás ámeu yepsaka, huakä nokta bem jiápsipo ethuakämta am kóptituanake.

16 Ket áma huámsu hua téta buíapo eechi: huame nokta jíkkajame, láutim al-leaka ä mabetnake.

17 Të kaa ámet naahuak, kia chúbala jíbam bem jiápsipo ä jípunake. Huanäi huakä jiokot anhuamta ámeu ayu táytek, entok nokta béchïbo guojájja táytek, sepim kaa al-lee táytinake, entokim ä tóijnake.

18 Ímëi éntok huame júya huíchärata násuk eechi: huame nokta jíkkajame,

19 të ím ániapo ayukamtat bem jiápsekä béchïbo, entok hua buéresi ríkora yore bäitáttähuamtat bem jiápsekähui, entok kaa huéeläpo bem áttea péäu ámeu ayu táytek, hua noki bem jiápsipo ethuakame kaa útteaka tatahua, entok kaa chúchupe.

20 Ímëi éntok jume buía türiku ethuakame: huame nokta jíkkajaka tua ä mabetakame, jü báchia ténasi bem jiápsipo chúpanake. Jü báchia chúpuk senu treintata nénkinake, senu éntok sesentata, senu éntok cientota.

Sïme éhuil ayukame yeu machinake
(Lc. 8:16-18)

21 Entok ket ínel ámeu jiaahua:

—Jü machiria nühuakätek, ¿jachu kajónta bétuk entok totöhua bétuk mánana jäni? Ëe, ¿jachu kaa jum jita ä machiria máchiku jikat mánatunake?

22 Bueïtuk kaita hua ésori kaa yeu mamachiame, entok kaita éhuil ayuka kaa jüneriatunakeme.

23 Huä jünee báareme at suaka ä jikkaijnake.

24 Ket ínel ámeu jiaahua:

—Áachem suuhua, hua enchim jíkkajäubechi. Huä enchim jita jábeta ay jünakteriäubey, Dios ket enchim ay jünaktenake. Bueïtukem huatek áa béppa mabetnake.

25 Bueïtuk hua jita jípureme júchi huatek mabetnake; hua kaita jípureme éntok, júkäi ili ä jípurëu júne úhuaana.

Báchia síhueka yötukame

26 Huanäi Jesús júchi ínel jiaahua:

—Ílë bénna, jü Diosta reytaka nésahuëhui, jáchin jü yoreme báchiata buíapo echame.
27 Huanäi áapo tukariu yúmak kótnake, yokoríapo éntok yejtenake. Huä báchia éntok kaa ä jüneäpo síunake éntok yötunake.
28 Bueïtuk hua báchia buíata úttiäray yötuka chúchupe. Këwhile huëpo óguotunake, júchi éntok móanake, chúkula éntok takanake.
29 Huanäi huaka báchiata chúpilatuk, huame osam au kibachana, bueïtuk béja yúmala, jü taahuari etta tóboktianähui.

Mostaza báchiata ejemplo
(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)
30 Jesús ínel ket jiaahua:
—¿Ä jítasute bénä tiánake jäni, juka Diosta reytaka nésahuëhui? entok, ¿jita ejemplotate ä bénä tiánake?
31 Mostaza báchia ténasi maachi. Huäri báchia chë júne ilitchi, huame huate báchiam ím buíapo ayukame béppa.
32 Të ethuakätek yötunake, chë bueürusi yötunake, huate júya síarita béppa. Bueerem mesëkirianake. Júnëli huame huikichim ä jékkaa bétuk júne ára kópana, entokim ára at tosate.

Jesús ejemplom jíba yáuhuak
(Mt. 13:34-35)
33 Júnëli Jesús juebena ejemplom joaka ámeu ä nookay, juka nokta, bem ára ä jíkkajäpo núkisi.
34 Kaa ejemplommeyi kaa am mamajtiay; të jume ä discíipulom bempola aney, sïmeta machisi am téttejhuay.

Jesús buere yúku jékata yánti tahuatuak
(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)
35 Huäri taahuarit, kúpteyo, ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—Jante, huáytana bíchaate kannake.
36 Huanärim huaka gente büruraata sákatuaka, hua canoa ä kátekaïpom ä núk sájjak. Entok huate canoam ket amam jípuhuay.
37 Huanäi buere jéka yúkumak au tóboktiaka, jume máarem canoam beb táytek Júnëli béja bäammey tápunak.
38 Áapo éntok jum canoapo áma bétana böka kótchimey, kojinim béppa kobaka. Huanärim ä búsaka ínel áu jiaahua:
—¡Maestro! ¿Jachë kaachin éiya itom kókkoy junne?
39 Huanäi yejteka, jekatau kutti nónookak ä kíkte sáhueka:
—¡Empo baahue katë jiale yántë taahua!

Huanäi kíktek jü jeeka, entok sïme yanti taahuak.
40 Huanäi Jesús jume ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—¿Jatchiakasem tüisi májhue, éntokem kaita súale?
41 Huanärim buéresi májhueka ínel nau jiaahua:
—¿Jábesu ïritaka? Jü jeeka ä nok jíkkaja, entok jü bahue junne.

5

Jü yoreme Gadareno lemooniom ä jiápsipo jípureme (Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

1 Huanärim bahuéu huáytana bétana áma yájjak, jum Gadarenom buíarähui.
2 Jübuachä Jesústa jum canoapo kömä chéptilatuko, jü yoreme ä jiápsipo lemooniom jípureme ä nankirika siika, jum kau guójöku kókkolam totoijhuäpo yeu simlataka;
3 bueïtuk áma jóakay. Të kara jábe yánti ä jípurey, kia cadenammey ä súmaka junne.
4 Bueïtuk juebénasi sisïguokimmey entok cadenammey súsumahuay, të am chukchuktiay, éntok huame sisïguookim júne kotkóttiay. Ínëli kaabe ä yüey.
5 Bueïtuk jíba taahuarit entok tukaarit naa búrujti jum kau guójöku kókkolam totoijhuäpo entok jum káhuimmet chay sisimey, tétammet kökosi áu joaka.
6 Të Jesústa mékka bíchaka, áu tájti búiteka áu tónommia kíktek.
7 Huanäi tüisi chayeka ínel jiaahua:
—¿Jítasë ínomak jüneria, empo Jesús, Dios jíkat téhuekapo kátekamta Üusi? Diosta béchïbo, katë nee jiokot johua.
8 Tí jiaahuak bueïtuk Jesús ínel áu jiaahuay:
—Empo lemoonio, jü yoremtachë yeu huéiye.
9 Huanäi Jesús ä temajek:
—¿Jáchisë téhuaak?
Áapo éntok ínel ä yommiak:
—Legión tine téhuak, bueïtukte juebenna.
10 Huanäi jü yoreme tüisi jiokot áu jiaahua kaa huämi buiärapo yeu am bep ïaaka.
11 Huämi kau mayoachi juebena kohuim áma rejteka jïbuäy.
12 Huanäi jume lemooniom áu jiokot jiaahua, ínel jíaka:
—Huame kohuimmehuë itom jaase; éläpote ámet kimunake.
13 Jesús éntok am jehuiteriak. Huanärim yoremtat yeu sájaka, kohuimmechim kiímuk. Jume kohuim éntok,

jíbatua guoy míltukay. Huámëi siba bahuéu kóm huáttek; huanärim áma kókkok.
14 Jume kohuim suayähuim éntok tenneka, jume pueblopo jóakammeu jüneehuamta ámeu tójjak, entok jume huasammet jóakammehui. Huámëi éntok áma yeu sikamta bit báreka áman yeu sájjak.
15 Jesústahuim yájaka juka yoremta bitchak lemooniota jiápsipo jípureka kökoreka, Legiónim jípurëuta, sánkotelataka áma kátekamta, entok yúmalasi suaka; huanärim guómtek.
16 Huanäi huame ä bíchakame am ettéjhuariak jáchin hua lemooniota jípurëitau yeu sikamta, entok huame kohuimmehui.
17 Jume áma joome éntok Jesústau jiokot jiaahuay huämi bem buíärapo yeu ä huée sáhueka.
18 Huanäi Jesústa béja sim báreka jum canoapo ä jämuyo, jü lemooniom jiápsipo jípureïhui áu jiokot jiaahuay áamak an rókaka.
19 Të Jesús kaa báarek, ál-la ínel áu jiaahuak:
—Em jóahuë huéiye, em huahuajimmehui. Akë am ettéjhuaria juka Señorta buéresi emou yáakähui, entok jáchin enchi ä nák jiokolekähui.
20 Huanäi sika juka nokta chíbejtia táytek. Decapolis buíärata yúmau tájti, jáchin Jesústa buéresi jita áu yáakähui. Huanäi sïme át guómtilamtaka taahuak.

Jáirota maala, entok jámmut Jesústa sánkot jálojtekame (Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Jesús júchi canoapo huéeka bahue huáytana yeu ä yepsak. Gente éntok juebénaka áu nau yájjak, huämi bahue mayoat ä anëpo.
22 Senu éntok sinagogapo chë nésahueme, Jáirö ti téhuakä, áma yepsak. Jesústa bíchaka ä guókpo tónommia kíktek.
23 Huanäi tüisi jiokot ínel áu jiaahuak:
—In maala béja mukiapo aane; ámanë sika át mámte, ä türinakë béchïbo, huanäi jíapsinake.
24 Huanäi Jesús áamak siika; gente éntok juebénaka áamak sájjak. Júnëli ä huë páman nau ä pittiasakay.
25 Senu jámmut éntok béja dooce huásuktiapo ä kökoa kaa chúkteka át huéiyey, kaa tutüriaka áma aaney.
26 Tüisi jiokot au siika, juebena jittoleerom mámpo; sïmeta juka ä átteahua luutialatukay. Të jíba kaita hua jittoa áu türiakay, ál-la chëhuasu kökorey.
27 Të Jesústa bétana nokta jíkkajaka, amá bétana áamak kateme násuk áu rúkteka ä sánkobet jálojtek,

28 bueïtuk ínel éiyay: “Kiane ä sánkobet jálojtek júne türinake.”
29 Huanäi áachä jálojtek jíba jü ójbo kíktek. Entok ä türiakäu ínnëak, jü jíbebeata bétana.
30 Huanäi Jesús ä takaahuapo úttiärata át yeu sikamta ïinnëaka, huame áamak katemmeu kúakteka ínel jiaahua:
—¿Jábesu ín sánkommet jálojtek?
31 Huanäi ä discíipulom ínel áu jiaahua:
—Juka juebenaraata enchi pítpittiamtë bitcha, éntoke nátemaje, “¿Jábeta émot jálojtekähui?”
32 Të Jesús nate chíkola náasam bitchak huaka at jálojtekamta bit báreka.
33 Huanäi jü jámmut máujrimmey, áu yoaka, entok jünéaka jita áu yáahuakähui. Huanäi áu tónommia kíktek, entok sïmeta juka ä kökoa bétana ä téjhuak, jáchin áu ä sikähui.
34 Huanäi Jesús ínel au jiaahua:
—In maala, jü em nee súalë béchïbë türiak. Én éntoke yanti jiápseka huéiye, em kökoa bétanë türikä tahuala.
35 Júnëlä nokaisu, huate huam bem nau yayájäpo nésauhuemta joa bétana áma yájjak ínel au jiaka:
—Em mala béja muúkuk. ¿Jatchíakasë ketune juka Maestrota muksi éetua?
36 Jesús éntok íkäi jíkkajakä ínel au jiaahua hua nésauhuemtahui:
—Katë jachin eiya; kial jíbe nee súale.
37 Huanäi kaabeta éntok áamak kat ïai Perota, éntok Jacobota, éntok Juanta Jacobota saíla jíbba.
38 Jesús éntok hua nésauhuemta joau yepsaka, huaka naa muksi huemta bitchak, éntok buanhuamta jíkkajak, éntok jiokot jiáihuamta.
39 Huanäi áman kibákeka ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchíakasu naa muksi huéiye, éntokem buaana? Jü usi jámmut kia kotche, kaa mukila.
40 Huanärim ä junnériataitek. Të Áapo sïmem yeu béebaka, hua ili jámutta jápchimak, éntok ä áyemak, éntok huame áamak katëummak áman kibákek huam múkilata bökaïhui.
41 Huanäi juka ili jámutta mampo buíseka ínel au jiaahua:
—Talita kumi —itom nokpo ínel jiaubáare: Ili jámmut, émoune ínel jiaahua, yejtë.
42 Jü ili jámmut éntok sep yejteka naa hueetáitek, bueïtuk béja dóoce huásuktiriam huériai. Huanärim tüsi at guómtek.

43 Jesús éntok tüisi am téjhuak kaabeta ä ettéjhuaria
nésauhueka, éntok ä jïbuätua nésauhuek.

6

Jesús Nazaretpo aaney
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

1 Jesús huämi yeu sika ä buíarau yépsak, jume ä
discíipulommaki.
2 Jimyore taahuata yúmak éntok jum sinagogapo am
majtíataitek. Huanäi juebenakä ä jíkkajakä at guómtek
ínel jíaka:
—¿Jákübo bétanasu ïri íkäi täya jäni? ¿Jita suáhuasa jäni
ïri ä jípurëhui, éntok hua milagrom ä joähui, jítasasu nok
báare jäni?
3 ¿Jachu kaa ïri ínel jü carpínteero, Maríata asóa, Jacob-
ota, éntok Joseta, Judasta, éntok Símonta saayi? ¿Jáchum
kaa ket im itomak aane jume ä huáyihuam?
Huanärim áa bétana jájana jiautáitek.
4 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Kíal jábe profeta júne yörihua, të huam ä buíaräpo,
éntok ä jóapo ä huahuajim násuk ëe.
5 Huanäi jume milagrom júne kara áma yáuhuai, Kia
huame kökoremmet kaa jáikimmet jíba mámteka am
tütek.
6 Huanäi kaa at al-léakä taahuak hua kaíta bem
súalëubechi. Huanäi Jesús jume huate puéblommet naa
siikä am majtíaka.

Jume dóoce comisionpo yeu jaahuak
(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

7 Jume dóoce yeu púarim nau núnuka, guoguóyim naa
bíttuak, útteata am mákakä diáblom yoremem jiápsipo
yeu bébnakë béchïbo.
8 Éntok kaíta am huéria sauhue böot béchïbo, morralta,
éntok páanim junne, tómita junne; boróoniata jíbba.
9 Éntok am béräbochate sauhue, éntok kaa guoyik
sánkotam huéria sauhue.
10 Ket ínel ámeu jiaahua:
—Kia jak jóapo enchim mabethuakäpem aane, jum
puéblopo enchim yeu kátëpo tajti.
11 Sïmekut huam kaa enchim mabethuakäpo, éntok
huam kaa enchim nok jikkaibahuäpo, yeu katëtekem
huaka tóröchiata enchim guókimmet chätulata ámeu
tátaknake, bem jüneenakë béchïbo kaa tüisi bem
ayúkähui. Tua lútüriapone enchimeu ínel jiaahua, huame
Sodóma teäpo éntok Gomórrapo joomem chë jiokoritunake

hua taahuari bette nokta chúpeyo, huame puéblopo kaa enchim mabethuakäpo joomem béppa.

12 Huanäi jume dóoce yeu púari yeu sájakä géntemmeu ä noktáitek, huaka yoremem emo temajeka am jíapsi kúaktinakëhui.

13 Éntokim juebena diáblom yoremem jiápsipo anëu yeu bebbai, éntok juebena kökoremem tütek aceiteta ámet óreka.

Juan Bautista mëhuakähui
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Jü rey Herodes éntok Jesústa bétana buériata jíkkajak, bueïtuk ä téhuam sïmekut yeu machíak. Huanäi Herodes ínel jiaahua:

—Juan jü batöaïhui jíabitela, jume kókkolam násuku. Kíalïku úttiärata jípure milagrom ä jonákë béchïbo.

15 Huate ä Elías tíyay. Huate éntok huame huate profeetam násuk ä profeeta tíyay.

16 Íkäi jíkkajakä jü Herodes, ínel jiaahua:

—Ïri jü Juan ín kóba chúktiatebokähui. Áapo kókkolam násuk jíabitela.

17 Bueïtuk áapo juka Juanta buíjtebokä ä carcelpo ä páttiatebokay, Herodíasta béchïbo, Felípeta juubi ä sailahua; bueïtuk áapo, jü Herodes, Herodíasta jípurey.

18 Bueïtuk Juan Herodestau ínel jiakay:

—Kaa türi juka em saila jubi em jípurëhui.

19 Herodías, éntok át kopteka ä mëpéiyay, të kaa áma yuumay,

20 bueïtuk Herodes Juanta bétana májhuey, bueïtuk jüneiyay Juanta lútula entok Diostau bíchaa näikiataka ä jiápsaïhui, entok ä suayay. Ä jíkkajaka kaachin an máchika tatahuay, të tü éaka ä jíjikkajay.

21 Taahuari yuumak, Herodesta huásuktiriam yúmariaka pajkoy. Kúptey am äbosek, huame áamak nésahueme, sontaro yäuram, entok Galiléapo chë nésahueme.

22 Huanäi Herodíasta jámut ásoa yïsimeka áman kibakek. Herodes éntok tüsä musäuleka taahuak, entok huame mesau áamak jokaïhuim. Huanäi jü rey hua ili jámuttau ínel jiaahua:

—Em huáatiähuë inou aahua; ínapone enchä máknake.

23 Entok ä nokäu bát kéchaka ä lútüriatebok, ínel jíaka:

—Sïmeta em inou aahuäune enchi máknake, reytaka ín nésahuëpo násuk áman junne.

24 Huanäi hua ili jámmut yeu sika ä áyebeu nátemajek:

—¿Jítasune áunake jäni?

Ä áyehua éntok ínel au jiaahua:

—Juka Juan Bautistata kóbba.

25 Áapo éntok sep áman kibakeka, jü reytau ínel jiaahua:

—Én läutine puraato bueürupo ä huáatia, juka Juan Bautistata kóbba.

26 Huanäi jü rey tüisi kaa al-lëeak. Të juka ä nookakäu ä lútüriatebokä béchïbo, entok huame áamak mesau jokame tihueka, kara ëe ti au jíaka taahuak.

27 Huanäi sep sontarota Juanta kóba chúktiaka áu ä huéria sáuhuek.

28 Jü sontaro éntok áman sika jum ä páttiatukäpo ä kóba chúktiak. Huanäi juka kóbata jum puraatopo yéchaka, jü ili jámuttau ä tójjak; jü ili jámut éntok ä áyebehui.

29 Huanäi jume Juanta discíipulom ä jíkkajaka, áman sájaka ä takaahua nükä ä núk sájjak. Huanärim kókkolam mamähuäpo ä maäak.

Jesús mamni miilim jïbuätuak
(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Jume apóstolim éntok júchi Jesústau nau yájjak. Huanärim ä ettejhuariak, sïmeta bem yáakähui entok bem am majtiakähui.

31 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—Emepolem ímin ínomak kaate ánia see päriahui; ámanïrem chúbala jimyorenake.

Bueïtuk juebénakam sákkay, entok juebénakam yájjay; junëlim kara júne ámey jïbuäy.

32 Huanärim jum canoapo sájjak ánia see päriahui, kaabeta anëhui.

33 Huä gente éntok am bitchak yeu am sájako, entokim am tátäyak. Huanäi juebénaka huate pueblom bétana guókimmea áman yájjak, ámepachi. Huanärim áu nau yájjak.

34 Jesús éntok canoapo kom chépteka huaka juebenarata bíchaka tüisam jiokoley, bueïtukim kabaram kaa kabyerokä bénasi áma aaney. Huämi juebenak am majtia táytek.

35 Béja tüisi kúptey éntok, jume ä discíipulom áu rúkteka ínel áu jiaahua:

—Ímï ánia see päria, entok béja kúpte.

36 Akë am sáka sáuhue; éläpom pueblommet entok ranchommet sájaka páanim emo jínnurianake, bueïtukim ímï kaita buä mátchi.

37 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Akem am jïbuätua emëe.

Bempo éntok ínel au jiaahua:

—¿Jachute áman sájaka guoy cien denariom béjhuay páanim jínnuka am jïbuätuanake jäni?

38 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jaiki páanimsem jípure? Ámanem sájaka am bitcha.

Bempo éntok am bíchaka ä téjhuak:

—Mamni páanim entok guoy kútchum.

39 Huanäi sïmem básso síaripo am jote sáuhuek, nátepola,

40 cicientom náuhui entok cincucuentam náuhui.

41 Huanäi jume mamni páanim entok jume guoy kútchum nüka, téhuekau reemteka, Diosta tü éäu ámet chúpaka jume páanim rébektiak. Huanäi jume ä discíipulom am mákkak, am mik sáhueka. Jume guoy kúchum éntok sïmemmet näikimtebok. 42 Huanäi sïme jïbuäka jóboak.

43 Jume pan rérebeim entok jume kúchum buä bëterim dooce canajtam tátapunika áma tóboktiahuak.

44 Huame áma jïbuäkame éntok mamni mil oohuimtukay.

Jesús bäata béppa huerama
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

45 Chúkula Jesús jume ä discíipulom canoau am jämutuak, áapat huáytana pueblo Betsaidau am yaij ïaaka, áapörik huaka juebenarata am sákatuäu tájti.

46 Chúkula genteta sákatuaka, jum káhuiu bíchaa siika, Diostau oraciompo nok báreka.

47 Huanäi tukariu yúmay jü canoa bäa násukun aaney. Jesús éntok buíapo áapola aaney.

48 Béja bájim jiäpo matchü bíchaa, canoata buaatiaka lotteme bitchak, bueïtuk jü jeka am nankirika búitey. Huanäi ámeu siika, bäata béppa huéeka, áme huam sika ámepat yebij báreka.

49 Bempo éntok bäata béppa huémta bíchaka, akim ä jóusï téyey. Huanärim cháchayek,

50 entokim sïmetaka ä bíchaka sum éiyay. Të áapo sep ámeu nónookak, ínel jíaka:

—¡Óusem eiya, katem májhue, ínapone ájäria!

51 Huanäi canoapo ámeu ä jämuk, jü jeka yánti taahuak; bempo éntok naa muksi éakam át guómtilatukay.

52 Bueïtukim ketune kaa jüneiyay, jáchin jume páanim bürusi yáahuakähui, bem námakak jiápsekä béchïbo.

Jesús Genesaretpo kökoreme tütek
(Mt. 14:34-36)

53 Huáytana bíchaa sákasukam Genesaret buiärau yájaka, mayoahuim yeu yájjak.

54 Huanäi bempörim canoapo yeu sájak, jü gente Jesústa
tátäyak.
55 Huanärim huämi buiärapo sïmekut naa tenneka, jume
kökoreme au nau toij táytek, bem ámet töyemmak chíkti,
huam jak Jesústa aneï tíäpo.
56 Bueïtuk jak júne ä kibakeïpo, jum pueblompo entok
ranchompo, jume kökoreme böo mayoat yeu totoijhuay
jiokot jíaka, kia ä sánko mayoammet jálojti péaka. Huanäi
sïme huame át jálojtekame türiak.

7

Yoremta jíapsi nasontume
(Mt. 15:1-20)

1 Huanäi jume pariseerom Jesústau yájjak, entok huate
escriibam, Jerusalén bétana áma yáij-latukaïhui.
2 Huanärim huate ä discípulommet suuhuay, bueïtuk
kaa leyta jíä páman báijmaka páanim bem buäye béchïbo
mamam chichä machimmea. Huanärim béttesi áme
bétana noktaitek.
3 (Bueïtuk jume pariseerom entok sïme jume judíom,
huame yoiyöturim boojoria páman, juebénasi kaa mam
báijmakatekim kaa jíjïbuäy.
4 Entokim plaza bétana yájak, kaa emo mam báksiako,
katim jíjïbuäy. Entok huate juebénaka jita aykay bem
yöreïhui: jume vasom ámey jïhuame, jume saarom, jume
sisïguok vaasom, entok jume bem ámet töyëhui.)
5 Huanäi jume pariseerom entok jume escribam Jesústa
temajek, ínel jíaka:
—¿Jatchiakasu jume em discíipulom kaa huame
yoiyöturim boojoria páman kaate? Bueïtukim kaa ito
bénasi báijmaka páanim buäye.
6 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¡Eme Dios huáatemta bénasi emo antuame! Ál-läku
Dios profeeta Isaíasta tempo enchim bétana nookak, entok
áapo ínel ä jïojtek:

Ímëi gentem bem teniy jíba nee yöre,
të bem jíapsihua mékka inou aane.
7 Kaita béj-re jü bem nee emo yörë tíähui,
bueïtukim yorem nésauta Diosta nésautukä bénasi emo ä
majtia.
8 Diosta nésahui tójakem, jume yoiyöturim boojoriauem
johua: jume sarom báksiahuamta, entok vasom ámey
jijïhuame; entok juebenak ílë bénakem johua.
9 Entok ket ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem tüisi emo anë téiyey? ¡Bueïtukem juka Diosta nésahui kaitäpo johua, juka yoiyöturim boojoriau enchim yöri bárë béchïbo!

10 Bueïtuk Moisés ínel jiaahua: “Em áchayë yöre, entok em áiye. Jü ä áchaybet entok ä áyebet bettek nokätek, kaita át temaijhuaka mëna.”

11 Eme éntok ínel jiaahua: “Tüisi jiaunake jü yoreme ä áchaybeu o ä áyebeu ínel jíäteko: Sïmeta huaka ín áttea ay enchi ín ania éähui, Diosta béchïbo näikiari.” (Corbánta jiau bárë bénasi.)

12 Júnëlem huaka yoremta ä atchai éntok ä áiye kaitäpem ä aniatua;

13 éntokem huaka Diosta nookakäu kaa béj jóuhua, huame yoiyöturim boojoriau huatem majtiaka, éntokem juebenak ílë bénak johua.

14 Huanäi sïme juebena genteta núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Nechem jíkkaja sïmetaka, át jünee béchïbo:

15 Kaita ayka yeutana jü yoremtat kimuka ä jíapsi násontenakeme, ál-la hua ä jiápsipo yeu huéeme.

16 Huä jünee báareme át suaka ä jikkaijnake.

17 Huanäi juebena genteta tö sika senu jóapo kibakek. Huanäi jume ä discíipulom ä temajek, juka ejemplota ámeu ä yéchakä bétana.

18 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem eme két kaitat jüneiya? ¿Jáchem kaa jüneiya, huaka yeutana yoremtat kimumta kaabeta jíapsi násontenakëhui?

19 Bueïtuk jü buähuame kaa jiápsipo kiimu, ál-la si-huampo, entok chúkula yeu huéenake.

Íkäi nokaka sïme buähuamta türï tíiyay.

20 Ket ínel jiaahua:

—Huä yoremta jiápsipo yeu huéeme, huäri ä jíapsi nasonte.

21 Bueïtuk jum yoremta jiápsipom yeu kaate, jume juëna éerim, omot jubiahuame, éhuil jáamuchim jípuhuame, yore súahuame,

22 ékbuahuame, kaa huéeläpo jita jípu péehuame, entok juënasi anhuame, jü yore bäitäihuame, jü kaa tíura, senukut jita ínnëhuame, juënasi yoret nokhuame, hua emo buérialihuame, entok jume kaa suasi emo nühuame.

23 Sïme íméi kaa tü yáarim yoremta jiápsipom yeu huéiye, entokim ä nasonte.

Jámmut Diostat eähui sirofenicia naciompo jometukay (Mt. 15:21-28)

24 Huanäi Jesús huämi yeu sika Tiró éntok Sidón buiärau bíchaa siika. Huanäi huämi jak jóapo kibakek kaabeta ä bít ïaaka. Të kara au éssoy.

25 Bueïtuk senu jámmut áma aaney, ili jámut espíritu chïcha machik jiápsipo jípuremta asoaka. Huäri jámmut áatana nokta jíkkajaka, áu sika ä guókpo áu tónommia kíktek.

26 Áapo griegotukay, entok Sirofeniciapo jometukay. Huanäi jiokot áu jiaahuay, juka espíritu chïcha machik ä jámut asoabet yeu ä bep sáhueka.

27 Të Jesús ínel au jiaahua:

—Éläpo bat jume usiarim jóbonake, bueïtuk kaa türi jume usiarim páanim úuhuaaka ili chüummeu am guötia béchïbo.

28 Áapo éntok ínel áu jiaahua:

—Ammäle jiaahua, Señor, të jume ili chüum jume pan rérebeim mesata bétuk usiarim kóm huáttilame buabuäye.

29 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Ínëli em jíakä béchïbo noitë huéiye. Jü lemoonio béja yeu simla, jü em jámut asoabechi.

30 Huanäi ä jóau yepsaka, juka ä asoahua ä böyëpo bökamta téuhuak, béja juka lemoonio át yeu simlata.

Jesús nákapi nëota tütek

31 Jesús júchi nóttek jum Tiro buiära bétana. Huanäi jum Sidonpo naa búrujti siika, Galiléa bahuéu bíchaa, jum Decápolis buiärapo ámani.

32 Huanäi jü gente nákapi nëota áu nüpaka jiokot au jiaahuay, áa béppa ä mámte sáhueka.

33 Huanäi áapolaik yeu núk sika, Jesús nákapo ä sútuteriak, entok ä sútu chíttuaka nínit ä kómoniak.

34 Huanäi téhuekau reemteka bueürum jíabitek, entok ínel áu jiaahua:

—¡Efata! —ínel jiau báare: ¡Étapotunakee!

35 Huanäi sep jume náka guójöriam emo étapok, entok ä nín jísumaria búttek. Huanäi jünakiachisi nookak.

36 Huanäi Jesús juka genteta téjhuak, kaabeta am ettejoria nésahueka, juka bem bíchakähui. Të chë tüisi junëli ä nésahuey junne, chëhuasum ä ettejhuay.

37 Entokim tüisi át buere eeyak, ínel jíaka:

—¡Sïmeta tüisi johua! ¡Jume nákapim jíkkaijtua, entok múurom júne noktua!

8

Jesús naiki míilim jïbuätuak
(Mt. 15:32-39)

1 Huámëchi taahuarimmet tüisi juebena genteta áma
aneyo, entok kaita am buä máchiako, Jesús jume ä
discíipulom núnuka ínel ámeu jiaahua:
2 —Juka genteta juebenak ínomak anemtane jiokolë,
bueïtukim béja baij taahuare ínomak aneka, entokim kaita
buä mátchi.
3 Bueïtuk kaa jïbuälame bem jóau sákatuak, böochim
tébäi huáttinake, bueïtuk huate mékka bétana äbo yáij-la.
4 Huanäi jume ä discíipulom ínel ä yommiak:
—¿Të jákübosu jábe páanim ámeu nüpaka am
jóborianake jäni? Bueïtuk ímï ánia päriapo kaita aayuk.
5 Áapo éntok am temajek:
—¿Jaiki páanimsem jípure?
Bempo éntok inel jiaahuak:
—Guoy búsanim.
6 Huanäi huaka genteta buíapo jote sáuhuek. Entok
jume guoy búsan páanim nüka, Diosta baysausuka am
rébektiak. Huanäi jume ä discíipulom am mákkak, genteta
am mik sáhueka. Bempo éntok am nüka, juebenara
gentetau am tójjak.
7 Ili kúchumim ilikkim ket áma jípurey. Huanäi Diosta tü
ëäu ámet chúpaka, ámeu am tóij nésahuek.
8 Huanärim jïbuäka jóboak. Entok jume rérebeim yeu
bëkame guoy búsan canastam tátapunika tóboktiahuak.
9 Jume jïbuäkame éntok naiki miltu máchiakay. Huanäi
am sákatuak.
10 Áapo éntok jume ä discíipulommak canoapo yejteka
siika. Huanäi Dalmanuta buiärau yepsak.

Jü señal kaa jaibu jojohuamta áyhuame
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 Huanäi jume pariserom áu yájaka, áamak nok nássua
táytek. Entokim séñalta áu aahuak, téhueka bétana
huemta, ä jioptua báreka.
12 Huanäi ä jiápsipo bueürum jíabiteka ínel jiaahua:
—¿Jatchiaka ï gente én huéeme séñalta kaibu jojohuamta
aahua? Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua, ï gente
kaita séñalta mákna.
13 Huanäi júchi jum canoau jämuka, huáytana bíchaa am
tö siika.

Jü pariserom levaduura
(Mt. 16:5-12)

14 Jume ä discíipulom páanim kóptiaka, barcopom
huépul páanim jíba huériay.
15 Huanäi am téjhuak, ínel jíaka:
—Jítachem suuhua, éntokem emo suaya jü pariserom
levaduura bétana, entok Heródesta levaduura bétana.
16 Huanäi jume discípulom nahuim nookay, ínel jíaka:
—Páanim kaa itom nüpakä béchïbo ínel jiaahua.
17 Jesús am jüneriaka jita am nokähui, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiakem páanim kaa enchim nüpakä béchïbo ínel
nee jíä tíiya? ¿Jachem kaa át suuhua, éntokem kaa át
jüneiya? ¿Ketunem námakak jiápsek?
18 ¿Pusekem kaa bitcha, entok náka guójöriakem kaa
jíkkaja? ¿Jachem kaa áu huáate,
19 huame mamni páanim ín näikimtekäubehui, huame
mamni mílimmechi? ¿Jaiki canastamsu rérebeimmea
tátapunika tóboktiahuak?
—Dóocem kanastam —tim áu jiaahua.
20 —Entok júnak huame guoy búsan páanim naiki
mílimmet näikimtehuakame, ¿jaiki canastamsu
rérebeimmea tátapunika tóboktiahuak?
—Guoy búsanika —tim áu jiaahua.
21 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—¿Jáchem ketune kaa át jüneiya?

Betsaidapo jü lipti bíchakame

22 Sep pueblo Betsaidau yepsak. Huanärim Jesústau
líptita nüpak, jiokot au jíaka áa béppa ä mámte sáhueka.
23 Áapo éntok juka líptita mámpo buíseka, huämi
pueblopo yeu ä núk siika päkun bíchaa. Ámani béja ä
pusimpo chít huáttek, entok áa béppa mámteka ä temajek:
—¿Jachë ára jita bitcha?
24 Áapo éntok pujteka ínel jiaahua:
—Yorememne júyam bénasi bitcha, të naa kateme.
25 Júchi ä pusim béppa mámtek. Huanäi bitchak, jü
yoreme, sïmeta machisi.
26 Huanäi ä jóau bíchaa ä sim sáuhuek, ínel áu jíaka:
—Katë pueblou kíkkibake, éntoke kaa jábetau ä ettejhua,
huämïri.

Jü Peero Jesústa Crísto tíiya
(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 Huanäi Jesús jume ä discíipulommak pueblommet
siika, Cesarea Filiipo buíärahui. Huanäi ä discíipulom böot
am temajek:
—¿Nechim jábë tíiya, jume yoremem? —ti ámeu jiaahua.
28 Bempo éntok ínel jiaahua:

—Enchim Juan Bautistä tíiya; huate éntok enchi Elías tíiya; jume huate éntok enchi hua jábe profeeta tíiya.

29 Huanäi Jesús am temajek:

—¿Emesu? ¿Nee jábë tíiya?

Peero éntok ínel jiaahua:

—Émpë jü Cristo.

30 Të Jesús am téjhuak, íkäi áa bétana kaabeta am ettejhuaria nésahueka.

Jesús ä mëna bétana nookak
(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Huanäi am majtia táytek, juka Yoremta Üusi tüisi jiokot ä yáanähui, entok jume yoiyöturim, jume tiöpopo chë nésahueme, entok jume escriibam ä omoutenakëhui, entok mëhuaka báij taahuarim huéy ä jíabitenakëhui.

32 Íäri bétana machisi nookay. Huanäi Peero áapolaik yeu núnuka kuttílasi áu nookak, kaa ä türï tíaka juka ä nokähui.

33 Të Áapo kúakteka ä discíipulom bíchaka, Perotau kutti áu nonokak, ínel jíaka:

—¡Mékkë huéiye, Satanás! Bueïtukë kaa Diosta bétana huémtat suuhua, ál-la yoremem bétana huémtat jíbba.

34 Huanäi juka genteta núnuka, entok ä discíipulom, ínel ámeu jiaahua:

—Jü jábe júne inot chäka huée báareme kaa áu beutireka kúrujta púaktíaka ino sáu huéenake.

35 Bueïtuk hua ímï buíapo ä jíapsi jínëu báareme ä tärunake; hua ino béchïbo entok evangeliota béchïbo ímï buíapo ä jíapsi tärukame, huäri ä jínëunake.

36 Bueïtuk, ¿jita tühuatasu bínnake jäni jü yoreme, sïme ániapo ayukamta kobakätek junne, ä jíapsi éntok tärukäteko?

37 Entok, ¿jítasasu béjtuanake jäni jü yoreme, ä jíapsi béchïbo?

38 Bueïtuk hua inoy tihuekame entok jü ín nokibeyi, ïri gente én huéeme kaa türik joame omot jubiahuamta türeme; entok Diosta bej-reka jiápsame násuku. Ínapo jü Yoremta Üusi ket ái tiunake, júnaköri ín Átchay loriapo yepsäteko jumé santo ángelesimmaki.

9

1 Jesús ket ínel ámeu jiaahua:

—Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua, huate ímï aneme katim kókkonake, huaka Diosta yäura chíkti ä úttiärammak äbo yepsäu tájti.

Jesús ä takaahuapo täbuiasi aayuk
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Chúkula búsan taahuarim huéy, Jesús juka Perota, Jacobota, entok Juanta nüka, bempolaim yeu núk siika, jum káhui mejikau bíchaa. Huanäi täbuiasi machisi taahuak bem bíchäpo.
3 Jume ä sánkohuam bélojkosi taahuak, entok tüisi tósalisi, sápam bénasi, kia jábe jípaksialeero júne ím buíapo joome kaibu junëli am basuanake.
4 Huanäi bempo Elíasta éntok Moiséjta ámeu yeu machiamta bitchak, entokim Jesústamak ettejhuay.
5 Huanäi Peero nónokaka, Jesústau ínel jiaahua:
—Maestro, ¡tüisite ímï aane! Báij jötamte yáanake: huépülak emo béchïbo, entok Moiséjta béchïbo seenuk, entok Elíasta béchïbo ket seenuk.
6 Junëlim áu jiaahuak jume discípulom bueïtukim guómtilamtukay, Peero éntok kaachin jiau máchika.
7 Huanäi jü namu ámeu yúmaka ámet jëkkaatek. Jíahui éntok jum namu bétana yeu sika ínel jiaahua:
—Ïri ájäria jü ín Üusi ín nákëhui; áapörikem nok jíkkaja.
8 Huanärim sejchúkti naa remteka, kaabeta éntokim bitchak ámemaki, Jesústa jíbba.
9 Huanäi jü káuhuit kóm kateka, am téjhuak kaabetau ä ettejhua nésauhueka juka bem bíchakähui, juka Yoremta Üusi kókkolam násuk ä jíabitek jübua.
10 Huanärim bem jiápsipo jíba ä jípurek júkäi nokta, jáchisu jiaubáare jäni tï éaka kókkolam násuk ä jíabitenakëhui.
11 Huanärim Jesústam temajek:
—¿Jáchisu júntuk huéeka jume judíom ley am mamájtéame útteä tíiya juka Elíasta bat äbo yebíjnakëhui?
12 Áapo éntok am yommiaka ínel jiaahua:
—Huä Elías ál-la lútüriapo bat äbo yebíjnake, éntok äbo yepsakätek sïmeta huéchiapo ä órekay bénasi ä tóijnake. Të, ¿jáchisu júntuk ket jiaahua jü jïojteri Yoremta Üusi bétana? Jiokot ahuä bitna bétana, éntok kaitäpo ä bítna bétana.
13 Tëne ínel enchimeu jiaahua, jü Elías béja yebíssuk, éntokim sïmeta bem au yáabárëu au yáuhuak, áa bétana jïojteripo bénasi.

Jesús juka usita diáblota ä jiápsipo jípuremta tütek
(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Huanäi jume huate ä discíipulommeu yepsaka, juebena genteta bitchak áme chíkola aneme, éntok jume judíom ley am mamájtíame ámemak noknássuame.

15 Huanäi, sïme jü gente Jesústam, bíchakä guómtek,
éntokim au tenneka ä tebótuak.
16 Huanäi Áapo am temájek:
—¿Jítasem ámemak noknássua? —ti ámeu jiaahua.
17 Senu éntok áme násuk ä yómmiakä ínel jiaahua:
—Maestro, ín üúsine emou huéria, múuro espírituta
jípuremta.
18 Huäri jak ä jaatíakäpo, ä tatabeka éntok támmim
kumeka sómöchiata yeu pujpujtía. Júnëli béja nama
sutalayka tatahua. Em discíipulommeu éntokne nookak
juka espírituta chichä machik yeä béebria sáhueka, tem
kára yeä béebriakä taahuak.
19 Huanäi Áapo ínel ámeu jiaahua:
—¡Eme gente kaíta súalëram! ¿Jahuéi tájtisune enchim-
mak annake jäni? ¿Jahuéi tájtisune enchim kaíta súalëu
ínnënake jäni? Ínohuem ä huéria.
20 Huanärim au ä núk sájjak. Jü diablo éntok Jesústa
bíchaka, juka jübua yotumta náasä jímmaataitek, éntok
buíapä röaktitaitek, sómöchiata éntok yeu pujtíataitek.
21 Huanäi Jesús ä atchaihua temájek:
—¿Jahuéi naatekasu ïri au aika?
Ä áchaihua entok ínel jiaahuak:
—Ä ilítchiak naateka;
22 éntok juebénasi jü espíritu chichä machi bäapo éntok
taijpo júne ä tabbei ä mëbáreka. Të empo áma yumätek,
itómë anía ito bétana jiokot éaka.
23 Huanäi Jesús ínel au jiaahua:
—Enchä súalnakeyo, bueïtuk hua ä súalemta béchïbo
sïme kaa obíachi.
24 Huanäi jü usita atchai úttiaka ínel jiaahua:
—Jeehui, anä súale; nechë anía chë ín ä súalnakë
béchïbo.
25 Jesús éntok juka juebena genteta au rúktemta bíchaka,
jü espíritu chichä machitau kutti nonokak, ínel jíaka:
—Empo espíritu chichä machi múuro éntok nákapi,
ínapone enchi at yeu huee sáuhue jü usítachi, éntoke yeu
sikätek kaa júchi au nonnotte.
26 Huanäi jü espíritu cháchayek, huanäi júchi tüisi náasä
tápsuka, yeu siika. Huanäi jü usi mukúkamta bénasi
taahuak, júntuk bürukä ä mukila tíiyai.
27 Të Jesús mámpo ä buíseka, ä tóboktiak; huanäi jü usi
kíktek.
28 Huanäi jum jóapo Jesústa kibákek, jume ä discíipulom
áapolaik áma aneyo ä temajek:
—¿Jatchíakasu ítapo kara yeä béebai jäni?

29 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:
—Ilëbena diablo kaítai éntoko ára yeu beptu oraciónta juaka entok ayunahuamtay jíbba.

Jesús ä mëna bétana júchi ámeu nookak
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Huanäi huämi yeu sákalamtaka, Galiléa buiära páman kaatei; të Jesús kaabeta ä jüneriä ïai.
31 Bueïtuk jume ä discíipulom majtiaka ínel ámeu jiaahua:
—Ínapo jü Yoremta Üusi yoremem mampo tóijhuaka mëna. Të ínapo mukuk, baij taahuarim hueine jíabitenake.
32 Të bempo kaa at jüneiyai ïri nokit jachin ä jiau bárëhui, éntokim at temae báare júne majhuëi.

¿Jábesu jü chë yöpo tahuánakeme?
(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 Huanäi huam pueblo Capernáumpo yájaka, huam jóapo aneka, Jesús am temajek:
—¿Jítasem nau nok nássuasakai jum böochi?
34 Bempo éntok kaa jíalek, bueïtukim jum böochi jábeta chë yöpo tahuánakëhuim nau noksakai.
35 Huanäi Jesús yejteka, jume dóocem núnuka, ínel ámeu jiaahua:
—Jü jábe chë yöpo tahua báareme, huäri chúkula huéenake sïmem béppa, éntok sïmem nésauta joríanake.
36 Huanäi ili úsita nüka, áme násuk ä kétchak. Ä íbaktiaka ínel ámeu jiaahua:
37 —Huä ín téhuampo huaka ili úsita ílëbenak mabetakame, nee mabetnake; éntok hua nee mabetakame, kaa nee jíba mabetnake, huaka nee äbo bíttuakamta ket mabetnake.

Huä kaa itom béj-reme, itomak huéiye
(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

38 Huanäi jü Juan ínel jiaahua:
—Maestro, senukte bitchak em téhuampo jume espíritu chichä machim yeu bébamta, tëte júkäi ä táktiriak, bueïtuk kaa itomak huéiye.
39 Huanäi Jesús ínel jiaahua:
—Katem júkäi ä taktiria, bueïtuk kaabe aane ín téhuampo milagrom joákä chúkula éntok juënasi ínot noknákeme.
40 Bueïtuk hua kaa itom béj-reme itomak huéiye.
41 Éntok jábe júne ín téhuampo senu vaso bäam enchim mikakame, Crístota enchim átteakä béchïbo, lútüriapo jíba ä mabetnake juka béjhuata.

Diosta bejreu yore jioptua máchika ayukame
(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

42 'Kia jábe júne ili usi nee súalemta Dios bejrita
yatuakame, áa béchïbo chë türi éiyey kee júkäi yáaka,
téta át tútujhuamta kutänaapo át súmahuaka bahuéu kóm
jímmaahuako.
43 Júnëli jume em mámmam Dios bejrita enchi
jóotuanakey, Akë am chúktia. Bueïtuk chë türinake
emo béchïbo huépülam mámaka yúu jíapsihuäu em
huéenakëhui, guoyim mámaka infiernou táijta kaa
tutukëpo em huéenakeu béppa,
44 huam buíchiam kaa lülütëpo, éntok huaka táijta kaa
jaibu tutukëpo.
45 Éntok jume em guókkim Dios bejrikuu enchi
huérianakey, Akë am chúktia. Bueïtuk chë türinake
emo béchïbo huépülam guókeka yü jíapsihuäu em
huéenakëhui, guoyim guókeka infiernou táijta kaa
tutukëpo em jímmaanäu béppa,
46 huame bem buíchiata kaa mumukëpo, entok huaka
táijta kaa jaibu tutukëpo.
47 Éntok jume em pusim Dios bejrita enchi bíttuay, yehuë
am huíkke. Bueïtuk chë türinake emo béchïbo huépülam
puseka Diosta lóoriau em huéenakëhui, guoyim puseka
infiernou táijta kaa tutukëpo em jímmaanäu béppa,
48 huam buíchiam kaa lülütëpo, entok huaka táijta kaa
jaibu tutukëpo.
49 'Bueïtuk sïme tájiay jiokot machisi ontuatuna, entok
sïme hua Diosta bíchäpo órehuame ontuatunake.
50 Türi jü oona, të juka onta kaa chökoak, ¿jítasuysem ä tü
tátabnake? Omtem jípureka jiápsa, éntokem al-leehuamta
nau jípure.

10

Jesús divorciota bétana nookak
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

1 Huanäi Jesús Capernaumpo yeu sika, Judea buiärau
yepsak, entok bathue Jordán huáytana. Gente éntok júchi
au nau yájjak, huämi júchi am majtia táytek, bannaataka
bénasi.
2 Huanäi jume pariserom áu yájaka ä temajek, ä
jioptua báreka, jachu türi jäni, juka jubekamta ä jubi
jímmaanakëhui.
3 Huanäi ínel am yommiak:
—¿Jáchisu júntuk enchim sáuhuek jü Moisés?
4 Bempo éntok ínel jiaahua:

—Moisés licensiata nénkak, jiösia divorciota yáanä bétana. Huanäituk senu ä jubi ára jímma.
5 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Enchim námakak jiápsekä béchïbo íkäi nésauta enchimmeu jïojtek.
6 Të Dios ániata yáaka outa yáuhuak, entok jámutta.
7 "Íäri béchïbo jü yoreme juka ä áchayhua entok ä áyehua tösika, ä jubimak jíapsinake.
8 Huanäi jume guoyiakaïhuim huépul takahuatunake." Júnëlim béja kaa guoyinake, ál-lam huépul takahuatunake jíbba.
9 Huäri béchïbo hua Diosta nau rúktiakähui, jü yoreme kaa ä näikimtepo yúmala.
10 Jóapo ä aneyo, jume ä discíipulom júchi ä temajek huäri bétana.
11 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Jábe júne ä jubi jímmaaka täbuik jubekätek, bát ä jubiari béj-reka adulteriopo näikiatunake.
12 Jü jámut júne ket ä kuna jímmaaka täbuik kunakätek, bát ä kunahua béj-reka adulteriopo näikiana.

Jesús ili usimmet tü nokta chúppak
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)
13 Huanärim Jesústau ili usim au rúktiay, áme béppa ä mamtë ïaaka. Ä discíipulom éntok ámeu omtey, jume usim áu huériammehui.
14 Huanäi Jesús júkäi bíchaka, kujti éaka ínel ámeu jiaahua:
—Akem am tójja, jume ili uusim, éläpom inou kannake. Júkärem kaa am üuhua, bueïtuk bempörim bénasi éame ä átteak, juka Diosta rey nésauri.
15 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kia jábe júne kaa ili úsita bénasi éaka juka Diosta rey nésauri mabetakame, kaibu áman kibaknake.
16 Huanäi am nüka am íbaktiak, entok áme béppa mámteka tü nokta ámet chúppak.

Jü riiko jübua yötume Jesústamak nooka
(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)
17 Huanäi Jesústa yeu sika hueyo. Senu búiteka au yépsak, huanäi ä bíchäpo tónommia kíkteka, ínel au jiaahua:
—Türi Maestro, ¿jítasune yáakätek, yü jíapsihuamta jipunake jäni?
18 Huanäi Jesús ínel au jiaahua:
—¿Jatchiake nee türï tíiya? Kaabe éntok aane türika, huépülaika jíbba, jü Dios.

19 Jume Diosta nésahuimë täya: “Katë omot jubiata
jípunake. Katë yore súuhua. Katë ekbua. Katë jábetat kia
nooka. Katë jábeta bäitáttähua. Em áchayë yöre, entok
em áiye.”
20 Jü yoreme ä yommiak:
—Maestro, ímëi nésahuimne yáala, ín kaa yötukäpo
naateka.
21 Huanäi Jesús ä bíchaka tüisi ä nákeka taahuak, éntok
ínel au jiaahua:
—Senu huéeme emou bëye: sikë sïmeta em jípurëu
nénkaka póobem ä miika. Huanärë áman téhuekapo yún
béj-remta jípunake. Jiokot anhuäpe em kúruj püaktiaka
ino sáu huéiye.
22 Të áapo ïri nokta béchïbo kaa al-leaka siika, bueïtuk
yún jita buéresi áttiakay.
23 Huanäi Jesús nate chíkola reemteka, ä discíipulommeu
ínel jiaahua:
—¡Tepam obiachisi huam Diosta reytaka nésahuepo
kimunake, jume yún jita buéresi áttiakame!
24 Jume ä discíipulom éntok guómtek, júnël ä jíakä
béchïbo. Të Jesús júchi ínel ámeu jiaahua:
—In üusim, ¡tua obiachisim Diosta reytaka nésahuepo
kimunake, jume yún jita buéresi áttiaka at éame!
25 Chë júne kaa obiachi camellota jum jiikia pusim páman
yeu ä huéenakëhui, yún jita buéresi áttiakamta Diosta
reytaka nésahuepo ä kibaknake béppa.
26 Huanärim chë júne májhueka nau ínel jiaahua:
—¿Jábesu júntuk ára au jínëunake jäni?
27 Të Jesús am bíchaka ínel jiaahua:
—Yoremem béchïbo obiachi, të Diosta béchïbo ëe;
bueïtuk sïme ayukame áa béchïbo kaa obiachi.
28 Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:
—Én ítapo sïmetate itom jípurëu tö sákalamtaka
émomak rejte.
29 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua, jábe junne
juka ä jóa tö simlame, o ä saayim, ä sailam, ä ákorom, ä
huaayim, ä átchay, ä áiye, ä juubi, ä üusim, ä buía junne,
ino béchïbo entok evangeliota béchïbo,
30 ímï tiempopo cientopo cienim mabetnake, jume
jóuhuam, sailam, ákorom, áiyem, üusim, entok buíyyam,
guok jájjahuaka junne; jume taahuarim äbo huéemet
éntok, juka yü jíapsihuamta.
31 Të juebénaka huame bát kateme chúkula kannake;
chúkula kateme éntok bát kannake.

Jesús júchi ä múknake bétana nookak
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

32 Huanärim buere joära Jerusaléniu, jikau kaatey; Jesús éntok ámepat huéiyey. Bempo éntok guomtilatakam ä guojaasey, entokim májhueka áamak kaatey. Huanäi júchi jume dóocem sékäna bíchaa yeu núk sika, am téjhuak huaka jita au huéenakemta.

33 Huanäi ínel ámeu jiaahuak:

—Ímïte Jerusaléniu jikau kaate. Ínapo jü Yoremta Üusi éntok tiöpopo chë nésahueme entok escribam mámpo tóijtunake. Huanärim bette nokta át chúpanake, ä mëtebo béchïbo, entokim kaa judíom mámpä tóijnake.

34 Bempo éntok ä junneriasuka ä bemmuchanake. Áachim chit huáttinake, entokim ä mënake; të baij taahuata huey jíabitenake.

Jacobo entok Juanta aahuakähui
(Mt. 20:20-28)

35 Huanäi Jacobo entok Juan, Zebedeota üusim, au rúktek ínel au jíaka:

—Maestro, itom aahuäute enchi itom yáaria ïaa.

36 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem nee enchim yáaria ïaa?

37 Bempo éntok ínel áu jiaahua:

—Em lóoria nésahuepo itom jotetua, seenu em báta bétana, senu éntok em míköri bétana.

38 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Katem jüneiya jita enchim aahuähui. Juka vaasopo jiokot máchiraata ín jïnakeu, ¿eme ket ára ä jëye? Entok ín batöna bénasi, ¿eme ket ára emo batöa?

39 Bempo éntok ínel ä yommiak:

—Amate yúma.

Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Tua lútüriapo, eme ä jïnake, huaka vaasopo jiokot máchiraata ín jïnakëhui, entok ín batöhuakäpo bénasi eme ket batöna;

40 të hua enchim ín báta bétana jotenakeu entok ín míköri bétana, kárane jábeta ä mákka, huame jábem béchïbo näikiari huámëi ál-la ä mabetnake.

41 Huanäi jume guojmamnika ä jíkkajaka, jü Jacobotau omti táytek, entok Juantahui.

42 Huanäi Jesús am núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—Eme jüneiya jume naciónim násuk huaka chë nésahuemta au buérialëhui, entok jume buéresi emo ériame emo nésaulëhui.

43 Të enchim násuk kaa junëli huéenake, ál-la jábe júne enchim násuk yösi au éria báareme, huäri nésauta enchim jorianake.
44 Jábe enchim násuk bát huée báareme, huäri sïmem nésauta jorianake.
45 Jáchin ínapo jü Yoremta Üusi äbo yepsak, kaa nésauta nee joria ïaaka, ál-la jábem jita yáariaseka, entok ä jíapsi nénka, bürum jínëu báreka.

Jesús juka lipti Bartimeota tütek
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Huanärim pueblo Jericóu yájjak. Huämi ä discíipulommak yeu siika, entok yun juebena gentetamaki. Jü Bartimeo, hua lipti, Timeota üusi, böo mayoat káteka nétaney.
47 Huanäi ä jíkkajaka Jesús Nazarenota áma hueïhui, chayeka ínel jiau táytek:
—¡Jesús, Davidta Üusi, nechë nák jiokolë!
48 Huanäi juebénakam au omtey, kaa ä jíal sáhueka. Të áapo chë úttia chayeka ínel jiaahuay:
—¡Davita Üusi, nechë nák jiokolë!
49 Huanäi Jesús kíkteka, ä núnutebok.
Huanärim líptita tejhuak, ínel áu jíaka:
—Katë jáchin éiya. Kíktëe; enchi núnnu jü Maestro.
50 Huanäi áapo ä jíniam jímmaaka, kíkteka Jesústau siika.
51 Huanäi Jesús ä temajek:
—¿Jítasë nee enchi yáaria ïaa?
Jü lípti éntok ínel jiaahua:
—Maestro, nechë bíttua.
52 Huanäi Jesús inel au jiaahuak:
—Simeë; em nee súalë béchïbë bitcha.
Huanäi jü lipti sep bíchaka taahua, huanäi Jesústa sáu siika jum böochi.

11

Yölataka buere joära Jerusaléniu kimuhuame
(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 Huam Jerusaléniu kaa mékka aneka, Betfagé, entok Betánia pueblom náapo aneka, Oliivo káhui púibapo, Jesús guoy ä discíipulom áman bíttuak.
2 Júnel ámeu jiaahua:
—Katëem, huam pueblou enchim púibapo kátekamtahui. Ámanem yájakätek ili buru bemelata

áma chäkamtem téunake; huächi jábe yoreme júne kee jee át yejte. Akem ä búttiaka äbo ä huérianake.

3 Huanäi jábeta enchimmeu ínel jiay: "¿Jatchiakem júkäi johua?" Huanärem juka Señorta ä huáatiä tíanake, entok chúkula ä nóttiria rókka.

4 Huanärim áman sájaka, juka ili buruta téuhuak áma chäkamta puértapo yeutana, böota tottëpo. Huanärim ä búttiak.

5 Huate áma aneme ínel ámeu jiaahua:

—¿Jitasem johua? ¿Jatchiíakem juka ili buruta butbúttia?

6 Huanäi bempo Jesústa nésahuekä páman am yommiak. Huanärim am tójjak.

7 Huanärim juka ili buruta Jesústau nüpaka, bem sánkom at töak. Huanäi Áapo at yejtek.

8 Gente éntok juebénaka bem sánkom böot áapat tösakay; huate éntok júya sáhuam chúktiaka, ket böot áapat am tösakay.

9 Jume bat kateme chay sákay entok jume amapo kateme ínel jíaka:

—¡Looria! ¡Diosta tü eäu at chúpari jü Diosta yaura úttiäray téhuampo yebisiseme!

10 ¡Diosta tü eäu áa béchïbo, jü David itom áchay nésahuepo äbo huémta béchïbo! ¡Buéresi al-leehuame téhuekau tájti!

11 Huanäi Jesús buere joära Jerusaléniu yepsaka, jum tiöpou kibakek. Huanäi nate chíkola reemteka, sïmeta áma ayukamta bitchak. Bueïtuk beja kúptey huanäi pueblo Betániau bíchaa yeu siika, jume dóoce discípulommaki.

Chuna óguotat bette noki chúpari
(Mt. 21:18-19)

12 Huanäi yokoríapo Betaniapo yeu am sájako, Jesús tébäurek.

13 Huanäi mékka chuna óguota bitchak yún sáhuakamta. Áu rúktek takam áu téu máchileka, të kaita at téuhuak, sáhuam jíbba, bueïtuk kee jee yuumay bem takanakëhui.

14 Huanäi Jesús ínel au jiaahua hua chuna óguotahui:

—Kaibu jábe éntok em taka buänake, jíba béchïbo.

Ä discíipulom éntok ä jíkkajak ínel ä jíayo.

Tiöpopo jita nénkame yeu jaase
(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Jum Jerusaléniu yájaka, Jesús jum tiöpou kibakeka, jume jita áma nénkame entok jita jínnume päkun yeu bep táytek. Entok jume tómita nakuliame mesam naa

guötiriak, entok jume guókohuim áma nénkame bankom kétchi.
16 Kaabeta jum tiöpopo áman kia jume vasom júne yeu huéria ïay.
17 Huanäi am majtiaka, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jachu kaa ínel jïojteri? "In káari áma Diostau oraciompo nok béchïbo káari ti téhuaanake entok sïme géntem béchïbo." Eme éntok lak-ron kári guójoriäpo ä tahuariala.
18 Jume escribam éntok jume tiöpopo nésahueme ä jíkkajaka, at tekipánoa táytek, jáchin bem ä mëtebonakëhui, bueïtukim ä májhuei, sïme jume géntem ä yosireka at guómtilatukä béchïbo hua áapörik am majtíäubechi.
19 Tukáriu yúmak éntok Jesús áma yeu siikä jum puéblopo.

Chuna oguo béttesi at nokhuakame huakek
(Mt. 21:20-22)
20 Huanärim yokóriapo kethueitana böot kateka, juka chuna óuguota bitchak huakíata nahuapo naateka jikau tajti.
21 Huanäi Peero au huahuáateka ínel au jiaahua:
—Maestro, Akë ä bitcha hua chuuna nokta béttesi em at nokakau huakía.
22 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Dióstachem eiya.
23 Bueïtuk tua lútaüriapone enchimeu ínel jiaahua, jábe júne ï kautau ínel jíakame: "Sóoktekë, bahuéu emo jimma", éntok ä jiápsipo kaa täbuiasi éaka tua ä súalëtek ä nokákähui, huanäi ä nokákä páman yáatunake.
24 Kíalïkune enchimeu ínel jiaahua, sïme hua Diostau oraciompo enchim aahuähui, akem ä súale enchim ä mabetnakëhui, huanäi jíba enchimeu ayúnake.
25 Diostau oraciompo nokätekem emo jiokore, jabetamak emo béj-reka ayulaatukätek, huaka enchim Átchay téhuekau kátekamta ket enchim jiokorinakë béchïbo, huame enchim Dios bejrimmechi.
26 Bueïtuk enchim kaabeta jiokoreyo, enchim Átchay téhuekau katekame ket kaibu enchim jiokorinake enchim Dios bejrimmechi.

Jesústa yäura úttiära
(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)
27 Huanärim júchi Jerusaléniu bíchaa nóttek, éntok áapörik jum tiöpopo huaijhua hueramai, jume tiöpopo

nésauhueme éntok jume escribam Jesústahuim yájjak, éntok jume koba yoiyoöhuem.

28 Huanärim ínel au jiaahua:

—¿Jita lútüria úttiatasë jípureka íkäi johua? Éntok, ¿Jábesu enchä mak-la juka lútüria úttiata íkäi em yáanakë béchïbo?

29 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Senu huémtane enchimmeu nátemaijnake ínapo kétchi. Enchim nee téjhuakne ket enchim téjhuanake jita lútüriai íkäi ín joähui.

30 Jü Juanta yore batöau, ¿jachu téhueka bétana nésautukai jäni, ö im buíapo yoremem bétana? Nechem téjhua.

31 Huanäi bempo júnen nau jiaahuay:

—Téhueka bétana tï itom jiai junne, ínel itou jiaunake: "¿Jatchíaka júntukem kaa ä súalek?"

32 Yoremem bétana ti itom jíäi éntok kaa türinake.

Ínëlim jiaahuay bueïtukim juka genteta majhuëi, bueïtuk sïmetakam Juanta tua lútüriapo ä proféta tíiyai.

33 Huanärim Jesústau ínel jiaahua:

—Katte jüneiya.

Huanäi Áapo ínel am yommiak:

—Ínapo ket kaa enchim téjhuanake jita lútüria úttiärai íkäi ín joähui.

12

Jume tekipanualeerom jujjuëna
(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

1 Huanäi Jesús ámeu noktáitek ejemplom ámeu jójjoaka, inel ámeu jiaahuak:

—Senu yoreme párasim eechak, éntok ä kóräituak, éntok áma párasim áma chiríjtia béchïbo erata yauhuak. Torejta éntok áma yáuhuak, jikat káteka etta suáyä béchïbo.

'Huanäi tattäbuimmeu ä reu nénkaka mékka bíchaa siika.

2 Huanäi párasim takai, huépülak ä sáuhuëu áman jaasek etta tekipánoammehui, huaka áma chúpukamta ä nüsáuhueka.

3 Të bempo ä buíseka, kökosä yáakä éntok kayta ä makaka ä simtúak.

4 Huanäi juchéntok senuk ä sáuhuëu ámeu jaasek. Huákärim éntok mamáasukä kóbat kökosä yáuhuak, éntokim tiusi ä yáakä ä simtúak.

5 Juchéntok senuk áman bíttuak, huákärim éntok mëak;
éntok huate juebenam áman bíttuak, huatémim kökosi
yáuhuak, huatémim éntok súhuak.
6 'Të chúkula, ketune senu au bëyei, ä üúsihua ä nákëhui.
Ket ámeu ä bíttuak ínel jíaka: "Jamak júnem ín üusi
yörinake."
7 Të huame etta tekipánoame júnen nau jiaahua: "Ïri
ájäria jü ä átteanakeme, átä mënake, huanäi itou
tahuánake jü ä attea éaïhui."
8 Huanärim ä buíseka, ä mëaka, etpo yeutana ä jímmak.
9 Huanäi Jesús am temajek:
—¿Jáchisu ayúnake jäni hua nésahueme, párasim
átteakame? Äbo sika, ímëi tekipanualeerom súanake,
éntok jume ä páras échim tattäbuim mampo tóijnake.
10 '¿Jáchem íkäi jïojteta júne kaa bit-la? Ínel jíamta:
Huä tetta huame káateleerom kaa huáatiakähui,
huäri ínel jum kari eskinapo tahuala ëni.
11 Jü Señor ä yáala íkäri, éntok itom bíchäpo sïmek béppa
musäla maachi.
12 Huanärim at tekipanuatáitek jachin bem ä
buíjtebonakëhui, bueïtukim at jüneïak áme bétana ínel
íkäi ejemplota ä nokákähui. Tem juka juebena genteta
majhuëi, huanärim ä tójakä sájjak.

Impuesto tómita bétana nátemaijhuame
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Huanäi huate pariseerom éntok Herodíanom au
bíttuak jita nokpo júne bem ä jaatíanakë béchïbo.
14 Huanärim au yájaka, ínel au jiaahua:
—Maestro, jünéate lútüriata em boojóoriahui, éntok
kaabeta bétana emo suáyähui, bueïtuk yoremta jachin ä
machíakäubechë kaa suuhua, ál-lë tua lútüriai am téjhua
juka Diosta böo. ¿Jachu lútüria jäni rey Césarta tómita
itom maknakëhui? ¿Ata maknake ote kaa ä máknake?
15 Të Jesús éntok ámet jüneakä jítat júne bem ä
jaatíabarëhui, huanäi ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchíakasem nee jióptua báare? Bueïtukem juka
tómita inou huéria ä bit béchïbo.
16 Bempo éntok au ä tójjak. Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—¿Jábesu ïri jü tómit yáari, éntok ï jïojteri jábeta
tehuampo yáari?
Huanäi bempo ínel au jiaahua:
—Rey César ä átteak.
17 Huanäi Jesús ínel am yommiak:
—Juka Césarta áttea Césartem ä mákka. Juka Diosta
attea éntok Diostem ä mákka.

Huanärim at guómtek hua ámeu ä nokákäubechi.

Kokkolam nasuk jíabitehuau nátemaijhuame
(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Huanäi huate saducéom au yájjak, jume kókkolam kaa júchi jíjiabitë tíame. Huanärim ä temajek:

19 —Maestro, Moisés ínel jïojtek, bueïtuk jábe ä sai mukuk, juka ä jubíahua kaa asóakamta tahuak, ä sailahua ä jubeka at usianake ä saila tehuampo.

20 Guoibúsanikam emo sayekai. Jü bathuéeme jubek huanäi muúkuk, të kaa usim jípurek.

21 Huanäi jü áa sáu huéeme ä juúbek, të ket muúkuk; huäri júne kaa usim at jípurek. Éntok jü bájikun huéeme ket jíba bénasi.

22 Jume guoibúsanika ä juúbek, tem kaa usim at jípurek. Chúkula éntok jü jámmut muúkuk.

23 Jum kókkolam jíabitëpo, bempörim jíabetek, ¿jábesu ä jubnake jäni, bueïtuk jume guoibúsanika ä jubekai?

24 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Aachem tuïsi jijjïobe bueïtuk juka Diosta nooki jïojterita kaa enchim taaya béchïbo éntok juka ä úttiära.

25 Bueïtuk kókkolam násuk jíabitehuäpo kaabe emo jubnake, entok kíalim jume Diosta ángelesim téhuekapo aneme bénasi jíba emo jípunake.

26 Én éntok jume kókkolam jíabitelatunakëhui, ¿jachem kaa ä bit-la Moiséjta jïojteri, Diosta jachin au nokákähui huam ili júya, zarzapo? Júnel ä jiapo: "Ínapone Abrahamta Dios, Isaacta Dios, éntok Jacobta Dios."

27 Dios kaa kókkolámeu Dios, jíapsámeu ál-la. Júnëlem tüisi jiób-la.

Huä nésauri chë bathuéeme
(Mt. 22:34-40)

28 Huanäi senu escriba áma yépsak nau am noknássuai am jíkkaijlataka, éntok Jesústa tüisi am yómmiakau jünériaka, huanäi ä temajek:

—¿Jítasu jü Diosta nésauri bat huéeme sïmem béppa?

29 Huanäi Jesús ínel ä yommiak:

—Jü nésauri sïmem béppa bathuéeme ïri ájäria: "Íkäre jíkkaja Israel, jü Señor itom Dios, jü Señor huépülai jíbba.

30 Éntoke em Dios Átchay náknake chikti em jíapsimaki, éntok sïme em ái jünéribeyi, éntok sïme em úttearammea." Ïri ínel jü nésauri bathuéeme.

31 Jü áa sáu huéeme éntok ket álë benna: "Emo bénasi yorémtë náknake em emo ériä bénasi." Kaíta éntok nésauri chë bej-re ímëi béppa.

32 Huanäi jü judíom ley am mamájtíame ínel au jiaahua:
—Türi, Maestro, lútüriate nooka Diosta huépülaitíaka, bueïtuk kaabe éntok aane áapörik béppa.
33 Éntok jü ito bénasi ä náknä bétana chikti itom jíapsimaki, éntok sïme itom ái jita jünériäubeyi, éntok sïme itom úttearammea, éntok ito bénasi yoremta náknähui itom ito ériä bénasi, chë júne bej-re sïme hua Diosta bíchäpo naïkiari éntok animáalim taijpo tattahuame béppa.
34 Huanäi Jesús tüisi ä yómmiakäu jíkkajaka, ínel au jiaahua:
—Katë mékka áu aane Diosta reytaka nésahuebeyhui.
Huanäi naateka kábe jita au nátemaij báreka taahuak.

¿Crístota jábesä ä üusek?
(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)
35 Huanäi Jesús tiöpopo am majtiaka ínel ámeu jiaahua:
—¿Jáchisu júntuk jume escribam juka Crístota Davidta üusi tíiya?
36 Bueïtuk jü Espíritu Santo Davidta teniai ínel jiaahua:
Jü Señor ínel ín Señorbeu ínel jiaahua:
"In bata bétanë yejte, huame enchi béj-reme em guókkim
bétuk ín tahuáriäpo tajti."
37 Jü David, áapo ä Señor rókka, ¿jáchisu júntuk ä üúsek téehua?
Huä gente juebenara éntok tua al-léakä ä jíkkajai.

Jesús escribam nätuak
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)
38 Huanäi ínel ámeu jiaahua am majtíaka:
—Émoem suáya jume escribam bétana, téttëbem súpeka rejteka emo türeme, éntok jum plázapo bem tetébotuahuäu musäuleme.
39 Éntok jume baankom bat jokame türeme bempörim béchïbo jum nau yayáijhuäpo, éntok jïbuähuäpo junne;
40 entok huame jámut jókoptulam bem attea üuhuame, entok emo bit-ïaka téebesim oraciónim jojohua. Ímechi chë júnee noki jiokot machisi ámet chúpatunake.

Jü jámut jókoptulata ofrenda
(Lc. 21:1-4)
41 Huanäi Jesús huam tiöpopo tómita nau totoijhuapo púJbapo káteka am bitchay, jachin huaka genteta tómita áma órehui jum kajompo, éntok juebena rikom yún tomita áma óreme.

42 Jü jámmut éntok póobetakä éntok jókoptulatakä áma
yépsak. Huanäi guoi tómi kaa jaikik bejremta áma jóiyak.
43 Huanäi Jesús ä discíipulom núnuka, ínel ámeu jiaahua:
—Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua, ï jámmut
póobe jókoptula chë yún áma ä jóiyak sïmem béppa jum
kajompo;
44 bueïtuk sïme huaka bem ámeu yeu bïlata áma óorek;
ïri éntok ä póobétukä násuk juka sïmeta ä jípurëu áma
jóiyak, juka áy ä jïbuä éäu junne.

13

Jesús tiöpota tátaptna bétana nooka
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

1 Huanäi tiöpopo Jesústa yeu sik, huépul ä discípulo ínel
au jiaahua:
—¡Maestro, ímëi téttame bitcha éntok jume káarim!
2 Jesús éntok ínel au jiaahua:
—¿Jachë am bitcha ímëi bueere káarim? Kaíta téttam
nat béppa joka tahuanake sïme kom tataptunake.

Ániata luutísey séñalim ayúnake
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

3 Tiöpota beu Oliivo káuhuit ä kátek, akim ä temajek
bempóla aneka Peero, Jacobo, Juan, éntok Andrés, ínel
jíaka:
4 —Itómë téjhua, ¿jahueisu ïri ayúnake, éntok jita séñasu
ayúnake béja sïmeta íkäi hueenakeyo?
5 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Jítachem suuhua kaabe enchim bäitäunake.
6 Bueïtukim juebenakä yáijnake ín téhuampo. Huate
ínel jíaunake: “Ínapone jü Cristo”; éntok juebenam
bäitäunake.
7 ’Nássuahuä téamtem jíkkajätek, o nássuabaahuä tï
jíaihuamta, katem emo maujtua, bueïtuk junëli huéenake;
teé ke taahuari yumánake ániata luutínakëhui.
8 Bueïtuk jume naciónim, emo béj-reka emo
tóboktianake, éntok yäuram emo béjreka. Buía éntok
au yoyóonake sïmekut jak junne; éntok tüisi tébaatunake,
éntok kia naa muksi huéenake. Ïri huéeme kia jita
innëtáitihuäpo bénasi maachi.
9 ’Émoem suáyä bueïtukem jume nésauhueme mampo
tóijtuna, éntok sinagogapom bemmúchatunake. Réyim
éntok gobernadórim bíchapem yeu núnuna ino béchiíbo,
huämi enchim ino bétana noknákë béchïbo.

10 Uttea íkäi evangelio sïme naciónimmeu bat
noktúnakëhui.
11 Éntokem áman yeu tóijhuaka bem mampo jóahuako,
katem at jachin eiya hua jita enchim noknakebechi. Huaka
nokta huämi orapo Diosta enchim mikähui, huákärem
noknake; bueïtuk kaa emé ínel noknake, jü Espíritu Santo
ál-la noknake enchim teniyi.
12 Huámechi taahuarimmet senu ä sailahua mëtebonake,
éntok áchaihuarim bem üusim súatebona; usíarim éntok
bem atchaim béj-reka emo tóboktianake, éntokim am
súanake.
13 Éntok kaabe enchim huáatianake ín téhuam béchïbo;
të ä jiápsäpo tajti tüisi áma yeu sikame, huäri jíapsi
jínëutunake.

14 'Akem ä bínnake juka juëna yóremta tühuata kaitäpo
tahuariamta. Profeta Danielta jíakä bénasi kaa ä öorëpo
órenakeme —jü jïojteta nokame at jünenake—, huanäi
jume Judéa buíaräpo joome juya kauhuiu bícham tenni-
nake.
15 Jü kari jikat aneme éntok kaa kóm sika kariu kibákeka
jita áma nünake;
16 éntok jü huajpo tékipanoame kaa ä joau nótteka ä
kaapam nünake.
17 Jiokot machínake huame abe asoame béchïbo, éntok
huame ili ússim chïtuame béchïbo huámëi taahuarim-
mechi.
18 Dióstahuem buaana kaa séberiapo íkäi yumánakëhui
huaka enchim yeu tennínakëhui.
19 Bueïtuk huámëi taahuarim kökosi machínake, hua
jakhuéi júne kaa ayúakaïhui Diosta ániata yáakäpo
naateka én tajti, éntok kaa jaibu júchi ayúnake.
20 Juka Señorta kaa huámëi taahuarim ilíikisi yáako, jábe
júne kaa jiápseka tahua eiyei. Të huame áapörik yeu
púakäu béchïbo kaa jáikisi am yáuhuak.

21 'Jábeta enchimeu ínel jíai: "Akema bitcha, ímï aane jü
Cristo", o "Huämi aane ta jíayo, katem ä súale."
22 Bueïtuk Cristom ára nókïchim yáijnake, éntok ket
profeta aranókïchim, éntok señáalim jonake éntok jita júne
ániat yeu machíriana jábeta bäitäu báreka, áma yumätek
jume yeu púarim junne.
23 Të eme, jitachem suuhua; sïmetane enchim téjhuala
bat huëpo naateka.

Yoremta Üusi yebísiseyo
(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 'Huámëi taahuarimmet hua jiokot éehuamta simsuko,
jü täa kaa machisi tahuánake éntok jü meecha kaa
machíriata jípunake;
25 jume chókkim éntok téeka bétana kóm huáttinake;
hua útteara téekat ayúkame éntok au yoyóonake.
26 Huanärim ä bínnake huaka Yoremta Üusi namupo
äbo kóm huemta, tüisi útteakamta éntok ujyorisi
machíriakamta.
27 Huanäi jume Diosta ángelesim naa sáunake jume yeu
púarim nau am tóijnakë béchïbo norte bétana, sur bétana,
täata yeu huë bétana, éntok täata áman huechë bétana,
buíata yumäu núkisi éntok téekata yumäpo tajti.
28 'Jü chuná óuguochem suuhua jünee béchïbo jachin
ä machíakähui: hua chuná otta basíhueka sáhuatunake,
huanärem jünéenake béja kaa mékka ä bëyehui juka
tebujriata sïme juyam takanakëhui.
29 Júnëli ket íkäi bichätekem jünéenake béja kaa jaiki
taahuarim ín yebíjnakeu bëyehui.
30 Tua lútüriapone enchimeu ínel jiaahua, jü gente én
kat-ria kaa luutínake sïmeta íkäi ayuäu tajti.
31 Jü téeka éntok jü buíya luutínake, të jü ín nooki ëe.
32 'Huaka taahuata éntok orata áachä yebíjnakeu kaabe
ä jüneria; kial huame Diosta ángelesim áman téhuekapo
aneme junne, éntok ínapo jü Usíari junne. Áapo jíbba, jü
áchaihuari.
33 'Áachem suuhua, katem koptel-la, éntokem Diostau
buaana, bueïtukem kaa jüneiya jahuéi íkäi hueenakëhui.
34 Yoremta ä jóa tö sika mékka bíchaa sikamta bénasi
maachi; jachin jü yoreme ä sáhuëu lútüriata máknake
ä jóapo am nésaunakë béchïbo, éntok nátepola tékilta
bem jonákëu am máknake; puértata suáyamta junne kaa
kotcháunake, bueïtuk au boobit ïaaka.
35 Huámëi bénasi emé kaa koptélnake, bueïtukem
kaa jüneiya jahuéi juka jóakamta yebíjnakëhui, jamak
kúpteyo, o tukáa násuk huéeyo, o totorörata kuseyo, o
kethueï bíchaa;
36 Huanäi Áapo yepsákätek bueïtuk kaa enchim kócheme
téunake.
37 Enchimmeu ín nokákähui sïmemmeunä nooka: katem
koptel-la.

14

Noki nau tütehua Jesústa buíjnä béchïbo
(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Guoi taahuarim bëyei pájko paskuata huenakeyo,
éntok jume páanim kaa lévaduuraka áma buäbuame.
Jume tiöpopo nésauhueme éntok jume escribam áachim
tekipánoai jachin Jesústa báitähuaka bem ä buíjnakëhui ä
më béchïbo.
2 Huanärim ínel jiaahua:
—Kaa pajko táapo türi buijbéchïbo, bueïtuk jü gente
jachinaik júnne au tóboktianake.

Jamut, bäa musäla jubak Jesústat töak jum Betániapo
(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

3 Huanäi Jesús jum pueblo Betániapo Simmom jü sähua
leprata jípurëuta jóapo aneka jïbuäi. Senu jámmut éntok
áma yépsak nardo bähuata musäla jubak ili teta sótöpo
huériaka, tüisi béj-remta. Huanäi juka ili sótöta teníapo
jámtiaka, kóbat aachä töak.
4 Huanäi jume huate áma aneme omteka ínel nau
jiaahuay:
—¿Jatchíakasu ï ili bäa ínëli kia guötiahuak?
5 Bueïtuk ï bai cien taahuari tékilta bejhua béekipo
nénkitu éehuai, póobem ania béchïbo.
Huanärim jámutta bétana kaa türik nookai.
6 Të Jesús ínel jiaahua:
—Akem ä tojja. ¿Jatchíakasem muksi ä éetua? Tühuata
inou yáala ïri jámmut.
7 Jume póobem jibem enchimmak jípunake, éntok ínel
éätekem ára tühuata ámeu yauhua; të nechem kaa jíba im
jípunake.
8 Ïri jámmut ára ä joäu inou yáuhuak, bueïtuk au
bamijtuaka juka ili bäata takahuat ínot töak ín määnä
béchïbo.
9 Tua lútüriapone enchimeu ínel jiaahua, kial jak júne
íkäi evangeliota nokhuäpo, sïme ániachi, íkäi jámutta
yáakäu ket noktúnake au huáatinä béchïbo.

Judas, Jesústa bejreme bem mampo ä toijrokak
(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

10 Huanäi Judas Iscariote, jume dóocemmak
näikiatukähui, jume sacerdotem chë áma nésauhuemmeu
siika, Jesústa bem mampo toij báreka.
11 Huanäi bempo ä jíkkajakä tüisi al-lëiak, éntokim
tómita ä makrókakä taahuak. Huanäi Judas jachin Jesústa
bem mampo ä tóijnakeu jaríai.

Santa Ceenata jo nésaihuame
(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

12 Huanäi jume páanim kaa lévadurakame buähuä
taahuarim naatëpo, kabáram súahuakä pajkota béchïbo,
jume ä discíipulom ínel au jiaahua:
—¿Jákusë itom ä tütëïa pajkóata em buänakepo?
13 Huanäi guoyim ä discíipulom áman jaasek ínel ámeu
jíaka:
—Ämanem kaate huam puéblohui. Enchim nankínake
jü yoreme bäam bächiapo huériaka. Akem ä guojáanake.
14 Ä kibákekäpo jóakamtauem ínel jiáunake: "Jü
Maestro ínel jiaahua: ¿Jákusu káttek jü kari áma
yore mamábethuame, pajkóata áma ín buanakëhui ín
discíipulommaki?"
15 Huanäi Áapo enchim ä téjhuanake juka buëuru kárit
jikachi béja tüteta. Huämïrem ito béchïbo juka buähuamta
yáanake.
16 Huanäi ä discíipulom buere joaräu yájaka. Bem ä
téjhuahuaka páman sïmeta téuhuak. Huanärim paskuata
béchïbo ä tütek.
17 Huäri kúpteyo, tukáriu yumái áman siikä jume
dócemmaki.
18 Huanäi mesáu jokä am jïbuäi, Jesús ínel jiaahua:
—Tua lútüriapone enchimeu ínel jiaahua, huépülakä
enchim násuk ínomak jïbuäme kaa nee huatíame mampone toijnake.
19 Huanäi bempo siróktaitek, éntokim sïmetaka
huepülaka júnelim nau jiaahua:
—¿Ínapo ájäria jäni?
Éntok jü täbuika kétchi:
—¿Ínapo ájäria jäni?
20 Huanäi Jesús ínel jiaahua:
—Jüri ájäria jü huépülaka enchim dóocem násuku puraatopo ínomak páanim kómoniame.
21 Tua lútüriapo, ä böot huéiye jü Yoremta Üusi, ä bétana
jïojteripo bénasi, të ¡jiokot hua yoreme ä bejreme mampo
ä tojame juka Yoremta Üusi! Türi eiyei huäri yoremta
béchïbo jahuéi júne kaa yeu tómteko.
22 Huanäi bempörim jïbuäi, Jesús jume páanim nüka,
Diosta tü eäu ámet chúpaka am rébektiak, éntok am
miíkak ínel jíaka:
—Akem am buäye; ïri jü ín takahua.
23 Juka vásota nükä éntok Diostau buanaka, ket am
miíkak, huanäi sïmetakam áma ä jëka.
24 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Ïri jü ín ojbo, juka bemela nokta itom nau lútüria yáari útteata máknakeme, éntok bürum béchïbo guötinakeme.
25 Tua lútüriapone ínel enchimeu jiaahua, kanne júchi íkäi páras bähuata jïnake júnak jübua bemélasi áman hua taahuarit Diosta rey nésahuepo anëteko.

Peero Jesústa kaa au täya tíanake
(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)
26 Huanärim huepul buikim buiksuka, Oliivo káuhuiu bíchaa sájjak.
27 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Sïmetakem inoi májhueka nee töteénninake én tukáapo, bueïtuk ínel jïojteri: “Kabyerótane kökosi yáanake, huanäi jume kabáram chíbejtinake.”
28 Të chúkula béja jíabitekne enchímpat huéenake buiära Galiléau bíchaa.
29 Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:
—Éläposu sïmetaka emoi majhuë, të ínapo ëe.
30 Huanäi Jesús ínel au jiaahua:
—Tua lútüriapone ínel emou jiaahua, émpë, én tukáapo, totorörata kee guosa kuséi, baisë kaa nee emo täya tíanake.
31 Të áapo chë júne jiaahuay ínel jíaka:
—Émomak júnene ket muknake, tëne kaíbu kaa enchi ino täya tíanake.
Sïme ket ánëli jíba jiaahuay.

Jesús Getsemanipo oraciompo Diostau nookak
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)
32 Huanärim huerto Getsemaníu ti tehuakähui yájaka, Jesús ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—Ímirem joye huäm Diostau ín oraciompo nokäu tajti.
33 Huanäi juka Perota, éntok Jacobota, éntok Juanta núnuka, yam núk siika, huanäi tüisi sirókaka ä jiápsipo kökosi eetaitek,
34 éntok ínel ámeu jiaahua:
—Tepa tüisi sirokä jü ín jíapsi. Béjane mukém cheiya. Ímirem nee boobíchaïhui. Katem kókoche.
35 Huanäi huam jëla sika, buíau tajti mülaa chatuka Diostau oraciompo nookak: Ínel éätek huákäi orata kaa au ä yumátua sáhueka,
36 ä oraciompo ínel jíaka:
—Abba, ín Átchay, sïme jita júne kaa obíachi emo béchïbo. Katë nee ä jitua juka jiokot emo bit huapo vásota; të kaa ínel ín éä béchïbo, ál-la em ä türë pámanë ä yauhua.
37 Huanäi discíipulommeu yepsaka, kócheme téuhuak. Perotau entok ínel jiaahua:

—Simmom, ¿jáchë kotche? ¿Jáchë senu oram júne kara kotcheka aane?
38 Katem kókoche, éntokem oraciompo Diostau nooka juëna éerita kaa enchímet ayúnakë béchïbo. Jü jíapsi lútüriapo óusi éä jiöbe, të jü takahua kaa útteak.
39 Huanäi júchi áman nótteka, Diostau oraciompo nookak, huakäi jíba nokaka.
40 Huanäi nótteka, júchi kócheme téuhuak, bueïtuk yetem útteakä ámet huéchilatukai. Huanärim kaachin ä yommia máchiakai.
41 Huanäi bájikun júchi nótteka, ínel ámeu jiaahua:
—Kóchëem én ál-la, éntokem jimyore. Béja, jü ora yúmala. Ímï, jü Yoremta Üusi jume Diosta bejreme mampo toijna.
42 Jáptëem, jántebu: hua nee nénkakame äbo jëla huéiye.

Jesústa peréesotehuakähui
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)
43 Ketune ä nokaisu Judas áma yépsak, jume dóocemmak näikiatukaïhui. Juebena gente éntok áamak kaatei esparaka éntok kúkutaka. Ímëi jume juebena gente éntok áamak kaatei esparaka entok kúkutaka. Ímëi tiöpopo nésauhueme bétana kaatei, éntok escribam bétana, éntok jume yoiyöturim bétana.
44 Huä ä nénkinakeme éntok séñata am máklatukai ínel jíaka:
—Huä ín besíitonakëhui, huäri ájäria; akem buíseka, kuttílasi ä huéria.
45 Huanäi Judas áma yepsaka, au rúkteka ínel au jiaahua:
—Maestro, Maestro.
Huanäi ä besíitok.
46 Huanäi bempo at jaateka ä peréesotek.
47 Senu éntok áma aneme ejparam yeu huíkeka juka tiöpopo chë nésauhuemta sauleero nakä chukti mámäkok.
48 Huanäi Jesús gentetau ínel ámeu jiaahua:
—¿Ékbualata buij báaremta bénasem esparakä éntok kúkutaka yeu sákala nee buij báreka?
49 Chikti táapone enchimmak aaney jum tiöpopo enchim majtíaka, tem kaa nee peréesotek. Të ïri ínëlituk juka Diosta noki jïojteri chúpnakë béchïbo.
50 Huanäi sïme jume discíipulom Jesústam töténnek.

Jübua yötume yeu búitekame
51 Të senu jübua yötume ä guojáasek kia sábanampo au bïtialataka, huate áma aneme éntok ä buíssek;

52 të áapo au yeu huíkeka sábanam ámeu töbúitek.
Huanäi kaa sánkokä búitek.

Jesús yäurapo yeu toijhuak
(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Huanärim Jesústa hua sacerdote tékilta buéresi
nésahuemta mampo ä tojjak. Huanäi jume sacerdosio
tékilpo chë nesahueme, jume yoiyöturim, éntok jume
escribam emom nau tojjak.
54 Peero éntok mékkäriat ä guojáasei huam sacerdote
tékilpo buéresi chë nésahuemta tebat huaijhua tajti.
Huanäi tájimmeu kátekai súkkähueka jume porisimmaki.
55 Jume sacerdote tékilpo buéresi chë nésauhueme éntok
sïme jü concilio yäura; nokta Jesústa ä bej-reka huemta
ä kobnákemtam jariai, ä mëtebo béchïbo; tem kara ä
teuhuai.
56 Bueïtuk juebenakä ä béjreka aranókïchiata nookai, të
hua bem nokihua kaa nánancha hueiyei.
57 Huanäi huate jápteka, aranókïchiata áatana nookak
ínel jíaka:
58 —Ítapote ä jkíkkaijla ínel jiamta: "Íkäine tiöpota
mámammea yáata tátabnake, éntok baij taahuata hueine
täbuik yáanake kaa mámammeyi yáata."
59 Të kia junëli júne jíba kaa nánancha chätui jü nooki.
60 Huanäi jü sacerdosio tékilpo chë nésauhueme áme
násuk kíkteka, Jesústa temajek:
—¿Jachin júne kaa am yommia? ¿Jítasu ímëi émo bétana
nooka?
61 Të Áapo jíba kaa jíaleka. Kaa am yommiak. Huanäi jü
sacerdosio tékilpo chë nésauhueme júchi ä temajek:
—¿Jache empo jü Diosta yeu púari Cristo titéhuaakame,
jü chë Yörihuamta Üusi?
62 Huanäi Jesús ínel au jiaahua:
—Ínapone ájäria. Akem ä bínnake huaka Yoremta
Üusi Dios tua útteakamta bata bétana kátekamta, éntok
namupo äbo huemta téhueka bétana.
63 Huanäi jü sacerdosio tékilpo chë nésauhueme ä supem
siutiaka ínel jiaahua:
—¿Jítasu éntokte at boobinnake ä bejreme nokame
jariaka?
64 Akem ä jikkaijsuk juka juena nokta Diosta bej-reka ä
nokakähui, ¿jachisem ä bitcha?
Huanäi sïmetakam bettek at nonokak, ä türinake tiaka ä
mëna béchïbo.
65 Huanäi huate at chit huatti taitek entokim ä puj
summaka ä chonnay, ínel au jiaka:

—¡Diosta bétane nooka jabeta enchi chonähui!
Jume alguacilim entok jopemmet ä chonnai.

Peero Jesústa kaa au taaya tíiya
(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Perota tebatpo bétuk ä aaneyo, jü jamut sumo sacerdoteta, tékil nésauta joriame áma yepsak.
67 Huanäi Perota sukkahuemta bíchaka ínel jiaahua:
—Empo ket Jesús Nazarenotamak aaney.
68 Të Peero kaa ä lútüria tíiya ínel jiaka:
—Kanne ä täya, éntokne kaa jüneiya jita em nokähui.
Huanäi pakun bíchaa yeu sika, totoröra entok kukusuk.
69 Jü áma saihuame entok júchi ä bíchaka, jume áma aanemmeu ínel jiautáitek:
—Ïri ámemak joome.
70 Të áapo júchi kaa ä lútüria tíiya, të chúkula jume áma anëihui júchim Perotau ínel jiaahuay:
—Tua lútüriapo empo am jáläek, bueïtuk empo Galileo; em nokaü entok bem nokaü benna.
71 Huanäi juënasi jiautáitek, ä nokihua bat kechaka kaa ä lútüria tiaka:
—Kannä täya íkäi yoremta enchim áa bétana nokähui.
72 Huanäi jü totoröra júchi kúkusuk. Huanäi Peero juka Jesústa au nokákäubeu huahuáatek ínel au ä jíakäubehui: “Kee jee juka totorörata guosa kúseyo, baisë kaa nee emo täya tíanake.” Huanäi jünéaka, kaa at al-lëakä tüisi buaanak.

15

Jesús Pilátota bíchäpo aane
(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

1 Yeu mátchuk jíbba, jume tiöpopo chë nésauhueme, yoiyöturimmaki, escibammaki, éntok jü concilio, sïme nau rúktek nokta nau tüte báreka. Huanärim Jesústa súmaka, Pilátota mámpo ä tójjak.
2 Huanäi Pilato ä temajek:
—¿Empo ínel jü judíomeu rey?
Áapo éntok ínel ä yommiak:
—Jéehui, em jiä bénasi.
3 Jume tiöpopo chë nésauhueme éntok juebenak bétanam ä nätuai.
4 Jü Pilato entok júchi ä temajek:
—¿Jachin júnë kaa am yommia? Jita chikti bétanam enchi nätua.
5 Të Jesús jíba kaa ä yommiak. Jü Pilato éntok at guómtek kaa ä jíalekä béchïbo.

Jesústat noki chúpahuak ä mëna béchïbo
(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38–19:16)

6 Jü Pilato pajko táapo jíba huépul perésota butbúttiai,
kia jábeta junne bem aahuähui.
7 Senu áma aaney Barrabás ti tehuaka, perésotakä ä
jáläimmaki; yäurata béj-reka emo tóboktiahuakäpo yore
súalataka.
8 Huanäi jü gente juebénaka Pilátotau kimuka, au nookak
jíba bénasi huaka ámeu ä jojóäu ä yáasáuhueka.
9 Huanäi jü Pilato ínel ámeu jiaahua:
—¿Huaka judíomeu réytem búttia ïa?
10 Bueïtuk jüneiyai jume tiöpopo chë nésauhueme kia
huaka buéresi jita ä jóäu at ínnëaka au ä tóijtukäihui.
11 Të jume tiöpopo chë nésauhueme juka juebena genteta
nok téjhuak chë ä türinake tíakä huaka Barrabásta ä
búttiana béchïbo.
12 Huanäi jü Pilato júchi am temajek:
—¿Jítasem júntuk nee au yáa ïa hua judíomeu réïpo
enchim täyäbehui?
13 Huanäi bempo juchéntok chaitáitek ínel jíaka:
—¡Kúrusichë ä popóntebo!
14 Të jü Pilato ínel ámeu jiaahua:
—¿Jita juënaksu júntuk yáala?
Bempo éntok chë júne chaayey ínel jíaka:
—¡Kúrusichë ä popóntebo!
15 Huanäi jü Pilato huakä genteta al-leetua báreka,
Barrabásta yeu béebak; Jesústa éntok bemmúchateboka,
bem mámpo ä tójjak kúrusit ä popónnä béchïbo.
16 Huanäi jume sontaarom áman huaijhua paláciopo ä
tójjak, pretoriopo; huanärim sïme huate sontarom nau
núnnuk.
17 Huämïrim lilata ä sánkotuak, éntokim huíchata
huíköpäaka ä corona yáaka, kóbat áachä yétchak.
18 Huanärim éntok ä tetébotuataitek ínel jíaka:
—¡Jíbë jíapsinake judíomeu rey!
19 Éntokim bakai kóbachä bebbai. Achim chithuathuattei,
éntokim tónommia jápteka au mujtei.
20 Huanärim tüisi ä junnériasuka éntok lila sánkota ä
úhuaaka, ä sánkohua ä sánkotuak. Huanärim yeu ä núk
sájjak kúrusit ä popómboka.

Jesús kúrusit popontakä muúkuk
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

21 Huanärim senú yoremta huasá bétana huemta, Sim-
mom Cireneu joometa, Alejándro éntok Rúfota atchai,
jukarim kúrusta püaktituak ä huériunakë béchïbo.

22 Huanärim Jesústa Gólgota tï tehuakäu bíchaa núk sájjak, itom nokpo Mukila koba kauhui ti jiaubáare.
23 Huanärim vinota mirrámak nau kuutíata ä jïtua báarei, të Áapo kaa ä jëka.
24 Huanärim huämi kúrusit ä popónsuka, ä sánkohuam näikimtek nat ä sortiároaka, jábesu ä átteanake jäni tï jiaka.
25 Huanäi kúrusit ä ponhuái béja bátanim jiaahuay kethuéitana.
26 Huä nooki kúrusit jïojtetukähui jita béchïbo ínel ä yáahuakähui, ínel jiaahuay: "Ïri jü judíomeu Rey."
27 Guóyika éntok ékbualatakä ket áa beu kúrusit popónhuak, seenu ä batatana, senu éntok ä míkkötana bétana.
28 Huämi chúppuk hua jïojteri ínel jíame: "Éntok jume juëna yóremem mak naïkiatuk."
29 Huanäi jume áma huam kateme ä junneriai koba huíuteka entok ínel jíaka:
—Jajáa, empo Diosta tiöpo tátabeka éntok baij táapo júchi ä yéchanakeme,
30 émoë jínëuka. Kúrusit kóm huéiye.
31 Alë bénasi jume tiöpopo chë nésauhueme ket ä junnériaka ínel nau jiaahuay jume escribammaki:
—Huatem jínëuk, Áapo éntok kara au jínëu.
32 Jü Cristo, Israéltau au Rey tíame, éläpo ëni kúrusit kóm huéenake, huanäi të ä bichätek ä súalnake.
Jume áamak kúrusit popóntukähuim éntok, kéchim ä junneriai.

Jesústa mukukähui
(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)
33 Huanäi dóocem jiai, kaa machisi taahuak sïme ániachi bájim jiäu tajti.
34 Huämi bájim jiai, Jesús tüisi kusisi cháchayek ínel jíaka:
—Eloí, Eloí, ¿lama sabaktani? —itom nokpo ínel jiaubáare: In Dios, In Dios, ¿jatchíakasë nee ínapola toijla?
35 Huate áma aneme éntok ä jikkajaka, ínëlim jiaahuay:
—Jó, Elíastau chaaye.
36 Huanäi senu áman búiteka, juka espónjata vinágrepo kómoniak, éntok bakat ä óreka ä jïtuak ínel jíaka:
—Boobíchäem, átä bínnake juka Elíasta jachu au yepsakä kömä yéchanake jäni.
37 Të Jesús tüisi kusisi chachayeka muúkuk.

38 Huanäi jü cortina tiöpopo órekau násuk áman síutek,
jikat naateka kóm tajti.
39 Huanäi jü capitán romapo joome Jesústa púibapo
huekäihui, kusisi chachayeka ä mukuk bíchaka, ínel ji-
aahuak:
—Lútüriapo ï yoreme ájäriatukai jü Diosta Üusi.
40 Jaamuchim éntok ket mékkäriat aneka ä bitchai. Ímëi
násuk aaney jü María Magdalena, entok María Jacobo jü
chë ilitchi, Salomé, éntok Joseta áiye.
41 Ímëi jáamuchim Jesústa jum Galiléa buiärapo ketune
anéi áamakim rejtei, éntokim nésauta ä joríai. Éntok huate
jáamuchim ket juebenakä áamak buere joära Jerusaléniu
jikau sájakäu áma aaney.

Jesús mäahuak
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

42 Huäri taahuarit tukariu yúmako, sïmeta tüisi toi-
jbárekam obisi aaney, bueïtuk jimyore taahuari yokoriapo
yúmasey.
43 Kíalïku José, pueblo Arimateapo joome, yäuraapo
tékiakame tüisi täyahuakä éntok yörihuame. Ket huaka
Diosta reytaka nésahueu boobíchaïhui, áma yepsaka, kaa
májhueka Pilátotau kibákek; huanäi Jesústa takahua
aahuak.
44 Pilato at guómtek Jesústa lauti mukuk tïaka. Të juka
capitanta núnuka, ä temajek ä múksuka bétana.
45 Capitanta ä téjhuak jíbba, huanäi Joseta mámpo ä
tójjak juka Jesústa takahua.
46 Huanäi José sábanam jínnuka, kömä yéchaka, áma
ä bïtiak. Huanäi sépultuura, téta buéjtukaïpo, ä teekak.
Tétata éntok sépultuura puertau bíaktiakä ä páttiak.
47 María Magdalena, éntok María Joseta áiye, akim ä
bitchai jak ä tekhuakähui.

16

Jesús kókkolam násuk jíabitek
(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Juka jimyore taahuata simsuk, María Magdalena, Sa-
lomé, éntok María Jacobota áiye, juka musäla jubakim
jínnuk Jesústa takahuat ä óre báreka.
2 Huanäi kethuéitana, lominko táapom jum sépulturau
yájjak, béja täata yeu simsúlatuko.
3 Huanärim nau ínel jiaahuay:
—¿Jábesu juka téta sépultuurata puértapo kátekamta
itom mékka bíaktirianake jäni?

4 Huanärim áman remteka juka tétata mékka bíaktiata
bitchak; jü teta éntok tüisi buëuruakai. 5 Huanärim
sépulturapo kimuka, senu yoremta jübua yötumta
batatana bétana áma kátekamta bitchak, tósalik tebek
sánkokamta; huanärim guómtek.
6 Të áapo ínel ámeu juahua:
—Katem majhuë. Jesús Nasarénotem jaría, huaka
kúrusit popónhuakamta. Béja jíabitela; kaa imï aane.
Akem ä bitcha im ä tekhuákaïpo.
7 Ámanem sájakä juka Perota téjhua, éntok jume huate
ä discíipulom. Ínelem ámeu jiaahua: "Áapo enchímpat
huéiye áman pueblo Galiléau bíchaa; huämïrem ä
bínnake, enchimeu ä jíakäpo bénasi."
8 Huanäi bempo jum sépultuurapo yeu sájakä
teénnek, mauj-rimmei emo yoáka. Tem kaabetau jíalek,
guómtilataka.

Jesús María Magdalénatau au yeu machíriak
(Jn. 20:11-18)

9 Jesús éntok jü lominko táapo kethuéitana jíabitelataka,
María Magdalénatau bat yeu machiak, iachï éntok guoibu-
san lemoniom yeu béblatukai.
10 Áapo éntok sika huame áamak anlatukammeu
jünéehuamta am makkak; huámëi éntok sirókakä éntok
buanaka áma aaney.
11 Të bempo ä jíabitelatukäu jíkkajakä, éntok áapörik au
ä bil-la tíau júnem kaa ä súalei.

Jesús guoi ä discíipulommeu au yeu machíriak
(Lc. 24:13-35)

12 Chúkula, täbuiasi guoyímmeu au yeu machíriak, huaj
páman am kateyo, sékäna pueblou bíchaa.
13 Huanäi huámëi ket áman sájaka jume huaatem
tejhuak; të bempörim júne kaa súsualek.

Jesús, apóstolim huatem majtiasimeka ániat am
katchauhue
(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 Chúkula béja óncemmeu, au yeu machíriak mesáu
jokammehui. Huanäi kuttílasi ámeu nokak bem kaíta
súalë béchïbo, éntok námakak bem jiápsekä béchïbo.
Bueïtukim kaa am súaley huame ä jíabitelatukäu ä
bíchakame.
15 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Sïme ániachem kaate, éntok íkäi evangeliotem ámeu
noknake sïme géntemmehui.

16 Huä ä súalekame éntok au batötebokame
jínëutunake. Huä kaa ä súalekame éntok jiokot machisi
noki at chúpatunake.
17 Éntok ímëi séñalim huérianake huame ä súaleme:
In téhua úttearammeay lemoniom yeu bébnake; éntokim
bemela nokta noknake;
18 bakóchimim mámammea buijnake; éntokim óijta jëk
júnem kachin ayunake; jume kökoreme béppa mámtekim
am tütenake.

Jesús téhuekau jikau siika
(Lc. 24:50-53)

19 Huanäi jü Señor junëli ámeu noksuka, áman
téhuekapo jikat mabethuak, éntok Diosta bata bétana
yéjtek.
20 Huanäi bempo yeu sájaka, juka tü nokta nookak
sïmekuchi. Jü Señor éntok am aníai juka nokta lútüria
jóakä huame señáalim bem joaïbeyi. Júnentunake.

Jü Evangelio San Lucajta Jïojtekähui

Lucasta Teófilotau jïojtekähui

1 Juebénaka éaka áu kikkimusula tua lútula ä jïojte
báreka juka ímï ito násuk tua yö lútüriapo yeu sikamta,
2 jume këwhile naateka bem pusimmea ä bíchakame
jume itom ä majtiakame, éntokim ä tekipanuay íkä Diosta
nooki.
3 Ínapo éntok chúkula béja át nátemaijsuka jáchin ä
naatekähui éntok sïmekut tüisi suasuka, kétne émou ä
jïojte báreka taahuak ä huëpo bénasi, empo Teófilo huatem
násuk yörihuame,
4 em ä täyanakë béchïbo huaka em majtiahuakähui ä
lútüriatukähui.

Jü Juanta yeu tómtinake bétana nokhuame

5 Juka Heroodesta Judeapo reytuko, senu sacerdote
Zacarías ti téhuaaka tiöpopo tékiakay, Abíasta géntepo
jometukay. Ä jubi éntok Arónta familiapo jometukay, éntok
Elisabet ti téhuaakay.
6 Náhuichikam lútula jiápsay Diosta bíchäpo, éntok
kaita juënasi jita áme bétana nokhuay, bueïtukim Señorta
nésauri johuay.
7 Të katim üusekay, bueïtuk Elisabet kaa äasoay,
éntokim, béja yoiyötukay.
8 Sejtul táapo, sacerdoote tékil huë páman Zacaríasta
tiöpopo Diosta bíchäpo jita ä joaysu, ä tékiakä pámani, ä
yoiyöturim ä huériapo bénasi,
9 jume tiöpopo tékiakame ä huéria pámani, Zacarías áma
yuktiahuak, juka inciensota ä táanakë béchïbo, Señorta
altariu huáijhua kibakeka.
10 Huanäi sïme jü pueblo päku aneka Diostau oraciompo
nokay, inciensota táahuayo.
11 Huanäi Diosta ángel Zacariastau yeu machiak, incienso
altarta bátam bétana hueka.
12 Huanäi, Zacarías ä bíchaka guómtek, éntok kaachin
an máchika majhuëy.
13 Të jü ángel ínel áu jiaahua:

—Zacarías, katë májhue, jü em nétanëu Dios enchi
jíkkajak. Jü em jubi Elisabet ili outa asoanake. Juan të ä
téhuaatuanake.

14 Huanäi tüisi al-leehuame émou ayunake, éntok
juebénaka al-leaka tahuanake yehuä tómtekä béchïbo,
15 bueïtuk jü em üusi yörisi jíputunake Diosta bíchäpo.
Vinota o jita ái nanaa kóhuamta kaa ä jïnake, éntok kee
yeu yoreka Espíritu Santoy tápunitunake.
16 Juebena Israelitam Dios Señortau bíchaa am jíapsi
kúaktianake.
17 Huäri Espíritu úttiära Elías profeetatat aneï bénasi
áamak annake, huäri úttiäray Señortapat huéenake, jume
áchayhuarim bem üusimmeu bíchaa kaa béttek jíapsitam
jípunakë béchïbo, éntok huame kaabeta yöreme jábetam
yörinakë béchïbo. Júnëli béja jume Señortau rúktinakeme
tüisi majtianake tülisi Señorta am mabetnakë béchïbo.
18 Zacarías ínel áu jiaahua jü ángeltahui:
—¿Jáchisune íkäi jüneríanake? Bueïtukne öla, éntok ín
jubi júne jámyöla.
19 Ä yómmiaka ínel áu jiaahua jü ángel:
—Ínapone Gabriel, Diosta bíchäpo aneme. Äbone
bíttuari íkäi bemela nokta enchi téjhua sáyhuaka.
20 Enë kara noknake, éntoke múurotaka tahuanake, íkäi
ínel yeu simëu núkisi, kía juka ín émou noki kaa em
súalekä béchïbo. Ïri sïme lútüriataka yeu huéenake,
taahuata yúmako.
21 Huä génte éntok Zacaríasta boobíchaïhuiy, éntok
emom temajey huaijhua tiopopo ä bínhuatü béchïbo.
22 Të Zacarías päkun yeu sika béja kara ámeu nokaka
taahuak. Huanärim béja jünëiak jita áu yeu machiakähui
jum santuariopo, áapo éntok séñampo ámeu nookay, junëli
béja múurotaka taahuak.
23 Huanäi juka ä tékia áma yáasuka, jume taahuarim
yúmariasuka, béja ä jóau bíchaa siika.
24 Chúkula huame taahuarim simsuko, béja ä jubiahua
Elisabet abe asoaka yeu siika. Huanäi ä jóapo kaa yeu siika,
mamni metpo, ínël jíakari:
25 “Íkäi inou yáuhuak, jü Señor ímëi taahuarim huëpo,
béja nee ä úhuak, juka tiusi máchiraata sïmem bíchä
násuku.”

Jü Jesústa yeu tómtinake bétana nokhuame

26 Búsan mecham huéeyo, jü ángel Gabriel áman
bíttuahuak Diosta bétana, Galiléa buere joärahui Nazaret
ti téhuakähui,
27 jámut bemetahui. Huäri éntok áuritukay, ili yoreme
jübua yötume ä jubisey, José ti téhuaakame. Davidta
familiampo jometukay. Jü jámut beeme éntok María ti
téhuaakay.

28 Huanäi ä anëpo kibakeka, ínel áu jiaahua jü ángel:

—¡Dios enchi ania al-leäe! Señor émomaki. Áapo tühuata emo bétana näikiala sïme jáamuchim násuku.

29 Të áapo ángelta bíchaka, kaachin an máchika taahuak, juka ä nokakä béchïbo. Huanäi ínel éiyay:

—¿Jíta teboterisa jäni ïri?

30 Huanäi jü ángel ínel áu jiaahua:

—María, katë májhue. Diosta tü eähue jájamla.

31 Én éntok abe asoake tahuanake. Usi outë asoanake, éntok JESÚS të ä téhuaatuanake.

32 Ïri buéresi ériana. Jikat bétana usiari ti téhuaana, jü Dios Señor éntok juka ä átchay David Rey nésauri ä máknake.

33 Huanäi Jacobtamak huéerimmak reytaka nésaunake jíba béchïbo. Huä ä reytaka ä nésahueu éntok kaa lütinake.

34 Huanäi María ínel áu jiaahua jü ángeltahui:

—¿Jáchisu éntok ïri huéenake, bueïtuk ínapo kennee kuuna?

35 Huanäi jü ángel ä yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Jü Espíritu Santo emo béppatunake. Huanäi jü jikat anemta úttiära ä jékkay enchi jékkatuanake. Huäri béchïbo jü santo ili usi yeu yoremtunakeme, Diosta Üusi ti téhuaana.

36 Éntok két jü em huahuaji Elisabet, áapo két abe asoaka tahuala, ä jámyölatukä násuku, én béja búsan meecha, abe asoakari, jü kara asoame ti täyahuame,

37 bueïtuk Diosta béchïbo kaita obiachisi maachi.

38 Huanäi béja María ínel jiaahua:

—Ímïne aane, Señorta nésau yáa báreka. Éläpo inot chúpatunake jü enchi inou nokakähui.

Huanäi béja jü ángel ä tö siika.

María Elisabetta jóau nöitisek

39 Huámechi taahuarimmet María bamsipo yeu siika, buere joära Judeau bíchaa; ïri pueblo júya káhui násuk taahuay. 40 Huanäi Zacaríasta jóau kibakeka, Elisabetta tebotuak.

41 Huanäi jü Elisabet Maríata teboteri jíjikkajaka, jü ili usi tómpo chéptek. Huanäi éntok Elisabet Espíritu Santoy tápunak,

42 éntok tüisi kusisi ínel jiaahua:

—Diosta tü eäu emo bétana näikiari sïme jáamuchim násuku, éntok ä tü eäu tápuni jü em tómpo yoremtulame.

43 ¿Jatchiakasu ínapo áma yeu púari, juka ín Señorta áye nee äbo bínnakë béchïbo?

44 Bueïtukne em teboteri jíahuia im nakammeu yúmako,
ili usi al-lerimmea ín tómpo chéptek.
45 Úttesi al-leehuamta jípunake jü ä súsualekame,
bueïtuk lútüriataka yeu huéenake juka Señorta bétana
émou nokakähui.
46 Huanäi María ínel jiaahuak:
In jíapsi buéresi Señorta úttile.
47 In espíritu éntok al-leiya, Dios ín jínëulerotachi.
48 Bueïtuk kaita nee béj-riay junne, nee yeu púuhuak,
áapörik nésau jíba joamta,
éntok, én naatekam Diosta tü eäu nee jájamlä tíanake sïme
nat tomti kateme.
49 Bueïtuk jü Dios jita jo árahueme buere tühuata inou
yáuhuak.
Santomme, jume ä téhuam.
50 Diosta yore nak jiokolëu jíba sïme nat tomti kateme
béchïbo.
Jume ä majhuëka ä yöreme.
51 Ä mámammea yún jita bueere yáala,
am chíbejtiak jume bem jiápsipo kaa tü eerim emo
buérialeka aneme.
52 Jume úúttiakame reyta yeyesäpo yeu am jaasek;
éntok jume bétuk emo nüyeme éntok jikau tóboktiak.
53 Huame tébäureme buéresi tühuata miikak;
huame rikom éntok kaita am makaka am sákatuak.
54 Juka nación Israelta ä nésahui joamta aniak,
yore ä nak jiokolibeu kaa koptiaka ä jiokorek.
55 Jükäi ámeu nookak, itom yoiyöhuammehui,
Abrahamtamaki, éntok jume ä üusimmaki, jíbapo béchïbo.
56 Huanäi María báij metpo jäni Elisabetamak taahuak.
Chúkula béja ä jóau nóttek.

Juan Bautistata yeu tómtekähui

57 Jü Elisabet jume taahuarim yúmariasuka, outa asoak.
58 Diosta jüneli ä nak jiokoleka béchïbo. Huanäi jume
áa chíkola jóakame éntok jume ä huahuayriam ámanim ä
bitchak. Huanärim úttesi al-leakam taahuak, Diosta junëli
ä jiokorekäu béchïbo.
59 Guoj naiki taahuarim yúmak, ä circuncidaroatebok,
juka ili usita. Huanärim ä átchay téhuam, Zacaríasim, ä
téhuaatua báarey.
60 Të jü ä áyehua ínel ámeu jiaahua:
—Ëe; Juan ti téhuaanake.
61 Huanärim ínel áu jiaahuak:
—¿Jatchiaka? Kaabe junëli téhuak enchim huahuayrim
násuku.

62 Huanärim séñampo juka ä áchaytau nátemajek,
jáchin juka ili usita ä téhuaatua bárëhui.
63 Huanäi ili tablata aahuaka, ínel át jïojtek: "Juan ti
téhuak." Huanäi sïmetaka át guómtilataka taahuak.
64 Senu huéchiapo áu étapok jü teeni. Júchi ára nokaka
taahuak, éntok Diosta úttil táytek.
65 Huanäi sïme jume áme chíkola jóakame át guómteka
taahuak. Sïme jume Judea buiärapo káu jómem, íäri
bétanam jíba nookay.
66 Sïme ä jíkkajakame bem jiápsipo ä ëriasakay, ínel
jíakari:
—¿Jábesa jäni ïri uusi?
Señorta mámam éntok jíba áamak aaney.

Zacaríasta profetisaruakähui

67 Huanäi Zacarías, ä áchayhua, Espíritu Santoy
tápunika, Diosta bétana nookak, ínel jíakari:
68 Úttesi türi jü Senor, jü pueblo Israelta Dios.
Ä pueblou yebij-la, ä jínëu báreka.
69 Itom jínëunakemta tua úttiakamta itom násuk toboktiak,
jukä nésauta ä yáarialamta Davidta familiapo.
70 Jume santo profeetam tenimmeyi nokakä bénasi, jume
kësamriapo kateme:
71 itom omtíame násuk itom yeu jäbuak; jume kaa itom
bíbit péäu mámpo itom yeu huíkkek.
72 Juka itom yoiyöhuam jiokolinake bétana ä noki kaa
koptiak,
éntok huaka nokta ä yechakähui, tühuata itou ä yáa
rókähui.
73 Abraham itom áchaymak nokta chúpala, juka itom ä mák
rókähui,
74 itom omtíame násuk yeu huíktaka,
kaabeta májhueka, áapörik itom jo ïau itom jonákë
béchïbo,
75 santosi ito núyeka, éntok lútüla jíapsihuamta jípureka,
áapörik béchïbo, itom kókkou núkisi.
76 Émpë éntok, ili uusi, hua jikat anemta bétanë profeetapë
täyana,
bueïtukë Señortapat huéenake ä böom rútuktiasimeka.
77 Éntoke ä téjhuaanake juka pueblota, jáchin ayuka ä
jinëutunakë bëchïbo,
Diosta bejrimmet am jiokorina béchïbo.
78 Dios tüisi ä jiápsipo huáijhua naateka itom nákke,
jikat bétana bemela taahuari machiriata itom miikak,

79 huame kaa machiku aneme éntok mukia jékkaapo
aneme, machiria báreka,
türi böou itom yeu jäbua báreka, kaa huanti jíapsihuäpo
böochi.
80 Huä ili usi éntok yötusimey, éntok ä espírituhua
úttiata nüsimey, éntok mékka ániapo jóakay Israelta
pueblou áu yehuä machiriäpo tájti.

2

Jáchin Jesústa yeu tómtekähui
(Mt. 1:18-25)

1 Huamechï taahuarimmet ínel yeu siika sïme ániat rey
Augusto César nésahuek sïmem áu censaruak sáuhuek.
2 Ïri censo bat yáahuak Cireniota Síriapo gobernadortuko.
3 Huanäi sïme bem pueblom bëkatana sájjak emo cen-
sarua báreka.
4 Ïaribéchïbo, José Nazaret pueblo bétana Galiléa
buiärapo jikau siika, Judea buiaräu bíchaa, Davidta
pueblou Belén ti téhuaakähui, Davidta familiampo ä jomë
béchïbo.
5 Ámanim sájjak, emo censaruateboseka. Maríata juubi-
apo ä máktaka ä huériay, të kee ä juubey, áapo éntok abe
asoay.
6 Bempörim áma aneysu jume taahuarim yúmariak, ä
asoanakëhui.
7 Huanäi béja ä jípurek, juka kësam asoata, sánkompo
ä bïtiak. Éntok pesebrepo animaalim jíjïbuäpo ä teekak.
Bueïtuk sïme hotelim tátapuniakay.

Jume ángelesim éntok jume pastorim

8 Huämi buiärapo két pastorim aaney, tukaapo kabaram
suayaka, kaa kocheka. 9 Huanäi éntok Señorta ángel ámeu
yeu machiak. Jü Diosta lóoria éntok natechíkola, am
machiriak. Huanärim tüisi guómtek.
10 Të jü ángel ínel ámeu jiaahua:
—Katem májhue, bemela tü noktane enchim téjhuaasek,
úttesi al-leehuasi maachi, sïmem béchïbo.
11 Davidta pueblopo, enchim béchïbo yeu tómtek, ëni, jü
yore jínëunakeme, jü CRISTO jü Señor.
12 Ímïrem át suanake, ä jüneria béchïbo: Ili usitem
sánkompo bïtiata téunake, pesebrepo animaalim jíjïbuäpo
bökamta.
13 Huanäi ángeltamak senu huéchiapo juebena hu-
ate ángelesim, Diostamak téhuekapo aneme, áma yeu
machiak, yörisi Diosta úttileka éntok ínel jíaka:
14 ¡Looria Diosta béchïbo téhuekapo!

¡Buíapo yánti jíapsihuame, entok tü eeri yoremem
béchïbo!
15 Huanäi jume ángelesim téhuekau bíchaa am sájjako.
Jume pastorim ínel náu jiaahua:
—Jánte pueblo Belénihui, ámante ä bínnake juka áma
yeu sikamta, juka Señorta itou yeu machiriakähui.
16 Tüisim bamsipo yeu sájjak. Huanärim Maríata éntok
Joséta téuhuak, éntok juka ili usita pesebrepo bökamta.
17 Ä bíchaka, akim ä jüneriatebok, juka ili usita bétana
ámeu nokhuakähui.
18 Sïmetaka ä jíkkajakame áachim guómtilataka
taahuak, jume pastorim ámeu nokähui.
19 Të María sïmeta ä jiápsipo ëriasimey, áu huáateka.
20 Huanäi jume pastorim tüisi Diosta looria úttileka entok
al-leaka nóttek sïmeta buere jita bem bíchakähui, éntok
bem jíkkajakäu béchïbo, bueïtuk sïme bem téjhuaripo
áman chúppuk.

Jesústa tiöpou nüpahuakähui

21 Guoj naiki taahuarim yúmako, usitam circuncidaroa
báreka. Huanäi Jesús tim ä téhuaatebok. Ímëi téhuam
jü ángel ä mákakay, ketune kee jee Maríata tómpo ä
yoremtuyo.
22 Jume taahuarim yúmako, Moiséjta ä nésahuekä
páman chichä machiku yeu sika türika tahuak, buere joära
Jerusalénihuim ä nüpak, Señorta mámpo ä tóij báreka.
23 Señorta leypo ä jïojteri bénasi: “Sïme ili ou këwhile
yorekame, Santopo näikiatunake Señortau bíchaa.”
24 Señortau am toij béchïbo, leyta jíä bénasi, guoy
möelim o guoy guókohuim, sacrificiota béchïbo.
25 Senu yoreme, Simeón ti téhuaaka, Jerusalémpo aaney.
Ïri yoreme lútüla jiápsay, éntok Dios huáatey. Israelta
jíapsi yechanäu Diosta ä jínëunakëhui boobíchaïhuiy.
Espíritu Santo éntok áa béppa aaney.
26 Espíritu Santo au yeu ä machirialatukay, kee jee
mukeka juka Señorta bétana yeu púata, ä pusimmea ä
bínnakëhui.
27 Jü Espíritu Santo ä innëtuak, huanäi tiöpou bíchaa
sika. Ä áchayhuam ili usi Jesústa tiöpou ä nüpako, aú ä
yá béchïbo juka leyta jiapámani.
28 Jü Simeón, juka ili usita mámpo ä nüka, Diosta
baysahueka, ínel jiaahua:
29 Én ál-la, ín Señor, ín simepë.
Yanti nee jíapsitua, em noki jíäpámani,
30 bueïtuk ín pusim ä bitchak, juka em jínëuria.
31 Sïme pueblom bíchäpo, itomë ä téjhuaasuk:

32 Áapo jü machiria, jume kaa Israeltamak huéerim, am machirianakë béchïbo,
jü gente Israelita yorihuame.
33 Ä áyehua éntok José, guómtilatakam ä jíkkajay, sïmeta júkäi áa bétana nokhuayo.
34 Jü Simeón Diosta tu eäu am makkaka. Jü Maríata, Jesústa áyebeu, ínel jiaahuak:

—Én éntok ï usi juebenam kóm tátab béchïbo, huatem éntok tóboktiä béchïbo, jume pueblo Israelpo joomem. Éntok ímï jünakiachitunake: juebénakam ä omoutenake.

35 Ínëli yeu huéenake: ejparam em jiápsipo naa búrujti emót kíktenake. Juebenak jita éhuil jiápsipo éehuamta yeu buíjtunakë béchïbo.
36 Ama aaney, kétchi, senu jámmut, juka bát bíchaa ayunakemta jüneriame. Aana ti téhuaaka, Fanuelta maala, Aserta familiapo jometukay. Áapo béja tüisi jámyölatukay. Bemetaka kunak huanay guoy búsan huásuktiapo jíba amak jouhuak.
37 Të béja jókoptulataka ochenta áma naiki huásuktey. Buere tiöpopo kaa yeu huéiyey, taahuarit tukaarit naa búrujti, Señorta tekipanuariaka, ayuunaka éntok oracionim joaka.
38 Ana huämi horapo, Diosta baysahueka, jü ili usi Jesústa bétana ámeu nok táytek, sïme huame Jerusalénta jínëunakemta boobíchaïhuimmehui.

Nazareu bícham, júchi nóttek

39 Chúkula juka Señorta leypo huémta áma yáasuka, Galiléahuim nóttek, buere joära Nazareu bíchaa.
40 Jü ili usi yötuy, éntok úttiata nüyey, éntok yún jita täyasimey. Diosta tü eäu éntok áamaktukay.

Jü ili üsi Jesús tiöpopo

41 Jume ä áchayhuam chíkti huásuktiapom jum Jerusaléniu yayajay pajko pájcuapo an báreka.
42 Pájcua pajkota yúmak, bem ä boojoria bénasi, Jerusaléniu bícham sájjak. Jesús béja dooce huásuktiriam yúmariay.
43 Pajkota chúpuko, nottilataka am kateyo, jü usi Jesús Jerusalémpo taahuak. José éntok ä áyehua katim jüneiyay.
44 Béja senu taahuapom boojouhuay, genteta násukim ä huë téiyey. Kaa ä téaka éntok, akim ä jariu táytek, bem huahuayrim éntok bem täyame násuku,
45 tem kaa ä téaka, Jerusaléniu bíchaa nóttek, ä jariuboka.

46 Chúkula báij taahuarim huéy, akim ä téuhuak jum
tiöpopo, jume maestrom leyta yore majtíame násuk
káteka, am nok jíkkajaka éntok ámeu nátemajeka.
47 Huanärim sïme át guómtilataka ä jíkkajay tüisi jita ä
täya tíakari, éntok tepa áma huéchiasi jíba am nok yómmiä
béchïbo.
48 Huanärim ä bíchaka, át guómtek. Huanäi jü ä áyehua
ínel áu jiaahuak:

—In asoa, ¿jatchiakasë ínel itom yáuhuak? Ínapo, éntok
em áchay, tüisite jiápsipo kökosi éaka enchi jariay.

49 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jatchiakasem nee jaria? ¿Jachem kaa jüneiya ín
Átchay tékilpo ín annakëhui?

50 Të bempo kaa jüneiyay jita ámeu ä nokakähui.

51 Huanäi ámemak nóttek, Nazareu bíchaa. Huanäi jíba
áme bétuk áu nüyeka yötuy. Ä áyehua éntok, sïmeta íkäri
ëriasimey ä jiápsipo.

52 Jesús éntok chëhuasu entok ä takahuapo yötusimey,
entok Diosta tü eäpo entok yoremem bíchäpo.

3

Juan Bautista géntemmeu nookak
(Mt. 3:1-12; Mr. 1:1-8; Jn. 1:19-28)

1 Quince huásuktiriampo juka rey Tiberio Césarta
yäura Romapo nésahueyo, jum Judea buiärapo éntok
Poncio Pilato gobernadortukay, Heroodes éntok Galiléa
buiärapo yäuratukay, ä saila Felipe Itureapo éntok Tra-
conite buiärapo, Lisanias éntok Abiliniapo yäuratukay.

2 Anasta éntok Caifásta sumo sacerdotetuko, Diosta
bétana noki áu yepsak, Juan, Zacaríasta üusibehui, mékka
ánia see päriapo ä aneyo.

3 Huanäi áapo sïme Jordán bathue mayoamak
géntemmeu noksimeka huéiyey, batöhuamta éntok
Diostau bíchaa jíapsi kúaktiahuamta jume bem Dios
bejrim jiokorinä béchïbo.

4 Isaías profeetata jïojteri bénasi ínel ä jiäpo:

Jiahui mékka ánia see päriapo chaaye:
“Señorta böomem tüte,
ili böom éntokem rútuktia.
5 Sïme huame buía jójoroim nanahuittena,
jume chopöriam, éntok káuhuim,
jume böo chachakuim éntok rútuktiana;
éntok jume böo rúrumuyim tütena.
6 Huanäi sïme génte ä bínnake Diosta jínëuria.”

7 Juebena yóremra au yeu sájjak emo batö iäka, huanäi
ínel ámeu jiaahuak:
—¡Eme géntem bakot usiarim! ¿Jábesu enchim majtiala
emo ä tö tenni sáhueka huaka Dios omtirata yebijnakemta?
8 Türi takame jípu báreka eiya, emo jíapsi kúaktiaka.
Éntok katem enchim jiápsipo ée taite: "Béjate Abrahamta
itom áchaypo jípure"; senu huémtane enchimmeu nooka,
Dios kía ímï tétampo júne ára am toboktia, jume Abra-
hamta üusim.
9 Bueïtuk két jume tépuam béja júyam nahuapo
kéchari, sïme jü júya kaa türik takame chúktiahuaka tájiu
jímmaana.
10 Huanäi jü génte béja ä temajek, ínel áu jíakari:
—¿Jítasute, júntuk yáanake?
11 Huanäi Juan am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Jü guoyik sánkokame, juka kaita jípuremta huépülam
máknake; jü buähuamta jípureme, juka kaita jípuremta
miknake.
12 Jume yäura tómita náu tótojaihui két áu yájjak emo
batö iäka. Huanärim ínel áu jiaahua:
—Maestro, ¿jítasasute yáanake?
13 Áapo ínel ámeu jiaahua:
—Katem úttiapo jita aahua enchim sáyhuakäpo áman
jíbba.
14 Huate sontarom két ä nátemajek ínel jíakari:
—Ítaposu, ¿jítasasute yáanake?
Huanäi ínel am yómmiak:
—Katem jabetau kaa huéeläpo jita aahua, ál-la enchim-
met nésayhuakäpo áman jíbba. Katem yäurapo emo
tekipanoä tíaka, jábeta guómtiaka jítasu ä úhua. Enchim
béjtuahuä beyem al-leiya.
15 Jü gente éntok át suaka ä bitchay sïmeta juka huémta,
bem jiápsipo éntokim emo nátemay, ínel jíakari: "Jamak
Juan ájäria jäni jü Cristo."
16 Huanäi Juan sïmemmeu ínel jiaahua:
—Lútulay ínapo bäampo enchim batöa; të äbo huéiye
senu ino béppa chë yörisi maachi, éntok chë nésahue.
Huakäi béja ínapo katchanne júne áu kóm chätuka
bocha huíkyam ä búttiriapo yúmala. Huäri béja enchim
batönake Espíritu Santoyi éntok tájiyi.
17 Ái huijhuijtiahuame ä mámpo óorek, juka erata tülisi
ä tüte báreka. Chúkula éntok jume tirijkom ërianake jum
kaa am nasontenakepo, juka pajata éntok náu yéchaka jum
táijta kaa tutukëpo ä táanake.

18 Íkäiri éntok huate jita ámeu nokaka, am téjhuay, juka
genteta tühua bemela nokta bétana.
19 Huanäi jü Juan kuttílasi áu nookay jü rey Herood-
estahui ä saila Felipeta jámut ä jípurë tíaka (Ï jámut
Herodias ti téhuaakay), éntok huate jita büruk kaa türik
ä yáalä béchïbo.
20 Júnëli jita kaa huéchiasi yáalataka jü Heroodes, júchi
áa béppa, Juanta páttiatebok jum cárcelpo.

Jesús batöhuak
(Mt. 3:13-17; Mr. 1:9-11)
21 Júnaköri sïme pueblota emo am batöayo, Jesús két
batöhuak. Huanäi Diostau oraciompo ä nokayo, jü téhueka
áu étapok.
22 Espíritu Santo át kóm siika, guókouta bénasi
takahuaka. Téhuekau bétana éntok áu nokhuak, ínel
jíakari:
—Émpë ín Üusi ín yeu púari, éntok ín nákëhui.

Jesústa yoiyöhuam bannaataka kateme
(Mt. 1:1-17)
23 Áapo jü Jesús ä tékilhua naatekari, jíba tua ja-
mak treinta huásuktiriam huériay. Huä Joséta üusi ti
ériahuame. José éntok Elíta áchayekay.
24 Elí éntok Matatta áchayekay. Matat éntok Levíiita
áchayekay. Levíi éntok Melquita áchayekay. Melqui éntok
Janata áchayekay. Jana éntok Joséta áchayekay.
25 José éntok Matatíasta áchayekay. Matatías éntok
Amósta áchayekay. Amós éntok Nahumta áchayekay.
Nahum éntok Eslita áchayekay. Esli éntok Nagaita
áchayekay.
26 Nagai éntok Maatta áchayekay. Maat éntok Matatíasta
áchayekay. Matatías éntok Semeita áchayekay. Semei
éntok Joséta áchayekay. José éntok Judáta áchayekay.
27 Judá éntok Joanata áchayekay. Joana éntok Resata
áchayekay. Resa éntok Zorobabelta áchayekay. Zorob-
abel éntok Salatielta áchayekay. Ï Salatiel éntok Nerita
áchayekay.
28 Neri éntok Melquita áchayekay. Melqui éntok Adita
áchayekay. Adi éntok Cosamta áchayekay. Cosam éntok
Elmodamta áchayekay. Ï Elmodam éntok Erta áchayekay.
29 Er éntok Josuéta áchayekay. Ï Josué éntok Eliezerta
áchayekay. Eliezer éntok Jorimta áchayekay. Jorim éntok
Matatta áchayekay.
30 Matat éntok Levíiita áchayekay. Levíi éntok Simeónta
áchayekay. Simeón éntok Judáta áchayekay. Judá éntok

Joséta áchayekay. José éntok Jonánta áchayekay. Jonán éntok Eliaquimta áchayekay.
31 Eliaquim éntok Meleata áchayekay. Melea éntok Mainánta áchayekay. Mainán éntok Matatata áchayekay. Matata éntok Natánta áchayekay.
32 Natán éntok Davidta áchayekay. David éntok Isaíta áchayekay. Isaí éntok Obedta áchayekay. Obed éntok Boozta áchayekay. Booz éntok Salmónta áchayekay. Salmón éntok Naasónta áchayekay.
33 Naasón éntok Aminadabta áchayekay. Aminadab éntok Aramta áchayekay. Aram éntok Esromta áchayekay. Esrom éntok Faresta áchayekay. Fares éntok Judáta áchayekay.
34 Judá éntok Jacobta áchayekay. Jacob éntok Isaacta áchayekay. Isaac éntok Abrahamta áchayekay. Abraham éntok Taréta áchayekay. Taré éntok Nacorta áchayekay.
35 Nacor éntok Serugta áchayekay. Serug éntok Ragauta áchayekay. Ragau éntok Pelegta áchayekay. Peleg éntok Heberta áchayekay. Heber éntok Salata áchayekay.
36 Sala éntok Cainánta áchayekay. Cainán éntok Arfaxadta áchayekay. Arfaxad éntok Semta áchayekay. Sem éntok Noéta áchayekay. Noé éntok Lamecta áchayekay.
37 Lamec éntok Matusalénta áchayekay. Matusalén éntok Enocta áchayekay. Enoc éntok Jaredta áchayekay. Jared éntok Mahalaleelta áchayekay. Mahalaleel éntok Cainánta áchayekay.
38 Cainán éntok Enósta áchayekay. Enós éntok Setta áchayekay. Set éntok Adánta áchayekay. Adán éntok Diosta áchayekay.

4

Satanás Jesústau jiobek ä jioptuabáreka
(Mt. 4:1-11; Mr. 1:12-13)

1 Jesús, Espíritu Santoy tápunika, Jordán bathue bétana yepsak. Huanäi mékka ániau see päriau bíchaa ä núk siika, jü Espíritu,
2 cuarenta taahuarimpo. Huanäi jü diablo tepa áamak aaney, ä jioptua báreka, kaa tühuata ä yáa ïaka. Sïme huameri taahuarimmechi kaa jïbuäk, huamei taahuarim simsuko tébäurek.
3 Huanäi jü diablo ínel áu jiaahuak:

—Bueïtuk empo Diosta Üusituko, íkäi tétatë emo pan yáa sáuhue.

4 Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:

—Júnel jïojteri: “Kaa kía páanimmea jíba jíapsinake jü yoreme, ál-la sïme Diosta nokiyi.”

5 Huanäi jü diablo káhuit chë jikat ä núk siika, huanäi chúbalaposu rey nesaupo attiata ä bíttuak, pueblo tüisi ujyorim éntok bueerem, ä bíttuak.

6 Huanäi ínel áu jiaahuak jü diablo:

—Enchine ä máknake sïme úttiärata, enchi ä sáunakë béchïbo. Entok juka bem looria. Bueïtuk ínapo ä mak-ri; entok jabeta ín ä makbareu ä maknake.

7 Të ál-lë inou tónommia kíkteka nee yörinake. Huanärë sïmeta íkäirë áttianake.

8 Huanäi Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:

—Mékkë siime, Satanás, bueïtuk ínel jïojteri: “Juka Señorta em Diostë yörinake, éntoke áapörik jíba nésauta jorianake.”

9 Huanäi buere joära Jerusaléniu bíchaa ä núk siika. Huämi béja buere tiöpot chë jikat ä kéchaka ínel áu jiaahuak:

—Empo Diosta Üusituko, buíahuë emo kóm tójja,

10 bueïtuk ínel jïojteri:

Dios jume ä ángelesim émou bíttuanake, enchi am ani-
anakë béchïbo.
11 Éntokim mámammea enchi tóboktianake,
em guókim kaa tétat tëitinakë béchïbo.

12 Jesús ä yómmiaka ínel áu jiaahuak:

—Ínel két nok-ri: “Katë Diosta em Señorta jíoptuanake.”

13 Huanäi jü diablo, kaachin béja ä bäitäu máchika, chubala ä tö siika.

Jesús ä tékilhua naatek
(Mt. 4:12-17; Mr. 1:14-15)

14 Huanäi Jesús, Espíritu Santota úttia huériaka, Galiléa buiärau nóttek. Buéresi tayahuay, sïme buíachi ä chíkola.

15 Huanäi éntok bem sinagogampo am majtiay. Sïmetakam ä úttiley ä looriapo.

Jesús jum pueblo Nazaretpo
(Mt. 13:53-58; Mr. 6:1-6)

16 Bueïtuk Nazaretpo yepsak, ä yötuläpo. Jíba ä boojoriapo bénasi, jimyore táapo sinagogapo kibakek, huanäi jïojterita nok báreka kíktek.

17 Huanäi éntok profeeta Isaíasta librom áu tóijhuak, librom étapoka, ínel jïojteta áma bitchak:

18 Señorta Espíritu ino béppa aane,
áapo nee áma yeu púala tühuata bemelasi huémta jume
poloobemmeu nee ejtejhuä ïaaka.

Jume jiokot sirokamta jiápsekame nee tüte ïaaka nee äbo bíttuak,
pereesommet éntok chay ïaaka jáchin bem búttiatunakëhui,
éntok liliptim puj etaponakë béchïbo,
éntok jume jiokot nühuame am búttiaseka,
19 jume türi huásuktiriam Señorta bétana ámeu yebijnakëhui, ámeu nee nok ïaaka.
20 Huanäi jume librom páttiaka, jü áma tékiakamtau am buíssek. Huanäi yejtek. Sïme jume sinagogapo aneme áachim puseka taahuak,
21 huanäi ínel ámeu nok táytek:
—Én ímï enchim bíchäpo lútüriataka chúppe, ïri jïojteri.
22 Éntok sïmetaka ujyorisi jíba áa bétana nookay, éntokim át guómtilataka ä jíkkajay, juka nokta tua huéchiasi huémta jíba ä tempo ä yeu huë tíaka. Huanärim ínel jiaahua:
—¿Jachu ïri kaa Joséta üusi?
23 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahuak:
—Jamakem juka nokta ínel huémta inou nok báare: “Mérico, émpë emo jítto. Yúnte jita jíkkaij-la pueblo Capernaumpo em yáakähui. Ímïre em buiärapo két ä yáuhua.”
24 Huanäi éntok két ínel jiaahuak:
—Kaabe profeeta tüisi mabethua ä buiärapo.
25 Tua huitti nokhuäpone ínel jiaunake, jum nación Israelpo juebena jáamuchim jókoptulame aaney, profeta Elíasta taahuarimmechi. Júnaköri báij huásukti áma búsan metpo kaita yúkutuko, buéresi tébaa siika, sïme ániachi.
26 Të kaabetau éntok bíttuahuak jü Elías, huäri huépul jámut jókoptula, Sarepta Sidón buiära tíäpo jometau jíbba.
27 Éntok juebena lepra sähuata jípureka Israelpo aaney, Eliseo profeetata taahuarimmechi. Kaabe éntok áma türiak, huäri Naamán Síriapo joome jíbba.
28 Íkäi jíkkajaka sïme jum sinagogapo aneme, tüisim öomtek.
29 Huanärim emo tóboktiaka, pueblopo yeu ä jaasek. Huanärim káhuit jikau ä núk sájjak, ámani káhuit jikat kóm ä jímmaa báreka. Bempo juka bem pueblota huäri káhuichim ä yáalatukay.
30 Të áapo áme násuk yeu sika, siikak.

Huépül yoreme, lemooniota ä jiápsipo jípurey
(Mr. 1:21-28)

31 Jesús pueblo Capernaumpo yeu yepsak, Galiléa
buiärapo. Huanäi sábala jimyore taahuarit am majtiay.
32 Tepam ä yosireka ä bitchay, jáchin yore ä majtiä
bétana, bueïtuk jü ä nokihua, yäura nokta úttiära jípurey.
33 Huépül yoreme sinagogapo aaney, lemoonio espíritu
chïcha machik jípureka. Huäri béja tüisi kusisi tëka:
34 —Itomë tójja; ¿jítasë empo itomak huáatia, Jesús
Nazareno? ¿Jachë itom lütiaseka äbo huéiye? Ínapo enchi
täya, enchi jábétukähui Diosta Santöe.
35 Huanäi Jesús kutti áu nónokaka, ínel áu jiaahuak:
—¡Múksë kaa jiaahua, éntoke át yeu huéiye!
Huanäi jü lemoonio, áme násuk buíapo ä tátabeka, át
yeu siika, éntok kaa kökosi ä yáuhuak.
36 Huanärim sïme át guómtilataka taahuak, éntokim náu
nookay, ínel jíakari:
—¿Jíta nokisa ïri? ¡Yäurata úttiäray am sáuhue, jume
lemoonio espíritu chïcha maachim, éntokim yeu sásaka!
37 Huanäi jü buéresi ä bétana hueme jíkkaij táytihuak,
sïme jume pueblo natechíkola tahuammechi.

Jesús juka Perota aasu, kökoata úhuak
(Mt. 8:14-15; Mr. 1:29-31)
38 Huanäi Jesús kíkteka sinagogapo yeu siika. Huanäi
Símonta jóapo kibakek. Jü Símonta asu éntok tüisi
táijhuétchey, huanärim Jesústau ä nok-riak.
39 Huanäi Jesús, át müla kóm chätuka, táijhuéchiriatat
kusisi át nónokak, huanäi ä tójjak, jü táijhuéchiria.
Läutiposu yejteka, jita am joriay.

Jesús juebena kökoreme tütek
(Mt. 8:16-17; Mr. 1:32-34)
40 Täata áman huécheyo, génte yún buere jita kökoata
jípureka áu nüpahuak. Áapo béja huehuëpulammet
mámteka am tütek.
41 Juebenammet éntok két lemooniom yeu kaatey, tepa
chayeka, ínel jíakari:
—¡Émpë Diosta Üusi!
Të áapo lemoniommet kutti nookay, éntok kaa yún am
noktuay, bueïtuk bempo tüisi jüneiyay, áapo jü Cristo äbo
yebisnakëihui.

Jesús, Galiléa buiärapo naa hueiyey am majtiaka
(Mr. 1:35-39)
42 Béja taahuapo, Jesús kethueysu, mékka päriau bíchaa
siika. Jume géntem éntok ä jariay, áu yájaka éntok. Katim
ä sim ïaaka, tepa áamak jiaahuay.
43 Jesús éntok ínel ámeu jiaahuak:

—Të úttia huate buere jóärammeu ín huéenakeu két íkäi tühua bemelasi nokta, Diosta reytaka nésahue bétana ámeu nokpo yúmala. Bueïtukne huäri béchïbo äbo bíttuari.

44 Huanäi Galiléa sinagogampo, juka Diosta nooki ámeu nookay.

5

Kaa júnel machisi kúchum yun buíjhuakähui
(Mt. 4:18-22; Mr. 1:16-20)

1 Júnëli yeu siika: Genesaretta baubäa mayoat Jesústa aneyo, juebena génte áu náu yájaka buéresi ä pítpittiay, Diosta noki jíkkaij báreka.

2 Huanäi guoy canoam bitchak, baubäa mayoachi, éntok jume kúchureom bäapo jäbuekame, bem jítërim báksiaka.

3 Huanäi Jesús, Símonta canoapo jämuk. Huanäi mayoat huáijhua jëla bäau ä rúktia sáuhuek. Huanäi Jesús canoapo káteka am majtiay jume géntem.

4 Noksuka béja, Símontau ínel jiaahua:

—Canoatem bäa násukun bíchaa huéria. Huanärem enchim jítërim áman jímma kúchum buíj béchïbo.

5 Símon éntok ä yómmiaka, ínel áu jiaahua:

—Maestro, sïme tukaatate tekipanuak éntokte kaita buíssek; tëne én em nokpo áman am jímmanake jume jítërim.

6 Áman am jímmaaka, juebena kúchum áma jaatiak jume jítërim éntok béja abe síutey.

7 Huanärim senu canoapo rejtemmeu buáktek, emo ania ïaaka. Huanäi jume huate ámeu yájaka, am aniak. Huanärim guoy canoam tápuniak ímëi tapunika abe róptey.

8 Símon Peero, íkäi bíchaka, Jesústau tónommia áu kíkteka, ínel jiaahuak:

—¡Katë inou rukrukte, Señor! Bueïtukne yóremtaka Dios bejrita jípure.

9 Bueïtuk jume kúchum yún bem buísekä béchïbo, jü máuj-ra ä jaatiak, éntok sïmetaka áamak aneme két guómtek.

10 Jacobo éntok Juan, Zebedeota üusim, júmëi két tepa guómtek. Bempo Símontamakim tekipanuay. Të Jesús Símontau ínel jiaahua:

—Katë májhue; én naatekë kúchu jaasem tenasë yoremem nununake Diosta béchïbo.

11 Huanäi jume canoam päkun yeu tójaka, sïmetam tö sájaka, Jesústam guojaasek.

Jesús leprata jípuremta tütek
(Mt. 8:1-4; Mr. 1:40-45)

12 Jesústa senu buere joärapo aney, yoreme sïme takahuat leprapaka áu yepsak. Huanäi Jesústa bíchaka, áu tónommia kíktek, éntok ä púјba buíau kóm yúmarialataka jiokot ínel áu jiaahuak:

—Señor, ínel éätek, empo ára ín kökoa nee úhua.

13 Huanäi Jesús áu mám rútukteka át mámtek, ínel jíaka:

—Enchine türi ïaa. Türiäe.

Ínel ä jíak, jíba jü kökoa ä tö siika.

14 Huanäi éntok ínel ä sáuhuek katë jábeta téttejhua. Ínel jiaka:

—Ál-lë tiöpou huéiye áma nésahuemtahui, éntoke huaka Moiséjta nésahuekäu yáanake em türiakäu béchïbo, juka genteta jüneenakë béchïbo em türialatukä bétana.

15 Të jü sïme jita ä joäu jüneria táytihuak, sïmekut chíbejtek mékka jákun tájti. Juebena génte náu yayajay ä jíkkaij báreka, éntok kökoata emo úhua ïaaka.

16 Të áapo mékka bíchaa sisimey, kaita genteta anëu bíchaa, orciompo Diostau nok báreka.

Jesús káraktilata tütek
(Mt. 9:1-8; Mr. 2:1-12)

17 Séjtul táapo ínel yeu siika Jesústa am majtiayo, jume pariseerom éntok jume leyta am mamajtíame áma jokay júmëi béja ili pueblom bëkatana jometaka áma yáij-latukay, Galiléa buiära bétana éntok Judea éntok Jerusalén bétana; Diosta úttiära éntok áamak aaney kökoreme tüte báreka.

18 Júnensu huate yoremem áma yájjak, jípetampo senu yorem káraktilatam huériay, huáijhuam ä núk kimuka, Jesústa guókpom ä óre báreka éiyay.

19 Të karam áma kimuka taahuak, juka genteta tüisi büru béchïbo. Huanärim kári jikat jämuka, tejampo guójöriata yáaka, áma huämim kóm ä yétchak, chíkti ä jípetekimaki, áme násuk, Jesústa púјbapo.

20 Jesús, Diostat ehuamta ámet bíchaka, kokoremtau ínel jiaahuak:

—Empo yoreme, jume em Dios bejrimmeche jiokoritu.

21 Huanäi jume leyta am mamajtíame éntok jume pariseerom kaa tüisi áatana éaka taahuak, ínel éakari: "¿Jábesa ïri Diosta béj-reka nokame? Kaabe ára Dios bejrita jiokore, ál-la Dios jíbba."

22 Të Jesús bem éerita jüneriaka, ínel ámeu jiaahuak:

—¿Jatchiakasem enchim jiápsipo kaa yánti éiya?

23 ¿Jítasu chë júne kaa obiachi, ínel jiau béchïbo: “Em
Dios bejrimeche jiokorituk”, o ínel jiau béchïbo: “Kíktekë,
huerama”?
24 Enchim júkäi jünerianakë béchïbo, ínapo jü Yoremta
Üusi ímï buíapo yäurata ín jípurë bétana jume Dios bejrim
jábeta ä jiokorinakë béchïbo.
Huanäi jü káraktilatau ínel jiaahua:
—Emoune ínel jiaahua, yejtekë em jípetekta nüka em
jóau bíchaa huéiye.
25 Senu huéchiapo, jü káraktila, sïmem bíchäpo kíkteka,
juka ä jípetekta tóboktiaka, ä jóau bíchaa siika Diosta
úttilsimeka.
26 Huanäi sïmetaka át guómtilataka taahuak, éntokim
yörisi Diosta looriata makkay, tüisim májhueka, ínel ji-
aahuay:
—Énte bejja ä bitchak juka kaa jaibu bíbithuamta.

Jesús juka Levíita núnnuk
(Mt. 9:9-13; Mr. 2:13-17)
27 Chúkula íkäi simsuko Jesús yeu siika, senu yäura
tómita náu tóij-lerota bitchak, Levíi tï téhuakamta, jum
tómita tótoijhuäpo kátekamta. Huanäi ínel áu jiaahuak:
—Ino sauke huéiye.
28 Huanäi kíkteka, sïmeta tójaka, áa sáu siika.
29 Chúkula éntok, Levíii ä jóapo buéresi pajkok,
Jesústa béchïbo, huanäi juebénaka jume yäura tómita
náu tóij-leerom mesahuim jokay, éntok huate yoremem
ámemaki.
30 Huanäi jume leyta am mamajtíame éntok jume
pariseerom jume discíipulom junneria jíaka, ínel ámeu
jiaahuay:
—¿Jatchiakem jume yäura tómita náu tóij-lerommak
éntok jume juëna yorememmak jïbuä, éntok jita jëye?
31 Jesús am yómmiaka, ínel ámeu jiaahua:
—Jume kaita ják ínnëame katim mérikota huáatia, të
jume kökoreme ál-la.
32 Ínapo kaa huame lútüla jiápsame núnuseka äbo siika,
ál-la Dios bejrita joame, am jíapsi kúaktinä béchïbo.

Ayuunota bétana natemaijhuame
(Mt. 9:14-17; Mr. 2:18-22)
33 Huanäi bempo ínel Jesústau jiaahuak:
—¿Jume Juanta discíipulom éntok jume pariseerom
discíipulom kaa jíjïbuä ayuunaka éntokim élaka Diostau
oraciompo nooka, jume em discíipulom éntok ë̈e? ¿Jatchi-
akasu?
34 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachem jum bóodau núnurim buähuamta emo táktiria máchile, juka jubemta ámemak áma aneyo?

35 Të taahuarim yúmanake, juka jubemta núk sákahuako. Huanäi ál-la huamei taahuarimmechim kaa jïbuänake.

36 Íkäi ejemplota két ámeu yétchak:

—Kaabe súpe bemelampo ili sánkota áma chúkchuktia, súpe öram chäbuä béchïbo. Të ínel ä yák éntok, jume súpe bemelam nasontenake, éntok kaa jüri jíbba, kaa áamak útti jü sánko bemela öramaki.

37 Kaabe jü vino bemelata huaka bea bóosa örapo ä tóttöa. Áma ä kimakätek éntok, jü vino bemela ä síutianake juka huaka bea bóosata. Huanäi éntok, jü vino guötinake, éntok jume huaka bea bóosa júne kaa türika tahuanake.

38 Júnen béchïbo, jü vino bemela huaka bea bóosa bemelapo tottöhua. Júnëli náhuichikam kaachin ayunake.

39 Jábe júne juka vino jauhuey huémta jëyëteko, kaibu júchi juka bemelasi yáata jï báanake. Bueïtuk ínel jiaunake: “Jü vino jauhuey naateka ëriari chë türi.”

6

Jumé Jesústa discíipulom jimyore táapo tirijko bújam chúktiak
(Mt. 12:1-8; Mr. 2:23-28)

1 Séjtul sábala táapo, Jesústa jum etpo aman huéy, jume ä discíipulom tirijko bújam chúktiaka; mámammea am biitiaka am buäyey.

2 Huanäi huate pariseerom ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakasem jum jimyore táapo juka kaa jojohuamta johua?

3 Jesús am yómmiak:

—¿Jachem íkäi júne kaa jum jïojtepo ä nok-la juka Davidta yáakähui júnakoy jauhuey áapo tüisi tébäureka éntok jume áamak aneme?

4 Jáchin jum Diosta jóapo kibakeka jume páanim Diosta bíchäpo órekame, buäka, éntok jume áamak aneme két am miikak, huame páanim kaa kía jábe júne am buabuäye jume tiöpopo nésahueme jíbba.

5 Ínel két ámeu jiaahua:

—Ínapo jü Yoremta Üusi chë nésahue sábala taahuarita béppa.

Jü yoreme huakiam mámakame
(Mt. 12:9-14; Mr. 3:1-6)

6 Chúkula sábala táapo két ínel yeu siika, Jesús jum
sinagogapo kibakeka am majtiay. Huanäi yoreme áma
aaney jum bátam bétana huakiam mámaka;
7 huanäi jume judíom ley am mamajtíame éntok jume
pariseerom Jesústat suaka ä bitchay, ä bít báreka jachu
jum sábalapo ä tútenake jäni ti éaka, huáachï jíahuiteka ä
nätua báreka.
8 Të áapo tüisi bem éerim täyay, huanäi jü yoreme
huakiam mámakamtau ínel jiaahua:
—Kíktëe, násukë emo kétcha.
Huanäi áapo kíkteka, áme násuk huéeka taahuak.
9 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Senu huémtane enchimmeu nátemaij báare: ¿Jachu
türi jäni sábalapo tühuata yáa béchïbo, o kaa tühuata yáa
béchïbo? ¿Jíapsita jínëu béchïbo, o jíapsita úhua béchïbo?
10 Huanäi jume áa chíkola aneme bíchaka, jü yoremtau
ínel jiaahua:
—Em mámamë rútuktia.
Huanäi áapo ínel am yáuhuak. Huanärim türika
taahuak.
11 Huanäi jume pariseerom éntok jume judíom ley am
mamajtíame tepam kujtiaka taahuak. Huanärim náu
ejtejhuay, jáchin ayuka juka Jesústa kaa tüisi ä tahuaria
báreka.

Jume dooce apóstolim yuktiahuakähui
(Mt. 10:1-4; Mr. 3:13-19)

12 Huamëi taahuarimmechi Jesús béja júya káhuiu siika,
áman Diostau oraciompo nok báreka. Sïme tukaapo
Diostau nookak.
13 Yeu mátchuk béja, jume ä discíipulom núnnuk. Huanäi
senu loseenam áma sïmem násuk yeu púuhuak. Huanäi
béja jume apóstolim ti am téhuaatuak:
14 Jü Símon, Peero ti ä téhuaatuak, éntok jü Andrés ä
sailahua, Jacobo éntok Juan, Felipe éntok Bartolomé,
15 Mateo, Toomas, Jacobo Alfeota üusi, Símon Zeloote ti
téhuaakame,
16 Judas Jacobota saila, éntok Judas Iscariote, áamak
anekasu ä nénkakame.

Jesús juebena géntemta aniak
(Mt. 4:23-25)

17 Huanäi ámemak kóm yepsak. Huämï béja bueka
päriapo taahuak, ä discíipulommaki éntok huate
géntemmak jume Judeapo jomeme, Jerusalémpo éntok
bahue mayoat Tiropo éntok Sidónpo jomemtaka. Jesústam
jíkkaij báreka áma yáij-latukay, éntok bem kökoa emo
úhua ïaaka.

18 Jume kaa yánti jiápsekame, lemoonio espíritu chïcha
machik bem jípurë béchïbo tütehuay.
19 Huanäi sïme jü génte át jálojti báreka tepa éiyay,
bueïtuk jü úttiära át yeu huéiyey. Júnëli béja sïme
kökoreme türiay.

Jü al-leehuame éntok sirokhuame
(Mt. 5:1-12)

20 Huanäi Jesús jikau remteka ä discíipulom bíchaka, ínel
jiaahuak:
—Al-leäem eme jume poloobem, bueïtuk eme ä áttiak
juka Diosta reytaka nésahuëhui.
21 'Al-leäem jume én tébäureme, bueïtukem jóboriana.
'Al-leäem eme én buaname, bueïtukem chúkula atnake.
22 'Al-leenakëem eme jume yoremem enchim omtiayo,
éntok enchim am omouteyo, éntok enchim am bueere
aahuayo, éntok enchim téhuam júne kaa jíkkaij péehuayo,
Yoremta Üusi, enchim súalë béchïbo.
23 Tüisem emo al-leetua hua taahuarichi, bueïtukem
buéresi tühuata mabetnake jum téhuekapo. Bueïtuk bem
yoiyöturim két ínel ámemak aayuk, jume profeetammaki.
24 'Të jiokot machi enchim béchïbo, riikom, bueïtukem
ímï buíapo béja ä jípusuk, juka enchim al-leähui.
25 'Të jiokot machi enchim béchïbo, eme én jojóborime,
bueïtukem chúkula tébäurinake.
'Të jiokot machi enchim béchïbo, eme én acheme,
bueïtukem chúkula sirokaka buannake.
26 'Të jiokot machi enchim béchïbo, eme sïme genteta
tühuata jíba enchim bétana nokayo, bueïtukim junëli
ámemak aaney, jume bem áchayhuarim jume profeetam
ára nókïchimmaki.

Itom omtíame nák sáyhuame
(Mt. 5:38-48; 7:12)

27 'Të eme íkäi jíkkajame, enchimmeune ínel jiaahua:
Enchim kaa bíbit péame, akem am nákke. Jume enchim
omtíame éntok, tühuatem ámeu johua.
28 Juka Diosta tuhua am makka, jume béttesi enchimmet
nokame. Jume emo bétana kaa tüisi nokame, oraciompo
Diostahuem am nok-ria.
29 Jábeta jópemmet enchi chóchonako, jume senu
jópeme au óóre. Jábeta sakom enchi úhuak, éläposu két
em súpem huériunake.
30 Jábeta émou nétaneyo, Akë ä miika. Em áttia enchi ä
úhuak junne, katë áu ä äahua.
31 Jíta enchimmeu yáaria ïähui, júkärem ámeu yáuhua,
jume huatemmehui.

32 'Eme jume enchim nákeme jíba nákëteko, ¿jita tühuatasem chë áa béppa johua? Bueïtuk jume juëna yóremem két íkäi johua.
33 Éntokem huaka genteta tühuata enchimmeu joamta, huame jíba tühuata joätek, ¿jita tühuatasem áma jájamnake? Bueïtuk jume juëna yóremem két íkäi johua.
34 Éntokem huaka enchim ä nóttirianakemta jíba jita réreuhuäteko, ¿jita tühuatasem áma jájamna? Bueïtuk jume juëna yóremem jita emo réreuhua, ánëli beekik mabet báreka.
35 Bueïtukem am nákke, jume kaa enchim bíbit péame, tühuata ámeu joaka. Jítem réutebo, kaita ámet jita boobíchaka. Júnëli hua buéresi tühuatem jájamnake. Éntokem jü Dios chë sïmem béppa nésahuemta üussitunake. Bueïtuk áapo tua türi, huame kaita baysahuemmeu bíchaa, éntok huame juëna yorememmeu bíchaa.
36 Jábetem jiokolë, itom Dios Áchayta jábeta jiokolë bénasi.

Kaita huitti jüneriaka jábetat nokhuame
(Mt. 7:1-5)

37 'Katem jabetat bettesi nooka, huanärem kaa Dios yäurata bínnake. Katem jábetat bettek nooka. Huanärem Diosta bétana kaa bette nokta mabetnake. Jábetem jiokore. Huanäi Dios két enchim jiokorinake.
38 Jábemem jita mímika. Huanärim két enchim miknake. Kojtalimpo, tüisi yoyoata éntok pittiata kía abe guötemta enchim mámampo ä máknake. Bueïtuk Dios jü ili kútay enchim jujünakteyi, huayïrem jünaktena.
39 Jesús íkäi ejemplota ámeu yétchak:
—¿Jachu jü lípti senu líptita ára huériunake jäni? ¿Jachum kaa náhuichika guójöku kóm huáttinake?
40 Jü disciipulo kaibu ä maestrota béppatunake. Të hua ä maestrota ä majtiakäu ä chúpako, ä maestrota bénanake.
41 '¿Jatchiakasë juka ili chúkita jabetat púJpo órekamta bitcha, huaka kúta buëuruta em púJpo bökamta éntok, ëe?
42 Të huaka kúta buëuruta em púJpo órekamta kaa bitchatek. ¿Jáchisintuke ínëli áu jiaunake em sailabehui: "In saila, juka ili chúkta em púJpo em jípurëu, enchine yáa huík-ria báare"? ¡Dios huatihuamta mamatome! Báchë juka kútata em púJpo órekamta yeu huikke. Huanäi ál-lë tüisi bíchaka juka ili chúkta em saila púJpo ára yeu ä huikrianake.

Jü júya ä takam béchïbo táyahua
(Mt. 7:17-20; 12:33-35)

43 'Jü júya türi kaibu kaa türim takanake. Jü júya kaa türi
éntok, kaibu türim takanake.
44 Bueïtuk sïme jü júya juka takata béchïbo táyana: Jume
chunam kaa júya huíchakame am tataka; jume párasim
júne táchïno kaibu am takanake.
45 Jü tü yóreme tühuata johua, bueïtuk jü ä tü éerihua ä
jiápsipo ayka. Huä juëna yoreme éntok, kaa tühuata johua,
bueïtuk jü juëna éeri ä jiápsipo ayka. Bueïtuk hua ä noki
ä tempo yeu huéeme hua jiápsipo ä jípurë bétana huéiye.

Jume guoy kaari nahuam
(Mt. 7:24-27)
46 '¿Jatchiakasem, "Señor, Señor", ti inou jiaahua, ín
nésau kaa joaka junne?
47 Enchimne téjhua báare, huaka inou yepsaka nee
nok jíkkajamta éntok ín nésau joamta, jábeta bénasi ä
machiakähui:
48 hua senu yoremta káatë bénasi maachi. Huäri béja
mékka kóm jïbuejeka, juka kárita tétachä nahuatuak.
Huanäi baniata yepsako, bathue jikau siika. Huanäi jü bäa
tepa úttia át yeu siika, jü kárichi, të kaa ä tátabek, bueïtuk
jü kári tétat nahuakäy.
49 Të hua ín nooki jíkkajame éntok kaa ín nésau
joame, hua yoreme buía buálkopo kári kaa nahuakamta ä
yáakamta bénasi maachi. Huanäi baniata yepsako, bathue
jikau siika. Huanäi jü bäa tepa úttia át yeu siika, jü kárichi.
Huanäi mójti huétchek, éntok kaita béj-reka taahuak.

7

Jesús centuriónta sáulero tütek
(Mt. 8:5-13)
1 Chúkula Jesús jü gentetau noksuka, pueblo Caper-
naumpo kibakek.
2 Senu sontarommeu yäut áma jóakay ïri éntok
nésaulerota áma jípurey íkäi éntok áapo tüisi ä nákkey,
të mukiapo kökorey.
3 Jü centurión, Jesústa bétana nokhuamta jíkkajaka,
yorem yoiyöturim gente Israelpo joomem áu bíttuak áman
ä núnuka ä nésaulerota ä jítto ïaaka.
4 Huanärim bempo Jesústau yájaka, jiokot áu jiaahua,
ínel jíakari:
—Ïri capitan íkäi át ä buanähuë áu yáapo yúmala,
5 bueïtuk áapo juka itom génte nákke; huépü sinagogata
itom yáariala.
6 Huanäi Jesús ámemak siika. Të abe ä jóau ä yebisisey,
jü centurión huate ä amiigohuam áu bíttuak, ínel jíakari:

—Señor, kate jáchin éiya, kanne áma näikiapo yúmala jum ín jóa jöta bétuk inou em nóitinakëhui.

7 Huäri béchïbo ínapo kanne áman émou siika kaa tüisi ino ériaka. Ímïre ín jóa päku nésauta nooka, huanäi béja jü ín jóapo ín sáulero türinake.

8 Ínapo két yäurata bétuk káttek, éntokne yäurata jípure. Huanäine huépü sontarotau ínel jiaunake huëe, huanäi huéenake; senukuhui éntok binë huéiye, huanäi inou huéenake; éntok ín sáulerota jita nee ä yáa sáhuëu, ä yáanake.

9 Huanäi Jesús, íkäi jíkkajaka át guómtek, huanäi jume géntem ä guojaasemmeu kúakteka ínel jiaahua:

—Ínapone én ínel jiaahua, Israelpo júnene kaa ínëli úttesi Diostat ehuamta téula ï yoremtat bénasi.

10 Huanäi jume áman sáyhuakäme jóau nótteka, huaka kökoremta türilata téuhuak.

Jesús jámut jókoptulata asoa jíabitetuak

11 Chúkula Jesús jü pueblo Naín tí téhuakäu bíchaa huéiyey, jume ä discíipulommaki éntok juebena gentetamaki.

12 Pueblopo áman kíkkimuhuäpo ä yepsako, mukilata hueriyhuamta bitchak, ä mäabokam kaatey, ï mukila jámut jókoptula ä asoakay kaabeta éntok jípurey. Juebénaka huate áamak kaatey pueblopo jóakame.

13 Huanäi Señor ä bíchaka, ä jiokoleka, ínel áu jiaahua:

—Katë buaana.

14 Huanäi jü ánimatau rúkteka kajat mámtek; huanäi jume ä huériame jáptek. Huanäi Jesús mukilatau ínel jiaahua:

—Jübua yötume, émoune ínel jiaahua: ¡Yejtëe!

15 Huä mukilatukäu yejteka nok táytek, huanäi Jesús ä áyehuata ä mákkak.

16 Íkäi bíchaka, sïmetaka guómtilataka taahuak, éntokim Diosta úttil táytek, ínel jíaka:

—Senu profeeta kaa náksi yörisi machika ito násuk áu tóboktiala.

Ínëlim ket jiaahua:

—Dios ä pueblo ania báreka äbo kóm yebij-la.

17 Huanäi sïme Judea buiärapo éntok áa chíkola jíkkaijhuak juka Jesústa yáakähui.

Juan Bautistata bétana Jesústau sáyhuakäme
(Mt. 11:2-19)

18 Juan Bautistata íkäi jita sïmeta bemelasi huémta
ä jüneriak, bueïtuk jume ä discíipulom ä ejtejhuariak.
Huanäi guoy ä discíipulom núnnuk,
19 huanäi Jesústau am jaasek ä temaij ïaaka: ¿Jachu
áapörik ájäriatukähui jü Cristo yebijnakeme, o täbuik bem
boobinnakëhui?
20 Jume Juanta áman jaasekäu, Jesústahuim rúkteka, ínel
áu jiaahua:

—Juan Bautista itom émou bíttuak enchi itom temaij
ïaaka: ¿Jachë émpotuk ájäria jäni jü Cristo yebijnakeme,
öte täbuik boobinnake?

21 Sep huämï horapo, Jesús juebena kökoreme éntok
juëna kökoata jípureme tütek, éntok kaa türi espíritum
jípureme yeu am béb-riak, éntok két juebena liliptim
bíttuak.
22 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Sájakem juka enchim bíchakäu ä ejtejhuaria juka
Juanta éntok enchim jíkkajakähui. Jume liliptim bitcha;
jume lolöim naa kaate; éntok huame sähua lepra téamta
jípureme türia, nanakapim jíkkaja, kókkolam jíabite,
éntok huaka nokta yore jínëuhuamta bétana huémta
poloobemmeu nokhua.

23 Tühuata jájamla jü nee súaleka kaa áu náyoteme.

24 Jume Juanta áman jaasekäu am sákasuk, Jesús jume
géntemmeu nok táytek jü Juanta bétana, ínel jíaka:

—¿Jítasem bít báreka éiyay jum see päriapo? ¿Júya
bakuliata jekay yoohuamta jäni?

25 Éntok jútchi, ¿jitasem bít báreka áman yeu sájjak?
¿Senu yoremta tülisi sánkokamta jäni? Të jume ujyorisi
tülisi sánkokame, éntok jume tülisi kaitat obisi éaka, éntok
sïmeta jípureka ímï buíapo jiápsame, reyim jóapom aane.
26 Të, ¿jitasem bít báreka áman yeu sájjak? ¿Senu
profeeta Diosta bétana nokamta jäni? Jeehui, tua lútüriapo
senu profeetata béppa chë yörisi maachik.
27 Ïri Juanta bétana huéeme jiöjteri:

In noki huériamtane emopat jaase,
juka böota em huéenake páman tütenakë béchïbo.

28 Enchimmeune nooka sïme géntem násuk kaabe chë
yörisi maachi jü Juan Bautistata béppa; të júnentaka junne,
huam Diosta reytaka nésahuepo jü chë ilitchisi ériahuame
huäri chë yörisi maachi áa béppa.

29 Huanäi íkäi jíkkajaka, sïme gente éntok jume im-
puestom tómi náu totojame, Juanta batöhuamta ma-
bet-latukäihui, Diostam súsualek éntokim ä lútüria tíaka
taahuak.

30 Të jume pariseerom éntok huame leyta am mama-
jtíame, katim Juantau emo batötebokähui, inëlim béja
kaitapo ä yáuhuak juka Diosta áme bétana näikiari.
31 Huanäi Señor ínel jiaahua:
—¿Jábeta bénasine am bínnake jäni, jume yoremem én
kat-riame? ¿Éntok, jita bénamsamme?
32 Jume usim pláazapo jokame bénasim ántuari entok
náu nokaka éntok ínel jíame: ‘‘Baka kusiaite enchim
jiponriak të eme kaa yëkak. Buikimte siroksi machisi jíame
enchimmeu buiikak jiöbe të eme kaa buaanak.”
33 Bueïtuk Juan Bautistata yepsak, kaa páanim buäyey
éntok kaa vino jëyey, huanärem Juanta lemooniota ä
jiápsipo jípurë tíiya.
34 Huanäi jü Yoremta Üusi ím yepsak, jïbuäka éntok vino
jëyeka; huanärem ínel jiaahua, ï yoreme tepa jíjjïbuä éntok
vino jejëye. Jume yäura tómita náu tóij-lerommaki éntok
jume kaa Diosta yöremmaki tüisi áu huéria.
35 Jü kóba súahua Diosta bétana huéeme ä üusimmet
bíttu.

Jesús, Símon pariserota jóapo aane

36 Senu parisero juka Jesústa jïbuä núnnuk, huanäi ä jóau
kibakeka mesau yejtek.
37 Huanäi senu jámut áma pueblopo jóakame kaa
tühuata boojoriaka, jünéaka Jesústa Símonta jóapo mesau
kátekäu, ili téta sótöpo perfumeta musäla jubak, áma
nüpak.
38 Áma bétana áu sika ä guókpo áu yejtek, buanaka
ópuammea ä kómoniria táytek jume guókkim. Ëntok
ä chonimmea am huaachaka, am bebesiitoy éntok bäa
musäla jubak ámet töak.
39 Jü parisero Jesústa jïbuä núnulame íkäi bíchaka, ä
jiápsipo ínel éiyay: “Ï yoreme tua profeetatuko, ä jüneria
éiyey ä jábe jámuttukähui, ï jámut chïcha machik jiápsek,
éntok kaa tü böota boojoria, éntok áachä mámmatua.”
40 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:
—Símon, senu huémtane émou nok báare.
Huanäi ínel áu jiaahua:
—Nokäe, Maestro.
41 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:
—Senu yoreme guoy yoremem tómita am réuhuakäy.
Huépülaka mamni cien denariom ä huikiriiyay, senu éntok
cincuentam.
42 Huanärim kaitay ä béjtua máchika taahuak. Të
áapo náhuichim jiokorek junëlim béja kaita ä huikiriaka

taahuak. Nokäe, ¿bueïtuk jábesu júntuk chë júne ä nákeka taahuak?

43 Símon ä yómmiaka ínel áu jiaahua:

—Jíba tua jü chë juebena tómit jiokorihuakame.

Jesús ínel áu jiaahua:

—Tepë tüisi ammäli jiaahua.

44 Huanäi Jesús, jámuttau kúakteka, Símontau ínel jiaahua:

—¿Íkäi jámuttë bitcha? Em jóaune kibakek, të bäam júne kaa nee miikak ín guókim béchïbo; të ï jámut ín guókim ä ópuammea kómoniala, éntok ä chonimmea am huaachak.

45 Katë nee besiitok, të ï jámut éntok, nee ím yepsak naateka, kaa chúkteka ín guókim bebesiito.

46 Katë aceiteta júne kóbat inot huáttiak; të ï jámut bäa musäla jubak ín guókimmet huáttiak.

47 Huäri béchïbone ínel émou jiaahua, jume ä yún Dios bejrimmet jiokorituri; bueïtuk tüisi kaa béttek ä jiápsekä béchïbo. Bueïtuk hua jábe kaa jaiki béchïbo jiokorihuakame, kaa tua jábeta nákke.

48 Huanäi Jesús jü jámuttau ínel jiaahua:

—Béjë jiokorihuak em Dios bejrim bétana.

49 Huanäi jume mesau áamak jokame, náhuim ínel jiau táytek:

—¿Jábesa ïri, jume Dios bejrim júne jábeta jiokoreme?

50 Të áapo jámuttau ínel jiaahua:

—Jü chíkti em jíapsimak Diosta em súalekäu enchi jínëuk. Kaitachë jáchin éaka huéiye.

8

Jume jáamuchim Jesústa aniakame

1 Chúkula ínel yeu siika. Jesús sïme buere pueblom-mechi éntok il-lïchimmechi ámeu noksisimey éntok am téjhuaasimey juka bemela nokta Diosta reytaka nésahue bétana huémta. Jume dooce discíipulom éntok áamaki.

2 Éntok huate jáamuchim kaa türi espíritummea éntok kökoammey türialame áamakim kaatey, áme násuk entok María jü Magdalena ti téhuaakame, íachïri guoy búsan lemooniom át yeu sákalatukay;

3 Juana, jü Chuuzata juubi, Heroodesta móoroma, éntok Susana, éntok huate jáamuchim bem jita jípurëmakim ä aniay.

Et-leerota ejemplo
(Mt. 13:1-9; Mr. 4:1-9)

4 Juebena génte áma joome, éntok sékäna joome, áma áu náu yájjak, Jesústahui ä bít báreka, huanäi íkäi ejemplota ámeu nookak, ínel jíakari:

5 —Jü et-leero yeu siika juka ä báchiahua echíseka. Ä echay éntok, huate böo mayoat huáttek huanäi át chéptihuak, éntok huikichim jikat bétana yájaka ä buäka.

6 Huate báchia tétapo huáttek. Huanäi síuhuek, të huaakek, bueïtuk buía kaa bäaritukay.

7 Huate báchia éntok júya huíchata sisihuëpo huáttek. Huanäi jü júya huícha áamak síhueka ä jíabi mëak.

8 Huate éntok türi buíapo huáttek. Huanäi yötuka tüisi chúppuk, huépü báchia cien báchiam nénkak.

Íkäi noksuka, Jesús tüisi kusisi ínel ámeu jiaahuak:

—¡Jükä ín nooki jíkkaij báareme ä jikkaijnake!

Jíta béchïbosum türi jume ejemplom
(Mt. 13:10-17; Mr. 4:10-12)

9 Huanäi jume ä disciipulohuam ä temajek:

—¿Jáchisu ä jiau báarehui ikäy ejemplota?

10 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua:

—Eme yeu púari ä jüneria ïaahuaka juka kara át jüneehuamtachi Diosta reytaka ä nésahuepo ayukamta. Të jume huatemmeu éntok, jita ámeu nok bárëteko, ejemplommey jíbba. Bueïtuk bíchakam júne kaa bínnake, éntok jíkkajakam júne kaa át jüneenake.

Jesús el-lerota ejemplo ámeu nooka
(Mt. 13:18-23; Mr. 4:13-20)

11 'Ínel jiau báare, jü ejemplo: Jü báchia jü Diosta nooki;

12 jü báchia böo mayoat huáttekame jume ä jíkkajame, huanäi sep jü diablo ámeu yepsaka, juka noki bem jiápsipo ayukamta am úhuaanake kaa ä súaleka bem jínëutunakë béchïbo.

13 Jü báchia tétapo huáttekame, jume ínel ä jíkkajame. Al-leakam ä mabeta, të katim naahuak; ímëi chúbala ä sússuale, huanärim ili obiachisi ä huée táytek amáu bícham nóttinake.

14 Jü báchia huíchapo huáttekame ímëi ínel jume ä jíkkajame të katekasum jü yún jitat obisi éehuame, jü yún jita kaa naksi jípu péehuame éntok jü ujyória tüisi ímï át jíapsihuame ä jíabi mënake, huanäi béjam kaa takanake.

15 Të jü báchia türi buíapo huáttekame ímëi ínel jume türi jíapsimak éntok yö lúl-la nokita bem jíkkaij-läu ëeriame, ímëi ínel yü tutti takata nénkame.

Jü machiriata ejemplo
(Mr. 4:21-25)

16 'Kaabe machiriata bébeetia sótöriy ä páttia báreka,
éntok kaibu tariimata bétuk júne ä órenake; ál-la metjikat
chöla ják ä órenake, áman kimume ä machirianakë
béchïbo.
17 Bueïtuk kaita jita ják éhuil óorek sïme jauhuey
júne yeu machinake; éntok kaita ják éhuil ésori, kaa
jüneriatunake ti kaa maachi, bueïtuk sïme yeu machinake.
18 'Áachem suaka, ä jíkkaja; bueïtuk sïme jume jita
jípureme, júchi huatek mákna, të jü kaita jípureme, éntok
juka ä jípu máchirëu júne úhuaana.

Jesústa áiye éntok ä sailahuam
(Mt. 12:46-50; Mr. 3:31-35)

19 Huanäi jü ä áyehua éntok jume ä sailahuam áu yájjak,
tem karam áu rúktey juka genteta büru béchïbo.
20 Huanäi senu ä téjhuak, ínel áu jíaka:
—Em áiye éntok em sailam päkum aane enchi bít báreka.
21 Të áapo ínel ámeu jiaahua:
—Jume Diosta noki jíkkajame éntok ä joame, ímëi ámëria
jü ín áiye éntok ín sailam.

Jesús jekata yánti tahuatuak
(Mt. 8:23-27; Mr. 4:35-41)

22 Séjtul táapo Jesús canoapo ámemak huéeka ä
discíipulommaki, ínel ámeu jiaahuak:
—Baubäa huáytanate kannake.
Huanärim áman bíchaa sájjak.
23 Të áman bíchaa am katey, Jesús kótchok. Huanäi senu
huéchiapo jeka úttiaka naatek, bäa násuku. Jü canoa éntok
bäam jajjayu táytek, éntok rópti machisi jínhua aaney.
24 Huanärim Jesústa bússak, ínel áu jíaka:
—¡Maestro! ¡Maestro! ¡Béjate abe rópte!
Huanäi áapo yejteka, úttiaka áu nónokak jü jekatahui
éntok jume máaremmehui; huanäi sïme kiktek entok sïme
yánti taahua.
25 Huanäi béja ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—¿Jáksu ayka jü enchim Diostat éhuame?
Të bempo, at guómtilataka, kaa jáchin an máchika
taahuak huanärim náu ínel jiaahuay:
—¿Jábesa ï yoreme, bäata éntok jekata júne sáuhue,
éntokim ä nok jíkkaja?

Jü yoreme gadareno lemooniokame
(Mt. 8:28-34; Mr. 5:1-20)

26 Gadarenom buiärapom yeu yájjak, baubäa huáytana,
Galiléau lul-la.

27 Jesústa canoapo kóm chéptek, senu yoreme áma
pueblopo jometaka ä nankirika siika. Ïri bínhua naateka
lemooniota jípurey. Kaa sánkokay, éntok kaa ä jóapo
jiápsay; ál-la kókkolam mamähuäpo násuk jíba aaney.
28 Huanäi Jesústa bíchaka, guókpo tónommia áu kíkteka,
kusisi chayeka:
—¿Jítasë ínomak jípure, Jesús, Dios jikat kátekamta
Üusi? Emoune íkäi aahua, katë nee jiokot johua.
29 Jesús éntok béja kutti át nónokak jü kaa türi
espíritutachi yoremtat yeu ä huée sáhueka. Béja bínhua
át jóakay jü kaa türi espíritu; jü gente cadeenammea ä
susumay guókpo éntok mámpo; të áapo am chúkchuktiay
huanäi jü lemoonio ä núk sisimey mékka ánia see päriahui.
30 Huanäi Jesús ä nátemajek:
—¿Jáchisë téhuak?
Áapo éntok ínel ä yómmiak:
—Legión tine téhuak.
Bueïtuk juebena lemooniom át kimulataka át
jóatelatukay.
31 Huanärim Jesústau jiokot jiaahuak, kaa jum kaa
machikun guójöria mékka kömi emo bíttua ïaaka.
32 Ámanim káupo büru koohuim rejtey ámam
jïbuäsasakay, huamechïrim kimu rókaka áu nookak;
Jesús éntok am jehuiteriak ámecham kimunakë béchïbo.
33 Huanäi jume lemooniom yoremtat yeu sájaka kohuim-
mechim kimuk ímëi éntok sïmetaka jum sibapo emo kóm
guötiaka bäapo kóm huáttekam, áma ropteka kókkok.
34 Huanäi jume kohuim suayame, íkäi bíchaka,
guómtilamtaka tennek huanärim am téjhuak jum pueblopo
éntok ranchommechi.
35 Huanäi jü génte yeu sájaka ä bitchak juka jita áma
yeu sikamta. Huanärim Jesústau yájaka, juka yoremta
áma téuhuak juka lemooniom át yeu sákalatukäuta,
Jesústa guókpo kátekamta, sánkokamta éntok yúmalasi
suakamta. Huanärim májhueka taahuak.
36 Jume ä bíchakame, am ejtejhuariak jáchin ä
tütehuakähui juka lemooniom jípurëuta.
37 Íäribéchïbo, sïme jü génte juebénaka áma aneme jü
Gadara buiärapo éntok huíkola ják jóakame, Jesústam sim
sáhueka áamak jiaahuay, bueïtukim tüisi májhuey. Huanäi
jü Jesús, canoapo kibakeka, siika.
38 Jü yoreme lemooniom yeu béb-riari áamak jiaahuay,
áamak huée rókaka. Të Jesús ä simtuak, ínel áu jíakari:
39 —Em jóahuë nótte; Akë am ejtejhuaria jáchin machisi
buere jita Diosta émomak yáakähui.

Huanäi áapo siika, ä noksimeka sïme pueblopo jita buéresi Jesústa áamak yáakähui.

Jairota maala éntok jü jámut, Jesústa mantommet jalojtekame
(Mt. 9:18-26; Mr. 5:21-43)

40 Juka Jesústa nótteko, büru génte al-leaka ä mabetak, bueïtuk sïmetaka ä boobíchaïhuiy.

41 Senu yoreme Jairo ti téhuaaka áu yepsak, tiöpopo kóba yöturi. Jesústa guókpo tónommia kíkteka, jiokot áu jiaahuay ä jóau ä kibak ïaaka.

42 Bueïtuk huépülak jíba malakay, dooce huásuktiriam jamak ják huériay; únna kökoreka béja abe muukey. Huanäi juka Jesústa áman bíchaa ä huéesimeyo, büru gentetamaki huanärim tüisi ä pítpittiay.

43 Të senu jámut éntok béja dooce huásuktey mecha kökoata bénasi ójbo kaa chúkteka át huéiyey sïme juka ä tómita ä jípurëu am mák-latukay jume mérikom, të kaabe ára ä úhuay juka kökoata.

44 Amatana Jesústau sika jume ä mantommet át jálojtek, huanäi senu huéchiapo áma horapo kíktek jü ójbo át yeu huéeme.

45 Huanäi jü Jesús ínel jiaahua:

—¿Jábesu inot jálojtek?

Kaabeta béja áu yeu buísek, jü Peero éntok jume huate áamak aneme ínëlim jiaahua:

—Maestro, jü génte büruka enchi pítpittia éntok enchi yuyüa jákübo junne, éntoke nátemaje: "¿Jábeta emót jálojtekähui?"

46 Të Jesús ínel jiaahua:

—Jábe inot jálojtek, bueïtuk ínapo ä ínnëak, úttiärata inot yeu sikähui.

47 Huanäi jü jámut, ä bíchaka áu jüneriahuakähui, áu yoosimeka áu rúktek huanäi Jesústa guókpo tónommia kíktek. Sïme genteta jíkkajäpo áu yeu buíssek jita béchïbo áachä jálojtekähui, éntok jáchin bénasi läutipo áu türiakähui.

48 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—In maala, jü em Dios eäu enchi tütela. Yánti jiápsekë huéiye.

49 Ketune Jesústa nokaysu, senu áma yepsak, tiöpopo kóba yöta jóa bétana, Jairotau ínel jíakari:

—Em mala béja muukuk; katë juka Maestrota múksi bitcha.

50 Jesús ä jíkkajaka ínel áu jiaahuak:

—Katë májhue; chíkti em jíapsimake nee súale, huanäi türianake.
51 Jum jóau yepsaka, kaabeta täbuik éntok áamak áman
kibaktuak, Perota jíbba, Jacobota, Juanta, ä paahua, éntok
juka ili usi jámutta áiye.
52 Sïmetakam buaanay, éntokim tüisi ä sirok-riay. Të
Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Katem buaana. Kaa mukila jü ili usi jámmut, kía
kótche.
53 Tem kía ä akbuay, bueïtuk bempo tüisi jüneiyay ä
mukilatukähui.
54 Të áapo, mámpo ä buíseka úttiaka áu nónokak ínel
jíakari:
—Empo ili usi jámmut, yejtëe.
55 Huanäi jü jíapsi áu nóttek, éntok sep yejtek; huanäi
Jesús ä jïbuätua nésahuek.
56 Jume ä áchayhuam éntok tepam át puj jáptek; të Jesús
tüisi am téjhuak kaa jábetau am jíal sáhueka juka áma yeu
sikamta bétana.

9

Jume dooce yeu bíttuahuakäme tekkil
(Mt. 10:5-15; Mr. 6:7-13)
1 Jesús jume ä dooce discíipulom náu tójaka, yäura
úttiata am mákkak, jume lemooniom yeu am bébnakë
béchïbo, éntok kökoreme tütenakë béchïbo.
2 Huanäi yeu am bíttuak, huaka Diosta reytaka nésahue
bétana géntemmeu am nok ïaaka, éntok kökoreme am
tüte ïaaka.
3 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Katem jita huéhueria böot béchïbo, borooniata junne,
bóosata, páanim, tómita junne. Huépülam jíbem súpeka
kaate, kaa guooyim.
4 Ják jóapo enchim yájakäpem aane, enchim sájäu tájti.
5 Ják pueblopo kaa enchim mabethuakäpem yeu kaate,
enchim guókim ámeu tóröchiata tátakeka, bem jüneenakë
béchïbo kaa tüisi bem ayukähui.
6 Bempo éntok yeu sájaka, sïme pueblom bëkatana naa
kaatey, juka tü nokta Diosta bétana huémta ámeu nokaka
éntok sïmekut jume kökoreme tüteka.

Juan Bautistata mukukä bétana nokhuame
(Mt. 14:1-12; Mr. 6:14-29)
7 Jü rey Heroodes kobanaro nésahueme Jesústa bétana
nokhuamta jíkkajak, jita benak ä jo sisimëhui. Huanäi
át guómtilatukay. Bueïtuk huate ínel jiaahuay: “Juan
kókkolam násuk jíabitela.”

8 Huate, juka profeeta Elíasta yeu machiak tíiyay. Huate
éntok, jábe profeetam jume bannaataka kat-riam jíabitek
tíiyay.
9 Huanäi Heroodes ínel jiaahua:
—Tësune ínapo juka Juanta kóba chúktiatebok. ¿Jábesa
júntuk ïri jü juebena jita ín áa bétana jíkkajähui?
Júnëli jü Heroodes ä bít báreka éiyay.

Jume mamni mil jïbuätuahuakame
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Jn. 6:1-14)

10 Jume apóstolim júchi yeu yájaka ä ejtejhuariak juka
Jesústa sïmeta juka bem yáakä bétana. Huanäi am
nüka, am núk siika, mékka ánia päria pueblo Betsaida ti
téhuaakähui.
11 Të jü génte ä jüneriaka, áa sáukim sájjak. Huanäi
am mabetaka juka tü nokta Diosta reytaka nésahue bétana
huémta ámeu nookak, éntok huame tua jiokot éame
kökoata am úhuak.
12 Të huanäi éntok kúpti táytek. Huanäi jume doocem
Jesústau rúkteka, ínel áu jiaahuak:
—Juka géntetë sákatua. Éläpom sájaka pueblom o
ranchom jariunake, buähuamta éntok ják bem jimyore-
nakëhui. Bueïtuk mékkate aane, ánia päriapo, kaabeta
jóakäpo.
13 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Emem am jïbuätua.
Huanärim ínel jiaahua:
—Mamni páanim éntok guoy kúchum jíbate jípure.
Jëitu, jamak ítapo áman sájaka buähuamta am
jínnurianake, ïri büru genteta béchïbo.
14 Jíba tuam jamak mamni mil yorememtukay. Huanäi
Jesús ínel ámeu jiaahua jume ä discíipulommehui:
—Móchalem náu am jóiya, sincuecuentam.
15 Júnëlim sïmem náu jóiyak.
16 Huanäi jume mamni páanim éntok jume guoy kúchum
nükari, téhuekau jikau remteka, tü nokta ámet chúppak.
Huanäi am näikimteka, jume ä discíipulom am mákkak, jü
gentetacham näikimte nésahueka.
17 Huanäi sïme jïbuäk, éntokim jóbuak. Huanärim dooce
canastam tápuniak, yeu bëkamtayi.

Peero, Jesústa Cristo tíiya
(Mt. 16:13-19; Mr. 8:27-29)

18 Júnakoy júnen yeu siika. Jesústa áapola Diostau
buanayo, jume ä discíipulom áamak aaney. Huanäi am
temajek, ínel jíakari:
—¿Nechim jábë tíiya?

19 Bempo ä yómmiak:
—Huate enchi Juan Bautistä tíiya. Huate, Elías. Huate éntok, jábe profeeta jauhuey huéria mukilataka jíabitelame.
20 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Emesu, ¿jáchisem ino bétana jiaahua? ¿Nechem jábë tíiya?
Huanäi Peero ä yómmiaka, ínel jiaahua:
—Émpë jü Diosta Cristo äbo yebisnakëhui.

Jesús ä muknakeu bétana am téjhuak
(Mt. 16:20-28; Mr. 8:30–9:1)
21 Të Jesús kúttilasi am téjhuak, kaabetau íkäi am nok sáhueka jáchin huéy junne,
22 éntok két ínel jiakari:
—Ínapo jü Yoremta Üusi yún jita kökosi kaa béj máchika inou huéenake. Jume yoiyöturim bétana, éntok jume tiöpopo chë áma nésahueme, éntok jume escribam nee omoutenake. Huanärim nee mënake, të báij taahuarim huéyne jíabitenake.
23 Huanäi sïmemmeu ínel jiaahua:
—Jábe júne ino sáu huée bárëteko, tókti áu nénkaka, chíkti táapo ä kúrus püaktiaka, ino sáu huéiye.
24 Bueïtuk sïme juka ä jíapsi jínëu báareme, ä tärunake, éntok sïme jábe ino béchïbo ä jíapsi tärukame, ïri ä jínëunake.
25 ¿Bueïtuk jítasu áma téunake jü yoreme sïme ániata yöoko, áu lütiätek, o áu tärukäteko?
26 Bueïtuk jü inot tihueme éntok ín nokiyi, ínapo jü Yoremta Üusi kétne ái tiunake, júnakoy lóoriapo yepsateko, éntok ín Átchay lóoriapo, éntok jume santo ángelesim lóoriapo.
27 Tëne én tua lútüriapo ínel jiaahua, jume huate imï aneme, katim bát kókkohuamta bínnake, Diosta reytaka nésahueu bíchäkatek júbua.

Jesústa takahua tábuiasi aú yáuhuak
(Mt. 17:1-8; Mr. 9:2-8)
28 Jesústa íkäi noksuko, guoj naiki taahuarim simsuko, ínel yeu siika. Perota, Juanta éntok Jacobota núk siika, káhuit jikau bíchaa, áman Diostau buan báreka.
29 Diostau ä buanayo, jü ä pujba täbuiasi bíttuk. Ä sánkohua éntok tósalisi éntok bélojkosi aayuk.
30 Huanäi éntok guoy yoremem áma yeu machiak, áamak ejtejhuaka. Moisés éntok Elíastukay.

31 Huanäi áme chíkola Diosta lóoria am machirialatukay.
Jachin Jesústa simnake bétanam nookay, Jésús buere joära
Jerusalémpo ahuä chupátuanakëihui.
32 Peero éntok jume áamak aneme, tüisim yetem jípurey.
Tem búsalataka, Jesústa lóoria ujyória bitchay, éntok jume
guoy yoremem áamak aneme.
33 Huanäi bempörim Jesústa tö sájako, jü Peero ínel áu
jiaahua:
—Maestro, ¡türi ímï ito béchïbo! Báij jötamte
ímï cháanake, huépülaik emo béchïbo, senuk Moiséjta
béchïbo, senuk éntok Elíasta béchïbo.
Të Peero kaa jüneiyay jita ä nokähui.
34 Íkäi ä nokaysu, namu áme béppa yéjtekam páttiak.
Huanärim guómtek, namupo kimuka.
35 Huanärim jiahuita jíkkajak jum namupo, ínel jíamta:
—Ïri ín Üusi ín nákëhui; áapörikem nok jíkkaja.
36 Chúkula juka nokta jíkkaijsukam juka Jesústa áapolaik
áma anemta bitchak. Bempo kaabeta ejtejhuaariak. Huanäi
huámechi taahuarimmechim kaabetau jíalek juka bem
bíchakä bétana.

Jesús usita lemooniota jípuremta túutek
(Mt. 17:14-21; Mr. 9:14-29)

37 Yokoríapo, káhuit kóm sájaka, génte juebénaka am
nankirika sajjak.
38 Huanäi jume géntem násuk senu yoreme tüisi kusisi
ínel jiaahuak:
—Maestro, émounä nétane ín usië nee bít-ria. Júkäi
huépülaik jíbane üusek.
39 Íkäi jípure, huépul lemoonio espíritu ä jaajaatia. Senu
huéchiapo chay tátayte. Huanäi huécheka sútatäti an
tátayte. Tempo áman sósomöchia. Huanäi jü lemoonio
espíritu kökosi ä tátabeka kaa ä tóij bábbare. Júnëli jiokot
ä antuasuka béja ä tóttoja.
40 Em discíipulommeune jiokot jiausuk lemoniota yeu ä
jaaria sáhueka, të katim áma yuumak.
41 Jesús ä yómmiaka, ínel jiaahua:
—¡Eme géntem kaita súalëram éntok jujuëna! ¿Jauhuey
tájtine enchimmak annake jäni, éntok enchimmet kaa
yúmaka? Inohuë ä huéria juka em üusi.
42 Huanäi juka usita áu yebisiseyo, jü lemoonio buíapo ä
tátabeka, úttia sútatäti ä antuak. Të jü Jesús juka lemoonio
espíritu jaiti machik béj-reka nónokak. Huanäi ä tütek juka
usita. Huanäi ä áchaytau ä nóttiriak.
43 Sïme ä yosireka taahuak, juka buéresi Diosta joähui.

Jesús ä múknake bétana am téjhua
(Mt. 17:22-23; Mr. 9:30-32)

Sïme át guómtilataka ä bitchay, juka Jesústa joähui. Huanäi éntok ä discíipulommeu ínel jiaahua:

44 —Íkärem tüisi jíkkaja, éntokem kaa ä koptia. Ínel yeu huéenake: ínapo, jü Yoremta Üusi ti téhuaakame, yoremem mámpo yéchana.

45 Të bempo kaa át jüneiyay, ïri nokichi. Dios ketune kee am pujtetuay, íkäi nokta bem jünerianakë béchïbo; át nátemay báreka júnem májhuey ïri nokichi.

¿Jábesu chë yöhue?
(Mt. 18:1-5; Mr. 9:33-37)

46 Huanäi jume discíipulom náu nok nássua táytek, jünee báreka jábesu áme násuk chë júne nésaunake jäni tíaka.

47 Huanäi Jesús am jüneriaka jita benak am éähui bem jiápsipo, ili usita nüka, áa náapo ä kétchak.

48 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Jábe júne íkäi ili usita ín téhuampo mabetako, nee mabeta; jábe júne nee mabetakame, juka nee äbo bíttualata mabeta. Bueïtuk jü enchim násuk hua kaa áu jitaleme, huäri chë yörisi maachi.

Huä kaa itom béj-reka huéeme, ito bétana huéiye
(Mr. 9:38-40)

49 Huanäi jü Juan ä yómmiaka, ínel jiaahua:

—Maestro, senukte két bitchak, lemooniom yeu jaasemta em téhuampo. Të kaa itomak huéiye; kíalïkute ä táktiriak.

50 Jesús ínel áu jiaahua:

—Katem ä taktaktiria; bueïtuk jü kaa itom béj-reka huéeme, ito bétana huéiye.

Kuttilasi ámeu nookak, jü Jesús, Jacobotahui éntok Juantahui

51 Jesús, téhuekau jikau ä mabennäu tiempota yúmasey, jíapsita tutti yéchaka, kíkteka böota nüka Jerusaléniu bíchaa huémta.

52 Jume nokta huériame áapat bíttuak, sájakam Samaritanom pueblou kiímuk, áa bia sïmeta tüte béchïbo jum ä yebijnakepo.

53 Të katim mabethuak, bueïtuk böo Jerusaléniu bíchaa huémtat bem katë béchïbo.

54 Ä discíipulom íkäi bíchaka, Jacobo éntok jü Juan, junëlim jiaahua:

—Señor, ¿jache táijta jikat bétana itom ámet kóm bíttua ïaa, júnak táapo Elíasta am yáakä bénasi?

55 Huanäi áapo ámeu kúakteka, tepa béttesi ámeu nónokak, ínel jíakari:

—Eme kaa jüneiya jita espírituta enchim jípurëhui.

56 Jü Yoremta Üusi kaa jume yorem jíapsim mëseka äbo siika, ál-la am jínëuseka.

Huanärim sékäna pueblou bíchaa sájjak.

Jume Jesústa guojaa báareme
(Mt. 8:19-22)

57 Böot am boojoay, Jesústau senu ínel áu jiaahuak:

—Señor, jákun em huëu bíchaa júnene emót chäka huéenake.

58 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Jume ayesim guojöriam jípure, jume huikichim jikat rejteme, toosam; të jü Yoremta Üusi jitat ä mutekaka ä bönakeu júne kaa jípure.

59 Senukuu éntok ínel jiaahuak:

—Ino sáukë huéiye.

Áapo éntok ínel ä yómmia:

—Señor, nechë licensia bátne ín átchay mäa báare.

60 Jesús ínel áu jiaahua:

—Akë am tójja; éläpo jume espíritupo kókkolam bem kókkolam maanake. Émpë yeu sika juka tü nokta Diosta reytaka nésahue bétana nooka.

61 Huanäi täbuika két ínel áu jiaahuak:

—Señor, enchine guojaa báare, Señor, të báchë nee tójja amanne ín jóapo aneme tebotuaka sim báare.

62 Huanäi Jesús ínel áu jiaahuak:

—Jábe júne arau manseeram buísek, amáu remtekäteko, kaibu tüisi áma huéenake jum Diosta reytaka nésahuepo böochi.

10

Jume setentam áman bíttuahuakähui

1 Chúkula sïmeta íkäi simsukäpo, jü Señor setentam áma yeu púuhuak. Huanäi béja guoguoyim náu áman bíttuak áapachi, sïme pueblompo o jákun ä yebijnakëhui.

2 Ínel ámeu jiaahua:

—Lútüriapo jü echi chúpeme juebenna, jume tekipanualerom éntok kaa jaiki. Huäri béchïbo jü etta átttiakamtahuem nooka, huate tekipanualerom áman ä bíttuanakë béchïbo, jukam etta tóboktianake.

3 Ámanem kaate. Ínapone enchim áman bíttua, kabara asölam robom násukun bénasi.

4 Katem nüuta áma huéhueriahuamta, tómita éntok
bocham junne, kaa huéhueria. Katem jápteka böot jábeta
tetebotua.
5 Ják jóapo enchim kimukäpo, ínëlem bát jiaunake:
‘‘Yánti jíapsihuame ïri jóata béchïbo.”
6 Huanäi jábe yánti jiápsekamta áma aneyo, jü enchim
yánti jiápsekähui áa béppatunake. Kaa júnentukäteko,
enchim yánti tü jíapsi, júchi enchimmeu nóttinake.
7 Éntokem huäri jóapo jíba tahuanake, jita enchim
mikhuamtem buäye, éntokem jëye. Bueïtuk jü tekipanu-
ame jíba jita kobapo yúmala. Katem huate jóahuammet an
sásaka.
8 Ják pueblopo junne, enchim kimukäpo, éntok enchim
mabethuakäpo, enchim äbojhuakämtem buäye.
9 Éntok jume kökoreme áma anemem tüte, éntokem
ínel ámeu jiaahua: ‘‘Huä Diosta reytaka ä nésahuepo kaa
mékka enchimmeu aane.”
10 Të ják pueblopo enchim kimukäpo, éntok kaa enchim
mabethuakäpo, böommehuem yeu sájaka, ínel jiaunake:
11 ‘‘Jü tóröchia ímï pueblopo ayukame junne, itom
guókpo chätulame, enchim béj-rekate ä tataknake. Ál-lem
íkäi jüneríanake, jü Diosta reytaka ä nésahuepo kaa mékka
enchimmeu aane.”
12 Tëne enchim téjhua hua taahuari nokta chúpey, chë
júne noki béttesi chúpatunake, huäri pueblotachi, hua
pueblo Sodoomä téamta béppa.

Huame pueblom kaa emo jíapsi kúaktia báareme
(Mt. 11:20-24)

13 ’¡Jiokot maachi, emo béchïbo, empo pueblo Corazín!
¡Jiokot maachi, emo béchïbo, empo pueblo Betsaida!
Bueïtuk huam Tiropo éntok Sidón pueblopo huaka
kaa jaibu jojohuamta áma yáahuak, enchim násuk
yáahuakamta, jauhuey bétanam emo jíapsi kúaktiasu
éiyey, éntokim chukurim súpete éiyey, éntok kóbat emo
nápojtua éiyey.
14 Të hua taahuari nokta chúpey, eme chë júne jiokot
máchiraata bínnake, hua génte pueblo Tiropo éntok Sidón
pueblopo joomem béppa.
15 Éntok empo pueblo Capernaum, ¿jache téhuekau tájti
emo tóboktia máchile? ¡Të áman táijta kaa tutukëpo tájtë
kóm jímmaana!
16 ’Jü enchim nok jíkkajame, nee nok jíkkaja; jü enchim
omouteme, nee omoute; jü nee omouteme éntok, juka nee
äbo bíttualata omoute.

Jume setentam yeu yájjak

17 Huame setentam tüisim al-leaka yeu yájjak, éntokim
ínel áu jiaahuak:
—Señor, jume lemooniom júne itom nok jíkkaja, em
téhuampo.
18 Jesús éntok ínel ámeu jiaahuak:
—Jehui, ínapo juka Satanásta bitchak téhueka bétana
kómhuéchemta yúku jímmaa bénasi.
19 Ínapone én úttiata enchim mákka bakochim éntok
machilim béppa enchim rejtinakë béchïbo, éntok sïme kaa
Dios huáatemem kobanake, éntok kaita enchim kökosi
yáanake.
20 Katem jume lemooniom emo yeu jajjasë béchïbo
al-leaka chépte; al-leakem jikau chépte, jume enchim
téhuam áman téhuekau jïojteri béchïbo.

Jesús buere al-leiya
(Mt. 11:25-27; 13:16-17)
21 Huämi horapo Jesús Espíritu Santopo tüisi al-lëiak.
Huanäi ínel jiaahuak:
—Ínapone enchi úttile, ín Átchay, téhuekata éntok
buíata áttiakame, jume tüisi jita täyame éntok jítat suame
empo íkäi am ésoriala jume ili usimmeu yeu ä machiria
báreka. Jeehui, ín Átchay, empo júnël ä huáatiak.
22 'In Átchay sïmeta ín mámpo tóij-la. Kaabe ä täya
juka Dios Usiarita, ä Áchayhua jíbba; éntok jábeta Dios
Áchaytukähui, ä Üusihua jíbba; éntok ä téjhua bárëu ä
téjhuaanake, ä Üusihua.
23 Ä discíipulommeu bempolammeu kúakteka, ínel ámeu
jiaahuak:
—Al-leehuamtam jájamla jume ä bíchame juka enchim
bíchähui;
24 bueïtukne én ínel jiaunake, juebena profeetam éntok
reyim tüisim ä bít péiyay, juka én enchim bíchähui, të
katim ä bitchak; enchim jíkkajähuim jíkkaij péiyay, të katim
ä jíkkajak.

Samaritanota ejemplo
25 Séjtul senu tüisi leyta täyame kíkteka ínel áu jiaahuak,
Jesústa tiusi tahuaria báreka:
—Maestro, ¿jítasune yáakätek juka yü jíapsihuamta
jípunake?
26 Huanäi Jesús ínel áu jiaahuak:
—¿Jáchisu áma jïojteri jum leypo? ¿O jáchise ä bitcha
juka áma jïojteta?
27 Huanäi áapo, ä yómmiaka, ínel áu jiaahuak:

—“Em Señor Dioste tüisi náknake, chíkti em jíapsimaki, éntok chíkti em kóba súäramaki, éntok chíkti em úttiärammaki, éntok chíkti em jüneerimaki. Juka yoremta emo beu anemtë em emo ériä bénasi ä náknake.”

28 Huanäi jü Jesús ínel áu jiaahuak:

—Tüise ä yómmiak. Íkäre yáuhua; huanäre jíapsinake.

29 Të áapo tüisi áu tahuaria báreka, Jesústau ínel jiaahua:

—¿Jábesu jü yoreme ino beu aneme?

30 Jesús, ä yómmiaka, ínel áu jiaahuak:

—Senu yoreme buere joära Jerusalén bétana pueblo Jericóu kóm huéiyey, huanäi jume lak-ronim mámpo huétchek júmëi béja sïmeta ili ä huériäu ä úhuak; kökosim ä yáaka sájjak, huanärim tamurata áma tö sájjak.

31 Huanäi éntok sacerdoote tiöpopo tékiakame Jerusalén bétana két huäri böot kóm huéiyey. Huanäi ä bíchaka ä naj-riak.

32 Huanäi két senu leviita tiöpopo tekipanuame áman áu jëla huéekasu, éntok ä bíchaka, sékäna áman siika.

33 Të senu Samaria buiärapo jometaka, két boojoakari, áu jëla yepsak, éntok ä bíchaka, ä jiápsipo tüisi ä jiokoleka taahuak.

34 Áu rúkteka kökosä ayuläpo, aceitey éntok vinoy ä jíttok. Huanäi ä kábäit jikachä yéchaka, ä núk siika. Mesooniu ä tójjak, éntok ä suayak. 35 Yokoríapo béja sim báreka, tómita ä bóosapo yeu huíkkek, guoy taahuari tékilta huéeläpo. Huanäi juka mesompo tékiakamta ä mákkak, éntok ínel áu jiaahuak: ‘‘Nechë ä suayaria. Bueïtuk huate tómita át kimako, ínapone nóttek enchi ä béjtuanake.”

36 Bueïtuk, ¿jábesu ímëi bájimpo chë emo beu aane jume lak-ronim mámpo huéchekamtau huám sájakame?

37 Áapo ínel jiaahuak:

—Jü ä jiokoleka tühuata áu yáakame.

Huanäi béja jü Jesús ínel áu jiaahua:

—Sikë két ánëli áayu.

Jesús Martata éntok Maríata jóapo äbojhuak

38 Júnel két yeu siika: Jesústa böot huéekasu, senu pueblou yepsak. Senu jámut Marta ti téhuaaka ä jóapo ä mabetak.

39 Ïri María tíamta huayekay. Huäri béja Jesústa guókpo yejteka, ä nokäu jíkkajay.

40 Të jü Marta éntok kaa yúmaka jita johuay, yún jita tékilta jípureka. Huanäi áu rúkteka, ínel jiaahua:

—Señor, ¿jache kaa át suuhua, jü ín huayibechi? ¡Kaa nee aniaka jita johua! Nechë ä ania sáuhue.

41 Jesús ä yómmiaka, ínel áu jiaahua:

—Marta, Marta, yünë jita kaa náksi joaka, kaa át yuuma,
42 të senu huéeme jíba chë bát huéiye. Jü María juka chë türik áma yeu púala. Júkäi béja kaabe kaibu ä úhuaana.

11

Jesús jü Diostau bíchaa nokhuamta am majtia
(Mt. 6:9-15; 7:7-11)

1 Séjtul Jesús Diostau nookay. Huanäi béja áu noksuka, senu ä disciipulo ínel áu jiaahua:

—Señor, itomë Diostau nok majtia, Juanta ä discíipulom ä majtiakä bénasi.

2 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Eme Diostau nokäteko, ínëlem jiaunake:

Itom Átchay téhuekau kátekame,
em téhuam yöreka am noknake.

Éläpo em reytaka nésahuepo äbo ito násuk yebijnake.
Em nésau yáatunake, téhuekau bénasi, ímï buíapo két jíba ánëli, áman bénasi.
3 Jume páanim chíkti táapo itom buäyëhui, entok én itom buänakëhui itome am mákka.
4 Itom Dios bejrimmeche itom jiokore, bueïtuk ítapo két am jiokore jume itom huikiriame.
Katë kaa türikum bíchaa itom táktia, ál-lë itom áma yeu huíkke.

5 Jesús ket ínel jiaahuak:

—Jábesu eme senu amiigota jípureka, tukaa násuk ä jóau ä yepsako ínel áu jiaunake: ‘‘In amigo, báij páanime nee réuhua.
6 Bueïtuk senu ín amigo ín jóapo yebij-la, mékka bétana huéeka, éntokne kaita ä äboj mátchi.”

7 Huanäi huäri, béja huáijhua jákun ä yómmianake, ínel áu jíaka: ‘‘Katë múksi nee bitcha. Jü puerta béja páttiari, éntok jume ín usimne núk böka. Karane yejteka enchi ä mákka, juka em huáatiähui.”

8 Ínapo én ínel jiaahua: Éläposu kaa yejteka kaa ä mákka, ä amiigoka junne. Të jamak múksi ä bíchä béchïbo, yejteka ä máknake, sïmeta juka ä huáatiähui.

9 Bueïtuk ínapo én enchimmeu ínel jiaahua: Jítem aahua huanärem mikna; jítem jaria, huanärem ä téunake; puertatem popona, huanärem ä étaporiana.

10 Bueïtuk sïme jita aahuame, ä mabetnake; jü ä jariame ä téunake; jü puertata poname, ä étaporiana.

11 ’¿Jachu jábe júne áchayhuari enchim násuk, ä üusi
páanim aahuayo, tétata ä miknake jäni? O, ¿chë kúchuta ä
aahuayo, kúchuta ä mik ïaakasu, bakotta ä miknake jäni?
12 O, ¿tótori kábata ä aahuayo, machilta ä miknake jäni?
13 Eme jujjuënaka junne, ára türik enchim usim miika.
¡Hua itom Átchay téhuekau kátekame chë ä miknake, juka
Espíritu Santota jume áu ä aahuame!

Jesústam nätua diablota úttiära ä jípurë tíaka
(Mt. 12:22-30; Mr. 3:20-27)

14 Jesús yorem múurotat lemooniota yeu jaasey. Huanäi
juka lemooniota át yeu simsuko, jü múuro ára nokaka
taahuak. Jume áma aneme éntok tüisi át guómtilataka
taahuak.
15 Të huate bempörim násuk ínel jiaahuak:

—Ïri yoreme, Beelzebúu lemooniommeu yäurata úttiäray
yeu am bébba, jume lemooniom.

16 Huate éntok kaa tüisi ä tahuaria báreka, téhuekau
bétana señalta áu aahuay.
17 Të áapo am jüneriaka jita éerita am jípurëu, ínel ámeu
jiaahuak:

—Jábe reyta nésahuepo kaa tülisi náu éaka
tekipanoäteko mójaktinake. Két senu familia élaka náu
nássuame, emo näikimtena.
18 Júnëli két jü Satanás áu näikimtekätek, ¿jáchisu ä
reytaka ä nésahuepo jíba béchïbotunake? Bueïtuk ínëlem
jiaahua emëe: Beelzebúuta úttiäray nee jume lemooniom
yeu bébä tíiya.
19 Enchim jiäpo ámani, ínapo Beelzebúuta téhuampo
yeu am bébäteko, jume lemooniom, ¿jume enchim üusim
jábeta nokposum yeu am bébba? Huäri béchïbo, bempo
enchimmeu yäuchimtunake; juka enchim kaa tüisi yáari
enchim yuktirianake.
20 Të ínapo Diosta úttiäray jume lemooniom yeu
bébäteko, kaa báreka júnem tüisi át suuhua, jü Diosta
reytaka ä nésahueu enchimmeu yebij-la.

21 ’Jü yoreme úttiakame, tüisi huíköreka, ä kári suaya.
Sïme jita áma ayukamtau, kaita áu huéenake.
22 Të senu áa béppa chë úttiakame áu yepsakätek, ä
kobanake. Huanäi huaka sontaro áttiata éntok huiköta
ámechä ëäu ä úhuaanake. Huanäi huatemmet ä
näikimtenake, juka nássuaka ä yöokähui.

23 ’Jü kaa ínomak huéeme, nee béj-reka huéiye. Jü kaa
ínomak jita náu yéchame, ä chíbejtia.

Jü lemoonio chïcha machi yoremtat yeu sika júchi nóttekame
(Mt. 12:43-45)

24 'Jü lemoonio chïcha machi yoremtat yeu sikätek, jum huaki ániapo naa huéenake, ják ä jimyorenakeu jariaka. Kaita téak éntok, ínel jiaunake: "Júchine ín jóau huée báare, ín yeu sikähui."

25 Huanäi áman yepsakäteko, chíchikta éntok huechiasi tülisi yáata téunake.

26 Huanäi sika júchi guoy búsan lemooniom chïcha machim áa béppa chë juejuënam nüpanake. Huanäi sïme huame yoremtat kimuka, ä jiápsipo jóatenake. Huanäi huäri yoremtau chë júne kaa tüisi huéenake, bannaataka béppa.

Jü tua lútüriapo al-leaka jíapsihuame

27 Juka Jesústa ínëli nokaysu, senu jámut jum genteta násuk cháchayek:

—¡Tua úttilsi maachi, enchi yeu tómtiriakame, éntok enchi chïtuakame!

28 Të áapo ínel áu jiaahuak:

—¡Úttilsi maachi, chë junne, jume Diosta noki jíkkajame, éntok ä joame!

Huä génte juëna, señalta kaa jaibu jojohuamta bít rókka
(Mt. 12:38-42; Mr. 8:12)

29 Jü génte jíba bénasi Jesústau náu yájjay. Áapo éntok ínel ámeu jiaahuay:

—Ï génte én huéeme tüisi juëna, kíalïku señalta kaa jaibu johuamta bít rókka; të kaachin täbui señalta bíttuana huaka profeeta Jonásta señal jíbba.

30 Jáchin hua Jonás jume géntem buere joära Nínivepo joomem béchïbo señaltukaïhui, alë bénasi két ínapo, ínapo jü Yoremta Üusi ket jü génte én kat-riata béchïbo señaltunake.

31 Jü reina suuriu joome áu tóboktianake, ímëi yoremem én kat-riam béj-reka, juka lútüriata am yuktiria báreka, éntok nokta béttek ámet chúpanake. Bueïtuk áapo ániata nahuau bétana áman yepsak, juka rey Salomónta ujyorisi jita täyäu jíkkaijseka. Ímï éntok aane, huépülaika Salomónta béppa chë yörisi machika.

32 Jume yoremem Nínivepo jomeme emo tóboktianake, ímëi géntem én kat-riam béj-reka, juka lútüriata am yuktiria báreka, éntokim két nokta ámet chúpanake: Bueïtuk hua génte Nínivepo joome jíapsi kúaktek, Jonásta huaka nokta Diosta bétana huémta ámeu ä nokako. Të én ímï chë Jonásta béppa yörisi machika aane.

Jum machiriapo kaita tukaari
(Mt. 5:15; 6:22-23)

33 'Kaabe juka machiriata táalataka ä ëeso, éntok cajónta bétuk junne, kaa ä öore. Ál-la jum jikat chöla ä órenake; jume áman kimume juka machiriata bínnake.

34 Em pusim senu lámparata bénasi maachi, em takahua béchïbo. Jume em pusim türiako, em takahua két sïmekut tülisi machiriata jípunake. Të jume em pusim kaa türiako, jü em takahua két kaa machiku annake.

35 Áachë suuhua, jü machiria emót ayukame em emo jípurë tíäu jamak kía kaa machiria.

36 Júnëli béja, juka sïme em takahua machikuy tápuniatuko, kaita senu lébelay júne kaa machiriata jípurëteko, sïme tülisi kálajkosi machitunake, lámparata tüisi úttiaka enchi boojoria bénasi.

Jesús jume pariseerom éntok leyta mamajtíame yeu am buíssek
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 20:45-47)

37 Juka Jesústa ámeu noksuk, senu pariseero ä jóau ä jïbuä núnnuk. Jesús éntok áman yepsaka, jum jóau kibakeka, mesau yejtek.

38 Jü pariseero át guómtilataka taahuak, kaa áu báijmatuaka, ä jïbuä táytekä béchïbo.

39 Të jü Señor ínel áu jiaahuak:

—Eme jume pariseerom juka vaasota yeutana jíba ä bábaksia, éntok juka puraátota. Të jum huáijhuatanam ái tápuni jü kaa tíurayi, éntok jita juëna éeriyi.

40 ¡Tóktem kaa susuak! ¿Jachem kaa jüneiya, huaka yeutana huémta yáakamta két huaka huáijhua huémta yáala?

41 Të eme enchim tü jiápsipo ayukamtayi, jábetem jita miika. Júnëli sïme tü huénnake.

42 '¡Obiachisi enchimmeu chäka, eme pariseerom! Bueïtukem huaka sehua óguota menta, jum cientopo guoj mamnik Diostau bíchaa nanäikia. Alë bénasi juka rúuda tíamta, éntok sïme ili júya buabuähuamta. Tem huaka lútüriata omoutela, éntok huaka Diosta nákhuamta. Íkäri éntok juka senuk júne katem ä koptia éiyey, sïmetem nanahuit boojoria éiyey.

43 '¡Obiachisi enchimmeu chäka, eme pariseerom! Bueïtukem jum tiöpopo náu yayaijhuäpo jume bankom bát órekame nákke, éntokem huam böommet yörisi machisi emo tebotua ïaa.

44 '¡Obiachisi enchimmeu chäka, eme jume leyta am majtíame éntok pariseerom, ára nókïchiaram! Bueïtukem

huame cajón ánimakame mäari bénasi maachi. Jume yoremem éntok áme béppa naa rejte, kaa jünéaka.

45 Huanäi senu leyta mamajtíame ínel ä yómmiak:

—Maestro, empo íkäi nokaka itomë két tiusi bëa.

46 Jesús ínel jiaahuak:

—¡Obiachisi enchimmeu chäka, eme leyta majtíame! Bueïtuk huame yoremem béttesi püaktitua. Júkäi püaktita jábe yoreme júne kaa ä yuuma. Eme éntok, kía huépul sútuy júnem kaa át jálo jálojte.

47 ’¡Obiachisi enchimmeu chäka! Bueïtukem jume profeetam béchïbo bóoberam jojoa, huame enchim yoiyöhuam súakähui.

48 Bueïtuk eme ä bitchak, enchim yoiyöhuam yáarimmak emo al-leä tía báare. Bueïtuk bempo am súhuak, eme éntok bóoberam am joria.

49 ’Kíalïku jü Dios ä jüneeräpo ínel jiaahua: ‘‘Profeetam éntok apóstolimne ámeu bíttuanake. Tem huatem súanake. Huatem éntokim guojajjanake.”

50 Júnëli béja ï génte én kat-riammet béppa yéchatunake, jume sïme profeetam ójbo guötialame jauhuey ániata naatekäpo naateka,

51 Abelta ójbopo naateka Zacaríasta ójbou tájti, altarta éntok buere tiöpota náu násuk mukukame. Jeehui, énne ínel jiaahua, jü génte én kat-riat át huénnake; huamei ä yómmianake.

52 ’¡Obiachisi enchimmeu chäka, eme jume leyta mamajtíame! Bueïtukem jita täyahuamta llavem ésola. Të eme júne kaa áman kiimu, éntok kía huatem júne kaa áman kimutua.

53 Juka Jesústa íkäi ámeu nokay jume leyta am majtíame éntok jume pariseerom tüisim áu öomteka taahuak. Huanärim juebenak jita áu nátemajey, éntokim tüisi yún ä noktuay.

54 Akim ä aamuy jita ä nokähui, ili ä rábiktek ä nokäpo, júmüri béja ä nätua báreka.

12

Jü Jesús ia bétana am majtiak, jü kía áu úttil ïaaka jita joame

1 Tepa may kaa náksi büru génte náu áu tójjak. Kíalim nat tétteney. Huanäi Jesús ínel jiau táytek, të jume ä discíipulommeu bátchu:

—Jume pariseerom levaduura bétanem emo suaya; jüri ínel kía áu tü yórem tíaka täbuiasi áu nüye.

2 Bueïtuk kaita éhuil ésotaka ják ayka, kaa yeu
machinakeme. Éntok kaita éhuiltaka ayka, kaa
jüneriatunakeme.
3 Huanäri, sïmeta kaa machiku enchim nok-läu, machiku
jíkkaijtunake. Éntok sïme nákapo éhuil nok-ri, mékka
kárit jikat jáptehuaka chayna.

¿Jábetasute máujpo yúmala?
(Mt. 10:26-31)

4 'Éntokne két ínel jiaahua, ín amiigom: Katem juka
takahuata mëamta májhue. Huäri béppam béja kaita
éntok ára yáaka taahua.
5 Tëne enchim majtianake, jábeta enchim máujnakëhui.
Huakärem májhue, huaka jíapsita enchim úhuaasuka, ä
úttiarimmea jum tájiu ára enchim kóm jímma. Jeehui,
ínapone enchimmeu ínel jiaahua, íkärem májhue.
6 '¿Jachu kaa mamni huikichim guoy tómipo
nénenkihua? Të jü Dios kía huépülai júne kaa koptia.
7 Bueïtuk jume em chonim júne sïme näikiari. Katem
májhue, bueïtuk eme chë júne béj-re, juebena huikichim
béppa.

Jume kaa emo ésome yoremem bíchäpo Cristota súalhuäpo
(Mt. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 'Énne ínel jiaunake, hua jábe junne yoremem anëpo nee
áu täya tíame, ínapo jü Yoremta Üusi inone ä täya tíanake,
Diosta ángelesim bíchäpo,
9 të jü kaa nee áu täya tíame yoremem anëpo, ámani
Diosta ángelesim bíchäpo két kaa täyana.
10 'Kía jábe junne Yoremta Üusi béj-reka nokame, jioko-
ritunake. Të hua Espíritu Santota béj-reka nokame, jauhuey
júne kaibu jiokoritunake.
11 'Huam tiöpopo náu yayaijhuäpem yeu tóijhuak,
yäurata bíchäpo, katem jáchin éiya, jáchin enchim am
yómmianakëhui, éntok jáchin enchim jiaunakëhui,
12 bueïtuk horata yúmak jü Espíritu Santo enchim maj-
tianake, jita enchim noknakëhui.

Jínhua maachi, hua kaa náksi jita jípuhuame
13 Senu juebenam násuku, Jesústau ínel jiaahuak:
—Maestro, ín sayibehuë nooka. Juka itom átchay itou tö
mukukähui, ínomake ä näikimte sáuhue.
14 Të áapo ínel ä yómmiak:
—Ómme, ¿të jábesu jita näikimte béchïbo enchimmeu
nee yäut yéchala?

15 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Tüisem át suuhua. Katem úttesi jita yún jípuhuamtat kopti báare. Jü yoremta jiapsähui kaa yún jita jípuhuamtat aayuk.

16 Huanäi íkäi ejemplota ámeu yétchak:

—Senu yoreme rikotaka ím aaney; ä buíampo tüisi jíchupaka.

17 Huanäi hua riko juebenak ée táytek: ‘‘¿Jáchisune ayunake jäni? ¡Kaitäpone ä kima mátchi, juka ín chúpakähui!”

18 ‘‘Én ál-lane jüneiya jita ín yáanakëhui”, ti éiyak. ‘‘Jume kárim ín jípurëu áma jita ín kíkkimähui, anam tátabeka chë júne bueerem yáanake. Huanäine sïmeta huaka ín chúpakäu ërianake, éntok sïmeta huaka ín én jípurëhui.

19 Huanäine ín jíapsibeu ínel jiaunake: In jíapsi, juebenak jíte ëriala, juebena huásuktiriam béchïbo. Jimyorëe, jïbuäe, jëyëe, emoë al-leetua.”

20 Të Dios ínel áu jiaahuak: ‘‘¡Kaa suära! Én ï tukaarichi em jíapsi äbo émou aübaahua. Jü jita em náu tóij-ri, ¿jábesä áttiaka tahuanake jäni?”

21 Júnëli áu huéenake hua yoremtau buéresi jita áa béchïbo náu tójamtahui. Diostau bíchaa éntok, jita júne kaa jípure.

Dios sïmem ä üusihuam suaya
(Mt. 6:25-34)

22 Huanäi sep ä discíipulommeu ínel jiaahuak:

—Huäri béchïbone ínel enchimmeu jiaahua: Katem úttesi kaa yúmasi emo éetua: ‘‘Ímï jíapsihuamta bétana, ¿jítasute buänake? ¿Takahuata béchïbo junne, jítasute sánkonake?”

23 Huä jíapsihuame chë béj-re, buähuamta béppa; éntok hua takahua chë béj-re, sánkota béppa.

24 Jume kaaktërammechëm suuhua. Kaa ëechaka junne, éntokim kaa etta tobotoboktia. Éntokim kaitapo ä nü machik jípure. Toroosam ják bem ä huáttia machikim kaa jípure, éntok Dios am jïbuätua. ¿Jachem kaa chë béj-re huikichim béppa?

25 ¿Jábesu hua enchim násuk aneme tüisi áu bamijtuaka méedio metropo ára áu yöturia?

26 Bueïtuk kía huaka ilikkik júnem kara joätek, ¿jatchiakem huatekut emo bamijtua?

27 ’Áachem suuhua, jáchisu jume sehuam líiriom yötu. Huame kaa tekipanua, éntokim kaa jíjjoa. Tëne ínel

enchimmeu jiaunake, hua rey Salomón kía sïme ä ujyóriay
júne kaa huame bénasi áu sánkotuak.
28 Të ínëli Dios ä sásankotua juka júyata huajpo
ayukamta. Yokoríapo éntok ornopo táana. ¿Jachu eme kaa
chë júne tülik sánkotuana, yoremem kaita súalëram?
29 Eme, bueïtuk, katem jáchin át éiya, jita enchim
buänakëhui, éntok jita enchim jïnakëhui. Katem kaa
yúmasi emo éetua.
30 Bueïtuk sïme jü génte ím ániapo jiápsame, íkäi
sïmeta guojaase. Të eme huépülak Áchayek, jüneamta jita
enchimmeu bëyëhui.
31 Juka Diosta reyta nésauritem bát jaria. Huanäi sïme jü
huate béja kía áapo élaka enchimmeu yebijnake.

Jum téhuekapo buéresi jita jípuhuame
(Mt. 6:19-21)

32 'Katem májhue, eme ín kabaram. Eme ilikki, të jü
enchim Átchay reytaka ä nésahuepo enchim ä mák péaka
enchim ä mákka.
33 Huaka enchim jípurëu nénkakem poloobem miika.
Júnëlem bóosam kaa momoyeme emo yáarianake, éntok
chë béj-rek téhuekapo ayukame kaa lülütemta, áman
lak-ronta kara kibakepo, éntok téepärim kaa ä momoiyäpo.
34 Bueïtuk jita enchim áttiata jípurëpo, huämi annake, jü
enchim jíapsi.

Itote suayaka jíapsinake

35 'Katem koptel-la. Tülisem sánkotelataka, enchim
lámparam táalataka aane.
36 Huame sáyhuame bénasem emo jípure, bem teko
jubiahua bétana nóttëu boobíchaïhuimta bénasi. Ä yepsak
puertata ä poponak sep ä étaporianake.
37 Al-leenakemme, huame sáyhuame, jü bem tekohua
yepsaka kaa kócheme téako. Lútüriapone enchimmeu ínel
jiaahua: Huä bem tekohua, áapöisu jita áu huikojtuaka,
mesau am jóaka am äbojnake.
38 Kía tukaa násuk huéy yepsak junne, éntok kía
marikaroapo yepsak junne, kaa kócheme tíakätek, huame
sáyhuamet al-leehuari áme béchïbotunake.
39 Senu huémtachem suuhua: Jü yoreme jóapo
nésahueme jüneätek ják horapo juka lak-ronta áma yebi-
jnakeu, kaibu kónnake, éntok kaibu juka kári puertata
étapona, áma ékbuanä béchïbo.
40 Eme kéchem kaa kótche. Bueïtuk kaa ínel enchim
ëäposu, ínapo jü Yoremta Üusi yebijnake.

Jü jóapo sáyhuame kaitat jiápsekame
(Mt. 24:45-51)

41 Huanäi jü Peero ínel ä temajek:
—Señor, ¿jache íkäi ejemplota ito béchïbo nooka, o sïmem béchïbo?
42 Jü Señor ínel ä yómmiak:
—Bueïtuk, ¿jábesu júntuk hua móoroma nésauta joame éntok jitat jüneame, ä tekohua jume ä jóapo aneme béppa yechanähui, huam tua horapo am jïbuätuanakë béchïbo?
43 Huä sáyhuame tua tüisi al-leenake, ä teko yepsako, huaka nésauta joaka téihuakame.
44 Të lútüriapone ínel jiaahua, sïmeta ä áttia béppa ä mámpo ä yéchanake.
45 Të huäri sáyhuame ä tekohua kaa läuti yebij máchileka, jume tekipanualerom éntok jume jáamuchim jóapo sáyhuame béttesi ámemak huée táytekätek, éntok kía buähuamta huíutia táytek, éntok vino jëyeka naamuk táyteko,
46 huanäi jü ä tekohua yebijnake, hua taahuari kaa áachä boobit-huäubechi, éntok ják horapo jäni kaa ä jüneriahuäpo. Huanäi béttesi nokta át chúpanake, éntok jum kaa tühuata joammak ä näikianake.
47 'Huä sáyhuame jüneame jita ä tekohua huáatiäu, éntok kaa ä sáyhuä páman anëtek, tüisi bépsunake.
48 Të jü kaita täyaka kaa huéchiasi ayukame, két bépsunake, të kaa tua tüisi. Bueïtuk hua jábesu yún jita mákhuakame, yún jita áu huáatiana, éntok hua yún jita suayatuahuame, chë yún jita áu auna.

Jesús jume géntem emo näikimtetua
(Mt. 10:34-36)

49 'Ínapo táijta yáaseka ím ániau äbo kóm siika. ¿Jítasune huáatia? ¡Bueïtuk jamak béja béete!
50 Senu batörihuat kaa báreka júnene batönake. ¡Tepane kaa al-leiya inochä chúpëu tájti!
51 ¿Jachem yánti anhuamta ím ániapo nee nüpakä bénasi éiya? Ëe, tine enchimmeu jiaahua. Ál-la jume géntem chíbela emo näikimtehuamtane nüpa.
52 Én ímï naateka, huépü jóapo mamnika annake, kaa náu anisi éaka. Bájika jume guoyimmak kara jíapsinake, jume guoyika éntok, jume bájimmak két alë bénasi.
53 Jü áchayhuari ä üusimmak kara emo bínnake; hua usiari éntok, ä átchay két alë bénasi. Huä áyehuari ä jámut asoamak kara emo bínnake; hua jámut asoari éntok, ä áyemak kétchi. Jü asuhuari ä jakaray két kara bínna; hua jakarayria éntok, ä asu két alë bénasi.

Íkäi tiempota, katem ä jüneria báare
(Mt. 16:1-4; Mr. 8:11-13)

54 Jesús jü gentetau éntok két ínel jiaahuak:
—Jum täata áman huéchë bétana, namuta yeu huéy, sepem ínel jiaunake: ‘‘Bäa äbo huéiye.” Éntok ínel yeu sisime.
55 Sur bétana jekay éntokem ínel jiaunake: ‘‘Tátta báare.” Huanäi ínel yeu sisime.
56 ¡Eme ára nókïchiram! Jüneäem jita huéenakeu jum téhuekapo, éntok jum buíapo. ¿Maasem íkäi tiempota én ito át anëhui kaa ä jüneria?

Jábeta kökosi yáakäteko chúkulë ámak ejtejhua
(Mt. 5:25-26)

57 ’¿Jatchiaka eme kaa náu nokaka lútüriata emo yáaria?
58 Jábetë yäurau enchi nätuak böochë bát áamak ejtejhua, ä tüte béchïbo, juka kaa enchim át yumähui, huam yäurata bíchäpo kaa enchi yeu ä tóijnakë béchïbo. Bueïtuk júneltuk hua yäura policíata mámpo enchi yéchanake. Huäri policía éntok cárcelpo enchi páttianake.
59 Enchine téjhua, huämirë kaa yeu huéenake, kaa huaka sïme tómita em áma huikiriähui em béjtuäu tájti.

13

Emóem jíapsi kúaktia, örem kókkonake

1 Huámechi taahuarimmet huate Jesústau yájaka, áhuim ejtejhuak jáchin juka Pilatota jume huate yoremem Galiléa buiärapo joomem ä súakähui, éntok jáchin juka bem ójbohuata animaalim ójbomak ä kuutiakähui, jum bem animaalim sússuaahuäpo.
2 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:
—¿Jachem ínel éiya, ímëi galileommeu kaa tühua ámeu siika, bem kaa tü yóremem béchïbo, sïme galileom béppa?
3 Ëe tine enchimmeu jiaahua. Eme júne kaa jíapsi kúaktek, kéchem sïmetaka áme bénasi kókkonake.
4 O, ¿huame dieciochotaka kókkokame, Siloéepo kári buëuru nat béppa jokame, ámet huéchekähui, eme huamei chë júne cúlpak téiyey, jume huate yoremem Jerusalémpo jóakame béppa?
5 Ëe tine enchimmeu jiaahua. Eme júne kaa jíapsi kúaktek, kéchem sïmetaka áme bénasi kókkonake.

Huä chuna óuguota kaa tatakamta ejemplo

6 Jesús huanäi íkäi ejemplota ámeu yétchak:
—Senu yoreme chuna óuguota ä buíapo kéchalatukay. Huanäi áman sika takata át jariaka, kaita át téuhuak.

7 Huanäi hua yoremtau buíata suayamtau ínel jiaahuak:
“¡Juyu! Báij huásuktiapone nat chätuka äbo yeyepsa, ï
óuguou, jume takam jariaka. Tëne jauhuey júne kaita
át téuhuak. Akë ä chúktia. ¿Jáchisen kía béja buíata
jínëulatunake?”
8 Të hua buíata suayame ínel ä yómmiak: ‘‘Señor, Akë
ä tójja, íäri huásuktiriat junne. Buíatane ä buálkoteria
báare, éntokne ä tü tátabnakemta áu óre báare.
9 Takak júne türinake, kaa ä takak éntoke ä
chúktianake.”

Jesús jimyore táapo juka jámutta müläita rútukiak

10 Sábalapo jimyore táapo am majtiay jü Jesús jum
tiöpopo.
11 Senu jámut áma aaney, lemoonio kökoata jípureka
dieciocho huásuktiapo; ókola chäka jíba hueramay.
Kaachin ayuka áu rútuktia máchiakay.
12 Jü Jesús éntok ä bíchaka, áu ä rúkti sáuhuek. Huanäi
ínel áu jiaahua:
—Empo jámmut, em kökoa bétanë búttiaritaka taahua.
13 Huanäi áa béppa mámtek. Huämi horapo hua jámut
rútuktek. Huanäi Diosta úttil táytek.
14 Të jü tiöpopo tua nésahueme, Jesústa sábalapo ä tütek
tíaka, jume sïmemmeu ínel jiaahua:
—Búsan taahuarim aayuk, ámet tekipanoä béchïbo.
Huamechï taahuarimmechem äbo kaate. Huanäem emo
jíttotebo, të kaa jimyore táapo.
15 Huanäi jü Señor ínel ä yómmiak:
—¡Empo ára nókïchira! ¿Eme jábe júne jachem kaa
enchim bues o buruta butbúttia jimyore táapo, bäam ä
jïtua béchïbo?
16 Íkäi jámutta, két Abrahamtat yeu simlamta Satanásta
súmalatukaïhui jum dieciocho huásuktiapo, ¿jachu kara
búttiatui jäni ï kökoata bétana, jum jimyore táapo?
17 Juka Jesústa ínëli jíak, sïme huame áu omteme titihuek.
Të hua sïme génte al-leiyay, huaka Jesústa buéresi ä joäu
bíchaka.

Jü mostaaza báchia ejemplo
(Mt. 13:31-32; Mr. 4:30-32)

18 Huanäi Jesús ínel jiaahua:
—¿Jíta bénasa, jü Diosta reytaka ä nésahuepo? ¿Éntok
jita bénasite ä bínnake?
19 Jü mostaaza báchiata senu yoremta ä buíapo echakä
bénasi maachi. Yötuka béja júya bueürusi ayka, jume
huikichim jikat rejteme ä mésëkiriammechi tosatek.

Jü levaduurata ejemplo
(Mt. 13:33)

20 Ínel két ámeu jiaahua jü Jesús:

—¿Jíta bénasite ä bínnake jäni, juka Diosta reytaka ä nésahuepo?

21 Juka levaduurata senu jámut senu quintal hariinammak náu kuutiakä bénasi maachi, juka sïme hariinata buaatiata huénnakë béchïbo.

Jü puerta näulay
(Mt. 7:13-14, 21-23)

22 Jesús pueblommechi éntok ranchommet huéiyey, am majtiasimeka, buere joära Jerusaléniu bíchaa, éntok laulauti ansimey.

23 Senu éntok ínel ä temajek:

—Señor, ¿katim jaiki jume jínëurim?

Áapo éntok ínel jiaahua:

24 —Úttiatem yáuhua jum puerta ilikkani páman kimu béchïbo, bueïtuk ínel enchimmeune jiaahua, juebénakam áman kimu báanake, tem kaa áma yúmanake.

25 Chúkula juka jóakamta yejteka juka puertata ä páttiak, eme päku tahualame juka puertata ponaka ínel jiaunake: ‘‘Señor, Señor, Akë ä étapo.” Të áapo ínel enchim yómmianake: ‘‘Kanne jüneiya jákunem joome jäni, éntokne kaa enchim täya.”

26 Huanärem ínel jiau táytinake: ‘‘Émomakte jïbuäla, éntokte émomak jïla, éntok empo itom majtiala huam itom pláazapo.”

27 Të áapo ínel enchim yómmianake: ‘‘Béjane enchim téjhuak, kanne jüneiya jákun enchim jometukähui, éntokne kaa enchim täya. ¡Mékkem kaate, eme kaa türik jíba joame!”

28 Ámanï béja huéenake jü buanhuame éntok támim kumhuame, juka Abrahamta bíchaka, Isaacta, Jacobta, éntok sïme huame profeetam Diosta bétana nokame jum Diosta reytaka ä nésahuepo aneme. Eme éntok päku yeu tahuanake.

29 Bueïtuk génte yáijnake täata yeu huë bétana, täata áman huéchë bétana, norte bétana, éntok sur bétana jum mesau jote báreka jum Diosta reytaka ä nésahuepo.

30 Huanäi huate jume amáu kateme bát kannake. Huate bát kateme éntok amáu kannake.

Jesús jü Jereusalénta béchïbo buaana
(Mt. 23:37-39)

31 Huäri taahuarit huate pariseerom yájaka ínel áu
jiaahua:
—Ímë yeu huéiye, bueïtuk jü rey Heroodes enchi
mëbáare.
32 Të áapo ínel am yómmiak:
—Ámanem sájaka ínel áu jiaahua jü kaa tihueratahui:
"Ëni éntok yokone jume lemooniom yorem jiápsipo yeu
bébnake, éntokne jume kökoreme tútenake. Huanäine
báij taahuarim huéy ín tékil chúpanake."
33 Júnentaka junne, ëni éntok yoko, éntok machuko
jíbane huéepo yúmala ín böo huériaka, bueïtuk kaa áma
huétche, juka profeetata Jerusalémpo päku ä muknakëhui.
34 'ˈ¡Jerusalén pueblo, Jerusalén pueblo, émpë jume pro-
feetam Diosta bétana nokame sússuame, éntoke tétammea
am mamaasula jume émou bíttuarim! Jaikisisune kaa
émou jiop-la em usim náu tóij báreka jáchin juka tótorita ä
masam bétuk ä asölam náu ä totojä bénasi, enchimne náu
tóij bábarek, të katem báarek.
35 Áachem suuhua, eme, bueïtuk enchim jóa silasoola
tahuanake, éntokne enchim téjhua, katem júchi nee
bínnake, júnak taahuata yúmak jübua, ínel enchim ino
bétana jiaunakëhui: ''¡Tüisi mabettunake jü Señorta
téhuampo äbo huéeme!"

14

Jü Jesús juka yoremta takahuapo bäa bóosam jípuremta tütek

1 Senu huéeme yeu siika, jum jimyore táapo. Jesús senu
pariseero nésahuemta jóau ä jïbuäsek. Huate pariseerom
ä jojottuay.
2 Huämi két senu yoreme aaney, ä bíchäpo kökoreka, ä
takahuapo bäa bóosam jípureka.
3 Huanäi jü Jesús jume leyta am mamajtiammeu éntok
jume pariserommeu nookak, ínel jíakari:
—¿Jachu áma huéche jäni jimyore táapo senuk tüte
béchïbo?
4 Huanäi bempo kaa jíalek. Huanäi áapo, juka
kökoremta nüka, ä tütek. Huanäi ä simtuak.
5 Jume pariserommeu ínel jiaahuak:
—¿Jábetaka junne, enchim násuku, juka ä buruhua o
buesta posopo kóm huétchek, kaa läuti yeu ä huíknake
jäni? Éläposu jimyore taahuari.
6 Huanärim kaachin ä yómmia máchika taahuak.

Jume bóodau núnurim

7 Jü Jesús jume néjunrim bíchaka jáchin huame bankom
chë nésahueme béchïbo näikiarim yeu púay, íkäi ejem-
plota ámeu yétchak, ínel jíakari:
8 —Empo bóodau núnutuko, katë banko bát jokammet
yeyejte, bueïtuk jamak senu yoreme emo béppa chë
yörihuame áma yebijnake.
9 Huanäi áma ä yepsako jü enchim náhuichim
néjúnekame ínel émou jiaunake: "Íkäe júkäi bankota
mákka." Huanäre titihueka mékka amáu yejtenake.
10 Ál-lë néjunhuak, áman amáu yejte, huaka enchi
néjúnekamta yepsak ínel émou jiaunakë béchïbo:
"Empo ín amigo, äbe huéeka jume banko yeu púarim
näikiarimmet yeesa." Huanärë ä mabetnake, hua chë em
yörihuähui, huame mesau émomak jokame bíchäpo.
11 Bueïtuk hua chë áu buérialeme kóm tahuanake, hua
bétuk áu jípureme éntok tóboktiatunake.
12 Inen két áu jiaahua hua ä jïbuä núnukamtahui:
—Senukë jïbuä núnukätek, katë em amiigom, em saayim,
em huahuayim, em veciino rikom náu núnnu, bueïtuk be-
mpo két enchi jïbuä núnunake. Huanärë ä béjtuatunake.
13 Ál-lë äboj bárëteko buähuamta yáaka, póobeme náu
núnnu, éntok jume mám lolöim, guók lolöim, éntok jume
liliptim.
14 Huanärë tüisi tahuanake, bueïtuk bempo kara enchi
béjtua. Tërë huame kókkolam tühuata jájamlame jíabite
taahuarit ä mabetnake, juka béjtuahuamta.

Jü kuptey buere jïbuähuame ejemplo
(Mt. 22:1-10)

15 Senu mesau áamak kátekame íkäi jíkkajaka, ínel áu
jiaahuak:
—Tühuata jájamnake jü Diosta reytaka ä nésahuepo
páanim buäkame.
16 Huanäi jü Jesús ínel áu jiaahuak:
—Senu yoreme kúptey buähuamta yún yáuhuak. Huanäi
juebenam áman núnnuk.
17 Huanäi kúptey jïbuä éehuay horata yúmak, hua
ä sáulerommak ínel nokta ámeu bíttuak, huame
néjunrimmehui: ''Binen kaate, bueïtuk sïme béja chúpila."
18 Të sïmetaka kaa áma emo yumä tía táytek. Huä bát
téjhuaahuakame ínel jiaahuak: ''Jübua jíbane haciendata
jínnuk. Én éntokne áman ä bít báare. Nechë át jiokore,
kaa ín áman yumä béchïbo."
19 Senu éntok ínel jiaahua: ''Jübua jíbane mamni yúnta
buéesim jínnuk. Én éntokne áman am jüneria báare

jáchin machisim ára jíhuike jäni. Nechë át jiokore, kaa ín áma yumä béchïbo.”

20 Senu éntok ínel jiaahua: “Jübua jíbane juubek; kíalïkune kaa áma yuuma.”

21 Jü sáyhuame nótteka, íkäi sïmeta ä téjhuak, juka ä tekohua. Huanäi öomtek, jü jóapo áchayhuari; jü ä saulerotau ínel jiaahuak: ‘‘Läutë huéiye jume pláazammechi éntok jume pueblo böommechi. Jume poloobemem äbo nüpa, jume lolöim éntok jume liliptim.”

22 Huanäi jü sáyhuame ínel jiaahua: ‘‘Señor, em nésahuekäpo ámannä yáuhuak, éntok ketune áma aayuk, ják bem jotenakëhui.”

23 Jü ä tekohua béja ínel áu jiaahua jü sáyhuamtahui: ‘‘Böommechi éntok ranchommechë huéiye. Úttiapë áman am kiima, éläpo tápunnake jü ín káari.

24 Bueïtukne enchimmeu ínel jiaahua, kía jábe júne ín bát núnukäu kaa ä buänake, juka buähuamta ín yáatebokähui.”

Béttesi maachi, Cristota guojaa béchïbo
(Mt. 10:37-38)

25 Tüisi yún juebena génte Jesústamak kaatey. Huanäi kúakteka ínel ámeu jiaahuak:

26 —Kía jábe júne ino sáu huée bárëtek, ä átchay kaa tójaka, ä áyehua, ä jubiahua, ä üusim, ä saayim, ä huáyihuam, kíal ä jíapsihua junne, kaibu ín éä páman huéeka ín disciipulotunake.

27 Éntok jü ino béchïbo jiokot aú huemakemta kaa huatiatek püaktiaka ino sáu sikame, kara ín disciipulopo näikiatu.

28 Jachu eme jábe júne juka kári tüisi buëuruta yáa bárëtek kaa huam yejteka báchä jüneria báanake, ¿jaiki tómita áma kimunakëhui, éntok jaikik ä jípurëu ái ä chúpanakëhui?

29 Jáchinaik junne, chúkula kári nahuata chúpasuko, juka huatek kara ä chúpanake. Huanäi sïme jume ä bíchame ä junneria táytinake,

30 ínel jíakari: ‘‘Ï yoreme káate táytek; én éntok kara ä chúpaka taahuak.”

31 O jábe reysu, täbui reytamak nássuaseka yeu sikätek, ¿kaa huam yejteka báchä jüneria báanake? ¿Jachu guojmamni mil sontarommak ä kobanake jäni, huaka veinte mil sontarom jípuremta?

32 Kaa áma yumäteko, juka senuk ketune mékka ä aneyo, nokta áu bíttuanake kaa áamak nássua rókaka.

33 Bueïtuk jábe junne eme kaa juka sïmeta ä jípurëu kaa
tójäteko, kara ín disciipulopo näikiatu.

Jü ona juka chökorata täruk kaa türinake
(Mt. 5:13; Mr. 9:50)
34 'Jü ona türi; të juka chökorata ä täruk, ¿jítaisu júchi
chökosi ayunake?
35 Buíata béchïbo júne kaa türi, éntok kía huate jítamak
náu kuutiahuak junne, kía guötiana ál-la. Jü jíkkaij béchïbo
nákakame jikkaijnake.

15

Ili kabara tärurita ejemplo
(Mt. 18:10-14)
1 Sïme huame yäura tómita náu tóij-leerom éntok jume
juëna yóremem Jesústau rúktey, ä nok jíkkaij báreka.
2 Jume pariseerom éntok leyta am mamajtíame áa bétana
nokaka ä kítëbuay, ínel jíaka:
—Ï yoreme jume juëna yórememmak au türe, éntok
ámemak jïbuä.
3 Jesús íkäi ejemplota ámeu yétchak, ínel jíaka:
4 —¿Jábe yoremesu enchim násuk, cienim kabaraka,
huépülaik áma täruka, kaa jume noventa áma bátanim
mékka see päriapo tö sika juka ä täruri jariuseka simnake
ä tíäu tájti?
5 Huanäi ä tíaka, tüisi al-leaka jöot ä püaktianake.
6 Huanäi ä jóau yepsaka, ä amiigohuam éntok áa
chíkola jóakame núnuka, ínel ámeu jiaunake: ''Ínomakem
al-leiya, juka kabara ín täruri ín téakä béchïbo."
7 Enchimmeune én ínel jiaunake, junëli két chë júne
al-leehuame ayunake jum téhuekahui, huépul juëna
yóremta jíapsi kúaktek, huate noventa áma bátani tü
yóremem kaa jíapsi kúaktihuamta ámeu bëyeme béppa.

Jü ejemplo tómi tärurita bétana
8 'O kétchi, ¿jábe jámutsu guojmamni taahuari tékil
tómita jípureka, huépu tékil taahuarita tärukätek, kaa juka
machiriata táaka, jíchikeka át jiápseka ä jariunake ä téäu
tájti?
9 Ä téakätek, ä amiigohuam éntok áa chíkola jóakame
núnuka, ínel ámeu jiaunake: "Ínomakem al-leiya, juka
tómita ín täruri ín téakä béchïbo."
10 Júnëli kétchi tine enchimmeu jiaahua, al-leehuame
ayunake jume Diosta ángelesim násuku, huépul juëna
yóremta jíapsi kúakteko.

Jü ejemplo jübua yötumta ä jóapo yeu sikamta

11 Két ínel jiaahuak:

—Senu yoreme guoyim üusekay,

12 huanäi jü chë kaa yöhue ä áchaybeu ínel jiaahuak: “In átchay, sïme juka herenciata ín áttia, nechë ä mákka.” Huanäi sïmeta bem áttiahuamta ámet näikimtek.

13 Chúkula kaa jaiki taahuarim huéy, jü ä üusihua chë kaa yöhue sïmeta huaka ä jípurëu náu tójaka siika, mékka buiärau bíchaa. Ámani béja juka tómita kía guötiak, kaa tühuata joaka.

14 Të béja sïmeta ä tejalsuk, buere tébaa siika, huämi buiärapo. Huanäi tébäuri táytek.

15 Huanäi senu yoremtau huämi buiärapo jometau rúktek. Huäri ä buíammeu ä jaasek, kohuim ä suaya sáhueka.

16 Huanäi béja jume kohuim buä bëteri kóm huáttemta júne buä péaka am bitchay, të kaabe ä mimikay.

17 Huanäi béja áu temai táytek, éntok ínel ée táytek: “¡Juebena tekipanualerom ín átchay jóapo yún buähuamta jípure! ¡Ínapo éntok ímï tébäi muuke!

18 Kíktekane ín áchaybeu huée báare. Huanäine ínel áu jiaunake: In átchay, kanne tüisi tahuala Diosta bíchäpo éntok em bíchäpo junne;

19 béjane kaa em üusi ti júne ino téhuaapo yúmala; kía huate em tekipanualerom bénasë nee bitcha.”

20 Huanäi kíkteka, ä áchaybeu bíchaa siika.

’Huanäi jü ä átchay, ketune mékka ä huéysu, ä téuhuak. Huanäi tüisi ä jiokoleka ä bitchak. Huanäi búiteka ä nankirika siika. Ä íbaktiak, éntok ä besiitok.

21 Huanäi hua ä üusihua ínel áu jiaahuak: “In átchay, Diosta bíchäpone kaa tühuata yáala, éntok em bíchäpo. Béjane kaa em üusi ti júne ino téhuaapo yúmala.”

22 Të jü ä áchayhua jume ä sáyhuammeu ínel jiaahuak: ‘‘Sánkotem chë áma türik yeu huíkeka ä sánkotua, éntokem mámpo aniota át yétcha, éntokem ä bochatua.

23 Huaka beceerota chë áhuikem yeu tójaka ä mëa. Jïbuänakete, ¡éntokte al-leerimmea buere pajkonake!

24 Bueïtuk ïri ín üusi mukilata bénasi näikiahuay; én éntok jíabitela. Tärutukay; të béja téuri.” Huanärim al-leerimmak äboj táytek.

25 ’Jü ä kësam üusi áman jákun huasau aaney. Huanäi ä yepsayo, ä jóau kaa mékka ä huéyo, juka jiponhuamta éntok juka yïhuamta jíkkajak.

26 Huanäi senuk áma sáyhuamta temajek jita áma huëhui.

27 Áapo ínel áu jiaahuak: ‘‘Jü em saila yepsak. Huanäi
jü em átchay beceero áhuik mëak, al-leaka türik yúmalata
yepsakä béchïbo.”
28 Të hua usiari chë yöhue öomtek. Huanäi éntok
kaa áman kibak báarey. Ä áchayhua yeu sika jiokot áu
jiaahuak, áman ä kibak sáhueka.
29 Áapo éntok ä áchaybeu ínel jiaahuak: ‘‘Empo jüneiya
jaiki huásuktiapone enchi aniala, em nésau joaka, të
jauhuey júne kaa chiva asölaata júne nee mik-la ín ami-
igom ín äbojnakë béchïbo.
30 Të íkä em üusi jume jáamuchim kaa titihueme büru
yorememmak rejteme, huaka em tómita ámet tejalek.
Én éntok ä yepsako, juka beceero áhuiriahuamta júne
mëtebok, áa béchïbo.”
31 Huanäi jü ä áchayhua ínel áu jiaahuak: ‘‘In üusi, empo
jíba ínomak aane, éntok sïmeta huaka ín áttia, empo ä
áttiak.
32 Të ëni tua türi al-leerimmea pajko béchïbo, bueïtuk
jü em saila mukpotä näikialatukay, të júchi jíabitek.
Täruritukay, të béja téuri.”

16

Jü móoroma kaa tüisi tahuakamta ejemplo

1 Jesús ä discíipulommeu két ínel jiaahua:
—Senu yoreme rikotaka móoromata jípurey. Huanäi
ejtejhuariahuak íkäi móoromata huaka ä áttiahua kía ä
guötiä bétana.
2 Huanäi hua ä tekohua ä núnuka ínel áu jiaahua:
“¿Jítasu ïri emo bétana ín jíkkajähui? Jume jíösiam
cuentam áma em jípurëu inou tójja, bueïtukë béja kaa
móoromatunake.”
3 Huanäi hua móoroma büruk ée táytek: “¿Jáchisune
annake jäni ëni ín teko béja tékilta nee úhuak? Kanne
úttiak jïbuejeka buíata ín tekipanuanakë béchïbo, éntokne
tiihue júne ín nétannakë béchïbo.
4 Béjane jüneiya jita ín yáanakëhui, huatem bem jóapo
nee bem mabetnakë béchïbo, béja kaa nee móoromatuko.”
5 Huanäi jume ä tekohua huikiriame hueuhuëpulaim
núnnuk. Jü bát huémtau ínel jiaahua: “¿Jaikiksë ä
huikiriiya juka ín teeko?”
6 Áapo éntok ínel áu jiaahua: “Cien barril aceiteta.”
Huanäi ínel áu jiaahua: “Ímï jíösiapo jïojteri jü em ä
huikiriähui. Läutë yejteka, cincuenta barrilim jíba áma
jïojte.”

7 Chúkula júchi senuk temajek: “Émposu, ¿jaikiksë ä
huikiriiya?” Áapo éntok: “Cien sako tirijkom ti au jiaahua.”
Huanäi ínel áu jiaahua: “Ímï jíösiapo jïojteri jü em ä
huikiriähui. Läutë yejteka, ochenta sakom jíba áma jïojte.”
8 Huanäi hua ä tekohua juka móoroma kaa tüisi huémta
úttileka taahuak, ä kóba súakä béchïbo. Jume géntem
én kat-riame tüisim kóba súhuak, jume Diosta üusim
machiriata jípureme béppa.
9 ’Éntokne két ínel jiaahua: Ím ániapem kaa tü tómita
huämem am kooba, jume amiigom. Huanäi béja íkäi sïmeta
lütek, ámanem mabetna, enchim yü jíapsinakepo.
10 ’Huä kaa jaikik jita jípureka júne tüisi áu huériame,
kía juebenak jita jípureka júne tüisi áu huérianake; éntok
hua kaa jaikik jita jípureka júne kaa tüisi áu huériame, két
juebenak jita jípureka júne kaa tüisi áu huérianake.
11 Bueïtuk kaa tü rikoapo kaa tüisi enchim ayuk, ¿jábesu
juka tua tü rikorata enchim mámpo yéchanake jäni?
12 Huaka kaa enchim áttia kaa enchim suayako, ¿jábesu
huaka tua enchim áttia enchim mák báanakejäni?
13 ’Jü senu sáyhuame kara guoy tekommeu tekipanua;
bueïtuk huépülaik omtianake; juka senuk éntok náknake.
Juka huépülaik chë érianake; juka senuk éntok, kaitäpo ä
bínnake. Karem Diosta nésau johua, éntok tómit jíba éaka
jiápsa.
14 Sïmeta íkäim jíkkajay jume pariseerom, bueïtukim
tüisi tómit jiápsekay. Huanärim ä junneriay.
15 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Eme ínel jume emo tü yóremem tíame jum genteta
bíchäpo, të Dios enchim jíapsi jüneria; bueïtuk jume
yoremem chë ériäu, Diosta bíchäpo jaiti maachi.

Diosta reytaka nésahueui

16 ’Moiséjta ley éntok jume profeetam Juan Bautistatau
tájti jíba siika. Huanäi naateka jü tü noki Diosta reytaka
ä nésahue bétana huéeme nokhua. Büruka éntok úttiata
johua, áman kimu báreka.
17 ’Chë kaa obiachi téhuekata éntok juka buíata
lütinakëhui, huaka huépul léetrata leypo huémta kaa
chúpanakeu béppa.

Jesús emo jubeka guötiahuamta bétana nooka
(Mt. 19:1-12; Mr. 10:1-12)

18 ’Sïme jábe ä jubiahua jímmaakame, éntok júchi täbuik
jubekäteko, Diosta bíchäpo kaa tüisi tahuala. Entok jü
jámut jímmaarita nükame junne, két Diosta bíchäpo kaa
tüisi tahuala.

Jü riiko éntok jü Láazaro

19 ’Senu yoreme riko aaney, tüisi finok sásankoka éntok
béj-remta, éntok chíkti táapo buéresi ujyorisi äbojteboka.
20 Senu két aaney netaneka jiápsay, Láazaro ti téhuaaka,
huakaï puertapo au huiksisimey sïmet takahuat sähuaka.
21 Rikota mesapo kóm huáttemta júne buä péiyay
jobobáreka. Chüum júne béja áu sájaka, jume sähuam ä
tetëbuariay.
22 Jauhueka muukuk, jü netanëra. Huanäi jume
ángelesim ä núk sájjak, áman Abrahamta anëhui. Jü riko
éntok két muukuk; huanäi mäahuak.
23 Áman táijpo jiokot éaka, jikau remtek. Huanäi béja
mékka jákun juka Abrahamta bitchak, Láazarota éntok
áamak kátekamta.
24 Huanäi chaayeka ínel jiaahua: “¡In átchay Abraham,
nechë jiokolë! Jukë Láazarota ä sútu púnta bäapo
kómoniaka nee äbo nínta síparia sáuhue. Bueïtukne tüisi
jiokot éiya ímï béetëpo aneka.”
25 Të jü Abraham ínel áu jiaahua: “Üusi, áahuë huáate,
empo sïme tühuata jípurey áman buíapo jiápsaka, jü
Láazaro éntok jiokot máchiraata bitchak. Én éntok, áapo
juka tühuata mabet-la, empo éntok juka jiokot máchiraata.
26 Éntok két senu huéeme áma aayuk: Siba tüisi mékka
kömitaka áma óorek enchim éntok ito násuku. Júnëli
béja jume ímï áman bíchaa enchimmeu kat báareme, kara
áman kaate. Huannäbotana bina bíchaa júnem kara äbo
kaate.”
27 Huanäi ínel áu jiaahua: ‘‘Emoune nok buaana, ín
átchay Abraham, jukë Láazarota ín átchay jóau jaase,
28 bueïtukne mamnim sailak. Áman íkäi ámeu noknake,
kaa ímin jiokot machikun am téunakë béchïbo.”
29 Huanäi Abraham ínel áu jiaahua: “Moiséjta éntok jume
profeetamim jípure; ¡huamerim jikkaijnake!”
30 Huanäi áapo ínel jiaahua: “Ëe, ín átchay Abraham,
të senuk jume kókkolam bétana ámeu yepsakim jíapsi
kúaktinake.”
31 Të Abraham ínel áu jiaahua: ‘‘Juka Moiséjta éntok
jume profeetam kaa am nok jíkkaij bárëtek, kéchim huaka
kókkolam násuk jíabitekamta bíchak júnem kaibum emo
jíapsi kúaktianake.”

17

Jioptuahuamta bétana jïojteri
(Mt. 18:6-7, 21-22; Mr. 9:42)

1 Jesús jume ä discíipulommeu ínel jiaahua:

—Jíba ayunake huaka genteta jioptuaka kaa türiu bíchaa ä núnume. ¡Të jiokochia hua yoremta béchïbo jábeta jioptuame!

2 Chë tüisi áu huée éiyey, juka téta át tutujhuamta kutänaapo át súmahuaka bahuéu kóm jímmaahuako, të kaa am jioptua éiyey ímëi ili uusim.

3 ¡Emem emo suaya!

'Juka em saila kaa tüisi émomak tahuak kuttilasë áu nooka; áu ä jíapsi kúaktek éntok, Akë ä jiokore.

4 Senu táapo guoy búsanisi kaa tüisi émomak ä tahuako, guoy búsanisi émou ä nótteko: "Kanne júchä yáanake tä jíay", Akë ä jiokore.

Huaka jita súalhuamta jáchin machisi úttiakähui

5 Jume apóstolim Señortau ínel jiaahua:

—Diosta súalhuamtë itot büruria.

6 Huanäi jü Señor ínel jiaahua:

—Tua lútüriapem Dios ehuamta súalëtek, kía mostaaza báchiata beletchisi junne, arem ínel jiäu éiyey jü júya sicómoro téamtahui: "Emoë póponaka bahuepo emo kétcha", huanäi jü júya enchim nésahuepo áman ayu éiyey.

Sáyhuamta yä éähui

7 'Jábesu eme, senu enchim sáhuemta möitemta o chë animaalim suayamta, huasa bétana ä yepsayo, ¿sep ínel áu jiaunake: "Binë huéiye, mesahuë yejte"?

8 Ëe, ál-la ínel áu jiaunake: "Buähuamtë yáuhua, täbui sánkompë kóbate. Huanärë nee miika. Nee jïbuäsuko éntok nee jita jïsuko, béjë jïbuä, éntoke jita jëye."

9 ¿Jachu ä Dios buánianake, huaka ä sáhuëhui ä nésahui ä yák tíaka? Jíba tua ëe.

10 Júnëli két eme sïme juka Diosta nésahui enchim át sáyhuä chúpak, ínëlem jiaunake: "Ítapo nésauta joame kaita béchïbo türi; itom át sáyhuäu jíbate yáuhuak."

Guoj mamni leprosom

11 Jü Jesús jum buere joära Jerusaléniu bíchaa huéeka, jü Samaria éntok Galiléa buíärata náu násuk áman siika.

12 Senu pueblou yebisiseka ä huéiyo, guojmamni yoremem sähua leprä téamta kökoaka ä nankirika yeu sájjak. Huanärim ili mékka jápteka,

13 kusisi chayekam ínel jiaahua:

—¡Jesús, Maestro, itomë jiokore!

14 Áapo éntok am bíchaka ínel ámeu jiaahua:

—Ámanem tiöpopo tékiakammeu kaate.

Huanärim katekasu türiak.

15 Huanäi huépülaka áu bíchaka éntok áu türi jüneriaka,
tüisi kusisi chayeka éntok Diosta úttileka áu nóttek.
16 Jesústau tónommia kíkteka, ä púJba buíau kóm
yúmariak, ä Dios buaníaka. Ï yoreme éntok huam
Samariapo jometukay.
17 Huanäi Jesús ínel jiaahua:
—¿Jachum kaa guojmamniakay jume türiakame?
¿Jáksum aane, jume huate bátan yoremem türiakame?
18 ¿Jachu ïri huépülaika kaa itom pueblopo jomesu
nóttek, Diosta baysahueka?
19 Huanäi ínel áu jiaahua:
—Diosta em súalëu enchi jínëuk. Yejtekë siime. Türiläe.

Jächin juka Diosta reytaka nésahuëhui itou yebijnakëhui (Mt. 24:23-28, 36-41)

20 Jume pariseerom juka Jesústa temajek, jauhuey juka
Diosta reytaka ä nésahueu yebijnake bétana. Huanäi áapo
ínel ámeu jiaahua:
—Juka Diosta reytaka ä nésahueu yepsay kaachinte itom
pusimmea ä bínnake.
21 Kaabe ínel jiauna: “Ímï aane”, o “Júmü aane”; bueïtuk
jü Diosta reytaka ä nésahuepo én ímï enchim násuk aane.
22 Huanäi jume ä discíipulommeu ínel jiaahua:
—Të tiempo yúmanake ínapo Yoremta Üusi kía huépül
taahuata júne enchim bít peenakëhui, të katem ä bínnake.
23 Huanäi ínëlim enchimmeu jiaunake: “Ím aane”, o
“Áman aane.” Të katem áman sásaka, éntok katem áme
sáu rejte.
24 Bueïtuk juka yúku béroktita téhueka bétana sejchúkti
ániata nahuau tájti ä machiriakäpo bénasi, junëline
bíttunake ínapo jü Yoremta Üusi taahuarita yepsayo.
25 Të úttia ketune juebena jiokot máchiraata ín
bínnakëhui, éntok huaka génte én huémta nee omoute-
nakëhui.
26 Noéta taahuarimpo bénasi, ánëli két huéenake, jü
Yoremta Üusi yepsayo.
27 Jïbuähuay, éntok vino jïhuay, emo jubiahuay éntok
emo kunahuay, Noéta arcau kibakeu tájti. Huanäi béja
yepsak, jü buere bánia diluuvio. Huanäi sïmetaka kókkok.
28 Ánëli két siika, jume Lotta taahuarimmet: jïbuähuay,
jita jïhuay, jita jínnuhuay, jita nénkihuay, éntok ethuay,
éntok káatehuay;
29 të juka Lotta jum Sodoomapo yeu ä sik jíbba, táji
yúkkuk, éntok azufre téhueka bétana. Huanäi sïmetaka
kókkok.

30 Júnëli huéenake júnakoy táapo Yoremta Üusi yepsayo.
31 'Huäri taahuarit hua jábe kárit jikat aneme, entok juka áttiahuata káapo jípurëtek, katem kóm sika áman kibakeka ä nü báanake; senu éntok áman huajpo anëtek, kaa ä jóau nótti báanake.
32 Huä Lotta jubiabeu yeu sikamtahuem huáate.
33 Sïme jume ä jíapsi jínëu báareme ä tärunake. Éntok sïme jume ä tärukame ä jínëunake.
34 'Énne enchimmeu ínel jiaahua, huäri tukaariachi guoyikam jípetampo náu tönake. Huépülaka núk sákana; senu éntok áma tö sákana.
35 Guoy jáamuchim nanahuit jäbueka tujnake. Huépülaka núk sákana; senu éntok áma tö sákana.
36 Guoy yoremem huajpo annake; huépülaka núk sákana; senu éntok áma tö sákana.
37 Huanärim ä yómmiaka, ínel áu jiaahua:
—¿Jákusu huéenake jäni ïri, Señor?
Huanäi áapo am yómmiak:
—Jum mukirata bökäpo, huämïrim náu yáijnake, jume tekuem.

18

Jámut jókoptulame éntok jü juez kaa lútüriata joame
1 Jesús senu ejemplota ámeu yétchak, jíba Diostau buanhuamta itou bëyë bétana, kaa kóm éaka,
2 ínel jíakari:
—Senu pueblopo yäut aaney, Diosta kaa májhueka éntok yoremem kaa yöreka.
3 Huämi pueblopo két aaney, senu jámut jókoptulataka, élaka hua jueztau yeyepsaka, lútüriata áu yáaria ïaaka jü áamak nok peleytamtamaki.
4 Jü juez éntok kaa báarey; juebena taahuarim béja huéiyey. Të chúkula béja ä jiápsipo ínel jiaahua: "Éläposune kaa Dios huáate, éntokne kaa jábe yoremta yöre,
5 të ï jámut jókoptula múksi jíba nee bitcha. Júnel béchïbone ä anianake, jamak koloptune nee öomtituanake."
6 Huanäi ínel jiaahua jü Señor:
—Akem ä nok jíkkaja, juka juezta námakak jiápsekamta.
7 ¿Jachu jü Dios kara lútüriata am yáaria jäni jume ä ëriähuim, jume taahuapo éntok tukaarit naa búrujti áu buaname? ¿Jachu tebe tiempota simsuko, béja am nok mabetnake jäni?

8 Enchimmeune inel jiaahua läuti lútüriata am
yáarianake. Të juka Yoremta Üusi yepsak, ¿jachu ketune
ayunake jäni jü Dios eehuame ímï buíapo?

Pariserom éntok tómita náu tóijleero
9 Jesús täbui ejemplota ámeu yétchak, jume huate emo
tü yóremem tíaka, huatem éntok kaa tüisi bíchammehui.
Ínel ámeu jiaka:
10 —Guoy yoremem tiöpou kiímuk, Diostau buan-
boka. Senu pariserotukay, senu éntok yäura tómita náu
tóij-lerotukay.
11 Jü pariseero huéeka ínel ä jiápsipo Diostau buaanay:
"Dios, enchine baysauhue bueïtukne kaa jume huate yore-
mem bénna; ékbualerom, éntok kaa lútüriata boojoriame.
Kanne kía ják jáamuchim jípure, éntok ï yäura tómita náu
tóij-lerota bénasi júnene kaa ántuari.
12 Semanapone guosa ayuuna, entok sïme ín kobäune
diezmo."
13 Të jü yäura tómita náu tóij-leero éntok, mékka
tónommia huéeka, jikau júne kaa remti báarey. Táhuit jíba
áu chónaka, ínel jiaahuay: "Dios, nechë jiokore, nee kaa tü
yóremtukä béchïbo."
14 Ínapo ínel jiaahua ïri ä jóau kóm siika béja jiokoritaka,
të jü pariseero ëe. Bueïtuk hua áu buérialeme kóm
tahuariana; hua áu kóm tahuariame éntok tóboktiana.

Jesús ili usimmet tü nokta chuppak
(Mt. 19:13-15; Mr. 10:13-16)
15 Jume ili usim áu nüpahuak, ámecham mámte ïaaka.
Jume discíipulom, júkäi bíchaka, ámehuim öomtek, jume
áu am nüpakammehui.
16 Të Jesús am núnuka ínel ámeu jiaahua, ä
discíipulommehui:
—Akem am tójja, éläpo jume ili usim inou kannake,
éntokem katem jukaram taktiria; bueïtuk juka Diosta
reytaka ä nésahuepo júmëi bénasi emo nüyeme ä áttiak.
17 Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, hua kaa ili usita
bénasi éaka Diosta reytaka ä nésahueu mabetakame, kaibu
Diosta reytaka nésahuepo annake.

Jü jübua yötume riiko
(Mt. 19:16-30; Mr. 10:17-31)
18 Senu yoreme yäurapo kátekame ä temajek, ínel
jíakari:
—Tü Maestro, ¿jítasune yáanake, juka yü jíapsihuamta
jípu béchïbo?
19 Jesús ínel ä yómmiak:

—¿Jatchiakasë nee tü yóreme tíiya? Kaabe éntok chë türi ímï buíapo, jü Dios jíbba.

20 Jume mandamientomë täya: "Katë kía ják jáamuchim jípunake; katë jábeta mëa; katë ékbua; katë jábeta bétana ára nókïchiata nooka; em áchayë yöre, éntok em áiye."

21 Huanäi áapo ínel jiaahua:

—Sïmetane íkäi huéria ín usitukäpo naateka.

22 Jesús íkäi jíkkajaka ínel áu jiaahua:

—Ketune senu huéeme émou bëye: sïmete juka em jípurëu nénkaka, poloobem ä miika; huanäre téhuekapo rikoata jípunake; éntoke inou rúkteka nee guojaase.

23 Huanäi áapo íkäi jíkkajaka kaa al-leaka taahuak, bueïtuk tüisi yún tómekay.

24 Jesús ä bíchaka, siirokaka taahuak. Huanäi ínel jiaahua:

—¡Tepa tüisi obiachi Diosta reytaka ä nésahuepo am kimunakë béchïbo, jume riikom!

25 Chë júne kaa obiachi jiikia pusimpo camellota áma huam yeu huéenakë béchïbo, jü yún tómekamta Diosta reytaka ä nésahuepo ä kibaknakëhui.

26 Huanäi huate íkäi jíkkajaka, ínel áu jiaahua:

—Huanäisu, ¿jábesu júntuk jínëutunake?

27 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Jum yoremem kara árahuëpo, Diosta béchïbo kaa obiachi.

28 Peero éntok ínel áu jiaahua:

—Señor, ítapo sïmeta itom jípurëu tö sájjak, enchi guojaa báreka.

29 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua:

—Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, kía jábe júne ä jóa tö sikame, ä áchayhuam, ä sailahuam, ä jubiahuata, éntok ä üusim, Dios reytaka ä anëpo an báreka,

30 chë júne áa béppa ä jípunake ímï ániapo; huame taahuarim äbo huémmet éntok, yü jíapsihuamta jípunake.

Jesús ä muknakeu ámeu nooka
(Mt. 20:17-19; Mr. 10:32-34)

31 Jesús jume doocem bempolaim móchala núnuka, ínel ámeu jiaahua:

—Énte buere joära Jerusaléniu bíchaa jikau kannake, sïmetaka jume profeetam Diosta Üusi bétana jïojtekäu chúpnakë béchïbo.

32 Bueïtuk jume kaa judíom mámpo tóijna. Huanäi ámanim béja tüisi ä junnerianake, éntokim ä buere áunake, éntokim át chít huáttinake.

33 Huanärim tüisi ä bemmuchaka, akim ä mënake; të báij
taahuarim huéy jíabitenake.
34 Të bempo tóktim kaa át jünéaka taahuak, jita ä
nokähui. Ï noki áme béchïbo kaa jünakiachitukay; katim
át jüneiyay jita ámeu ä nok bárëhui.

Senu lípti bitchak, Jericópo joome
(Mt. 20:29-34; Mr. 10:46-52)

35 Ínel yeu siika: Jesústa pueblo Jericóu yebisiseyo, senu
lípti böo mayoat káteka nétaney.
36 Juka genteta juebenak katemta jíkkajaka, jü lípti
nátemajek jita huëhui.
37 Huanärim ä téjhuak, juka Jesús Nazarenota áma huam
huë bétana.
38 Huanäi kusisi chay táytek, ínel jíakari:
—¡Jesús, Davidta Üusi, nechë jiokore!
39 Jume bát kateme éntok ä nok pappattiay, kaa múksi ä
jiau sáhueka. Të áapo chëhuasu úttia chaayey:
—¡Davidta Üusi, nechë jiokore!
40 Huanäi Jesús kíkteka ä núnutebok, ä anëu bíchaa.
Huanäi áu ä yepsako, ä temajek:
41 —¿Jítasë nee émou yáa ïa?
Huanäi jü lipti ínel jiaahua:
—Señor, bít-huamtane huáatia.
42 Jesús ínel áu jiaahua:
—¡Akë ä mabeta! Em nee súalë béchïbë bíchaka taahua.
43 Huämi horapo jü lípti bíchaka taahuak. Huanäi éntok
juka Jesústa guojaasek, Diosta baysahueka. Jü sïme génte
íkäi bíchaka két Diosta úttileka taahuak.

19

Jesús éntok jü Zaqueo

1 Jericóu kibakeka jü Jesús, jum pueblopo násuk áman
huéiyey.
2 Huanäi ínel yeu siika: Senu yoreme Zaqueo ti
téhuaakame, jume tómita náu tóij-lerommeu yäuttukay,
éntok rikotukay.
3 Jesústa bít báreka éiyay, jünee báreka ä jábétukähui.
Të kaa áma yuumay, juka genteta büru béchïbo, bueïtuk
tüisi kómëlatukay.
4 Huanäi ä bít báreka, áapat búiteka júya buëurukut
jämuk, sicómoro téamtachi, Jesústa huéenakepo ámani.
5 Jesús béja áman yepsaka, jikau remteka ä bitchak.
Huanäi ínel áu jiaahua:

—Zaqueo, emoë bamijtuaka kóm huéiye, bueïtukne em jóau yebijnake ëni.

6 Huanäi jü Zaqueo läuti kóm sika tüisi al-leaka ä mabetak.

7 Íkäi bíchaka, sïmetaka kaa türik Jesústa bétana nok táytek, senu kaa tü yóremta jóapo ä tahuak tíaka.

8 Huanäi Zaqueo kíkteka, Señortau ínel jiaahua:

—Juyu, Señor, jume poloobem násuk áman juka ín jípurëune am mik báare; senuk báitähuaka ä ékbuariak junne, naikisi áa béppane ä nóttirianake.

9 Huanäi Jesús ínel jiaahua:

—Én íäri taahuarit ímï jóapo yepsak, jü yore jínëiuhuame, áapörik két Abrahamta üusitukä béchïbo.

10 Bueïtuk ínapo jü Yoremta Üusi äbo siika, juka áu tärulata jariuseka ä jínëu báreka.

Jü yoreme tómita mákhuaka ä büruria ïaahuaka ejemplo (Mt. 25:14-30)

11 Íkäi am jíkkaijsuk, jü Jesús ejemplota ámeu yétchak, Jerusaléniu kaa mékka ä aneï béchïbo. Bempo éntok ínel éiyay: Jü Diosta reytaka nésahueu én ímï horapo abe yepsa.

12 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Senu yoreme yäura usiarimmak huéeritaka ím aaney. Huanäi mékka senu buiärau bíchaa siika, ámani reytu báreka, chúkula éntok äbo nótti báreka.

13 Huanäi béja sim báreka, guoj mamni ä tekipanualerom núnnuk. Yún tómita nátepola am mákkak, ínel ámeu jíaka: "Íkärem tómita tekipanuatua ín yepsäu tájti."

14 Të jume áma pueblopo joome katim ä huáatiay. Huanärim genteta náu tójaka áa sáu am jaasek nokta huériame, ínel áu jíakari: "Katte íkäi ito béppa yäuttu ïaa."

15 Huanäi béja áapo nótteka, juka yäurata mabetchulataka, am núnutebok huame ä tekipanualerom jume tómita nülame, am jüneria báreka jáchin machisi am tekipanuakähui.

16 Senu bát áu yepsak, ínel jíakari: "Señor, jü em tómi, guojmamnik áa béppa koobak."

17 Huanäi áapo ínel áu jiaahua: "Türi, tüise ára sáutu; jum ilikkiku tüisi em tekipanuakä béchïbo, guojmamni pueblommehuë yäuratunake."

18 Senu júchi áu yepsak, ínel jíakari: "Señor, jü em tómi mamnik áa béppa koobak."

19 Huanäi íau két ínel jiaahua: "Empo kétchi mamni pueblom béppë yäuttunake."

20 Senu júchi áu yepsak, ínel jíakari: “Señor, ímï óorek
jü em tómmi; payumpone kutti ä súmmak,
21 bueïtukne enchi májhuey, em yórem juënatukähui,
kaa em ják óreri nunüyë tíaka, kaa em echakäu júne
tobotoboktiä tíaka.”
22 Huanäi jü rey ínel áu jiaahua: “¡Empo kara sáutu! Juka
nokta em tempo yeu sikamta, júkäine emót kúaktianake.
Tüise jüneiya nee yorem juënatukähui, kaa ín ják ëriari ín
nunüyëhui éntok kaa ín echakäpo nee jita tobotoboktiähui.
23 Jatchiakasu ¿júntukë kaa juka ín tómi bancopo óorek,
én juka bancotane yore bebejtuäu mabet éiyey?”
24 Huanäi jume áma anemmeu ínel jiaahua: “Juka
tómitem ä mák-ri ä úhua; juka guojmamni tómita áa béppa
kobalatem ä mákka.”
25 Bempo éntok ínel áu jiaahua: “Señor, béja juka
guojmamni tómita jípure.”
26 Áapo éntok ínel am yómmiak: “Inelne enchim-
meu jiaahua, hua jita jípureme júchi huatek máktunake;
hua kaita jípureme éntok, hua ilikkik ä jípurëu júne ä
úhuaatunake.
27 Éntok két huame nee béj-reka kateme, jume kaa áme
béppa nee yäuttu ïaame, júmëi éntok inohuem am huéria.
Huanärem ín bíchäpo am kóba chúktia.”

Jesús tüisi mám tájtiriahuaka buere joära Jerusaléniu kibakek
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Jn. 12:12-19)

28 Íkäi noksuka, bát kíktek buere joära Jerusaléniu jikau
böochi.
29 Béja abe huame pueblommeu yepsaka, Betfagéu éntok
Betaniahui, jü káhui Oliivo téamta náapo aneka, guoyim ä
discíipulom áman jaasek,
30 ínel ámeu jíaka:
—Huä pueblou ito beu kaa mékka kátekamtahuem nóite.
Áman yájakem buruta áma chäkamta téunake; kaabe jee
át jote. Akem ä búttiaka, äbo ä huéria.
31 Jábeta enchim temajek jita béchïbo enchim ä
búttiähui, ínëlem áu jiauna: “Jü Señor ä huáatia.”
32 Jume ä discíipulom sájaka, ä téuhuak, Jesústa am
téjhuaakäpo bénasi.
33 Huanäi juka buruta am búttiay jume ä áttiakame am
temajek, ínel ámeu jíaka:
—¿Jatchiakem juka buruta butbúttia?
34 Bempo éntok ínel jiaahua:
—Bueïtuk jü Señor ä huáatia.

35 Huanärim Jesústau ä nüpak. Jume bem sánkomim
burutat óreka, Jesústa át jikat yétchak.
36 Huanäi ä huë pámani jume sánkomim áapat
guötiasakay.
37 Béja áman jëla kóm kateka kahui Oliivo ti téhuaakapo,
sïme jume ä disciipulohuam áa sáu kateme chay
táytek, al-leaka éntok Diosta úttileka, jume jauhuey kaa
bíbithuame bem bíchakä béchïbo.
38 Inëlim jiaahua:
—¡Yörisi maachi, jü Rey Diosta téhuampo itou yepsame!
¡Yánti jíapsihuame áman téhuekahui, éntok lóoria jikachi!
39 Huanäi huate pariseerom jume genteta násuk aneka áu
ínel jiaahua:
—Maestro, em discíipulome chay yáatiria.
40 Áapo am yómmiak, ínel jíakari:
—Enchimmeune ínel jiaahua, ímëi kaa jíaleyo, jume
tétam chay táytinake.
41 Béja kaa mékka áman huéeka, juka buere joära
Jerusalénta bíchaka, áa béchïbo buaanak,
42 ínel jíaka:
—¡Empo jüneätek kía íäri em taahuarit junne, jítasu hua
yánti jíapsihuamta yore mákka! Të én huäri ésori, éntoke
kara ä bitcha.
43 Enchimmehuim huéiye jume taahuarim, jume enchi
omtíame enchi kóräituanake. Huanärim enchi kóntiaka
nate chíkola émou kimunake.
44 Huanärim buíau enchi tátabnake; jume em üusim
éntok sïmeta juka em áttiak, kaitapo ä tahuarianake. Kaita
téta nat béppa joka tahuanake, kía juka émou bíttuata,
enchi jínëunakemta kaa em ä mabetakä béchïbo.

Buere tiöpopo jita nénkiriom yeu jaahuakame
(Mt. 21:12-17; Mr. 11:15-19; Jn. 2:13-22)

45 Huanäi tiöpopo kibakeka, jume áma jita nénkame
éntok jita áma jínnume päkun yeu am bep táytek,
46 ínel jíakari:
—Júnel jïojteri: ‘‘In kári Diostau áma nok béchïbo”; të
eme lak-roonim áma éusu béchïbem ä jípure.
47 Huanäi chíkti táapo tiöpopo am majtiay; të jume
tiöpopo nésahueme, leyta am mamajtíame, éntok jume
yoremem jum pueblopo chë yörihuame, ä mëbáreka jíba
éiyay.
48 Të kaitachim jiahuite máchiakay, bueïtuk sïme jü génte
tüisim át suaka ä jíkkajay.

20

Jü Jesústa yäura
(Mt. 21:23-27; Mr. 11:27-33)

1 Séjtul táapo Jesús jum tiöpopo juka genteta am majtiayo entok tü nokta yore jínëuhuamta bétana huémta ámeu am nookay, ámam náu yájjak jume tiöpopo tékiakame, jume judíom leyta mamajtíame, éntok jume ou yoiyöturim.

2 Huanärim ínel áu jiaahua:

—Itomë téjhua, ¿jábeta téhuamposë íkäi johua? O, ¿jábe yäurasu íkäi licensiata enchi mák-la?

3 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Ínapone két senu huémta enchimmeu nátemaijnake. Nechem ä yómmianake:

4 ¿jábesu juka Juanta äbo bíttuak ä batönakë béchïbo? ¿Dios, o jume yoremem?

5 Huanärim bempo náu nok táytek, ínel jíakari:

—¿Jáchinsutä yómmianake? Ítapo Diosta bétana huéiye ti ä yómmiako, ínel itou jiaunake: "¿Jatchiaka júntukem kaa ä súsualek?"

6 Yóremraata bétana huéiye, jü pueblo itom mamaasunake; bueïtuk sïme juka Juanta profeetapo ä täyay.

7 Huanärim kaa emo jüneä tíaka taahuak, jábeta juka Juanta yäurata ä mák-latukähui.

8 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Ínapo júne kaibu enchim téjhuaanake jita yäurata nee ä licensiakähui.

Jume tekipanualero jujuënam ejemplo
(Mt. 21:33-44; Mr. 12:1-11)

9 Sep íkäi ejemplota ámeu nok táytek jume géntemmehui:

—Senu yoreme párasim eechak, yorem tekipanualerom ä réuhuak. Huanäi mékka jákun buiärau bíchaa siika éntok bínhua áman aanek.

10 Huanäi béja juka etta chúpey, senuk ä sáhuëu áman jaasek huame tekipanualerommehui, juka áma chúpemta ä jájamëu ámeu ä au sáhueka. Të bempo tüisi ä bépsuka, kaita ä mákaka ä simtuak.

11 Huanäi jü etta áttiakame júchi senuk ä sáhuëu áman jaasek. Íkärim éntok, buere áusuka kéchim ä bépsuka, kaita ä mákaka ä simtuak.

12 Júchi béja bájim huëpo senu ä sáhuëu áman bíttuak; íkärim júchi kökosi ä yáaka päkun yeu ä béebak.

13 'Huanäi jü huaj etta áttiakame ínel jiaahua: ''¿Jítasune júntuk én yáanake? Juka ín üusi chë ín nákëune én áman bíttuanake; jamak júnem íkäi bichäteko ä yörinake."

14 Të jume etta suayame ä bíchaka, náhuim nookak, ínel
jíakari: ‘‘Ïri jü sïme ettamak tahuaseka huéeme. Atä
mënake. Huanäi jü echi itom mámpo tahuanake.”
15 Huanärim huajpo päkun yeu ä tójaka, ä mëak.
Huanäi Jesús am natemajek:
—¿Jáchisu júntuk am yáanake jäni, jü páras etta
áttiakame?
16 Äbo sika sïme huame tekipanuareom súaka, huanäi ä
buía täbuik ä máknake.
Huanärim bempo íkäi jíkkajaka, ínel jiaahua:
—¡Dios áapo itom áma yeu huíknake!
17 Të áapo am bíchaka, ínel jiaahua:
—Huanäi ¿jáchisu júntuk jiau báare jäni jü jïojteri? Ínel
jiaka:
Jume kárita joame jü téta bem omoutekähui,
huäri téta tua jum ejkinapo káata naatenäpo huéiye.
18 Kía jábe júne huäri tétat huéchekame, chíbela
kóttinake; jüri téta éntok jábetat kóm huécheko, tókti ä
jótanake.

Jume impuestom béjtuahuame
(Mt. 21:45-46; 22:15-22; Mr. 12:12-17)

19 Jume tiöpopo tékiakame sáhueme, éntok jume judíom
ley am mamajtíame Jesústa buíj bábarekay huämi horapo,
bueïtukim át jünëiak bempörim bétana ä nokakäu juka
ejemplota ä yéchakähui. Tem juka genteta májhuey.
20 Huanärim éhuil huatem áu jaasek, tü yóremem bénasi
emo am nü sáhueka, áamak ejtejhuaka jita nokpo júne
yäurata béj-reka huëpo ä jaatia báreka, yäuratau ä nätua
báreka.
21 Huanärim ä nátemajek, ínel jíakari:
—Maestro, jüneate tua juka lútüriata enchi nokähui,
éntok huéchiasi enchi am majtiähui, kaabeta áma yeu
púaka juka Diosta böo lútüria em majtiähui.
22 Itome tejhua: ¿jachu ítapo juka rey Césarta jume
impuestom mákpo yúmala, jehui o ëe?
23 Të áapo, ámet jünéaka jáchin am jiau báreka júkäi am
nokähui, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiaka eme junëli nee huite cháaria áma nee tátab
báreka?
24 Huépul tómitem nee bíttua. ¿Jábesu íkäi púibak,
éntok jábesu am téhuak jume áma jïojterim?
Huanärim ínel ä yómmiak:
—Bueïtuk jü César.
25 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Juka Césarta áttia Césartem ä mákka; juka Diosta áttia éntokem Diosta ä mákka.
26 Huanärim kaitachä jaatia máchika taahuak, jita nokpo júnem kara ä jaatiay, jü genteta jíkkajäpo. Áachim guómtilataka taahuak, ä jíkkajaka jáchin am nok yómmiakähui. Huanärim kaa jíaleka taahuak.

Júchi jíabitehuamta bétana nátemaijhuame
(Mt. 22:23-33; Mr. 12:18-27)
27 Huanärim áma yájjak huate saduceom, jume kókkolam júchi jíabitenakeu kaa súaleme. Huanärim ä temajek:
28 —Maestro, jü Moisés ä jïojteri tö sikäpo ínel jiaahua: Senu yoremta ä jubiahua tö mukuk áa bétana kaa usim jípurek, ä sailahuatuk ára ä nüye huaka jámut jókoptulata, usim áachä jípunakë béchïbo ä saihua mukukamta béchïbo.
29 Bueïtukim ímï aaney, guoy búsanika emo sailaka. Huä bát huéeme juubek; të muukuk, kaa üuseka.
30 Jü ä saila áa sáu huéeme juka jámutta tö kókkota nüka. Huanäi két muukuk, kaa üuseka.
31 Huä bájim huëpo jüri kéchä nüka. Júnëli sïme jume guoy búsanikam ä juubek, éntokim kókkok, kaa usim át jípureka.
32 Chúkula éntok két jü jámut muukuk.
33 Huanäisu júnakoy jum kókkolam jíabitëpo, ¿jábesu júntuk hua tua ä jubnakeme? Bueïtuk sïme jume guoy búsanika ä jubekay.
34 Huanäi jü Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Ímï ániapo jume óhuim jujube; jume jáamuchim éntok kukuna.
35 Të huame tüisi tahualame, áman téhuekau yúmakame éntok kókkolam jíabitehuamta jájamekame, ámani kaabe emo jujube, nim kaabe kukuna,
36 bueïtukim kara júchi kókkoka tahuanake; ángelesim bénanakemme. Kókkolam násuk bem jíabitekä béchïbo, Diosta üusimtunakemme.
37 Áapo, jü Moisés junne, jum ä jïojteripo jü zarza béetemta bétana ä nokäpo, itom ä téjhua kókkolam júchi jiabitenakëhui. Huämi ínel jiaahua: Jü Señor Áapo Abrahamta Dios, entok Isaacta Dios, éntok Jacobta Dios.
38 Bueïtuk Dios kaa kókkolammeu Dios, ál-la jiápsammehui; bueïtuk áapörik béchïbo sïmetaka jiápsa.
39 Huanäi huate judíom ley am mamajtíame ínel jiaahua:
—Maestro, huéchiasë ä nookak.
40 Kaitam éntok áu nátemaij péaka taahuak.

¿Jábesä üusek juka Cristota?
(Mt. 22:41-46; Mr. 12:35-37)

41 Jesús ínel ámeu jiaahua:
—¿Jáchisuntukim juka Cristota Davidta üusï tíiya?
42 Bueïtuk David Salmompo ínel jiaahua:
Jü Señor ín Señorbeu ínel jiaahua:
“In bátam bétanë yejte,
43 jume enchi béj-reka kateme em guókim bétuk ín tójäu
tájti.”
44 ¿Jáchisu júntuk jü Cristo Davidta üussitunake, áapörik Davidta áu ä Señor tíäteko?

Jesús jume judíom ley am mamajitíame nätuaka nookak
(Mt. 23:1-36; Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54)

45 Sïme Pueblo ä jíkkajay, huanäi Jesús ä discíipulommeu ínel jiaahua:
46 —Jume judíom ley am mamajtíame bétana, tüisem emo suaya. Tüisim ä musäule juka tettebek bem sánkonakëhui, áman pláazapo yörisi bem tetebotu-ahuähui, jum tiöpopo bát bankommet bem jonakëhui, éntok jum jíjïbuähuäpo jume bankom bát jokammet bem jotenakëhui; tüisim ä bäsule.
47 Jume jámut jókoptulame sïmeta ili bem jípurëhuim am üuhuaka, bempola jíba ä nüye, éntok bem kaa tühua yáarim éso báreka bínhua Diostau buabuana. Ímëi ínel jume chë jiokot máchiraata mabetnakeme.

21

Jü jámut jókoptulata limojnari
(Mr. 12:41-44)

1 Jum tiöpopo Jesús jume yún tótomekame bitchak, jum kajapo tómitam joayo, limojna tómita öorehuäpo.
2 Huanäi senu jámut jókoptulata tüisi poloobeta bitchak, guoy ili cobre tómita áma ä joayo.
3 Huanäi ínel jiaahua:
—Lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, ï jámut jókoptula póobe sïmem béppa chë yún ä nénkak;
4 bueïtuk sïme jume huate áma ä óorek, Diosta ofrenda béchïbo, juka nakulia ámeu yeu bïlata. Të áapo ä poloobétukä násuk junne, sïmeta ä jípurëu ái ä jíapsinakeu áma óorek.

Jesús juka tiöpota tátabnä bétana nookak
(Mt. 24:1-2; Mr. 13:1-2)

5 Huate jü tiöpota bétana náu ejtejhuay, ujyorisi ä bíttu bétana téta ujyoyorimmea ä yáari béchïbo, éntok huate

jítasu jäni áma Diostau näikiaritayi. Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

6 —Taahuari yúmanake íkäi sïmeta enchim bíchäu tátabnähui. Kía huépul téta júne kaa nat béppa joka tahuanake.

Jume señalim ániata lütiseyo
(Mt. 24:3-28; Mr. 13:3-23)

7 Huanärim ínel ä temajek:

—Maestro, ¿jahueysu ayunake ïri? ¿Jíta señalsu ayunake íkäi huée báareyo?

8 Jesús éntok ínel jiaahua:

—Jítachem suuhua, kaabe enchim bäitäunake. Bueïtuk büruka yáijnake ín téhuampo, ínel jíaka: "Ínapone jü Cristo", éntok ínel jíaka: "Ïri ájäria jü taahuari." Të eme katem am guojaanake.

9 Éntokem juka nássuahuamta bétana nokhuay jikkaijnake. Éntok genteta emo béj-reka emo tóboktiay, katem guómte; bueïtuk jíba ïri bát huéenake; të kee jee yuuma, juka ániata luutinakëhui.

10 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Jume naciónim huate naciónim béj-reka emo tóboktianake; jume reyim éntok huate reyim béj-reka náassuanake.

11 Jü buía buere áu yoyoonake; tüisi tébaatunake; génte éntok máujnake. Kökoa ayunake kía ják junne; jum téhuekapo éntok buere señalim ayunake.

12 'Të sïmeta íkäi kee huéy, enchimim buíjnake, éntokim enchim guojajjanake. Huanärem sinagogammeu yeu tóijna, éntokem páttiana cárcelimpo. Reyimmehuem yeu tóijna, éntok gobernadorimmehui, ín nésahui enchim jo bárë béchïbo.

13 Ïri enchimmeu huéenake enchim ino bétana tühuata ámeu noknakë béchïbo.

14 Katem át obisi éiya enchim jiápsipo, jáchin o jita enchim noknakeu emo jínëu báreka.

15 Bueïtuk ínapo huaka nokta enchim téjhuaanake, éntok jüneehuamta enchim miknake. Huämakïrim béja am kóba jáptetuanake; karam enchim nok béj-reka tahuanake.

16 Të kía enchim áchayim junne, enchim sailam, enchim huahuajim, éntok enchim amiigom yäura mámpo enchim jóanake. Huatemim enchimmak kateme súanake;

17 sïmetaka enchim kujti érianake, ín nésahui enchim jo bárë béchïbo;

18 të hua huépul chonita júnem kaa tärunake.

19 Yánti enchim jiapsä béchïbem yönake, yü jíapsi
béchïbo.
20 'Eme béja juka buere joära Jerusalénta sontarommea
kóntiata bichäteko, jüneäem läuti ä tátabnähui.
21 Huanäi jume Judea buiärapo aneme éläpom káhuiu
huáttinake. Huame Jerusalémpo aneme éläpom áma
yeu kannake; huame bem et buíapo aneme kaa áman
nóttinake.
22 Bueïtuk ímëi jume taahuarim jiokot máchiraata ámet
huéenakëhui, sïmeta ä jïojteri jiäpo áman yeu chúpanake.
23 ¡Poloobesitomme, huame abe äasoame, éntok huame
ili usim ujüume huamechï taahuarimmechi! Bueïtuk tüisi
jiokot máchira huéenake ímï ániapo; Diosta omtira ïri
pueblota béppatunake.
24 Ejparammeyim mëna. Huate pereesomtaka núk
sákana, sékäna buiärau bíchaa. Huanäi béja jü
Jerusaléntat jume kaa judíom át chéptisunake, jume kaa
judíom tiempota yumäu núkisi.

Jáchin jü yoremta üusi yebijnakëhui
(Mt. 24:29-35, 42-44; Mr. 13:24-37)

25 'Huanäi jum täapo señal ayunake, éntok mechapo,
éntok chókimpo; jum buíapo éntok jume naciónim jiokot
éenake, éntokim guómtilataka annake, hua máusi machisi
bahueta omtëu jíkkajaka, éntok jume máarem.
26 Huä génte máuj kókkonake, hua ím ániapo
huéenakemta bíchaka; bueïtuk hua téhuekapo úttiära
ayukame júne áu yoyoonake.
27 Huanärim ä bínnake, juka Yoremta Üusi, namupo
yepsamta ä lóoriamaki, éntok ä úttiäramaki.
28 Íkäi huée táytekem emo óusi éetua, éntokem jikau
kóbate, bueïtuk enchimmeu jëla ansime jü tü taahuari
Diosta bétana enchim jínëuria.
29 Két íkäi ejemplota ámeu yétchak:
—Jukem chuna óuguotat suuhua, éntok kía täbui júyatat
junne.
30 Béja jume ili sáhuam yeu basihuey, emem jüneenake,
juka tebuj-riata yebijnakeu kaa mékka bëyëhui.
31 Júnëli két eme, íkäi jita huémta bichäteko,
jüneenakeem itou jëla ä ansimëhui, juka Diosta reytaka
ímï nésaunakëhui.
32 'Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, sïme ïri
huéenake, kee juka genteta én huémta luuteyo.
33 Jü téhueka éntok jü buíya luutinake, të ín noki jíba
bénasi huéenake.

34 'Emóem suaya; katem juka enchim jíapsi námakasi
johua, kaa huéeläpo jïbuähuamtay éntok vino jïhuamtay,
éntok buere kaa yúmahuamtayi, kaa huakäi taahuata
enchim jaatianakë béchïbo kaa ínel enchim ëäpo.
35 Bueïtuk huiteriy am choïlakamta bénasi áme béppa
huénnake, jume sïme ímï buíapo anemmechi.
36 Katem kótche. Jíba yü tutti Diostahuem nokaka
jiápsa, ïri huéenakemta bétana enchim áma yeu yore-
nakë béchïbo. Júnëlem kaitat jáchin éaka, Yoremta Üusi
bíchäpo emo yeu jäbuanake.
37 Jesús jum tiöpopo taahuapo am majtiay; tukaapo éntok
káhui Oliivo ti téhuaakamtau bíchaa sisimey.
38 Kethueytana éntok sïme génte áu náu yayajay, tiöpopo
ä nok jíkkaij báreka.

22

Náu nok tütehua Jesústa mëe béchïbo
(Mt. 26:1-5, 14-16; Mr. 14:1-2, 10-11; Jn. 11:45-53)

1 Béja kaa jaikika bëyey juka buere pajkota yúmanakëhui,
jume páanim kaa levaduuraka buabuähuähui, pájcua ti
téhuaakame.
2 Jume tiöpopo tékiakammeu chë nésahueme, éntok
huame leyta am mamajtíame át tekipanuay jáchin juka
Jesústa bem mëtebonakëhui, bueïtukim juka genteta
májhuey.
3 Huanäi jü Satanás Judastat kibakek, hua Iscariote ti
téhuaakamtachi, hua dooce apóstolimmak näikiatukaïhui.
4 Ïri huame tiöpopo tékiakammeu chë nésahuemmeu
nookak, éntok huame yäuchimmeu tiöpota suayammehui,
jáchin juka Jesústa bem mámpo ä tóijnake bétana.
5 Bempo al-leaka taahuak, éntokim tómita ä mák rókaka
nookak.
6 Áapo béja júkäi yáa rókaka taahuak. Huanäi át
tekipanua táytek, jáchin ayuka kaa büru genteta bíchäpo
bem mámpo ä tóijnakëhui.

Señorta Santa Cena jo nésayhuame
(Mt. 26:17-29; Mr. 14:12-25; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

7 Jü taahuari páanim kaa levaduuraka buabuähuäu
yuumak, huaka ili kabarata át mënähui, pájcua ti
téttehuaahuame.
8 Huanäi Jesús juka Perotau éntok Juantau ínel jiaahua:

—Ámanem sájaka juka abe jëla itom buänakeu yáabo,
pájcuata.

9 Bempo éntok ä temajek:

—¿Jákusë itom ä yáa ïa?

10 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Huam pueblou kimütekem senu yoremta bínnake, sótöpo bäam huériamta. Áa sáukem kaate, ä jóau ä kibakeu tájti.

11 Huanärem jü jóakamtau ínel jiaunake: “Jü Maestro ínel nokta émou bíttuak: ¿Jáksu júntuk káttek, jü káari juka pájcuata áma buä béchïbo ín discíipulommaki?”

12 Huanäi áapo enchim ä téjhuaanake, juka cuartota buëuruk jikat kátekamta béja tüteta. Huämïrem ä yáanake huaka itom buänakëhui.

13 Bempo éntok áman sájaka ä téuhuak, juka sïmeta Jesústa am téjhuakä bénasi, éntokim ä yáuhuak, pájcuata bem buanakëhui.

14 Juka horata yúmak, jü Jesús jume apóstolimmak mesau yejtek.

15 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¡Tepane íkäi pájcuata enchimmak bua péiyay, ketune kee jiokot nee yáahuayo!

16 Bueïtukne ínel enchimmeu jiaahua, kanne júchi pájcuapo jïbuänake, júnakoy jübua áman Diosta chë yötaka ä kátekäpo áu ä chúpayo.

17 Huanäi juka vaasota nüka Diostau baisáusuka ínel jiaahua:

—Ikärem nüka nachä näikimte;

18 bueïtukne enchimmeu ínel jiaahua, kanne júchä jïnake, íkäi páraj taka bähuata, júnakoy jübua áman Diosta chë yötaka ä kátekäpo äbo kóm ä yepsayo.

19 Chúkula jume páanim nüka, Diostau baisáusuka, ámecham näikimtek, ínel jíaka:

—Ïri jü ín takahua enchim béchïbo nénkitunakeme. Íkärem johua, inou enchim huáatinakë béchïbo.

20 Két jíba ánëli, chúkula jïbuäsuka, juka vaasota nüka, ínel jíakari:

—Ïri vaaso ínel jü bemelasi Diostamak nokta náu yáarime; ín ójbo guötekamtay béjhuata jípunake, enchim béchïbo guötekame.

21 ’Të én ín mesapo ínomak aane, jü nee nénkinakemta mámmam.

22 Tua lútulay jü Diosta Üusi jíba huéesime juka áa bétana näikiarita jiäpo ámani; ¡të tepa jiokochia huäri yoreme jü bem mámpo ä tóijnakeme!

23 Huanäi bempo emom temaij táytek, ä jábétukähui jäni hua ä nénkinakeme.

Jábeta chë yöpo tahuanakëhui

24 Huanärim náu nok nássua táytek, jábeta chë yöpo
tahuarianähui.
25 Të áapo ínel ámeu jiaahua:
—Jume naciónimmeu reyim tüisim buéresi emo nésaule
sïmem béppa, éntok sïme jume géntemmeu yäuchim áme
béppa nésahueme, huamerim ínel tü yóremem tíiya.
26 Të eme kaa junëli emo nünake. Ál-la hua chë yöpo áu
jípureme, usi jübua yötu sáyhuamta bénasi áu érianake;
hua nésahueme éntok, két sáyhuamta bénasi áu érianake.
27 Bueïtuk, ¿jábesu jü chë yörihuame, hua mesau yejteka
jïbuäme, o buähuamta áu totojame? ¿Jachu kaa lútüriapo
ájäria hua mesau kátekame? Të ínapo enchim násuk aane,
hua sáyhuamta bénasi.
28 'Eme ámëria huame jíba ínomak aneme, huam jiokot
máchiraata inou sikäpo.
29 Ínapone ínëli enchim ä mákka, juka rey nésauta
enchim jípunakëhui, ín Átchay nee ä mákakä bénasi,
30 enchim huam ín mesapo ínomak jïbuanakë béchïbo
éntok ínomak jïnakë béchïbo ín reytaka nésahuepo, éntok
huam yörisi machiku joteka jume dooce Israelta üusimmet
yeu kat-riammet nokta enchim chúpanakë béchïbo.

Jesús, Perota kaa ä täya tía bétana nookak
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Jn. 13:36-38)

31 Ínel két jiaahuak jü Señor:
—¡Símon, Símon, áachë suuhua! Jü Satanás enchim
áula, tirijkom yoohuä bénasi naa múksi enchim emo bít
ïaaka;
32 të ínapo enchi nok-riak Diosta em súalëu kaa émou
bïnakë béchïbo. Empo éntok nóttekätek, jume émomak
huéerimmeu nooka, óusi am éenakë béchïbo.
33 Peero éntok ínel áu jiaahua:
—Señor, huittine eiya cárceliu ín huéenakë béchïbo,
éntok émomak ín muknakë béchïbo.
34 Jesús éntok ínel áu jiaahua:
—Peero, émoune ínen jiaahua, ëni kee juka tótorörata
kusey, baisë kaa nee emo täya tíanake.

Jesústau jiokot máchira áu yúmase
35 Huanäi jü Jesús am temajek:
—Júnak nee enchim yeu jaaseko kaa morraaleka, kaa
tómeka, éntok kaa bochaka, ¿jachu jita enchimmeu bëka?
Bempo ínel au jiaahuak:
—Kaita.
36 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Të én ál-lem hua morraalim jípureme am huérianake, éntok juka tómi bóosata; hua kaa ejparam jípureme ä kapam nénkaka am jínnunake.
37 Bueïtukne ínel enchimmeu jiaahua, inot chúpatunake hua jïojteri ínen jíame: “Jume juëna yórememmak näikiahuak.” Bueïtuk sïme hua ino bétana jïojteri chúpanake.
38 Huanäi bempo ínel jiaahuak:
—Señor, ímï guoy ejparam óorek.
Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua:
—Júmemak türi.

Jesús Getsemanípo oraciónta yáuhuak
(Mt. 26:36-46; Mr. 14:32-42)
39 Huanäi Jesús Oliivo káuta kátekäu bíchaa siika, jíba ä aánë bénasi. Jume ä discíipulom éntok ä guojaasek.
40 Áman yepsaka ínel ámeu jiaahua:
—Diostahuem oraciompo nooka, kaa jum jiobilahuápo huet béchïbo.
41 Huanäi Jesús ili mékka bíchaa siika, tétata jímmä bëmu. Huanäi tónommia kíkteka, Diostau oraciompo nookak,
42 ínel jíakari:

—In Átchay, empo ínel íäteko, ímëi bäam kökosi ín ínnënakeu, nechë ä táktiria kaa ín am jïnakë béchïbo. Të kaa ín ä huáatiäpo ámantunake, ál-la em ä huáatiäpo ámani.
43 Huanäi ángel áu yeu machiak téhueka bétana, úttiata ä mák báreka.
44 Huanäi tüisi jiokot aneka, chëhuasu úttiaka Diostau oraciompo nookay. Huanäi jü ä bäarútti kía ójbo ténasi chákteka buíau tájti kóm huáttey.
45 Huanäi Diostau oraciompo noksuka kíkteka, ä discíipulommeu bíchaa siika. Huanäi kócheme téuhuak, bueïtuk kaa al-leerimmea yetem ámet huéchilatukay.
46 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—¿Jatchiakasem kótche? Jotekem, Diostau oraciompo nooka huaka enchim jioptua báaremta kaa enchim ä yúmanakë béchïbo.

Jesús pereesotaka núk sákahuak
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Jn. 18:2-11)
47 Jesús ketune nookay, juka genteta juebenak áma yájako. Huä Judas ti téhuakame, jume dooce ä discíipulommak näikiatukaïhui, ámepat huéiyey. Huanäi Jesústau rúkteka ä besiito bábarek.
48 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Empo Judas, ¿jache besiitoy ä nénka, juka Yoremta Üusi?
49 Jume áamak aneme juka huée báaremta bíchaka, áu ínel jiaahua:
—Señor, ¿jachute ejparammea kökosi am yáanake?
50 Huanäi huépülaka juka tiöpopo chë nésahuemta sáhuëu mámäkoka nákam báta bétana huéeme ä chúktiriak.
51 Huanäi Jesús am yómmiaka ínel ámeu jiaahua:
—Akem am tójja, béjja.
Huanäi Jesús hua náka chúktiahuakamtat mámteka ä tütek.
52 Huanäi Jesús jume tiöpopo nésahuemmeu éntok tiöpota suayammeu yäuchimmeu, éntok ou yoiyöturim pueblou yeu púarimmeu, áman ä nübokammeu ínel jiaahua:
—¿Nee lak-rontukä bénasi eme ejparaka éntok kúkutaka inou yeu sájjak?
53 Huam tiöpopo chíkti táapone enchimmak aaney. Kía júnem inou kaa mám rútukteka nee jaatiak. Të íkäi horata, eme ä áttiak; jü kaa máchiraa nésahue.

Jü Peero juka Jesústa báisi kaa áu ä täya tíiya
(Mt. 26:57-58, 69-75; Mr. 14:53-54, 66-72; Jn. 18:12-18, 25-27)
54 Huanärim Jesústa pereesoteka, ä núk sájjak, jü tiöpopo chë nésahuemta jóau bíchaa. Peero éntok mékkäriat ä guojaasey.
55 Huanäi jume sontarom tebat násuk náaka, nate chíkola áma jotek. Peero éntok két áme násuk yejtek.
56 Të senu jámut jóapo sáyhuame, Perota tájimmeu kátekamta bíchaka, ínel jiaahua:
—Ï yoreme két áamak aaney.
57 Të áapo “ëe” ti áu jiaahua:
—Empo jámmut, kannä täya.
58 Chúkula júchi senu ä bíchaka ínel jiaahua:
—Émpë két ámemak joome.
Të Peero ínel jiaahua:
—Ómme, ínapo kaa ájäria.
59 Jíba tua senu horata simsuko, täbuika két áu ä täya tíaka nookak, ínel jíaka:
—Tua lútüriapo ïri két áamak aaney, bueïtuk Galiléapo joome.
60 Huanäi Peero ínel jiaahua:
—Ómme, kanne jüneiya jita em nokähui.

Huärit chäka, ketune áapörik nokaysu, jü tótoröra kukusek.
61 Huanäi jü Señor kúakteka juka Perotat suuhuak. Huanäi jü Peero jü Señorta áu nokakäubeu huahuaatek, ínel áu ä jíakähui: “Kee juka tótorörata kusey, baisë kaa nee emo täya tíanake.”
62 Huanäi jü Peero päkun yeu sika tüisi siroksi buaanak.

Jesús bépsuhuak éntok buere áusuhuak
(Mt. 26:67-68; Mr. 14:65)
63 Jume yoremem Jesústa suayame tüisim ä junneriay, éntokim ä bébbay.
64 Éntokim ä puj súmaka, púj bachä bébbay. Huanärim ä nátemajey, ínel áu jíakari:
—Akë ä seetaroa, ¿jábesu enchi bébba?
65 Éntok huatek bürukim juënasi ä púj bapo áa bétana nookak.

Jesús judíom yäurau yeu tóijhuak
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Jn. 18:19-24)
66 Yeu matchukim emo náu núnnuk, jume ou yoiyöturim judíom pueblopo yeu púari, jume tiöpopo nésahueme, éntok jume leyta am mamajtíame. Huanärim juka Jesústa bem bíchäpo yeu tójjak. Huanärim ä temajek:
67 —Itomë téjhua, ¿empo ájäria jü Cristo?
Áapo éntok ínel am yómmiak:
—Jeehui ti nee jíay junne, kaibem nee súalnake.
68 Enchimmeu nee nátemay junne, kaibem nee yómmianake, éntokem kaibu nee búttianake.
69 Të én naateka jü Yoremta Üusi juka Diosta sïmem béppa úttiakame bátam bétana yejtenake.
70 Huanäi sep sïme ä nátemajek:
—¿Huanäi empo jü tua Diosta Üusi?
Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Eme lútüriapo nee ájariä tíiya.
71 Huanäi bempo ínel jiaahua:
—¿Jíta béchïbosute testiigom huáatia? Ítapote ä tempo ä jíkkajak.

23

Jesús Pilatotau yeu tóijhuak
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Jn. 18:28-38)
1 Huanäi jü génte juebénaka áu tóboktiaka, Jesústam Pilatotau núk sájjak.
2 Huanärim ä nätua táytek, ínel jíaka:

—Íkäite téula, juka naciónta täbuiasi majtiamta. Rey Césarta kaa impuestom mák nésahue. Áapo Cristopo áu nanäikia; junëli éntok áu rey tíiya.

3 Huanäi jü Pilato ä temajek, ínel jíaka:

—¿Jachë empo jume Israelpo judíommeu Rey?

Huanäi Jesús ä yómmiak:

—Empo lútüriapo ínel jiaahua.

4 Huanäi Pilato ínel ámeu jiaahua jume tiöpopo nésahuemmehui, éntok jume géntemmehui:

—Kaitane juënak át téuhua, ï yoremtachi.

5 Të bempo chë úttiata johuay, ínel jíaka:

—Juka genteta sïme Judea buiärapo jometa áu tóboktitua jü ä majtiäubeyi. Jum Galiléa buiärapo naateka, éntok jíba ä josimey, äbo tájti.

Jesús rey Heroodestau yeu tóijhuak

6 Huanäi jü Pilato, Galiléa buiärapo ti jíayhuamta jíkkajaka, nátemajek:

—¿Jachu ï yoreme Galileo?

7 Huanäi jeehui ti áu jiaihuak, Heroodesta nésahuepo joome. Huanäi Heroodestau ä bíttuak. Huámechi taahuarimmet éntok jü Heroodes buere joära Jerusalémpo aaney.

8 Heroodes juka Jesústa bíchaka, tüisi al-leaka taahuak. Bínhua naateka ä bít péiyay. Yún jita áa bétana jíkkaij-latukay, éntok kaa jaibu johuamta ä bíchäpo ä yáanakeu ä bít péiyay.

9 Juebénasi ä temajek, të Jesús kaa ä nok yómmiak.

10 Ámam aaney, két jume tiöpopo tékiakammeu nésahueme éntok judíom ley am mamajtíame. Katim chúktemta nokaka ä nätuay.

11 Huanäi jü Heroodes éntok jume ä sontarohuam kía kaitäpo ä bít táytek. Huanärim ä junneria báreka reyta bénasi ä sánkotuak, béj-remta éntok ujyorik. Huanäi jü Heroodes júchi jü Pilatotau ä bíttuak.

12 Huanärim náu türi táytek Pilato éntok Heroodes huäri taahuarit naateka; bueïtuk bannaatakam kaa náu türiakay, náhuim öomtilatukay.

Jesústat chúppuk, jü noki ä muknakëhui
(Mt. 27:15-26; Mr. 15:6-15; Jn. 18:39–19:16)

13 Huanäi jü Pilato jume tiöpopo tékiakammeu yäuchim náu núnuka, éntok huate yäuraata, éntok juka genteta,

14 ínel ámeu jiaahua:

—Eme íkä yoremta inou nüpak, genteta áu ä tóboktituä tíaka; të ínapo bürusine ä temajek enchim jíkkajäpo;

béjem jüneiya kaitane juënak át téuhuak, enchim áa bétana ä nätuähui.

15 Éntok Heroodes junne, kíalïku itou ä bíttuak. Béjem ä bitcha; kaita béttesi yáala, juka nokta mukiapo át chúpanakë béchïbo.

16 Anä bemmuchateboka ä búttia báare.

17 Jü Pilato jum pajko táapo huépul pereesota butbúttiay, jíba bem ä boojoriapo bénasi.

18 Të sïme jü génte senu huéchiapo huépülay bénasi jijiak, ínel jíakari:

—¡Päkunem yeu ä huéria júkäri, áman ä më béchïbo! ¡Barrabásta éntoke itou ä búttiatebo!

19 Ïri cárcelpo jípuhuay. Yäurata béj-reka huatemmak áu tóboktialatukay jum pueblopo; senuk éntok két mëlatukay. Huäri béchïbo páttiatukay.

20 Jü Pilato juka Jesústa búttiatebo báreka, júchi ámeu nookak,

21 të bempo júchi chë kusisi chay táytek, ínel jíakari:

—¡Kúrusichem ä popontebo! ¡Kúrusichem ä popontebo!

22 Bájikum huëpo, jü Pilato júchi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiaka jita juënaksu yáala? Ínapo kaita át téula mukiapo nokta át chúpnakë béchïbo. Anä bemmuchateboka ä búttianake.

23 Të bempo jíba júchi chë kusisi chay táytek, kúrusit ä popon nésahueka. Huanäi jü bem jiahuia éntok jume tiöpopo chë nésahueme jiahuia, akim ä yúyüuk.

24 Huanäi béja jü Pilato nokta át chúppak, ä mëna béchïbo bempörim ä aahuäpo ámani.

25 Huanäi béja ä búttiak, juka yäurata béj-reka huatemmak áu tóboktiakäuta, éntok senuk mëlataka cárcelpo yéchatukäuta. Jesústa éntok bem mámpo yétchak, bem ä yáa bárëpo áman ä yáa ïaka.

Jesústa kúrusit poponhuakä ä mukukähui
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Jn. 19:17-27)

26 Jukam Jesústa huériaka kúrusichä poponboka, senu yoremtam buíssek, Cireene buiärapo jometa Símon téamta, huasa bétana huémta. Huanärim juka kúrujta ä püaktituaka, Jesústa sáu ä huériutuay.

27 Huanäi génte tüisi büruka pueblopo jometaka áa sáu kaatey, éntok jáamuchim ä buanria sákame, éntokim ä sirok-riay.

28 Të Jesús ámeu kúakteka ínel ámeu jiaahua:

—Jerusalémpo malariam, katem ino béchïbo buaana, ál-lem enchim béchïbo buaana, éntok enchim üusim béchïbo.

29 Bueïtuk taahuari yúmanake, ínel jiaunähui:
“Al-leenakemme, jume kaa asoame éntok jume jauhuey
júne kaa asoalame, jume kaabeta chïtuakame.”
30 Huanärim káhuimmeu ínel jiau táytinake: “¡Ito
béppem huátte!” Jume ili júya káhuimmeu éntok: “¡Ito-
omem ésso!”
31 Bueïtuk jü kúta síarita ínëli joatek, ¿jítasum áu
yáanake jäni jü kúta huakiahui?
32 Guoy juëna yórememim huériay kétchi, Jesústa
béucham mëboka.
33 Áman mukila kóba káhuï téäu yájakam juka Jesústa
kúrusit poponak, éntok huame guoy juëna yóremem áa
béuchi, huépülak ä bátam bétana, senuk éntok ä míköri
bétana. 34 Huanäi Jesús ínel jiaahua:

—In Átchay, Akë am jiokore, bueïtukim kaa jüneiya jita
bem joähui.

Jume sontarom éntok, juka Jesústa sánko näikimtek.
Huanäi náhuim ä jätek.
35 Jü génte éntok ä bitchay, éntok jume kobanarom júne
két ä junneriay, ínel jíakari:

—Jume huatem jínëuk. Én éntok éläpo áu jínëunake,
áapo tua jü Cristotuko, jü Diosta yeu púari.

36 Jume sontarom júne ä junneriaka áu rúkteka, bäa
chibuta ä jïtuay,
37 ínel áu jíaka:

—Empo judíommeu reytuk, emoë jínëu.

38 Jü jïojteri éntok ä kóba béppa yáatukay. Griego nokpo
jïojteritukay, latínpo éntok hebreopo, ínel jíaka: “Ïri ájäria
jü judíommeu Rey.”
39 Senu juëna yoreme áabeu chäkame ä junneria ji-
aahuay, ínel jíaka:

—Empo jü Cristotukätekë emo jínëu, éntok itom kétchi.

40 Të jü senu áu omteka ínel áu jiaahua jü senukuhui:

—¿Jachë kaa Diosta májhue, empo két jíba alë bénasi
jiokot machisi nokta emót chúpilatuk junne?
41 Lutüriapote ítapo ä ínnëa, juka tüisi itou johuamta.
Kaa tühuatate mabeta juka itom yáakä béchïbo; të ï
yoreme kaita juënak yáala.

42 Huanäi Jesústau ínel jiaahua:

—Inohuë huáate, béja reytaka äbo yepsäteko.

43 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Lútüriapone ínel émou jiaahua, enë sep ínomak an-
nake, áman paraísöpo.

Jesús muukuk
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Jn. 19:28-30)

44 Jíba tua béja lúl-la kátekay. Huanäi sïme ániat kaa
machika taahuak, bájim jiäu tájti.
45 Huanäi jü täa kaa machisi taahuak. Jum tiöpopo éntok,
jü cortina násuk áman síutek.
46 Huanäi Jesús tüisi kusisi cháchayek, ínel jíaka:
—In Átchay, em mámpone juka ín espíritu yétcha.
Ínëli jiausuka muukuk.
47 Huanäi hua romapo sontaro yäut íkäi bíchaka, Diosta
úttileka taahuak, ínel jíaka:
—Lútüriapo ï yoreme lútüla jíapsihuamta jípurey.
48 Sïme jü génte juebena áma aneïhui, íkäi ínëli huémta
bíchakame, táhuit emo chónaka sájjak.
49 Të sïme jume Jesústa täyähuim, éntok jume
jáamuchim Galiléau naateka áamak kateïhuim, mékkäriat
tahuaka ä bitchak, juka huémta.

Jesús mäahuak
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Jn. 19:38-42)

50 Senu yoreme áma aaney, tü yóremtaka entok lútüla
jiápsaka, José tï téhuaka, jum pueblo Arimateapo jometaka,
Judea buiärapo. Áapo jum judíom buere yäurapo tékiakay.
51 Ïri két juka Diosta reytaka ä nésaunakeu
boobíchaïhuiy. Kaa ámebeu ä türey, juka jita benak
Jesústau am yáakähui.
52 Pilatotau sika Jesústa takahua áu aahuak.
53 Kúrusit kóm ä yéchaka, sábanampo ä bïtiak. Huanäi
téta guójöria bemelapo étapopo ä óorek; kaabe áma jee
órehuay.
54 Huäri taahuarit sïme huéchiapo óorehuay, bueïtuk jü
jimyóre taahuari abe naatey.
55 Jume jáamuchim Jesústamak áma yáij-latukaïhuim
Galiléa bétana, ámanim sájaka ä bitchak, jum téta
guójöriapo ä maahuakäpo; éntokim át suuhuak, ják ä
tekhuakähui juka ä takahua.
56 Huanärim bem joau nótteka, yünim jita musäla jubak
yáuhuak, éntok unhuentom. Huanärim jimyore taahuapo
jimyoorek, Diosta leyta ä jiäpo bénasi.

24

Jesústa mukilataka ä jíabitekähui
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Jn. 20:1-10)

1 Lominko taahuata yúmak, kethueysu, jume jáamuchim
ä maahuakäpo yájjak, juka bäata musälam jubak huériaka

bem yáakähui. Huate jáamuchim éntok, ámemak kaatey.
2 Huanärim juka téta guójöriata étaporita téuhuak. Jü téta
ái páttiari sékäna órekamtam bitchak.
3 Huanärim áman kimuka, juka Señor Jesústa takahua
kaa áma téuhuak.
4 Guómtilamtakam kaachin an máchiakay. Huanärim
guoy yoremem bitchak, áme náapo jäbuekame bélojkok
sánkokame.
5 Bempo májhueka, buíau tájti kóm müla chätuk.
Huanärim ínel ámeu jiaahuak, jume yoremem:

—¿Jatchiakasem kókkolam násuk juka jiápsamta jaria?

6 Kaa ím aane; béja jíabitek. Áhuem huáate jita
enchimmeu ä nokakähui, ketune Galiléa buiärapo aneka,
7 ínel jíakari: "Tepa jíba jume yoremem jujuënam
mámpo tóijna jü Yoremta Üusi, éntok kúrusit
mëtunake. Huanäi éntok báij taahuarim huéy mukilataka
jíabitenake."

8 Huanäi bempo áu huahuaatek, jü Jesústa nokibehui.
9 Huanäi bempo campo santo bétana nótteka, jume once
apóstolimmeu sïmeta íkäi nookak, éntok jume huatemme-
hui.
10 Jume íkäi nokta apóstolimmeu tójakame: jü María
Magdalena, Juana, María Jacobota áiye, éntok huate
jáamuchim.
11 Të jume apóstolim íkäi nokta kaa ä súäratukä bénasi
ä ériay; kíalïkum kaa am súaley.
12 Të jü Peero yejteka, ä mäariu bíchaa búitek. Huanäi
béja huáijhua kibakeka, jume sánkom bempolaim bitchak.
Huanäi juka áman yeu sikamtat bíchaka, guómtilataka ä
jóau bíchaa siika.

Jum Emaús böochi
(Mr. 16:12-13)

13 Bueïtuk huäri taahuarichi, guoyika Jesústamak re-
jteïhuim náhuim kaatey, pueblo Emáus ti téhuaakäu
bíchaa; once kiloometropo Jerusaléniu taahuay.
14 Juka sïmeta áma yeu sikamta, náhuim ä ejtejhuaasakay.
15 Júnëli náu am nok sákaysu éntok náu am nok nássuay,
Jesús ámeu rúktek. Huanäi ámemak boojo táytek.
16 Të ä bíchaka, júnem kaa jüneiyay ä jábétukähui,
bueïtuk lútüriata bem jüneríanakeu kee jee ámeu yeu
machiay.
17 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítasem náu ejtejhuaasime, éntok jatchiakasem
siroka?

18 Jü senu ä yómmiak, Cleofas ti téhuaakame. Huanäi
ínel áu jiaahua:
—¿Jachu empo jíba kaa ímï jometaka juka én ímï
taahuarimmet Jerusalémpo jita yeu sikamta kaa jüneria?
19 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua:
—¿Jítasu áma yeu siika?
Huanärim ínel áu jiaahua:
—Jü Jesús Nazarenota bétana, bueïtuk áapo senu pro-
feetatukay, tua úttiata jípureme jume jita ä joäpo éntok ä
nokäpo, Diosta bíchäpo éntok sïme pueblota bíchäpo;
20 éntok jáchin huame tiöpopo tékiakammeu chë
nésahueme éntok itom yäuram nokta át chúppak, ä mënä
bétana kúrusichä poponteboka.
21 Ítapo ä boobíchaïhuiy, áapörik juka Israelta
jínëunakëhui. Ëni íäri béppa, béja báij taahuarim huéiye,
ïri simlataka.
22 Të két jume huate jáamuchim ito násuk aneme két itom
guómtiak, bueïtuk marikaroapom ä maahuakäu nóitek.
23 Huanärim éntok juka ä takahua kaa áma téaka, itou
yájaka itom ejtejhuariak, Diosta ángelesim bénam emo
bíchak tíaka. Ímëi éntok Jesústa jiapsä tíiya.
24 Jume huate itomak joome áman nóitek, jum campo
santohui, ä maahuakäpo. Huanärim jume jáamuchim
jíakäpo áman emo ä bíchak tíiya, tërim áapörik kaa
bitchak.
25 Huanäi áapo ínel ámeu jiaahua:
—¡Tepem kaitat suuhua, éntokem kara jita súale enchim
jiápsipo, sïmeta jume profeetam nokakähui!
26 ¿Jachu kaa junëli kökosi áu ä huéenakeu úttiatukay
jäni jü Cristotahui, kee jee lóoriau ä kibakeyo?
27 Huanäi béja juka jïojteta áa bétana nokamta ámeu
nok táytek, Moiséjta librompo naateka jume profeetam
librommeu tájti.
28 Jum pueblou bem sájakäu yájaka, Jesús jíba ä böo
huéria báarem ténasi ayka.
29 Huanäi bempo kía úttiapo bénasi ä tahuariak, ínel
jíakari:
—Itomake taahua, emo bia kúpte, jü täa béja áman
huétche.
Huanäi Jesús áman kibakek, ámemak tahua báreka.
30 Huanäi béja ámemak huam mesau káteka, jume
páanim nüka Diosta tü eáu ámet chúppak. Huanäi am
näikimteka, bempörim miikak.
31 Ímïri jume bem pusim étapotuk. Huanärim ä tatäyak,
të áapo sep áma kaabétuk.

32 Huanärim ínel náu jiaahuay:

—¿Lútula huëpo, jachute kaa itom jiápsipo táijta bénasi ä ínnëay, itou ä nokayo jum böochi, éntok juka jïojteta itom ä téjhuayo?

33 Huanäi huämi horapo jáptekam, Jerusalénihuim nóttek. Huanärim jume once discíipulommeu éntok jume ámemak anemmeu yájjak.

34 Ímëi ínel jiaahuay:

—Jü Señor tua yö éaka jíabitek; Símontau yeu machiak.

35 Jume guoyika éntok két am ejtejhuariak jita jum böot ámeu sikähui, éntok jáchin emo ä tatäyakähui, jume páanim ä näikimteko.

Jesús jume ä discíipulommeu áu yeu machiriak
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Jn. 20:19-23)

36 Ketune bempörim íäri bétana náu nokay, Jesús áme násuk áu yeu machiriak, ínel ámeu jíaka:

—Yánti jíapsihuame enchimmaktunake.

37 Huanärim guómteka éntok májhueka, espíritutam emo bíchä bénasi éiyay.

38 Të Jesús ínel ámeu jiaahua:

—¿Jatchiakem guómtila? ¿Jítasa jäni ti emo éetua?

39 In mámamem bitcha, éntok ín guókkim. Ínapone ájäria. Inochem mámte, éntokem nee bitcha; bueïtuk jü espíritu kaa tekhuak, éntok kaa óttak, enchim nee bíchäpo bénasi.

40 Huanäi ínel ámeu jíaka, jume mámam éntok jume guókim am bíttuak.

41 Të bempörim ketune kaa ä súalë béchïbo huame al-leerimmea éntok bem át guómtilamtukä béchïbo, ínel ámeu jiaahua:

—¿Jítem buä máchik ím jípure?

42 Huanärim kúchu jísobata rébbeik ä mákkak, éntok mumu sítörim.

43 Huanäi am nüka, am buäka bempörim bíchäpo.

44 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Íkäi noktane enchimmeu nookak, ketune enchimmak aneka: Sïmeta huaka Moiséjta leypo jïojteta ino bétana chúpnakëhui, éntok huame profeetam libropo jïojteta éntok libro salmompo.

45 Huanäi juka jüneehuamta am étaporiak, jume jïojteritat am jüneenakë béchïbo.

46 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Ínëli jïojteri: juka Cristota jiokot yáanahui, éntok ä muknakëhui,

47 éntok áapörik téhuampo sïme géntemmeu ä noknä
bétana, Jerusalémpo naateka, ámeu nokaka bem jíapsi
kúaktinake bétana, éntok bem Dios bejrim jíokörina
béchïbo.
48 Emem íkäi bit-lataka én testiigom.
49 Áachem suuhua, ínapone enchimmeu ä bíttuanake,
juka ín Átchay nokaka enchimmeu ä bíttua-rokakähui.
Të ímem taahua, Jerusalémpo, huaka úttiata jikat bétana
huémta enchim mabetäu tájti.

Jesús téhuekau jikau siika
(Mr. 16:19-20)
50 Huanäi Jesús päkun yeu am núk siika, pueblo Betaniau
bíchaa. Huanäi jikau mámteka, Diosta tü eáu ámet
chúppak.
51 Huanäi Diosta tü eáu ámet chúpasuka, am tö siika.
Téhuekau jikau bíchaa núk sákahuak. 52 Bempo chúkula ä
yörisuka, Jerusaléniu nóttek, tüisi al-leaka.
53 Huanärim tiöpopo jíba aaney, Diosta úttileka entok
jikau ä chatchaka. Júnentunake.

Jü Evangelio San Juanta Jïojtekähui

Jü Diosta noki áu yorem yáuhuak

1 Kësam huëpo jü Noki béja aaney. Ïri Noki Diostamak
aaney, éntok ínëli jíba Diostukay.
2 Ïri jü kësam huëpo jíba Diostamak aneïhui.
3 Sïme ayukamta áapo ä yáala. Kaa áapörik béchïbotuk
kaitatu éiyey.
4 Áapörikut aykay, jü jíapsihuame. Jü jíapsihuame
éntok, jü yoremem jíapsita machiriame.
5 Ïri machiria tachiriata bénasi kaa machiku béete; jü kaa
machiria éntok kara ä tuucha.
6 Senu yoreme Diosta bétana äbo bíttuataka ímï aaney,
Juan ti téhuaaka.
7 Ïri machiriata bétana nok ïaahuaka äbo bíttuahuak,
sïmem ä súalnakë béchïbo, áapörik huämi.
8 Juan kaa jü machiriatukay; ál-la hua machiriata bétana
ä noknakë béchïbo äbo bíttuatukay.
9 Huä tua lútüriapo machiria, sïme yoremem machiri-
ame, ím ániau kóm yebisisey.
10 Ímï ániapo aaney; Dios éntok íkäi ániata áapörik huam
ä yáuhuak. Të huame ímï ániapo joome, katim ä tatäyak.
11 Ä géntemmeu yepsak; ímëi éntok, katim ä mabetak.
12 Sïme huame ä téhuam súaleme, éntok ä mabetakame,
áa bétanam Diosta usiarimtaka taahua.
13 Ímëri katim yorem áchayhuariapo usiarim bénna,
éntokim kaa ímï buíapo yoremem yeu totomtëpo bénna,
éntokim kaa yorem éerim ínel éä béchïbo. Ál-lam tua
Diosta bétana yeu yoremtula.
14 Entok iri Noki áu yorem yáuhuak, éntok ito násuk
jiápsak. Éntok ä loriatate bitchak, Áchayta looria huépülay
Usiaritachi. Sïme tua lútüria éntok tühuara át ayka.
15 Jü Juan áa bétana nookak. Chayeka ínel jiaahua:
—Ïri ájäria hua ínel áa bétana ín jíähui: Huä chúkula
ino sáu yebijnakeme, chë nésahue ino béppa, bueïtuk áapo
béja ínopat jiápsay.
16 Éntok jü yún ä jípurëu bétana, nat béppate ä mabeta.
17 Bueïtuk Moiséjta huámte juka leyta mákhuak, të jü tua
tühua éntok jü lútüria Jesucristota huämi, itou yepsak.
18 Jauhuey júne kaabe Diosta bil-la; ál-la hua huépul
Usiari jíbba, tüisi nákhuame, áapo itom ä täyatuala.

Juan Bautista Jesucristota bétana nookak
(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

19 Ïri ájäria jü Juanta nokakähui, júnak jume judíom buere joära Jerusalén bétana jume sacerdotem, éntok leviitam áu bíttuahuako, ä temaij-ïaahuaka ä jábétukaïhui.
20 Áapo éntok huitti nokaka, áu yeu buíssek:
—Ínapone kaa ájäria jü Cristo.
21 Huanärim ä temajek:
—Empo, ¿jábesäe júntuko? ¿Jachë Elías?
Huanäi Juan am yómmiak:
—Ëe, kanne Elías.
Huanärim ä temajek:
—¿Huanäisu empo hua profeeta yebijnakeme jäni?
Am yómmiaka:
—Ëe, ti ámeu jiaahua.
22 Huanärim ä temajek:
—¿Jábesäe júntuko? Itomë téjhua itom äbo sáhuekame jüneetua béchïbo.
23 Huanäi ínel jiaahua:
—Ínapone jü júya ánia bueka päriapo yeu kíkteka chayemta jíahui bénasi jiaahua: "Böotem lútulaik étapo Señorta huéenake pámani" —profeeta Isaíasta jíakä bénasi.
24 Jume áu bíttuahuakame éntok, pariseromtukay.
25 Huanärim ä temajek, ínel jíaka:
—¿Jatchiakasë júntuk batöa, empo kaa Cristotaka, éntok kaa Elíastaka, éntok kaa profeetataka?
26 Juan éntok ínel am yómmiak:
—Ínapo bäammea batöa; të enchim násuk aane, senu kaa enchim täyähui.
27 Ïri ínel jü chúkula ino sáu yebijnakeme. Áapo ino béppa nésahue; katchanne júne áu kóm chätuka, ä bocha huíkyam búttiapo yúmala.
28 Ïri áma yeu siika Betábarapo, Jordán bathue mayoa huáitanachi, Juanta batöaïpo.

Jesús, jü Diosta Ili Kabara
29 Yokoríapo jü Juan juka Jesústa áu bíchaa huémta bitchak. Huanäi ínel jiaahuak:
—Ïri, ájäria jü Diosta ili Kabara, jü én ím ániapo huaka kaa tühua yáarita yore úhuaame. 30 Ïri ájäria hua ín áa bétana ínel jíakaïhui: "Chúkula senu yoreme yebijnake, ino béppa chë úttiata jípureme; bueïtuk áapo ínopat béja jiápsay."

31 Ínapone kaa ä täyay; tëne huäri béchïbo yepsak,
bäammea yore batöaka Israelitammeu yeu ä machinakë
béchïbo.
32 Ínel két jiaahuak, jü Juan:
—Ínapone ä bitchak, juka Espíritu Santota guókouta
bénak téhueka bétana át kóm sika áa béppa tahuakamta.
33 Ínapo kaa ä täyay; të hua nee äbo bíttuakame
bäammea ín batönakë béchïbo, huäri ínel inou jiaahuak:
"Huä jábetachë Espírituta át kóm huémta bíchakätek,
éntok át ä tahuako, ïri ájäria jü Espíritu Santoy yore
batöame."
34 Ínapone ä bitchak, éntokne áa bétana nooka, tua
Diosta ä Üusitukä bétana.

Jume këwhile discípulom

35 Yokoríapo jü Juan júchi áma aaney, éntok guoy ä
disciipulohuam.
36 Huanäi Juan, Jesústa huämi ják hueramay ä bíchaka,
ínel jiaahua:
—¡Juyú! ¡Ïri ájäria jü Diosta ili Kabara!
37 Jume guoyika Juanta majtiähui, Jesústam jíkkajaka, áa
sáu sájjak.
38 Huanäi Jesús amáu remteka áa sáu kateme bíchaka,
ínel jiaahuak:
—¿Jítasem jaria?
Bempo éntok ínel áu jiaahua:
—Maestro, ¿jáksë jóuhuak?
39 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Bínem kateka ä bitcha.
Huanärim áamak sájaka ä bitchak, ják ä jóakaïpo.
Huanärim áamak áma taahuak, huäri taahuarichi; bueïtuk
kúpteka náikim ják jiaahuay.
40 Jü Andrés, Símon Perota saila, ïri jume guoyim násuk
juka Juanta nok jíkkajaka Jesústa sáu sikame.
41 Ïri béja juka Símonta ä sailahua bát téuhuak. Huanäi
ínel áu jiaahuak:
—Juka Mesíastate téuhuak —Cristo ti téhuaakamta.
42 Huanäi Andrés Símonta Jesústau tójjak. Jesús éntok ä
bíchaka ínel áu jiaahua:
—Empo jü Simmom, Jonásta üusi; émpë Cefas ti
téhuaanake. (Ímëi téhuam éntok Peero tim jiau báare.)

Jesús, Felipeta éntok Natanaelta núnnuk

43 Yokoríapo Jesús Galiléa buiarähui bíchaa sim báreka,
Felipeta téaka ínel áu jiaahua:
—Ino sáukë huéiye.

44 Ïri Feliipe Betsaida pueblopo jometukay. Ímï két jometukay jü Andrés éntok Peero.
45 Feliipe juka Natanaelta téaka ínel áu jiaahuak:
—Béjate ä téula huaka Moiséjta áa bétana huam leypo jïojtekähui, éntok két huam profeetam jïojtekäpo, huaka Jesústa, Joséta üusi, Nazaretpo jometa.
46 Natanael éntok ínel áu jiaahua:
—¿Jachu Nazaret joärapo jita tühua yeu huée mátchi?
Huanäi ínel áu jiaahua jü Feliipe:
—Äbe sika ä bitcha.
47 Jesús éntok Natanaelta áu jëla huémta bíchaka, ínel áa bétana jiaahuak:
—Ímï aane, jü tua israelita; ï óutachi jü ára nókïchiria kaita át ayka.
48 Natanael éntok ínel áu jiaahua:
—¿Jáchisë nee tatäyak?
Huanäi jü Jesús ínel ä yómmiak:
—Felipeta kee enchi núnuyo, chunam bétuk enchi kátekne enchi bitchak.
49 Huanäi Natanael ínel ä yómmiak:
—Maestro, ¡émpë jü tua Diosta Üusi! ¡Émpë jü israelitammeu Rey!
50 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—¿Jachë kíal chunam bétuk enchi kátekne enchi bitchak ti nee emou jíakä béchïbo nee súale? Én éntoke huatek chë íäri béppa machik junne bínnake.
51 Jesús két ínel au jiaahuak:
—Lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua: Én naateka téhuekatem áu étapomta bínnake, Diosta ángelesim Yoremta Üusi béppa kóm kateme, éntok áa béppa jikau kateme.

2

Jü bóoda Caná Galiléa buiärapo

1 Báij taahuarim huéy, pueblo Caná Galiléa buiärapo boodatukay. Jü Jesústa áiye két áma aaney.
2 Jesús éntok ä discípulom, kéchim áman núnuritukay, jum boodahui.
3 Juka vinota lütek, Jesústa áiye ínel áu jiaahuak:
—Kaitam vinota jípure.
4 Jesús ínel ä yómmiak:
—¿Jítasë ínomak jípure jámmut? Ketune kee jee yuuma, jü ín hora.
5 Ä áyehua éntok ínel ámeu jiaahua, huame áma sáyhuammehui:

—Sïmetem áapörik enchim yáa sáhuëu yáuhua.

6 Huämi éntok búsan téta sótörim bäam béchïbo áma
mánekay, bem ä boojoriapo bénasi, bäam áma jípureka,
jume judíom bem sáyhuakä pámani emo bábaksiahuäpo.
Huämi huépul sótöpo ochenta o cien litrom bäam áma
bekiakay.

7 Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Ímëi sótörimem bäammea tápunia.

Huanärim jikau tájti am tápuniak.

8 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Ilikkikem nüka, jü áma nésahuemtau am huéria.

Huanärim áu am tójjak.

9 Huä áma nésahueme éntok, jume bäam vinosi ayulame
jihueka ä tútürek, kaa jünéaka jákun ä nütukaïhui. Të
jume áma sáyhuame ál-la jüneiyay, jume bäam jákun bem
nükaihui. Huanäi juka jubemta núnuteboka,

10 ínel áu jiaahua:

—Sïme yoremem juka vino türik bácham jíjïtua; chúkula
béja yünam jïlatuk, huaka kaa tua türik am jíjïtua. Të empo
huaka vino chë türik ërialatukay, én tájti.

11 Jesús ímëi señaalim bát huéeme yáuhuak, jum Caná
Galiléapo, éntok yeu ä machiriak juka chë yörisi machik át
ayukähui. Huanäi huame ä discíipulom ä súaleka taahuak.

12 Chúkulam Capernaum pueblou kóm sájjak, Jesús éntok
ä áyehua, ä sailahuam, éntok ä disciipulohuam. Huämïrim
kaa jaiki táapo áma aanek.

Jesús tiöpopo jita nénkiriom yeu béebak
(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

13 Jü taahuari abe yuumay, pájcua téamta béchïbo,
judíom boojoriähui. Huanäi Jesús buere joära Jerusaléniu
jikau siika.

14 Huanäi jum buere tiöpou kibakeka, jume buéyesim
áma nénenkame téuhuak, éntok kabaram, éntok
guókohuim, éntok jume tómita nanakuliaka áma jokame.

15 Huanäi huiteri jíbebiata yáaka, tiöpopo sïmem yeu
béebak, bem kabarammaki, éntok bem buéyesimmaki.
Jume tómita áma nakuliame chíbela am guötiriak; mesam
éntok chíbela tátabek.

16 Huanäi jume guókohuim nénkammeu ínel jiaahua:

—¡Íkärem mékka huéria, éntokem ín Áchay kári kaa
mercado káapo jípure!

17 Huanäi ä discíipulom jïojtetau huáhuaatek, ínel
ä jiäpo: “Em káari ín yörë béchïbo ín jiápsipo nee
sasäbuania.”

18 Huanäi jume judíom ä yómmiak ínel áu jiaka:

—¿Jíta señaltasë itom bíttua, íkäi em joä béchïbo?
19 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Íkäi tiöpotem mójaktia; huanäine báij taahuata huéy júchi ä tóboktianake.
20 Huanäi jume judíom yauchim ínel áu jiaahua:
—Cuarenta áma búsan huásuktiriapo yáari ïri tiöpo; ¿empo éntok báij táapo emo ä tóboktianake tíiya?
21 Të áapo ä takaahua tiöpo bétana nokaka ínel jiaahuay.
22 Huäri béchïbo jume kókkolam násuk ä jíabitek, jume ä discíipulom áu huáhuaatek, íkära nokakaïhui. Huanärim juka jïojteta súaleka taahuak, éntok Jesústa nokakaïhui.

Jesús sïme yoremem jíapsi jüneria
23 Jesús Jerusalémpo aneka, judíom kabara jísobahuakä papajköpo. Huanärim juebénaka ä téhuam súsualeka taahuak, huame señaalim ä joay ä bíchaka.
24 Të Jesús kaa tua am súaleka taahuak, bueïtuk sïmem jiápsipo jüneriay,
25 éntok kaabeta ä téjhuaanakeu boobíchaïhuiy, jume yoremem bétana; bueïtuk áapo jüneiyay yoremta jiápsipo jita ayukähui.

3

Jesús éntok Nicodemo
1 Senu yoreme pariserom násuk aaney, Nicodemo ti téhuaaka. Ïri chë yörihuay, jume judíom násuku.
2 Ïri tukaapo Jesústau yepsak. Huanäi ínel áu jiaahua:
—Maestro, jüneate Diosta bétana em äbo yebij-latukähui; bueïtuk kaabe ímëi señaalim em joäu ára johua, kaa Diosta áamaktuko.
3 Jesús éntok ä yómmiaka ínel áu jiaahua:
—Tua lútüriapone ínel emou jiaahua, huä kaa bemélasi yeu yoremtukame, téhuekapo rey nésaurita kaa bínnake.
4 Nicodemo éntok ínel áu jiaahua:
—¿Jáchisen jü yoreme yötaka júchi ára yeu tómte? ¿Jachu júchi ä áye tómpo ára kibake jäni? ¿Júchi yeu ä yoremtunakë béchïbo?
5 Jesús ínel ä yómmiak:
—Tua lútüriapone ínel emou jiaahua, kía jábe junne bäapo éntok Espíritu Santota bétana kaa yeu yóremtukätek, téhuekapo rey nésauripo kaibu áman kibaknake.
6 Yoremta bétana yeu yoremtulame yoreme; të Espíritu Santota bétana yeu yoremtukame éntok espíritu.

7 Katë át emo guómtia ínel nee emou jíakä béchïbo:
“Úttea júchi bemélasi enchi yeu yóremtunakëhui.”
8 Jü jeka ä huée bárëu bíchaa huéiye. Ä jíahuitë jíkkaja.
Të jákübo ä huëu, éntok jákun bíchaa ä huëu kaibute
jüneenake. Ilë bénamme, sïme huame Diosta bétana
Espíritupo yeu yoremtulame.
9 Nicodemo éntok ínel ä yómmiak:
—¿Jáchisu ïri ára yáatu?
10 Jesús éntok ínel áu jiaahua:
—¿Jachë empo, israelitam mamajtiaka, íkäi kaa täya?
11 Tua lútüriapone ínel emou jiaahua: Juka itom täyäute
ettejhua, éntok huaka itom bíchakäu bétanate enchimmeu
nooka; të íkäi itom enchimmeu nokäu, katem ä súale.
12 Eme juka ímï buíapo ayukamta bétana nee enchimmeu
nokayo, katem nee súale. ¿Jáchisu júntukem ä súalnake
jäni, huaka téhueka bétana huémta nee enchimmeu
nokayo?
13 ’Kaabe téhuekau jikau simla, hua téhueka bétana äbo
kóm yebij-lame jíbba, hua Yoremta Üusi äbo bittuari, áman
téhuekapo kátekame.
14 Jáchin juka Moiséjta mékka ánia see päriapo sisïguok
bakotta ä tóboktiakä bénasi, junëli úttea, juka Yoremta
Üusi tóboktiatunähui,
15 bueïtuk sïmetaka ä súalekame, katim emo tärunake;
ál-lam yü jíapsihuamta jípunake.

Dios sïme genteta ániat jiápsame nákke

16 ’Dios, jume ímï ániapo jiápsame úttesi am nákeka,
huépülak jíba Üuseka sïme genteta mámpo ä tójjak,
bueïtuk jábetaka junne ä súsualekame kaa muknake, ál-la
jíbapo béchïbo jíapsinake.
17 Dios ä Üusihua ániau kóm bíttuak, huame ániat
jiápsammet kaa béttesi nokta ámet ä chúpanakë béchïbo,
jume bem Dios berjim am jiokörinakë béchïbo áapörik
huämi.
18 ’Huä áapörik súaleme kaa noki béttesi át chúpila; të
hua kaa ä súaleme, béja noki béttesi át chúpila, bueïtuk
Diosta huépul Üusi téhuam kaa ä súalekä béchïbo.
19 Íäri béchïbo jü noki béttesi yorememmet chúpari,
bueïtuk jü machiria ím ániau kóm yepsak; të huame yore-
mem huaka kaa máchiraata chë türeka taahuak, bueïtuk
huaka bem joäu kaa türi béchïbo.
20 Bueïtuk sïme huame kaa tühuata joame juka machiri-
atam kaa türe, éntokim machiriau kaa ruk-rukte, juka bem
joäbet kaabeta béttesi ámet ä nok ïaaka.

21 Të hua lútüriata joame machiriatau rúkte, bueïtuk
huaka ä joäu ä jüneriatunakë béchïbo, Diosta bétana ä
huëhui.

Jü jubemta amigo

22 Íkäi noksuka, Jesús jume ä discíipulommak Judea
buiärau yepsak. Huanäi ámemak aneka batöay.
23 Juan két jum Enón ti téhuaakapo batöay, Salim ti
téhuaakä náapo, bueïtuk huämi bäam büruakay. Huanäi
jü génte áu yájaka batöhuay.
24 Bueïtuk jü Juan ketune kee pereesotehuay.
25 Huanärim náu nok nássuak, Juanta discíipulom éntok
jume judíom, emo bábaksiahua bojóriahua bétana.
26 Huanärim Juantau yájaka ínel áu jiaahua:
—Maestro, hua Jordán bathue huáytana émomak
aneïhui, hua áa bétana em itou nokakähui, batöa éntok
sïme áu yájja.
27 Huanäi Juan ínel am yómmiak:
—Jü yoreme kaita ára mabeta, kaa Diosta bétana ä
máktuko.
28 Emem nee jíkkajak ínel nee jíako: Ínapone kaa ájäria
jü Cristo yebijnakeme, ál-lane áapat hue ïaahuaka äbo
bíttuari.
29 Huä jubekame ä jubi jíba jípunake, të hua jubekamta
amigo ä chákäku huéeka ä nok jíkkajame tüisi al-leaka
tahuanake, ä noki jíkkajako; ánëli két jü ín al-leäu béja
chúpila.
30 Áapo jikau bíchaa huéenake, ä yörihuäpo; ínapo
éntokne kóm bíchaa huéenake.

Jü jikat bétana äbo yebij-lame

31 'Huä jikat bétana äbo yebij-lame sïmem béppa
nésahue. Huä buíapo joome éntok buíyya, éntok jíba ím
buíapo ayukamta bétana nooka. Huä téeka bétana huéeme
sïmem béppa nésahue.
32 Huaka ä bíchakäu éntok ä jíkkajakäu bétana nooka, të
kaabe ä nokakäu súale.
33 Huä ä nokihua súaleme, ïri juka Diosta noki lútüria
tíiya.
34 Bueïtuk hua Diosta äbo bíttuakäu Diosta noki nooka;
Dios éntok juka Espírituta kaabeta ámpolsi ä mákka.
35 Jü ín Átchay juka ä Üusi nákke, éntok sïme ayukamta
ä mámpo tójj-la.
36 Jü ä Üusi súaleme jíbapo béchïbo jíapsihuamta
jípure; të jü Diosta Üusi kaa súal báareme kaibu huaka
jíapsihuamta jájamnake, ál-la hua Diosta ómtira jíba áa
béppatunake.

4

Jesús éntok jü jámmut samaritana

1 Jü Señor jünëiak jume pariserom ínel jíayhuamta
jíkkajakaïhui: Jesús chë yún am majtia éntok am batöa,
Juanta béppa.
2 (Të huitti nokhuäpo, Jesús kaa am batöay jiöbe, ä
discíipulom ál-la.)
3 Huanäi Judea buiärapo yeu siika, naa búrujti Galiléa
buiärau bíchaa.
4 Éntok Samaria buiära páman ä huéenakeu útteatukay.
5 Huanäi senu pueblo Samaria buiärapo kátekame Sicar
ti téhuaakäu yepsak. Ïri pueblo kaa mékka taahuay, Joséta
herencia Jacobta ä mik-latukaï náapo.
6 Huämïrim mánekay Jacobta poozom. Huanäi Jesús,
boojo lottilataka, jum pozom náapo yejtek. Abe lúl-la yejtey
jëla.
7 Senu jámut Samariapo jometaka áma yepsak,
bächiseka. Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:
—Bäamë nee miika.
8 Ä disciipulohuam éntok pueblou bíchaa sákalatukay,
buähuamta jínnuboka.
9 Jü jámut samaritana éntok ínel áu jiaahua:
—¿Jáchisen empo judíotaka bäam inou nétane, nee
jámut samaritanotuk junne?
(Bueïtuk jume judíom éntok jume samaritanom katim
emo huáatia.)
10 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Empo jüneäteko Diosta jita yore mák bárëu éntok
jábeta bäam emou nétanëhui, émpë inou am au éiyey.
Huanäine bäa jiápsame enchi mik éiyey.
11 Jü jámut éntok ínel áu jiaahua:
—Señor, jume pozom mékka kömi, éntoke kaitay yeu am
huík mátchi. ¿Jáksë júntuk am jípure, jume bäam yore
jíapsituame?
12 ¿Jachë empo chë yöturi jäni, itom áchay bát kat-riam
Jacobta béppa? Ímëi pozom itom miikak, áapörik áma bäa
jëkähui, ä üusihuam éntok ä huakasihuam.
13 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Kía jábe júne ímëi bäam jëkame, júchi bénasi bäi
muknake;
14 të hua bäam ín ä miknakeu jëkame, kaibu júchi bäi
muknake, ál-la huame bäam ín ä miknakeu, ä jiápsipom
tápunika búitinake, ä yü jíapsinakë béchïbo.
15 Huanäi jü jámut ínel áu jiaahua:

—Señor, júmëi bäamë nee miika, kaa bäi muk béchïbo éntok kaa äbo sika yeu am huík béchïbo.

16 Huanäi Jesús ínel ä yómmiak:

—Ámanë em kuna núnuka, äbo huéiye.

17 Jü jámut éntok ínel ä yómmiak:

—Kanne kuunak.

Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—Lútüriatë nooka, kanne kuunak ti jíaka;

18 bueïtukë mamnim béja kunala; juka én em jípurëu éntoke kaa kuunak. Lútüriatë nooka, ínëli jíaka.

19 Huanäi jü jámut ínel áu jiaahua:

—Señor, jíbatua empo Diosta profeeta.

20 Itom áchayim bát kat-riame ímï káupom Diosta yörek; eme éntok ä yöri béchïbo, Jerusalémpo ä ájariä tíiya.

21 Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—Jámmut, nechë súale, taahuari yúmanake, juka Dios Áchayta enchim yörinakëhui, kaa ímï káupo, éntok kaa buere joära Jerusalémpo jíbba.

22 Eme huaka kaa enchim täyähuem yöre; ítapo éntokte huaka itom täyäu yöre, bueïtuk jü jínëuria judíom bétana huéiye.

23 Të taahuari yúmanake, éntok én ájäria: jume lútula huëpo Dios Áchayta yöreme, espíritupom lútüriapo ä yörinake; bueïtuk jü Dios Átchay junëli áu yöri ïaa.

24 Dios Áapo Espíritu. Jume ä yöreme, espíritupom lútüriapo ä yörinake.

25 Huanäi jü jámmut ínel áu jiaahua:

—Jüneane juka Mesíasta yebijnakëhui, Cristo ti téhuaakamta. Áapo yepsak, sïmeta itom téjhuaanake.

26 Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—Jü Mesías ti téhuaakame, ínapone ájäria, jü émomak nokame.

27 Júnëlam nokaysu, jume ä discíipulom áma yájjak. Huanärim át guómtek, jámuttamak ä ettejoä tíaka. Të kaabe ä temajek: “¿Jítasë áu nátemaje?” o, “¿Jítasë áamak ettejhua?”

28 Huanäi jü jámmut, ä bächia áma tö sika, pueblou bíchaa siika. Huanäi áman yepsaka, jume yorememmeu ínel jiaahua:

29 —Äbem kateka ä bitcha, juka senu yoremta. ¡Bueïtuk sïmeta ín josukäu huitti nee ettejhuariak! ¿Jachu jü Cristo yebijnakeme jäni?

30 Huanärim jum pueblopo yeu sájaka áu yájjak.

31 Jume ä discíipulom éntok chë júne áu nookay, ínel jíaka:

—Maestro, jïbuäe.

32 Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:

—Ínapo senu buähuamta ín buänakeu jípure, enchim kaa täyähui.

33 Jume ä discíipulom éntok ínel náu jiaahuay:

—¿Jachu jábe áu jïbuä tójak jäni?

34 Jesús éntok ínel ámeu jiaahuak:

—Ïri ájäria jü ín buähuame: jü nee äbo bíttuakamta nésahui ín yáanakëhui, éntok ä tékil ín chúpanakëhui.

35 Inëlem jijia emëe: "Ketune naiki mecham bëye, juka huajpo etta chúpnakëhui." Të ínapo ínel enchimmeu jiaahua, jikau remtekem huasam bitcha, bueïtuk jü echi béja saa bíakteka jójoni.

36 Jü jíchupata tóboktéame béjtuana, éntok jíbapo béchïbo jíapsihuamta ä jípunakë béchïbo náu ä tóijnake, hua echákamtamak nánancha bem al-leenakë béchïbo.

37 Bueïtuk ímï lútüria hua noki ínel jíame: "Jü echame seenu, jü ä tóboktéame éntok, täbui."

38 Bueïtuk ínapo naa bëkatana enchim bíttuala, huaka kaa enchim echakäu enchim tóboktianakë béchïbo. Huate bát echaka áma tekipanuak, eme éntok bem tekipanuakäpo tühuata mabeta.

39 Huämi pueblopo juebena samaritanom Jesústa súaleka taahuak, jámutta ínel jíakä béchïbo: "Sïmeta ín yáari nee téjhuak."

40 Huanäi jume samaritanom áma yájaka jiokot áu jiaahua, áma ámemak ä tahua sáhueka. Huanäi guoy táapo áma taahuak.

41 Huanärim júchi chë júne juebénaka ä súsualek, áapörik ámeu nokakä béchïbo.

42 Huanärim jámuttau ínel jiaahua:

—Béjate kaa kía ínel em jíä béchïbo ä súale, bueïtukte ítapo itom nákammea ä jíkkaja, éntokte jüneiya tua lútüriapo íkäi ájäriatukähui, jü yore jínëunakeme, jü Cristo.

Reytau tékiakamta üusi tütek, jü Jesús

43 Chúkula guoy taahuarim simsuko, huämi yeu siika, Galiléa buiärau bíchaa.

44 Bueïtuk Jesús áapo ínel jiaahua, juka profeetata tua ä buiärapo, kaa ä yörihuä tíiya.

45 Jume áma jomeme ä mabetak, Galiléau ä yepsako, sïmetaka Jerusalémpo ä yáakäu bíchaka jum pájcua

taahuaripo, bueïtuk bempo két áman nóitilatukay, jum pajkohui.

46 Jesús júchi Caná Galiléa buiärau yepsak, huam bäam ä vino yáakäpo. Senu yoreme yäurapo reytau kóba yöhue, ä üusihua tüisi kökoremta jípurey, jum pueblo Capernaumpo.

47 Ïri juka Jesústa jum Judea bétana Galiléau ä yepsak ä jíkkajaka, ä üusi mukiapo anemta ä jítto ïaaka áman siika, jiokot áu jíaka.

48 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Katem jume señaalim éntok kaa jaibu johuamta bichätek, kaibem nee súal éiyey.

49 Huanäi jü reytau kóba yöhue ínel áu jiaahua:

—Señor, ámanë kóm huéiye, kee ín üusi mukeyo.

50 Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—Bamsekë huéiye, jü em üusi béja türiak.

Huanäi jü yoreme Jesústa nokakäu súsualeka siika.

51 Jume ä sáhuëhuim áman kömä huéy, yehuim sájaka ä nánkek. Huanärim ä téjhuak, ínel áu jíaka:

—¡Béja türiak, jü em üusi!

52 Huanäi am temajek, ják horapo ä türi táytekähui.

—Tuuka, senu horam jíay jü táij huéchiria ä tójjak —tim áu jiaahuak.

53 Huanäi jü ä áchayhua jünëiak huämi horapo juka Jesústa ínel áu jíakähui: “Em üusi béja türiak.” Huanäi ä súsualeka taahuak, áapo, éntok sïme ä jóapo joomem.

54 Jesús íkäi señalta yáuhuak, guosa huëpo Judea bétana Galiléau yepsaka.

5

Jü yoreme káraktila Betesdapo joome

1 Chúkula íkäi jita simsuko jume judíom bem papajkou áma johuay. Huanäi Jesús jum buere joära Jerusaléniu jikau siika.

2 Huämi Jerusalémpo, jum kabaram puerta ti téttehuakäu kaa mekka, ili baubäa áma mánnek, hebreo nokpo Betesda ti téhuaaka. Huäri éntok mamni portaalim jípurey.

3 Ímï juebena kökoreme tökay, liliptim, lolöim, káraktilam, jume bäam náu kuutemta boobíchaka.

4 Bueïtuk senu Diosta ángel jamak huéytuk jum baubäau kóm sisimey; huanäituk jume bäam náu kuukuutiay. Ínëli jume bäam náu kuutiahuak, jü bát áman kóm sikame türikatuk tatahuay, kía jita kökoata ä jípurë bétana junne.

5 Huämi éntok senu yoreme aaney, béja treinta áma guoj
naiki huásukteka kökoreka.
6 Huanäi Jesús bökamta bíchaka, éntok jünéaka junëli
béja juebena tiempota ä huériähui, ínel áu jiaahua:
—¿Jachë türi péiya?
7 —Señor —ti ä yómmiak jü kökoreme—, kaabe jum bäau
nee kóm huéria mátchi, náu am kuutiahuako. Bueïtuk nee
áman huéyo, täbuika jáibusu ínopat áman kóm sisime.
8 Jesús éntok ínel áu jiaahua:
—Yejtekë, em át bökäu nüka huéiye.
9 Huanäi laütiposu jü yoreme türika taahuak, éntok
áachä bökäu nüka naa huée táytek. Huäri taahuarit éntok
jimyore taahuaritukay.
10 Huanäi jume judíom ínel áu jiaahua hua kökoreka
türilatukähui:
—Jimyore taahuari ëni; katë ä püanampo yúmala, juka
em át boböyëhui.
11 Áapo éntok ínel am yómmiak:
—Huä nee tütekame, áapo ínel inou jiaahuak: “Em át
böyëhuë nüka huéiye.”
12 Huanärim ä temajek:
—¿Jábesa jüri: “Em át böyëhuë nüka huéiye”, ti emou
jíakame?
13 Jü türialame éntok kaa jüneiyay ä jábétukaïhui,
bueïtuk Jesús jume géntem áma aneme tö sika sékäna
bíchaa siika.
14 Chúkula Jesús jum buere tiöpopo ä téaka, ínel áu
jiaahua:
—Béjë türila; Dios bejritë kaa éntok johua, kaa chë béttesi
machik jita emou nóttinakë béchïbo.
15 Huanäi hua yoreme sika jume judío yauchim téjhuak,
ä tütekamta Jesús tíiya.
16 Íäri béchïbo jume judío yäuchim juka Jesústam
guójjajasey ä mëbáreka, bueïtuk íkäi ä joä béchïbo,
jimyore táapo.
17 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—In Átchay én tájti tekipanua, éntok ínapo két
tekipanua.
18 Íäri béchïbo jume judío yäuchim chë júne át koptey ä
mëbáreka, bueïtuk juka jimyore taahuata béj-reka jíba ä
huë tíaka, të két juka Diosta tua áu ä Áchayek tíä béchïbo,
éntok Diosta bénasi áu ä joä béchïbo.

Jü Usiarita yäura

19 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua: Jü Usiari kara ä éä páman jita yáuhua, ál-la huaka Áchayta joäu bíchau jíbba. Éntok sïmeta juka Áchayta joähui, jü ä Üusihua két alë bénasi ä johua.

20 Bueïtuk jü Áchayhuari ä Üusi nákke, éntok sïmeta ä yáa bárëu áu yeu ä machiria. Éntok chë buéresi machik áu yeu machirianake, enchim át guómtisi maachik.

21 Bueïtuk hua Áchayhuarita kókkolam ä tobotoboktiä bénasi, éntok jíapsihuamta am mámakä bénasi, junëli kétchi jü usiari huame ä mák bárëhuim jíapsihuamta am mámaka.

22 Bueïtuk jü Áchayhuari áapo kaabetat nokta chúppa, ál-la ä Üusihua sïmeta jábetat nokta ä chúpanakë béchïbo, yäurata ä mák-la,

23 sïmem Diosta Üusi bem yörinakë béchïbo, Áchayhuarita bem yörë bénasi. Huä Üusi kaa yöreme két huaka Áchayhuarita kaa yöre, äbo ä bíttuakamta.

24 'Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Huä ín noki jíkkajame, éntok nee äbo bíttuakamta súaleme, jíbapo béchïbo jíapsihuamta jípure, éntok kaa noki béttesi át chúpatunake, ál-la mukilataka jíapsihuamta jájamla.

25 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Taahuari yúmanake, éntok én ájäria: huame kókkolam Diosta Üusi noki jíkkaijnake, huámëri jíapsinake.

26 Bueïtuk jáchín jü Dios Áchayhuaritat ayka jü jíapsihuame, junëli két ä Üusi ä mák-la, jíapsihuamta át ayunakëhui,

27 éntok két yäura úttiata ä mák-la, jábetat bette nokta ä chúpanakë béchïbo, bueïtuk áapörik Yoremta Üusiaritukä béchïbo.

28 Katem íari nokit emo guómtitua; bueïtuk taahuari yúmanake: sïme jume kókkola mäarim ä noki jíahuita jíkkaijnake.

29 Huanäi huame türik yáalame yeu sájaka jíbapo béchïbo jíapsinake; huame kaa türik yáalame éntok yeu kannake, të nokta béttesi ámet chúpatunakë béchïbo.

Cristota testiigom

30 'Kía ín ëäpo kaitane ára yáuhua; ín ä sáyhuaka pámanne jíba nokta chuppa. Huä noki ín chupaü yäura éntok lútüria, bueïtukne kaa ín ëäu jo báreka éiya, ál-la hua nee äbo bíttuakamta ëähui, jü ín Áchayhuari.

31 Ínapo ino bétana jíba nokäteko, hua ín nokäu kaa lútüria.

32 Täbuika ino bétana nooka, éntokne jüneiya huaka ino
bétana ä nokäu lútüriatukähui.
33 Eme huatem Juantau bíttuak, ä nátemaij ïaaka; áapo
éntok lútüriata bétana nookak.
34 Të kaa inou bëye, juka jábe yoremta ino bétana
noknakëhui. Ál-la íkäine nooka, ínëli enchim jínëutunakë
béchïbo.
35 Juan jü lámpara béetemta bénaka, tájeka machiriay.
Eme éntok huam ä machiriapo chúbala emo al-leetuak.
36 Të ínapo chë türik nokta jípure, Juanta noki béppa.
Bueïtuk huaka tékilta ín Áchay nee mákakähui ín ä
yáanakë béchïbo, huäri tékil ín joäu, nee täyatebo, juka
Dios Áchayhuarita nee äbo bíttualatuka bétana.
37 Két hua Dios Áchayhuari nee äbo bíttuakame ino
bétana nooka. Jauhuey júnem kaa ä jíahui jíkkaij-la,
éntokem kaa ä bil-la, ä jáchïnatukähui.
38 Ä nokihua éntok kaa enchim jiápsipo jiápsa; bueïtuk
áapörik äbo bíttuakäu, katem ä súale.
39 Elakem Diosta nooki jïojterita bitcha; bueïtukem júmü
emo ä téu máchile, juka jíbapo béchïbo jíapsihuamta. Të
ál-la jü Diosta noki jïojteri ino bétana jíba nooka.
40 Të katem inou rúkti báare, jíbapo béchïbo enchim
jíapsinakë béchïbo.
41 'Juka looria yoremta bétana huemta kannä mabeta.
42 Bueïtuk, ínapo enchim täya entokne jüneiya Diosta kaa
enchim nákëhui.
43 Ínapone ín Átchay bétana äbo yebij-la, éntokem kaa
nee mabeta. Të täbuika kia ä eäpo äbo yepsakäteko, júkäi
ál-lem mabetnake.
44 ¿Jáchisu júntuk eme nee súalnake, enchim emo
buérialëu nat mamabetaka? Éntok huaka úttilhuamta
Diosta bétana jíba huémta, ¡katem ä jaria!
45 Katem jü Dios Áchayhuaritau enchim ín nätuanake
bénasi éiya. Ál-la hua Moisés ájäria, jü enchim
nätuanakeme, hua enchim áa bétana tühuata
boobichähui.
46 Bueïtuk eme Moiséjta súalëtek, nee súal éiyey, áapörik
ino bétana jïojtekä béchïbo.
47 Tem áapörik jïojtekäu kaa súalëtek, ¿jáchisu júntukem
ín noki súalnake?

6

Jesús mamni mil yoremem jïbuätuak
(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

1 Chúkula Jesús Galiléa bahue huáytana bíchaa siika,
Tiberiäu bíchaa.
2 Huanäi tüisi juebénakam áa sáu kaatey, bueïtuk jume
señaalim ä joäu bíchaka, jume kökoremmechi.
3 Huanäi Jesús júya káhuit jikau siika, ä discípulommaki.
Huanärim áma jotek.
4 Abe áu yuumay, pájcuahui, jume judíom pajkohui.
5 Huanäi Jesús jikau remteka juebena genteta áa sáu
katemta bíchaka, Feliipetau ínel jiaahua:
—¿Jákusute páanim jínnunake jäni? ¿Ímëi jïbuätua
béchïbo?
6 Të ínel jiaahuak, kía ä jiöbila báreka; Jesús béja
jüneiyay jita áu yáanakëhui.
7 Feliipe éntok ínel ä yómmiak:
—Guoy cien denario tómiy páanim jínnuk,
hueuhuëpulammet kía ili rérebeim júne kaibu ámet
yúmanake.
8 Senu ä disciipulohua, Andrés, Símon Perota saila ínel
áu jiaahua:
9 —Senu usi ím aane, mamni cebada páanim jípureka
éntok guoy ili kútchum; të ¿jaiki jäku ímëi juebenam
béchïbo?
10 Huanäi Jesús ínel jiaahua:
—Jume géntemem jote sáuhue.
Huämi éntok ili júya síari büruakay. Huanärim áma
jotek, bueïtuk jamakim mamni mil oohuimtukay.
11 Huanäi Jesús jume páanim nüka Diosta baysausuka,
huanäi béja am näikimtek jume ä discíipulommechi,
huámëi éntok jume jokammechi; ánëli kétchi huame
kútchum, bem jóboäpo tájti.
12 Béja am jóboasuk, Jesús ä discíipulommeu ínel ji-
aahua:
—Jume rérebeim yeu bëkamem náu tójja, kaita täru
béchïbo.
13 Huanärim jume rérebeim náu tójaka, dooce canas-
tam ámey tápuniak, huame mamni cebada páanim kaa
buäsuhuakame.
14 Huanäi jume yoremem, juka señalta Jesústa yáakäu
bíchaka, ínel jiaahua:
—Tua lútüriapo ïri ájäria hua profeeta ímï ániau yebij-
nakëihui.
15 Të Jesús jünëiak útteapo buíjhuaka reypo áu yecha
báahuaïhui; huanäi áapola káhuiu bíchaa siika.

Jesús bäam béppa hueramak
(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Tukariu yúmay, jume ä discíipulom bahuehuim kóm
sájjak.
17 Canoapom jämuka, bahuet naa búrujtim kaatey, Ca-
pernaum pueblou bíchaa. Béja kaa machiakay; Jesús éntok
jíba kee ámeu yepsay.
18 Jü bahue éntok áu jikau tóboktiay, jü jeka úttea
huémtayi.
19 Béjam jamak mamni o búsan kiloometropom kaatey
canoata hueriaka, huanärim Jesústa bitchak. Bahue
bäata béppa huéesimeka canoau jëla ansimey. Huanärim
májhuey.
20 Të áapo ínel ámeu jiaahua:
—¡Ínapone, katem májhue!
21 Huanäi bempo al-leaka ä mabetak jum canoapo.
Huanäi sep lautëlam áman yájjak, jum bem sájakähui.

Jü génte Jesústa jariay

22 Yokoríapo jü génte bahue huáytana aneme íkäi
jüneriak: huépul canoata jíba áma bókaïhui. Jesús éntok ä
discíipulommak kaa áma jämuk, ál-la ímëi bempola sájjak.
23 Të huate canoam áma yájjak, pueblo Tiberia bétana.
Huanärim áman yájjak, jum Diosta baysausuka páanim
bem buakä náapo.
24 Huä génte jünéaka juka Jesústa kaa áma aneïhui
éntok jume ä discíipulom junne, canoapom jämuka sájjak,
Capernauniu bíchaa, Jesústa járiuboka.

Jesús, jume páanim ámey jíapsihuame

25 Huanärim bahue huáytana ä téaka ínel áu jiaahua:
—Maestro, ¿jahueysë äbo yepsak?
26 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua: Eme nee
jaria, kaa jume señaalim enchim bíchakä béchïbo, ál-la
páanimmea enchim jóboakä béchïbo.
27 Tekipanoäem, kaa hua buähuame lülütemta béchïbo,
ál-la hua buähuame jíbapo béchïbo ayunakeme. Jü
Yoremta Üusi enchim ä máknake; bueïtuk íkäi yeu
púuhuak, jü Dios Átchay.
28 Huanärim ínel áu jiaahua:
—¿Jítasute yáanake jäni, juka Diosta tékil yáa béchïbo?
29 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Ïri jü Diosta tékkil, hua áapörik äbo bíttuakäu enchim
súalnakëhui.
30 Huanärim ínel áu jiaahua:
—¿Jíta señaltasë itom bíttua, ä bíchaka enchi itom
súalnakë béchïbo? ¿Jíta tékiltasë johua?

31 Itom áchayim juka manáta buäka mékka ánia see
päriapo, Diosta noki jïojteri jíä bénasi: “Páanim téhuekapo
joomem am buätuak.”
32 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: jü Moisés
kaa enchim am miikak, jume páanim; ál-la jü ín Átchay
tua lútüriapo páanim téhuekapo joomem enchim miika.
33 Bueïtuk jume páanim Diosta yore mímikäu, júmëi tua
ájäria: jü téhueka bétana kóm sikame, éntok ím ániapo
joomem jíapsihuamta mikame.
34 Huanärim ínel áu jiaahua:
—Señor, ímëi páanim jíbe itom mímika.
35 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Ínapone ájäria jume páanim ámey jíapsihuame. Huä
inou rúktekame jauhuey júne kaa tébäurinake, éntok hua
nee súaleme kaibu éntok júchi bäi muknake.
36 Tëne béja enchimmeu ínel jiaula: Nechem bil-lataka
júne katem nee súale.
37 Sïme huame ín Áchay nee mákäu inohuim rúktinake;
éntok kaibune yeu am bébnake, huaka inou rúktekamta.
38 Bueïtukne téhueka bétana äbo kóm yebij-la, kaa ín
ëäu jo báreka, ál-la huaka nee äbo bíttuakamta ëäu chúpa
báreka.
39 Ïri éntok jü Dios Áchayta ëähui, hua nee äbo
bíttuakame: huame sïmem nee ä mákakäu, kaabetane
tärunake, ál-la huaka taahuata äbo huémta yúmakne am
jíabitetuanake.
40 Ïri éntok hua nee äbo bíttuakamta ëähui sïme huame
Diosta Üusi bíchame éntok ä súaleme, jíbapo béchïbo
jíapsinake; ínapo éntokne am jíabitetuanake huaka taahu-
ata äbo huémta yúmako.
41 Huanäi jume judíom kaa tüisim ä bétana nookay,
Jesústa ínel ä jíakä béchïbo: “Ínapone jume páanim
téhueka bétana äbo kóm yebij-lame.”
42 Huanärim ínel jiaahuay:
—¿Jachu kaa ïri jü Jesús, Joséta üusi, ä áchayhua éntok ä
áyehua itom täyähui? ¿Jáchisu júntuk ïri téhueka bétana
áu kóm yebij-la tíiya?
43 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Katem enchim násuk ino bétana kaa túisi náu nooka.
44 Kara jábe inou rúkte, kaa juka Dios Áchayta nee
äbo bíttuakamta inou ä rúktituayo; ínapo éntokne ä
jíabitetuanake, huaka taahuata äbo huémta yúmako.

45 Jum profeetam librompo ínel jïojteri: “Dios sïmem majtianake.” Júntuksan sïme huame Diosta noki jíkkajame, éntok áa bétana jita täyame, inou rúkte.

46 ’Kaabe Dios Áchayta bil-la jiöbe, ál-la hua Diosta bétana äbo yepsakame. Ïri ä bil-la, juka Dios Áchayta.

47 Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua: Huä nee súaleme jíbapo béchïbo jíapsihuamta jípure.

48 Ínapone jume páanim ámey jíapsihuame.

49 Enchim áchayim mékka ánia see päriapo manáta buäka junne, tem jíba kókkok.

50 Ïri ájäria jume páanim téhueka bétana kóm yepsakame, bueïtuk jábe am buäkame kaa muknake.

51 Ínapone jume pan jiápsame téhueka bétana kóm yebijlame; jábe júne ímëi páanim buäkame jíbapo béchïbo jíapsinake. Jume páanim ín am máknakëhui, ín takaahua. Íkäine am miknake, jume sïme ániapo jomeme bem jíapsinakë béchïbo.

52 Huanäi jume judíom náu nok nássuay, ínel jíaka:

—¿Jáchisen ïri ä takaahua itom buätuanake?

53 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Eme juka Yoremta Üusi takaahua kaa buäkätek éntok kaa juka ä ójbo jëkätek, katem jíapsinake.

54 Huä ín takaahua buäkame éntok ín ójbo jëkame jíbapo béchïbo jíapsihuamta jípure; ínapo éntok ä jíabitetuanake, jü taahuata äbo huémta yúmako.

55 Bueïtuk jü ín takaahua tua jü buähuame; jü ín ójbo éntok tua huame bäam jijïhuame.

56 Huä ín takaahua buäkame éntok ín ójbo jëkame ínot jiápsa, ínapo éntok áachi.

57 Huä Dios Áchay jiápsame nee äbo bíttuak, ínapo éntok Dios Áchayta béchïbo jiápsa; kíalïku juka ín takaahua buäkame két ínoy jíapsinake.

58 Ímëi jume páanim téhueka bétana äbo kóm yepsakame. Kaa huame enchim áchayhuarim buäkäu bénna, bueïtukim jíba kókkok. Të hua ímëi páanim buäkame jíbapo béchïbo jíapsinake.

59 Pueblo Capernaumpo íkäi nookak, am majtiaka jum sinagogapo.

Jíbapo béchïbo nooki áy jíapsihuame

60 Jume juebena discíipulom ä jíkkajaka ínel jiaahua:

—¡Béttesi maachi, ï nooki! ¿Jábesu én ä jíkkaij báanake?

61 Jesús éntok ä discíipulom jüneriaka, kaa tüisi náu am
nokayo, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jachu ïri enchim kaa al-leetua?
62 ¿Jáchisem éenake jäni, juka Yoremta Üusi bannaataka
ä anëu nótteka jikau ä huéy ä bíchäkateko?
63 Jü Espíritu Santo ínel juka jíapsihuamta yore miika;
jü takaahua éntok kaita yánti jíapsihuamta yore mákka.
Huä nooki ín enchimmeu nokakäu, jüri Espíritu éntok
jíapsihuame.
64 Të huate enchim násuk aane, kaa ä súaleme.
Bueïtuk Jesús béja jüneiyay këwhile naateka am
jábétukähui jume kaa ä súaleme, éntok jábeta ä
nénkinakëihui.
65 Huanäi ínel jiaahua:
—Íäri béchïbone ínel enchimmeu jiaula: Kía jábe júne
kara inou rúkte, kaa juka Dios Áchayta ínel éayo.
66 Júnakoy naateka juebena ä discíipulom amáu nóttek;
béjam kaa áamak rejtey.
67 Huanäi jü Jesús jume doocemmeu ínel jiaahuak:
—¿Jachem eme két sáka báreka éiya?
68 Huanäi jü Símon Peero ínel ä yómmiak:
—Señor, ¿jábetausute kannake? Empo jíba ä jípure, juka
jíbapo béchïbo jíapsihuamta.
69 Ítapo éntok ä sual-la, éntokte jüneiya enchi jü Cristo-
tukähui, jü Dios jíbapo béchïbo jiápsamta Üusi.
70 Jesús ínel am yómmiak:
—¿Jachu kaa ínapo jume doocem yeu púala? ¡Të
huépülaka enchim násuk diablo!
71 Judas Iscarioteta bétana nookay, Símonta üusi, jume
doocemmak näikiatukaïhui; ïri jü ä nénkakame.

7

Jesústam kaa súaley, jume ä sailahuam

1 Chúkula íkäi simsuko, Jesús Galiléa buiärapo naa
huéiyey; kaa Judea buiärapo naa huée báarey, bueïtuk
jume judío yauchim ä mëbáreka éiyay.
2 Kaa jaikika bëyey jume judíom pajkou yúmanakë
béchïbo, pajko tabernáculohui.
3 Huanäi jume ä sailahuam ínel áu jiaahua:
—Ímïre yeu sika Judeau bíchaa siime, jume em
discíipulom áman aneme juka em tékil am bínnakë
béchïbo.

4 Bueïtuk jábe júne áu täyatebo báareme kaa éhuil jita
jojoa. Empo íkäi joätek, sïme genteta ániat jomemtau emo
yeu buíj éiyey.
5 Bueïtuk jume ä sailahuam júne kaa ä súaley.
6 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Jü taahuari ino béchïbo kee jee yuuma, të jü enchim
taahuari jauhuey júne jíba türi.
7 Jü génte kaibu enchim kaa bibitpenake, të nee ál-lam
kaa bibitpeiya, bueïtuk ínapo áme bétana nooka, bem
boojoriau kaa türiakähui.
8 Emem áman jikau kaate jum pajkohui; ínapone chúkula
áman huée báare, bueïtuk ín taahuari kee jee yuuma.
9 Íkäi ámeu noksuka, jum Galiléapo taahuak.

Jesús pajko jötampo aaney
10 Të chúkula jume ä sailahuam áman jikau sákasuk,
áapo két áman jikau siika jum pajkohui, të éhuili kaa sïmem
bíchäpo.
11 Jume judíom éntok jum pajkopo ä jariay, ínel jíaka:
—¿Jákusu aane jäni huäri?
12 Huanäi buéresi áa bétana náu nokhuame huéiyey
juebenara genteta násuku. Bueïtuk huate ínel jiaahuay:
“Áapo tü yóreme”; të huate entok ket ínel jiaahuay: “Ëe,
kía genteta bäitáttähua.”
13 Të kaabe huatem jíkkajäpo áa bétana nookay, judíom
májhueka.
14 Të huam pajkota násuk huëpo, Jesús buere tiöpou jikau
siika huämi am majtia táytek.
15 Huanäi jume judíom yauchim át guómteka taahuak,
ínel jíaka:
—¿Jáchisu ïri am täya jume letram, kaa majtiataka?
16 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Jü ín am majtiäu kaa ino bétana huéiye, hua nee äbo
bíttuakamta bétana ál-la.
17 Jü Diosta éä páman huée báareme, jüneenake juka ín
am majtiähui Diosta bétana huëhui ö kía ino bétana.
18 Jü áa bétana nokame ä úttilhuaata jaria; të jü äbo ä
bíttuakamta úttilhuamta jariame, ïri tua lútüriata nooka,
éntok jü kaa lútula jíapsihuame kayta át ayka.
19 ’¿Jachu kaa jü Moisés juka leyta enchim mák-la? Të
eme kia jábe júne, huákäi leyta nokä páman kaa ä boojoria.
¿Jatchiakasem nee më báare?
20 Huanäi jü génte juebenara ínel ä yómmiak:
—Lemooniotë jiápsipo jípure. ¿Jábesu enchi më báare?
21 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Senu tékiltane yáuhuak jimyore táapo, eme éntok át guómtek.
22 Lútüriapo jü Moisés juka circuncisiónta enchim mákkak. Jü circuncición entok (jü ili usi ou bicho bia punta chuktiriahuame), të kaa Moisés ä átteak, ál-la jume itom áchayhuariam bát kat-riam, të eme jum jimyore táapo junne ili usita circuncisiónta joria.
23 Të ëni, eme juka circuncisiónta ä jojoria jimyore táapo juka ili usita, Moiséjta ley kaa béj-re báreka. ¿Jatchiaka júntukem inou omte, jimyore táapo juka yoremta yúmalasi ín tütekä béchïbo?
24 Katem kía jábetat bíchaka nooka kaa huiti jünéaka, ál-lem juka tua lútüriata jíba yáa báreka éiya.

¿Jachu ïri ájäria jü Cristo?
25 Huate éntok buere joära Jerusalémpo joome ínel jiaahua:
—¿Jachu kaa ïri, hua më báahuaka jariuhuame?
26 Áachem suuhua, kaa éhuil nooka, éntok kaabe áu jíale. ¿Jachum lútüriapo ä tatäyak jäni jume nesahueme íkäi Cristotukähui?
27 Ítapote jüneiya íkäi jákun jometukähui; të juka Cristota yepsak, kaabe jüneenake jákun ä jometukähui.
28 Huanäi ikäi jikkajaka, Jesús, jum tiöpopo am majtiaka kusisi ínel jiaahua:
—Jamakem nee täya jäni, éntokem jüneiya jákun ín jometukähui; tëne kaa ín éäpo äbo yebij-la; ál-la jü tua lútüriata jípureme nee äbo bíttuak, hua kaa enchim täyähui.
29 Të ínapo ä täya bueïtukne áapörikut yeu simla, éntok áapo nee äbo bíttuak.
30 Huanärim ä pereesote báreka éiyay, të kaabe ä buíssek, bueïtuk kee jee ä taahuari yuumay.
31 Huä génte juebenara násuk bürukam ä sússualeka taahuak, éntokim ínel jiaahuay:
—Jü Cristo äbo yepsakätek, ¿jachu huate señaalim yáanake jäni íkäi yáakäu béppa?

Jume pariserom Jesústau sontarom aú bíttuak ä peresote ïaka
32 Jume pariseerom juka genteta jíkkajak Jesústa bétana éhuil am nokayo; Huanäi jume tiöpopo tékiakame éntok jume pariseerom sontarom áman áu bíttuak ä buíj ïaaka.
33 Huanäi Jesús ínel jiaahua:
—Ketunene ili jaiki táapo enchimmak annake; huanäine hua nee äbo bíttuakamtau júchi huéenake.

34 Nechem jariunake jiöbe të katem nee téunake. Bueïtuk
eme kara áman yáijnake huam ín annakepo.
35 Huanäi jume judío yäuchim náu ínel jiaahua:
—¿Jákunsu huée báare jäni ïi, jachute kara ä téunake
jäni? ¿Jamak jume judíom griegom násuk chíbejtilammeu
huéenake? Éntok, ¿jume griegom majtianake jäni?
36 ¿Jáchisu jiau báare jäni ínel ä jíakähui? "Nechem
jariunake, të katem nee téunake, ti jiaahuak; éntok, ¡eme
kara áman yáijnake, huam ín annakepo!"

Bäam ámey jíapsihuame

37 Pajkota chúpëpo ï buere taahuarichi, Jesús kíkteka
kusisi nónokak, ínel jíaka:
—Kía jábe junne bäi mukeme, inou rúkteka bäa jïnake.
38 Huä nee súaleme, Diosta noki jïojteta jíä bénasi,
bathue bäa jiápsame bénasi ä jiápsipo búitinake.
39 Iayïri Jesús ínel jiau báarey juka Espíritu Santota am
mabetnake bétana jume ä súaleme; bueïtuk kee jee äbo
yepsay jü Espíritu Santo, bueïtuk Jesús kee jee lóoriapo
mabethuay.

Juka genteta kaa nánancha éähui

40 Huanäi juebena genteta násuk, huate íkäi jíkkajaka,
ínel jiaahuak:
—Lútula huëpo ïri ájäria jü profeeta yebijnakeme.
41 Huate éntok ínel jiaahuay:
—Ïri ínel jü Cristo yebijnakeme.
Huate entok két ínel jiaahuay:
—¿Jachu jü Cristo Galiléa buiära bétana yebijnake jäni?
42 Jü Diosta noki ínel jiaahua Davidtamak huéerim,
éntok pueblo Belén Davidta jomëpo ä yebijnake tíiya, juka
Cristota.
43 Huanäi jü génte katim nanabeu ée táytek, Jesústa
bétana. Huanärim emo näikimtek.
44 Huate éntok ä buíjtebo báreka éiyay; të kaabe át
mámtek.

Jü yaura katim Jesústa súaley

45 Jume sontarom tiöpota suayame jume áma
nésahuemmeu nóttek, éntok pariserommehui, huanärim
ínel ámeu jiaahua, jume porisimmehui:
—¿Jatchiakem kaa ä nüpak?
46 Jume sontarom entok ínel am yómmiak:
—¡Jauhuey júne kaa jábe yoreme ínëli nok-la íkäi
yoremta nokä bénasi!
47 Huanäi jume pariseerom ínel am yómmiak:
—¿Eme két bäitäihuak?

48 ¿Jachu jábe yäurapo nésahueme o jábe pariserom ä
súsualek jäni?
49 Të ï génte Diosta ley kaa täyame, bétte noki ámet
chúpari.
50 Nicodemo, hua tukaapo áu nóitekaïhui, ket parisero-
tukai; éntok ínel ámeu jiaahua:
51 —Jü itom ley jia pámani katte yoremta yäura bíchäpo
nätuanake kee bát ä nok jíkkajaka éntok kee jünéaka jita
ä yáalatukähui.
52 Huanärim ínel ä yómmiak:
—¿Jachu empo két Galiléapo joome? Diosta jïojteritë
bitcha éntoke át suuhua, jauhuey júne jum Galiléapo
profeeta kaa áu tóboktiala.

Jámut täbuik éhuil kunakame
53 Huanaäi hueuhuëpulakam bem jóau bíchaa sájjak.

8

1 Huanäi Jesús júya káhui Oliivou bíchaa siika.
2 Kethueytana éntok tiöpou yepsak. Huanäi büru génte
áu yájjak. Áapo huämi káteka am majtiay.
3 Huanäi jume leyta am mamajtíame éntok jume
pariseerom jámuttam täbui yoremta éhuil áu kunatualata
téaka áu ä nüpak. Huanärim násuk ä kéchaka,
4 Jesústau ínel jiaahua:
—Maestro, ï jámut ä kuna kaa ä bíchäpo täbui yoremta-
mak böka téihuak.
5 Jü Moiséjta ley éntok ínel jiaahua: Jume jáamuchim
junëli emo nüyeme am mamaasuka am súa nésahue.
Émposu, ¿jáchise jiaahua?
6 Bueïtukim ínëli jíaka, ä jioptuaka ä nätua báarey. Të
Jesús, buíau kóm chätuka, súttuy buíapo jïojte táytek.
7 Tem naa múksi kaa nok yáateka, élaka ä temajey.
Huanäi kíkteka ínel ámeu jiaahua:
—Huä enchim násuk kaa juënak yáalame, huäri tétata
bát nüka áu jímma.
8 Júchi éntok kóm chätuka jum buíapo jïojte táytek.
9 Të bempo, íkäi jíkkajaka, bem jiápsipo nätuahuakame
bénasim emo ínnëay, bem Dios bejri bétana. Huanärim
hueepulaka yeu kat táytek, ou yoiyöturimpo naateka
chë kaa yoiyöhuemmeu tájti. Huanäi Jesús áapola áma
taahuak, jü jámut éntok áa náapo.
10 Huanäi Jesús kíkteka, kaabeta áma bitchak, huaka
jámutta jíbba. Huanäi ínel áu jiaahua:
—Empo jámmut, ¿jáksum aane jume enchi nätuame?
¿Jachu kaabe nokta béttesi emót chúppak?

11 Huanäi ínel ä yómmiak:

—Ëe, kaabe, Señor —ti áu jiaahua.

Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Ínapo júnene kaa bétte nokta emót chúppa. Simëe, të katë júchi Dios bejrita johua.

Jesús jü ániata machiriame

12 Jesús éntok júchi gentetau nookak, ínel ámeu jíaka:

—Ínapone jü ániata machiriame; hua ino sáu huéeme kaibu kaa machiku hueramnake, ál-la huaka machiriata áy jíapsihuamta jípunake.

13 Huanäi jume pariseerom ínel áu jiaahua:

—Empo emo bétana jíba nooka. Huä em emo bétana nokäu kaa lútüria.

14 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Eläposu ínapo ino bétana nooka, të ín nokäu lútüria; bueïtukne jüneiya jákübo ín äbo yebij-latukähui, éntok jákun bíchaa ín huéenakëhui. Të eme katem jüneiya jákübo ín äbo yebij-latukähui, éntok jákun bíchaa ín huéenakëhui.

15 Eme kía yoremem ä türë páman nokta jábemmet chúchupa. Ínapo éntok kaabetat nokta chúchupa.

16 Të ínapo jábetat nokta chúpätek, jü ín nokäu lútüria; bueïtukne kaa ínapola jíba jábetat nokta chúppa. Ál-la hua nee äbo bíttuakame, jü Dios Átchay, jábetat ínomak nokta chúppa.

17 Enchim leypo ínel jïojteri: Guoy oóhuim nánälaisi nokäu jíba lútüria.

18 Ínapone jü ino bétana nokame; hua ín Átchay nee äbo bíttuakame két ino bétana nooka.

19 Bempo éntok ínel áu jiaahua:

—¿Jáksu aane, jü em Átchay?

Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Eme katem nee täya, éntok ín Áchayta junne. Nechem täyätek, ín Áchaytem két täya éiyey.

20 Jesús íkäi nokta nookak, tiöpopo am majtiaka jum tómita náu totoijhuäpo. Të kaabe ä buíssek, bueïtuk ä taahuari kee jee yuumay.

"Áman ín huëu bíchaa, eme karem áman yájja"

21 Jesús júchi ínel ámeu jiaahua:

—Ínapone siime, éntokem nee jariunake; tem huam enchim kaa tühua yáarimpem kókkonake. Áman ín huëu bíchaa, eme karem áman yájja.

22 Huanäi jume judío yäuchim ínel jiaahuay:

—¿Jamak áapo áu më báare? Huäri béchïbo ínel jiaahua: “Áman ín huëu bíchaa, eme karem áman yájja.”

23 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Eme ím buíapo joome; ínapo éntok jikat téhuekapo joome. Eme ím ániapo joome; ínapo éntok kaa ímï ániapo joome.

24 Kíalïkune ínel enchimmeu jiaahuak: Enchim kaa tühua yáarimpem kókkonake. Bueïtukem kaa nee súalëtek ín ájäriatukäu, enchim kaa tühua yáarimpem kókkonake.

25 Huanärim ínel áu jiaahua:

—Émposu, ¿jábesäe?

Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Béjane këwhile enchim téjhuaasuk.

26 Juebenakne jita enchimmeu nok machik jípure, éntokne enchimmet nokta chúpanake. Të hua nee äbo bíttuakame tua lútüriata jípure. Ínapo éntok huaka ín áa bétana jíkkaij-läu ím ániapo anemmeu nooka.

27 Tem kaa jünéaka taahuak, Dios Áchayta bétana ámeu ä nokaïhui.

28 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:

—Júnak jübua huaka Yoremta Üusi jikau tóboktiahuakem jüneenake ín ájäriatukähui, éntok kaa kía ín éäpo ín jita joähui; ál-lane hua Dios Áchayta nee majtiakäu jíba nooka.

29 Bueïtuk hua nee äbo bíttuakame ínomak aane; kaa nee ínapola tóij-la, jü Dios Átchay, bueïtukne áapörik türëu jíba johua.

30 Íäri bétana ä nokayo, juebénakam ä súaleka taahuak.

Jü lútüria jísumariata ára itom búttiria

31 Huanäi Jesús jume judíom ä súalekammeu ínel jiaahua:

—Emëe huam ín noki huë páman jíba anëtek, tua lútüriapem ín discíipulomtunake;

32 Éntokem lútüriata täyanake. Huä lútüria éntok súmaripo enchim búttianake.

33 Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Ítapo Abrahamtatte yeu sákala, éntok jauhuey júne kaabeta bétukte ito jípula. ¿Jáchisu júntuk empo ínel jiaahua: “Búttiatunakëem”?

34 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, sïme huame kaa tühuata joame, kaa tühuata bétukim jiápsa.

35 Huä tekoka sáyhuame kaibu jíba béchïbo jóapo tahuanake; të hua usiari ál-la jíba béchïbo áma tahuanake.

36 Júnëli juka Diosta Üusi jísumapo enchim búttiako,
lútüriapem jísumapo búttiataka tahuanake.
37 Jüneane Abrahamtat enchim yeu sákalatukähui; tërem
nee mëbáreka éiya, bueïtuk ín noki kaa enchim jiápsipo
huétche.
38 Ínapo huaka Dios Áchaytamak aneka ín bíchakäu
enchimmeu nooka; eme éntok huaka enchim áchay bétana
huémta enchim jíkkajäu johua. Eme diablota áchayek.
39 Huanärim ínel ä yómmiak:
—Abrahamtate áchayek.
Të Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Eme Abrahamta üusimtuk, Abrahamta boojoriähuem
jo éiyey.
40 Tem én nee mëbáreka éiya, lútüriata enchimmeu
ín nokakä béchïbo, hua Diosta bétana ín jíkkajakähui.
¡Abraham íkäi kaa yáuhuak!
41 Eme huaka enchim áchay joäu johua.
Huanärim ínel áu jiaahua:
—Ítapo kaa kía ják éhuil usiari; huépülak jíbate áchayek,
juka Diosta.
42 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:
—Eme juka Diosta Áchayeko, lútula huëpem nee nák
éiyey, bueïtuk ínapo Diostat yeu simlataka äbo yebij-la.
Kanne ín ëäpo äbo yebij-la; áapo nee äbo bíttuala.
43 ¿Jatchiakem kaa ín nokibet jüneiya? Bueïtuk kaa ín
noki enchim jíkkaij bárë béchïbo.
44 Eme diablota átteam, jü enchim átchay; éntok áapörik
ëähuem johua. Bueïtuk áapo yore súhua, këwhile huëpo
naateka, éntok jauhuey júne kaa lútüriata yáala, bueïtuk
kaita lútüria át ayka. Bueïtuk ára nókïchiriata nokätek, ä
áttea bétana nooka; bueïtuk áapo ára nókïchi, éntok ára
nókïchi áchayhuaria.
45 Nee éntok lútüriata nokay junne, katem nee súale.
46 ¿Jábesu enchim násuk ára nee nätua, kaa türik nee
yáalä tíaka? Bueïtuk lútüriata nee nokay, ¿jatchiaka eme
kaa nee súale?
47 Huä Diosta áttea Diosta noki jíkkaja; íäri béchïbem kaa
ä jíkkaja, bueïtukem kaa Dios áttearim.

Cristo Abrahamtapat bát huéiye

48 Huanäi jume judío yäuchim ínel ä yómmiak:
—¿Jachute kaa tüisi jiaahua ítapo, enchi samaritano
tíaka, éntok lemooniota enchi jípurëhui?
49 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Ínapo kaa lemooniota jípure. Ál-lane ín Átchay jikau
chátcha; eme éntok kía kaitapo nee bitcha.

50 Juka sïmek béppa musäla machik, kanne ino béchïbo ä
jaria. Të aane, hua ino béchïbo ä jariame. Áapo hua nokta
yoret chúpame.
51 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Huä ín noki
huë páman áu jípureme, kaibu muknake.
52 Huanäi jume judío yäuchim ínel áu jiaahua:
—Én ál-late tua jüneiya lemooniota em jípurëhui. Abra-
ham muukuk, éntok jume profeetam júne kókkok. Empo
éntok ínel jiaahua: "Jü em noki huë páman áu jípureme,
kaibë ä múknake tíiya."
53 ¿Jachë empo chë yöhue itom áchay Abrahamta béppa,
jü mukukame? Éntok profeetam júne kókkok. ¿Jábeta
bénasisë emo éria?
54 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:
—Inapoïsune ino úttilëtek, ín ino úttilëu kaita béj-re.
Huä ín Átchay, Áapo nee úttile, hua enchim emo Diosek
tíähui.
55 Të eme kaa ä täya. Ínapo ál-la ä täya. Kanne ino ä täya
tíätek, kíane ára nókïchitu éiyey, enchim bénasi. Tëne ä
täya, éntokne ä nokihua yöre.
56 Abraham enchim átchay áu al-leetuak, huaka ín
taahuari áu bínnake tíaka. Huanäi éntok ä bíchaka,
al-leaka taahuak.
57 Huanäi jume judío yäuchim ínel áu jiaahua:
—Empo kee cincuenta huásuktiriam huéria, ¿éntoke
Abrahamta emo bit-la tíiya?
58 Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Kee jee
Abrahamta yeu tómtey, ínapone huéiye.
59 Huanärim téttam nüka ä mamaasu báarey. Të Jesús
am éusuriaka, tiöpopo yeu siika, áme násuk ámani.

9

Jesús líptita pujtetuak

1 Áma huam huéeka Jesús senu yorem líptita yeu yorem-
tulata bitchak.
2 Huanäi ä discíipulom ínel ä temajek:
—Maestro, ¿jábesu Dios bejrita yáuhuak, íkäi ínëli
líptitaka yeu ä yoremtukä béchïbo? ¿Áapo, o ä
áchayhuam?
3 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—Kaa áapo éntok ä áchayhuam junne, katim Dios bejrim
yáuhuak, líptitaka yeu ä yoremtunakë béchïbo; ál-la Diosta
tékilta át bittunakë béchïbo.

4 Úttea hua nee äbo bíttuakamta tékil ín yáanakëhui,
huaka taahuata kee simeyo. Tukaari yebijnake; huanäi jábe
júne kara tekipanuanake.
5 Ím ániapo ín anëpo tájti, íkäi ániatane machiria.
6 Íkäi noksuka, buíapo chít huátteka, techoata yáuhuak.
Huanäi súttuy ä nüka, líptita pusimmet ä teekak.
7 Huanäi ínel áu jiaahua:
—Ámanë sika emo báksia bäam mánekäpo Siloë teäpo.
(Siloë "áman bíttuari" tiau báare.)
Áapo áman sika áu báksiak; huanäi entok bíchaka
nóttek.
8 Huanäi jume áa náapo jóakaïhui, éntok jume ban-
naataka ä täyäu ä líptitukau, ínëlim náu jiaahuay:
—¿Jachu ïri kaa áman káteka nénetaneïhui?
9 Huate ínel jiaahuay:
—Áapo ájäria.
Huate éntok:
—Ëe, kaa ájäria. Alë bénna.
Áapo éntok ínel jiaahuay:
—Ínapone ájäria.
10 Huanärim ínel áu jiaahua:
—¿Jáchisë ayuka én ára bitcha?
11 Huanäi ínel am yómmiak:
—Huä yoreme Jesús tíame techoata yáaka pusimpo ínot
teekak, ínel inou jíaka: "Ámanë bäam mánekäu Siloéu sika
emo báksia." Huanäine áman sika ino báksiaka bíchaka
taahuak.
12 Huanärim ínel áu jiaahua:
—¿Jáksu aane, jü yoreme?
Áapo éntok:
—Ínel jiaahua —kanne jüneiya.

Jume pariseerom ä temajek juka líptitukäuta

13 Jume pariserommeu yeu tóijhuak, jü líptitukaïhui.
14 Jimyore taahuaritukay, juka Jesústa techoata yáaka,
juka líptita pujtetuakähui.
15 Huäri béchïbo, júchi bénasim ä temajek, jume
pariseerom, jáchín ä pujtekä bétana. Huanäi ínel ámeu
jiaahua:
—Techoata pusimpo ínot teekak. Huanäine ino báksiaka
bitchak.
16 Huanäi huate pariseerom ínel jiaahuay:
—Jü yoreme kaa Diosta bétana huéiye, bueïtuk jimyore
taahuata kaa yöre.
Huate éntok ínel jiaahuay:

—¿Jáchisen juëna yóremtaka ímëi señaalim jonake?

Júnëlim kaa nanabeu éaka náu nok nássuay.

17 Huanärim júchi ínel áu jiaahua, jü líptitukäutahui:

—¿Jáchisë jiaahua empo, hua enchi pujtetuakamta bétana?

Áapo éntok am yómmiak:

—Ínapo, ä profeeta tíiya.

18 Të jume judíom katim ä súaleka taahuak, kaa bíchaka ä pujtekä bétana. Huanärim juka líptitukäuta áchayim núnutebok.

19 Huanärim am temajek:

—¿Jachu ïri jü enchim üusi, hua kaa bíchaka enchim yóremtula tíähui? ¿Jáchisu júntuk én bitcha?

20 Jume ä áchayim entok ínel am yómmiak:

—Jüneate íkäi itom üusekähui, éntok líptitaka yeu ä yóremtukähui;

21 të én jáchin ä bíchäu, éntok jábeta ä pujtetuakäu, katte jüneiya. Áapo béja yöhue; akem ä temaje. Áapo noknake.

22 Ä áchayhuam ínëli jiaahuak, judíom májhueka. Bueïtuk ímëi nokta náu yáalatukay, ínel jíaka: “Kía jábeta junne Jesústa Mesías tíayo, jum tiöpopo yeu béeptunake.”

23 Huäri béchïbom ínel jiaahuay, jume ä áchayim: “Béja yöhue; áapörikem nátemaje.”

24 Huanärim júchi juka yoremta líptitukäuta núnuteboka, ínel áu jiaahua:

—Diosta bíchäpe lútüriata itom téjhua. Ítapote jüneiya íkäi yoremta juëna yóremtukähui.

25 Áapo éntok ínel am yómmiak:

—Ä juëna yóremtukäu, ínapo kaa jüneiya. Të senu huémtane ál-la jüneria: ínapo kaa bitchay, tëne én ál-la bitcha.

26 Júchim éntok ínel áu jiaahuak:

—¿Jítasu emou yáuhuak? Éntok, ¿jáchisu enchi pujtetuak?

27 Áapo éntok ínel am yómmiak:

—Béjane enchim téjhuaala, të katem nee nok jíkkaja. ¿Jatchiakasem júchi ä jíkkaij báare? ¿Jachu két eme ä discíipulomtu báare?

28 Huanärim áu omteka ínel áu jiaahua:

—Empo jü yoremta disciipulo; të ítapo Moiséjta discíipulomte.

29 Ítapo jüneiya Diosta Moiséjtau nokakähui; të íäri bétana, katte jüneiya jákun ä jometukähui.

30 Jü yoreme éntok ínel am yómmiak:

—Ïri tua át guómtisi maachi, áapörik nee pusim étaporiakähui, éntok enchim kaa ä jüneriähui jákun ä jometukähui.

31 Jüneate jume Diosta bejri joame Diosta kaa am nok jíkkajähui; të jábe junne Diosta yöreka, entok ä éä páman áneme, huákäi nok jíkkaja.

32 Jauhuey júne kaabeta bétana jíkkaij-ri líptitaka yeu yóremtulataka ä bíchakä bétana.

33 Ï kaa Diosta bétana huëtek, kaita ára yáa éiyey.

34 Huanärim ínel ä yómmiak:

—Empo Dios bejripo yeu yóremtulataka junne, ¿itomë majtia báare?

Huanärim áma yeu ä jaasek.

Jü Diosta noki kaa täyame líptita bénna

35 Jesús ä jíkkajak, áma yeu ä simtuahuaka bétana. Huanäi ä téaka, ínel áu jiaahua:

—¿Jachë empo Diosta Üusi súale?

36 Áapo éntok ínel ä yómmiak:

—Señor, nechë téjhua ä jábétukähui, ín ä súalnakë béchïbo.

37 Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—Akë ä bil-la; ínapone ájäria, jü émomak nokame.

38 Huanäi tónommia kíkteka ä yörek, ínel jíaka:

—Señor, enchine súale.

39 Jesús éntok ínel jiaahua:

—Bette nokta chúpa bárekane ím ániau yepsak, huame kaa bíchame bínnakë béchïbo, huame bíchame éntok kaa bíchamta bénasi am tahuanaké béchïbo.

40 Huanäi huate pariseerom áamak anëu, íkäi jíkkajaka, ínel áu jiaahua:

—¿Jachu ítapo két liliptim?

41 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Liliptimtukem, jü Dios bejri kaa enchimmet ayu éiyey. Të én enchim emo bíchä tíä béchïbo, jü Dios bejri enchimmet taahua.

10

Jume kabara kóräim ejemplo

1 'Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: jü kaa kabara kóräi puerta páman kibakekame, të sékäna áman túbuktekame, lak-ron, éntok útteapo jábeta jita üuhua.

2 Të hua puerta páman kibakekame, áapo jü kab-yeero.

3 Jü puertata suayame, íkäi ä étaporia. Jume kabaram éntok juka kab-yeerota nok täya. Áapo éntok jume ä kabarammeu bem téhuampo ámeu nokaka, yeu am béeba.

4 Huame sïme ä átteahuam yeu am bebaka ámepat
huéenake. Jume kabaram éntok ä guojaanake, bueïtukim
ä nok täya.
5 Të kaa bem täyähuim kaibu guojaanake, ál-lam ä tö
tenninake, bueïtukim täbuik nok jíahuita kaa täya.
6 Íkäi ejemplota ámeu yétchak, jü Jesús; të bempo kaa
jünéaka taahuak, jita bétana ámeu ä nokaïhui.

Jesús, jü tü kab-yeero

7 Jesús éntok júchi ámeu nookak, ínel jíaka:
—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Ínapone
ájäria jü kabara kóräi puerta.
8 Sïme huame ínopat äbo yájakame, útteapom jábem jita
üuhua, éntokim ëekbua; të jume kabaram katim am nok
jíkkajak.
9 Ínapone jü puerta; hua ínot éaka kabara kóräiu
kibakeme, jínëutuna. Kóräipo kíkkibaknake, éntok yeu
hueramnake, éntok básota téunake.
10 'Jü lak-ron kía ékbua báreka yebijnake, éntok jábeta
mëbáreka éntok jita chíbejtiaka ä tejal báreka. Të ínapo
äbo yebij-la jíapsihuamta enchim jípunakë béchïbo, éntok
büruk béppa yún enchim ä jípunakë béchïbo.
11 Ínapone jü tü kab-yeero. Huä tü kab-yeero ä jíapsi
nénkinake ä kabaram béchïbo.
12 Huä tómipo kabaram suayame, kaa tua tü kab-yeero,
éntok kabaram kaa átteak. Robota áu huémta bichätek,
kabaram tö búitinake. Huanäi jü robo ámeu yepsaka am
kíkkisuka chíbelam am jaanake.
13 Júnëli hua tákiataka kabaram suayame búitinake,
bueïtuk kía tómipo am suaya. Kabaram täruk junne, kaita
áma täru.
14 'Ínapone ájäria jü tü kab-yeero. Jume ín kabaramne
täya; huame ín kabaram éntok, nechim täya.
15 Alë bénasi jü ín Áchay nee täya, éntok ínapo két ín
Áchayne täya. Éntokne ín jíapsi nénka jume kabaram
béchïbo.
16 Huate kabaramne jípure, të huámëi kabaram kaa ímï
kóräipo joome. Huámëine két äbo huérianake, éntokim
két nee nok jíkkaijnake. Huépul bénasim náu anna; éntok
huépü kab-yerotunake.
17 'Jü ín Áchay huäri béchïbo nee nákkë, bueïtukne
sïmem béchïbo ín jíapsi nénka; chúkula éntokne júchi ára
ä nüye.
18 Kaabe nee ä úhua; ál-lane ínel ín éä béchïbo muuke.
Útteatane jípure ín múknakë béchïbo, éntokne útteata

jípure júchi jíapsita ín nünakë béchïbo. Íkäi nésautane mabetak, ín Áchay bétana.

19 Kaa nanabeu éaka, júchim náu nok nássua táytek, jume judío yäuchim, ïri nokta béchïbo.

20 Juebénakam ínel jiaahuay:

—Lemooniota jípure. Rokotula. ¿Jatchiakem ä nok jíkkaja?

21 Huate éntok ínel jiaahua:

—Jábe lemooniota jípureme kaibu ilë bénasi noknake. ¿Jachu jü lemoonio ára pusim am étaporia, jume liliptim?

Jume judíom Jesústa omoutek

22 Buere tiöpota chúpukäu huáatihuau pajkotukay, jum buere joära Jerusalémpo. Huamëi taahuarimmechi éntok sébe tiempotukay.

23 Jesús éntok áma naa huéiyey, tiöpopo, Salomónta portaalimpo.

24 Huanäi jume judíom ä kóntiaka ínel áu jiaahua:

—¿Jauhuey tájtisë itom jíapsi kaa al-leetuanake? Empo jü Cristotukätek huittë itom téjhua.

25 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Enchimne ä téjhuaasula, të katem nee súale. Huä tékil ín yáari ín Áchay téhuampo, huäri ino bétana nooka;

26 të eme kaa ä súale, bueïtukem kaa ín kabaram, ín enchimmeu jíakä bénasi.

27 Jume ín kabaram nee nok täya; ínapo éntok am täya, éntokim nee guojaase.

28 Ínapo éntok jíbapo béchïbo jíapsihuamta am miika. Bempo kaibu emo tärunake jauhuey junne, éntok kaabe ín mámpo yeu am huíknake.

29 Huä ín Átchay nee am mikakame, chë sïmem béppa nésahue, éntok kía jábe júne kara ín Áchay mámpo yeu am huíkke.

30 Ínapo, éntok ín Átchay, náute huépülay.

31 Huanäi jume judíom júchi tétam nüka, ä mamaasu báreka.

32 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Juebenakne türi tékilta enchim bíttuala, ín Áchay bétana huémta. ¿Jíta tékilta béchïbosem nee mamaasu báare?

33 Jume judíom éntok ínel ä yómmiak:

—Huä tü tékilta béchïbote kaa enchi mamaasu báare, ál-la Diosta béj-reka em nokakä béchïbo; bueïtuk empo yóremtaka junne, Diosta bénasi emo johua.

34 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—¿Jachu kaa ínel jïojteri enchim leypo: “Ínapo ínel jiaahua, emem diosim”?

35 Huame Diosta noki mabetakame diosim tíiya. Huaka jïojterita kaabe ára täbuiasi ä yáuhua.

36 Bueïtuk Dios Átchay nee yeu púuhuak; ím ániau nee kóm bíttuak. ¿Jatchia júntukem Diosta béj-reka nee nokä tíiya, ínapo Diosta Üusi ti nee jíakä béchïbo?

37 Juka ín Áchay tékil kaa nee joay, katem nee súalpo yúmala.

38 Të nee ä joay ál-la, éläposem nee kaa súale, të huaka tékilta ín joähuem súale, enchim jüneenakë béchïbo, éntok enchim ä súalnakë béchïbo, juka Dios Áchayta ínot anëhui, éntok ín át anëhui.

39 Júchim éntok mámpo ä tatab báreka tekipanuay, të áapo bem mámpo áu yeu huíkkek.

40 Huanäi Jesús júchi siika, Jordán bathue huáytana bícha, áman kësam huëpo Juanta batöaïpo. Huanäi huämi taahuak.

41 Huanärim juebénaka áu yájjak, ínel jíaka:

—Juan lútüriapo kía jita señalta júne kaa yáuhuak; të sïme Juanta íäri bétana nokakäu lútüriatukay.

42 Huanäi huämïri juebénaka ä súsualeka taahuak.

11

Láazarota mukukä bétana nokhuame

1 Senu yoreme Láazaro ti téhuaka júnaköri kökorey, Betaniapo jometaka, María éntok Marta ä ákorohua pueblopo.

2 María, Láazaro kökoremta huaayi, ïri ínel jü Señortat juka perfuumeta át töak, éntok ä chonimmey guókpo ä huaachak.

3 Láazarota huaayim Jesústau nokta bíttuak, ínel jiamta:

—Señor, jü em nákëu kökore.

4 Jesús éntok ä jíkkajaka ínel jiaahua:

—Ï kökoa kaa áy kókko béchïbo, ál-la juka Diosta looria át bíttunakë béchïbo, éntok két ä Üusibet ä bíttunakë béchïbo.

5 Jesús éntok Martata nákkey, éntok ä huayihua, éntok Láazarota.

6 Të íkäi jíkkajaka, ä kökorë bétana, júchi guoy táapo áma taahuak, ä aneïpo.

7 Huanäi chúkula jume ä discíipulommeu ínel jiaahua:

—Jánte jum Judea buiärau bíchaa.

8 Huanäi jume ä discíipulom ínel áu jiaahua:

—Maestro, én jume judíom enchi jariay, tetammey enchi mamaasu báreka. Entok, ¿júchë áman huée báare?

9 Jesús ínel am yómmiak:
—¿Jachu jü taahuari kaa dooce horam jípure? Huä taahuapo hueramame kaibu tëitinake, bueïtuk ímï ániapo machiriay bitcha;
10 të hua tukaapo hueramame tëitinake, bueïtuk jü machiria kaa át aika.
11 Íkäi noksuka, chúkula ínel ámeu jiaahua:
—Huä itom amigo Láazaro kótche; tëne áman huéiye ä búsa báreka.
12 Huanäi jume ä discíipulom ínel jiaahua:
—Señor, kóchëtek, yún éenake.
13 Jesús ínel jiaahua, Láazarota mukila bétana. Të bempo kócheka jimyorehuamta bétana ä nokä téiyey.
14 Huanäi Jesús huitti ínel ámeu jiaahua:
—Láazaro béja muukuk.
15 Enchim béchïbone al-leiya, kaa áman itom anekä béchïbo, enchim nee súalnakë béchïbo. Të ámante áu kannake.
16 Huanäi hua Toomas, Guoguörï téame, ínel jiaahua huame áamak discíipulommehui:
—Ítapo kétte áamak kannake, áamak kókko béchïbo.

Jesús jü júchi jíabitehuame éntok jíapsihuame

17 Jesús áman yepsaka tejhuahuak: Láazaro béja naiki taahuarey, mäataka.
18 Betania pueblo éntok kaa mékka Jerusaléniu taahuay, jíba tua batte báij kiloometropo.
19 Juebena judíom ámeu yáij-latukay Martatau éntok Maríatahui, am yánti jíapsi joa báreka, bem ábachi mukukä béchïbo.
20 Huanäi Marta Jesústa áman huë tíay ä jíkkajaka, ä nankiseka yeu siika; María éntok jóapo taahuak.
21 Huanäi Marta Jesústau ínel jiaahua:
—Señor, enchi ím aney ín ábachi kaa muk éiyey.
22 Të énne két jüneiya, sïmeta Diostau em aahuäu, Dios enchi ä máknake.
23 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Em ábachi jíabitenake.
24 Marta éntok ínel áu jiaahua:
—Ínapo jüneiya ä jíabitenakëu júnak sïmem jíabiteyo, huaka taahuata yúmako.
25 Jesús éntok ínel áu jiaahua:
—Ínapone jü yore jíabitetuame éntok jü jíapsihuamta yore mákame. Huä nee súaleme mukilataka júne júchi jíapsinake.

26 Éntok sïme hua jiápsaka nee súaleme jíbapo béchïbo
kaibu muknake. ¿Jachë íkäi súale?
27 —Jeehui, Señor —ti áu jiaahua—. Ínapo ä súale, enchi
Cristotukähui, jü Diosta Üusi ím ániau kóm yebij-lame.

Jesús Láazarota mäaripo huéeka buaanak

28 Marta éntok íkäi noksuka áman sika, juka Maríata ä
huayhua núnnuk, éhuil ínel áu jíaka:
—Jü Maestro ím aane; entok enchi núnnu.
29 Áapo íkäi jíkkajaka, bamsipo kíkteka áman áu siika.
30 Jesús ketune kee huam ili pueblou kibakey, Martata ä
nankekäpo ketune aaney.
31 Huanäi jume judíom jóapo áamak aneka ä sirok
aniaïhui, Maríata bamsipo yeu ä sik, akim ä guojaasek, ínel
jíaka: "Áman siika, ä mäariu buanseka."
32 María jum Jesústa anëu yepsaka, ä bíchaka, guókpo áu
tónommea kíktek, ínel jíaka:
—Señor, enchi ím aney, ín ábachi kaa muk éiyey.
33 Jesús ä buanay ä bíchaka, éntok két huame judíom
áamak kateïhuim buaname bíchaka, jíapsi sóokteka
espíritupo áu yoyoak, tüisi siroksi.
34 Huanäi ínel jiaahua:
—¿Jáksem ä maäak?
Bempo éntok ínel áu jiaahua:
—Señor, äbe sika ä bitcha.
35 Huanäi Jesús buaanak.
36 Huanäi jume judíom ínel jiaahua:
—¡Akem ä bitcha, tepa ä nákkey!
37 Huate éntok áme násuk aneme ínel jiaahuay:
—¿Jachu ïri kara jita yáuhuai, Láazarota kaa múknakë
béchïbo, jáchin juka líptita ä pujtetuakä bénasi?

Láazarota mukilata jíabitetuak

38 Jesús, ä jiápsipo júchi tüisi siroksi éaka, ä mäariu
bíchaa siika. Téta guójöriatukay; ï guójöria éntok téta
buëurukuy páttiaritukay.
39 Jesús ínel jiaahua:
—Juka tétatem mékka oóre.
Marta, jü mukukamta huaayi, ínel áu jiaahua:
—Señor, béja chïcha juuba, béja naiki taahuare muki-
lataka.
40 Jesús ínel áu jiaahua:
—¿Jachune kaa enchi téjhuaala, ä súalëtek, Diosta looria
enchi bínnake tíaka?

41 Huanärim tétata mékka oórek, juka mukilata áy
páttiatukaïhui. Huanäi Jesús, téhuekau jikau remteka, ínel
jiaahua:
—In Átchay, enchine baysauhue enchi nee jíkkajä tíaka.
42 Ínapone jüneiya, jíba enchi nee jijikkajähui; tëne
ínëli jiaahuak huaka génte juebenaraata ino chíkola aneme
béchïbo, enchi nee äbo bíttuakäu bétana am súalnakë
béchïbo.
43 Íkäi noksuka, kusisi cháchayek:
—Láazaro, ¡pakunë yeu huéiye!
44 Huanäi jü mukilatukäihui yeu siika, mámpo éntok
guókpo sánkommea súmataka. Ä púibahua éntok
sánkommea bïtiatukay. Jesús éntok ámeu ínel jiaahua:
—Akem ä búttia, ä huéenakë béchïbo.

Noktam náu yáuhuak, Jesústa mëbáreka
(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

45 Huanäi juebena judíom Maríatamak ambáreka áma
yáij-latukay. Huanärim Jesústa yáakäu bíchaka ä súsualek.
46 Të huate éntok jume pariserommeu sájaka, Jesústa
yáakäu am téjhuak.
47 Huanäi jume sacerdotem tiöpopo chë nésahueme
éntok jume pariseerom juka conciliotam náu núnuka, ínel
jiaahua:
—¿Jáchisute annake? Bueïtuk ï yoreme juebena
señaalim johua.
48 Kía ínëli itom ä tójak, sïme ä súsualnake. Huanäi jume
romaanom äbo yájaka juka itom tiöpo tátabnakë, éntokim
huaka itom nación luutianake.
49 Huanäi jü Caifás ámemak joome, huäri huásuktiriat
sumo sacerdotetukai, huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Emem kaita jüneria,
50 éntokem kaa jüneiya, ito béchïbo jita chë türiakähui,
huépü yoremta itom pueblota béchïbo muknakëhui, të kaa
sïme naciónta kókkonakëhui.
51 Kaa ä ääpo íkäi nookak, Jesústa bétana, ál-la huäri
huásuktiriat áapo sumo sacerdotetukä béchïbo, profetis-
aruak hua naciónta béchïbo Jesústa muknakëïhui,
52 éntok kaa kía naciónta béchïbo jíbba, két huame
Diosta üusim chíbejtilam lópola náu am rúktia béchïbo.
53 Júnëli huäri taahuarit naateka náhuim nokta yáuhuak,
ä mëtebo báreka.
54 Huäri béchïbo Jesús béja kara machisi jume judíom
násuk naa huéiyey, ál-la mékka bíchaa siika, senu buiärau
see päria, náapo, hua pueblo Efraín téähui. Huämi
taahuak, jume ä discíipulommaki.

55 Éntok béja kaa jaikika bëyey, judíom pascua pajkota yúmanakëhui. Huanärim juebénaka buere joära Jerusaléniu jikau sájjak, kee pascua pajkota yúmayo emo báksia báreka.
56 Huanärim juka Jesústa jariay. Jum tiöpopo aneka, ínëlim emo nátemajey:
—¿Jáchisem éiya? ¿Jachu kaa äbo pajkou yebijnake jäni?
57 Huanäi huame tiöpopo chë nésahueme éntok huame pariseerom át nésahuek, hua jábe júne ä jüneriame, ják ä anëhui, yeu ä buís sáyhuak, ä pereesote béchïbo.

12

Jesústat perfuume huáttiahuak Betaniapo
(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

1 Búsan taahuarim bëyey, kabara jísobahuaka pájcuata yáanaïhui. Jesús pueblo Betaniau yepsak, Láazarota jóapo. Ïri mukilatukay, të Jesús kókkolam násuk ä jíabitetuak.
2 Béja kúptey Jesústam tepa buere äbosey. Marta éntok jita am joriay. Láazaro éntok Jesústamak mesau kátekay.
3 Huanäi María batte medio litro perfuumeta Jesústat guókimmet töak, éntok ä chonimmea ä huaachak. Jü kári éntok musäla júbay tápunak. Ï perfuume tüisi béj-retukay.
4 Huanäi senu ä disciipulo ínel jiaahua, hua Judas Iscariote tíame, Símonta üusi, hua ä nénkinakëihui:
5 —¿Jatchiakasu kaa ï perfuume báij cien taahuari tékil béjhuapo nénkihuaka, póolobem ä miikhuak?
6 Judas ínëli jiaahuak, kaa póobem ä jiokolë béchïbo; ál-la ékbua ára jita nüyey; bueïtuk juka tómi bóosata jípureka, juka áma öorehuamta nunüyey.
7 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:
—Akë ä tójja. Áapo ín mäanä taahuari béchïbo ä bëlatukay.
8 Bueïtuk jume póolobem jíbem enchimmak am jípunake; ínapo éntokne kaa jíba enchimmak tahuanake.

Noktam náu tütek, Láazarota jaatia báreka

9 Juebena judíom Jesústa áma aney jüneriaka, ámanim yájjak, kaa áapörik jíba bít báreka, të Láazarota kétchi, juka kókkolam násuk ä jíabitetuakaïhui.
10 Të huame tua chë nésahueme nokta náu lútüria yáuhuak, juka Láazarota két mënä béchïbo,
11 bueïtuk áapörik béchïbo juebena judíom emo näikimtey, Jesústa súaleka.

Jesús mám tájtiriahuaka Jerusaléniu kibakek
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

12 Yokoríapo génte buéresi juebénaka jum pajkou
yáij-latukaïhui, Jesústam jum Jerusaléniu yebisisë téamta
jíkkajak.
13 Huanärim jume tako sáhuam nüka, ä nankiboka yeu
sájjak, éntokim ínel chaayey:

—¡Tüisi mabettunake! ¡Ï santo, jü Señorta téhuampo
yebisiseme, jü Israeltau Rey!

14 Huanäi Jesús juka buru asölaata téaka át jikat yejtek,
jïojteta jíä bénasi:

15 Katë májhue, buere pueblo Siónta maala;
ímï huéiye jü em Rey,
buru asölaatat yejsimeka.

16 Íachïrim kaa jünéaka tahuakay, jume ä discíipulom
kësam huëpo; të juka Jesústa jíabitek buéresi úttilhuaka
ä mabethuak. Huanäi jübuam áu huáhuaatek, áa bétana
íkäi jïojtetukäihui, éntok áachä chúpahuakähui.

17 Jü génte áamak aneïhui, áa bétanam nookay, jáchin
Láazarotau chachayeka jum ä mäaripo kókkolam násuk ä
jíabitetuak.
18 Huäri béchïbo két jü génte ä mabet báreka áma
yájakay, bueïtukim ä jíkkajak, áapörik íkäi señalta yáakä
bétana.
19 Të jume pariseerom, bempo náu ínel jiaahuay:

—Béjem ä bitcha, kaitate ára yáuhua. Áachem suuhua,
¡sïme génte áamak kaate!

Griegom ket kaa jaikika ama aneka Jesústa jaria

20 Griegom ket kaa jaikika áme násuk aaney, huame áman
pajkou Diosta yöri báreka jikau sákalam násuku.
21 Ímëi Feliipetau rúktek, pueblo Betsaida Galiléa
buiärapo jometahui. Huanärim jiokot áu jiaahuay, ínel
jíaka:

—Jesústate bít péiya.

22 Feliipe éntok Andrésta ettejhuariak. Huanäi jü Andrés
éntok Feliipe Jesústam téjhuak.
23 Jesús éntok ínel am yómmiak:

—Tiempo béja yúmase, juka Yoremta Üusi ti
téhuaakamta úttilnähui.
24 Tua lútüriapone enchimmeu ínel jiaahua: Jü tirijko
báchia kaa buíapo kóm huécheka mukuka síhuekätek,
áapola tahuanake; të mukuka síhuekätek, yún takanake.
25 Huä ä jíapsi beutireme ä tärunake; të ím ániapo ä
jíapsi kaa beutireme, ä yü jíapsinakë béchïbo ä ëria.

26 Jü nésauta nee joria báareme nee guojaanake. Huanäi
huam ín anëpo két annake, hua nésauta nee joriame. Jü
nésauta nee joriame, ín Átchay ä úttilnake.

Jesús ä mëna bétana nooka

27 Huanäi Jesús ínel jiaahuak:

—¡Tepa kaa al-leeri ín jíapsit aayuk! ¿Jáchisune jiaunake
jäni? Karane ínel jiaahua: "In Átchay, ¡inou huéenakemta
bétanë nee jínëu!" ¡Bueïtuk íkäi ín chúpanakë béchïbone
äbo yepsak!

28 In Átchay, em téhuame looriasi bíttebo.

Huanäi jíahui téhueka bétana kóm yuumak, ínel jíaka:

—Béjane looriasi am bíttebok, éntokne júchi looriasi am
bíttebonake.

29 Huanäi hua génte juebenara áamak anëu juka jíahuita
jíkkajaka, yúkuta ínel omtë tíiyay. Huate éntok ínel
jiaahuay:

—Diosta ángel áu nookak.

30 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahuak:

—Ï jíahui kaa ino béchïbo äbo kóm yuumak, ál-la enchim
béchïbo.

31 Ëni ájäria ï ániapo anemmet nokta chúpatunakëhui.
Én hua diablo ím ániapo buéresi ä nésahue násuk júne
yeu béptunake.

32 Ínapo éntok buíapo jikau tóboktiahuak, sïmemne inou
rúktianake.

33 Ínëli jiaahuay, jáchin ä muknakeu am jüneria ïaaka.

34 Huä génte ínel ä yómmiak:

—Ítapo jum Diosta leypo ä jüneriak, Cristota jíbapo
béchïbotunakëhui. ¿Jáchisu júntukë ä tóboktianä tíiya,
juka Yoremta Üusi ti téhuaakamta? ¿Jábesa júntuk, ïri
Yoremta Üusi?

35 Huanäi jü Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Ketune chúbala enchim násuk annake, jü machiria.
Náasem kaate, ketune machiriata enchimmeu ayuako, kaa
máchiraata kaa enchim jaatianakë béchïbo; bueïtuk hua
kaa machiku hueramame kaa jüneiya jákun bíchaa ä
huëhui.

36 Ketune machiriata jípurekem ä súale, juka machiriata,
machiriapo enchim usiarimtunakë béchïbo.

Íkäi nookak jü Jesús; huanäi sika am éusuriak.

Jume judíom kaita súalëram

37 Të juebena señaalim bem bíchäpo ä yáak junne, katim
ä súaley,

38 profeeta Isaíasta nokakäu chúpnakë béchïbo, ínel jíamta:
Señor, ¿jábetasu ámeu itom nokakäu súale jäni?
Éntok, ¿jábetausum emo yeu machiriake jäni, huame Señorta mámmam?
39 Íäri béchïbom kaa ä súaley, bueïtuk két ínel jiaahua jü Isaíasta jïojteri:
40 Bempörim puj páttiak,
éntok bem jíapsi námakasi yáuhuak,
pusimmea kaita bem bínnakë béchïbo,
éntok jíapsiy kaita bem jünerianakë béchïbo,
junëli kaa jíapsi kúakteka,
kaa nee am jínëunakë béchïbo.
41 Isaías ínel jiaahuak, Jesústa looria bíchaka, bueïtuk áa bétana nookak.
42 Kía júnentaka junne, yäuram juebénaka ä súaleka taahuak. Të pariserom béchïbo katim emo yeu buíssey, kaa huam bem náu yayájäpo emo yeu bep ïaaka.
43 Bueïtukim chë ä türey, juka yoremta úttilhuä bétana bem máknäu, Diosta úttilhuäu béppa.

Jesústa nooki yorememmet béttesi chupanake

44 Jesús kusisi nokaka ínel jiaahua:
—Huä nee súaleme kaa nee jíba súale, ál-la huaka nee äbo bíttuakamta kétchi.
45 Huä nee bíchame, huaka nee äbo bíttuakamta két bitcha.
46 Ínapo, jü machiria, äbo ániau kóm yebij-la, sïme huame nee súaleme kaa machiku aneka áma kaa am kókkonakë béchïbo.
47 Jábe júne ín noki jíkkajaka, të ín éäu kaa joame, ínapone kaa bette nokta át chuppa; bueïtukne huame ím ániapo aneme kaa bette nokta ámet chupabáreka äbo kóm yebij-la, ál-la am jínëu báreka.
48 Huä kaa nee mabetakame, éntok ín noki kaa jíkkaij báareme, jábeta bette nokta át chupanakemta jípure. Jü noki ín nokakähui, taahuata yúmak, bette nooki át chupanake.
49 Bueïtuk ínapo kaa kía ín éäpo ä nok-la; hua Áchayhuari nee äbo kóm bíttuakame, áapo nee át sáuhuek jita ín noknakëhui, éntok jita enchim ín majtianakëhui.
50 Éntokne jüneiya ä nésaurihua yü jíapsihuamtukähui. Júnëline huaka ín nokäu nooka, huaka ín Áchay nee ä téjhuaka pámani.

13

Jesús ä discípulom guók báksiak

1 Senu taahuari bëyey, kabara jísobahuaka pájcuata yúmaseïhui. Jesús jüneiyay, tiempota áa béchïbo yúmalatukaïhui ím ániapo yeu ä huéenakëihui, ä Áchaybeu bíchaa. Ä átteahuam ím ániapo aneme jíba am nákkek, ä mukëpo tájti.

2 Huanäi tukaapo am jïbuäy, jü diablo Judasta jiápsipo kibak-latukay, Jesústa ä nénkinakë béchïbo. Ïri Judas Iscariote, Símonta üusitukay.

3 Jesús jüneiyay ä Áchayhua sïmeta ä mámpo ä tóij-latukaïhui, éntok Diosta bétana áu hueïhui, éntok Diostau bíchaa áu huéenakëihui.

4 Júnëli kíkteka, jume súppem béppa huéeme áu úhuak. Toallam éntok nüka, am huikojtek.

5 Huanäi buere puraatopo bäam yeu töaka ä discípulom guók báksia táytek, éntok jume toallam ä huikosakäbey am huaachak.

6 Huanäi Jesús jü Símon Perotau rúktek; Peero éntok ínel áu jiaahua:

—Señor, ¿jache empo nee guók báksia báare?

7 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Jü ín jóäbet empo kaa át jüneiya én läuti; të chúkula ál-lë át jüneenake.

8 Peero éntok ínel áu jiaahua:

—Katë nee guók báksianake, jauhuey junne.

Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Kaa nee enchi guók báksiak, kaitë ínomak jípunake.

9 Huanäi jü Símon Peero ínel áu jiaahua:

—Señor, ä junëlitunakey, kaa ín guókim jíbba, ín mámmam éntok ín kóba júne báksia.

10 Të Jesús ínel áu jiaahua:

—Jü bemélasi baksiari kaa júchi báksiana, jume guókim jíbba, bueïtuk béja baksiari. Eme éntok béja báksiari, të kaa sïme.

11 Bueïtuk jüneiyay jábeta ä nénkinakëihui; huäri béchïbo: “Kaa sïme báksiari”, ti áu jiaahuak.

12 Júnëli, chúkula am guók báksiasuka, júchi ä súppem nüka, mesau rúktek. Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachu eme jüneiya jita ín enchimmeu yáakähui?

13 Eme nee Maeströ tíiya, éntokem nee Señor tíiya. Tüisem ínel jiaahua, bueïtuk enchim jiauläpo, ínapone ájäria.

14 Të ínapo Señortaka éntok Maestrotaka júne enchim guók báksiak, eme kétchi náu emo guók báksiapo yúmala.

15 Bueïtuk ejemplotane enchim mákkak, ín enchimmeu
ayuka bénasi enchim két náu ä jonákë béchïbo.
16 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Huä
sáyhuame kaa ä teko béppa chë yörihua; éntok hua jákun
bíttuahuakame júne kaa chë yörihua áman ä bíttuakamta
béppa.
17 Íkärem jüneriätek, al-leakem jíapsinake ä joäteko.
18 'Kanne sïmem bétana nooka. Bueïtuk ínapone jüneiya
jábem ín yeu púalatukähui. Të úttea huaka jïojteta ínel
jíamta chúpnakë béchïbo: "Huä páanim ínomak buäyeme
nee béj-reka áu tóboktiak."
19 Én naatekane enchim ä téjhua, kee jee huéenakemta
chúpeyo, béja ä chúpey enchim ä súalnakë béchïbo ín
ájäriatukähui.
20 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Huä ín jákun
bíttuari mabetakame, nee mabeta; hua nee mabetakame
éntok, huaka nee äbo bíttuakamta két mabeta.

Jesús Judasta ä nénkinakeu bétana nookak
(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Jesús íkäi noksuka, ä jiápsipo tüisi sirokay. Huanäi
huitti ínel jiaahua:
—Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, senu enchim
násuk aneme nee nénkinake.
22 Huanäi huame ä discíipulom emo naa bíchaka
taahuak, kaa jünéaka jábeta bétana ínel ä jíähui.
23 Senu disciipulo, Jesústa chë nákeïhui, áa náapo káteka
chákala bökay.
24 Íähui señam yáuhuak, jü Simmom Peero, ä temaij
ïaaka ä jábétukaïhui huaka áa bétana ä nokaïhui.
25 Huanäi áapo, Jesústau jëla rúkteka, ínel áu jiaahua:
—Señor, ¿jábesa jüri em áa bétana nokähui?
26 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Huä jábeta páanim kómoniaka ín ä miknakeu, huäri
ájäria.
Huanäi jume páanim kómoniaka, Judas Iscarioteta,
Símonta üusi, am miikak.
27 Huanäi sep Satanás ä jiápsipo kibakek. Jesús éntok ínel
áu jiaahua:
—Juka em yáa bárëu, bamsekë ä yáuhua.
28 Të huame mesau jokame katim jünéaka taahuak, jita
béchïbo Judastau ínel ä jíakähui.
29 Bueïtuk huate ínel éiyay: Judasta tómi bóosata
jípurë béchïbo, Jesús ínel áu jiaahua: "Pajkopo itom
huáatianakeuë jínnu mátchi", éntok: "Poloobeme mikpo
yúmala", tim éiyay.

30 Áapo jume páanim buäsuka siika. Huanäi éntok béja
tukaaritukay.

Jü bemela nésauri

31 Huanäi Judasta yeu simsuk, Jesús ínel jiaahua:

—Én buéresi úttilna, jü Yoremta Üusi ti téhuaakame,
éntok Dios Átchay áa béchïbo úttilna.

32 Jü Dios áapörik béchïbo úttilhuätek, áapo Dios kéchä
úttilnake, ä ëäpo; éntok läuti ä úttilnake.

33 In usiälam, ketunene kaa bínhua enchimmak annake.
Nechem jariunake, të jume judíommeu ín jíä bénasi,
enchimmeune két ínel jiaahua: Huam ín huëu bíchaa, eme
karem áman kaate.

34 Bemela nésautane enchim mákka: Emóem nákke. Nee
enchim nákëpo bénasi, emem két nánancha emo náknake.

35 Ímïrim sïmetaka enchimmet jüneenake, ín enchim
majtialatukä bétana, nanabeu éaka enchim emo nákeyo.

Jesús juka Perota kaa áu ä täya tíanakeu bétana nookak
(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

36 Huanäi jü Símon Peero ínel áu jiaahua:

—Señor, ¿jákusë huée báare?

Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Áman ín huëu bíchaa, empo kara ínomak huéiye ëni;
të chúkula arë ino sáu huéenake.

37 Peero éntok ínel áu jiaahua:

—Señor, ¿jatchiakasune kara emo sáu huéiye ëni? ¡In
jíapsi muknakey júnene ára ä tójja, emo béchïbo!

38 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachë em jíapsi ä muknakey júne ára ä tójja, ino
béchïbo? Tua lútüriapone ínel emou jiaahua, juka to-
torörata kee jee kuseyo, baisë kaa nee emo täya tíanake.

14

Jesús jü Böo Dios Áchaytau bíchaa

1 'Katem enchim jíapsi jáchin éetua. Diosta enchim súalë
bénasi, nechem két súale.

2 In Átchay jóapo juebena káarim ayka; të kaa
junëlitukätek ínapone enchim téjhua éiyey. Ámanne huée
báare, huam enchim annakëpo tülisi ä tüte béchïbo.

3 Huanäine téhuekau yepsak, huam enchim annakëpo
ä tútenake. Huanäine júchi yebijnake. Huanäine júchi
enchim äbo nünake, bueïtuk huam ín anëpo, ínomak
enchim annakë béchïbo.

4 Bueïtukem jüneiya jákun bíchaa ín huéenakeu, éntok
juka böota júnem täya.

5 Huanäi jü Toomas ínel áu jiaahua:

—Señor, katte jüneiya jákun bíchaa em huëhui; ¿jáchisute juka böota täyanake?

6 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Ínapone jü böo, jü lútüria, éntok jü jíapsihuame; kaabe ín Áchaybeu huéenake, kaa ino béchïbotuko.

7 Nee täyätekem két ín Átchay täya; éntokem én naateka ä täya, éntokem ä bil-la.

8 Feliipe éntok ínel áu jiaahua:

—Señor, itomë ä bíttua, huaka Dios Áchayta. Júnëlite kaitat jáchin éaka tahuanake.

9 Huanäi Jesús ínel áu jiaahua:

—Béjane bínhua enchimmak aane, ¿éntoke jíba kaa nee täya, Feliipe? Huä nee bil-lame, juka Dios Áchayta bil-la. Ä junëlituk junne, ¿jatchiakasë júntuk Dios Áchayta nee enchim bíttua sáuhue?

10 ¿Jachë kaa ä súale, Dios Áchaytamak nee huépülatukähui?, éntok, ¿juka Dios Áchayta júne ínomak huépülatukähui? Huä noki ín nokäu, kanne kía ín éäpo ä nooka; hua Dios Átchay ínot aneme, áapo juka tékilta johua.

11 Nechem súale, Dios Áchaytat ín anëhui, éntok két Dios Áchay ínochi; o hua tékil ín joäu, huäri béchïbem nee súale.

12 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: Huä nee súaleme, huaka tékilta ín joäu áapo két ára ä jonake, éntok ín joäu béppa chë yörisi machik júne jonake, bueïtuk Dios Áchayta anëu nee huë béchïbo.

13 Éntok sïmeta juka ín téhuampo Dios Áchaytau enchim aahuäu, anä yáanake, juka Dios Áchayta Üusi úttilnä béchïbo.

14 In téhuampo jita júne enchim aahuay, ínaponä yáanake.

Jü Espíritu Santo äbo bíttuaname

15 'Nee nákëtekem juka ín nésauri johua.

16 Huanäine ínapo Dios Áchaytamak noknake, täbui jíapsi jotehuamta enchim máknakemta, yü tütti enchimmak ä annakë béchïbo.

17 Ïri Espíritu tua lútüria. Të jume ímï ániapo joome, karam ä mabeta, bueïtukim kaa ä bitcha, éntokim kaa ä täya; të eme ä täya, bueïtuk enchimmak aane, éntok enchim jiápsipo annake.

18 Kanne kía usi lepemtukä bénasi enchim tö simnake.
Júchine enchimmeu yebijnake.
19 Ketune ili bëye; huanäi jume ím ániapo aneme kaa
nee bínnake; të eme ál-la júchem nee bínnake; bueïtuk
ín jiapsä béchïbo, eme két jíapsinake.
20 Huäri taahuarit eme jüneenake Dios Áchaytat ín
anëhui; eme éntok ínochi, ínapo éntok enchimmechi.
21 Huä ín nésaurim jípureme éntok am joame, ïri
ájäria jü nee nákeme; hua nee nákeme, ín Áchay kéchä
náknake. Éntok ínapo két ä náknake, éntokne áu ino yeu
machirianake.
22 Huanäi jü Judas ínel áu jiaahua, kaa hua Iscariote:
—Señor, ¿jatchiakasë itou jíba emo yeu machirianake, të
kaa huame ímï ániapo anemmehui?
23 Huanäi Jesús ínel ä yómmiak:
—Huä nee nákeme ín noki yörinake; éntok hua ín Áchay
ä náknake. Huanäite áu yájaka áamak jóatenake.
24 Huä kaa nee nákeme ín noki kaa yörinake; hua noki
enchim jíkkajakäu, ínapone kaa ä átteak. Huä Dios Átchay
nee äbo bíttuakame, Áapo ä átteak.
25 'Íkäine enchimmeu nookak ketune enchimmak aneka.
26 Të hua jíapsi jotehuamta yore mákame, jü Espíritu
Santo, hua Dios Áchayta äbo bíttuanakëhui ín téhuampo,
huäri sïmeta enchim majtianake, éntok enchim áu
huáatituanake, sïmeta huaka ín enchimmeu nokakähui.
27 'Yánti jíapsihuamtane enchimmeu tö siime. In yánti
jiápsekäune enchim miika, të kaa hua ím ániapo jometa
bénasi. Katem enchim jíapsi kaa al-leetua, éntokem kaa
emo máujtua.
28 Béjane enchim téjhuaala, ínel jíaka: Simnakene, tëne
júchi enchimmeu yebijnake. Nee nákëtekem emo al-leetuä
éiyey, Dios Áchaytau nee ino simë tíayo; bueïtuk jü Dios
Áchay chë yörisi maachi, ino béppa.
29 Enchimne téjhuak, kee jee ä yúmayo, bueïtuk nokta
chúpey enchim ä súalnakë béchïbo.
30 'Kanne júchi yún enchimmak ettejhuanake, bueïtuk
jü ím ániapo buéresi genteta béppa chë úttiakame äbo
huéiye; të áapo kaita ínomak jípure.
31 Të junëlitunake, ím ániapo aneme jüneenakë béchïbo
Dios Áchayta ín nákëhui éntok Dios Áchayta ín ä sáhuë
páman ín ä joähui. Jáptëem; ímïte yeu sákanake.

15

Jesús jü tua páras óuguo

1 ’Ínapone jü tua lutüriapo páras óuguo, ín Átchay éntok
jü et-leero.
2 Sïmeta huaka mesëkiriata ínot yeu simlata kaa
takakamta chúktianake; éntok sïmeta huaka takakamta
tútenake, chë yún ä takanakë béchïbo.
3 Eme béja chïcha machik úhuari jü noki enchimmeu ín
nokakäubeyi.
4 Inot jíbem aane; ínapo éntok enchimmechi. Jáchin hua
mesëkiria áapola kaa tataka, kaa hua óguotat huéekäteko,
enchimmak két junëlitunake, kaa enchim ínot jíba aneyo.

5 ’Ínapone jü páras óuguo, eme éntok jume mesëkiriam.
Huä ínot aneme, ínapo éntok áamaki. Ïri yún takam
huériunake; bueïtuk eme kaa ínomak anëtek, kaitem ára
yáuhua.
6 Huä kaa ínot aneme, mesëkiriata bénasi päkun yeu
jímmaahuaka huaknake. Huanäi náu tóijhuaka tájiu
guötiana, ä béetinakë béchïbo.

7 ’Eme ínot anëtek, éntok juka ín noki enchimmet aneyo,
sïmeta enchim huáatiähuem aahua; huanärem ä mákna.
8 Íäri béchïbo loriapo úttilna, jü ín Átchay, yún enchim
takakä béchïbo. Huanärem junëli ín discíipulomtunake.
9 In Áchayta nee nákë bénasi, ínapone két enchim nákke.
Ínëlem enchim ín nákëpo jíba aane.
10 Eme ín nésauri joätek, enchim ín nákëpem jíba aane;
ínëline ín Áchay nésauri johua, éntokne áapörik nee
nákëpo aane.

11 ’Íkäine enchimmeu nooka, ín al-leäu enchimmet ayu-
nakë béchïbo, éntok hua enchim al-leäu yúmalasi enchim
ä jípunakë béchïbo.
12 Ïri ájäria jü ín nésauri: Jü enchim nánancha emo
náknakeu, ín enchim nákëpo bénasi.
13 Kaabe chë júne yore nákke, ál-la hua ä amigom
béchïbo ä jíapsi nénkame.
14 Eme ámëria jume ín amigom, huaka ín enchim át
sáhuëu joäteko.
15 Kanne éntok ín tekipanualero ti enchim
téttehuaanake, bueïtuk hua nésauta joaka tekipanuame
kaa jüneiya, juka ä teko yáa bárëhui. Të ínapo enchim
amigok, bueïtuk sïmeta huaka ín Áchay bétana ín
jíkkajakäune enchim téjhuaala.
16 Eme katem nee yeu púala, ál-la ínapo enchim yeu
púuhuak, éntokne enchim yuktiak áman sájaka yún takaka
enchim jíapsinakë béchïbo. Huä enchim taka éntok

kaa lütinake. Huanäi huaka sïmeta ín téhuampo Dios Áchaytau enchim aahuäu, áapo enchim ä máknake.
17 Nésautane enchim mákka, enchim emo náknakë béchïbo.

Ím ániapo enchim omtíame

18 'Huame ím ániapo aneme enchim omtiay, áahuem huáate nee bácham omtiakä bétana.
19 Eme ím ániapo jométuk, huame ím ániapo joome enchim nák éiyey. Të eme katem ím ániapo joome; ínapone ím ániapo enchim yeu púuhuak. Huäri béchïbo bempo, ím ániapo joome, katim enchim huáatia.

20 Áahuem huáate, hua noki ín enchimmeu nokakähui: "Huä tekipanualero kaa chë yörihua ä teko béppa." Nechim guojajjaasëtek, enchimim két guojajjanake; ín noki jíkkajätekim, enchim noki két jikkaijnake.
21 Të sïmeta íkärim enchimmeu yáanake ín téhuam bem omtiä béchïbo, bueïtukim huaka nee äbo bíttuakamta kaa täya.
22 'Kaa nee äbo yepsak, éntok kaa nee ámeu nokak, jü bem Dios bejri kaa ámet ayu éiyey; të ënim kaachin jiau mátchi, jü bem Dios Bejri ámet ayuka bétana.
23 Huä nee omtíame, ín Áchay két omtia.
24 Áme násuk huaka tékilta kaa jábem júne joäu nee yáak, jü Dios bejri kaa ámet ayu éiyey; të ëni juka ín joäu bil-lataka junne, nechim omtia, éntok juka ín Áchay júnem omtia.
25 Të ïri ínëli huéiye, juka Moiséjta leypo jïojteta chúpnakë béchïbo, ínel jíame: "Kaita béchïbom nee omtiaka taahuak."
26 'Të huaka jíapsi yéjtehuamta yore mákamta yepsak, ín Áchay bétana ín enchimmeu bíttuanakeu, jü Espíritu lútüriata yore majtíame, Dios Áchayta bétana huéeme, huäri ino bétana noknake.
27 Eme éntok két ino bétana noknake, bueïtukem jíba ínomak aanek, kësam huëpo naateka.

16

1 'Íkäine jíba enchimmeu nok-la, bueïtuk Diostat éehuäu kaa enchim tóijnakë béchïbo.
2 Bueïtuk bem sinagogampom enchim yeu bébnake. Taahuari yúmanake, jábe júne enchim súakame Diosta nésauri áu joä bénasi éenake.
3 Íkärim jonake bueïtukim Áchayhuarita kaa täya éntok nee junne.

4 Tëne íkäi enchimmeu nooka, huaka taahuata yúmak
enchim áu huáatinakë béchïbo béja ín enchimmeu ä
nok-latukähui.

Jü Espíritu Santota tékkil

'Íkäine kaa kësam huëpo enchimmeu nookak, bueïtukne
enchimmak aaney.
5 Të énne áman siime, hua nee äbo bíttuakamtahui; të
jábe júne kaa nee temaje: "¿Jákusë siime?"
6 Ál-la íkäi enchimmeu ín nokakä béchïbo enchim jíapsi
tüisi siroka.
7 Të ínapo lútüriata enchimmeu nooka: Chë türi enchim
béchïbo ín simnakëhui; bueïtuk kaa nee sik hua jíapsi
yéjtehuamta yore mákame kaa enchimmeu yebijnake; tëne
sikätek enchimmeu ä bíttuanake.
8 Huanäi áapo yepsakätek, huame ániat jiápsame Dios
bejrimmet am jüneetuanake, lútula jíapsihuamtachi,
éntok bétte nokta chúpebechi.
9 Dios bejrichi, kaa bem nee súalë béchïbo;
10 lútula jíapsihua bétana, Áchayhuaritau ín huée
béchïbo, éntokem kaa entok nee bínnake;
11 éntok bétte nokta bétana, bueïtuk jü buéresi ániat
nésahueme bétte noki át chúpari.
12 'Ketunene juebenak jípure, jita ín enchimmeu nok-
nakëhui, të ënem kara ä huéria.
13 Të jü lútüriapo Espíritu yepsakätek, áapo sïme
lútüriau bíchaa enchim hueriunake; bueïtuk kaa áapo
ä éäpo noknake, ál-la huaka sïmeta ä jíkkajäu noknake;
éntok enchim jünetuana huaka chúkula yebijnakemta
bétana.
14 Áapo loriapo nee úttilnake; bueïtuk ín átteapo ä nüka,
enchim ä jüneriatuanake.
15 Sïmeta hua ín Áchay jípurëu, ínapone két ä átteak;
kíalïkune ínel jiaahua, ín átteapo ä nüka enchim ä
jüneriatuanake.

Al-leehuäu bíchaa kúaktianake, jü sirokhuame

16 'Enchim kaa nee bínnakeu, kaa jaikika bëye; të
júchi kaa jaikika bïnake, enchim nee bínnakëhui; bueïtuk
ínapone Áchaytau bíchaa huéiye.
17 Huanäi huate ä discíipulom ínel náu jiaahuay:
—¿Jítasa ïri itou ä nokähui? Kaa jaikika bëye kaa itom
ä bínnakëhui, të júchi kaa jaikika bëye, chúkula itom ä
bínnakëhui; ¡bueïtuk Áchaytau bíchaa áu simë tíiya!
18 Inëlim jiaahuay: ¿Jáchisu jiau báare jäni, "kaa jaikika
bëye", tíaka? Katte át jüneiya, ä nokibechi.

19 Jesús jüneiyay bempörim ä temaij bárëhui; huanäi ínel
ámeu jiaahua:
—Béjane enchim téjhuak: kaa jaikika bëye, kaa enchim
nee bínnakëhui, éntok júchi kaa jaikika bïnake, enchim
júchi nee bínnakëhui. ¿Jachem íachi náu nátemaje?
20 Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua: buanna-
keem, éntokem jiokot jiaunake; jume ániat jiápsame éntok
al-leenake. Të ínëli jü enchim sirokäu násuk junne, jü
enchim sirokäu al-leeriu bíchaa áu kúaktianake.
21 Jü jámut asoa bárëtek huantiriam ínnënake, horata áu
yúmako; të chúkula ili outa asoak huantiriam koptianake,
al-leaka ím ániapo outa yeu yoremtukä béchïbo.
22 Ánëlem két én siroka; tëne júchi enchim bínnake.
Huanäi jü enchim jíapsi al-leaka tahuanake, éntok kaabe
ára enchim ä úhuaanake, juka enchim al-leähui.
23 'Huámeï taahuarimmechem kaita inou nátemaijnake.
Tua lútüriapone ínel enchimmeu jiaahua, sïme jita júne
Dios Áchaytau enchim aahuäu ín téhuampo, Áapo enchim
ä máknake.
24 Ketunem kaita áula ín téhuampo, én tájti. Jítem aahua,
enchim ä mabetnakë béchïbo, éntok huaka enchim al-leäu
yúmalatunakë béchïbo.

Jesús yöla, ániat aneme béppa

25 'Íkäine enchimmeu nok-la, ejemploy i; të taahuari
yúmanake, kaa ejemplommey ín enchimmeu noknakëhui;
ál-lane jünakiachisi enchimmeu noknake, jü Áchayhuarita
bétana.
26 Huäri taahuarichem ín téhuampo jita áunake; ínapo
éntok kanne jita enchim áurianake, jü Áchayhuaritahui
enchim béchïbo,
27 bueïtuk jü Dios Átchay enchim nákke, bueïtuk eme
nee nákkek, éntokem Diostat ín yeu simlatukä bétana nee
súalek.
28 Dios Áchayta anëpone yeu sika, ï ániau kóm yepsak.
Júchine íka ániata tö sika, jü Dios Áchaytau huéenake.
29 Huanäi ä discíipulom ínel áu jiaahua:
—Enë jünakiachisi nooka, kaita ejemplota itou nokaka.
30 Én ál-late jüneiya, sïmeta em jüneriähui; kíalïkute
kaita emou temaij mátchi. Huäri béchïbote ä súale, Dios
Áchayta bétana em yeu simlatukähui.
31 Jesús éntok ínel am yómmiak:
—¿Jachem én ä súale?
32 Taahuari yúmanake, éntok béja yúmala,
sákatuahuaka enchim chíbejtinakëhui, huépülaka ä

böochi; éntokem nee ínapola tö sákanake. Tëne kaa ínapola taahua, bueïtuk jü Dios Áchay ínomak aane.

33 Íkäine enchimmeu nok-la, ino bétana yánti jíapsihuamta enchim jípunakë béchïbo. Ímï ániapem jiokot emo bínnake; të katem kóm éiya: ínapone íkäi ániata kobala.

17

Jesús oraciompo ä discíipulom Diostau nok-riak

1 Jesús íkäi noksuka, téhuekau jikau remtek, ínel jíaka:

—In Átchay, béja taahuari yúmala. Loriapë ä úttile, juka em Üusi, áapörik két loriapo enchi ä úttilnakë béchïbo;

2 bueïtukë sïmem jiápsame béppa yäurata ä mák-la, huame sïme em ä mákkim jíbapo béchïbo jíapsihuamta am máknakë béchïbo.

3 Ïri éntok ájäria, jü jíbapo béchïbo jíapsihuame: Enchi bem täyanakëhui, huaka huépülaik entok tua lútüriapo Diosta, éntok juka Jesucristota, em äbo bíttuakähui.

4 'Ínapo ímï buíapo aneka loriapo enchi úttilek. Béjane ä chúppak, juka tékilta em nee yáa sáhuëhui.

5 Én éntok, ín Átchay, loriapë nee úttile em anëpo, huaka loriata émomak ín jípurekäihui, ániata kee yáahuay naateka.

6 'Em téhuamne am täyatuala, jume yoremem ím ániapo em nee mákkim. Émpë am átteaka nee am mákkak, éntokim em noki ëriak.

7 Ënim jünéaka tahuala, sïmeta juka em nee mákki emo bétana huëhui;

8 bueïtuk huaka nokta em nee mákakäu nam téjhuak. Bempo éntok ä mabetak, éntokim lútüriapom jünëiak emo bétana ín huëhui, éntokim enchi nee äbo bíttuakäu súale.

9 'Ínapone áme béchïbo emou nooka. Kanne huame huate ím ániapo aneme béchïbo nooka, ál-la huame em nee mákakäu béchïbo; bueïtuk émpë am átteak,

10 éntok sïmeta huaka ín átteakäu, émpë ä átteak, éntok juka em átteakäu, ínapone két ä átteak; éntokne áme béchïbo úttilhuak.

11 'Ínapone kaa ím ániapo tahuanake; të ímëi ál-la ím ániapo taahua; ínapo éntokne emou huéiye. In Átchay, empo tühuay tápuni. Jume nee enchi mák-rim, em úttearaë am ëeria, bempörim náu huépülaitunakë béchïbo, itom náu huépülaitukä bénasi.

12 Ínapone em téhuam úttiarimmey am suayak, ímï ániapo ámemak aneka. Huame em nee mákakäune suayak,

éntok kaabe áu täruk, hua áu ä tärunakë béchïbo usiari jíbba, juka jïojterita át chúpnakë béchïbo.

13 'Tëne én emou huéenake; éntokne junëli nooka, ím ániapo aneka, juka ín al-leeri bempörimmet yúmalasi ayunakë béchïbo.

14 Ínapo huaka em noki ámeu nok-la; éntok jume ím ániapo aneme am omtia, bempörim kaa ím ániapo jometukä béchïbo, bueïtuk ínapo két kaa ím ániapo joome.

15 Kanne ímï ániapo enchi yeu am huéria ïaaka nooka, ál-la juënaraata bétana enchi am suaya ïaaka.

16 Katim ím ániapo joome, ín kaa ím ániapo jometukä bénasi.

17 Santosë am jíapsitua, em noki; tua lútüria.

18 Ím ániau em nee bíttuakä bénasi, ínapone két áman am bíttua, jume ániat jiápsammehui.

19 Ínapone bempörim béchïbo santosi jiápsa, bempörim lútüriapo santosi am jíapsinakë béchïbo.

20 'Kanne ímëi béchïbo jíba nooka, ál-la bempörim nokay, nee súalnakeme béchïbo kétchi,

21 sïmem náu huépülatunakë béchïbo, itom náu huépülatukä bénasi. Empo, ín Átchay, ínochi, ínapo éntok émochi; junëlim két itomak huépülatunake, jume ím ániapo aneme ä súalnakë béchïbo, enchi nee äbo bíttuakä bétana.

22 Huaka loriata em nee mákakäu, ínapone két am mákkak, bempörim náu huépülatunakë béchïbo, itom náu huépülatukä bénasi.

23 Ínapo ámechi, empo éntok ínochi, bempörim yúmalasi huépülatunakë béchïbo, jume ím ániapo aneme jüneenakë béchïbo, enchi nee äbo bíttuakä bétana, éntok enchi am nákekähui, em nee nákekä bénasi.

24 'In Átchay, jume em nee mákakäune ín anëpo két ínomak am an-ïa, huaka loriata em nee mákakäu am bínnakë béchïbo; bueïtukë nee nákkek, béja ketune juka ániata kee jee yáahuay naateka.

25 Lútula huëpo Achayhuari, huame ím ániapo joome katim enchi täyala, të ínapo enchi täyala. Ímëi éntok jüneiya em nee äbo bíttuakähui.

26 Éntokne em téhuam am täyatuala enchi jabétukähui, éntokne jíba am täyatebonake, bueïtuk jü em nee nákekau ámet am ayunakë béchïbo, ínapo éntok ámechi.

18

Jesús pereesotehuak
(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

1 Jesús íkäi noksuka yeu siika, ä discíipulommaki, áman
jakia Cedrón ti téhuaakau huáytana bíchaa, huam huertata
órekaïpo; huämi kibakek ä discíipulommaki.
2 Éntok Judas kétchi, huatem mampo ä toijnakëïhui, áma
täyay, bueïtuk Jesús juebénasi ä discíipulommak ámam
náu yayajay.
3 Huanäi Judas áman yepsak, juebena sontarom huériaka,
éntok tiöpopo alguacil tékilta joame. Jume pariseerom
éntok tiöpopo chë nésahueme áman am bíttualatukay.
Machiriaka, kúkutaka, éntok esparakam áman yájjak.
4 Të Jesús, sïmeta juka áu huéenakemta jüneriaka, bát
ámeu yeu kíkteka, ínel ámeu jiaahua:
—¿Jábetasem jaria?
5 Huanärim ínel ä yómmiak:
—Juka Jesús Nazarenota.
Jesús éntok ínel ámeu jiaahua:
—Ínapone ájäria.
Judas éntok ámemak huéiyey, hua bem mámpo ä
tóijnakeme.
6 “Ínapone ájäria” tä jiay, amayim sájaka buíapo huáttek.
7 Jesús júchi éntok am natemajek:
—¿Jábetasem jaria?
Bempo éntok ínel ä yómmiak:
—Juka Jesús Nazarenota.
8 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:
—Enchimne téjhuaasula ín ájäriatukähui. Nechem
jariätek, ímërem tójja; éläpom sákanake.
9 Íkäi nookak, huaka ä noki ä nokakäu chúpnakë béchïbo:
“Huame em nee mákakäu, huépülak júnene kaa täruk.”
10 Huanäi jü Símon Peero, ejparam yeu huíkeka, huaka
tiöpopo chë nésahuemta sáhuëu bátatana náka chúkti
mámäkok. Ïri éntok Malco ti téhuaakay.
11 Huanäi Jesús Perotau ínel jiaahua:
—Em ejparamë huaka bea bóosapo kibacha. Juka vaasota
ín Áchay nee mákakäu, ¿jachune kaa ä jïnake jäni?

Jesús sumo sacerdoteta mámpo tóijhuak
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)

12 Huanäi huame sontarom, jü tribuno yäura, éntok jume
alguacilim sáhuëhui, Jesústam buíseka ä súmmak.
13 Huanärim bát huëpo Anástau yeu ä tójjak; bueïtuk
ikäri Caifás ä asëbuakay. Huäri huásuktiapo Caifás sumo
sacerdotetukay.

14 Jü Caifás ínel jume judío yäuchimmeu nok-latukay,
huépul yoremta muknakeu türinake tíaka, jü pueblota
béchïbo.

Peero Anásta tebatpo aaney
(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

15 Huanärim Jesústa sáu kaatey, jü Símon Peero éntok
senu ä disciipulo. Íkäi disciipulota éntok sumo sacerdote ä
täyay. Huanäi Jesústamak ä teebat jóapo kibakek;
16 të Peero éntok päkun puertata bía aaney. Huanäi
jü disciipulo sumo sacerdoteta täyäu yeu siika. Huanäi
huaka jámut puertata suayamtau nokaka, juka Perota áman
kibaktuak.
17 Huanäi jü puertata suayame Perotau ínel jiaahua:
—¿Émpë két jü yoremta disciipulo?
Huanäi áapo ä yómmiak:
—Ëe, kanne ájäria.
18 Ámam jäbuekay, huame áma sáyhuame éntok huame
alguacilim. Náalatakam súkkähuey, bueïtuk sébiakay.
Peero éntok két ámemak áma huéeka súkkähuey.

Anás juka Jesústa temajek
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)

19 Huanäi jü sumo sacerdote Jesústa temajek, ä
discíipulom bétana éntok jita am majtiähui.
20 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Ínapo sïmem jíkkajäpo huame géntemmeu nok-la.
Jíbane jum sinagogapo éntok tiöpopo am majtiala, jum
sïme judíom náu yayájäpo. Kaitane éhuil nok-la.
21 ¿Jatchiake nee temaje? Huame nokta jíkkaij-lamë
temaje jítasune ámeu nok-la. Bempo jüneiya jita ín ámeu
nok-latukähui.
22 Juka Jesústa ínëli nónokak, senu alguacil áma anëhui
ä chóchonak, ínel jíaka:
—¿Jachë ínel ä yómmia, juka sumo sacerdoteta?
23 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Kaa türik nee nónokak, nokäe, ¿jáksu kaa türi jü ín
nokakähui? Të tühuata nee nokay, ¿jatchiake nee chónna?
24 Huanäi Anás súmata, Caifás sumo sacerdotetau ä
bíttuak.

Peero Jesústa kaa áu täya tíiya
(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

25 Jü Peero tájimmeu huéeka súkkähuey, huanäi
nátemaijhuak:
—¿Jachë empo két ä discíipulommak huéiye?
Huanäi áapo am yómmiak:

—Ëe, kanne ájäria —tiahua.

26 Senu éntok sumo sacerdoteta sáhuëu Perota náka chúktiakäu huahuaji ínel áu jiaahua:

—¡Enchine bíchakam ténna, áman huertapo áamak enchi aneyo!

27 Peero éntok júchi kaa áu ä täya tíaka nookak. Huanäi sep jü totoröra kúkusek.

Jesús Pilaatotau yeu tóijhuak
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)

28 Jesústam Caifásta jóapo yeu núk sájjak, palacio romaanou bíchaa. Ketune kethueytukay. Huanäi palaciohuim kaa kiímuk, bem jiöri bárë béchïbo, pájcua buähuamta buä báreka.

29 Huanäi jü Pilaato ámeu yeu sika ínel ámeu jiaahua:

—¿Jíta bétanasem ä nätua, íkä yoremta?

30 Huanärim ínel ä yómmiak:

—Íkä yoremta kaa juënak yáalatukte kaa em mámpo ä tóij éiyey.

31 Huanäi jü Pilaato ínel ámeu jiaahua:

—Emem ä huériaka, enchim ley nésahue páman ä yáuhua.

Judíom éntok ínel ä yómmiak:

—Ítapo kaita lútüriata mákki, jábeta itom mënakë béchïbo.

32 Inëlim jiaahuak, Jesústa nokakäu chúpnakë béchïbo, am jünee ïaaka jáchin ä muknakëïhui.

33 Huanäi jü Pilaato júchi palaciou kibakeka, Jesústa núnuka ínel áu jiaahua:

—¿Jachë empo jume judíommeu Rey?

34 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachë empo em ëäpo ínel jiaahua, o tattäbuika ino bétana ínel emou jiaula?

35 Pilaato éntok ínel ä yómmiak:

—¿Jachu ínapo judío? Huame em pueblopo joome éntok huame sacerdotem chë nésahueme ín mámpo enchi tóij-la. ¿Jítasë yáala?

36 Jesús ä yómmiak:

—Jü reytaka ín nésahueu kaa ímï ániapo joome. Të reytaka ín nésahueu ímï ániapo jométuk, jume ín sáhuëu nássua éiyey, kaa judíom mámpo ín tóijna béchïbo. Të hua reytaka ín nésahueu kaa ímï joome.

37 Huanäi jü Pilaato ínel áu jiaahua:

—¿Huanäisu empo reytaka nésahue?

Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Empo reytaka nee nésahue tíiya. Ínapo íäri béchïbo yeu yoremtula, éntokne íäri béchïbo ím ániapo yebij-la, lútüriata bétana ín noknakë béchïbo. Sïme huame lútüriat kateme ín nokim jíkkaja.

38 Huanäi Pilaato ínel áu jiaahua:

—¿Jítasa jüri lútüria?

Jesústa muknakeu bétana bette nooki at chupari
(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)

Ínëli jiausuka júchi yeu siika, judíommehui. Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Kaita kúlpata nee át téula.

39 Të eme ínel ä boojoria, pájcuapo senuk ín búttianakëhui. ¿Jachem juka judíommeu Reyta nee búttia ïaa?

40 Huanäi júchi bemélasi sïmetaka nónokak, ínel jíaka:

—Júkäi ëe, Barrabásta ál-la.

Jü Barrabás éntok lak-rontukay.

19

1 Huanäi Pilaato, Jesústa nüka ä bépsutebok.

2 Jume sontarom éntok huíchata huiköpäaka, ä coroona yáaka, kóbat áachä yétchak. Huanärim lilata ä sánkotuak;

3 éntokim ä chónaka, ínel áu jiaahuay:

—¡Jál-la maachi, judíommeu Rey!

4 Huanäi Pilaato júchi yeu sika ínel ámeu jiaahua:

—Áachem suuhua, enchimmeune yeu ä tójja, enchim jüneenakë béchïbo kaita juënak ín át teähui.

5 Huanäi yeu siika jü Jesús, huíchata coroonaka éntok lilata sánkoka. Huanäi jü Pilaato ínel ámeu jiaahua:

—¡Ímï huéiyek, ï oöou!

6 Huanäi huame Sacerdotem chë nésahueme éntok áma alguacilim ä bíchaka, söti tëka, ínel jiaahua:

—¡Kúrusichë ä popona! ¡Kúrusichë ä popona!

Pilaato éntok ínel ámeu jiaahua:

—Emem ä huériaka kúrusit ä popona, bueïtuk ínapo kaita kúlpata át téuhua.

7 Huanäi jume judíom ínel ä yómmiak:

—Ítapo senu leyta jípure, éntok jüri leyta jiäpo ámani, úttea ä muknakëhui, bueïtuk áapo áu Diosta Üusï tíiya.

8 Jü Pilaato íkäi jíkkajaka, chë júne máuj táytek.

9 Huanäi júchi palaciou kibakeka, Jesústau ínel jiaahua:

—¿Jákusë joome?

Të Jesús kaa ä yómmiak.

10 Huanäi jü Pilaato ínel áu jiaahua:

—¿Jachë nee kaa yommiak? ¿Jachë kaa jüneiya yäurata ín jípurëhui, kúrusit ín enchi poponakë béchïbo, éntok enchi búttia béchïbo?

11 Jesús éntok ínel ä yómmiak:

—Kaitë yäurata jípu éiyey nee béj-reka, kaa jikat bétana ä máktuko. Júntuk hua em mámpo nee yéchakame chë júne Dios bejrim jípure.

12 Huanäi naateka jü Pilaato ä búttia báreka éiyay. Të jume judíom jíba söti nokaka, ínel jiaahuay:

—Íkäre búttiakätek, ¡kaa Césarta amigok! Huä jábe áu rey joame, Césarta béj-rekam kaate.

13 Huanäi jü Pilaato íkäi jíkkajaka, juka Jesústa päkun yeu núk sika, yäurata yeyesäpo yejtek, huam Enlosado ti téhuaakapo; yorem nokpo éntok téta chíbelay tíau báare.

14 Kabara jísobahuakä pajko buähuäu, senu taahuari áu bëyey. Huäri taahuarit lúl-la kátekay. Huanäi judíommeu ínel jiaahua:

—¡Ímï aane, jü enchimmeu rey!

15 Të bempo chayeka ínel jiaahuay:

—¡Yehuë ä huéria! ¡Yehuë ä huéria! ¡Kúrusichë ä popontebo!

Pilaato éntok ínel am yómmiak:

—¿Jachem juka enchim rey kúrusit nee popon ïaa?

Huanäi jume sacerdotem nésahueme ínel ä yómmiak:

—Kaabetate éntok reyek, ¡Césarta jíbba!

16 Huanäi bem mámpo ä tójjak, kúrusichä poponnä béchïbo. Huanärim Jesústa núk sájjak.

Jesús kúrusit poponhuaka muukuk
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)

17 Jesús éntok ä kúruj püakteaka yeu siika, Calaverau bíchaa, hebreo nokpo éntok Gólgota. (Yorem nokpo éntok mukila kóba káuhui tíau báare.)

18 Huämïrim kúrusit ä poponak, éntok guoyim áamaki; huépülaka míkötana, senu éntok bátatana, Jesús éntok áme násuku.

19 Huanäi Pilaato titulo jïojteta yáaka, kúrusit ä yétchak; huäri jïojteri ínel jiaahuay: “Jesús Nazareno, judíommeu Rey.”

20 Huanäi juebena judíom íkäi jïojteta nokak, bueïtuk jum Jesústa kúrusit poponhuakapo buere jóära kaa mékka taahuay. Huäri jïojteri éntok, hebreo nokpo éntok griego nokpo éntok latín nokpo jïojtetukay.

21 Huanäi jume sacerdote judíom chë nésahueme Pilaatotau ínel jiaahua:

—Judíommeu Rey të kaa ä jïojte; ál-lë ínel ä jïojte: “Áapo judíommeu áu Rey tíiya.”

22 Pilaato éntok ínel am yómmiak:

—Huä ín jïojtekähui, béja jïojteri.

23 Huanäi jume sontarom juka Jesústa kúrusit poponsuka ä sánkohuam nüka, naikisim ä chúktiaka, náchä näikimtek. Juka béppa sánkota éntokim nüka. Huäri éntok kaa náu jïiktukay; senu huëpo sïme náu jíjjoatukay, jikat naateka kóm tájti.

24 Huanärim ínel náu jiaahua:

—Katta näikimtenake, ál-late náu ä jätenake; jábe tua áamak tahuanake.

Ïri ínëli siika, juka Diosta noki jïojteri chúpnakë béchïbo, ínel jíamta: “Juka ín huáijhua súpem nat näikimtek, éntok ín béppa súpem éntokim náu jätek.” Júnëlim ä yáuhuak, jume sontarom.

25 Jesústa kúruj náapo ä áyehua áma huéekay, éntok ä áyehua ákoro, éntok jü María Cleofasta juubi, éntok María Magdalena.

26 Huanäi jü Jesús, ä áiye bíchaka éntok ä disciipulo chë ä nákëu két áma anemta, ä áyebeu ínel jiaahua:

—Empo, jámmut, júmü aane jü em ásoa.

27 Chúkula ä disciipulobeu éntok ínel jiaahua:

—Júmü aane jü em áiye.

Huäri taahuarit naateka jü disciipulo ä jóapo ä mabetak.

Jesús muukuk
(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Chúkula íkäi simsukäpo, jü Jesús, jünéaka sïmeta chúpilatukähui, ínel jiaahuak, juka Diosta noki jïojteri chúpnakë béchïbo:

—Bäi mukene.

29 Vaaso vinagrey tápunika áma mánekay. Huanäi bempo vinagrepo esponjata kómoniaka, kútachä súmaka tempä óreriak.

30 Jesús, juka vinagreta jïsuka, ínel jiaahua:

—Béja chúppuk.

Huanäi kóm kóbateka muukuk.

Jesús sánä chakäku naa búrujti sóahuak

31 Pájcuata béchïbo jita nau toijhuayo senu taahuarita bëye béchïbo, huanäi jume judíom jimyore táapo jume kókkolam takahuam kaa kúrusimet am tahua ïaaka, bueïtuk ïri taahuari tüisi yörisi machiakay. Huäri béchïbom Pilaatotau kimuka áu nookak, guók óttam am kóttiria ïaaka, kóm am jóanä béchïbo.

32 Huanäi jume sontarom áman yájaka, huépülak bát
guók kóttiak, alë bénasi huaka senuk két áamak kúrusit
poponta.
33 Huanärim Jesústau yájaka béja ä mukilatukäu ä
bíchaka, katim ä guók kóttiak.
34 Të senu sontaro ä lansammea sánä chákäku naa búrujti
ä sóiyak. Huanäi sep ójbo át yeu búitek, éntok bäam.
35 Ä bíchakame íkäi nooka; ä nokäu éntok lútüria. Áapo
éntok jüneiya lútüriata áu nokähui, enchim két ä súalnakë
béchïbo.
36 Bueïtuk ínëli yeu siika, juka Diosta noki jïojteri
chúpnakë béchïbo, ínel jíamta: "Kaita ä ótahuam
kóttiatunake."
37 Éntok két täbui jïojteri ínel jiaahua: "Akim ä bínnake,
huaka naa búrujti lansammea sóata."

Jesús mäahuak
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)

38 Chúkula sïmeta íkäi simsuko, José Arimatea pueblopo
joome, éhuil Jesústa disciipulotukay jume judíom
májhueka, Pilaatotau nookak licensiata áu aahuakä, juka
Jesústa takaahua núk sim báreka. Pilaato éntok ä licensiak.
Huanäi ä núk siika, juka Jesústa takaahua.
39 Jü Nicodemo, hua bannaataka Jesústau tukaapo
nóitekaïhui, két áma yepsak, juka mirra éntok áloe náu
kütilata huériaka, batte cuarenta kilotukay.
40 Huanärim Jesústa takaahua nüka, sábanampo áa
bïtiak perfumeta át huáttiaka, jume judíom kókkolam
mamähua, bem ä boojoria pámani. 41 Huerta áma órekay,
jum kúrusit ä poponhuakapo. Ímï éntok ánimata mäa
béchïbo guójöria bemelataka áma buéijtukay; huämïri
kaabe jee mäahuay.
42 Imïri judíom pájcua yabahuakä jita nau toijhua
béchïbo, éntok juka ánimam mamähuäpo kaa mékka
óreka béchïbo, Jesústam huämi mäak.

20

Kókkolam násuk jíabitehuame
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)

1 Júnakoy lominko táapo, jü María Magdalena kethueysu
ánimam mamähuäu bíchaa siika, ketune ili kútkuako;
huanäi juka tétata áy ä páttiari mékka bíaktiata bitchak.
2 Huanäi búiteka ámeu yepsak Símon Perotahui, éntok
huä disciipulo Jesústa nakëibehui. Huanäi ínel ámeu
jiaahua:

—Juka Señortam jum ánimam mamähuäpo yeu núk sákala, éntokte kaa jüneiya jákun ä tóijhuakähui.

3 Huanärim ánimam mamähuäu bíchaa sájjak, jü Peero éntok jü senu disciipulo.

4 Náhuim teenney, të jü senu disciipulo chë úttia búitek Perota béppa; huanäi áapo bát áman yepsak.

5 Huanäi áman kóm sika, jume sábanam áma órekame bitchak, të kaa tua huáijhua kibakek.

6 Huanäi Símon Peero áa sáu áman yepsak. Huanäi ánimam mamähuäpo guójöriau kibakeka, jume sábanam áma órekame bitchak;

7 éntok jume sánkom Jesústa kóbat ámey bítiatukaïhui. Ímëi kaa sábanammak órekay, ál-lam náu tóttiataka sékäna órekay.

8 Huanäi hua senu disciipulo két áman kibakek, huam ánimam mamähuäu bát yepsakame. Ïri Jesústa jiabitekau bíchaka, huanäi ä súsuaalek.

9 Të jïojteritachim kee jee jüneiyay, kókkolam násuk ä jíabitenakeu úttiatukaïhui.

10 Huanäi jume discíipulom nóttek, huame ámemak anemmehui.

Jesús María Magdalénatau áu yeu machiriak (Mr. 16:9-11)

11 Të María, kókkolam mamähuäpo päku aneka, buaanay. Huanäi buanakasu kóm reemtek, ánimam mamähuäu guójöriau bít báreka.

12 Huanäi guoy ángelesim totösalik sánkoka áma jokame bitchak, seenuk ä kóbaka bökai bétana, seenu éntok ä guókeka bökai bétana, huam Jesústa takaahua tektukaïpo.

13 Huanärim ínel áu jiaahua:

—Empo jámmut, ¿jatchiakasë buaana?

Áapo éntok ínel am yómmiak:

—In Señortam núk sájjak; én éntokne kaa jüneiya jákun ä tóijhuakähui.

14 Ínëli jiausuka, kúakteka Jesústa áma anemta bitchak; të kaa jüneiyay ä Jesústukaïhui.

15 Jesús ínel áu jiaahua:

—Empo jámmut, ¿jatchiakasë buaana? ¿Jábetasë jaria?

Áapo éntok, jü huertata suayame jäni tí eäka, ínel áu jiaahua:

—Señor, empo ä núk simlatuk, nechë téjhua jákun em ä tóij-latukähui. Ínapone áman ä nüka ä núk sim báare.

16 Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—¡María!

Áapo éntok kúakteka ínel áu jiaahua:
—¡Raboni! —Maestro tiau báare.
17 Jesús éntok ínel áu jiaahua:
—Katë ínot mámma, bueïtuk ketunene kee ín Áchaybeu jikau siime. Të jume ín sailammehuë sika am téjhua: "In Áchaybeu éntok enchim Áchaybeune jikau huée báare, ín Diostahui éntok enchim Diostahui."
18 Huanäi María Magdalena áman siika, jume discípulommehui, juka nokta ámeu huériaka Señorta ä bil-latukä bétana, éntok áapörik, Señorta, ínel áu jíakähui.

Jesús ä discípulommeu áu yeu machiriak
(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)
19 Huanäi huäri lominko taahuarit tukariu yúmay, jume discípulom judíom májhueka náu rúktilatakam puertam páttialatukay. Huanäi Jesús ámeu yeu machiak. Huanäi áme násuk kíkteka, ínel ámeu jiaahuak:
—Yánti ehuame enchimmaktunake.
20 Ámeu tebotesuka, mámam am bíttuak, éntok sánärim lansammey ä sóahuakäpo. Huanäi jume ä discípulom tüisi al-lëiak, juka Señorta bíchaka.
21 Huanäi Jesús júchi ínel ámeu jiaahua:
—Yánti ehuame enchimmaktunake. Juka ín Áchay nee äbo bíttuakä bénasi, ínapone két enchim áman bíttua.
22 Íkäi noksuka am pujtiaka, ínel ámeu jiaahua:
—Espíritu Santotem mabeta.
23 Huame jábem Dios bejri béchïbo enchim jiokorekäu jiokoritunakemme; huame jábem Dios bejrim béchïbo enchim kaa jiokorekäu, katim jiokoritunake.

Jü Toomas kaita súalëra
24 Të jü Toomas, doocemmak näikiatukaïhui, Guoguörï tíame, kaa ámemak aaney, Jesústa ámeu yeu machiako.
25 Huanäi huame huate discípulom ínel áu jiaahua:
—Juka Señortate bitchak.
Áapo éntok ínel ámeu jiaahua:
—Kanne jum mámpo laavosim át jäbuekaïpo señam bichätek, éntok kaa huam laavosim át jäbuekaïpo át sútutek, éntok huam sánärim chákäku lansammey ä sóapo kaa át mámtekateko kaibune ä súalnake.
26 Chúkula guoj naiki taahuarim huéy áma huáijhuam aaney, Toomas éntok ámemaki. Huanäi Jesús áma yepsak, jume puertam éntok páttiatukay. Huanäi áme násuk kíkteka ínel ámeu jiaahua:
—Yánti ehuame enchimmaktunake.
27 Huanäi Tomastau ínel jiaahua:

—Ímïre ínot sútute, éntoke ín mámam bitcha; éntoke ínot mámte ín sánärim lansammey sóapo. Katë kaita súalëra. ¡Nechë súale!

28 Huanäi Toomas ínel ä yómmiak:

—¡In Señor, éntok ín Dios!

29 Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—Toomas, em nee bíchakä béchïbë nee súale. ¡Diosta tü erimmeyim tápuni, huame kaa nee bíchaka nee súaleme!

Jume librom jita béchïbotukähui

30 Jesús juebena señaalim yáuhuak, chë ímëi béppa, jume ä discíipulom bíchäpo; huámëi éntok katim ímï libropo jïojteri.

31 Të ímëi jïojtehuak enchim ä súalnakë béchïbo, juka Jesústa Cristotukähui, hua Diosta Üusi, bueïtuk ä súaleka enchim jíapsinakë béchïbo, áapörik téhuampo.

21

Jesús guoy búsan discíipulommeu áu yeu machiriak

1 Chúkula Jesús júchi ä discíipulommeu áu yeu machiriak, Tiberia bahue mayoachi. Ínëli yeu siika:

2 Náhuim aaney, jü Símon Peero, Toomas jü Guoguörï tíame, Natanael pueblo Caná Galiléa buiärapo joome, jume Zebedeota üusim, éntok huate guoyika ä disciipulohuam.

3 Símon Peero ínel ámeu jiaahua:

—Kúchumne buíj báare.

Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Ítapo két émomak kat báare.

Huanärim canoapo jämuka sájjak. Të huäri tukaarit kaitam buíssek.

4 Béja matchuu bíchaa, Jesús ámeu yepsak, jum bahue mayoachi. Ä disciipulohuam éntok kaa ä täyay, ä Jesústukaïhui.

5 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Uusim, ¿jachem jita jípure buä mátchik?

—Ëe —tim áu jiaahua.

6 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Canoata báta bétanem jítërim jímma; huanärem kúchum buíjnake.

Huanärim áman am jímmaaka, kara yeu am huíkkey, yún kúchum bem játiakä béchïbo.

7 Huanäi hua disciipulo Jesústa nákeïhui, Perotau ínel jiaahua:

—¡Jü Señor!

Símon Peero, Señorta jíay ä jíkkajaka, ä sánkohua huikojtek, bueïtuk áu ä úhuaalatukay. Huanäi bäau áu jímmak.

8 Huanäi jume huate discíipulom canoamak yeu yájjak, jítërim kúchummea tápunik huík sákaka; bueïtuk kaa mékkatukay jum bahue mayoahui, jíba tua cien meetrotukay.

9 Buíahuim kóm chépteka óbam téuhuak, éntok huépü kúchuta áma béppa tekta, éntok páanim áma órekame.

10 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Jume kúchum enchim buísekähuem äbo huéria.

11 Huanäi jü Símon Peero áma jämuka jume jítërim buíau yeu huíkkek, ciento cincuenta áma báij buere kúchummaki; të am juebenamtuk junne, jume jítërim kaa síutek.

12 Huanäi Jesús ínel ámeu jiaahua:

—Äbem sájaka jïbuä.

Jume discíipulom bem át guómtia béchïbo, kaabe ä temajek ä jábétukaïhui, jünéaka ä Señortukaïhui.

13 Huanäi Jesús áman sika jume páanim nüka am miikak. Alë bénasi kúchuta kétchi.

14 Ïri béja jü bájikuntuka huéiyey, juka Jesústa ä discíipulommeu áu yeu ä machiriähui, kókkolam násuk jíabitesulataka.

“In kabaramë suaya”

15 Huanäi jïbuäsukam jü Jesús Símon Perotau ínel jiaahua:

—Símon, Jonásta üusi, ¿jache empo chë nee nákke, ímëi béppa?

Huanäi ínel ä yómmiak:

—Jeehui, Señor; émpë jüneiya enchi ín nákëhui.

Jesús éntok ínel áu jiaahua:

—In kabaramë suaya.

16 Júchi éntok guosa huëpo ínel áu jiaahua:

—Símon, Jonásta üusi, ¿jache nee nákke?

Peero éntok ínel ä yómmiak:

—Jeehui, Señor, empo jüneiya nee enchi nákëhui.

Huanäi ínel áu jiaahua:

—In kabaramë suaya.

17 Bájikun huëpo ínel áu jiaahua:

—Símon, Jonásta üusi, ¿jache nee nákke?

Huanäi jü Peero kaa al-lëiak, báisi junëli áu ä jíakä béchïbo. Huanäi ínel ä yómmiak:

—Señor, émpë sïmeta jüneria; émpë jüneiya enchi ín nákëhui.

Jesús éntok ínel áu jiaahua:
—In kabaramë suaya.
18 Tua lútüriapone ínel emou jiaahua: Jübua yötuke empo emo sásankotuay, éntoke em huée bárëu bíchaa sisimey; të béja ölatuka, em mámamë rutuktianake, éntok täbuika enchi sánkotuanake, éntok kaa em huée bárëu bíchaa enchi huériunake.
19 Ínëli nokaka ä jüneetebok, jáchin mukuka Diosta ä úttilnakëïhui. Íkäi noksuka ínel jiaahua:
—¡Ino sáukë huéiye!

Huä disciipulo chë nákhuame

20 Jü Peero, amáu remteka, juka disciipulota Jesústa chë nákëu bitchak, áme sáu huémta, hua áman tukaapo jïbuähuay át huijjüteka kátekäihui, ínel áu jíakäihui: "Señor, ¿jábesu hua enchi nénkinakeme?"
21 Peero ä bíchaka Jesústau ínel jiaahua:
—Señor, ¿ïsu? ¿Jítasu áu huéenake jäni?
22 Jesús éntok ínel ä yómmiak:
—Ínapo ínel éätek, áapörik tahuanakeu júchi ín yepsäu tájti, ¿jitasë áma täru? Émpë ino sáu huéiye.
23 Huanäi ïri noki chíbejtek jume hermaanom násuku, huákäi disciipulota kaa muknakëïhui. Të Jesús kaa junëli jiau báarey jiöbe, ál-la ínel jiaahuak: "Ínapo ínel éätek áapörik tahuanakeu júchi ín yepsäu tájti, ¿jítasë áma täru?"
24 Ïri ájäria jü disciipulo íäri bétana nokakame, éntok íäri bétana jïojtekame; éntokte jüneiya, ä nokihua lútüriatukähui.
25 Jesús huatek juebenak yáuhuak. Huámëi hueuhuëpulaka nátepua jïojtetukätek, ínenne éiya, jamak ím ániapo júnem kaa beeki éiyey, huame librom jïojterim. Júnentunake.

Jume Apóstolim Yáari

Juka Espíritu Santota ám makrokähui

1 Empo Teófilo, huam bat ín emou jïojtekäpone sïmeta
jïojtek, ínapo jü Lucas, juka Jesústa yáakähui éntok yore ä
majtiakähui, ä tékil ä naatekäpo naateka,
2 téhuekau ä sikäpo tajti. Kee jee téhuekau huéeka jü
Espíritu Santota úttiäray jume apóstolim yéu ä púakäu
tüisi téjhuak jita bem yáanakëhui.
3 Mukuka, chúkula jiápsaka ámeu au yeu machiriak.
Jum cuarenta taahuarimpo núkisi machisi ámeu au yeu
machiriak, am jünee ïaaka ä jiapsä bétana, éntok Diosta
nésauhuë bétana ámeu nokaka.
4 Ketune jume apóstolimmak aneka, Jesús bempörim,
jume apóstolim, téjhuak kaa jum buere joära Jerusalémpo
yéu am katchahueka. Ínel ámeu jiaahua:

—Jukem ín Átchay enchim téjhuari boobíchaïhui, huaka
áa bétana ín enchimmeu nokakähui.
5 Lútula huëpo Juan bäammea yore batöak, të chúkula
kaa jaiki taahuarim huei Dios täbuiasi enchim batönake,
jü Espíritu Santoyi.

Jesús téhuekau jikáu siika

6 Jesústahuim nau yájaka ínel au jiaahua:

—Señor, ¿jatchë én juka Israelta yäura bannaataka
bénasi tahuárianake jäni?
7 Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Kaa enchimmeu chäka enchim ä jünérianakëhui juka
jauhuey Dios Áchayta jita yáanakëhui, huaka áapörik jíba
jüneriähui.
8 Të juka Espíritu Santota enchimmeu kom yumáko
útteatem jípunake, huanärem yeu sájaka huaka ín yáari
enchim bíchakäu jume géntemmeu noknake jum buere
joära Jerusalémpo, éntok sïme Judea buíaräpo éntok
Samária buíaräpo, éntok jakum buíata yumäu tajti junne.
9 Ínëli jiáusuka, bempörim ä bíchaisu, Jesús téhuekau
jikáu siika. Huanäi jü namú au yúmaka ä páttiak.
Huanärim kaa júchi ä bitchak. 10 Bempörim téhuekau
puseka Jesústa am bíchaisu, guoi yorémem totösalik
sánkoka áme náapo yeu machíak.
11 Huanärim jume apóstolimmeu ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Galiléapo joome, ¿jatchiakem huépüsi
téhuekau bitcha? Ïri Jesús enchim násuk téhuekau jikau

sikame júchi äbo kom yebijnake jikau ä huey enchim ä bíchakäpo bénasi.

Jü Matías yeu púahuak Judasta tekia ä mabetnakë béchïbo

12 Huanärim jü kauhui Oliivo téamtat kóm sájaka buere joära Jerusaléniu bíchaa nóttek. Kaa tua mekka, senu kilometrotu máchiakay, jimyore táapo rerejtihua bëmutukay jíbba.

13 Huanärim jum pueblou yájaka, jü kari nat béppa jokäpo jikat kiímuk, huam jíba bem anéïpo. Jume áma nau anéïhuim: Jü Peero, éntok Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Toomas, Bartolomé, Mateo, Jacobo Alféota üusi, Simmom jü cananístammak huéeme, éntok Judas Jakóbotamak huéeri.

14 Sïme ímëi éntok Jesústa saílam, éntok ä áyehua María, éntok huate jaámuchim, áma nau yayajai oraciompo Diostau nok báreka.

15 Huámechi taahuarimmet jum Jesucristota súalhuäpo nau huéerim jíbatuam ciento veintetukay, jume áma náu aneïhui; jü Peero áme násuk kíkteka ínel ámeu jiaahua:

16 —Eme ín hermaanom, tua útteatukay huaka bannaataka Espíritu Santota noki jïojteta chúpnakëhui, huaka Davidta ä noktuakähui Judasta bétana, hua Jesústa pereesotekame am aniakame.

17 Bueïtuk ï Judas itomak näikiatukai, éntok tékiata itomak jípurei jiöbe,

18 të áapo yeu siika. Huanäi hua tomi juënak yáaka ái ä béjtuahuakäubei buía jínnuhuak. Huanäi chúkula au cháiyak. Áu cháaka éntok, sihua pejti kón huétchek.

19 Huame Jerusalémpo joome íkäi jüneriaka, juka buíata jínnuhuakamta bem nokpo Acéldama ti téhuaatuak, jü buía ójbota béjhuai jínnuri tiau báare.

20 Kíalïku jü Espíritu Santo juka Davidta ínel jïojtetuak jum libro Salmompo:

Éläpo jü ä jóuhua jímmaatunake;
kaabe éntok áma jóanake.
Éntok ket ínel jiaahua:
Éläpo täbuika juka ä tékia mabetnake.

21 'Úttea senuk itom yeu púanakëhui itomak ä tékianakë béchïbo, Jesústa jíabitekä bétana ä noknakë béchïbo.

22 Jü tahuari Juanta ä batöakäpo naateka téhuekau ä sikäpo tajti huepülaka itomaktunake, Jesústa kókkolam násuk ä jiabitekäu bíchakame.

23 Huanärim áme násuk guoyim yeu púuhuak: Juka
Matíasta, éntok José Barsabasta, Justo titéhuaakamta.
24 Huanärim oraciompo Diostau nookak:
—Señor, empo sïme yorémem jíapsi jünériame, itómë
tejhua ímëi guoyim násuku jábetasë yeu púala,
25 huaka apóstolta tekia ä jonákë béchïbo Judasta
tärukähui, bueïtuk áapo Diosta áa yáaka béchïbo ä
näikiariu bíchaa siika.
26 Huanärim am sortiaroahuak, Matiastat huétchek,
jü tékia. Huanäi naateka huame once apóstolimmak
näikiahuak.

2

Espíritu Santota yepsakähui

1 Juka Pentecostés pajkota yumáko, sïme jume Jesuristota
súaleme náu lópola aaney; nánancha éaka.
2 Huanäi jíahui tehueka bétana jíkkaijtuk, jekata úttea
huë bénasi jíaka. Huanäi jü káari bem anéïpo jíahuiy
tápunak.
3 Huanäi jume nínnim bénaka éntok taij rupáktiriata
bénaka ámeu yeu machíak, huepülaka sïmem bëkatana
emo näikimtelataka. 4 Huanäi sïme Espíritu Santoy
tapunak, éntokim täbui nokpo noktáitek jum Espíritu
Santota am noktúä pámani.
5 Huámechi taáhuarimmet jum buere joära Jerusalémpo
judíom aaney, Diosta nésahui joame, sïme ániat bétana
áma yáij-lataka.
6 Huaka jíahuita kusisi jíamta jíkkajaka jü génte nau
rúktek. Huanärim büruk eiyai, bueïtukim huëpulaim bem
noki am nokái am jíkkajai
7 áachim guómtilataka tahuaka ínel nau jiaka:
—Jachum kaa Galiléapo joome sïme imï nokame,
8 ¿jáchisu júntukim huepülaka itom yoiyöhuam nokpo
nooka?
9 Ímim ito násuk aane jume géntem Pártiapo joome,
Médiapo, Elampo, Mesopotámiapo, Judea bétana, Capadocia bétana, Ponto bétana, éntok Asia buiära bétana,
10 Frigia bétana, Panfilia bétana, Egipto bétana,
éntok África buíaräpo Cirene pueblo chíkola joómem.
Romáanom júne im aane im jóakame. Huate tua
judíomtaka im aane, huate éntok, kia bem boojóriäpo
ámemak kimúlamtaka.
11 Huate ket Creta bétana im aane, éntok buiära Arabia
bétana. Të sïmete tua itom nokpo juka kaa jaibu johuamta
Diosta yáari bétana nokame jíkkaja.

12 Sïme at guómtilataka kaachin anmáchiakai.
Huanärim nau emo nátemaje:
—¿Jítatu báaresa jäni ïri?
13 Huate éntok, am junnériaka ínel jiaahua:
—Bempo kíalim naakolam.

Këwhile Perota géntemmeu nokakähui

14 Huanäi jü Peero kíktek, jume once apóstolimmaki.
Huanäi kusisi jume géntemmeu ínel jiaahua:
—Eme oóhuim Judéapo joome éntok sïme buere joära
Jerusalémpo jóakame, íkärem jüneria, éntokem tüisi ä
jíkkaja íka ín enchimmeu nokbárëhui.
15 Ímëi oóhuim katim naakolam enchim am ériä bénasi,
bueïtuk kethuéeyo, én jübua jamak bátanim jiaahua.
16 Ï enchim jíkkajäu júnen hua profeta Joelta nokákähui
ínel jíame:
17 Jume taahuarim lüteyo, tiahua jü Dios,
juka ín Espíritune sïme yorémemmet chibejtianake.
Huanäi jume enchim üusim éntok enchim mälam juka ín
Espíritu am noktúähuim noknake,
jume jübua yoyötume éntok, tenkumta bénasi éaka Diosta
bétana huemta bínnake.
Jume öolamm entok tenkunake.
18 Tua lútüriapo huámechi taáhuarimmetne ín
sáuhuëhuimmet ohuim entok jamuchimmet ín
Espíritu amet chibejtianake,
huanärim juka ín Espírituta am noktúäu noknake.
19 Áman téhuekapone at guómtisi machik yeu
machírianake,
imï buíapo éntokne ímëi señaalim ayutuanake:
ójbo, tajji éntok buichía jaahua.
20 Jü täa kaa machisi tahuanake,
jü mecha éntok, ójbota bénasi síkilisi,
kee juka täahuata yúmayo juka Señorta,
buéresi ujyorisi yepsayo.
21 Huanäi sïme huame Señorta téhuam yöreka am tehuame
jínëutunake.
22 'Júntukem ikäy nokta jíkkaja eme oóhuim Israelíitam,
Dios juka Jesús Nazarenotat enchim tayatuak, buéresi
at guómtisi machik señayáalim yakari áapörik huämi.
Bueïtuk ä kókkohuame kara jíbba ä úttiäray bétuk ä
jípurey.
23 Júnentaka junne huam Diosta bannaataka áachä
jünaktekäpo áman enchim mampo ä tóijhuak, eme ä
pereesoteka jujjuëna yóremem mampo ä yétchak, kúrusit
ä poponaka bem ä mënakë béchïbo.

24 Të Dios júchi ä jíabitetuak, hua kókkohuamta útteara
bétana áma ä yorétuaka, bueïtuk hua kókkohuame kara
jíba ä útteara bétuk ä jípurei.
25 Bueïtuk David Jesústa bétana nokaka ínel jiaahua:
Ínapone jíba juka Señorta bitchay ínomak anemta.
Bueïtuk áapo ínomak ín báta bétana ínomak aane,
kayta ára nee tatabnake.
26 Kíalïkune tüisi jiápsipo al-leaka tahuak ín ninï junne
ál-leaka nooka.
Éntokne kaítat jachin eiya ín takahua muknakey junne át
boobíchaka,
27 bueïtuk empo ín jíapsi kaibu huam kókkolam násuk
tahuárianake,
éntoke hua em nákëu santosi au nükamta takahua kaybu
nasóntunake.
28 Empo nee téjhuak jachin ayuka ín yu jíapsinakëhui,
éntoke buéresi nee al-leetuanake ínomak aneka.
29 'Eme ínomak huéerim, tua machisi jüneriahua juka
itom yoyöhua Davidta mukilatukähui bóoveda ketune ímï
buíapo óorek.
30 Të jü David profeetatukay; kíalïku jüneiyai juka Diosta
au ä nätuakähui éntok ä lútüria yáakähui senuk áapörikut
yeu simriata Cristotunakëhui, ä nésauhuëpo ä nésaunakë
béchïbo.
31 Kíalïku jü David profetataka chë bannaataka ä bil-
lataka juka Crístota jíabitenake bétana nookak, entok
huaka ä jíapsihua kaa kókkolam násuk tahuánake bétana,
entok ä takahua júne kaa nasontunake bétana.
32 Júnëli jü Dios íkäi Jesústa jíabitetuak, éntok íäri bétana
sïme ítapo testiigom.
33 Dios ä báta bétana ä yétchak yörisi machiku. Huanäi
juka Espíritu Santota mabétaka, huaka Dios Áchaita
nätuari, áapo itou ä bíttuak. Júntuk ï enchim bíchähui
éntok enchim jíkkajähui áa bétana huéiye.
34 Bueïtuk kaa áapo jü David téhuekau jikáu siika;
bueïtuk áapo, jü David, ínel jiaahua:
Jü Dios ín Señorbeu ínel jiaahua:
"In báta bétanë yeesa yörisi machiku,
35 jume em béj-rim em útteara bétuk ín tahuáriäu tajti."
36 'Júntuk eme sïme jü pueblo Israel, akem ä jüneria
lútula huëpo íkäi Jesústa enchim kúrusit popóntebokäuta
jü Dios Señorpo ä tahuáriak éntok Crístopo, bueïtuk áapo
yéä púuhuak ä nésaunakë béchïbo.

37 Íkärim jíkkajaka, bem jiápsipo ä jímmaaka, tüisi kaa
al-léaka taahuak. Huanärim Perotau ínel jiaahua éntok
jume huate apóstolimmehui:
—Eme itomak huéerim, ¿ensu, jáchisute ayúnake?
38 Huanäi Peero ínel am yómmiak:
—Emóem temajeka jíapsi kúakte Diostau bíchaa,
éntokem sïme emo batötebo Jesucrístota téhuampo,
enchim kaa tühua yáarimmet enchim jiókorinä béchïbo.
Huanäi jü Dios juka Espíritu Santota enchimmet kom
jünaktenake.
39 Bueïtuk hua Diosta nätuari enchim béchïbo näikiari,
éntok enchim üusim béchïbo, éntok kia sïme huame
mekka aneme béchïbo junne; kia jábeta béchïbo juka itom
Señor Diosta nunubárëhui.
40 Jü Peero íkäi noksuka, éntok huátek ámeu nokaka, ínel
am téjhuak:
—Ime génte én kat-riame jujuëna násukem yeu kaate,
bueïtuk jü noki béttesi machika ámet hüechila.
41 Júnëli huame íkäi tü nokta súalekame batöhuak.
Huanäi huáachï taáhuarit baij miltumáchika jume Jesu-
crístota súalemmeu rúktek.
42 Huanäi sïme jíba huame apóstolim am majtíä páman
kaatei, nánancha éaka éntok Diostau buanaka. Éntokim
nau rúkteka jume páanim nat nánäikimtei Señorta am
sáhuekä bénasi au bem huáatinakë béchïbo.

Jume Jesucrístota bat súalekame jachin emo nükähui

43 Sïme jü génte at guómtilataka taahuak. Jume
apóstolim éntok, juebena señáalim kaa jaibu johuame
johuai.
44 Sïme jume Jesucrístota súaleme huépülai bénasi nau
aaney, éntokim bem áttea nau átteakai.
45 Bem áttea, jita júne bem jípurëhuim nénenkai, huanäi
huame jábesu jítasä ámeu bëyë huéeläpom juka tómita
ámet nánäikimtei.
46 Chikti táapom jíba bénasi éaka jum tiöpopo nau aaney,
éntokim jum bem jóapo nau yájaka al-léaka nau jïbuäi,
kaachin emo ériaka.
47 Diosta bétanam tühuata nookai ä baisáuhueka, éntok
sïme jü génte am nakkei. Jü Señor entok, chikti táapo jume
ä jínëusimëu huame huate ä súalemmeu rúktiasimey.

3

Jü yorem guok löitaka tómtilataka türiak

1 Séjtul bájim jiäpo kupteu bíchaa jü Peero éntok Juan
nau kateka jum tiöpou jíkáu sájjak Diostau buabuánhuäu
orapo, judíom ä boojoria bénasi.

2 Chikti táapo senu yoreme guok löitaka yeu tómtilataka
huämi tiöpo puértaapo totóijhuai, Hermoosä teäpo, limoj-
nata áu ïaahuaka, jume áman kimummehui.
3 Huanäi jü löi juka Perota éntok Juanta tiöpou kimúi am
bíchaka, limójnata ámeu aahuay.
4 Huanäi jü Peero entok Juan jáptekam tua ä bitchak.
Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:

—Ítochë suuhua.

5 Huanäi jü yorem löi ámet puseka taahuak jita júne áu
mik máchileka.
6 Të jü Peero ínel au jiaahua:

—Kanne tómek jiöbe, tëne ín jípurëumak enchi
aníanake: Jesucristo Nazaretpo jometa úttearammeyë
kíkteka naa huéiye.

7 Huanäi jü Peero mampo bata bétana ä buíseka ä
kétchak. Sep lauti éntok, jum térökiampo útteaka taahuak
éntok sïme jum guókkimpo.
8 Huanaí jü löi jikáu chépteka kíktek éntok naa huee
táitek. Huanäi ámemak jum tiöpou kibákek. Huéeka
éntok jikáu chéptisimeka, Diosta úttiley.
9 Sïme hua génte áma anéïhui ä bitchak ä huéeyo,
éntokim ä jíkkajak Diosta ä úttileyo.
10 Huanärim at guómtilataka taahuak hua au sikamta
béchïbo, bueïtukim jüneiyai huákäi yoremta ájäriatukähui
huam tiöpo puerta Hermósä teäpo yeyésaïhui limójnata
aáhuakä.

Perota jum Salomonta portalpo nokakähui

11 Huä yoreme löitukaïhui béja türiaka jü Peerótat éntok
Juántat chätuka kaa am tóttojai. Sïme jü génte áma anëu
éntok, at guómtilataka ámeu bíchaa teénnek jum tiöpopo
Salomonta portal titéhuaakäu bícha.
12 Jü Peero íkäi bíchaka, jü gentetau ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Israeliitam, ¿jatchiakem át guómte jü
enchim bíchakäubechi, éntokem ítotchu suuhua? Eme
jamak itom útterai éntok itom tü yórememtukä béchïbo
íka yoremta itom naa hüeetua bénasi eiya.

13 Ëe kaa huäri béchïbo. Huame itom yoiyöhuam
Abraham, Isaac, éntok Jacobta Dios juka ä Üusi Jesústa
tóboktiaka buéresi útteata ä mákkak. Të eme huákäi
yäurata mámpo tójjak, éntokem juka Pilátota ä
búttiabarei júne kaa báreka taahuak.
14 Huaka tü yóremta éntok lútüriata joamta búttia nésau
ëäkasem huaka juëna yóremta yore súalata búttiatebok.

15 Júnëlem huaka jíapsihuamta yore mikamta mëtebok.
Të jü Dios huam kókkolam násuk ä jíabitetuak. Íahuïte
ítapo testíigom.
16 Jesústa tehuam itom súalë béchïbo Dios ika yoremta
enchim bíchäu éntok enchim täyäu útteata mákkak
kíkteka náasä huéenakë béchïbo. Jüri Jesústa súalhuame
ínel yúmalasi ä tütek íkäi yoremta, enchim sïmem ä
bíchäpo bénasi.
17 'Eme ínomak huéerim, ínapo jüneiya eénchim éntok
huame enchim yäuram juka Jesústa mëtebokähui kaa
jünéaka Diosta yeu ä púakähui.
18 Të jü Dios ímïri ä chúppak juka bannaataka jume ä
profétam ä noktúakähui: juka yeu ä púari, Cristota, jiokot
máchirata bínnake bétana.
19 Júnentukem emo temajeka jíapsi kúakte Diostau
bíchaa, huame enchim Dios bejrim ä tuchánakë béchïbo.
Huanäi jü Señor al-leehuamta enchimmeu ayutuanake,
20 entok juka Jesústa, Cristota, enchimmeu bíttuanake,
huaka bannaataka enchim béchïbo yeu ä púakähui ä
nésaunakë béchïbo.
21 Të én ketune jü Jesucristo téhuekapo annake juka
Diosta sïmeta bemélasi tü yäu tajti, huame profétam yéä
púakäu bannaataka yájakame ä noktúakäpámani.
22 Bueïtuk jü Moisés ínel jiaahua itom yoiyöhuammehui:
"Dios jü Señor enchimmeu senu profetata bíttuanake
enchimmak huérita, ín enchimmeu bíttuahuakä bénasi.
Huákärem nok jikkaijnake enchim at sáihuäu joaka,
23 bueïtuk sïme hua génte kaa júkäi profetata nésauhui
yáakame kókkonake, éntok hua pueblo Israelta násuk yeu
béptunake", ti ámeu jiaahua jü Moisés.
24 'Sïme huame profétam Samuelta anéi naateka pujbau
bíchaa ímëi taáhuarimmet ayúnakemta bétana nooka.
25 Júntuk eme ámëriam jume pofétam nokákäu
mabénnakeme, éntok enchim tühuata jájamnakë béchïbo
jü Dios huame itom yoiyöhuammak nokta lútüria yáuhuak,
jü Abrahamtau ínel jíaka: "Sïme jü génte ániat aneme
tühuata jájamnake hua émot yeu simríata béchïbo", tau
jiaahua.
26 Kíalïku jü Dios juka ä Üusi jíabitetuaka enchimmeu
báchä bíttuak, tühuata enchimmeu yáa báreka, huépülai
bénasi enchim huaka juënaraata tóij ïaaka.

4

Peero éntok Juan jum yäurapo yeu tóijhuak

1 Peero éntok Juan ketune gentetau nookai jume
tiöpopo nésauhueme ámeu yájayo, jü tiöpota suáyammeu
yäuttamaki, éntok jume saduceommaki.
2 Bempo oómtei juka Perota éntok Juanta juka genteta
majtíä béchïbo jume kókkolam jíabitenake bétana Jesústa
jíabitekä béchïbo.
3 Huanärim am peréesoteka cárcelpo am jóiyak
yokóriapo nokta ámet chupa báreka, bueïtuk béja kuptei.
4 Të büruka juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta
jíkkajakame ä súaleka taahuak. Huanäi sïme nau jume
Jesucrístota súaleme, oóhuim jíba näikiaka, jíba tua batte
mamni miltukay.
5 Yokóriapo jume judíom puéblopo nésauhueme, jume
yoiyötori yäut jóarim, éntok jume judíom ley am
mamájtíame, buere joära Jerusalémpo nau yájjak.
6 Ama aaney kétchi jü Anás, jü tiöpopo chë nésauhueme,
Caifás, Juan, Alejandro, éntok sïme huame tiöpopo chë
nésauhueme famíliapo joome.
7 Huanärim juka Perota éntok Juanta áman bem jokäu
nütebok. Huanärim áme násuk yéu am jäbuaka ínel ámeu
jiaahua:
—¿Jábeta nésaupo, éntok jábeta úttearammeasem íkäi
yoremta tütek?
8 Huanäi jü Peero, Espíritu Santota útteara at ayúkä
béchïbo, ínel am yómmiak:
—Eme puéblopo yäuram, éntok eme pueblo Israelpo
yoiyöturim:
9 béjasem itom temajeka senu yoreme kökoremtau
tühuata yáahuakä bétana jachin ä türiakähui,
10 enchimte ä téjhuanake sïme genteta Israelpo jometa
ä jünérianakë béchïbo. Ï yoreme yúmalasi türilataka
enchim bíchäpo aane hua Jesucristo Nazaretpo joome
kúrusit enchim popóntebokäuta úttearammea, hua Diosta
kókkolam násuk jíabitetuakähui.
11 Eme huame káarim jojoame juka tétata chë türik
omoutekä bénasi maachi, bueïtukem juka Jesústa kaa
türeka ä omoutek. Én éntok jü Dios júkäi Jesústa sïmem
béppa nésautuak, jachin hua tetta yeu púari kari naahua
eskinapo yéchari, álë bénasi.
12 Kaabe éntok ára itom jinëu, Jesucristo jíbba; bueïtuk
Dios kaábeta éntok im ániau kom bíttuak itom ä jínëunakë
béchïbo.
13 Huame yäuchim juka Perota éntok Juanta kaa
májhueka am nokayo tüisim at guómtek, jünéaka kaa

tüisi jiösiam am täyähui, éntok am polóobemtukähui. Huanärim ámet jünëak Jesústamak am rejtílatukähui.
14 Tem juka yoremta türilata áme násuk huéekamta bíchaka, kaachin am nok bejmáchiakai.
15 Huanärim jum bem anëpo yéu am sákatuak, bempo nau ettéjhua báreka.
16 Huanärim ínel jiaahua:
—¿Jáchisute am yáanake jäni ímëi yorémem? Bueïtuk sïme jume Jerusalémpo jóakame jüneiya íkäi kaa jaibu johuamta am yáalatukähui, éntokte kara ä esso.
17 Të íkäi bem joäu kaa sïmat jünérianä béchïbo, atam taktirianake én naateka kaa júchi Jesústa bétana jábetau am noknáke béchïbo.
18 Huanärim am núnuka kuttílasi ámeu noókak kia jachin éntok huei júne kaa Jesústa bétana jábemmeu am nok sáhueka.
19 Të jü Peero éntok Juan ínel am yómmiak:
—Áachem emo temaje eme, ¿jachu türi jäni Diosta bíchäpo enchim nesauhui yáa béchïbo, juka Diosta nésauhui tójaka?
20 Bueïtuk ítapo kara ä esso, huaka itom bíchakähui éntok itom jíkkajakähui.
21 Huanäi jume yäuchim am mauj téjhuak, tem jíba am sákatuak. Kaítam béttesi machik ámeu yáa máchika taahuak, bueïtuk sïme hua génte Diosta bétana tühuata nookai, éntokim ä úttilei hua yáarita béchïbo.
22 Huä yoreme türika tahuakame kaa jaibu johuamta at chúpahuakähui cuarenta huásuktiriam béppa am huériay.

Jume Jesucrístota súaleme yorem éehuamta éntok óusi éehuamta Diostau nétane

23 Jü Peero éntok Juan búttiahuakam sájjak huame ámemak kateme anëu bícha. Huanärim ámeu yájaka am ettéjhuariak jachin huame tiöpopo chë nésauhueme ámeu jíakähui, éntok huame yoiyöturim.
24 Huanärim am jíkkajaka, sïme nau ínel Diostau buänak:
—Itom Señor, empo tua jita árahueme, empo ájäria jü Dios téekata yáakame, buíata, bahueta, éntok sïme huaka ayúkamta.
25 Empo jü em Espíritu Santoy Davidta ínel noktúak:
¿Jatchíakasu jume naciónim emo tóboktia,
huame géntem éntok, bem kara joäu yáa báreka eiya?
26 Jume réeyim im buíapo nésauhueme emo tóboktiak,
jume puéblommeu yäuchim nau emo tójjak,
Diosta béj-reka éntok ä Cristohuata.

27 ’Bueïtuk lútüriapo jü rey Herodes éntok Poncio Pilato
náuhuim emo tójjak imi puéblopo jume gentiilimmak
éntok israeliitammaki, em Üusi Jesús tü yóremta béj-reka,
ä nésaunakë béchïbo em yeu púakähui.
28 Bempo sïmeta huaka bannaataka naateka em mampo
entok em nokakähui em at jünaktekäu chúppak.
29 Én éntoko, Señor, huaka bem itom máujtuahuäubechë
suuhua, éntoke óusi éehuamta itom jume em sáuhuëhuim
miika, kaa májhueka em noki itom noknákë béchïbo.
30 Em úttearë yeu machíria huame kökoreme türinakë
béchïbo, éntok señáalim kaa jaibu johuame jotúnakë
béchïbo em Üusi Jesús tü yóremta úttiärayi.
31 Júnëli Diostau am buansuk, huam bem nau anëpo jü
kari au yoyóak. Huanäi sïme juka Espíritu Santota úttiära
mabétaka juka Diosta noki kaa májhueka nookai.

Sïme hua bem áttea nau átteatukai

32 Sïme huame Jesucrístota súalekame senulhua jíba
eiyai, éntok nánancha emo ériai. Kaabe juka ä átteahuata
áapola au átteak tíiyai, ál-la sïme nau ä átteakai.
33 Jume apóstolim éntok, tüisi útteäta jípureka jíba juka
Señor Jesústa kókkolam násuk jíabitekä bétana nookai.
Dios éntok, sïmemmeu buéresi tühuata johuai.
34 Kaabe áme násuk jiókot eiyai, bueïtuk sïme huame
buíam jípureme, éntok kárim jípureme, am nénkaka juka
tómita
35 jume apóstolimmeu ä totojai. Huanärim
huëpulammechä nánäikimtei bem ámeu bëyëu huéeläpo.
36 Júnëli aayuk, senu yoreme levíiita usíarimpo jométaka,
Josë téaka, isla Chíprëpo yeu tómtilataka, jume apóstolim
Bernabem téhuaatuakähui. Yore sirok yáatituame tiau
báare.
37 Ïri yoreme buíata ä jípurëu nénkaka juka tómita jume
apóstolimmeu tójjak.

5

Jü Ananíasta éntok Safírata kaa tühua yáari

1 Të senu yoreme Ananías téaka, ä jubí Safírä téamtamak
éaka, buíata nénkak.
2 Ïri yoreme ä jubímak éaka huate tómimak taahuak,
juka huatek éntok, jume apóstolimmeu tójjak, ïri sïme hua
buíata bejhua ti ámeu jíaka.
3 Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:
—Ananías, ¿jatchíake juka Satanásta nésauhui yáuhuak
juka Espíritu Santota emo bäitäu máchileka éaka?

Bueïtukë huate tómimak tahuaka huátek jíba äbo tójjak, ïri sïme hua buíata bejhua tíaka.

4 ¿Jatchu kaa empo ä átteakai juka buíata ke ä nénkaka? Ä nénkisuka éntok, ¿jatchë kaa jíba empo ä átteaka tatahua juka tómita, em yáa bárëu ái em yáanakë béchïbo? ¿Jatchíake íkäi kaa tühuata yáa báreka ëak? Dióstahuë aranókïchiata nooka, kaa yorémemmehui.

5 Huanäi jü Ananías ínel ä jiai ä jíkkajaka jíba, huécheka muúkuk. Huanäi sïme jume íkäi jíkkajakame tüisi májhueka taahuak.

6 Huanäi huate yorëmem jübua yoyötume jápteka, sánkompo ä bïtiaka yéä nuksájaka ä maäk.

7 Chúkula baij orata huei jäni jü Ananíasta jubí áma yépsak, kaa jünéaka jita bénak áma yeu sikähui.

8 Huanäi Peero ínel au jiaahua:

—Nechë tejhua, ¿jachem ia béekipo juka buíata nénkak enchim jíakä bénasi?

Áapo éntok inel au jiaahuak:

—Jeehui, júäri béekipote ä nénkak.

9 Huanäi jü Peero júchi ínel au jiaahua:

—¿Jatchíakem nánancha éaka juka Señorta Espíritu baítáu bábarek? Júmum äbo kaate jume em kuná mäákame. Én éntokim enchi ket yeu huérianake mukílata.

10 Huanäi seep Perota guokpo huécheka muúkuk. Huanäi huame yorémem jübua yoyötume áman kimuka, juka Safírata mukílata téuhuak. Huákäi éntokim ket yeu núk sájaka ä kunamak lópola ä maäak.

11 Huanäi sïme jume Jesucrístota súaleme tüisi májhueka taahuak, éntok sïme huame íkäi jünériakame.

Juebena señalim kaa jaibu johuame júne yáahuak

12 Jume apóstolim jü genteta bíchäpo juebenna señáalim kaa jaibu johuame johuai. Jume Jesucrístota súaleme éntok, sïme, jum tiöpopo Salomonta portal titéhuaakapo nau yayajjai.

13 Të jume kaa Jesucrístota súaleme májhueka kaa ámemak emo kuúkuútiai, tem jíba buéresi tühuata áme bétana nookai.

14 Júnentaka junne juebena génte juka Señorta súaleka taahuak, oóhuim éntok jaámuchim junne.

15 Ïri Señorta bem súalëu buériau yuumak. Jume kökoreme júnem bem ámet töyëumak chikti böóu yeu totojjai, juka Perota áma huam huei kia júne juka ä jékkaahuata ámeu yúma ïaaka am türinakë béchïbo.

16 Huame pueblom chíkola jokame bétana juebena génte
jum Jerusaléniu yájjak, kökoreme huériaka, éntok yore-
mem espíritu jaiti machim jípureme. Huanäi sïme türiak.

Jü Peero entok jü Juan guok jájahuaimme

17 Huanäi hua tiöpopo chë nésauhueme, éntok huame
saducéom titéhuaakammak kateme, áa bétana éame, ä
ínnëaka taahuak.
18 Huanärim jume apóstolim buíjteboka am
peréesotetebok, éntokim cárcelpo am jóiyak.
19 Të jü Señorta ángel tukaapo ámeu yepsaka, juka
cárcelta puerta étapoka, yeu am sákatuak, éntok ínel
ámeu jiaahua:
20 —Sájakem áman tiöpou kimuka jü gentetau nooka ï
bemela jíapsihuamta bétana.
21 Íkäi jíkkajakam yokóriapo kethuéitana tiöpopo
kimuka am majtíataitek.
Huanäi hua tiöpopo chë nésauhueme, éntok huame
áamak éame, ímin juka buere yäurata nau núnnuk, sïme
huame Israelpo yoiyöturim. Huanärim jume apóstolim jum
cárceliu nuú nésauhuek.
22 Të jume tiöpota suáyame áman jaahuákame cárceliu
yájaka kaábeta áma téuhuak. Huanärim sájaka áman am
téjhuak,
23 ínel jíaka:
—Lútüriapote juka cárcelta tüisi páttiatau yájjak,
éntok jume sontarom ä suáyame puértam bëkatana
jäbuekammehui. Tëte ä étapoka éntok, kaábeta áma
huáijhua téuhuak.
24 Íkäi jíkkajaka jü tiöpopo chë nésauhueme, éntok
jume huate áma tékiakame sáuhueme, kaachin anmáchika
taahuak, álë bénasi jü tiöpota suáyammeu yäut, éntokim
emo nau nátemaje ínel jíaka:
—¿Jákusa tua ïri chúpnake jäni?
25 Júnëlam nokaisu senú yoreme áma yépsak ínel ámeu
jíaka:
—Huame yorémem enchim pereesotekäu áman tiöpopo
aneka jume géntem majtíay.
26 Huanäi hua tiöpota suáyammeu yäut ä sáuhuëummak
sika áman am nüka, të kaa béttesi ámemak aneka, bueïtuk
juka genteta májhuey emo mamaasu máchileka.
27 Huanärim am nüpaka huam buere yäurata bíchäpo
yéu am jäbuak. Huanäi jü tiöpopo chë nésauhueme jume
apóstolimmeu ínel jiaahua:
28 —Ítapo chë, kuttílasi enchim téjhuaakai kaa júchi
Jesústa bétana huemta jábeta enchim majtía sáhueka. Tem

kaa itom nésauhui yáuhuak. Chë tüisisem sïmát jum Jerusalémpo am majtiasasaka, éntokem juka juëna nokta itot jimma báare juka yoremta itom mëtebok tíaka.

29 Huanäi jü Peero éntok jume huate apóstolim ínel am yómmiak:

—Ítapo ä lútüriak juka Diosta bat itom nok chúpanakëhui yorémem itom nok chúpanakepo béppa.

30 Eme juka Jesústa kúrusit popónteboka ä mëtebok, të jü itom yoiyöhuam Dios ä jíabitetuak kókkolam násuku.

31 Jü Dios éntok, ä tóboktiaka ä bata bétana yörisi machiku ä yétchak, sïme yäurata béppa ä nésaunakë béchïbo, éntok yore ä jínëunakë béchïbo, jum pueblo Israelpo jömem ä jíapsi kúakti ïaaka, bem kaa tühua yáarimmecham jiókorinä béchïbo.

32 Júahuïte ítapo testíigom, éntok jü Espíritu Santo, hua Diosta huame ä nok jíkkajame mikähui.

33 Íkärim jíkkajaka, öómteka am sua báarei.

34 Të jum yäurata násuk senú pariseero aaney Gamaliél téaka, judíom ley am mamájtíame. Huäri kíkteka noókak jume apóstolim chúbala päkun yeu huéria nésauhueka.

35 Huanäi yéu am nuksákahuak, jü yäuratau ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Israelpo joomem, tüisem at suuhua jita ímëi oohuimmeu enchim yáanakëubechi.

36 Bueïtukem jíba tua au huáate eme, jaiki huásuktiria jan huéiye senu yoreme Téudas téaka au tóboktiak buéresi jita au tékiak tíaka. Jume yoremem éntok, naiki cientotu máchika áamak chätuk. Të mëhuak huäri yoreme, huame áamak chätukäu éntok, sïme chíbejtek. Huanäi huämi luútek jü ä huéetuähui.

37 Chúkula jume géntem jiösiapo kimahuata taahuarimmet senu Júdas téaka, Galiléapo jométaka, ket au tóboktiak. Huanäi juebena génte ket áamak chätuk. Të ket mëhuak, huame áamak chätukáu éntok, chíbela näikim sájjak.

38 Kíalïkune enchimmeu nooka ímëi oóhuim kíal enchim toij sáhueka. Bueïtuk íkäi ínëli huemta yorémem bétana ä huei, jíba luutínake;

39 të Diosta bétana ä huéeyem kaachin ä yáanake. Jítachem suuhua; jachin aika júnem Diosta béj-reka ayúnake.

40 Huanäi sïme áa beu éaka taahuak. Tem chúkula jume apóstolim núnuka tüisi am bépsuk, éntokim kaa éntok Jesústa bétana jábemmeu am nók sáhueka am téjhuak. Huanärim am búttiak.

41 Huanäi jume apóstolim yäurata mampo yeu sájaka,
tüisi al-léaka taahuak juka Diosta junëli Jesústa béchïbo
jiókot máchirata am bíttuak tíaka.
42 Të bempo jíba chikti táapo jum tiöpopo am majtíaka
taahuak, éntok jóahuat junne, juka tü nokta Jesucrístota
bétana huemta ámeu nokaka.

6

Guoibúsan diáconom yeu púahuak

1 Huámechi taáhuarimmet jume Jesucrístota súaleme
chë bürutáitek, jume griego nokta nókame jume hebreo
nokta nokame béj-reka noktáitek bem jámut jókoptulam
kaa tüisi bíthuä tíaka jum chikti táapo buähuamta
näikimtehuäpo.
2 Huanäi jume dóoce apóstolim sïme jume Jesucrístota
súaleme nau núnuka ínel ámeu jiaahua:
—Kaibu türinake ítapo juka Diosta noki itom am majtíäu
tójako, buähuamta itom näikimtebare béchïbo.
3 Júnentuk, eme itom hermáanom, guoibusan oóhuimem
yeu púuhua enchim násuku, huame enchim sïmem yörëhui
éntok jítat jünéame, éntok Espíritu Santota útteara ámet
ayúkähui. Huanärem íkäi tékilta am máknake bem ä
jonákë béchïbo.
4 Ítapo éntokte jíba oraciompo Diostau noknake, éntokte
Diosta tü noki jíba am majtíanake.
5 Huanäi sïme áamak al-léaka tahuaka Estebanta
yeu púuhuak, chikti ä jíapsimak Diosta noki súalemta
éntok Espíritu Santota útteara jípuremta, éntok Felípeta,
Prócorota, Nicanorta, Timonta, Parménasta, éntok Nico-
lasta Antioquíapo jometa bannaataka judíom bétana éäuta.
6 Huanärim jum apóstolim anëu am tójjak, huamei béja
choapo áme béppa mámteka Diostau mampom am tojjak.
7 Jü Señorta noki chëhuasu chíbejtei, jume Jesucrístota
súaleme éntok chëhuasu büruakai jum Jerusalémpo.
Juebénaka jume tiöpopo tékiakame júne Jesucrístota
súaleka tahuak.

Esteban pereesotehuak

8 Esteban Diosta tühua at ayúkä béchïbo, éntok ä útteara
ä jípurë béchïbo, señáalim kaa jaibu johuame júne johuai
genteta bíchäpo.
9 Huanäi huate yorémem, jum sinagogampo ínel
téhuaakapo jométaka: Sáihuame bem teko mámpo yeu
huik-ri, huate Cireenepo jomemmaki, éntok Alejandríapo,
Ciliiciapo, éntok Ásiapo jomemmak náu Estebantamak nok
nássua táitek.

10 Tem kaa ä nok kóbbak, bueïtuk áapo tüisi jünéaka
nookay, éntok jü Espíritu Santota útteara at ayúakai.
11 Huanärim huate yorémem béjtuak Moiséjta béj-reka ä
nokái emo ä jíkkajak ti jiau ïaaka, éntok Diosta béj-reka.
12 Júnëlim ayuka juka genteta emo tóboktituak, éntok
jume yoiyötori yäut jóarim, éntok jume judíom ley am
mamájtíame. Huanärim Estebantau hüanteka, ä buíseka,
bem buere yäurau yéu ä tójjak.
13 Huanärim jume testígom aranókïchi bem tákiarim
jaríak. Huámëi béja ínel jiaahua:
—Ïri yoreme kaa yáateka juënak nooka ï tiöpo
yörihuamta bétana, éntok Moiséjta ley béj-reka.
14 Ítapo ä jíkkajak juka Jesús Nazaretpo jometa ika
tiöpota au tátabnake tíamta, éntok juka Moiséjta itom
boojória sáuhuëu itom au úhuanake tíamta.
15 Huanäi hua yäura entok sïme jume áma jokáïhui, jü
Estebántat suaka Diosta ángel bénak púibakamta bitchak.

7

Esteban áu nok-riay

1 Huanäi jü tiöpopo chë nésauhueme jü Estebantau ínel
jiaahua:
—¿Jatchu lútulai jü emo bétana nokhuame?
2 Áapo éntok, ínel ä yómmiak:
—Eme ínomak huéerim, éntok eme ín áchayim, nechem
nok jíkkaja. Jü itom Dios, jü tua yörisi maachi, jü itom
yoyöhua Abrahamtau au yeu machíriakai Mesopotamia
buíaräpo áa aneyo, ketune kee jum Haraniu ä jóateyo.
3 Huanäi ínel au jiaahua: “Em buíarapë yeu huéiye,
éntok em huáhuaijrame tösime, buíarata ín enchi
téjhuanakeu bíchë huéiye.”
4 Huanäi Abraham Caldea buíaräpo yeu sika Haraniu
jóatek. Chúkula béja ä áchaihua múkuk. Dios éntok, juka
Abrahamta äbo nüpak ï buíarahui én enchim jóakäpo.
5 Të huanäi kaita buíata ä miíkak ímï ä átteanakëhui, kía
áma ä chéptiläpo belékkanik junne Të ál-la ä mik rókaka
nookak, éntok áapörik muksukäpo jume ä üusihuam ä
átteanake tíaka. Të huámechi taahuarimmet Abraham
ketune kaabeta üusekai.
6 Éntok Dios kéchä téjhuak jume at yeu sákariam
kaa bem buíaräpo am jóanake tíaka, tattäbuim bétuk
am jíapsinakëhui, éntok jiókot am jonähui naiki cien
huásuktiapo.
7 Të Dios ínel ket au jiaahua: “Ínapone chúkula
hua nación jiokocham josúkamtat nokta béttesi machik

chúpanake Huanäi bempo huämi yeu sájaka ímï buíaräpo jóateka ín nésauhui jonake.”

8 Dios Abrahamtamak nokta yetchak, juka circuncisión téamta señalpo ä mákaka, jünákiachinakë béchïbo íkäi nokta nau tütehuakamta bétana. Kíalïku juka ä üusi Isaacta yeu tómtek, Abraham guojnaiki taáhuarim huei ä circuncidaroak. Álë bénasi ket jü Isaac juka ä üusi Jacobta circuncidaroak. Jacob éntok, ket jíba jume ä dóoce üusim ínel jume dóoce pueblo Israelta yoiyöhuam.

9 ’Ímëi Jacobta üusim, bannaataka itom yoiyöhuamtukaïhuim, ímëri bem saiy José béppam jita jípupeiyay íäri béchïbom ä nénkak. Jume ä jínukame éntok, Egiptou bíchaa ä nuksájjak. Të Dios Joseta aníak,

10 éntok sïme hua jiókot ä josúakä bétana ä jínëuk. Súahuata ä miíkak, éntok juka Faraonta, Egíptopo reyta, au bíchaa türik jíapsita ä jípunakë béchïbo ä aníak. Huäri éntok ä yäut yétchak jum Egíptopo ä nésaunakë béchïbo, éntok ä jóapo junne.

11 ’Huámechi taáhuarimmet buere tébaa siika éntok jiókot máchira jum sïme Egipto buíaräpo éntok Canaán buiärapo. Jume itom yoiyöhuam kaa bem buänakeu téu máchiakay.

12 Të Jacob jünéaka jum Egiptopo tirijkom ayukähui, jume ä üusim bannaataka itom yoiyöhuakäïhuim áman sáuhuek bát huëpo.

13 Júchi huëpo áman am jaahuak, José béja ámeu au täyatebok jume ä sayímmehui. Júnëli jü Faraón jüneïak jábeta yoremiampo juka Joseta jometukähui.

14 Huanäi José ä áchay Jacobta áman núnutebok éntok sïme jume nau huérim at yeu sákariam, sïme náu setenta y cincotukay.

15 Ínëli yeu sikäpo jü Jacob jum Egiptou bíchaa siika áman jóaseka. Ámani muúkuk éntok ä üúsihuam bannaataka itom yoiyöhuakäïhuim.

16 Huanäi chúkula jume bem ótahuam jum Siquem téäu tóijhuak. Ámanïrim määhuak jum sépultura Abrahamta jínnukäpo jume Hamor téamta üusimmehui.

17 ’Béja Diosta Abrahamtamak ä nokakau yechari chúpisei, jü pueblo Israel jum Egíptopo chëhuasu au büruriai.

18 Huámechi taáhuarimmet éntok, jum Egíptopo täbui rey nésautáitek Joséeta bétana kaita jünériaka, éntok ä yáarihuata bétana junne.

19 Ïri rey jume itomak huérim bäitautáitek, éntok huame itom yoiyöhuam jiókot jotáitek, útteapo bem üusim jübua

tómteme am guötituaka am kókko ïaaka, kaa emo am bürurianakë béchïbo.
20 Huámechi taáhuarimmet Moisés yeu tómtek. Íkäi ili úsita Dios ámak al-léaka taahuak. Jume ä áchaihuam baij metpo núkisi bem mampo ä jípurek.
21 Të bempörim sékäna ä ésok jü Faraonta malá ä téaka ä nüka, ä yöturiak ä asóakamta bénasi.
22 Kíalïku jü Moisés sïmeta majtíahuak jume Egíptopo jomem täyähui. Tüisi jítat jünéaka nonokai, éntok jita tékilta júne tüisi boojóriai.
23 'Béja cuarenta huásuktiriam yúmariaka jü Moisés jume áamak huérim bitbábarek, jume Israelta üusim.
24 Huämi aneka juka senuk Egíptopo jometa Israelta üusimmak huéeri jiókot joamta bitchak. Të ä jínëu báreka, éntok ä jujut-ria báreka, jü Moisés juka Egíptopo jometa mëak.
25 Bueïtuk áapo jume áamak huérim Israelpo joomem jünéemáchilei juka Diosta jum mampo bem jípuhuä bétana am jínëunakëhui áapörik béchïbo. Të bempo kaa at jünéaka taahuak.
26 Yokóriapo jü Moisés guoi yorémem Israelpo joomem ket nau nássuame téuhuak. Huanäi emo am tójaka, nau am al-leë ïaaka, ínel ámeu jiaahua: "Eme nau huéeri; ¿jatchíakem nau nassua?", ti ámeu jiaahua.
27 Huanäi hua seenu ä sai bébame Moiséjta yüaaka ínel au jiaahua: "¿Jábesu enchi itou yäut yéchala?
28 ¿Játchë nee ket më báare, tuuka huaka Egiptopo jometa em mëakä bénasi?", tau jiaahua.
29 Íkäi jíkkajaka jü Moisés búitek Madián buíarau bícha. Huämi aanek kaa áma jométaka, éntok huämi guoyim üúsek.
30 'Chúkula júchi cuarenta huásuktiriam huéy, jum kaa jóata bëmu Sinaí káuhui téamta náapo ä aney, jü Diosta ángel áu yeu machiriak juya zarzä téamta béetëpo.
31 Jü Moisés at guómtek hua ä bíchakäubechi. Huanäi au rúkteka tüisi ä bít báarey, jü Señor ínel au jiaahua:
32 "Ínapone jü em yoiyöhuam Dios, Abrahamta, Isaacta, éntok Jacobta Dios", tau jiaahua. Huanäi jü Moisés májhueka au yöo táitek, éntok kaa ä bít báarey.
33 Jü Señor éntok, júchi ínel au jiaahua: "Emoë bocha yétcha, bueïtuk jü buíya em at huéekäu yörisi maachi.
34 Ínapo jum Egiptopo juka jiokot máchiraata ín génte bíchäu jüneria, éntok jiókot jíamtane jíkkajaka, äbo kóm siika am jínëu báreka. Júntukë inou rukte. Énchine áman

jaa báare jum Egíptohui", táu jiaahua. Bempo Moisejta
omoutek inel au jiaka jabesu enchi itou yaurapo yechala.
35 'Junaköri bempo juka Moiséjta omóutek, inel au jiaka:
"¿Jabesu enchi itou yauräpo yechala?", kaa ámeu ä yäuttu
ïaaka junne, jü Dios jíba ä yäut yáaka ámeu ä bíttuak am
jínëunakë béchïbo, hua ä ángelhua juya zárzata béetëpo
au ä nokákäpámani.
36 Ïri Moisés ínel jume itom yoiyöhuam jum Egíptopo yeu
núk siika, señaalim kaa jaibu johuame joaka huämi buíapo,
éntok Mar Rojopo, éntok huám júya ániapo, cuarenta
huásuktiapo ä núnübuakäpo.
37 Ïri Moisés ínel jume Israelta üusimmeu ínel jiáhuak:
"Jü Dios senu profeetata enchimmeu bíttuanake enchim
sailammet yeu simriata, ín enchimmeu bíttuahuakä
bénasi. Huákärem nok jíkkaja", ti ámeu jiaahua.
38 Ïri Moisés ínel ket hua áman júya ániapo itom
yoiyöhuammak anekame, éntok jü Diosta ángeltamak
ettejhuakäme jum Sinaí káhuichi, nokta áy jíapsihuamta
áa bétana mabetaka itou ä tö simnakëhui.
39 'Të huame itom yoiyöhuam juka Moiséjta kaa nok
chupa báreka ä béj-reka sájjak, éntokim notti báreka eiyai
Egiptou bícha.
40 Huanärim Aróntau noókak ínel au jíaka: "Diosimte
enchi itom yáaria ïaa böota itom téjhuanakeme, bueïtukte
kaa jüneiya jita bénak jü Moiséjtau sikähui, hua Egipto
buíaräpo itom yeu nuksikámtahui."
41 Huanärim beceerota yáaka ä dios yáuhuak, éntokim
animaalim súaka áu am buíssek, ofrendapo. Huanärim
tüisi al-leaka taahuak huaka bem mámammea yáata
yöreka.
42 Huanäi jü Dios bempólaim tójjak. Jume chókkim
téhuekapo ayúkame am yörinakë béchïbo júne kíal am
tójjak, jum profétam librompo ínel ä jiä bénasi:
¿Jatchu eme, génte Israelpo joome, animáalim súaka inou
am buíjnake jäku
áman juya ániapo cuarenta huásuktiapo rejteka?
43 Katem inou am buísse, ál-lem juka enchim dios yáaritau
am buíjnake,
éntokem juka enchim yáari Molók téamta áma kátekäu
núnübuak,
éntok juka dios Renfán téamta chokki, huámëi enchim
yáarim yöri báreka.
Jükäi enchim yáakä béchïbone enchim buíaräpo enchim
yeu béebaka
jum Babiloniä teäpo huám bíchaa enchim bíttuanake.

44 'Huämi mekka aniapo jume itom yoiyöhuam juka
karpa káata jípurei jume tetta cháchaij-rim leyta áma
jïojteri bem áma ëriähui. Íiri yáahuak Diosta juka Moiséjta
sáhuekä pámani bueïtuk jü Dios hua áapörik, Moiséjta,
bíchakäu bénak ä yáa sáuhey.
45 Íkä kárita jume itom yoiyöhuam mabétak, éntokim
Josuétamak kateka júne jíba ä huériai huate naciónim
buíarau kimuboka, Diosta yeu béebakähuim bempörim
juka buíata mak báreka. Júnëlim jíba ä jípurek juka rey
Davidta nésauhuëu tajti.
46 Jü rey David éntok, Diosta bétana tühuata jájamek.
Huanäi tiöpota yáa bábarek juka Jacobta Dios áma
jóanakëhui. Të Dios kaa ä yaä ïak.
47 Huanäi jü Salomón ä yáuhuak juka Diosta káari.
48 Juka Dios sïme béppa yörisi machik kaa kari yorem
yáaripo ä jójjoaï junne, profétata áa bétana ínel jiä bénasi:
49 Jü téhueka kia hua ín áma yeyésäu bénasine ä eria,
juka buíata éntok, ín at guóguokëu bénasi.
¿Jáichinakësa júntuk jü káari enchim nee yáarianakëhui?,
ti jiaahua jü Señor,
éntok, ¿jáichinakësa jü ín at jimyórenakëhui?
50 ¿Jatchu kaa ínapo sïmeta juka ayúkamta yáala jäku?
51 'Të emëe —ti ámeu jiaahua jü Esteban— jíbem ínel kaa
Diosta noki jíkkaij báare, huame Diosta kaa täyame bénasi,
éntokem áme bénasi jiápsa. Jíbem enchim yoiyöhuam
bénasi mamachi.
52 ¿Jábe profétatasum kaa jiókot yáuhuak huame enchim
yóyöhuam? Bempo huaka tua lútüriata joamta yebíjnake
bétana bannaataka nokakame súuhuak. Én éntok, huákäi
yepsak, eme yäurata mámpo ä yéchaka ä mëtebok.
53 Eme jume Diosta ángelesim mampo leyta mabétaka
júnem kaa ä nésau páman kaate.

Jü Esteban sussutti máahuakä mëhuak

54 Íkärim jíkkajaka, jü Estebantau öómteka támim
kumeka tahuak.
55 Të jü Esteban, Espíritu Santota at anë béchïbo,
téhuekau reémtéka juka Diosta ujyóoria bitchak, éntok
juka Jesústa Diosta bátam bétana huéekamta.
56 Huanäi ínel jiaahua:

—¡Juyú! Áman téhuekapone juka Yoremta Üusi
titéhuaakamta Diosta bata bétana huéekamta bitcha.
57 Të bempo emo naka páttiaka, kusisi cháchayeka áu
huántek.
58 Huaärim ä buíseka, jum puéblopo yeä nuksájaka,
áman päkun ä mamáataitek ä mëbáreka. Jume ä

nätuakame éntok, juka bem sanko béppa huemta jóiyak, senu yorem jübua yötumta, Saulo téamta, guokpo ä jóiyak ä suaya ïaaka.

59 Huanäi jü Esteban mamáahuaka ínel Diostau buaanak:

—Señor Jesús, ín jíapsine em mampo yétcha, aké ä mabeta.

60 Huanäi tónommia kíkteka, kusisi chayeka ínel jiaahua:

—Señor, íkäi kaa tühuata am yáakä násuk junne, Akë am jiokore.

Ínëli jíaka muukuk.

8

Saulo jume Jesucrístota súaleme guók jájasey

1 Saulo éntok, ámemak ä türek Estebanta mënä bétana.

Huäri taahuarit jume Jesucrístota súaleme buéresi guokjájja táitek jum buere joära Jerusalémpo. Huanäi sïme áachim chíbejtek jum Judéapo éntok Samaria buiärapo, të jume apóstolim jíba kaakum sájjak.

2 Huate yorémem tü jiápsekame juka Estebanta maäk, éntokim tüisi ä buan-riak.

3 Saulo éntok, jíba bénasi jume Jesucrístota súaleme guok jájjasei jóahuat kikkibákeka; oóhuim éntok jaámuchim júne áma yeu huiikei am huíksimeka cárceliu am toij báreka.

Jü tü nooki Jesucrístota bétana huéeme jum Samáriapo nókhuak

4 Të jume Jerusalémpo yeu tennékame juka Diosta tü nooki kia jak bem katë páman ä noksakai.

5 Felipe, ket ámemak aneïhui, jum senu pueblo Samariau bíchaa siika ámani Crístota bétana ámeu noktáitek.

6 Huanäi jü génte au nau yayájaka, sïme jü Felípeta nokáubet suaka ä jíkkajai, juka kaa jaibu johuamta ä joäu bíchaka.

7 Bueïtuk juebena géntem diáblom ámet kimúlatukäu tútüriai. Huámëi diablom éntok, kusisi chayeka ámet yeu sásakai. Entok juebena genteta káraktilamtaka, éntok lolöimtaka junne tútüriai.

8 Júnëli béja huämi puéblopo sïme tüisim al-léaka jiápsai.

9 Senu yoreme áma aaney Simmom téaka, bannaataka juka móriata tekipánoaka huämi puéblopo, éntok juka genteta Samáriapo jometa baítáttähuakä, buere jita au täya tíaka.

10 Sïmetaka at suaka ä jíkkajai, ríikom éntok polóobem junne, ínel jíaka:

—Ï yoreme tua juka Diosta útteara jípure.

11 Tüisim ä nok jíkkajai, bueïtuk móriay bínhua táapo
am bäitáttähuai.
12 Tëm ä susualek juka tü nokta Felípeta ámeu nokako,
Diosta bem jiápsipo nésaunake bétana, éntok Jesucrístota
téhuam bétana, oóhuim éntok jaámuchim júne emo
batötebok.
13 Huanäi jü Simmom kéchä súsualeka au batötebok.
Huanäi jü Felípetamak naa hueetáitek, huame señáalim
kaa jaibu johuámmet guómtilataka ä mabéttuanake.
14 Jume apóstolim buere joära Jerusalémpo aneme
jünéaka jume Samáriapo joomem ket juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta am mabétakähui, Perota éntok
Juántam áman jaásek.
15 Ámanim yájaka Diostau buaanak jume Samariapo
joomem tü nokta súsualekammet juka Espíritu Santota
ayunakë béchïbo.
16 Bempo juka Señor Jesústa súaleka emo
batötebolatukai, të jü Espíritu Santo ketune kaabetau
jee kom yuumai.
17 Huanäi juka Perota éntok juka Juanta choápo áme
béppa mámtek, jü Espiírtu Santo ámeu kom yuumak.
18 Huanäi jü Simmom jume apóstolim bíchaka jü gentetat choápo béppa mámteka juka Espíritu Santota am
mabéttuayo, tómita am makróktaitek
19 ínel ámeu jíaka:
—Nechem kéchä makka júkäi uttearata, éläpone ínapo
ket jábetat choápo béppa mámtek juka Espíritu Santota ä
mabéttuanake.
20 Huanäi Peero ínel au jiaahua:
—Jü em tommi emo beu kaitäpo tahuánake, bueïtukë
juka Diosta yore mikäu tómiay jíjinuhuä bénasë eiya.
21 Ï tékil kaa emo béchïbo näikiari, bueïtuk jü em jíapsi
kaa türi Diosta bíchäpo.
22 Émoë jíapsi kúaktia kaa tühuata em éä béchïbo.
Dióstahuë buaana, jamak júne enchi jiókorinake em juëna
éerim béchïbo.
23 Bueïtukne jüneiya sïkara chibúraapo bénaku em
anëhui, kaa türiku, éntok juka juënaraata peréesota
súmatuka bénasi enchi jípurëhui.
24 Huanäi Simmom ínel ä yómmiak:
—Ino béchïbem Señortau oraciompo buan-ria juka
enchim inou nokákäu kaa inou huéenakë béchïbo.
25 Chúkula jume apóstolim juka Jesucrístota yákäu bem
bíchakäu bétana noksuka, éntok Diosta noki bétana,
yeu sájaka jum Samaria buíaräpo juebena puéblom

bëkatana juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta noókak. Huanärim júchi nóttek Jerusaléniu bícha.

Jü Felipe éntok jü yoreme Etiopíapo joome

26 Chúkula, jü Señorta ángel Felípetau yepsaka ínel au jiaahua:

—Jum suriu bíchë huéiye, jü böo Jerusalémpo kom bökamtachi, pueblo Gazä téäu bíchaa huémtachi.

Ïri ájäria jü böo jum juya ániapo áman huéeme.

27 Huanäi Felipe áman bíchaa siika. Jum ä huë páman éntok, senú yoremta Etiopíapo jometa bitchak. Ïri yoreme eunuko ti téttehuaahuai. Áapo buéresi tékiakai, jum Etiopíapo jámut yäut, Candace téamta, tomi suayai, të Jerusaléniu aaney áman oraciompo Diostau nok báreka.

28 Ïri yoreme nóttilataka hueiyei ä buíaräu bícha. Ä carropo yejsímeka jü libro profeta Isaíasta jïojtekäu noksimei.

29 Huanäi jü Espíritu Santo Felípetau ínel jiaahua:

—Jü karohuë rukte.

30 Huanäi jü Felipe au rúkteka juka nokta jíkkajak jum Isaíasta libropo ä nokähui. Huanäi ä temajek:

—¿Játchë at jüneiya jü em nokäubechi?

31 Huä yoreme éntok, ínel ä yómiak:

—Ëe, ¿jachisune at júnenake, bueïtuk kaabe nee ä téjhua mátchi?

Huanäi Felípetau noókak áma ä jämuka áa náapo áa yejte sáhueka.

32 Huä jïojteri ä noksímëu éntok, ínel jiaahua:

Kabarata bénasi mëboka huériuhuay.
Juka kabárata síkahuakä kaa áa buanä bénasi, kaa jíalek.
33 Ä tü yóremtukänásuk júne jiokot jo súuhuak,
éntok kaa lútüriata yáariahuak.
¿Jábesu huame at yeu sákariam bétana noknake jäni?
Bueïtuk ímï buíapo ä jíapsi úhuaahuak, tiahua hua jïojteri.

34 Huanäi jü eunuko titéttehuaahuame Felípetau ínel jiaahua:

—Nechë tejhua, ¿jábeta bétanasu íkäi nooka jü profeta, áa bétana o jábe táabuik bétana?

35 Huanäi Felipe jïojterita ä nokäumak au ä naatek juka tü nokta Jesústa bétana huemta.

36 Huanäi huam bäam ayúkä páman kateka jü eunuko titéttehuaahuame ínel jiaahua:

—Imi bäam aika, ¿játchune kara imi batöhua?

37 Felipe ínel au jiaahuak:

—Anáka chikti em jíapsimak enchi ä súaleyo.

Huanäi hua yoreme ínel ä yommiak:

—Jéehui, ínapo ä súale juka Jesucrístota Diosta tua ä Üusitukähui.
38 Huanäi juka carrota kéchateboka, kom chéptekam náuhuichika bäau kiímuk. Huanäi Felipe ä batöak.
39 Huam bäpo yéu am sájak, jü Señorta Espíritu juka Felípeta sékäna bíchaa nuksiika. Jü eunuko éntok, kaa júchi ä bitchak, të al-leaka júchi ä böo nüka.
40 Jü Felipe éntok, jum Azótöpo aneka jünëak. Huanäi jum puéblom bëkatana huerámaka juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta nookai. Júnensu pueblo Cesareau yépsak.

9

Saulo Diostau bíchaa jíapsi kúaktek
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)
1 Saulo éntok, jíba bénasi huame Señorta súaleme suabáreka eiyai. Kíalïku hua tiöpopo chë nésauhuemtau siika,
2 jiösiata áu mak iäka útteata ä máknakemta Damascopo judíom nau yayajäpo kibákbáreka jume tü nokta Jesucrístota bétana huemta súaleme áma járiubáreka, am pereesoteka buere joära Jerusaléniu am huéria béchïbo, oóhuim, éntok jáamuchim junne.
3 Të béja böot huéeka, huam pueblo Damascou jëla ä huéi, sej chukti téhueka bétana jü machiria útteaka kom sika, nate chíkola ä machíriak.
4 Huanäi Saulo buíapo huétchek, éntok senuk au nokamta jíkkajak ínel jíamta:
—Empo Saulo, ¿jatchíake nee guokjájase?
5 Huanäi Saulo nátemajek:
—¿Jábesaë empo, Señor?
Huäri éntok, ínel au jiaahua:
—Ínapone Jesús, hua em guokjájasëhui. Kíalë émpöisu kökosi emo johua, juka buesta sísïguok buahuita témmü bénasi.
6 Saulo éntok, mauj-rimmea au yoaka ínel jiaahua:
—Énsu Señor, ¿jítasune yáanake?
Jü Señor éntok, ínel au jiaahua:
—Yejtékë áman pueblou huéiye. Huämïrë téjhuaana jita em yáanakëhui.
7 Jume yorémem Sáulotamak katëu éntok, tüisi guómtek juka nokamta jíkkajaka të kaábeta bíchaka.
8 Huanäi Saulo yejteka au puj étapok jiöbe, të kaa bíchaka taahuak. Huanäi jume áamak katéïhuim mampo ä buíseka ä nuksájjak jum Damascou bícha.

9 Huämi aaneka baij táapo kaa bíchaka, kaa jïbuäka,
éntok kaa jëyeka.
10 Damascopo éntok, senu yoreme Jesucrístota súaleka
jóakai Ananías ti téhuakä, huáahuï Señor au yeu machíriak
tenkupo bénaku, éntok ínel au jiaahua:
—¡Empo Ananías!
Áapo entok ínel ä yommiak:
—Imne aane, Señor.
11 Huanäi jü Señor júchi ínel au jiaahua:
—Huä böo Derecha ti téhuaakamtau bíchë huéiye.
Huanärë Judasta jóapo senu yoremta nátemaje Társopo
jometa, Sáulo ti téhuakämta. Áapo oraciompo Diostau
nooka éëni,
12 éntok senu yoremta Ananías ti téhuakämta, tenkupo
bitchak au kibákeka choápo béppa at mámtekamta júchi
ä bínnakë béchïbo.
13 Íkäi jíkkajaka Ananías ínel jiaahua:
—Señor, juebénakam nee ettéjhuariala ïri yoremta
bétana, jáchin machisi huaka kaa tühuata jume enchi
súalemmeu ä yáakä bétana jum Jerusalémpo.
14 Én éntok imï äbo yebísise útteata máktaka jume
tiöpopo tékiakammeu nésauhueme bétana sïme huame
enchi yöreme peréesoteka am huéria báreka.
15 Të jü Señor ínel au jiaahua:
—Ámanë huéiye, bueïtukne júkäi yoremta yeu púala ino
bétana ä noknakë béchïbo, jume judíommehui, éntok kaa
judíommeu junne, éntok bem réyimmehui.
16 Ínapone au ä yéu machírianake sïmeta ä jünérianakë
béchïbo jáchin machisi yuun jiókot máchiraata ä
bínnakëhui nee ä súalekä béchïbo.
17 Huanäi Ananías áman siika jum Sáulota anëhui. Au
yepsaka, choápo béppa at mámteka, ínel au jiaahua:
—Empo Saulo ín hermáano, jü Señor Jesús, hua böot em
huë páman emou au yeu machíriakame, nee äbo emou
jaásek júchi bénasi enchi bínnakë béchïbo, éntok juka
Espíritu Santota émot ayúnakë béchïbo.
18 Huanäi seep puj beata bénaka sóokteka kom huáttek,
ínëli júchi bíchaka taahuak. Huanäi Saulo kíkteka
batöhuak.
19 Chúkula béja jïbuäka júchi úttëutuk. Huanäi
jaiki táapo jäni jume Jesucrístota súaleme Damascopo
jóakammak taahuak.

Saulo jum Damascopo noókak

20 Huanäi béja Saulo jum judíom nau yayajäpo jume
géntemmeu noktáitek juka Jesústa tua Diosta Üusi tíaka.

21 Sïme jume ä jíkkajakame at guómteka tahuak, éntokim ínel jiaahua:
—¿Jatchu kaa ïri yoreme ínel jum Jerusalémpo jume Jesústa súaleme guokjájaseïhui? ¿Jatchu kaa ïri hua äbo yepsaka am peréesoteka am huéria báareïhui jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme mampo am joa báreka?
22 Të Saulo chëhuasu kaa májhueka ámeu nooka, am jünéetuaka juka Jesústa Crístotukähui Diosta yeu púari. Júnëli jume judíom Damascopo jóakame béja kaachin anmáchiakai.

Saulo judíom mampo au yeu huikkek

23 Juebena taáhuarim simsuk, jume judíom nau ettéjhuakä juka Sáulota mëbábarek,
24 të áapo ä jüneriak. Taáhuarit tukáarit naabúrujtim jum puértampo pueblou kíkimuhuäpo ä jójottuai ä mëbáreka.
25 Të jume Jesucrístota súaleme jum buëuru huäripo ä yéchaka, tukáapo jü taapia yari puéblota chíkola bökamta huáitana kömä yétchak. Júnëlim áma yeu ä huikkek.

Saulo Jerusalémpo aaney

26 Saulo Jerusaléniu yepsaka jume Jesucrístota súalemmeu rúkteka ámemak anbáarei jiöbe, të sïme ä majhuëi kaa jünéaka áapörik béja juka Jesucrístota súalëhui.
27 Të júnentaka júne Bernabé áman ä nuk sika jume apóstolimmeu ä täyatebok, am ettéjhuariak jachin Saulota Señorta bíchakähui jum böochi, éntok jachin Señorta áapöriku, Sáulotau, ä nokákähui, éntok jachin áapörik, Sáulota, kaa májhueka Jesústa bétana géntemmeu ä nokákähui jum Damascopo.
28 Huanäi jübua Saulo Jerusalémpo taahuak, éntok ámemak naa hueetáitek.
29 Kaa májhueka Señorta bétana nookai jume griego nókammak ettéjhuakä, éntok ámemak nok nássuaka. Të ímëi jachin ayuka bem ä mënakeu jaríai.
30 Huame hermáanom éntok, íkäi jüneriakam Sáulota buere joära Cesareau tójjak, huämi éntokim buere joära Tarsou bíchaa ä bíttuak.
31 Huanäi huámechi taáhuarimmet jume Jesucrístota súaleme jum Judea buíaräpo, Galiléa buíaräpo, éntok Samaria buíaräpo aneme yantelakam al-leaka jiápsay, éntokim chëhuasu óusi eiyay. Diosta yörekam jiápsay, éntokim Espíritu Santota úttiäray chëhuasu emo büruriay.

Eneas káraktilataka türiak

32 Peero jume Jesucristota súaleme bëkatana huerámaka
jume pueblo Lídapo jóakammeu ket nóitek.
33 Huämi senu yoremta bitchak Enéas ti téhuakamta,
guojnaiki huásuktiapo kökoreka bökai, bueïtuk
káraktilatukai.
34 Huanäi Peero ínel au jiaahua:

—Empo Eneas, Jesucristo em kökoa bétana enchi tüte.
Yejtekë em at böyëu tóboktia.

Huanäi Eneas sep yéjtek.

35 Ínëli sïme pueblo Lídapo jóakame ä bitchak, éntok
jume pueblo Saronpo jóakame, éntokim juka bannaataka
bem súalëu tójaka juka Señorta súaleka taahuak.

Dorcas múkuka júchi jíabitek

36 Huámechi taáhuarimmet jum pueblo Jópë teäpo senu
jámmut aaney Jesucristota súaleka Tabítä ti téhuaka,
griego nokpo Dórcas tíau báare. Ïri jámmut jíba tühuata
joaka jiápsai jume jiókot éame aníaka.
37 Júnaksu éntok huámechi taáhuarimmet Dorcas kökori
huécheka muúkuk. Chúkula jü ä takahua úbahuaka jum
kari senuk béppa kátekäpo tékhuak.
38 Jü pueblo Jópë tíame Lidau kaa mekka taahuai jum
Perota anéïpo. Huanäi jume Jesucristota súaleme jünéaka
áapörik áma anëihui, guoi yorémemim au jaásek ínel au
jiáu nésauhueka:

—Láutë äbo huéiye ímï pueblo Jópehui.

39 Huanäi Peero ámemak siika. Áman ä yepsákim jum
kariu takáhuata bökäu ä nuk kiímuk. Huanäi sïme huame
jámut jókoptulam áa chíkola tápunaka sóoti buaanai,
éntokim huaka sánkota Dorcasta ketune jiápsaka ä supe
yáarim ä bíttuak.
40 Huanäi Peero sïme huame áma aneme yeu sákatuaka,
tónommia kíkteka Diostau oraciompo nookak. Huanäi
huaka mukilata bíchaka ínel jiaahua:

—Empo Tabita, yejtëe.

Áapo éntok pujteka, Perota bíchaka, yéjtek.
41 Huanäi mampo ä buíseka ä kétchak. Huanäi jume
hermáanom éntok jámut jókoptulam núnuka bem bíchäpo
ámeu ä kétchak jiápsamta.
42 Ïri sïme jü pueblo Jópepo jüneriatuk. Huanäi
juebénakam Señorta súaleka taahuak.
43 Büru taahuarimpo huämi pueblopo taahuak, Peero,
senu yoreme huaka beata búabualkotemta jóapo, Simmom
ti téhuakame.

10

Peero éntok Cornelio

1 Jum Cesarea puéblopo senu yoreme Cornéliö ti téhuaka
jóakai, sontaróapo senu batallón Italiana ti téhuaakapo
capitántaka.
2 Huäri yoreme tüisi tü yóremtukai, Diosta yörei, éntok
sïme ä familiahua junne. Jume judíommeu yún tómita
lilimojnay, éntok chikti táapo oraciompo Diostau nonokay.
3 Séjtul kuptei, bájim jiai jäni, tenkumta bénasi éaka
machisi juka Diosta ángel bitchak jum ä anëu au kibákeka,
ínel au jíamta:
—¡Empo Cornelio!
4 Júnëli au ä jiai Cornelio éntok, tua at puseka taahuak
tüisi guómtilataka. Chúkula béja ínel au jiaahua:
—¿Jáchisë jiaahua, Señor?
Jü Diosta ángel éntok, júchi ínel au jiaahua:
—Huä oraciompo Diostau em nókähui, éntok limojna em
yáari póobem béchïbo, Diosta bíchäpo türi.
5 Láutë áman pueblo Jópe téäu yorémem jaáseka
Símonta am núnutua, jú Peero ti ket téhuakamta.
6 Áapo senu Simmom huaka beata búabualkotemta jóapo
aane, bahue mayoat jóakame. Huäri enchi téjhuaanake jita
em yáanakëhui.
7 Juka Diosta ángel simsuk, Cornelio guoi yorémem ä
sáuhuëhuim núnnuk, éntok huépul sontarota tüisi Dios
huáatemta éntok át ä jiapsekähui.
8 Huámëi sïmeta huaka ä bíchakäu éntok ä jíkkajakäu
am ettéjhuariasuka áman pueblo Jópë téäu am jaásek,
Simmom Perota anéïhui.
9 Yokóriapo ímëi yorémem béja hua pueblo Jópë téäu
kaa mekka katéi, tua lúl-la káteko Peero kárit bem áma
kókocheú jikáu jämuk oraciompo Diostau nók báreka.
10 Huanäi tüisi tébäureka jïbuä báarei, të juka
buähuamta kee buasei, tenkumta bénasi éaka jita bitchak.
11 Kia sábanam bénam naiki eskinapo huitérekame
téhueka bétana kom huéeme bitchak.
12 Huämi sábanam bénaku huikíchim, éntok bakóchim,
éntok sïme animáalim náikim guókekame kaatei.
13 Huanäi senuk au nokamta jíkkajak ínel jíamta:
—Peero, júmëi animáalimë súaka am buäye.
14 Të Peero ínel ä yómmiak:
—¿Jatchíaka, Señor? Ínapo jauhuey júne Diosta bíchäpo
jaiti machik kaa buäla.
15 Huanäi júchi ínel au jíamta jíkkajak:
—Juka Diosta tütekahui katë jaiti máchï tíiya.

16 Ïri báisi nat chätuka au kom yúmak. Huanäi huame
sábanam bénaka júchi téhuekau jikáu nóttek.
17 Huanäi juka Perota jü ä bíchakäubet kaa ä al-leai
jítasu bénak huákäi nokbárëihui, jume yorémem Cor-
neliota bétana au jaahuakame juka Símonta jóa nátemajeka
kateme jü kári puertau yájjak.
18 Huanärim áman yájaka kusisi nokaka nátemajek
senuk Simmom ti téhuakamta áma anë bétana, ket Peero
ti téhuakame.
19 Të juka Perota hua ä bíchakäubet ketune kaa ä al-leai,
jü Espíritu Santo ínel au jiaahua:
—Baij yoremem im enchi jaría.
20 Kömë siká ámemak huéiye kaítat jachin éaka, bueïtuk
ínapone emou am jaásek.
21 Huanäi Peero ámeu kom siika huame yorémem
Cornéliota au jaásekäumehui. Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Ínapone ájäria jü enchim jaríähui. ¿Jítasem nübok?
22 Bempo ä yómmiak:
—Jü capitán Cornélio äbo itom jaásek, ïri yoreme tü
yóreme éntok Diosta yöre íkäi sïme jume judíom ä tü
éttejhua, éntokim ä nakke. Senu Diosta ángel ä téjhuak
enchi ä núnutebo sáhueka ä joau enchi hueë ïaaka.
23 Huanäi Peero kariu am kimaka, áma am tahuáriak
áamaki huäri tukarichi. Yokóriapo béja ámemak siika,
éntok huate hermáanom Jópepo joome.
24 Júchi yokoriapom béja Cesareau yájjak. Huämi Cor-
nelio am boobíchaïhuii ä huahuájim éntok amiigom ä
nákëhuim áman nau núnulataka.
25 Juka Perota ä joau yepsak, Cornelio au yeu siká ä
mabétak, éntok tónommia kíkteka ä yörek.
26 Të Peero ä kétchak ínel au jíaka:
—Kíktë. Katë inou mújmujte. Ínapo ket emo bénasi
yoreme.
27 Huanäi au noksímeka, kariu kibákeka juebena géntem
áma nau yáij-lame téuhuak.
28 Huanäi ínel ámeu jiaahua:
—Eme jüneiya itom jume judíom, hua itom boojóriäu
béchïbo, kaa ä türiakähui jume kaa judíommak itom ito
türinakëhui, éntok bem joau itom kíkkimunakëhui. Teé én
jü Dios nee téjhuak íkäi ínëli huemta au tü yáak tíaka, itom
kaachin ito érianakë béchïbo.
29 Kíalïkune téjhuaahuaka sep äbo siika kaachin éaka.
Én éntokne jünee péiya jita béchïbo ín äbo núnuhuakahui.
30 Huanäi Cornelio ínel au jiaahua:
—Naiki taáhuarim huéiye ínapo imi ín jóapo aneka
ayúunai, éntok kupteu bícha, ínneak jäni, nee Diostau

oraciompo nokayo, itom ä boojóriä bénasi, senu yoreme béloj tópapäti anemta sánkoka inou au yeu machíriak.
31 Huanäi ínel inou jiaahua: “Empo Cornelio, hua Diostau oraciompo em nokähui, éntok hua em limojna yáari póobem béchïbo Diosta bíchäpo türi.
32 Láutë áman pueblo Jopë téäu yorémem jaaseka Símonta am núnutua, huaka ket Peero ti téhuakamta. Áapo senu Simmom huaka beata búabualkotemta jóapo aane, bahué mayóat jóakame. Huäri äbo yepsak enchi téjhuanake jita em yáanakëhui.”
33 Júnëline sep áman enchi jaríutebok. Én éntoke itou yépsak. Tüisite enchi ä baisauhue. Ente sïme imi aane Diosta bíchäpo enchi nok jíkkaij báreka sïmeta juka Diosta enchi itou nok iähui.

Peero jume Corneliota jóapo anemmeu nookak

34 Huanäi Peero ínel ámeu jiaahua:

—Én ál-lane jüneiya lútula huëpo juka Diosta sïme yorémem nánancha ériähui,
35 éntok jita naciónpo ä jométuk junne juka ä yöremta éntok tühuata joamta ä nákëhui.
36 Dios juka Jesucrístota jume Israelítammeu kom bíttuak, huaka sïmem béppa nésauhuemta, ámeu ä nok ïaaka yanti jíapsihuamta bétana.
37 Eme béja tüisi ä jüneria huaka judíom buíaräpo sïme át yeu sikamta jum Galiléa buíaräpo naateka juka Juanta jume géntemmeu noksuko éntok am batösuko.
38 Éntokem jüneiya kétchi jachin Diosta Jesús Nazaretpo jometa Espíritu Santota útteara ä mikákähui, éntok jachin áapörik huaka tühuata josúkähui jum náasä sikäpo, éntok huame diáblota mampo aneka kökoreme ä tütekähui. Íkäi johuai bueïtuk Dios áamak aaney.
39 Ítapote sïmeta juka Jesústa yáakäu bitchak, kia huam Judea buíapo éntok Jerusalén puéblopo junne. Chúkula éntokim kúrusichä popónaka ä mëak.
40 Të Dios júchi ä jíabitetuak baij taáhuata huéeyo, éntok itou yéä machíriatuak.
41 Kaa sïme géntemmeu au yeu machíriak, itou jíbba, huame bannaataka Diosta yeu púari én áa bétana nok ïaahuame. Ítapote kókoolam násuk ä jíabitesuk áamak jïbuäk, éntokte áamak baa jëka.
42 Éntok itom téjhuak géntemmeu itom nok sáhueka, juka Diosta Jesústa ä yäut yéchakä bétana jume jiápsammet nokta ä chupa ïaka, éntok jume kókkolammechi.

43 Éntok chë bannaataka ket sïme jume profétam ïri
Jesústa bétana noókak sïme jume ä súaleme bem Dios
bejrimmet bem jiókorinä tíaka.

Jü Espíritu Santo jume kaa judíommeu júne kom yuumak

44 Ketune juka Perota ámeu nokaisu, jü Espíritu Santo
sïme huame ä nok jíkkajammeu kom yuumak.
45 Huame Israelitam Jesucrístota súaleme Perotamak
áma yáij-latukäu éntok, at guómtilamtaka taahuak juka
Espíritu Santota ket huame kaa judíommeu júne kom
yumák tíaka.
46 Júnëlim ámet jüneiyai juka Espíritu Santota ámeu kom
yumákä bétana, täbui nokpo am nokái am jíkkajaka, éntok
buéresi Diosta am úttileyo.
47 Huanäi Peero ínel jiaahua:
—¿Jatchu jábe ára ëe támeu jiaahua ímëi yorémem emo
batönakë béchïbo? Bueïtuk jü Espíritu Santo ámeu kom
yuumak itou kömä yúmakä bénasi.
48 Huanäi Jesucrístota bem súalekä béchïbo am batö
nésauhuek. Chúkulam Perotau nookak elapo jaiki tápo
júne ámeu ä tahuá sáhueka.

11

*Peero ä tékil ministerio jume Cristota sualhuäpo nau
animmeu ä ettejhua buere joära Jerusalénpo*

1 Jume apóstolim, éntok jume huate hermáanom Judea
buíaräpo anéïhuim, juka noktam jíkkajak kaa judíomtaka
junne ket juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta
súalekähui.
2 Huanäi juka Perota júchi Jerusaléniu yepsak, jume
judíom Jesucrístota súaleme ä béj-reka nookai.
3 Akim ä temajek:
—¿Jatchíake huame kaa ito bénasi judíommak aaney,
éntoke ámemak jïbuäk?
4 Huanäi jü Peero ä naatekäpo naateka sïmeta huaka áma
yeu sikamta am ettéjhuariaka, ínel jiaahua:
5 —Ínapo jum pueblo Jópë teäpo aaney, huanäine Diostau
buanaka tenkumta bénasi éaka jita bitchak. Huämïne
kia jita buëuru sábanam bénam bitchak téhueka bétana
kom huéme, naiki eskinampo huitérekame, inou kom
nóinoiteme.
6 Huanäine am bíchaka jítasu áma ayuk jäni ti éaka
ámet suúhuak. Júmëisune animáalim náikim guókekame
júyapo joomem áma bitchak, éntok bakóchim, éntok
huikíchim.

7 Huanäine senuk ínel inou jíamta jíkkajaka: “Peero,
ímeí animáalimë súaka am buäye.”
8 Tëne ínel au jiaahuak: “Ëe Señor, ínapo jauhuey júne
juka Diosta bíchäpo jaiti machik kaa buäla.”
9 Huanäine júchi ínel inou jíamta jíkkajak: “Juka Diosta
tü yákähuë kaa jaiti máchï tíiya.”
10 Ïri báisi nat chätuka inou ayúak, huanäi sep huame
sábanam bénaka júchi téhuekau jikáu siika.
11 Huanäi huämi orapo baij yorémem jum jóapo ín anëpo
yájjak, pueblo Cesarea bétana áman jaataka nee jaríu
sáihuaka.
12 Huanäi jü Espíritu Santo ámemak nee huee sáuhuek
kaítat jachin éaka. Imey busan hermáanom éntok, ínomak
sájjak. Sïmetakate senu yoremta jóapo yájjak.
13 Huäri itom ettéjhuariak jachin juka Diosta ángel ä
jóapo huéekamta ä bíchakähui ínel au jíamta: “Yorémeme
áman pueblo Jópë téäu jaase. Simmom Peero ti
téhuakamtam núnunake.
14 Áapo enchi téjhuanake jachin em emo jínëunahuëhui,
enchi éntok sïme em familia.”
15 Ínëli nee ä ettéjhuariasuk, ínapo ámeu noktáitek.
Huanäi sep jü Espíritu Santo ámeu kom yuumak itou kömä
yúmakä bénasi júnak jübua ä naateyo.
16 Huanäine hua Señorta nokibeu huáhuaatek ínel
jíamtahui: “Jü Juan bäammey yore batöak, të Dios täbuiasi
enchim batönake juka Espíritu Santota enchimmeu kom
yumátuaka.”
17 Juka Diosta junëli nánancha itom ériaka bempörim
juka Espíritu Santota makkak, ket itom ä mikakä bénasi
Jesucrístota itom súaleko, ¿jábesa ínapo Diosta béj-reka ín
huéenakë béchïbo?
18 Huanäi jume hermáanom buere joära Jerusalémpo
aneme íkäi jíkkajaka nok yáatek, éntokim Diosta úttileka
taahuak ä yáari béchïbo ínel jiaka:
—¡Júnëli ket Dios huame kaa judíommeu júne juka bem
jíapsi kúaktinakeu ámeu yumátuak yu jíapsihuamta am
jájamnakë béchïbo!

Jume Jesucrístota súaleme pueblo Antioquíapo aneme

19 Juka Estebanta mësuak jume huate Jesucrístota
súaleme guok jájataitiak. Huanäi huate maujhueka ténnek
Fenícia buiärau bícha, isla Chipreu bícha, éntok Antio-
quíau bícha. Ámanïrim juka tü nokta Jesucrístota bétana
huemta nookai, teé judíommeu jíbba.
20 Të huate Jesucrístota súaleme Chíprepo jométaka,
éntok Cirénepo jométaka, jum Antioquía pueblou yájaka

béja kaa judíommeu júne ä noókak juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta.
21 Jü Señorta uútteara ámet ayukai, kíalïku juebénaka juka bannaataka bem súalëu tójaka juka Señorta súaleka taahuak.
22 Jume Jesucrístota súaleme Jerusalémpo anéïhuim íkäi jíkkajaka juka Bernabeta jum Antioquíau jaasek.
23 Bernabé áman yepsaka ä bitchak juka jachin machisi juka Diosta tühuata ámeu yáalatukähui. Huanäi tüisi alléaka taahuak, éntok sïmemmeu noókak bem jíapsi tutti yécharika Señorta éä páman am katchahueka.
24 Bueïtuk áapo, jü Bernabé, tü yóremtukai, éntok jü Espíritu Santoy tapuniakai, éntok chikti ä jíapsimak Señortat éiyay. Júnëli juebena géntem jíapsi kúaktituak Señortau bícha.
25 Chúkula Bernabé pueblo Tarsou bíchaa siika Sáulota áman jaríuseka. Huanäi ä téaka Antioquíau bíchaa ä nuk siika.
26 Ámanïrim jume Jesucrístota súalemmak aanek huásuktiapo, juebena genteta majtíaka. Huämi Antioquíapom këwhile huëpo cristiánom ti téhuatuahuak jume Jesucrístota súaleme.
27 Huámechi taáhuarimmet huate profétam Jerusalém bétana Antioquíapo yájjak.
28 Senu yoreme Agabo ti téhuaka, jume hermáanom násuk kíkteka, Espíritu Santota éäpo noókak buere tébaata sïme buíarat ayúnake tíaka. Huäri buere teba lútula huëpo siika rey Claudiota nésauhuë taáhuarimmechi.
29 Huanäi jume Jesucrístota súaleme Antioquíapo anéïhuim, hueepulaka bem yumäpo, huame Jesucrístota súaleme Judéa buiärapo aneme anía rókaka taahuak.
30 Júnëlim ayuka, juka ofrendata nau tójaka huame yoiyöturi Judéa buiärapo anemmeu jäbuekammeu ä bíttuak Bernabétamaki éntok Saulotamaki.

12

Jacobo mëhuak, Peero éntok, pereesotehuak

1 Huámechi taáhuarimmet jü rey Herodes huate Jesucrístota súaleme guokjájataitek.
2 Jacobota juka Juanta saayi ejparammea mëtebok.
3 Huanäi jume judíom al-léaka tahuák tíaka, juka Perota ket peréesotebok. Ïri yeu siika tua pajko táapo, jume páanim kaa levadúrakame buabuähuä táapo.

4 Të jü rey Herodes juka Perota cárcelpo yéchatebok
dieciséis sontarom ä suáyatuaka, ínel éaka, chúkula pa-
jkota chúpuk puéblota bíchäpo yéä tóij báreka.
5 Júnëli jü Peero páttiatukai éntok tüisi suáyahuai,
teé jume Jesucrístota súaleme jíba Diostau oraciompo ä
nok-riay chikti bem jíapsimaki.

Dios juka Perota jum cárcelpo yeu simtúak

6 Yokoríapo juka Heródesta jum puéblota bíchäpo yéä
tóijnakei, huäri tukáarit Peero kotchei guoi sontarom
násuk bökari, guoi cadenammea súmataka. Huate son-
tarom éntok, puértapo jäbueka cárcelta suayai.
7 Huanäi sej chukti jü Diosta ángel áma yepsaka,
juka cárcelta machíriaka, jü Perotat sánäpo mámteka ä
bússaka, ínel au jiaahuak:
—Lautë yejte.
Huanäi jume cadenam mampo ámey ä súmatukau
bútteka kom huáttek,
8 Jü ángel éntok ínel au jiaahua:
—Emoë huikojtua, éntoke em berä bochampo guókte.
Juka Perota au bochátuasuk jü ángel ínel au jiaahua:
—Jínteke ino sáu huéiye.
9 Huanäi Peero ángelta sáu yeu siika, kaa jünéaka tua
ä lútüriatukähui juka ángelta joähui. Kíal ä tenkutukä
bénasi ä ériai juka ä bíchähui.
10 Te jume sontarom bat jäbuekame huam sájaka, éntok
júchi huam jëla jäbuekame huam sájaka, sísïguok puer-
tauhuim yájjak böóu yeu kathuäpo. Huanäi hua puerta
au étapok. Huanärim yeu sájjak. Chúkula senu cálleta
sákasuka jü Diosta ángel áapolaik tösiika.
11 Huanäi Peero jünéaka ínel ëeak:
—Én ál-lane jüneiya ä lútüriatukähui Señorta ä ángel
inou bíttuakähui Heródesta mampo nee ä jínëunakë
béchïbo, éntok hua sïme bétana judíom inou yáa bárëhui.
12 Ínëli éaka jü Peero Maríata joau bíchaa siika, jü
Juan Márcos téamta áiye, ámani juebena géntem nau
rúktilataka Diostau oraciompo nookay.
13 Áman yepsaka, juka puértata ä ponái, senu jámmut
beme, Ródeé ti téhuaka, áman yeu siika ä bit báreka ä
jábétukähui.
14 Të juka Perota nok tátäyaka, juka puértata kaa
étapoka, chikti ä al-léerimmak búitek áman huaijhua
bíchaa am téjhua báreka juka Perota jum puértapo
huéktíaka.
15 Huanärim ínel au jiaahua jü ili jámuttahui:

—¡Rokótuläe!

Të áapo ä lútüria tíiya ä ájäriatukähui. Të bempo júchi ínel au jiaahua:

—Kaa ájäria, ál-la jü ä ángelhua.

16 Të jü Peero áma huéeka jíba puértata poonai. Huanärim juka puértata étapoka ä bíchaka guómtek.

17 Të áapo mámammea séñata ámeu yáuhuak kaa am jíal sáhueka. Huanäi am ettejhuariak jachin juka Señorta cárcelpo yéä nuksikähui:

—Juka Jacobotem ettéjhuaria íno bétana éntok jume huate hermáanom.

Huanäi yeu siika sékäna bícha.

18 Yokóriapo yeu mátchuk, buéresi jiáihuai jume sontarom násuku, bueïtukim kaa jüneiyai jachin juka Perota jum cárcelpo yeu sikähui.

19 Huanäi jü rey Herodes ä jaríutebok. Kaa ä téihuak éntok, jume sontarom ä suáyaïhuim núnuteboka am temájek jatchíaka bem yéu ä simtúakähui. Kaa emo am jüneä tiai éntok, am súatebok. Chúkula jü Herodes Judéapo yeu siká, jum Cesaréau bíchaa áman joa báreka.

Heródesta mukúkä bétana huéeme

20 Jü Herodes huame géntem puerto Tiropo jomemmeu tüisi oómtei, éntok puerto Sidonpo jomémmehui. Huanäi bempo juka buähuamta reyta buíapo bem mabétä béchïbo au sájjak áamak ettejhua báreka. Huanärim Blástotamak emo nok tütek, hua rey Heródestau nésauhuemtahui, éntokim al-léaka jíapsirókaka au noókak.

21 Huanäi Herodes taáhuata am yéchariak nau am nunurókaka. Juka taáhuata yúmak, béja yörisi machisi sánkoteka huam ä nésauhuëpo yejteka ámeu noókak.

22 Huanäi jü génte ä úttileka ínel chaáyek:

—¡Ï nokame kaa kia jábe yoreme, áapo jü dios!

23 Huämi orapo jü Señorta ángel juka Heródesta kökori tátabek, bueïtuk Diosta bénasi au ä ériai tíaka, éntok Diosta kaa yörek. Huanäi buíchiatuka muúkuk.

24 Të jü Señorta noki jíba sïmekut nokhuai, éntok jume ä súalekame chëhuasu bürusakai.

25 Bernabé éntok Saulo, jukam nésauta chúpaka, buere joära Jerusalém bétana pueblo Antioquíau nóttek, Juanta huériaka Márcos ti ket tehuakamta.

13

Bernabé éntok Saulo bem tekil ministerio naatek

1 Jum pueblo Antioquíapo jume Jesucrístota súalemmakim aaney jume profétam éntok huate am

majtíame. Jume áma anéïhuim Bernabé, éntok Símon, Négrö tíame, éntok Lucio, pueblo Cirénepo joome, éntok Manaén jü Herodes Galiléa buiärapo nésauhuemtamak yötukame, éntok Saulo.

2 Séjtul ímëi ayúunaka entok oraciompo Diostau am nokayo, jü Espíritu Santo ínel ámeu jiaahua:

—Bernabetem nee yeu púaria, éntok Sáulota, hua tekia ín áme béchïbo näikiata bem yáanakë béchïbo.

3 Huanärim ayúunasuka éntok oraciompo Diostau noksuka, choápo áme béppa mámteka Diosta mampo am joaka áman am bíttuak.

Jume apóstolim isla Chíprepo noókak Jesucrístota bétana

4 Huanäi Espíritu Santota éäpo Bernabé éntok Saulo Seleuciau bícham sájjak. Huämïrim barcopo bäau huáttek isla Chípreu bícha.

5 Jum puerto Salamínau yájaka juka Diosta noki jume géntemmeu noókak jum judíom sinagogapo. Juan éntok, am aníasimeka ket ámemak huéiyey.

6 Huämi íslapom naa burujti sájaka Páfou yájjak. Huämïrim senu judío Barjesús ti téhuakamtau yájjak. Ïri móriäkai, éntok profeta aranókïchitukai.

7 Ïri móriära hua áma nésauhuemtamak aaney, Sergio Páulö téamtamaki. Ï Sergio Paulö éntok, tüisi koba súakai. Áapo, jü nésauhueme, juka Bernabeta núnutebok, éntok juka Sáulota, juka Diosta noki jíkkaij báreka.

8 Të jü móriära Barjesús, Elímas ti téhuakame, am béj-reka kíktek, juka nésauhuemta kaa Diosta noki sual ïaaka.

9 Huanäi jü Saulo, ket Páblo ti téhuakame, Espíritu Santoy tapunika, tua púipo ä bíchaka,

10 ínel au jiaahua:

—¡Empo aranókïchi, juëna yóreme, diáblota yoremia, sïme tühuata béj-reka huéeme! ¿Jatchíake jíba kaa ä tojja juka Señorta noki lútula huemta em kaa lútüriä tíähui?

11 Én éntok, jü Señor jiókot enchi yáanake. Kaa bíchake tahuánake. Jaiki táapë täata kaa bínnake.

Huanäi sep läuti kaa máchira au yuumak. Huanäi jábeta júne jaríai mampo ä buíseka ä huérianakemta, bueïtuk kaa bitchai.

12 Huanäi jü gobernador íkäi bíchaka, ä súaleka taahuak, bueïtuk hua yore majtíahuame Señorta bétana huémtat guómtek.

Pablo éntok Bernabé Antioquía Pisidiapom aanei

13 Pablo éntok jume áamak réjtëhuim isla Páfou barcopo
bäau huátteka jum pueblo Pérgehuim yeu yájjak Panfília
buíaräpo. Të Juan am tösiká buere joära Jerusaléniu
bíchaa nóttek.
14 Chúkula bempo jum pueblo Pérgepo yeu sájaka pueblo
Antioquíau bícham sájjak, Pisidia buíarähui. Huämïrim
jimyore táapo judíom nau yayajäpo kimuka áma joótek.
15 Huanäi juka Moiséjta ley noksúak, éntok jume librom
profétam jïojtekäu noksúak, jume áma tékiakame ínel
nokta ámeu bíttuak:
—Eme itomak huéerim, nokta türik jume géntemmeu
enchim nokmátchik huériätekem ámeu ä nooka ëni.
16 Huanäi Pablo kíkteka, mámammea séñata yáuhuak
kaa am jíal sáhueka. Huanäi ínel jiaahuak:
—Íkem nokta jíkkaja, eme Israelíitam éntok sïme jume
Diosta yöreme:
17 Jü pueblo Israelíitata Dios jume itom yóyöhuam
bannaataka kateme yeu púuhuak, éntok buëuru pueblosi
am yáuhuak ketune Egiptopo am aneyo, huam kaa bem
buíaräpo. Huämi buíaräpo yéu am nuksiika ä úttiärayi.
18 Dios cuarenta huásuktiapo see päria ániapo am
núnübuaka tüisi am ujük,
19 éntok guoi busan naciónim tejálek Canaán buíaräpo
anéïhuim, juka buíata itom yóyöhuam mak báreka.
20 Juka buíata am máksuka, naiki ciento cincuenta
huásuktiapo yäuram am jóariaka am sáuhuek, juka pro-
feta Samuelta yeu machíakäpo tajti.
21 Huanäi bempo reyta áahuak am sáunakemta.
Dios éntok, juka Sáulta reypo am yéchariak cuarenta
huásuktiapo, huaka Cis ti téhuakamta üusi, Benjaminta
huáhuairapo jometa.
22 Chúkula Dios jum tékiapo juka Saulta yeu jímmaaka,
Davidta reypo am yéchariak, huaka ínel áa bétana
ä nokákähui: “Davidtane jüneria sïme ín nésauhui ä
jonákëhui. Ïri yoreme hua tua ín türëu benna.”
23 Ïri Jesús ínel Davidta huáhuairapo jométukai, jü
Diosta tóboktiakähui jume Israelíitam ä jínëunakë béchïbo,
bannaataka ä nokakä bénasi.
24 Kee jee juka Jesústa yepsái, jü Juan sïme jü pueblo
Israéltau noókak útteatukähui jíapsi kúakteka bem batöna
bétana.
25 Jü Juan béja ä muknákëu bítchimei ínel jiáhuak: “Eme
jamak nee jü Crísto tíiya, jü Diosta yeu púari, të ínapo kaa
ájäria. Chúkula yebíjnake huäri, hua kaa júnen machik
jotúahuamta bénasi maachi ä bíchäpo. Kíane ä bocha
huíkyam júne kaa búttiapo yúmala.”

26 'Eme ínomak huéerim, Abrahamta huáhuairapo
joome, éntok sïme huame Diosta yöreme: itou sïmemmeu
bíttuari ï tü nooki ái itom ito jínëunakëhui.
27 Jume Jerusalémpo jóakame éntok bem yäura júne
kaa jüneiyai juka Jesústa jábétukähui, éntokim hua nókit
júne kaa jüneiyai profétam jïojtekäbechi chikti jimyore
táapo jum bem sinagogampo ámeu nonókhuamtachi.
Të Jesústam mëtebok, huämi chúppuk hua nooki bem
jíjikkajaïhui.
28 Kia kaita béttesi machik ä mëtebonakemta at téaka
júnem Pilátotau noókak ä mëtebo sáhueka.
29 Huanärim béja sïmeta huaka jïojtepo áa bétana
nokamta chúpukim kúrusit ä poponaka ä maäak.
30 Të Dios kókkolam násuk ä jíabitetuak.
31 Huanäi juebena táapo Jesús huame yorémemmeu au
yeu machíriak, huame Galiléa buiärapo naateka buere
joära Jerusaléniu tajti áamak rejtísukammehui. Huámëi
ínel jume én géntemmeu nokame áa bétana.
32 'Júnëlituk, ítapo enchim ä jünériatua juka tühuata
Diosta itom yóyöhuammeu nätuakähui.
33 Bueïtuk ítohui, jume ámet yeu sákariammeu ä
chúppak juka ä nokákähui juka Jesústa jíabitetuaka, libro
Salmo teäpo guoyiku ínel jiäpo bénasi: "Empo ájäria jü ín
üusi. Én táapone sïmemmeu enchi yeu buíssek enchi ín
üúsitukä bétana." Júnëli jïojteri.
34 Jü Dios jünéehuamta nénkilatukai áapörik jum
kókkolam násuk ä jíabitetuanake bétana ä takahua
kaa nasóntunakë béchïbo, jum jïojteripo ínel jíaka:
"Enchímmeune ä chúpanake juka tühuata Davidtau ín
nätuakähui."
35 Éntok täbui libro Sálmopo ket ínel jiaahua: "Júkë em
yeu púari takahua suáyanake kaa ä nasóntunakë béchïbo."
36 Jünéate lútula huëpo juka Davidta huame áa beu
jiápsakaïhuimmet ä tekipánoakähui Diosta ä sáuhuekä
pámani, éntok mukuka ä määhuakähui ä yóyöhuam
bénasi, éntok ä takahua nasóntukähui.
37 Të hua Diosta jíabitetuakäu takahua kaa nasóntuk.
38 Júnentukem jüneiya, eme ínomak huéerim, áapörik,
Jesústa, béchïbo huame enchim Dios bejrimmet enchim
jiókorinä bétana enchimmeu nokhuähui.
39 Bueïtuk jü Jesústa béchïbo ínel sïme huame ä súaleme
jiókorihua bem Dios bejrimmechi, Moiséjta ley bétuk aneka
kaa bem at jiókorihuakähui.
40 Áachem suuhua kaa enchimmeu chúpanake hua
profétam jïojtekäu ínel jíame:

41 Jítachem suuhua, eme jábeta junnériäram.

Áachem guómteka kókko.

Bueïtuk ínapo, jü Dios, jume taáhuarim enchim ámet
jíapsáubet buériata yáanake kaa súalmatchik,

emë éntok, kaibu ä súalnake juka ín yáanakëhui, jábeta
enchimmeu ä ettejhuay junne.

42 Juka Pablota éntok jume áamak rejteme jum judíom nau yayajäpo yeu sájak, huame kaa judíom ámeu noókak júchi áma jimyore táapo íäri bétana jíba ámeu am nok sáhueka.

43 Huame bem nau yáij-läpo huemta chúpuk, juebénaka jume judíom éntok huame Dios huáateme judíommak éaïhuim Pablota sau sajjak, éntok Bernabeta. Bempo éntok, ámeu nökak jíba Diosta tühua ámeu yáaribet chäka am jíapsi sáhueka.

44 Júchi jimyore taáhuata yúmak, jume puéblopo jóakame sïme jëla áma nau rúktek Diosta noki jíkkaij báreka.

45 Të jume judíom juka juebena genteta nau rúktekamta bíchaka ä ínnëaka taahuak, éntokim juka Pablota béj-reka noktáitek, éntokim jájana ä aahuai.

46 Huanäi jü Pablo éntok Bernabé kaa májhueka ínel ámeu jiaahua:

—Útteatukai jiöbe juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta enchimmeu, eme jume judíommeu, bat itom ä noknákëhui. Të béjasem kaa ä jíkkaij báare, éntokem juka yu jíapsihuamta kaa huáatia, huame kaa judíommeu bíchate kannake. Huámehuïte ä noknake.

47 Bueïtuk jü Señor junëli itom sáuhuek, ä noki jïojteripo ínel jíaka:

Machiriata bénasine enchi tahuáriala jume kaa judíom
béchïbo,

huaka tü nokta ái bem emo jínëunakeu enchi huérianakë
béchïbo jakun buíata yumäu tajti, tiahua.

48 Íkäi jíkkajaka, jume kaa judíomtukähuim al-léaka taahuak, éntokim juka tü nokta Señorta bétana huemta türitíiyai. Huanäi sïme huame yu jíapsinake téaka näikiari juka nokta súaleka taahuak.

49 Júnëli jü Señorta tü nooki sïme huaa buíarat nókhuak.

50 Të jume judíom huate jaámuchim Dios huáateme éntok chë áma täyahuame nok téjhuak am béj-reka japte sáhueka, álë bénasi ket jume yorémem puéblopo chë yörihuame. Huanärim juka Pablota guokjájaseka, éntok Bernabeta, bem buíaräpo yéu am béebak.

51 Huanäi jü Pablo éntok jü Bernabé juka tóröchiata guokpo ámet chätulata ámeu tátakek señalpo bénasi bem kaa áma türihuä béchïbo. Huanärim sájjak Iconiö téäu bícha.
52 Të jume Jesucrístota súaleme áma aneme jíba al-leiyai éntok jü Espíritu Santo ámet ayukay.

14

Pablo éntok Bernabé jum pueblo Iconiopom aaney

1 Jum Iconiopo, Pablo éntok Bernabé jume judíom sinagogapo nau kiímuk, huanärim tüisi jiápsipo huéchemta jume géntemmeu noókak, junëli juebena judíom éntok kaa judíom júne ä súaleka taahuak.
2 Të huame judíom juka nokta kaa súalekame huame kaa judíommeu nokaka jume hermánommeu bíchaa juënak am ëetuak.
3 Të bempo jíba áma taahuak büru táapo, éntokim jíba kaa májhueka ámeu noókak Señórtat éaka. Jü Señor éntok, juka tü nokta Diosta bétana huemta bem nokäu lútüria johuai útteata am mákaka kaa jaibu johuamta at guómtisi machik am jotúaka.
4 Të hua génte áma puéblopo joome au näikimtek. Huate jume judíom beu eiyai, huate éntok, jume apóstilim béuchi.
5 Huanäi huame judíom éntok huame kaa judíom junne, yäurammak nau nokaka, nánancha ëeak buere am áusuka am mamáasu báreka.
6 Të jü Pablo éntok Bernabé jünéaka áma yeu sájjak pueblo Lístrau bícha, éntok Derbeu bícha, Licaónia buíaräpo jokámmehui, éntok huate buiära áa chíkola tahuámtau bícha.
7 Ámanïrim ket juka tü nokta ái yore jínëihuamta bétana noókak.

Pablo pueblo Lísträpo máamasuhuak

8 Jum Lístrapo senu yoreme aaney kara huerámaka. Ïri yoreme kia kátekai bueïtuk löitaka yeu tómtilatukay.
9 Ïri juka Pablota nokäu jíkkajak. Jü Pablo éntok, at pujteka at suuhuai, éntok Diosta ä súaleka au ä türinakeu bétana ä jünériaka,
10 kusisi ínel au jiaahua:
—Tüsë ámet kikte jume em guókimmechi.
Huanäi jü yoreme jikáu chépteka huéeka taahuak éntok naa hueetáitek.
11 Huanäi hua génte juka Pablota yáakäu bíchaka, chaitáitek Licaónia nokpo ínel jíaka:
—¡Diósim yorémem bébénaka itou kom yájjak!

12 Jukam Bernabeta jü dios Júpiter tíiyai, Pablota éntokim
dios Merkúriö tíiyai báchä nonokä béchïbo.
13 Jum pueblou kimúhuäpo jü Júpiterta tiöpo katekay.
Huä áma tiöpopo nésauhueme éntok, jume torom áma yeu
tóijtebok éntok sehuata koróona yáata. Áapo, éntok hua
génte, buéresi am yörï báreka, toromim súa báarei ámeu
am limójnaka am pajkória báreka. 14 Të jume apóstolim,
Bernabé éntok Pablo, íkäi jüneriaka, kaa ä tútüreka bem
sánkom síusíuti huíkeka chayeka genteta násuk kiimuk:

15 —¡Ëe, oóhuim! ¿Jatchiakem íkäi johua? Ítapo
ket yorémem enchim bénasi. Ítapo äbo sájjak enchim
téjhuaboka íkäi enchim boojóriäu kaita béj-remta tójaka
huaka Dios jiápsamta enchim yörinakë béchïbo, huaka
téhuekata yáakamta, buíata, bahueta, éntok sïme huaka
áma ayúkamta.
16 Bannaataka Dios sïme huame kaa judíom kia tójjak,
huanäi naatekam jita júne yöritáitek.
17 Të jíba tühuata ámeu joaka am téttejhuai am
jüneenakë béchïbo áapörik jábétukähui. Áapo juka
yúkuta itou bibittua, éntok áapörik béchïbo hua echi
chúchupe. Huaka itom buänakeu itom mímika, éntok
sïmeta ái itom al-lénakëhui.

18 Ínëli jume géntemmeu jíaka júnem batte kaa am
tóijtuak juka torom áme béchïbo bem súanakëhui, éntok
bem buéresi am pajkórianakëhui.

19 Huanäi huate judíom Antioquía bétana éntok Iconio
bétana áma yájaka, juka genteta kúaktiak am béj-reka am
kannákë béchïbo. Huanärim juka Pablota sussutti máiyak.
Béjam emo ä mëak tíaka, huam puéblopo päkun yeu ä
tójjak ä huík sákaka.
20 Të jume Jesucristota súaleme emo nau tójaka áman áa
chíkola nau am rúktek, yejteka júchi ámemak jum pueblou
kibákek. Yokóriapo béja jü Bernabétamak siika Dérbë téäu
bícha.

21 Jum Dérbepo juka tü nokta ái emo jínëihuamta
bétana noksuka, éntok juebena jíapsim kúaktiaka, pueblo
Listrau bíchaa nóttek, pueblo Iconiou bíchaa éntok pueblo
Antioquíau bícha.
22 Huämi puéblompo jume Jesucrístota súaleme óusi
éetuak, éntokim ámeu noókak jíba bénasi juka Jesu-
crístota am súal sáhueka. Éntokim am téjhuak jum
Diosta nésauhuëpo anbárëtek, imi buíapo juebena jiókot
máchiraata bem bínnakëhui.

23 Jume Jesucrístota súaleme anëbëkatanam éntok, jume yoiyöturim yäut jóiyak. Huanärim ayúunasuka, Diostau nokaka jü Señor bem súalëuta mampo am jóiyak.

Jü Pablo éntok Bernabé Antioquíau bíchaa nóttek, Siria buíärähui

24 Chúkulam jum Pisidia buiära páman sájaka Panfília buíarau yájjak.

25 Jum Pérge pueblopo juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta nokaka puerto Atáliau bíchaa sájjak.

26 Huämïrim barcopo bäau huátteka pueblo Antioqüiau bíchaa sájjak, áman íkäi tékiata én bem chúpakäu yaä ïaahuaka, Diosta mampo bem jóahuakähui.

27 Jum Antioquíau yájakam jume Jesucrístota súaleme nau núnnuk. Huanärim sïmeta huaka Diosta am aníakä béchïbo bem yáakäu am ettéjhuariak, éntok jachin machisi juebena kaa judíom júne juka Señorta súalekähui.

28 Huanäi Pablo éntok Bernabé huämi tahuak juebena táapo jume Jesucrístota súalemmaki.

15

Jume apóstolim jum buere joära Jerusalémpo emo nau tójaka náu nookak

1 Huámechi taáhuarimmet huate yorémem Judéa bétana Antioquíau yájaka jume hermáanom áma jóakame ínel majtia táytek: “Jínëutu bárëtekem emo circuncidaroatebo, Moiséjta nésauhuekä pámani.”

2 Huanäi Pablo éntok Bernabé buéresi huámëi yorémemmak nok nássuak íkäi bem am majtíä béchïbo. Júnensu bempo, Pablo éntok Bernabé, éntok huate yorémem, yeu púahuak jum Jerusaléniu kat ïaahuaka íkäi yore majtíahuamta bétana huame apóstolimmak éntok jume Jesucrístota súalemmeu yäut yóyarimmak nau áa ettéjhua sáihuaka.

3 Huanäi huame Jesucrístota súaleme Antioquíapo jóakame am boo tójjak. Bempo éntok, sájaka Fenicia buiära páman kateka, éntok Samaria buíara pámani, am ettéjhuariak jachin huame kaa judíom júne huaka bannaataka bem súalëu tójaka Diosta bem súalëhui. Huanäi sïme huame hermáanom tüisi al-léaka taahuak íkäi nokta türik jíkkajaka.

4 Huanäi Pablo éntok Bernabé Jerusaléniu yájaka tüisi mabéthuak jume Jesucrístota súaleme bétana jume apóstolim bétana éntok huame yoiyöturi yäut jóarim bétana. Huanärim sïmeta am ettéjhuariak huaka bem yáakäu Diosta am aníakä béchïbo.

5 Të huate pariseerom éntok, Jesucrísota súaleme,
jápteka ínel jiaahua:

—Úttea jume kaa judíom Jesucristota súaleme emo
circuncidaroatebonakëhui, éntok juka Moiséjta nésauhuëu
itom am boojoria sáunakëhui.

6 Huanäi jume apóstolim éntok jume yoiyötori yäut
jóarim nau emo tójjak íkäi nau lútüria yáa báreka.

7 Huanäi juebénasi nau noksúak, jü Peero kíkteka ínel
ámeu jiaahua:

—Eme jüneiya, ín hermáanom, juka Diosta jakhuéy nee
yeu púakähui enchim násuku, huame kaa judíommeu íkäi
tü nokta ái bem emo jínëunakeu nee nok ïaaka, bempörim
ä súalnakë béchïbo.

8 Dios jume jíapsim jünériame jünéehuamta nénkak
áapörik am nákëhui, juka Espíritu Santota am mikaka ket
itom ä mikákäpo bénasi.

9 Dios kaábeta yeu púaka sïmem nánancha itom eria.
Bempörim jíapsi ket tü yáuhuak Jesucrístota bem súalekä
béchïbo.

10 Ensu, ¿jatchíakem juka Diosta béj-reka kateka imey
Jesucrístota súaleme íkäi béttesi machik jotúa báare,
juka ito béchïbo béttesi maáchik, éntok itom yoiyöhuam
béchïbo júne bettiakäuta?

11 Bueïtuk ítapo juka Señor Jesústa ito béchïbo áa jíapsi
ä nénkaka itom jínëutukäu súale, éntok bempörim júne
junëli jínëutukähui, kaa juka Moiséjta nésauhuëu joaka
junne.

12 Huanäi sïme nok yáateka juka Bernabeta éntok
Pablótam nok jíkkajak huaka at guómtisi machik kaa jaibu
johuamta bétana am nokayo, Diosta úttiäray bem yáakähui
huame kaa judíom násuku.

13 Am nok yáatek, Jacobo ínel jiaahua:

—Eme ín hermáanom, nechem jíkkaja:

14 Simmom Peero béja itom ä ettéjhuariasuk jachin juka
Diosta bat huëpo huame kaa judíommeu tühuata yáakähui,
éntok jachin bempörim násuk juka puéblota yéä püakähui
ä yörinakemta.

15 Ïri ínëli huéeme huame profeetam jïojtekä páman
huéiye, ínel jíame:

16 Íäri sáune júchi yebijnake;
huanäine juka Davidta yäura huéchilata tóboktiaka júchi
ä nésautuanake.
Huaka tahuakamtane tóboktiaka bemelasi ä yéchanake,
17 simë jume huate yoremem jü Señortau am rúktinakë
béchïbo,

éntok sïme jume kaa judíom ín yeu püakähui.

18 Ínëli jiaahua jü Señor: “Íkäi jünériatebome, jáksä táapo
naateka jäni.”

19 ’Júnëli jïojteri: Kíalïku ínapo ä türi máchileka, huame
kaa judíom kaa muksi éetua nésahue, huaka bannaataka
bem súalëu tójaka, Diostau bíchaa jíapsi kúakteme.
20 Kíal ámeu jïojtehuak, júnene türi máchile, am
téjhuaaka kaa éntok huaka ídolom béchïbo näikiata bem
buänake bétana, éntok kaa emo jubekätek kaa emo am
huáatianake bétana, éntok animal bámsuata huakas kaa
bem buänake bétana, éntok kia ójbota junne.
21 Bueïtuk sïme huam pueblom jokäpo, jáksä táapo
naateka aaney, huame Moiséjta ley am mamajtíame, íäri
bétana nokamta, hua chíkti jimyore táapo judíom sina-
gogapo nonokhuame.

22 Huanäi jume apóstolim éntok jume yoiyötori yäut
jóarim, jume huate Jesucrístota súaleme nau yáij-lammak
nau nokaka, huátem áme násuk yeu puarókaka taahuak,
jü Pablótamak éntok Bernabétamak Antioquíau am
kannákë béchïbo. Huanärim juka Judas Barsabasta yeu
púuhuak, éntok juka Silasta, jume hermáanom násuk tüisi
yörihuame.
23 Huanärim juka jiösiata ámemak áman bíttuak ínel
jíamta:

“Ítapo jume apóstolim, éntok jume yoiyöturi yäut
jóarim, éntok huate hermáanom, jume itom hermáanom
kaa judíommeute tebote, jum Antioquíapo jomémmehui
éntok jum Siria buíaräpo jomémmehui éntok Cilicia
buíaräpo.
24 Jünéate huate yorémem ímï bétana áman enchimmeu
sákalatukähui kaa itom nésaupo éntok bem nokíai enchim
muksi am éetuähui, éntok echim áma jióptua báreka
úttiä tíaka enchim emo circuncidaroatebonakëhui, éntok
Moiséjta ley nokäu enchim boojorianakëhui.
25 Kíalïkute nánancha éaka ä türeka taahuak huate
yorémem ito násuk yeu púaka enchimmeu itom am
bíttuanakëhui, jü Bernabétamaki éntok Pablótamiki, jume
hermáanom tüisi itom nákëhuimmaki,
26 jume bem jíapsi nénkilame itom Señor Jesucrístota
tékil bem boojóriabarë béchïbo.
27 Júnëlite juka Judasta éntok Silasta enchimmeu jaase be-
mpörim ket jíba íäri bétana enchimmeu noknákë béchïbo.
28 Bueïtuk jü Espíritu Santo ínëli itom ä téjhuak,
ítapo éntok, ä türeka taahuak, kaa huátek béttesi

machik enchímmet yéchatunakëhui huaka enchimmeu türik machik jíbba:

29 kaa juka animal huakajta ídolom im buíapo diósimeu limójnata enchim buänakëhui, kia ójbota junne, éntok animal bámsuata huaakas; éntok kaa emo jubékätek kaa enchim emo huáatianakëhui. Íkäi ínëli huemta kaa jóätekem tüisi annake. Áapo, Dios, enchim aníanake.”

30 Huanäi jume íkäi jiösiata huériame sájaka Antioquíau yájjak. Huämïrim sïme hermáanom nau núnuka juka jiösiata am mákkak.

31 Huanäi jume hermáanom huákäi jiösiata nokaka tüisi al-lëak türik nokta áma huë tíaka.

32 Jü Judas éntok Silas profétamtukaimme, kíalïkum jume hermáanom al-léetuak, éntokim óusi am éetuak juebénak türik ámeu nokaka.

33 Chúkula jaiki táapo áma am anéi, jume hermáanom al-léaka Diostau am buaníaka júchi bíchaa am sákatuak huame áman am jaásekammeu bícha.

34 Të jü Silas áma taahuak.

35 Jü Pablo éntok Bernabé kéchim áma taahuak jum Antioquíapo, yore majtíaka huate juebénammaki, éntok juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta ámeu nokaka.

Jü Pablo júchi yeu siika ä tekia chupa báreka

36 Chúkula jaiki taáhuarim huéi, jü Pablo Bernabetau ínel jiaahua:

—Júchi éntokte jum puéblompo Diosta noki itom noksúkäu nóitinake jume hermáanom jüneria béchïbo jachin bem emo bíchähui.

37 Jü Bernabé juka Juan Márcosta ámemak hueë ïai,

38 të jü Pablo kaa ä türimáchilei, bueïtuk áapo jum buiära Panfíliapo am tösiká kaa juka tékilta bem huériäu ámemak chúppak.

39 Bürukim nau noókak kaa nánancha éaka, júnensum emo näikimtek. Jü Bernabé juka Juan Márcosta nuksiká Chíprë bíchaa barcopo bäau huétchek.

40 Pablo éntok, juka Silasta yeu púaka, yeu siika hermáanom bétana Señorta mampo yéchahuaka.

41 Huanäi Siria buiära páman siika éntok Cilicia buíarapámani, jume Jesucrístota súaleme óusi éetuaka.

16

Timoteo jü Pablotamak siika, éntok Sílastamaki

1 Jü Pablo éntok Silas jum pueblo Dérbeu yájjak éntok pueblo Lístrahui. Huämïrim senu yoreme Jesucrístota

súalemtau yájjak Timotéo téamtahui, jámmut judía Jesucrístota súalemta asóabehui, të jü ä áchaihua griégotukai.
2 Jume hermáanom Listrapo joome éntok Iconiopo joomem türik áa bétana nookay.
3 Huanäi jü Pablo juka Timoteota ámemak huë ïaaka ä circuncidaroatebok, jume judíom áma aneme kaa omtï ïaaka, bueïtuk bempo jüneiyay, juka ä áchaihuata griegotukähui.
4 Huanäi sïme puéblompo bem katë pámanim jume hermáanom téjhuak juka apóstolim yáa nésahuëhui éntok jume yoiyötori yäut jóarim buere joära Jerusalémpo aneme yáa nésahuëhui.
5 Júnëli huame Jesucrístota súaleme chë júne ä súaleka tahuaka chëhuasu útteata nüyei, éntokim chikti táapo chëhuasu emo büruriai.

Jü Pablo tenkumta bénasi éaka juka yoremta Macedoniapo jometa bitchak

6 Jü Espíritu Santo jum Asia buíaräpo juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta kaa am nok ïay. Júnëli jü Pablo éntok jume áamak kateme Frigia buiära páman sájjak éntok Galacia buiärapámani.
7 Huanärim Misia buiärata yumäu yájaka Bitíniä buiärau bíchaa katbábarek, të Jesústa Espíritu kaa áman am katïay.
8 Huanärim Míisiapo bóula sájaka, Troas puertou kom yájjak.
9 Huämi jü Pablo tukáapo tenkumta bénasi éaka juka yoremta bitchak Macedónia buíaräpo jometa au huéeka jiókot ínel au jíamta: “Macedooniahuë siká itom anía.”
10 Juka Pablota júkäi bíchak, itote lijtaroa táytek, Macedooniau bíchaa kat báreka, lútüriapo juka Diosta itom áman núnü tíaka juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta áman itom nok ïaaka.

Jü Pablo éntok Silas Filipospom aaney

11 Ínëlite jum pueblo Tróaspo barcopo bäau huátteka jum isla Samotracia lúl-la sájjak. Yokoriapote béja pueblo Neápolisiu yájjak.
12 Huämite jum pueblo Filíposiu bíchaa sájjak. Ïri éntok colonia romáanotukai, jum Macedonia buíaräpo jü pueblo chë buëuru. Huämite jaiki táapo jäni aanek.
13 Séjtul jimyore táapote jum pueblopo yeu sájjak bathué mayoau bícha, huam chikti jakhuéi genteta Diostau oraciompo nonokhuähui. Huämite joteka jume jaámuchim áma nau yájakammeu juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta noókak.

14 Huépülaka Lídia téhuaka pueblo Tiatírapo jométaka. Áapo juka sanko finota lilata nénenkai. Ïri jámmut Diosta yöreme tüisi jü nókit suaka ä jíkkajai. Jü Señor éntok, juka Pablota nokäu ä jiápsipo yumáriak tüisi ä suálnakë béchïbo.
15 Huanäi áapo batöhuak sïme ä famíliammak nauhui. Chúkula béja ínel itou jiaahua:

—Eme tua chikti ín jíapsimak nee Señorta sualmáchilëtekem ín joau sájaka jaiki táapo júne áma aane.

Huanäi útteapo jëla áma itom tahuáriak.

16 Séjtul, Diostau oraciónta jojohuäu bíchaa itom katéi, senu ili jámmut itom nankírika siika diáblota at anë béchïbo yore jünériaka. Áapo ä teko jóapo sáihuai éntok jábeta jünériaka yuun tómita kokobai ä tékom béchïbo.
17 Ïri ili jámmut jü Pablota sáu naa hueetáitek éntok ito sauku, chayeka ínel jíaka:

—Ímëi yorémem ínel juka Diosta yörisi máchik nésahui joléerom, éntokim jachin ayuka enchim jínëutunake bétana enchim tejhua.

18 Büru táapo ínëli aaney, júnensu Pablo kaa tua al-léaka, au nótteka hua diáblota at anemtau ínel jiaahua:

—Jesucrístota nésaupone jü ili jámutat enchi yeu huee sauhue.

Huanäi jü diablo huämi orapo áa tójjak.

19 Të huame ili jámutta tékom kaa éntok tómita ái bem kóbanakeu jünériaka, juka Pablota éntok Silasta buíseka yäurau yéu am tójjak.
20 Huämïrim yäurapo yéu am tóij-lataka ínel jiaahua:

—Ímëi oóhuim judíomtaka itom pueblo au tóboktitua,
21 éntokim huaka kaa itou chäkamta itom majtía itom ä boojoria ïaaka, bueïtuk ítapo romaanom.

22 Huanäi jü génte am béj-reka jáptek. Jü yäura éntok, am sanko joateboka jibebiammey tüisi am bemmuchatebok.
23 Am bemmuchasukam cárcelpo am jóiyak, juka cárcelta suáyamta tüisi am suaya sáhueka.

24 Ïri éntok íkäi nésauta mabétaka chë huáijhua am kiímak éntok tabla guójöku am guóktetuak, kaa bem sákanakë béchïbo.
25 Të tukáa násuk huei jü Pablo éntok Silas Dióstahuim oraciompo nookai, éntokim hímnom buiikai Diosta úttileka, huate pereesom éntok, am jikkajai.
26 Huanäi sej chukti jü buía tüisi áu yoyoak, éntok jü cárcel junne. Huanäi jume cárcel puertam sïme

emo étapok éntok jume cadeenam sïme pereesom ámey súmatukau júne búttek.

27 Jü am suáyame éntok, búsaka jume puértam emo étapolame téaka, ejparam yeu huíkkek au mëbáreka, jume peréesom yeu ténnek jäni tíaka.

28 Të jü Pablo at cháchayeka ínel au jiaahua:

—Kátë jachin emo johua. Sïmete ím aane.

29 Huanäi jü am suáyame machíriata aáhuaka, búiteka ámeu kibákek, éntok máuj-rimmea au yoaka Pablota éntok Silasta guokpo ámeu au jímmak.

30 Huanäi yéu am nuksiká ínel ámeu jiaahua:

—Eme oóhuim, nechem tejhua, ¿jáchisune ayúnake jäni ín jínëutunakë béchïbo?

31 Bempo éntok ínel ä yómmiak:

—Juka Diosta itom Señor Jesucrístota bétana nokähuë súale, huanäre jínëutunake, empo éntok jü em familia.

32 Huanärim juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta au noókak éntok sïme jume ä jóapo anémmehui.

33 Huämi orapo tukáapo jü am suáyame jum bem kökosi yáapo am báksiak. Huanäi áapo éntok sïme ä famíliahua batöhuak.

34 Chúkula ä joau am nuksiká am jïbuätuatebok. Huanäi áapo éntok jü ä famíliahua tüisi al-léaka taahuak Diosta noki bem súalekä béchïbo.

35 Yeu matchuk jü yäura jume porisim áman jaásek jü am, suáyamtahui am búttia nésahueka.

36 Jü am suáyame éntok, Pablotau ínel jiaahua:

—Yäurata bétana noki inou bíttuahuak enchim búttia sáihuaka. Júnentukem ára yeu kaate kaítat jachin éaka.

37 Të jü Pablo jume porisimmeu ínel jiaahua:

—Itom románomtuk júnem sïme puéblota bíchäpo itom bemmúchatebok, éntokem cárcelpo itom jóatebok kaa bat juka nokta itot chúpaka. ¿Én éntokem éhuil itom búttia báare? Kaa junëli huéiye. Éläpo bempo äbo sájaka itom yeu bébnake.

38 Jume porícim jume yäuram íkäi téjhuak, bempo májhueka taahuak am románomtukä bétana jünëaka.

39 Huanärim jü Pablotau noókak éntok Silástahui emo jiókori nésahueka. Huanärim yéu am sákatuak, éntokim jiókot ámeu jiaahua jum puéblopo yéu am katcháhueka.

40 Cárcelpom yeu sájaka Lídiata joau bíchaa sájjak. Huanärim jume hermáanom bítchuka éntok kaa köm am ée sáhueka ámeu noksuka sájjak.

17

Jum Tesalónicapo buere naa muksi huéeme yeu siika

1 Jü Pablo éntok Silas jum Anfípolis buiärapo áman sájjak éntok Apolóniä buiärapámani, jü pueblo Tesalónicäu bícha. Huämi kari kátekai jume judíom nau yayajäpo.

2 Jü Pablo jíba ä boojóriä bénasi áman siika jum judíom nau yayájähui. Huämi baij semáanapo ámeu noókak chikti jimyore táapo, áa béucham ée ïaaka.

3 Diosta noki jïojteripo nokamta ámeu nookai juka Crístota, Diosta yeu púari, jiókot ayúnake bétana éntok mukuka ä jíabitenake bétana:

—Júntuk ïri Jesús ín áa bétana enchimmeu nokäu ájäria Cristo, Diosta yeu púari.

4 Huanäi huate judíom ä súaleka tahuaka jü Pablótamak chätuk éntok Silástamaki. Éntok juebena griégom Dios huáateme ket ä súaleka taahuak, éntok juebena jaámuchim jum puéblopo chë yörihuame.

5 Të huame judíom kaa ä súalekame ámechä ínnëaka taahuak. Huanärim jume juëna yóremem kaita tékilekame nau núnuka, emo am tóboktituak. Huanäi jum puéblopo buéresi naa muksi huéeme siika. Jü yoreme Jasón téamta jóapom útteapo kiímuk juka Pablota jaríaka éntok Silasta, áma yéu am huíkeka jü genteta mampo am joa báreka.

6 Tem kaa am téaka juka Jasonta buíseka ä huíksakaka ä nuksájjak, éntok huate hermáanom, yäurau yéu am tóijboka. Huanärim chayeka ínel jiaahuay:

—Ímëi yorémem sïme ániat juka genteta kaa al-léetuame äbo ket yáij-la.

7 Jü Jasón entok, ket ä jóapo al-léaka am mabétak. Sïme bempo juka Césarta romapo reyta ley béj-reka kaate, bueïtukim täbui reyta nésauhuë tíiya, juka jábe Jesús téamta.

8 Íkäi jíkkajaka jume géntem éntok jume yäuram júne emo tóboktiak.

9 Të jü Jasón éntok jume huate hermáanom juka Pablota éntok Silástam sákatuarókaka noókak. Huanärim tómita nénkak jum yäurapo ä tóij báreka bem am sákatuäu tajti áma ä órenakë béchïbo. Huanärim búttiahuak.

Pablo éntok Silas jum Bereapom aaney

10 Huanäi jume hermáanom seep huäri tukáarit juka Pablota éntok Silasta áma yeu sákatuak pueblo Beréäu bícha. Bempo éntok, áman yájaka jíba jum sinagogau bíchaa sájjak.

11 Ímëi judíom áma joome éntok, chë tü jiápsekai huame Tesalónicapo joomem béppa. Kíalïkum juka tü nokta al-léaka mabétak. Huanärim chikti táapo juka Diosta noki jïojterit suuhuai huaka nokta ámeu nokhuamta áma jünéria báreka lútüria jäni ti éaka.
12 Júnëli juebena judíom ä súaleka taahuak, éntok griégo jaámuchim jum puéblopo chë yörihuame éntok juebena oóhuim.
13 Të jume judíom Tesalónica pueblopo joome jünéaka juka Pablota jum Beréapo tü nokta Jesucrístota bétana huemta nokähui, ámanim sájaka buéresi naa muksi huemta áma yáuhuak.
14 Të jume hermáanom bamsipo juka Pablota bahué mayoau bíchaa simtúak. Jü Silas éntok, áma taahuak jum Beréapo, éntok jü Timoteo.
15 Jume Pablótamak sájakaïhuim jum buëuru pueblo Aténas teäpo ä tójjak. Huanärim nóttek nokta huériaka juka Silasta éntok Timotéota lauti jëla áman Pablotau am yáijnakë béchïbo.

Jü Pablo jum pueblo Atenaspo aaney

16 Jü Pablo jum Atenaspo aneka juka Silasta boobíchaka éntok Timotéota, tüisi kaa al-leiyai jum puéblopo juebena dios yorem yáarim ayúk tíaka, éntok juka genteta áma jometa am yörë tíaka.
17 Kíalïku jume judíommeu nookai jum sinagogapo éntok huate ámemak chäkammehui, Diosta emo yörë tíammehui, áa béucham ée ïaaka. Éntok jíba chikti táapo huame plázapo nau yayájammeu ket nonokai.
18 Huate yorémem juka epicúreota yore majtíäu huériame. Éntok jume estóicosta yore majtíähui, áamak noktáitek. Huate ínel jiaahua:

—¿Jáchisu itou jia jäni ï yoreme nónnokame?

Huate éntok, ínel jiaahua:

—Kia tattäbui diósim bétana nokamta benna.

Júnëlim jiaahuay bueïtuk juka tü nokta Jesústa bétana huemta ámeu nookai éntok jume kókkolam jíabitenake bétana.
19 Huanärim áman Areópagö ä nuksájjak, huam bem nau yayájaka nokta bem lútüria jojoähui. Huanärim ínel au jiaahua:

—Itómë tejhua ä jítatukähui íkäi bemela yore majtíahuamta em huériähui.
20 Bueïtukë kaa itom jíjikkajäu itou nooka, ítapo éntok, ä jünéria báare jachin em itou jiaubárëhui.

21 Júnëlim au jiáhuak bueïtuk sïme jume Atenaspo joome,
éntok jume kaa áma jométaka áma jóakaïhuim, kaítat
éntokim chë jiápsekai hua bemela huemta bem jikkaij-
nakeu jíbba éntok bem ä ettejhuanakëhui.
22 Huanäi jü Pablo huame Areópagopo aneme násuk
kíkteka ínel jiaahua:
—Eme öhuim Atenaspo joome, enchímmetne suuhua
tüisi enchim dios huáatëhui.
23 Bueïtukne jum diósim enchim yóyörë bëkatana
huerámaka senu altárit jïojteta ínel jíamta bitchak: "Jü
Dios kaa täyahuamta béchïbo yáari ïri altar." Ïri Dios kaa
enchim ä täyaka júne enchim ä yörë bétanane enchimmeu
nooka.
24 'Ïri Dios íkäi ániata yáuhuak éntok sïme at ayúkamta.
Áapo juka téhuekata átteak éntok juka buíata, éntok kaa
tiöpo yorem yáaripo jóuhuak.
25 Kaa huame yorémem jita áa béchïbo yáanakeu
huáatia, jita au bëye bénasi. Bueïtuk áapo ájäria jü
jíapsihuamta yore mikame, jekata éntok sïmeta juka itom
huáatiähui.
26 'Áapo huépul yoremta im buíapo jünakteka sïme
genteta at yeu sákatuak, sïme ániat am jóanakë béchïbo,
jaiki taáhuarim bemámet jíapsinakeu am téjhuaaka, éntok
nátepoa jak tua bem jóanakëhui.
27 Im buíapo am jünaktek áapörik, juka Diosta,
jaríaka bem ä téunakë béchïbo. Lútüriapo áapo itou
huëpulammeu kaa mekka ane jiöbe.
28 Bueïtuk áapörik úttiärayte jiápsa, naate kaate, éntokte
ketune im buíapo aane. Ket huate koba súakame chë
bannaataka imi enchim buíaräpo anéïhuim ínel jíakä
bénasi: "Diosta famíliapote joome", tíakame.
29 Júntuksan ítapo Diosta famíliapo jométuk, katte juka
Diosta famíliapo jométuk, katte juka Diosta oropo yáatukä
bénasi éepo yúmala, éntok tomi tósalipo, éntok tétapo
junne, juka yoremta ä éakäpámani.
30 Jü Dios banaataka kat-riapo jume yorémem jiókorek
kaa áapörik bem täyäubechi, të ëni sïme yorémem ániat
anemmeu nooka am jíapsi kúakti sáhueka.
31 Bueïtuk áapo taáhuata yéchala sïme ániat anémmet
juka nokta chuparókaka lútüriata huëpámani, juka
yoremta yéu ä púari yäut yéchaka. Íkäi nokta lútüria
yáuhuak sïmem ä jünérianakë béchïbo kókkolam násuk
ä jíabitetuaka.
32 Juka kókkolam násuk jíabitehuamta bétana nokamta
jíkkajaka, huate ä junnériai, huate éntok, ínel jiaahua:

—Jauhueeka jübuë íäri bétana itou noknake.

33 Huanäi jü Pablo am tösiika.

34 Të huate yorémem ä súalekame áamak sájjak. Huámëi násuk aaney jü yoreme Dionísiö ti téhuaka jum Areópagopo tékiaka, éntok senu jámmut Dámaris ti téhuaka, éntok huaate.

18

Jü Pablo jum pueblo Corintopo aaney

1 Chúkula, jü Pablo jum buere joära Atenaspo yeu siká jum pueblo Corintou bíchaa siika.

2 Huämi senu judío Aquilä ti téhuakamta téuhuak, Ponto buíaräpo jometa. Kaa bínhuatuka jü Aquila éntok ä jubíahua Priscilä ti téhuaka Italia bétana áma yáij-latukai. Ámanim yeu sájjak bueïtuk jü áma nésauhueme, rey Claudio ti téhuakame, sïme jume judíom jum romapo yeu sákatuak. Jü Pablo áman bem joau siika am bit báreka.

3 Huanäi éntok ámemak áma taahuak ámemak tekipanua rókaka, bueïtuk áapo ket juka bempörim tekia tékiakai, jume lona kárim jojoai.

4 Chikti jimyore táapo jü Pablo jum sinagogapo. Huämi ámeu nonokai áa béucham ëe íaaka, jume judíom éntok kaa judíom junne.

5 Huanäi juka Silasta éntok Timotéota Macedonia bétana áma yájak, jü Pablo kaita éntok joaka juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta jume géntemmeu nookai, machisi jume judíom tettéjhuaka juka Jesústa jü Crístotukähui bempörim boobíchähui.

6 Të bempo ä béj-reka japtetáitek, éntokim áa bétana jájana jiautáitek. Huanäi jü Pablo ä sanko tátakek; huäri séñatukai ä simbárë bétana. Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Emeisu enchímmet ä tátabnake huaka nokta bétesi machik enchímmet chúpanähui. Ínapo béja juka Diosta nee enchimmeu nok ïäu enchimmeu nóksuk. Én éntokne huame kaa judíommeu bíchaa huéenake; huámëhuïne juka tü nokta noknake.

7 Huanäi jum sinagogapo yeu siká senu yoreme Jústo ti téhuakamta joau bíchaa siika. Áapo ket Diosta yöyorei éntok jum sinagoga naapo jóakai.

8 Huanäi jü Crispö ti téhuakame, sinagogapo nésauhueme, juka Diosta noki jíkkajaka juka Señorta súaleka taahuak éntok sïme jü ä famíliahua. Éntok ket juebénaka jum pueblo Coríntopo joomem juka tü nokta jíkkajaka ä súalek, éntokim emo batötebok.

9 Huanäi jü Pablo tukáapo tenkumta bénasi éaka juka
Señorta au nokamta jíkkajak ínel jíamta:
—Kátë majhuë. Jíbë ámeu nooka,
10 bueïtuk juebénaka ímï puéblopo aane ín noki
súalnakeme. Kátë jachin eiya. Ínapone émomak aane
enchi suáyaka. Kaabe ára émot mámtenake juënak emou
yáa báreka.
11 Jü Pablo íkäi jíkkajaka áma taahuak jum Coríntopo
senu huásuktia áma busan metpo, juka tü nokta Jesu-
crístota bétana huemta am majtíaka.
12 Juka Galión ti téhuakamta jum Acaya buíaräpo
yäuttuk, jume judíom huámechi taáhuarimmet jum
Coríntopo nau éaka emo tóboktiak Pablota béj-reka. Jum
yäuraapom yéu ä tójaka
13 jü nésauhuemtau, Galióntau, ínel jiaahua:
—Ï yoreme juka genteta áa béu éetua täbuiasi juka Diosta
am yöri sáhueka, juka itom ley bej-reka.
14 Juka Pablota nok báareisu, jü Galión jume judíommeu
ínel jiaahua:
—Íkäi béttesi machíako, o yore súahuamta bétana ä
huei, ínapo enchim nok jíkkaij éiyey, jume romáanom ley
huë bénasi.
15 Të ïri kia nokta bétana huéiye éntok jábeta téhuam
bétana éntok enchim ley bétana. Eme ára ä tü yáuhua
íkäri, bueïtuk ínapo kara enchim ä tü yáaria.
16 Huanäi jum yäurapo yéu am bébtebok.
17 Huanäi sïme jume griégom áma anéïhuim juka Sosten-
esta, judíom sinagogapo nésauhuemta jaatíaka ä bépsuk
huämi yäurata bíchäpo. Të jü Galión kaita júne áa náapo
huë bénasi eiya.

Pablo júchi jum pueblo Antioquíau ä tekia chúpaka éntok júchi ä naatek béja bájinake

18 Jü Pablo jíba áma taahuak huämi puéblopo juebena
táapo. Chúkula béja jume hermáanom tebótuaka
Síriau bíchaa barcopo bäau huétchek Priscila éntok
Aquílätamaki. Jum pueblo Cencréapo aneka, kee barcopo
bäau huécheka, lóbala au síkatebok ä nokákäu chupa
báreka.
19 Jum pueblo Efésö teähuim yájaka, jü Pablo juka
Priscílata éntok Aquilata tösiká jum sinagogau bíchaa siika.
Huanäi jume judíom huämi nau yayájammeu noókak.
20 Bempo éntok, au noókak júchi jaiki táapo áma ä tahuá
sáhueka, të áapo kaa báarei.
21 Huanäi am tösiika ínel ámeu jíaka:

—Úttea juka pajkota jum buere joära Jerusalémpo huéenakemta ín bínnakëhui, tëne júchi enchimmeu nóttinake Diosta báareyo.

Huanäi jum Eféso pueblopo barcopo bäau huécheka siika.

22 Jum Cesaréa pueblopo yepsaka jü Pablo buere joära Jerusaléniu bíchaa siika áman jume Jesucristota súaleme tebótua báreka. Huanäi pueblo Antioquíau bíchaa siika.

23 Chúkula jaiki táapo áma aneka, júchi yeu siká jum Galacia buíaräpo éntok Frigia buiärapo sïmem bekatana naa siika jume Jesucristota súaleme óusi éetuaka.

Aapolos jum Efesopo géntemmeu nookay

24 Huámechi taáhuarimmet senu judío jum pueblo Efesopo yépsak Aapolos, jum pueblo Alejandríapo jométaka. Áapo ujyorisi ára nookai, éntok juka Diosta noki jïojteri tüisi täyai.

25 Señorta nésahue páman tüisi majtíatukai, éntok tüisi at jiápseka jume géntemmeu nonokai, machisi juka Jesústa bétana huemta am majtíaka. Të áapo juka Juan Bautístata yore batöaka ä nonókäu jíba täyai.

26 Júnëli jü Apolos kaa májhueka ámeu noktáitek jum sinagogapo. Të jü Priscila éntok Aquila, akím ä nok jíkkajaka, omot yéu ä nuk sájaka machisi ä téjhuak jachin chë tüisi ä huëhui juka Diosta lútüria.

27 Huanäi juka Apoolojta jum Acaya buiärau bíchaa huee báarei, jume hermáanom óusi ä éetuak, éntokim jume Jesucristota súaleme áman anemmeu jïojtek tüisi ä mabet nésauhueka. Huanäi jum Acayau yepsaka juebénam aníak jume Diosta ëäpo juka tü nokta súalekame.

28 Sïmem jíkkajäpo machisi jume judíom tejhuai bem jióblataka katëhui hua nooki lútula huémtaayi bempörim kara éssöhui, Diosta noki jïojteri ámeu nokaka juka Jesústa jü Crísto tíaka hua bem boobíchähui.

19

Pablo jum pueblo Efesopo aaney

1 Juka Apolosta jum pueblo Coríntopo ä aaney, jü Pablo éntok jume buiäram jikat tahuammet naa siika, huanäi pueblo Efesou yépsak. Huämi huate Jesucristota súaleme téuhuak tem Juan Bautístata yore majtíakäu jíba täyai.

2 Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachu jü Espíritu Santo enchimmeu kom yuumak juka tü nokta Jesucristota bétana huemta enchim súaleko?

Huanärim ínel ä yommiak:

—Katchante júne ä jíkkaij-latukai juka Espíritu Santota ayúkähui.

3 Huanäi jü Pablo ínel am temájek:

—¿Jáchisem batöhuak?

Bempo ínel ä yommiak:

—Juanta yore batöa pámani.

4 Huanäi Pablo ínel júchi ámeu jiaahua:

—Juan juka genteta batöai señalpo bénasi bem jíapsi kúaktekä béchïbo. Të kécham tetejhuai huaka chúkula yebíjnakëmta am súal sáhueka, huaka Jesústa, juka Crístota Diosta yeu púari.

5 Íkäi nóktam jíkkajaka, juka Jesústa Diosta üúsitukäu súaleka batöhuak.

6 Huanäi juka Pablota choápo áme béppa mámtek, jü Espíritu Santo ámet kom siika. Huanärim täbui nokpo noktáitek, éntokim juka nokta Diosta bétana huemta nookai.

7 Jume yorémem batöhuakame jíba tua sïme nau dócetukai.

8 Pablo jum baij metpo jum sinagogapo yéyepsai. Huämi ámeu nonokai kaa májhueka, jume géntem áabeu ée ïaaka Diosta nésahuëpo bétana ámeu nokaka.

9 Të huate bem jíapsi námakasi joaka kaa ä súal báarei, al-lam jájana jiaahuai juka Señorta lútüriatachi genteta jíkkajäpo. Huanäi Pablo am tösika, jume Jesucrístota súaleme nuk siika jum escuela Tiránnou bícha. Huámi chikti táapo am majtíai.

10 Guoi huásuktiapo áma taahuak am majtíaka. Junëli sïme jume Asia buíaräpo joomem juka tü nokta Señor Jesústa bétana nokhuamta jíkkajak, judíom éntok kaa judíom junne.

11 Dios éntok, juka Pablota buéresi kaa jaibu johuamta jotúai.

12 Júnëli jume páayum éntok sanko júne jü Pablota takáhuat jálojtekame jume kökoremmeu tóijhuay, am tutütey, bem kökoa bétana, jume diáblom yorememmet aneme júne yeu sásakay.

13 Të huate judíom kia naa kateme, jume diáblom géntemmet aneme yeu bébame, Señor Jesústa nésaupo yéu am beb báarei ínel jíaka:

—Jesústa nésaupote enchim yeu katchauhue, hua Pablota áa bétana nonókáu nésaupo.

14 Íkärim johuai jume Escevä téamta üusim guoy búsanika, hua tiöpopo tékiakammeu nésauhuemta üusim.

15 Të íkäi am yáak, jü diablo ínel ámeu jiaahua:

—Jukane Jesústa täya, éntokne jüneiya Pablota jábétukäihui, tëne enchim kaa täya enchim jábemtukähui.

16 Ínel jíaka, jü yoreme diáblota at anëu ámeu huánteka sanko síusiuti am huíkkek, éntok sussutti am chóchonaka am nahuítek. Huanärim jum jóapo yeu ténnek kaa sánkoka éntok tüisi kökoleka takáhuachi.
17 Sïme jume Efesopo jóakame, judíom éntok kaa judíom junne, íkäi jüneriaka tüisi majhuëi, éntokim Señor Jesústa buéresi úttileka taahuak.
18 Juebénaka jume Jesucrístota susualekame jum Pablota anëpo yajjai, bannaataka kaa tühua bem boojóriäu yeu buíseka.
19 Juebénaka móriata tekipánoaïhuim bem librom áma yeu nüpak, huanärim sïmem bíchäpo táahuak. Jukam sïme libro béjhuata jünéria báreka ä näikiak. Huanärim ä jünériak cinkuenta mil tomi tósalita am béj-rëhui. 20 Júnëli chë juebena génte juka Señorta noki súaleka taahuak éntokim jüneiyai útteata ä jípurëhui.

21 Chúkula Pablo jume hermáanom Macedonia buíaräpo éntok Acaya buíaräpo aneme bitbábarek, huämi boula siká éntok, buere joära Jerusaléniu bíchaa hueerokkai. Jum buere joära Jerusaléniu nóitisuka éntok, ket Romáu bíchaa hueerokkai.
22 Huanäi guoyim jume ä aniame Macedóniau jaásek, juka Timotéota éntok juka Erástota. Áapo éntok, júchi jaiki táapo jum Áasiapo taahuak.

Jum Efesopo buere naa muksi huéeme yeu siika

23 Huámechi taáhuarimmet buere naa muksi huéeme jum pueblo Efesopo yeu siika tü nokta Jesucrístota bétana huemta béj-reka,
24 yoreme Demétriota nokim béchïbo, platapo jita júne jojoame. Ïri yoreme jü diosa Diana téamta tiöpo bénak jum plátapo jojoai. Huanäi jume ä tékilpo ä aniayme yuun tómita kokobatuay.
25 Huanäi áapo ímëi yoremem nau rúktiaka, éntok huame álë bénasi tekipanuame kétchi, ínel ámeu jiaahua:

—Eme tüisi jüneiya ïri tékiliai tüisi itom ito aniähui.

26 Të kéchem jüneiya, éntokem ä jíkkaja ika Páblota jume diósim yorémem joäu kaa diósim tíähui. Junëli juka juebena genteta áa beu éetua, kaa imi Efesopo jíbba, kia sïme Asia buíaräpo junne.

27 Ïri ínëli huéeme tua kaa türi, bueïtuk ï itom tékil kaitäpo tahuánakë, éntok kia hua diosa Diana yörisi machik tiöpota úttilhuame júne kaítatunakë. Júnëli

kaitäpo bittáitina jü diósata buéria, jü sïme Ásiapo joomem yörëhui, éntok sïme ániat öbisi aneme yörëhui.

28 Íkäi jíkkajakam tüisi öómteka chaytáitek ínel jíaka:

—¡Buéresi yörihua itom áiye Diana Efesopo káttekame! —tim chaayey.

29 Júnëli buéresi naa muksi siika jum pueblopo. Juka Gáyo ti téhuakamta buíssek éntok Aristárkota, guoi oóhuim Macedóniapo joomem Pablótamak rejtéïhuim. Huanärim am huíksakaka am nuksájjak áman kari bem nau yayájäu bícha.

30 Huanäi jü Pablo jume géntemmeu nok báreka áman kibák báarei, të jume Jesucrístota súaleme kaa ä tójjak.

31 Huate yäuram junne jum Ásiapo nésauhueme, jume ä amígokame, nokta au bíttuak jiókot au jíaka kaa áman genteta násukun ä kibák sáhueka.

32 Jumu éntok, juebénaraata násuk sooti chayhua jachin júne jíaka, bueïtuk hua chë bürura kaa jüneiyai jita béchïbo áma emo nau am tóij-latukähui.

33 Të huate yorémem áma aneme jünéame juka Alejándrota, juka judíom bat kéchakäu, téjhuak jita áma huëhui. Jü Alejandro éntok, mámammea séñata ámeu yáuhuak, am chay yánti ïaaka, bempörim, jume judíom, nok-ria báreka genteta jíkkajäpo.

34 Tem jünéaka ä judíotukähui, sïme ínel chaayey, guoi orapo jäni:

—¡Buéresi yörihua itom áiye Diana Efesopo káttekame! —tim chaayey.

35 Huanäi hua yäurapo secretario juka genteta nok yáatituaka ínel ámeu jiaahua:

—Eme Efesopo joome, nechem jíkkaja. Sïme ániat öbisi aneme jüneiya íkäi pueblo Efésota juka diosa Diana buéresi yörihuamta tiöpo ä suáyähui, éntok juka tétata ä takahua bénnak téhueka bétana kom huéchilata.

36 Kia jábe júne kara íkäi esso. Júntukem kaa bat jíale, éntokem kaa jita júne johua kaa bat tüisi ä jünériaka.

37 Bueïtuk ime oóhuim enchim im nüpakähuim kaita juënak jum enchim tiöpopo johua, éntokim enchim diosa Diánata bétana kaita juënak nooka.

38 Jü Demetrio éntok jume áamak tekipánoame am béj-reka jita nokmáchiak, éläpom, bempo, am nätuanakë; júnen béchïbo yäuram aane. Huámëi bíchäpom nánancha ára emo nok-ria.

39 Táabuik jítasu enchim aahuai éntokte huam leyta huë páman nau rúkteka nau ä ettéjhuanakë.

40 Bueïtukte kaa tüisi aane. Itom júnem nätuanake yäurata béj-reka itom ito toboktiabárë tíaka, íkäi én im yeu sikä béchïbo. Bueïtukte jachin júne kara lútüriata nenka jü im naa muksi yeu sikamta bétana.

41 Íkäi noksuka, béja jume áma nau yáij-lame sákatuak.

20

Jü Pablo Macedonia buiärau bíchaa siika, éntok Grecia buiärau bícha

1 Huaka naa muksi huemta luútek, jü Pablo huame Jesucrístota súaleme nau núnuka ámeu noókak jíba bénasi óusi am ée sáhueka. Huanäi am íbaktiaka am mam buíseka, Macedonia buiärau bíchaa siika.

2 Huanäi sïme huáachï ániat naa siika hermáanommeu noksísimeka, jíba bénasi óusi am ée sáhueka. Chúkula béja jum Grécia buiäu yépsak.

3 Huämi baij metpo aneka, béja jum barcopo síriau bíchaa yeu huee báreka, jünëak jume judíom ä béj-reka tekipánoähui. Kíalïku notibábarek jü buíachi, júchi Macedonia buíara pamam huee báreka.

4 Sïme ímëi áamak sájjak: jü pueblo Sópater Beréapo joome, éntok jume pueblo Tesalónicapo joome Aristarko éntok jü Segúndo ti téhuakame, jü Gáayo ti téhuakame pueblo Dérbepo joome, jü Timoteo, éntok jume ásia buiärapo joome kétchi Tíquico éntok Trófimo.

5 Ímëi hermáanom bat sájaka jum pueblo Tróaspo itom boobítchak, juka Pablota éntok néechi Lucasta.

6 Páanim kaa levadúrakame buabuähuäu pájkota chúpukte jum pueblo Filípospote yeu sájjak barcopo. Mamni taáhuarim hueite jum Tróaspo ámeu yájjak. Huämite guoibusan táapo aanek.

Jü Pablo jum Troaspo jume hermaanommeu nookay

7 Semáanata naatëpo, lominko táapo, jume Jesucrístota súaleme nau yájjak jume páanim näikimte báreka juka Señorta nésauhuekä bénasi au am huáatinakë béchïbo. Jü Pablo éntok, am majtíai. Yokóriapo au simbárë tíaka tukáa násuk huëu tajti ámeu noókak.

8 Baij kárim nat béppa jokäpo jikáchim nau yáij-latukai, juebena lámparam béetëpo.

9 Senu yoreme jübua yötuka, Euticö téaka, jum ventanapo káteka nokta jíkkajai. Huanäi juka Pablota binhua nokái, yetem au yuumak. Júnensu kóchoka yeutana bíchaa buíau kom huétchek. Huanäi mukílataka tóboktiahuak.

10 Jü Pablo éntok, kom siká, hua mukílata béppa au
jímmaaka ä íbaktiak. Huanäi jume hermáanommeu ínel
jiaahua:

—Katem guomguomte, bueïtuk béja júchi jíabitek.

11 Huanäi jü Pablo júchi jikáu siká jume páanim
näikimtek. Jume hermáanom am buäsuka éntok, júchi
ámeu noktáitek matchüu tajti. Huanäi siika.

12 Huä ili yoreme jübua yötume mukúkäu éntok,
jiápsaka ä joau bíchaa nuksákahuak. Huanäi sïme tüisi
al-léaka taahuak.

Troaspom yeu sájaka Miletou bíchaa sájjak

13 Ítapo jum barcopo bat sájjak Asón puertou tajti, juka
Pablota huämi nü báreka itom nau nokákäpo bénasi,
bueïtuk áapo buíat hueerokkai.

14 Jum Asonpo itom au yájak, barcopo itomak siika,
huanäite Mitiléne puertou bíchaa sájjak.

15 Huämite yeu sájaka yokóriapo isla Quiöu béa yájjak.
Júchi yokóriapote béja puerto Sámospo yájjak. Jum
Trogílio pueblou jimyóreka yokóriapote béja puerto Mile-
tou yájjak.

16 Júnëlite aika bueïtuk jü Pablo jum Eféso pueblou kaa
huee báarei, kaa jum Asia buíaräpo binhuatu báreka,
bueïtuk läuti buere joära Jerusaléniu an báarei Pentecostés
táapo, jume judíom pajko táapo, kaita jachin au macháiko.

*Jü Pablo jume yoiyöturim Jesucristota súalemmeu yäut
jóarim Efesopo jomemmeu nookay*

17 Béja jum Milétopo aneka jü Pablo jume yoiyöturi
Jesucrístota súalemmeu yäut jóarim Efesopo joómem nau
núnutebok.

18 Am yájak, ínel ámeu jiaahua:

—Eme jüneiya jachin ín ino nükähui bannaataka ímï
Ásiapo aneka im ín yepsákäpo naateka.

19 Sïme tiémpotane enchimmak aanek Señorta béchïbo
tekipánoaka kaa buere ino ériaka, ín ópuam buéresi
huötiaka, éntok juebena jiókot máchirata bíchaka jume
judíom nee béj-reka tekipánoakä béchïbo.

20 Tëne juka enchimmeu türi máchik kaa tójaka jíba
enchimmeu ä noókak, sïmem bíchäpo enchim majtíaka
éntok enchim jóapo junne.

21 Kia judíommeu entok kaa judíommeu júnene noókak
Diostau am jíapsi kúakti sáhueka, éntok juka Diosta itom
Señor Jesucrístota bétana nokäu am súal sáhueka.

22 Én éntokne Jerusaléniu bíchaa siime Espíritu Santota útteata nee joríä béchïbo, kaa jünéaka huämi jita bénak inou huéenakëhui.
23 Jü ín jünériäu ïri jíbba, juka Espíritu Santota nee tettéjhuähui jum sïme puéblompo ín yepsäpo, juka ín peréesotenähui éntok jiókot máchirata inou huéenakëhui.
24 Tëne sïmeta íkäi kaachin eriä. In jíapsi júnene kaa beutire. Kia jíbane ín tékil chúpak jíba türinake, éntok al-léaka huaka tékiata Señor Jesústa ín mampo tójakäu chúpako, juka tü nokta Diosta tühua bétana huemta ín ámeu noknákëhui.
25 'Én éntokne jüneiya énchim jábe júne jume Diosta nésauhuëu bétana ín ámeu nokákäu kaa júchi nee bínnakëhui.
26 Kíalïkune én huitti enchim téjhua báare, kaítane entok enchim béchïbo yómmia báare,
27 bueïtukne sïmeta enchimmeu nok-la juka Diosta éähui, kaita enchim éssoriaka.
28 Júntukem emo suaya, éntokem sïme jume Jesucrístota súaleme suaya, bueïtuk jü Espíritu Santo enchim yeu púala tékiata béchïbo, Jesucrístota súaleme enchim suáyanakë béchïbo, huame ä ojbo huötiaka ä kobákähui.
29 Ínapo jüneiya nee siik, huátem yáijnakëhui jume Jesucrístota súaleme täbuiasi jatía báreka, kaitäpo am tahuária báreka jume robo tebai kókkoram kabáram tetéjalë bénasi.
30 Éntok enchim násuk aneme júne huate emo tóboktianake juka lútüriata tójaka aranókïchiata yore majtía báreka, jume Jesucrístota súaleme áme beu ée ïaaka.
31 Júntukem kaa koptel-la. Áahuem huáate jachim ínapo jum baij huásuktiapo, taáhuarit tukáarit naabúrujti, kaa yáateka enchimmeu nookai ín ópuam guötiaka.
32 'Én éntok, ín hermaanom, Diosta mámpone enchim jóiyak, Diosta noki, ä tühua, bueïtuk huäri tua enchim óusi éetuanake, éntokem ä nokä páman katëtek huame Diosta bíchäpo.
33 Tómita éntok kia sánkota junne, kanne enchimmet beutire.
34 Ál-lane tekipanuak ín huáatiäu jípu báreka, éntok huame ínomak anékame béchïbo junne. Eme júne tüisi jüneiya.
35 Jíbane júkäi enchim majtíak junëli enchim tekipanuanakëhui jume jiókot éame enchim aníanakë béchïbo, hua Señor Jesústa noki ínel jíamtau huáateka: "Chë al-léaka tahuánake jü yore jita mikame hua jita mabétamta béppa."

36 Chúkula béja jü Pablo junëli jiáusuka, tónommia kíkteka Diostau buaanak sïmemmaki.
37 Huanäi sïme buanaka juka Pablota íbaktiak, éntokim ä besíitok bem ä boojóriaï bénasi.
38 Bueïtukim tüisi sirokai hua ámeu ä nokákäu béchïbo, kaa júchi bem ä bínnahuëhui. Huanärim áamak sájjak barkóu ä jämú tajti.

21

Jü Pablo jum buere joära Jerusaléniu bíchaa siika

1 Jume hermaanom tö sájakate barcopo jämuka sájjak. Huanäite lútula sájjak isla Cos teäu bícha, yokóriapo éntok, isla Ródasiu bícha, huämi éntok, puerto Pátarau bícha.
2 Jum Pátarapote senu barcota Feniicia buiärau bíchaa huátaktemtaute yájjak. Huämite jämuka sájjak.
3 Bahuepo katékate juka isla Chípreta mékkäriat bitchak, huanäite míköri bétana ä tösájaka Siria buiärau bíchaa sájjak. Jü barco itom áma katëu éntok, juka ä huériäu jum puerto Tíropo tösim báarei, kíalïkute huämi kom chéptek.
4 Huämite jume Jesucrístota súaleme téaka ámeu áma taahuak guoibusan táapo. Bempo éntok, jü Espíritu Santota bétana téjhuaataka jü Pablotau jita huéenakehu, áahuim nookai kaa jum Jerusaléniu ä huee sáhueka.
5 Të guoibusan taáhuarim yúmak, jíbate sájjak. Sïme jume Jesucrístota súaleme bem jubímmak éntok bem usímmak itom boo tójjak jum pueblo mayoau tajti. Huämite see päku tónommia jápteka Diostau buaanak.
6 Huanäite ito íbaktiaka ito mam buíseka barcou jämuk. Bempo éntok, nóttek bem joau bícha.
7 Tiró puertopote yeu sájaka Tolemáida puertopote kom chéptek. Huämite ä chúppak juka bahuepo itom boo-joaïhui. Éntokte huämi jume hermáanom tebótuaka senu táapo ámeu áma taahuak.
8 Yokóriapote áma yeu sájaka jum pueblo Cesaréa téäu yájjak. Huämite jü Felípeta joau yájjak, hua tü nokta Jesucrístota bétana huemta géntemmeu nonókamta jóahui hua guoibúsanimmak näikiatukaïhui, jume apóstolim ä aniaihuimmaki. Huanäite áma au taahuak.
9 Jü Felipe náikim malakai kee kuname. Huámëi jaámuchim juka bat bíchaa ayúnakemta jünériaka nonokai.
10 Béjate jaiki táapo jäni áma aaney juka profeta Agabo ti téhuakamta Judea buiära bétana áma yepsako,
11 itom bíchiseka. Huäri juka Pablota huihuíkosäu nüka, guokpo éntok mampo ái au súmaka, ínel jiaahua:

—Jü Espíritu Santo ínel jiaahua: “Juka yoremta íkäi huikósata átteakamta jume judíom ínëli ä súmaka jume kaa judíom mampo ä yéchanä tíiya jum Jerusalémpo.”

12 Íkäi jíkkajaka, ítapo éntok jume Cesaréapo joómem jü Pablotau jiókot jiaahua kaa Jerusaléniu ä huee sáhueka.

13 Të jü Pablo ínëli itou jiaahua:

—¿Jatchíakem buaana, éntokem ín jíapsi kaa al-léetua? Ínapo kaachin ä eria jum Jerusalémpo ín sumanähui, éntok kia ín mënäu junne Señor Jesústa béchïbo.

14 Katte ä yúyüuka, ä tójaka ínel jiaahua:

—Éläpo jü Señorta éäu yáatunake.

15 Chúkula béjate ito lijtaroaka, Jerusaléniu bíchaa sájjak.

16 Jume huate Jersucrístota súaleme Cesaréapo joome éntok, itomak sájjak. Áme násuk éntok, senu yoreme hueiyei Chíprepo joome Nason ti téhuaka, íäri jóapo yaij éaka áma tahuá báreka. Áapo béja bínhua Jesucristota súaley.

Jü Pablo juka Jacobota áman bitchai ä aneïhui

17 Jum Jerusaléniu itom yájak, jume hermáanom al-léaka itom mabétak.

18 Yokóriapote jü Pablótamak sájaka juka Jakóbota áman bitchak ä anëpo. Huämïrim aaney jume yoiyötori Jesucrístota súalemmeu yäut jóarim.

19 Jü Pablo am tebótuasuka jíba am ettéjhuariatáitek huaka tühuata Diosta yáakähui jume kaa judíommehui áapörik ámeu nokako

20 íkärim jíkkajaka Diosta úttileka taahuak. Huanärim Pablotau ínel jiaahua:

—Jéehui, itom hermáano, empo jüneiya jaiki mil judíom anëhui Jesucrístota súaleme. Sïme huámëi útteä tíiya juka Moiséjta nésauhui jonähui.

21 Bempo éntok, ettéjoriahuak empo jänituk ínel am majtíä téehua sïme jume judíom sékäna buíaräpo jóakame juka Moiséjta nésauhui kaa am jo sáuheka, éntoktukë bem usim júne kaa am circuncidaroa sáuhuë téehua, éntok kia huaka bannaataka itom, jume judíom, boojóriäu júne kaa am jo sáuhuë téaka.

22 Ensu, ¿jáchisute ayúnake jäni? Bueïtuk jü génte em yepsákä bétana jünëak nau yáijnake.

23 Senu huémtë yáak türinake. Imi ito násuk naiki oóhuim aane Diostau bem nätuari chupa báreka.

24 Akë am huériaka áman áme beu emo ubba Moiséjta nésauhuëpo bénasi, éntoke juka sïme limójnata ámeu aïhuamta am béjturia. Chúkula bempo emo

chon chúktiatebonake bem ä nätualä bénasi. Júnëli sïme jünéenake huaka emo bétana nokhuamta kaa lútüriatukähui. Ál-lam huaka Moiséjta nésauhuë páman enchi huëtíanake.
25 Huame kaa judíom Jesucrístota súaleme bétana éntok, katäkute béja ámeu jïojtesula am téjhuaaka kaa útteatukähui jukaram jonákë bétana. Kia jíbate juka huakajta huame dios yorem yáarimmeu limójnata kaa am buä sáuhue, kia ojbota junne, éntok bámsuaka mukílata huaakas. Éntokte kaa emo am jubek kaa emo am huáatia sáuhue.

Jü Pablo jum tiöpopo buíjhuaka peréesotehuak

26 Huanäi jü Pablo jume naiki oóhuim nuksiika. Yokóriapo béja áme beu au úbbak Moiséjta nésauhuëpo bénasi ayuka. Huanäi jum tiöpou kibákek jume áma tékiakame téjhua báreka jita táapo ä yumánakeïhui huaka Moiséjta nesau huë páman bem emo buaníakäu bem chúpanakëhui, éntok jakhüéi juka límojnata bem áma tóijnakëhui.
27 Të béja jume guoibusan taáhuarim yúmasei, huate judíom Ásiapo joome juka Pablota tiöpopo bíchaka, sïme genteta emo tóboktituak. Huanärim ä buíseka,
28 chayeka ínel jiaahua:

—¡Eme oóhuim Israelítam, itómem anía! Ïri ájäria jü yoreme sïmat naa huéeka jume géntemmeu nokame itom nación béj-reka, Moiséjta nésauhuëu béj-reka, éntok íkäi tiöpota béj-reka. Íäri béppa éntok, huate griégom jum tiöpopo kimala. Júnëli aneka íkäi tiöpota itom tua yöreu kaa tüisi tahuária.
29 Júnëlim jiaahuay bueïtukim bannaataka jum puéblopo jü Trófimotamak ä bil-latukay, hua Efesopo joometamaki. Huákärim jum tiöpopo ä kibáchalatukä bénasi éiyay.
30 Huanäi jü génte au tóboktiaka, tenneka áman ámeu yájjak. Huanäi bempo ket jü Pablótat chätuka jum tiöpopo yeä nuksájjak buíapo ä huíksakaka. Huanärim sep jume puértam páttiak.
31 Béjam ä më báarei juka nokta comandantetau yepsayo sïme juka pueblo Jerusalémta au tóboktiakä bétana.
32 Huanäi jü comandante jume sontarom éntok jume capitáanim bamsipo nau núnuka áman bíchaa am nuksiika. Huanärim tüisi teénneka áman genteta anëu yájjak. Bempo ä bébakasum ä tójjak.
33 Huanäi jü comandante jü Pablotau rúkteka guoi cadenammea ä súmatebok. Chúkula béja nátemajek ä jábétukähui éntok jita ä yáakähui.

34 Të jü génte juebénarata násuk huate chaayey kaa
nanancha jíaka. Júnëli jü comandante kaa ámet jünéaka
taahuak sooti am jíä béchïbo. Huanäi juka Pablota cuarteliu
bíttuak, sontarom anëhui.
35 Béja cuarteliu jikáu kathuäu yájaka jume sontarom
juka Pablota püaktiaka jikau ä núk sájjak, juka genteta
káachin ä yáa ïaka.
36 Bueïtuk sïme amapo kateka inen chaisakai:
—¡Akem ä mëa!

Jü Pablo jü gémteta jíkkajäpo áu nok-riay

37 Jü Pablo béja jum cuarteliu kibácha báahuaka, coman-
dantetau ínel jiaahua:
—¿Játchune ára ino nok-ria jäni?
Jü comandante éntok ínel aú jiaahuak:
—¿Játchë griego nokka?
38 ¿Jatchu kaa empo hua Egíptopo joome jakhuey yäurate
béj-reka emo tóboktiakähui, hua naiki mil yorémem yore
sualéeraommak juyau huéchekaïhui?
39 Huanäi jü Pablo ínel ä yómmiak:
—Ëe, ínapo täbui. Ínapo judío, Társopo joome, hua
pueblo buëuru Cilicia buíaräpo kátekame. Huämine tua
lútüriata jípure. Nechë lisensia gentetau ín noknákë
béchïbo.
40 Jü comandante éntok, ä lisensiak. Huanäi jü Pablo jum
jikau kathuäpo kíkteka, jü gentetau mámammea séñata
yáaka am chay yáatituak. Béja kaábeta jíalei, hebreo
nokpo ínel ámeu jiaahua:

22

1 —Eme ínomak huéerim éntok ín áchayim ín ino
nok-riaka ín nokäubechem suaka ä jíkaja —ti ámeu ji-
aahua.
2 Jum tua bem nokpo ä nok jíkkajakam chë kaa jíaleka
taahuak. Huanäi Pablo ínel ámeu jiaahua:
3 —Ínapo judío. Társopone yeu tómtila jum Cilicia
buíaräpo kátekäpo, tëne ímï Jerusalémpo yötuk, éntokne
hua Gamaliél téamtau, hua tü täyahuäutau, tüisi majtíari,
jíba jume itom yóyöhuam nesau huëpámani. Jíbane jü
Diosta béchïbo tekipánoak chikti ín jíapsimaki, én enchim
áa béchïbo tekipánoä bénasi.
4 Ínapo bannaataka huame tü nokta Jesucrístota bétana
huemta súaleme guokjájasuk. Anam sússuateboi junne.
Oohuim éntok jaámuchim júnene peréesoteboka am nuk-
sisímei cárcelpo am jóa báreka.

5 Jü tiöpopo chë nésauhueme, éntok sïme huame
yoiyötori yäut jóari, áram ket íkäi lútüriä tíiya ín nokähui,
bueïtuk bempo jiösiam nee mámakai huame judíom it-
omak huérim pueblo Damascopo aneme jünéetuaka jita
béchïbo ín áman huëhui. Júnëline áman siika jume Jesu-
crístota súaleme jaríaka äbo ímï buere joära Jerusalémpo
yéu am toij báreka, nokta ámet chúpanä béchïbo.

Jü Pablo jáchin Diostau bíchaa ä jíapsi kúaktekä bétana nookay
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)

6 'Të áman bíchaa nee huei, béja Damascou nee yebísisei,
jíba tua lul-la káteko, sej chukti jü machiria útteaka
téhueka bétana inou kom yuumak. Huanäi nate chíkola
nee machíriak.
7 Huanäine buíapo huécheka senuk inou nokamta
jíkkajak ínel jíamta: "Empo Saulo, ¿jatchíake nee
guokjájase?", tíamta.
8 Huanäine nátemajek: "¿Jábesä empo Señor?", tine
jiaahua. Huanäi ínel inou jiaahua: "Ínapone jü Jesús
Nazaretpo joome, hua em guokjájasëhui", tinou jiaahua.
9 Huame ínomak katëu éntok, juka machíriata bíchaka
tüisi guómtek, tem huaka inou nokamta kaa jíkkajak.
10 Huanäi ínapo ínel au jiaahua: "Ensu Señor, ¿jítasune
yanake?" Jü Señor éntok, ínel inou jiaahua: "Yejtékë
huéiye jum Damascou bícha, huämïrë ä téjhuaana jita em
yáanakehui", tinou jiaahua. Huanáine kíktek.
11 Tëne jü machiria úttiäray kaa bíchaka taahuak.
Huanäi jume ínomak katéïhuim mampo nee buíj-lataka nee
huíksakai Damascou tajti.
12 'Huämi puéblopo senu yoreme aaney Ananías téaka.
Áapo tüisi Moiséjta nésauhuë páman huéiyey, éntok sïme
jume judíom Damascopo joome ä tü éttejhuay.
13 Huämi jü Ananías inou yépsak nee bíchiseka. Inou
yepsaka ínel inou jiaahua: "Empo Saulo, ín hermáano,
júchi bénasi em bínnakeu emou ayúnake", tï inou jiáhuak.
Huanäine seep bíchaka tahuaka at pújtek.
14 Áapo éntok, ínel inou jiaahua: "Huä itom yóiyöhuam
Dios enchi yeu púuhuak bannaata kat-riampo naateka
áapörik éäu em jünérianakë béchïbo, éntok Jesucrístota,
juka tua lútüriata jípuremta, em bínnakë béchïbo éntok
tua áapörik em nok jíkkaijnakë béchïbo.
15 Bueïtukë áapörik bétana tühuata noknake sïme
yorémem jíkkajäpo, éntok huaka em bíchakäu éntok em
jíkkajakäu am téjhuanake.

16 Én éntok, katë éntok jita boobíchaka, banseka emo batötebo Señortat éaka huame em kaa tühua yáarim enchi ä tuchárianakë béchïbo", tinou jiáhuak jü Ananías.

Jü Pablo jume kaa judíommeu ä bíttuahuakä bétana nookay

17 'Jerusaléniune nótteka jum tiöpou siika Diostau buan báreka. Huämi Diostau buanakane tenkumta bénasi éaka juka Señorta bitchak.

18 Anä nok jíkkajak, ínel inou jíamta: "Bamsekë im Jerusalémpo yeu huéiye, bueïtuk jume im joome ino bétana em nokäu kaa jíkkaij báanake", tï jiaahua jü Señor.

19 Ínapo éntok, ínel au jiaahua: "Señor, bempo jüneiya sïme at bem nau yayajäpo ín huerámaka jume enchi súaleme cárceliu ín totójaïhui, éntok ín am bébebaïhui.

20 Éntokim jüneiya juka Estebanta, huaka emo bétana jume géntemmeu nokamta, mëhuai, áma ín anéïhui áme beu éaka ä mëna bétana, éntok huame ä mëakame sanko júne ín suáyakaïhui", tinau jiaahua.

21 Të jü Señor ínel inou jiaahua: "Böochë kíkte, bueïtukne mekka bíchaa enchi bíttua báare áman huame kaa judíommehui, enchi ámeu noknákë béchïbo."

Jü Pablo jü comandanteta mámpo aaney

22 Júmunï tájti ä nok jíkkajaka, ínel jíaka cháy táitek:

—¡Akem ä mëa júkä yoremta! ¡Kaa türinake jiápsaka tóijhuako!

23 Jíba junëli am chayéi, éntok ómteka bem sanko éntok buíata jikáu am guötiayo,

24 jü comandante juka Pablota cuarteliu kibáchatebok. Béja jum kuartelpo ä kátek, tüisi ä bemmucha nésauhue ä nok ïaaka, jünée báreka jita béchïbo juka genteta junëli ä béj-reka chayëhui.

25 Të jü Pablo bemmúcha báahuaka súmataka, jü capitán áma anemtau ínel jiaahua:

—Kaa lútüriatu jiöbe románota enchim bemmúchatebonakëhui kaa bat nokta béttesi machik at chúpalatuko. Bueïtuk ínapo ket romáano.

26 Íkäi jíkkajaka jü capitán, áman siká jü comandántetau jünéehuamta nénkak ínel au jíaka:

—Kaa türi jü yoremtau em yáa bárëhui, bueïtuk áapo romaano.

27 Huanäi jü comandante jü Pablotau siká ínel au jiaahua:

—¿Jatchu lútüria em romaanotukähui?

—Jéehui —tau jiaahua jü Pablo.

28 Jü comandante éntok, júchi ínel au jiaahua:

—Ínapo jum Romapo lútüriata jipu báreka yún tómita nénkak.

—Ínapo éntok —tau jiaahua jü Pablo—, íkäi lútüriata jípure jum Romapo ín átchay bétana.

29 Júnëli ä jíak, jume Pablota bemmúchabárëu seep ä tójjak. Jü comandante júne ä romáanotukäu jünéaka, at májhueka taahuak ä sumatébokä béchïbo.

Jü Pablo jume judíom buere yäura bíchäpo yeu tóijhuak

30 Yokóriapo jü comandante juka lútüriata jünéria báreka, jita béchïbo jume judíom juka Pablota nätuakähui, jume cadenam ä úhuaaka jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme nau núnutebok éntok sïme huaka judíommeu buere yäuraata. Huanäi juka Pablota yeu béebaka bem bíchäpo yéä tójjak.

23

1 Jü Pablo juka yäurata bíchaka ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo kaítat jachin éaka jiápsa Diosta bíchäpo én tajti.

2 Huanäi jü Ananías, jü tiöpopo chë né sauhueme, jume Pablota náapo jäbuekame teníchä chóchon sauhue.

3 Huanäi jü Pablo ínel au jiaahua:

—¡Áapo jü Dios ket enchi bébnake, empo kaita lútüriata joame! Empo leyta huë páman nokta ínot chupä ïaahuaka áma yéchataka, leyta béj-reka nee kökosi jotebo.

4 Huame áma anëu éntok, Pablotau ínel jiaahua:

—¿Jatchu empo junëli béttesi au nooka jü tiöpopo buéresi nésauhuemtahui, jü Diosta béchïbo tekipánoamtahui?

5 Pablo éntok, júchi ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo kaa jüneiyai tiöpo buéresi ä nésauhuëhui. Ínapo júneätek kaa ínel au jiaü eiyei, bueïtuk jum Diosta noki jïojteripo ínel jiaahua: "Kátë hua yäura em puéblopo nésauhuemta bétana béttek nooka."

6 Huanäi jü Pablo jünëak jume áma nau yáij-lame huatem saducéomtukähui, huatem éntok, pariséromtukähui. Ímëi kaa nánancha jita súalei. Huanäi kusisi ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo pariseero, ín átchay junne, éntok jume ínomak huéerim junne. Én éntok, jume kókkolam jíabitenakeu ín súalë béchïbo noki ínot chúpari.

7 Júnëli ä jíak, jume pariseerom éntok jume saducéom, bempo nau nok nássuatáitek. Huanärim kaa nánancha éaka emo näikimtek.

8 Bueïtuk jume saducéom jume kókkolam jíabitenakeu kaa súalei, éntokim ángelesim káitä tíiyai, kia espíritum

junne. Të jume parisërom éntok, sïmeta íkäi ayúkä bétana ä súale.
9 Huanäi buéresi chaihuame hueiyei. Huate judíom ley
am mamájtíame parisérom beu éame jápteka ínel jiaahua:
—Ï yoreme kaita juënak yáala. Espírituta au nok-látuk,
o Diosta ángel áu nok-latuk, türi. Katte Diosta béj-reka
jájaptenake.
10 Huä nau nok nássuahuame buéresi hueiyei, kíalïku jü
comandante juka Pablota máuj-riai juka genteta näikim ä
huikmáchileka. Junen béchïbo sontarom áman nütebok
áme násuk yéu ä huíkeka cuarteliu ä toij ïaaka.
11 Yokoríapo tukaapo, jü Señor jü Pablotau yepsaka ínel
au jiaahua:
—Óusë éiya, Pablo, bueïtukë ímï Jerusalémpo em ino
bétana nokakä bénasi áman Romapë két noknake.

Jü Pablota mënä béchïbo tekipanuahuähui

12 Yokoríapo huate judíom éhuil nokta nau yáuhuak juka
Pablota mëbáreka, ínel jíaka:
—Éläpo jü Dios nokta béttesi ítot chúpanake.
Juka Pablota kee mëaka itom jïbuäko éntok itom jita júne
jëko.
13 Jume íkäi nokta yáakame cuarenta óhuim béppatukai.
14 Huámëi jume tiöpopo tékiakammeu nésahuemmehui
éntok huame judíom yoiyötori yäut jóarimmeu sájaka ínel
ámeu jiaahua:
—Ítapo nokta nau lútüria yáala juka Diosta nokta béttesi
ítot chúpanake tíaka juka Pablota kee mëaka jïbuäko.
15 Én éntok, eme éntok jume huate yäurapo tékiakame,
jukem comandanteta téjhua, yoko äbo enchimmeu ä
huérianake, juka ä huéetuä bétana chë tüisi at nátemaje
béchïbo tiaupo. Ítapote jum böt ä jójottuaka ä mënake ke
äbo ä yepsayo.
16 Të jü Pablota asohuaara ä jüneriak juka huemta.
Huanäi áman cuarteliu ä téjhuak.
17 Huanäi jü Pablo senu capitanta núnuteboka ínel au
jiaahua:
—Íkäre jübua yötumta áman comandantetau huéria,
bueïtuk áapo jita au ä nokmáchik au huéria.
18 Huanäi jü capitán áman comandantetau ä nuksiiká ínel
au jiaahua:
—Jü Pablo áman peréesopo jípuhuame nee núnuteboka
íkäi jübua yötumta nee äbo emou huéria sáuhue; áapo jita
emou ä nokmáchik huériä téehua tau jiaahua.

19 Huanäi jü comandante juka jübua yötumta mampo
buíseka omot yéä nuksiká ä temajék:
—¿Jítasë inou nok báare?
20 Huanäi hua jübua yötume ínel au jiaahua:
—Jume judíom nau nokta lútüria yáala emou nok báreka
yoko juka Pablota jum yäurata bíchäpo enchi yéu ä toij
sáu báreka, juka áa huéetuä bétana chë tüisi at nátemaje
béchïbo tiaupo.
21 Të kátë am súale, bueïtuk cuarenta oóhuim béppataka
böt éusulataka ä boobíchaïhui, éntokim nokta yáala juka
Diosta béttesi nokta ámet chúpanake tíaka, juka Pablota
kee mëaka jïbuäko éntok jita júne jëko. Én éntokim emou
nokaka em am yómmianakeu jíba boobíchaïhui.
22 Huanäi jü comandante juka jübua yötumta simtúak
kaábeta ä tejhua sáhueka íkäi au ä nokákä bétana.

Jü Pablo jü gobernador Félixtau bíttuahuak

23 Huanäi jü comandante guoi capitánim núnuka am
téjhuak guoi cien sontarom guok-léerom am nü sáhueka,
éntok setenta sontaró kákabäekame, éntok guoi ciéntom
lánzakame, jum pueblo Cesaréau am kannákë béchïbo
bátanim jiai tukápo.
24 Éntok ket huate kábäim yeu pua nésauhue Pablota
ámet yejsimnakëhui, éntok am téjhuak tüisi ä suáyaka
al-léamta áman gobernador Félixtau am nüpa sáhueka.
25 Bempörimmak juka jiösiata áman au bíttuak ínel
jíamta:
26 “Empo gobernador Félix tua yörihuame, émoune
tebote, ínapo jü Claudio Lisias.
27 Éntokne enchi jünéetua jume judíom íkäi yoremta
pereesotelatukaïhui, éntok bem ä më báareïhui. Të ínapo
jünéaka ä romáanotukähui, sontarómmakne ä jínëuk.
28 Jum bem yäuraune yéä tójjak jünée báreka jita
béchïbo ä nätuatukähui.
29 Huanäine jünëak bempörim ley bétana huemta
béchïbo ä nätuatukähui, të romáanom ley béj-reka kaita
béttesi machik ä yáalatukähui ä mëtebonakemta, éntok
kíal ä peréesotebonakemta junne.
30 Tëne jünéaka judíom ä mëbáreka am tekipánoähui,
sepne emou ä bíttuak, éntokne ket jume ä nätuame
téjhuaala huaka bem at ínnëäu em jíkkajäpo am nok
sáhueka. Ïri jíbba”, tiahua jü jiösia.
31 Huanäi jume sontarom bem sáihuaka páman ayuka
juka Pablota nuksájjak tukáapo pueblo Antípatris téäu
bícha.

32 Yokóriapo jume sontaró guok-léero bem cuarteliu nóttek. Jume kákabäekame éntok, bóula sájjak Pablota huériaka.
33 Cesaréau yájakam juka jiösiata gobernadorta mákkak. Juka Pablota éntokim ä mampo yétchak.
34 Huanäi jü gobernador juka jiósiata noksuka Pablota temájek jakun ä jométukähui. Jum Cilicia buíaräpo ä jométukäu jünéaka,
35 ínel au jiaahua:

—Huame enchi nätuame äbo yájak jübuë emo nok-rianake, huanäine enchi nok jikkaijnake.

Huanäi huam rey Heródesta jóakaïpo ä páttiateboka ä suaya nésauhuek.

24

Jü Pablo jü gobernador Félixta bíchäpo áu nok-riak

1 Chúkula mamni taáhuarim huei, jü Ananías, jum tiöpopo chë nésauhueme, jum Cesaréapo yépsak huate judíom yoiyötori yäut jóarimmaki éntok senu am nonók-riamtamaki, Tértulö ti téhuakame. Ímëi jü gobernadortau yájjak juka Pablota nätua báreka.
2 Juka Pablota yeu tóijhuak, jü Tértulo noktáitek, jü Félixtau ínel jíaka:

—Empo Félix yörihuame, tüisite enchi at báisauhue yanti itom jíapsä béchïbo kaítat jachin éaka, bueïtuk sïme tüisi huéiye em koba súakä béchïbo.
3 Sïmetate íkäi tühuata mabeta sïmekuchi, tüisi enchi baisáuhueka.
4 Të kaa enchi rójiktitua béchïbo binhua emou nokaka, chúbala jíbe itom nok jíkkaja.
5 Ï yoreme imi yeu tóijhuakame jita juëna kökoata bénasi maachi, kaa tü yóreme. Sïme ániat jume judíom násuk nau omtíhuamta huéetua, éntok jume nazarénom téammeu yäut.
6 Kia itom tiöpopo júne kaa tühuata hueetua báarei. Ítapo éntok, ä buíseka itom ley nésahue páman nokta at chupa báarei.
7 Të jü comandante Lisias áma au kibáchaka útteapo itom ä úhuak,
8 éntok itom téjhuak jume ä nätuame äbo emou kannákë tíaka. Én éntok, empo áapörik, Pablota, temájekätek jünéenake huaka itom áa bétana nokäu lútüriatukähui.
9 Jume judíom áma anéïhuim ket jíba sïmeta íkäi lútüriä tíiyai.

10 Huanäi jü gobernador séñata jü Pablotau yáuhuak ä
nok ïaaka. Huanäi jü Pablo ínel jiaahua:

—Chikti ín al-léerimmakne ino nok-rianake em
jíkkajäpo, bueïtukne jüneiya juebena huásuktiriampo
ín nacionbeu em yäuttukähui.

11 Empo ára at nátemaje, dóoce taáhuarim jübua hueiy
ínapo jum buere joära Jerusalémpo yebíj-lataka áma Diosta
yöreka au mujti báreka.

12 Kaábetamakne nok nássuaka jíkkaijhuak, éntokne
kaabe genteta emo tóboktituaka bít-huak jum tiöpopo,
éntok kia jak júne bem emo nau totójäpo, éntok kia jak
sékäna junne huämi puéblopo.

13 Ímëi yoremem kia jita bem áa béchïbo nee nätuäu
júnem karë lútüria yáuhua.

14 Tëne juka ín boojoriau yeu buíjnake. Ínapo huaka
ín yóiyöhuam Dios béchïbo tekipanua, sïmeta juka Diosta
nésauhui libropo jïojteta súaleka éntok jume profétam
jïojteri nokäu junne, jü bemela böta huëpámani, bempörim
kaa tühuätíähui.

15 Éntokne jíba Dióstat boobíchaïhui bempörim at
boobíchähui, jume kókkolam jíabitenakëhui, jume tü
yóremem éntok kaa tü yóremem junne.

16 Juäri béchïbone jíba tühuata jóaka jiápsa, kaítat
jachin éaka Diosta bíchäpo éntok yorémem bíchäpo junne.

17 'Jaiki huásuktiapone sékäna bíchaa naa simsuka ín
buíarau nóttek limójnata huériaka póobem béchïbo éntok
tiöpota béchïbo.

18 Íkäine johuai jume judíom Ásiapo joomem jum tiöpopo
nee bíchako, béja nee ino úbasuko bem ley nésauhuëpo
bénasi, të kaa bürummaki éntok kaa naa muksi jita
huéetuaka.

19 Huámëi huämi nee bíchakame äbo sájak türinake,
ímin yeu jápteka bem nee nätuanakë béchïbo jita ino
bétana nok máchiako.

20 Ímëi im aneme ket ára nooka áman judíom buere yäura
bíchäpo jita béttesi machik ín yáalatukäu ínot téihuaka
bétana.

21 Jamak áme násuk aneka kusisi ínel ín jíakä béchïbo
nee nätuala: "Ënem nokta ínot jímmaala jume kókkolam
jíabitenakeu ín súalë béchïbo", ti ín jíakä béchïbo —tiahua
jü Pablo.

22 Íkäi jíkkajaka jü Félix, tüisi jünéaka Jesucrístota
súalnä béchïbo tekipánoahuähui, íkäi huemta bat tójjak
ínel ámeu jíaka:

—Juka comandante Lísiasta äbo yepsak jübuane yúmalasi ä jikkaijnake huaka at enchim nokähui.

23 Huanäi jü Félix juka capitanta téjhuak júchi juka Pablota pattia nésauhueka, të licénciata ä nenki sáhueka jume ä täyame ä bínnakë béchïbo, éntok ä aníanä béchïbo.

24 Chúkula jaiki taáhuarim huei, júchi áma yépsak jü Félix ä jubímaki, Drusílä téamtamaki. Áapo judíotukay. Huanäi juka Pablota núnutebok Jesucrístota súalhuä bétana áu ä nok ïaaka.

25 Të juka Pablota jum lútüriata huë páman emo nühuamta bétana au nokako, éntok jü emo yüihuamta bétana éntok taahuata yúmak, Diosta nokta yóret chúpanake bétana áu ä nookak, jü Félix guómteka ínel au jiaahua:

—Simëe, ínapone kaa obisi anëtek, júchi enchi núnutebonake.

26 Të jü Félix jü Pablótat boobíchaïhuii tómita ä makmáchileka yéä beb báreka; kíalïku élaka jíba ä núnutebonake áamak ettéjhua báreka.

27 Guoi huásuktiriam siika junëli huéeka. Júnensu jü Félix gobernadorpo yeu siika, huanäi jü Porcio Fésto ti téhuakame áma tékiatek. Të jü Félix jume judíommak tüisi tahuá báreka jíba juka Pablota pereesopo tö siika.

25

Jü Pablo Féstota mámpo aneka judíom bétana áu nok-riay

1 Huanäi jü Fésto áma yépsak gobernadorpo tékiata mabét báreka. Baij taáhuarim huei jum Cesaréapo Jerusaléniu bíchaa siika.

2 Huämi jume tiöpopo tekipánoammeu nésauhueme, éntok jume judíom chë áma nok jíkkaijhuame, Féstotau yájjak Pablota nätuaka.

3 Huanärim bem huáatiäu emo yáaria nésauhueka au noókak, juka Pablota Jerusaléniu ä bittua sáhueka. Të jü bem éäu täbuiakai, böochim ä mëtebo báreka eiyai.

4 Të jü Fésto juka Pablota jum Cesaréapo peréesö tíiyai, éntok läuti jëla áman au huée máchilë tíiyay.

5 —Júntuk —ti ámeu jiaahua— jume enchim násuk tékiakame ínomak sájak türinake jum Cesaréahui. Huákäi yoremta béttesi machik juënak yáalatuko árem ámanirem ä nätua.

6 Jü Fésto jum Jerusalémpo guojnaiki o guojmamni táapo jäni aneka Cesaréau nótek. Yokóriapo béja jum yäuchim jojóyëpo yejteka juka Pablota áman nütebok.

7 Juka Pablota áman kibákek, jume judíom Jerusalén bétana áma yájakaïhuim au rúkteka nate chíkola au jáptek. Huanärim juebénak béttesi machik bétana ä nätuai, tem kaachin ä lútüria yáa máchiakai.
8 Jü Pablo éntok, au nok-riaka ínel jiaahua:

—Ínapo kaita béttesi machik yáala, kia judíom ley béj-reka éntok kia tiöpota béj-reka junne, éntok Césarta, Romapo yäutta, béj-reka junne.

9 Të jü Fésto jume judíommak tüisi tahuá báreka, Pablotau ínel jiaahua:

—¿Játchë kaa Jerusaléniu huee báare ámani juka nokta emo bétana huemta ín tü yáanakë béchïbo?

10 —Ímïne Romapo yäurata bíchäpo aane —tau jiaahua jü Pablo—, éntok ímï ájäria lútula huëpo nokta ínot chúpanähui. Empo tüisi jüneiya judíom béj-reka kaita juënak ín yáalatukähui.
11 Jita juënak nee mëtebonakemta yáalatuk kaáchinne ä eria ín muknákëhui. Të kaita juka bem íno bétana nokäu lútüriatuk, kia jábe júne kaa lútüriata jípure judíom mampo nee ä tóijnakëhui. Kíalïkune juka Césarta, Romapo yäutta, áapörik nokta ínot chupäïa.
12 Huanäi jü Fésto jume huate yäurammak ettéjhuasuka ínel au jiaahua:

—Béjasë juka Césarta, Romapo yäutta, nokta émot chupäïa, huáahuïne enchi bíttuanake.

Jü Pablo rey Agrípata bíchäpo yeu tóijhuak

13 Chúkula jaiki taáhuarim huei, jü rey Agripa téame éntok Berenice ä jubíahua jum Cesaréau yájjak juka Féstota tebótua báreka.
14 Huämi binhua am anéi, jü Fésto juka reyta ettéjhuariak juka Pablota áma peréesotukä bétana ínel au jíaka:

—Senu yoreme imï jípuhua jü Félixta peréesopo tösikähui.
15 Jum Jerusalémpo nee anéi, jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme éntok jume yoiyötori judíommeu yäut jóarim apä béj-reka inou noókak béttesi nokta nee at chupa sáhueka.
16 Ínapo éntok, ínel ámeu jiaahua, juka Romapo yäuraata kaa junëli ä boojóriä tíiya, jábeta ä mëtebonakëhui kaa bat jume ä nätuammak emo am púјba bíttuaka emo am nok-rianakë béchïbo, jita béchïbo bem nätuahuähui.
17 Kíalïkune bempörim äbo yájak, kaa binhua boobíchaka yokóriapo jum yäuchim jojóyëpo yejteka juka yoremta áman nütebok.

18 Të huame ä nätua báreka yeu jáptekame kaítam huaka ín at érahuëu yeu buíssek.

19 Ál-la hua bem áa bétana nokäu kia hua bem Diosta tekipánäu béj-reka ä huë tíiyai, éntok senu yoreme Jesús téame mukúkamta bétana, éntok juka Pablota huákäi yoremta jiapsä tía bétana.

20 Ínapo éntok, ílë bénasi huëpo kaachin anmáchika juka Pablota temájek jum Jerusaléniu áapörik hueebare jänï tíaka, ámani juka nokta at chúpanä béchïbo jü at nokhuamta béchïbo.

21 Të áapörik juka Romapo yäutta, Augusto rey Césarta, nokta at chupä ïä béchïbo, jíbane peréesopo ä jipu nésauhue áman Romáu ín ä bíttuäu tajti.

22 Huanäi jü rey Agripa Féstotau ínel jiaahua:

—Ínapo kéchä nok jíkkaij peiya íkäi yoremta.

—Türi, yoko jübuë ä nok jíkkaijnake —tau jiaahua jü Fésto.

23 Yokoríapo béja jü Agripa éntok Berenice áman yájaka, yörisi machisi emo yáalamtaka yäuchim jojóyëu kiímuk jume sontaróu yäuchimmak éntok jume oóhuim puéblopo chë yörihuammaki. Huanäi jü Fésto Pablota áman nütebok.

24 Ama ä nüpahuak, jü Fésto ínel jiaahua:

—Empo rey Agripa, éntok eme oóhuim im itomak aneme, imi aane ï yoreme. Juebena judíom ä béj-reka inou nooka jum Jerusalémpo éntok ímï Cesaréapo junne, sootí jíaka kaa ä jíapsiria nésauhueka.

25 Të ínapo kaita huaka béttesi machik ä mëtebonakemta at téuhuak, éntok áapörik juka rey Augusto Césarta, Romapo yäutta, nokta áachä chupä ïä béchïbone áman au ä bíttua báreka tahuala.

26 Tëne kaita juka tua lútüriata áa bétana hua nésauhuemtau ín jïojtemachik jípure. Kíalïkune enchim bíchäpo yéä tójja, të emou tühua, empo rey Agripa, enchi ä temaijnakë béchïbo jita ä yáalatukä bétana. Béttesi machik ä yáalatukäu enchi at téakne ín au jïojte machik jípunake, hua nésahuemtahui.

27 Bueïtukne kaa ä lútüriale pereesota áman bíttuaka éntok, kaa jüneehuamta nénkako jita bétana ä nätuatukähui.

26

Jü Pablo rey Agripata jíkkajäpo áu nok-riay

1 Huanäi jü Agripa Pablotau ínel jiaahua:

—Licénsiatë jípure em emo nok-rianakë béchïbo.

Huanäi Pablo jikau mámteka ínel áu nok-ria táytek:

2 —Tüisine al-leiya em bíchäpo aneka, empo rey Agripa,
ín ino nok-rianakë béchïbo, sïmeta huame judíom nee
béj-reka nokäu bétana.
3 Chë júnene al-leiya, huaka sïmeta jume judíom boojo-
riau em jüneria béchïbo, éntok jita bénakut itom nau nok
nássuähui. Kíalïkune em jíapsi yánti yécharika enchi nee
nok jíkkaij ïaaka emou nooka.

Jü Pablo jáchin áu ä nükäu bétana nookay, kee jee Diostau bíchaa jíapsi kúakteka

4 'Sïme judíom jüneiya ilitchika naateka jachin ín ino
nükähui, áme násuk aneka áman ín buíaräpo éntok buere
joära Jerusalémpo junne.
5 Bempo ket jüneiya, éntokim ára yéu ä buisse ínel
eäteko, jübua yötuka naateka jume parisérom béu ín
éaïhui, hua grupo itom religionpo chë júne Moiséjta
nésahue páman au boojóriame.
6 Én éntokne imi yäurata bíchäpo yeu toij iäi ín boobíchä
béchïbo, juka Diosta jume kókkolam jíabitetuanakëhui,
jume itom yoiyöhuammeu ä nokákä bénasi.
7 Sïme jume Israelta dóoce üusimmet yeu kat-ríam huaka
nokta yáata chúpëu boobíchaïhui, kíalïkum juka Diosta
yöre, éntokim at tekipánoa taáhuarit tukáarit naabúrujti.
Én éntok, empo rey Agripa, ket jíba júkäi ín boobíchä
béchïbo, jume judíom nee nätuala.
8 ¿Jatchu eme kaa ä súale jäku juka Diosta jume
kókkolam jíjiabitetuähui?

Jachin juka Pablota bannaataka jume Jesucrístota súaleme ä guok jájjaseïhui

9 'Ínapo bannaataka lútula huëpo tüisi ino ayúnake
bénasi eiyai jume Jesús Nazaretpo jometa súaleme jiókot
joaka.
10 Éntokne junëli am johuai jum Jerusalémpo. Jume
tiöpopo tékiakammeu nésauhueme bétana útteata
jípureka, ínapo juebénam Jesucrístota súaleme cárceliu
tójjak, éntok am súahuai júnene huame am súakame beu
eiyai.
11 Juebénasine jiókocham johuai bem súalëu am toij
ïaaka. Íkäine johuai sïmat jume judíom nau yayajäpo.
Tüisine kaa huéeläpo ámeu omtei, kia jum puéblompo
sékäna buíaräpo jokäpo júnene am guokjájasei.

Jü Pablo Diostau bíchaa ä jíapsi kúaktekä bétana júchi nookay

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

12 'Júnëline éaka jum pueblo Damascou bíchaa hueiyei,
útteata jípureka éntok tékiata máktaka jume tiöpopo
sacerdote tékiakammeu nésauhueme bétana.
13 Të jum böchi, empo rey, tua lútula kátekne machíriata
téhueka bétana kom sikamta bitchak täata machiria béppa
chë útteakamta, ino chíkola nee machíriakamta, éntok
jume ínomak kateme chíkola.
14 Huanäite sïme buíapo huáttek. Ínapo éntok, senuk
téhueka bétana inou nokamta jíkkajak tua ín nokpo,
hebreo nokpo, ínel jíamta: "Empo Saulo, ¿jatchíake nee
guokjájase? Empöisë kökosi emo johua, juka buesta
sísïguok buahuita témmü bénasi."
15 Huanäine ínel jiaahua: "¿Jábesaë empo, Señor?" Jü
Señor éntok, ínel júchi inou jiaahua: "Ínapone jü Jesús, jü
em guokjájjasëhui.
16 Të kátë jachin éaka kikte, bueïtukne ín nésauhui em
jonákë béchïbo emou ino yeu machíriak, éntok juka én em
bíchakäu bétana em noknákë béchïbo, éntok chúkula em
nee bínnake bétana.
17 Énne huame kaa judíommeu enchi bittuanake. Huámëi
mampo, éntok judíom mámpone enchi áma yorétuanake.
18 Ámeune enchi bíttuanak juka ín lútüria enchi am
majtíanakë béchïbo, kaa jíba kaa ä täyaka bem jíapsinakë
béchïbo. Huanärim kaa éntok Satanásta útteara bétuk
emo jípunake, ál-lam Diosta éä páman kannake. Júnëlim
nee súaleka hua bem juëna yáarikut jiókoritunake éntok
jume Diosta bíchäpo tüisi tahualame násuk annake."

Jü Pablo juka Jesústa téhueka bétana au nokákäu au chúpaktíaka nookay

19 'Kíalïkune juka Jesústa téhueka bétana inou nokákäu
chúppak, empo rey Agripa.
20 Jume Damascopo anémmeune báchä noókak juka tü
nokta Jesucrístota bétana huemta, Diostau bíchaa emo
an jíapsi kúakti sáhueka tühuata joaka jünakiachinakë
béchïbo bem jíapsi kúaktilatukä bétana. Chúkulane
éntok, jume Jerusalémpo anemmeu ä noókak éntok
sïme Judea buíaräpo anémmehui, álë bénasi huame kaa
judíommeu junne.
21 Juäri béchïbo jume judíom jum tiöpopo nee buíssek
nee mëbáreka.
22 Të Diosta nee aniä béchïbo jíbane at tekipánoa óusi
éaka én tajti, juka tü nokta sïmemmeu nokaka, rikommeu
éntok kia polóobemmeu junne. Kaítane entok ámeu nooka
huaka jume profétam éntok Moiséjta nokákäu jíbba, jü
ayúnakemta bétana.

23 Bueïtuk bempo juka Crístota jiókot máchirata bínnake tíiyai, éntok mukuka jume kókkolam násuk báchä jíabitenake tíiyai, éntok juka Diosta lútüria judíommeu ä noknákë tíiyay, éntok kaa judíommeu junne.

Jü Pablo juka rey Agrípata Jesucrístota súaltua báreka nookay

24 Júnëli juka Pablota au nok-riai, jü Fésto cháchayeka ínel jiaahua:

—¡Rokotuläe, Pablo! Huä buere jita em emo majtíä béchïbë rokótulaë.

25 —Kanne rokótula, empo Fésto tua yörihuame —tau jiaahua jü Pablo—, ál-la jü ín nokäu tua lútüria.

26 Imi aane jü rey Agripa sïme juka huemta tüisi jüneriame, kíalïkune kaachin éaka áa jíkkajäpo nooka. Lútüriapone áapörik sïmeta íkäi jünériä tíiya, bueïtuk jü ín áa bétana nokäu kaa jak éhuil yáari.

27 ¿Játchë juka profétam nokákäu súale, empo rey Agripa? Ínapo jüneiya em ä súalëhui.

28 Huanäi jü rey Agripa ínel au jiaahua:

—Jamake kaa jaiki nokiai juka Jesucrístota nee sualmáchile.

29 Pablo éntok, ínel au jiaahua:

—Tua Dios ínel éenake, ilikki nokiai éntok kia bürukuai junne, empo éntok jume huate én nee jíkkajame júne ino bénasi tahuánake, të kaa cadenammea súmataka, ál-la Jesucrístota súaleka.

30 Juka Pablota junëli jíak, jü rey kíktek, éntok jü gobernador, éntok Berenice, éntok sïme huame áma jokáïhuim.

31 Huanärim sékäna bíchaa sájaka, nau ettéjhuaka ínel jiaahua:

—Ï yoreme kaita béttesi machik ä mëtebonakemta yáala, kia ä peréesotebonakemta junne.

32 Huanäi jü Agripa Féstotau júchi ínel jiaahua:

—Átä búttiä eiyei íkäi yoremta kaa áapörik juka Romapo chë nésauhuemta nokta at chupa ïaayo.

27

Pablo jum Romau bíttuahuak

1 Jum Italia buíarau bíttua báahuaka jü Pablo éntok huate peréesom jü capitán Júliö téamta mampo jóahuak, hua Augústota batallonpo jometa mampo. Ínapo Lucas, Pablótamakne siika.

2 Huanäite jum barco Adramítena teäu jomepo nuk sákahuak, Asia buiärau bíchaa huátaktëpo. Aristarko

éntok, ket itomak hueiyei, jü Tesalónicapo joome, hua pueblo Macedonia buíaräpo káttekäpo.

3 Yokóriapote jum puerto Sidonpo yájjak. Huämi Julio tüisi ä al-léria ka ä bitchak juka Pablota, kia huame ä täyäu bëkatana júne náasä huéenakë béchïbo ä licénciak ä aníanä béchïbo.

4 Jum Sidonpo yeu sájakate juka isla Chíprë míkötana tösájjak, bueïtuk jü jeka itom béj-reka hueiyei.

5 Jum Cilicia buiärahui, éntok Panfilia buiära beute jü bahue naabúrujti yeu sájaka jum pueblo Mírä teäu yeu yájjak, Licia buíaräpo.

6 Huämi jü capitán senu barcota téuhuak Alejandríapo jometa Italia buíarau bíchaa huátaktemta ama itom jämu sauhue buoula itom huéria báreka.

7 Juebena táapote läuti jíba kateka, jiókot anpo jum puerto Gnídö beu yájjak. Ketune juka jekata itom béj-reka huë béchïbote puerto Salmón beu áman sájjak isla Cretä téamta kontíaka.

8 Júnëli juka jekata itom béj-reka huei júnete jíba boojohuai bahué mayóamak lópola. Júnensute Buenos Puertos téhuakäu yájjak, jü pueblo Laséäu kaa mekka káttekähui.

9 Júnëlite bínhuatuk, éntok béja kaa türiakai bahuepo boojo béchïbo, jume buere jékam béchïbo éntok béja sebe kíbakei. Huäri béchïbo jü Pablo

10 ínel ámeu jiaahua:

—Eme oóhuim, ika boojóohuamtane kaa tüisi bitcha. Júkate barcota tärunake éntok huaka áma huériahuamta junne, éntok ítapo júnete jamak itom jíapsi tärunake.

11 Të jü capitán juka barcota huériamta chë nok súalei éntok juka ä átteakamta, jü Pablota béppa.

12 Huákäi puertota kaa türiakäu jünériaka jum séberiapo áma anbéchïbo, sïme jëla áma yeu sákahuak junne türianake tíiyai, jamak júne Feniceu yáijnake ti éaka, hua puerto Cretapo kátekäpo, huämi juka séberiata pasároa báreka. Huäri noresteu bíchaa púibaka káttek éntok suresteu bícha.

Jum bahuepo buere jéjekakame

13 Huanärim sur bétana juka jekata kaa útteaka huë béchïbo al-léaka emo boojóomáchilek. Yeute sájaka jü Creta bahué mayóat kattáitek.

14 Kia lauti jëla buere jeka Noréstë téame juka barcota útteaka béebaka,

15 ä huéria táytek. Atä béj-reka kaakun kat máchika kíal ä tójjak; huanäi itom nuk siika.

16 Jü ili isla Claudä téamta huamte sájjak, jekata kaa útteaka huëpámani. Huanäite jiókot anpo juka ili canoata itom huíksakäu itou huíkeka barcopo jikáchä teekak.

17 Béja jikáchä téksukam huite buerémmia juka barcota nate chíkola nau súmmak kaa näikim ä huénnakë béchïbo. Huanärim jum sëéu Sírtë téäu emo kimumáchileka májhueka, jume velam búttiaka jekámak sájjak.

18 Yokóriapo jíba bénasi juka jekata útteaka huei, juka barcopo bem huériäu bahuéu kom huötiatáitek.

19 Baij taáhuata huei éntok, ítapo am aníaka juka barco átteata áma huériihuamta bäau kom huötiak.

20 Yuun jaiki táapote täata kaa bitchak, kia chokim junne, éntok juka buere jekata itom bébä béchïbote béja kaa yorem eiyai itom áma yorénake bétana.

21 Béja jaiki táapo kaa itom jïbuä tíaka jü Pablo áme násuk kíkteka ínel jiaahua:

—Eme oóhuim, chë türi eiyei eme nee nok jíkkajako. Katte jum Cretapo yeu sájakätek íkäi jiókot máchiraata kaa bít eiyey, éntok huaka enchim huériäu júnem kaa tärü eiyei.

22 Të katem kom eiya, bueïtuk ito násuk kaibu jábe muknake, tem juka barcota ál-la jíba tärunake.

23 Tukábiak jü Diosta ángel inou yépsak, áapörik bétana inou jaatáka, hua Dios nee sáuhuemta bétana éntok hua ín áa béchïbo tekipánoähui.

24 Huäri Diosta ángel ínel inou jiaahua: “Kátë jachin eiya, Pablo, bueïtukë Romapo chë nésauhuemta bíchäpo yeu toijna, éntok emo béchïbotuk jü Dios sïme jume barcopo émomak kateme bem kókko éäpo áma am yoretuanake.”

25 Júnentuk, eme oóhuim, óusem eiya, bueïtuk ínapo jü Dióstat eiya, éntokne jüneiya juka Diosta ángel nokakä páman ä lútüriatunakëhui.

26 Të ál-late senu islau yeu biáktinake —ti ámeu jiaahua jü Pablo.

27 Séjtul tukáapote, béja guoi semáanapo boojóolataka, jum bahué Adriatico ti téhuaakapo jü jeká naa itom núnübuai, huanäi tukáa násuk huei jume barcopo tekipánoame jünëak bahué mayoau itom yeu yáijböhui.

28 Huanärim juka bäta jäimu mekka kömiakäu jünéria báreka ä jünaktek. Huanäi treinta y seis métrotukai. Júchi huam jëla katékam júchi ä jünaktek. Huämi éntok, veintisiete metrota jípurey.

29 Huanärim májhueka jü barcota jita tetau tajti máchileka, naiki anclam barco chobe bétana huéeme

kom huötiaka jáptek. Huanärim májhueka noita júne machútua peiyai.
30 Jume áma tekipánoame éntok, jum barcopo yeu kat báreka eiyai. Kíalïkum juka ili canoata bäau kom jímma báarei, jume anclam barco kóbapo kateme kom huötia báaremcha aneka.
31 Të jü Pablo juka capitanta téjhuak éntok jume ä sontaróahuam, ínel ámeu jiaka:
—Ímëi yorémem kaa jum barcopo tahuak, eme kaibu áma yorénake.
32 Huanäi jume sontarom jume huitérim ili canoata ámei huítetuatukäu chúktiaka bäau kömä tátabek.
33 Marikaróapo béja jü Pablo sïmem téjhuak am jïbuä sáhueka. Ínel jíaka:
—Béja guoi semáana huéiye eme kaa al-léaka kócheka, éntok kaa enchim jíapsiläpo jïbuäka.
34 Nóitem jïbuä. Útteatem nüye kaa kókko bárëteko. Óusem éiya. Jüneäem kaibu jábe ímï bäapo muknake.
35 Júnëli jiausuka jü Pablo huépul páanim nüka Diostau nokak ä baisáuhueka sïmem bíchäpo, éntok am rébektiaka am buätáitek.
36 Huanäi sïme óusi ëaka ket jïbuätáitek.
37 Sïme ítapo jume barcopo nau katéïhui guoi ciento setenta y séistukai.
38 Chúkula bem jóboäpo núkisi jïbuäka, jume tiríjkomim bahuéu kom huötiak barcota kaa béttesi huéenakë béchïbo.

Jü barco jum bahuepo kom kibakek

39 Yeu matchuk jume barcopo tekipánoame juka buíata bitchak, kaa ä täyaka jachin ä téhuaakähui. Tem juka bahué komíata see päriata jípuremta bitchak. Huanärim áman bíchaa kat báreka taahuak, barcota ára áman emo rúktia máchileka.
40 Jume huiterimim chúktiak jume ánclam ámey chäkaïhuim, huanärim jume anclam bäapo tö sájjak. Jume barco timónimim yarajtiak ámey ä kúakúaktiahuähui, éntok jume velam bat huéeme jikau huíkkek. Huanäi jü barco bahue komiata mayoau bíchaa huée táytek.
41 Të jum bäata au nánkëu bíchaa siká, huämi jü barco kobba sëepo túttéka béja kara huéeka taáahuakk. Jume máarem éntok, juka barco chóbeta chíbela jámtiak.
42 Huanäi jume sontarom jume peréesom suabábarek kaa yéu am bajúm ïaaka, am tennimáchileka.
43 Të jü capitán juka Pablota ä jínëubárë béchïbo kaa licénciata nénkak, ál-la am téjhuak jume ára bajúmeme

noita bäau emo huötiaka mayoau emo am jínëutuanake tíaka,
44 jume huátem éntok, tablámmet yeu bajúm sauhue éntok barco kuta kóttilammechi. Júnëlite sïme yeu bajúmeka áma yoórek.

28

Jü Pablo jum isla Maltä teäpo yeu yepsaka áma aaney

1 Béja sïme áma yorésuka, jünëeak juka íslata Malta ti téhuaakähui.
2 Huame áma joomem al-léaka itom mabétak. Sejchúktim bueürum itom náariak sébë tíaka éntok yúkë tíaka. Huanärim sïmem itom tájimmeu rukti sauhue itom sukäu ïaaka.
3 Huanäi juka Pablota kuta huakíam nüka taijpo ä tóttöai, jü bakot tüisi jóguokame tatájaka áma yeu huánteka mampo ä këka at chäka taahuak.
4 Jume áma joome éntok, juka bakotta Pablótat mampo chäkamta bíchaka ínel nau jiaahua:

—Ï yoreme jíba tua yore súaleero. Bahuepo kaa muukuk, të jü Dios ä yáari béchïbo kaa ä jíapsï ïaa.

5 Të jü Pablo táijpo au tátakeka juka bakotta áma kom tátabek éntok kaachin aika. 6 Sïme at suuhuai ä mam baijmáchileka. Tem binhua at suaka, kaachin ä ayúi, täbuiasi eetáitek. Jukam Pablota dios tíiyai.

7 Huämi kaa mekka senu yoremta buíam tökai, Públiö téamta buíyam. Áapo huämi islapo nésauhuei. Huäri tua al-léaka itom mabétak, éntok tüisi itom aníak baij táapo.
8 Júnaksu éntok, jü Públiota átchay taijhuécheka bökai éntok kökoa disentériä téamtai kökoreka. Huanäi jü Pablo áman ä bíchiseka siika. Ä bíchaka, Diostau buanaka choápo áa béppa ä mámtek türiak.
9 Íkäi jüneriaka jume huate génte kökoreme islapo jóakame au yaij táitek; huanärim türiak.
10 Huanärim tüisi itom yöreka itom bitchai. Chúkula júchi itom saka báareyim sïmeta huaka böot béchïbo itom huáatianakeu itom miikak.

Jü Pablo jum buere joära Romau nüpahuak

11 Béja baij metpo jum islapo anékate bäau huáttek senu barco áma séberiata pasároakäpo. Áapo Alejandríapo jométukai, jume diósim Cástor éntok Póluxta titéhuaakame señáalim huériai.
12 Jum puerto Siracúsä ti téhuakapote yeu yájjak. Huämite baij táapo aanek.

13 Huämi éntokte boula sájjak jíba jü bahué mayóamak
lópola jum pueblo Reegiö ti téhuakäu tajti. Yokóriapote
béja sur bétana jekríahuak, júchi machukte béja jü pueblo
Puteólï ti téhuakapo yeu yájjak.
14 Huämite huate hermáanom téuhuak. Huámëi itom
áma tahuá sauhuei senu semáanapo. Chúkula béjate
Romáu bíchaa sájjak.
15 Jume hermaanom Romapo aneme béja nokta ma-
bet-latukay, itom áman katë bétana. Kíalïkum itom
nankírika sájaka jum pueblo Foro Aapiö teäpo ito bea
aaney, huate éntok, jum Baij Tabérnam teäpo. Jü Pablo am
téaka tüisi Diosta baisáuhueka taahuak éntok óusi ëak.
16 Jum Romáu yáijhuak jü capitán jume peréesom jü
sontaró yäutta mampo jóiyak. Të juka Pablota sékäna
tójjak áapolaik áma annákë béchïbo, huépul sontarota ä
suáyatuaka.

Jü Pablo jum Romapo judíommeu nookay

17 Baij taáhuareka áma yebíj-lataka jü Pablo jume judíom
Romapo chë yörihuame nau núnutebok. Nau am yájak,
ínel ámeu jiaahua:
—Eme ínomak huéerim, ínapo kaita jume judíom
béj-reka yáalataka, éntok kia bannaataka itom yóiyöhuam
boojóriäu béj-reka junne, jíbane jum Jerusalémpo
peréesotehuaka romáanom mampo yéchahuak.
18 Huanäi jume romáanom ínot nátemajeka nee búttia
báarei, bueïtukim kaita lútüriata ínot téuhuak nokta
béttesi ínot bem chúpaka ín mëtunakëhui.
19 Të jume Israelitam katim báreka taahuak. Kíalïkune
juka Romapo chë nésauhuemta nokta ínot chupa ïaka
nookak, kia kaita béchïbo ín nación nätuamáchik junne.
20 Júnel béchïbone enchim núnutebok enchim bit báreka
éntok enchimmeu nok báreka; bueïtuk ítapo jume Is-
raelítam boobíchäu béchïbone imi cadenammea súmataka
jípuhua.
21 Huanärim ínel au jiaahua:
—Ítapo kaita jiösiata Judea bétana huemta mabet-la emo
bétana nokamta, éntok kaabe jume judíom itomak huéerim
huannäbo äbo yáij-lame kaita juënak emo bétana nooka.
22 Enchite nok jíkkaij peiya jachin em éäu jünéria báreka,
bueïtukte jüneiya sïmekut ï bemela yore majtíahuamta
béj-reka nokhuähui.
23 Ä nok jíkkaij bárekam taáhuata ä yéchariak. Taáhuata
yúmak, juebena génte áma nau yájjak jum Pablota anéïpo.
Huanäi kethuéi naateka kúptëu tajti ámeu noókak jachin
juka Diosta im buíapo nésaunakëhui. Moiséjta ley bétana

ámeu noókak, éntok jume profétam jïojtekäu bétana, Jesústa jü Crístotukähui, jü Diosta yeu púari, am súal ïaaka, éntok im buíapo ä nésaunake bétana.
24 Huate juka Pablota nokákäumak al-léaka taahuak, huate éntok, kaa ä súalei.
25 Júnëlim kaa nánancha bem éä béchïbo sáka táitek. Huanäi jü Pablo ínel ámeu jiaahua:
—Ammäli jiaahua jü Espíritu Santo juka profeta Isaíasta ínel jiáutuaka jume itom yóiyöhuammehui:
26 Ámanë sika ï gentetau ínel jiaahua:
Jíbem ä jikkaijnake jiöbe eme, të kaa at jünéaka;
akém ä bínnake jiöbe, tem kaa ä súalnake.
27 Bueïtuk bempo kaa at jünee báreka eiya.
Emom naka páttiak kaita jíkkaij báreka,
éntokim kúpek kaita bit báreka,
kaa am jíapsi kúakteka ín am jínëunakë béchïbo,
tiahua jü Espíritu Santo.
28 Júntukem jünéaka taáhua eme, én naateka pujbau bíchaa juka yore jínëihuamta Diosta bétana huemta jume kaa judíom béchïbotunakëhui. Huámëi ál-la al-léaka ä mabénnake.
29 Juka Pablota ínel jíak, jume judíom sájjak juebénak nau noksákaka íäri bétana.
30 Jü Pablo jum kári ä reu jínulapo guoy huásuktiapo aanek. Huämi sïme jume ä bít báreka áu yayájame al-leaka mabetay.
31 Sïme licenciata jípurey, juka Diosta ím buíapo nésaunake bétana kaabe ä táktiriay.

Jü Carta San Pablota Jïojtekähui Jume Romanommehui

Pablota ámeu teboterim

1 Ínapo Pablo, Jesucristota nésahui joame, apóstoltu
ïaahuaka núnuri. Jü tü nooki Diosta evangelio ín noknakë
béchïbone yeu púari.
2 Dios ínel ä yáa rókaka nok-latukay, jauhuey naateka
jume ä profeetam huämi, juka huépülsi huëpo Diosta
bétana ä jïojtekä pámani,
3 ä Üusihua bétana, itom Señor Jesucristo, rey Davidtat
yeu simlame.
4 Huanäi Dios ä täyatebok; junëli tua Diosta ä
Üusitukähui, úttiärata jípureka, Espíritupo huépülsi
huëpo áu ä nükä béchïbo, entok kókkolam násuk ä
jíabitekä béchïbo.
5 Jesucristota huámtä mabet-la juka kaa náksi tühuata
apóstolimtu sáyhuakä. Huanäite béja íkäi sïme ániapo
anemmeu noknake, ä nésahui súaleka am yáanakë
béchïbo, ä téhuam jíba yöreka.
6 Huámë násuku eme két áma näikiari, Jesucristota
áttiamtu ïaahuaka.
7 Sïme eme jume buere joära Romapo aneme, Diosta
nákëhuim, Diosta nésahui huépulta bénasi jíba joaka
núnurim, jíapsi béchïbo yeu púarim: Diosta kaa náksi
tühua entok yánti jíapsihuame enchim béchïbotunake,
Dios itom Áchay bétana huéeme entok jü Señor Jesucristota
bétana.

Pablota Romau nóiti péähui

8 Kaita bát jee enchimmeu nokaka juka ín Diostane
baisau báare, Jesucristota huám ámani enchim bétana
nokhuamta. Béja sïmekut jíkkaij-ri, juka jáchin tüisi Diosta
enchim súalëhui.
9 Dios Áapo jüneiya, chíkti ín jíapsimak áa béchïbo ín
tekipanoähui, jü noki ä Üusi bétana huémta chíbejtiaka,
entok Áapo két jüneiya, kaa chúkteka enchim béchïbo
oraciompo Diostau ín nokähui, Áaporikúu bícha.
10 Áune ä nétane, áapo ínel éäteko nee ä máknake, ín
áman huéenakë béchïbo, entokne al-leaka áman yebijnake
jum enchim anëhui.

11 Bueïtukne tüisi enchim bít péiya, juka Diosta bétana ín mák-ri enchimmet ä chíbejtia báreka, juka enchim mabet-läu chë júne tútti enchim át jíapsinakë béchïbo.
12 Júnëlituk jü jáchin juka Diosta enchim súalëhui huépülsi náu tahuanake, enchim béchïbo júne türinake entok ínapo júne al-leaka tahuanake, juka Diosta enchimmet yáakäu bíchaka.
13 Íkäi éntokem két jüneriapo yúmala, hermaanom, bürusine áman enchimmeu huée báreka eiyay, enchim násuk tekipanua báreka enchim ä bít ïaaka, jáchin machisi juka Diosta ínomak anëhui, jume kaa judíom násuku júne két ánëli. Të én tájti obiachisi ínobia chätula, enchimmeu ín huéenakëhui.
14 Jume griegommehui entok kaa griegommehui, jume tüisi jita täyammehui entok jume kaa jíösia täyammehui, úttia ín ámeu noknakëhui, juka Diosta nooki.
15 Júnëlem jüneiya, ínapo ál-lane béja läuti jëla áman ä noknake, juka bemela nokta Diosta bétana huémta enchimmeu kétchi, Romapo joakammehui.

Jü evangeliota úttia

16 Bueïtuk ïri noki bemela Diosta bétana huémtayi kanne áy tiihue, bueïtuk ïri Diosta úttiära, sïmeta béppa. Jábetaka junne ä súaleme áy jínëutunake, jume judíom bátchu, chúkula éntok jume griegom kétchi.
17 Ïri noki Diosta bétana bemelasi huéeme itom ä téjhua, jáchin Diosta bíchäpo kaita kulpaka itom tatahuähui: tua bát huëpo ä súalhuä pámani, entok júchi ä súalhuäpo huämi, juka jïojterita jiäpo bénasi: “Të jü lútüriata joaka jiápsame Diosta nokibet ä ea béchïbo jíapsita jípunake.”

Yoremta kaa tü jiápsekähui

18 Dios téhueka bétana ä ómtira bíttebo, jume sïme Diosta béj-reka jiápsammehui, bueïtuk jume yoremem kaa türik huéetuaka, jukam lútüriata kaa boojotua, juka kaa tíuramak náu ä kütiaka.
19 Bempom huitti jüneiya, juka Diosta lútüria ják áman huëhui. Dios machisi ámeu áu yeu buíj-la.
20 Bueïtuk kálajkosi bíttu jiöbe, sïme jita kara bíttume ímï ayukame Diosta áttiari: jü jíba béchïbo Diosta úttiära, entok jü Dios tua ájäria jíba béchïbo jiápsame. Kálajkosi maachi, jü Diosta jáchïnakähui, ániata ä yáakäpo huämi. Huäri béchïbo, “katte Diosta bitcha”, ti júnem kara jiaahua.
21 Júnëli Diosta tatäyalataka júnem, katim ä yöreka ä úttilek, ä Diostukä pámani, entokim kaa ä baisauhuek junne. Jü ili bem jita täyämakim emo buérialek; jü bem

jíapsihua entok bem éäu jíba jo báarey. Huäri béchïbo bem éeri kaa machiriata jípureka taahuak.

22 Tüisi emo jita täyaleka, junëli éakasum kaa susuaka taahuak,

23 entokim juka Diosta lóoria kaa yuyujtumta kara bíttumta bem kóbapo yeu ä huíkeka ä yáuhuak, entokim ímï buíapo jometa bénasä yáuhuak. Huanärim huikitta bénasä yáalataka ä Dios tíiya, náikim guókekamta entok bakotta bénasi junne kétchi.

24 Huäri béchïbo jü Dios chïcha máchiriau bíchaa am sákatuak, tiusi máchiraata bem yáa bárëu bícha; bem takahuam júne kaa yöreka jájanam juënasi náu aayuk.

25 Jü Diosta lútüria ára nókïchiata béchïbom ä nakuliak; jüri ámeu chúppuk, ímï buíapo yáaritau bem tochokteka ä yöreka entok ä úttileka, juka sïmeta yáalata júne yöri máchika; jüri Dios béja jíba yúu huásu-huásuktiapo jiápsaka yörihua. Júnentunake.

26 Huäri béchïbo Dios tiusi machikuu am tójjak. Bem jáamuchim júne két täbuiasi emo nü táytek; jáamuchimtaka júnem jáamuchimmak emo náyotek.

27 Jume yoremem júne két ánëli, bem jáamuchim tójaka, áme bénasi oohuimmakim totö táytek, tiusi máchiraata náu joaka. Huäri béchïbo bem takahuapo jüri ámeu yeu chúppuk, sékäna böot bem kuaktekä béchïbo.

28 Bempo béja juka Diosta omot yéchaka, kaitam Diostamak jüneria báreka taahuak. Huanäi jü Dios béja am kóba rókotek, kaa huéchiasi jita am yáanakë béchïbo am tójjak.

29 Jü kaa lútüriay sïmekut tápunika, kaa emo jub-lataka kíal náu anhuameyi, kaa tiurayi, tómi pée mukiayi, kaa yore jiokolihuamtayi, áapolaytu báaremmiayi, yore súahuamtayi, náu nássuahuamtayi, ára nókïchiayi entok áu ïaahuamtayi.

30 Jábetachim kaa tüisi nooka, yorem júnnaale; ilitchisi júnem kaa Diosta bétana nokhuamta jíkkaij báare; karam jotu; sïmeku bempo jíbatu báare; emom buériale, kaa türik yáa báreka jíbam éiya; katim bem áchayim nok jíkkaja;

31 bem ëäpom jíba an báare; katim emo jünee johua; kaabetam nákke; námakakim jiapsek; kaabetam jiokolë.

32 Tüisim jüneiya, Diosta jauhueeka juka bétte nokta ámet chúpanakëhui, juka kókkohuamta áme béchïbo näikiatukähui, sïme kaa türik joame béchïbo; júneltaka júnem jíba ikärim sïmeta boojoria, entokim két ámemak al-leiya, íkäi jita am joayo.

2

Diosta yäura lutüria yoremtat chúppe

1 Huäri béchïbo empo kaitachë jíahuiteka emo yeu huíknake, empo yoreme jábetaka junne. Empo täbuik sútuay emo yuktituame, täbuikut nokta chúpaka, émpë két emo béj-reka ayunake; éntoke két áa bénasi aane.

2 Íkäite jüneria: Dios áapo lútüriata jípureme bétte nokta ámet chúpanake, jume kaa ál-la machisi íkäi sïmeta joammechi.

3 Én éntok empo, íkäi jita joame entok nokta huatemmet chúpame entok áme bénasi aneme, ¡kaibë ä guójanianake, juka Diosta yäurau enchi yeu kéchanakëhui!

4 ¿Jachë kia kaitapo emo ä bittua juka Diosta úttesi yore ä jiokolëhui? Tebe tiempota enchi mákka, enchi jíapsi kuakti ïaaka, kaa bamsipo enchi huéria enchi jiokoleka. ¿Jukarë empo kaa jüneria?

5 Të juka námakak em jiápsekä béchïbo, karë emo jíapsi kuaktia junne; emochë náchä yétcha, juka Diosta ómtira; huäri béja emo béchïbo kaa türinake júnaköri, juka taahuarita yúmako, Diosta bétte nokta ímï ániata béppa chíbejtiahuako, entok ámani juka Diosta lutüria yeu machiako, júnakoy béja sïmem Diosta yäurau yeu am jäbuahuako.

6 Ámani béja sïme hueuhuëpulaka núnuhuakä béjtuana, jita bénak bem yáakäu bétana.

7 Jíbapo béchïbo jíapsihuamtam mabetnake, huame jíba tühuata joaka jiápsakame. Huamëi béja juka lóoriata jaria, entok Diosta bétana yörihuamta entok yü tütti jíapsihuamta.

8 Të Diosta ómtira entok jü bétte noki ámeu ayunake, jume kaa báreka Diosta béj-reka jiápsammehui. Ímëri juka lútüriata kaa huáatiaka, kaa emo tóij báareme.

9 Jiokot anhuame entok kökosi éehuame áme béchïbotunake, sïme jume yoremem kaa türik joammehui, jü judíota béchïbo bátchu, huanäi jü griego kaa judíota béchïbo kétchi.

10 Të lóoria entok yörisi machika entok yánti jíapsihuame ayunake, jume tühuata joame béchïbo, jü judíota béchïbo bátchu, huanäi entok jü griego kaa judíota béchïbo kétchi.

11 Bueïtuk jü Dios kaabeta chë áma nákke; sïmem nánancha éria.

12 Bueïtuk sïme juka Moiséjta ley kaa jípureka jiöbeka kaa tüisi ayukame, junëlim kaita leyta jípureka jiokot noki bétteka ámet chúpatunake; entok sïme juka Moiséjta ley mámpo jípureka kaa ä jíä páman ayukame, jüri leyta

béchïbom két jum Diosta yäurau yeu tóijna. Huanäi noki béttesi ámet chúpatunake.

13 Bueïtuk katim tü yóremem juka Moiséjta ley bem jíkkajakä béchïbo, ál-lam juka Moiséjta ley jíä páman bem anë béchïbo; júmëï júnen tü yóremem, Diosta bíchäpo.

14 Maasu ëni jume kaa judíom, katim ä täya, juka Moiséjta ley. Júnentaka junne, bem jiápsipom ä jípure, juka leyta bempom ä leyek. Íäri béchïbo, juka leyta kaa täyaka junne, bempo béchïbom ä jípure, juka leyta.

15 Jüri ley béja machisi ámet aayuk, bem jíapsimmet jïojtetaka. Huäri ínel bem jiápsipo ámeu nooka, jáchin juka leyta jíä páman bem ayunakëhui; entok juka tühuata bem am jonakëhui am téjhua,

16 taahuata yúmako, juka Diosta ä yäurau am núnuko, Jesucristota huám áman juka yoremtat éhuil ayukamta yeu buíjhuayo. Ïri bemela noki ín nokähui, Jesucristota bétana huéeme, áu chúpanake ín jíakä bénasi.

Jume judíom entok jü Moiséjta ley

17 Én éntoko empo em judíotukä pámani, jü leytat jibë chäka, kaitat obisi éaka, huanäi éntoke Diostat emo úttile.

18 Éntoke tüisi ä jüneria, juka Diosta jak áman ä huáatiähui; leypo ayukamta éntoke tüisi ä majtiari; juka áma türik jíbe áma yeu púuhua.

19 Yantelake kaitat jáchin éaka jume liliptimmeu bát emo kécháalataka emo júne am huiksimë tíiya; jume kaa machiku anemehuë emo machiriä tíiya;

20 emoë am majtiä tíiya, jume kaita täyame, jáchin emo am ujünakëhui, jume ili usimmehuë maejtro; sïmeta juka lútüriata leypo ayukamtë emo ä täya tíiya, jáchin ä órekähui.

21 Huanäi empo júkäi joame, tattäbuim majtíame, ¿jatchiakasë empo kaa emo majtia? Empo chë ínel jinabakka: kaabetë ékbua nésahue; ¡empo éntok ékbua!

22 Empo chë ínel jiaahua: jubekame ö kunakame kaabe täbuimak entok jíapsinake. ¡Empo éntok em jubi täbuimak bäitattähua! Empo chë jume huate Diosim kaa emo súalë tíiya, kaabeta éntoke juka itom Dios béppa yörisi machï tíiya; ¿jatchiakasë júntuk tiöpopo ayukamta ékbua?

23 Empo leytat emo buérialame; ¡én éntoke juka leyta kóttiaka kaa ä jíä páman aneka, Diosta junneriatebo!

24 Huäri béchïbo ínel jïojteri: “Jume kaa judíom Diosta béj-reka nonoka, enchim junëli anë béchïbo.”

25 Türi judíotaka circuncisiónta jípureme, juka leyta nesahui joame; të juka leyta nesahui kaa joame; jü judíotaka circuncisión kaitapo bénasi tahuanake.
26 Júmü huám huéiye, jü kaa áu circuncidaroalataka juka leyta nesahui joame, juka áu circuncidaroalamta bénasi tahuanake.
27 Të hua takaapo kaa áu circuncidaroalataka juka leyta nesahui joame, áapo enchi sútuay yuktianake, bueïtuk empo circuncidaroataka juka leyta éä páman kaa aane.
28 Kaa tua judíopo näikiaripo yúmala, hua ä takaahuapo béppa jita át yáariari; júnentaka junne, kaa circuncisión jü jita takat yáari.
29 Huä tua lútüriapo judío hua ä jiápsipo ä huéria, juka judíotuhuamta; entok jü circuncisión chë nésahueme jü jiápsipo aayuk, kaa kía leetrata jíä pámani, ál-la Espírituta ä yáakä pámani. Kaa jábe yoreme ímï buíapo jometaka ä yosire, të áapo jü Dios ä úttilnake.

3

1 ¿Jítasu júntuk áma téunake, seenu, ä judíotukä béchïbo? Jume circuncisiónta yáariarim, ¿jita tühuatasum áma bínnake?
2 Tüisi juebenak tühuata; jáchin huéy junne yölatakam kaate, jume judíom. Maasu ëni tua lútüriapo, bempörim bétana huéiye, jü Diosta nooki.
3 Jü kaa bem Diosta súalekä béchïbo, ¿jachu kaitapo ä tahuarianake jäni, juka Diosta itomak türiakähui?
4 ¡Ëe! ¡Kaibu ínel huéenake! Ál-la Dios juka lútüriata huë páman jíba annake, jume yorememem ára nókïchika jiápsay junne. Huäri béchïbo ínel jïojteri:
Em nokähui jáchin huéy júne jíba lutüriataka yeu huéenake;
jábeta enchi nätuay junne, jíbe yölataka tatahua.
5 Jü itom kaa tüisi anëu Diosta lútüria jikau chatchätek, ¿jáchisute júntuk jiaunake? ¿Jachu Dios kaa tüisi ane jäni, itom yäura bíttuaka? (Kíane yoremta bénasi nooka.)
6 ¡Kaa júnentunake! Täbuiasä huéenakeyo, ¿jáchisu júntuk am yäura bíttebonake, jume ániat jiápsame?
7 Të jü ín ára nókïchiay Diosta lútüria sïmek béppa jikau ä huéenakey, ¿jatchiaka júntuk ín kaa tühua béchïbo bétte noki ínot chúppe?
8 Ä junëlitunakey, kaa tühuatate yáanake, tühuata itou yebijnakë béchïbo. Inëlim jiaahua, jume nee nätuaka nokame, ínëlitukne täbuiasi huatem majtia. Ímëri nee nätuame bétte noki ámet chúpise.

Kaabe tü yóreme ímï ániapo

9 Huanäisu, ¿ëni? Ítapo jume judíom, ¿jachute bempörim béppa chë júne tühuata jajamla? Ëe; kaa junëli huéiye. Béjate huitti ä nok-la, jume judíom entok jume kaa judíom sïmetakam ímï buíapo juka kaa türik ayukamta úttiära bétuk huáttila.
10 Bueïtuk ínel jïojteri:
Kaabe, kía huépülaika junne, kaa lútula jiápsa;
11 kaabe tua juka jüneehuamta kaa jípure.
Kaabe kía ä ëäpo juka Diosta jariu báare.
12 Sïmetaka juka böota öbiala;
huépülaik bénasim kaita béchïbo tuttürikam tahuala;
kaabe juka tühuata jo báare;
kía huépülaka júne kaabe ják aane.
13 Jü bem kutänauhua hua ánima mäari guójoria étaporita benna;
bem níniyim ára nókïchiata nooka.
Bem tempo huáijhua éntokim juka áyakam jóuhuota ërialataka ä jípure;
14 jü bem teni jü noki béttesi jiamtay tápuni entok chibusi machikoayi.
15 Jume bem guókim júne bamseka téttene, yoremta ójbo guötiaboka;
16 jü bem kökosi ayunakëhui entok bem siroksi tahuanakëhui, jum böot ámebia aayuk.
17 Jauhuey júnem kaa juka yánti jiápsihuamta täyak, jum bem böochi.
18 Katim Diosta májhue, jauhuey junne.
19 Tëte tüisi jüneiya, sïme jü leyta nokähui, jume leyta bétuk jiápsammeu nooka, sïmem nok páttia báreka. Huanäi sïme ánia Diosta bétte noki bétuk kóm huáttinake.
20 Júnëli kaabe áu tü yóreme tíanake, Diosta bíchäpo, kía juka leyta jíä páman aneka. Bueïtuk juka leyta béchïbote jüneiya, jita ínel kaa türiakähui, Diosta bíchäpo.

Diostatte eaka jínëutunakete

21 Të ëni, Dios itou yeu ä buíj-la, juka Moiséjta ley kaa áma näikiaka, jáchin juka yoremta tü yóremtaka ä tahuanakëhui. Jü Moiséjta ley entok jume profeetam júne ä nok-la, junëli ä huéenake tíaka:
22 jume Jesucristota súsualekame tü yóremtakam tatahua, Diosta bíchäpo. Ínëli kaabe áma yeu púari.
23 Kaa tühuata sïmem yáakä béchïbo, sïmetakam yeutana päkun tahuala, Diosta lóoriapo.
24 Kaitate béjtuaka tü yórempo näikiahuak, Cristo Jesústa huämi, kaa tühuata yáalataka junne.

25 Dios, Cristo Jesústa áma yeu púuhuak, ä ójbo ä guötianakë béchïbo entok junëli itom jiokorek. Én éntokte Diosta súaleka juka yore jiokorihuamtate jajamnake. Dios ínëli itom ä bittebo báarey juka tü yórempo itom näikiahuäu juka kaa türik bannaataka itom yáakäu át itom jiokori báreka.

26 Ímëchi taahuarimmet itou yä machiria báare, juka tü yórempo itom näikiähuähui. Júnëli Áapo lútula entok lútüriata áttiak; ínëli jume Cristota súaleme tü yórempo am näikia.

27 Én éntok jü yoreme, ¿jitaysu júntuk áu buérialinake, Diostau bíchaa? ¡Kaitapo taahua! ¿Jíta béchïbo? Kaibu juka Moiséjta ley nesahui itom yáakä béchïbo, jauhuey junne, ál-la itom Diosta súsualekä béchïbo.

28 Ímï chúppe: Jü yoreme Diostat éaka tü yórempo ä näikiahua, të kaa juka ley nésauta ä yáakä béchïbo.

29 ¿Jachu Dios jume judíommeu jíba Dios? ¿Jachu kaa jume kaa judíom két ä Diosek? Lútulay, jume kaa judíom két ä Diosek.

30 Bueïtuk Dios huépülay jíbba. Entok Áapo jume ä súaleme tü yórempo am näikia, jume circuncisiónta jípureme entok jume kaa ä jípureme.

31 ¿Huanäi itom ä súalë béchïbote juka leyta kaitapo johua? ¡Ëe! Al-la Cristota itom súsualekä béchïbote juka leyta chë júnete yúmalisi ä chuppa.

4

Abrahamta ejemplo

1 Huanäisu, ¿jítasu jájamek jäni, jü Abraham itom bannaataka kateme áchayhuari?

2 ¿Jachu jü Abraham tü yóremetuk jäni, tühuata ä yáakä béchïbo? Júnëlituko jitay áu buériali mátchi, të kaa Diosta bíchäpo.

3 Bueïtuk ínel jïojteri: “Abrahamta, ä súalekä béchïbo, Dios ä tutüreka ä bitchak.”

4 Én éntok jü tekipanuakame kaa mikpo nanäikiahua, të ál-la ä huikiriahuäpo sisime, jü tékkil.

5 Të juka kaa tekipanuakamta, kía ä súsualekamta türipo ä tatahuaria. Júnëli Áapo Dios tü yórempo ä näikia, juka yoremta kaa türik yáakamta junne.

6 Jü rey David két ä ettejoa, jáchin juka yoremta juka yúmalasi al-leehuamta jájamnakëhui. Júkäi béja jü Dios lútüriata ä yáakä bénasi ä mabeta, kaita tékilta jita ä yáatuakari.

7 David ínel jiaahuak:
¡Yúmalasim al-leehuamta jípunake, huame bem kaa türi
yáarim tuchariahuakame, entok bem kaa tühua
yáarim lomti páttiriahuakame!
8 ¡Yúmalasi al-leehuamta jípure hua yoreme,
jume ä kaa türi yáarim jü Señor kaitasi am tatahuariako!
9 ¿Jachu ïri junëli huéeme, jü yúmalasi al-leehuamta
jípuhuame jume emo circuncisiónta mák-lame béchïbo
jíbba, ö jume kaa emo circuncisiónta yáarialame
béchïbo kétchi? Bueïtuk ínel jiaula, juka Abrahamta ä
súsualekähui, jü Dios tüisi ä tahuariak kía junëli ä ayukä
béchïbo.
10 Të, ¿jauhueysu junëli ä näikiriahuak? ¿Jachu circun-
cisiónpo anekari, ö ketune kee circuncisiónta mákhuakari?
Kee ä mákhuaka jü Dios tü yórempo ä näikiriak.
11 Chúkula béja Abraham circuncisiónta yáariahuak,
señalta bénasi. Júkäi séñakay, juka Diosta tü yórempo
näikiataka ä mabetak, ä súsualekä béchïbo, ketune kee
circuncisiónta mákhuakari. Júnëli béja sïme ä áchayeka
tahuanake, jume Diosta súaleme. Ánëli Dios ímëi tü
yóremempo am näikia, kaa circuncisiónta jípureka junne.
12 Entok jume circuncisiónta jípureme ä áchayek, juka
Abrahamta, circuncisiónta jípureka junne. Jíbam áapörik
Diosta súalhuamta boojoria, hua jauhuey bát kateme kee
circuncisiónta mabetakame bénasi.

Dios jíba ä yáanake, juka ä yáa rókähui

13 Bueïtuk Dios Abrahamtamak ä yétchak, juka nokta,
entok jume ä üusimmaki. Sïme ániata am mák rókaka
nookak. Të ï noki kaa leypo chúppe, ál-la tü yóremtaka
Diosta súalhuäpo huämi.
14 Jume leypo aneme ä jípureyo, juka ániata herenciapo,
jü Diosta súalhuame kaitapo tatahua, entok jü Diosta yore
mák rókähui junne, kaitapo tahuanake.
15 Bueïtuk jü ley ómtirata huéria, juka kaa tüisi anemta
béchïbo; të juka kaita leyta ayukäpo, kaibu leyta béj-reka
jíapsinake.
16 Huäri béchïbo, Diosta sualhuä páman huéiye, mikpo
itom ä mabetnakë béchïbo. Júnëli jü Diosta yore mák
rókakähui kutti óreka tahuanake, sïme jume chúkula
kateme béchïbo. Jü Diosta itom mák rókaka nok-lähui kaa
kía jum leypo aneme béchïbo jíbba, bueïtuk jume Diosta
súaleka át boobíchaïhuime kétchi. Ímëi Diosta súsuale,
Abrahamta bénasi; huäri béchïbo Abraham ítou áchaytaka
taahuak,

17 juka jïojterita jiäpo bénasi: “Juebena génte ániapo
anemmeune áchayriapo enchi kéchala.” Ïri ínel jü Dios
Abrahamta súsualekähui; jüri béja ínel jume kókkolam
júne jíabitetua, entok kaita jita ják órekamta júne áma ä
ayuk tíanake, áma ä ayuka bénasi.
18 Kaita jíttoata ayukäpo ä súsualek, jü Abraham.
Huanäi ä súsualekä páman áu yeu chúppuk; junëli ayuka
béja juebena génte ániapo anemmeune áchayhuaritaka
taahuak, Diosta áu nokakä pámani: “Júnëlim ayuka béjam
bürunake, jume em üusim.”
19 Abraham tókti kaa kóm éaka, jíba bénasi ä súsualek,
abe cien huásukteka junne. Sara ä jubiahua junne béja kaa
äasoay, bueïtuk béja jámyölatukay.
20 Abraham juka Diosta ä mák rókakäbet jíba huijjütek;
kaa ä täruk, juka Diostat ä jiápsekähui. Diosta jíba úttileka
áapörik jíba lóoriata mákkak,
21 entok tüisi jüneiyay, Diosta juka sïmeta ä yáa rókäu
ára áma yúmanakeïhui.
22 Huäri béchïbo Dios tü yórempo ä bitchak.
23 Én éntok kaa kía Abrahamta bétana nooka, ï jïojteri;
24 bueïtuk ito béchïbo két ínel jïojteri. Itom két jíba
mabeta, jü Dios, itom ä súsualekä béchïbo, juka Jesústa
kókkolam násuk jíabitetuakamta, juka itom Señor,
25 Áapo Jesús yoremem jujjuënam mámpo tóijhuak, itom
kaa tühua yáarim béchïbo. Huanäi mëhuakä jíabitek, itom
tü yórempo tóij báreka.

5

Diostamak tülisi itom aneka jiapsähui entok tühuata itou ä nüpähui

1 Júnëli ítapo tü yórempo tahualataka, ito ä súalekä
béchïbo, Diostamakte béja yánti jiapseka tahuala, itom
Señor Jesucristota huami.
2 Entokte két jíba áapörik béchïbo én ára áman kiimu,
ä súsualekari jum Diosta yore jínëuläpo. Júmüte béja
al-leaka kaitat jáchin éaka aane. Júnëlite ä jájamla; entokte
Diostat huitti eaka át boobíchaïhui, juka Diostamak itom
jíapsinakëhui ä lóoriapo.
3 Entok kaa ïri jíbba, bueïtuk kaa türik ito bétana huéy
itom kökosi ëäpo kétchi. Júmü júnente két ito jábele,
entokte al-leaka ä mabeta, juka ítou huémta. Jüneate jü
kaa türi ítou huéeme kaa huánti anhuamta itou nüpa.
4 Jü kaa huánti anhuame éntok, júmüte ito täyanake,
jáchin machisi Diostamak itom kutti anëhui. Ito kutti

jabuek jüneriasuk éntokte Diosta itom mák rókäu boobinnake.
5 Huanäite béja kaitat jáchin éaka, kaabeta tihuekari át
boobinnake. Bueïtuk jü Diosta yore nákëhui béja sïme
itom jiápsipo tapuni. Juka Espíritu Santota éntok két itom
mák-la. Jüri béja juka Diosta itom nákëhui itot chíbejtiala.
6 Ítapo kara ito jinëuka tahuakay, tua tahuata yúmak
Cristo ito béchïbo muukuk, jume kaa tüisi jiápsame ju-
jjuënam béchïbo.
7 Kaibu bamseka senu yoreme täbui yoremta béchïbo
áu mëtebo báanake. Jü tü yóremta béchïbo jamak kaibu
áu mëtebo báanake; të senu yoremta úttesi tühuata
jita buéresi ä huikiriätek, jamak áa béchïbo áu mëtebo
báanake.
8 Të Dios ál-la tepa machisi itom ä bíttua, juka itom ä nákë
bétana, bueïtuk ketune kaa tüisi itom yóremtuko, Cristo ito
béchïbo muukuk.
9 Én éntok júchi Dios itom tü yóremtusuka, Cristota ojbo
huami, chë júne itom jineünake, áapörik béchïbo, jü Diosta
ómtiraa huéenakemta bétana.
10 Bueïtuk júnakoy ketune Diosta béj-reka itom aneyo,
áute rúkteka áamak ito tütek, ä Üusihua kúrusit mukukä
béchïbo. Én éntokte béja áamak aneka kaitat jálojteka,
áamakte jíapsinake, jíbapo béchïbo.
11 Entok kaa kía ïri jíbba; Diostamakte két ito jábele, itom
Señor Jesucristota béchïbo. Áapörik bétanate Diostamak
ito türi tíaka al-leaka jiápsa.

Adán entok jü Cristo

12 Júnëli huéeyo, huépul yoremta huám ámani, jü kaa
türira ímï ániapo kibakek. Huanäi jü kaa tühua yáarita sáu
kibakek, jü kókkohuame. Junëli ayuka béja jü kókkohuame
sïme yoremmet siika, sïmem kaa türik am yáakä béchïbo.
13 Ketune kee jee leyta äbo yepsayo, jáybusu jü kaa tühua
yáari ayukay, ímï ániapo. Të jum kaita leyta ayukäpo,
kaabe át áu guómtia, juka kaa türik johuamtachi.
14 Jü Adámpo naateka entok Moiséjta taahuarimmeu tájti,
jü kókkohuame ál-la béja jáybusu huéiyey, jume géntem
béppa; jume kaa tühuata yáakammet junne. Jíba ánëli
huéiyey, eläposum kaa Diosta nésahui béj-rek, Adánta
yáakä bénasi. Ïri äbo yebijnakemta nätuay.
15 Të jü kaa tühua Adánta yáakähui kaa Diosta
itom mikakäu béppa sikamta bénasi óorek; bueïtuk
jü huépülaik kaa tüisi ayukamta béchïbo juebénakam
kókkok. Én éntok Dios tühuata itom mik-la, kaita
béjhuaata itou ä aahuakä, huépul yoremta huám ámani.

Áapo Jesucristo chë júne buéresi ujyori entok chë juebenammet tühuata nüpak.

16 Jü kaa tühua huépul yoremta yáakähui kaa Diosta itom mikakäu béppa sikamta bénna. Bueïtuk Adán huépülsi nésauta béj-reka, juebenammeu juka kaa tühuata nüpak; të jü tühua Diosta yore mákame juebenam tü yórempo näikia, bem kaa tüisi aneïpo junne.

17 Juka huépülaik juka Diosta nésahui kóttiakä béchïbo jü kókkohuame itom pereesotaka jípurey. Ánëli chë úttiapom nésahueka bemelasi jíapsinake, huame kaita béjtuaka tü yórempo näikiahuakame, huépul yoremta huämi, áapörik Jesucristota.

18 Júnëli juka Adánta Diosta nésahui kaa yáakä béchïbo, Diosta bette nooki itot chúppuk, sïme yorememmechi; ánëli kétchi, juka Jesucristota huepülaik tüisi huéchiasi ayukä béchïbo, sïme ä susualekame lútula jíapsihuäpote näikiahuak, entokte jíbapo béchïbo jíapsinake.

19 Bueïtuk juka huépul yoremta kaa Diosta nok jíkkajakä béchïbo, jume juebénaka kaa lútula jíapsihuäpo näikiaritaka taahuak. Ánëli kétchi, juka huépülaik Diosta nésahuekä páman ayukä béchïbo, jume juebénaka tü yórempo ayulataka tahuariana.

20 Të jü ley nésahui ímï ániapo kibakek, juka yoremta kaa türi yáarim juebénasi bürusi am ayutua báreka. Të huanäi juka kaa tühuata juebénasi ayuko, Dios chë úttesi yore nákeka taahuak.

21 Júnëli jü kaa tühua yáari yorememmet uttëutuk, am kókko ïaaka. Ánëli kétchi, jü tühua Diosta itom mikähui itot utteütuk, itom tü yóremtu ïaaka, entok itom ä mikaka, juka jíbapo béchïbo jíapsihuamta, Jesucristota huám ámani, jü itom Señor.

6

Béjate kókkola, jum kaa türikun bícha

1 Én éntok, ¿jáchisute jiaunake? ¿Jachute kaa tüisi jíapsinake jäni, juka Diosta tühuata áu yeu machirianakë béchïbo?

2 ¡Ëe! ¡Kaibu junëli huéenake! Ítapo béja kókkola jum kaa türikun bícha; ¿jáchisute júchi ára áma jíapsinake, jum kaa türik násuku?

3 ¿Jachem kaa jüneiya, eme Cristo Jesústamak ruktilataka tahuala, áman béja batöhuaka? Júnëlite áamak kókkolamtaka taahuak.

4 Batöhuakate kókkok; huanäite áapörimak mäataka
taahuak. Én éntokte bemela jíapsihuamta jípureka ímï naa
rejte, juka Cristota kókkolam násuk jíabitekä bénasi, jü ä
Átchay tüisi machisi úttiärammeyi.

5 Áamakte áu pitti ruktilataka kókkok, áapörik
mukukäpo; alë bénasi jum kókkolam násuk ä
jíabitekäpote áamak jotenake.

6 Íkäite két jüneria, jü bannaataka jáchin itom jiápsaïhui,
jü yorem öra tíame, áapo Cristotamak kúrusit poponhuakä
muukuk, jü kaa tühua itot aneïhui kóm jímmaataka tahua-
nakë béchïbo. Júnëli béja jü kaa tühua kaibu júchi itot
nésaunake.

7 Bueïtuk jü mukukame béja búttiakata tahuanake; jü
kaa tühua kaibu júchi át nésaunake.

8 Ítapo Cristotamak kókkolamtuko, átte éiya, áamak jíba
jíapsi béchïbo.

9 Cristo béja kókkolam násuk jíabitesulataka, kaibu júchi
muknake. Lútula huëpo, jü kókkohuame béja kaita áamak
bít mátchi.

10 Bueïtuk Cristo mukuka, séjtul jíbba muukuk, jum kaa
türikun bícha; ä jiápsaü éntok, Diosta béchïbo jiápsaka
taahuak.

11 Ánëli kétchi, eme kókkolam bénasem emo nüye,
jum kaa türikun bícha; Diosta béchïbo éntokem jiápsam
bénasem emo nüye, itom Señor Cristo Jesústa huämi.

12 Én éntokem emo suaya. Jü kaa tühua kaa emót
nésaunake, enchim takaahuachi. Kaa enchim áman
huíknake, jum kaa türiu bícha.

13 Katem kaa türikum bíchaa ä tójja, juka enchim
takaahua, bueïtuk íkäi kaita juënak jo yúmala. Ál-lem
Diostau bíchaa ä tójja, eme kókkolam násuk jiápsamta
bénasi. Diosta mámpem ä tójja, enchim jita ára joähui,
tua lútüriata joame.

14 Én éntok jü kaa tühua kaa enchimmet nésaunake;
bueïtukem kaa leyta bétuk jiápsa, ál-la Diosta yore nákë
bétuku.

Tühuata entok lutüriata jo báreka jiápsame

15 ¿Huanäisu ëni? ¿Arate kaa tühuata johua, kaa
Moiséjta ley bétuk itom anë béchïbo, kía juka Diosta yore
nákhuäpo ito anë béchïbo? ¡Ëe! ¡Kaibu türinake!

16 ¿Jachem kaa jüneiya? Jábe junne jábetau tékilpo áu
nénkako ä nésau jo báreka, ïri junëli káttek. Juka kaa türik
joäteko kókkohuäu bíchaa huéenake. Juka tühua lutüriata
jíba jo bárëtek éntok, jíbapo béchïbo jíapsinake.

17 Të Diostem baisauhue, kaa tühua tékiliu nénkitaka
junne, chíkti enchim jíapsimak ä mabetaka at jáptek, jü
Diosta bétana enchim mabet-latukäbechi.
18 Én éntok béja búttiataka jum kaa türiku enchim
aneïpo, jü lutüria tühuatahuem én chätulataka tekipanua.
19 (Ímï buíapo jáchin jita huémta ettejhuamta bénasine
enchimmeu ä nooka, enchim ára át jünee machisi ámani.)
Bannaatakem emo réutebok, kaa türikum bícha, juka
chïcha machik jita johuamta entok juka kaa tíuraata
béchïbo. Én éntokem ánëli emo nénka, Diosta nésahui
tühua jo báreka, enchim takaahua Diosta mámpo tójaka,
juka lutüriata huë páman jíba am báreka.
20 Eme kaa türiku bíchaa emo nénkilatuko, kíalem
kaitapo ä bitchay, jükä Diosta lútüria.
21 Të, ¿jitasem áma téuhuak? Eme ínëli aneka éntokem
bannaataka enchim jojosukaütay, ënem béja áy tiihue.
Bueïtuk sïme jüri kókkohuäu bíchaa jíba enchim huériay.
22 Të ënem béja búttiataka aane, jum kaa türik jita
enchim joaka jiápsaïpo. Ënem béja Diosta nésahui jíba
johua. Én éntokem santomtaka jíapsinake, éntokem juka
yü jiápsihuamta jípunake.
23 Bueïtuk jü kaa türik joame muknake; ínëli béjtuataka
tahuanake. Të jü tühua Diosta yore mikähui, jüri jíbapo
béchïbo jíapsihuame, Cristo Jesús itom Señorta huämi.

7

Emo jubiahuakapo bénasi óorek, jü Diostamak anhuame

1 ¿Jachem kaa jüneiya, eme hermaanom? Bueïtuk juka
leyta täyammakne nooka. Jü ley juka yoremta jiápsaü
núkisi át nésahue.
2 Bueïtuk jü jámut kunakame jü leyta béchïbo yorem-
tamak súmataka jiápsa, juka ä kunahua jiápsaü núkisi.
Të juka ä kunahua mukuko, huanäi béja áapo búttiataka
tahuanake, jü emo jubiahuamta ley bétana.
3 Júnëli béja, ä kunahua jiápsayo täbui yoremtamak
jíapsi táyteko, juka emo jubiahuamta ley öbialataka
tatahua. Të juka ä kunahua mukuk, búttiataka tahuanake,
júchi täbuik kunakätek junne, kaibu juka emo jubiahuamta
ley öbialataka tahuanake.
4 Júnëli kétchi eme, ín hermaanom, jü Cristotau rúkteka
jum leytau bichem kókkola, täbuimak chätu béchïbo, hua
kókkolam násuk jíabitekamtamaki. Én éntok sïme juka
tühuata itom joähui, Diosta béchïbote ä yáanake.

5 Bannaataka kaa tühuapo jiápsaka, jü ley juka kaa türik
itot ayukamta itot ä bússak. Huanäite kókkohuamta áma
téuhuak, juka kaa türik joaka.
6 Të énte leyta bétana búttiari. Jü leyta béchïbote
kókkola, bueïtuk ïri áa bétuk itom jípurey. Énte béja
búttiataka juka Diosta nésahui johua. Én éntokte juka
bemela Espíritu ley nésauta jonake, te kaa juka ley örata
leetra jíä pámani.

Jü kaa tühua inot ayukame

7 ¿Jáchisute éntok én jiaunake? ¿Jachu jü ley kaa tühuata
huéria? ¡Ëe! Kaa junëli huéiye. Júneltuko junne, ínapo
kaibu jünee éiyey, jita kaa türiakähui leyta béchïbotakane
béja jüneïak. Juka jita ukulhuamta kaa türiakaü júnene
kaa jüneria éiyey, juka leyta kaa ínel jiayo: "Katë kaa em
áttia ukulnake."
8 Júmü béja áu jaatiak jü kaa tühua junëli ä jiäpo
juka leyta nésahuekähui, sïmeta juka ukulhuamta ínot
ayukamta machisi yeu ä teekak. Bueïtuk juka leyta kaita
ayukäpo, jü kaa tühua mukilataka taahua.
9 Ínapo kanne juka leyta jüneriaka ím aaney, entokne
jiápsay. Të juka Diosta nésahui yepsako, jü kaa tühua ínot
ayukame jíabitek. Huanäi ínapo muukuk.
10 Ínëline jünëak: hua nésahui jíapsita nee mák éaïhui,
juka ín áy muknakeü ínou nüpak.
11 Bueïtuk jü kaa tühua, jü Diosta ley nésahuit jíahuiteka,
nee báitähuak. Huanäi jüri ley nésahuiy nee mëak.
12 Huitti nokhuäpo jü ley türi, entok jume Diosta
nésahuim júne úttesi yörisi maachi, huéchiasim jiaahua,
entokim lútüria.
13 Huanäisu, ¿jü türika juka kókkohuamta sep ínou
nüpak? ¡Ëe! ¡Kaa junëli! Të jü kaa türira áu bíttebo
báreka áu kaa türiakähui tua lutüriapo, juka kókkohuamta
ínou nüpak, juka leytat mámaij türikut jíahuiteka. Huanäi
junëli ayuka, jü Diosta nésau pámani, machisi bíttuka
taahuak, jáchin úttesi kaa ä türiakähui juka kaa tühuata.
14 Jüneate, juka leyta Diosta bétana huëhui. Ínapo éntok
ímï buíapo kía yeu yoremtula, kaa türikuu nénkiritaka.
15 Bueïtuk jü ín joähui, kanne át jüneiya. Juka ín jo
bárëune kaa johua. Juka ín kujteriäu, júkäisune johua.
16 Bueïtuk juka kaa ín jo bárëu joäteko, huanäinä
jehuiteria, juka leyta türiakähui.
17 Inentaka huákäine ínapo kaa johua. Jü kaa türira ínot
ayukame, jüri nee ä jotua.

18 Bueïtukne jüneiya ínochi, jü tühua ín huáatiäu kaa ínot ayka. Bueïtukne tühuata yáa báreka, kara áma yúmaka tatahua.

19 Bueïtuk juka türik ín yáa barëhui, kannä johua; juka kaa türik ín kaa yáa bárëhui, júkäi ál-lane johua.

20 Ínapo juka ín kaa yáa bárëu joäteko, kanne ínapo ä johua; jü kaa tühua ínot aneme, jüri ínel nee antua.

21 Të ínapo tühuata yáa báreka junne, ïri ley ínobia cháchätu, jü kaa tühua ínot ayukame.

22 In jiápsipone ä musaüle, juka Diosta ley,

23 tëne täbuik leyta két ínot ayukamta bitcha. Jüri béja juka leyta ín kóba súärapo jípurëhui, ä béj-reka huerama. Huanäi nee yúyüuka nee pereesoteka nee huéhueria, jum kaa türi leyta ín takaahuat ayukäu lúl-la.

24 ¡Tepane jiokot aneka ímï jiápsa! ¿Jábesu áma nee yeu huíknake jäni, íkäi ín takaahua mukiapo anemta?

25 Diostane baisauhue, Jesucristo itom Señorta béchïbotaka béjane át jünéaka taahuak. Kaita éntok boobíchaka Diosta nésahuine jopo yúmala, të ín yoremtukäpo ámani, juka kaa tühuata ley nee jo ïaaka ínomak nássua, jü ín takaahua.

8

Jü Espíritu Santopo jíapsihuame

1 Én ál-la béja, kaybu jábe am yäurau bíttuanake, jita kaa türik am yáakä bétana am nätuakari, jume Cristo Jesústat aneme, jume kaa huakajpo jíba jiápsame, ál-la Espíritu Santopo jíbba.

2 Bueïtuk jü Espíritupo ley jíapsita yore mákame Cristo Jesústat nee jínëula, juka kaa türik leyta bétana entok juka kókkohuam leyta bétana.

3 Bueïtuk Moiséjta ley tókti kara ä joaka tatahuay, yoremta kaa úttiakä béchïbo. Të jü Dios ál-la ä yáuhuak; ä Üusihua äbo bíttuaka, yoremsi ä yáakari huakas sánkota ä mákkak. Ínëli áu huémta násuku, jü kaa türikut bétte nokta chúppak.

4 Juka leyta lútüria itot chúp ïaaka ínel yeu siika, kaa nápat huakajta jo barëu itom johuähui, ál-la juka Espírituta éäpo ámani.

5 Bueïtuk jume huakajpo aneme ímï buíapo jita ayukamtat jíbam éaka jiápsa; jume Espíritu Santopo aneme éntok, Espíritu Santopo huémta jíbba.

6 Bueïtuk jum huakajpo jíba jíapsihuame át
kókkohuamta huéria; të jü Espíritupo anhuame jíapsi
jíbba, entok yánti jíapsihuame.
7 Jü huakajtat jíba éame Diosta béj-reka huéiye. Jüri
sïme, bueïtuk kaibu jü Diosta ley bétuk äu nünake, entok
jauhuey júne kaibu áma yúmanake;
8 entok jume huakajpo jíba aneka jíapsi báareme karam
Diosta huáatiäu johua.

9 Të eme katem nápat huakajpo jiápsa; Diosta
Espíritupem jiápsa. Jü Cristota Espíritu kaa at jípureme,
Cristo kaa ä áttiak.
10 Jü enchim takahua mukila, jü kaa tühuata béchïbo;
të Cristo enchimmet jíapsätek, jü enchim espíritu jiápsa
Diosta bétana tü éehuamta béchïbo.
11 Huä Diosta Espíritu Jesústa kókkolam násuk
jíabitetuakame enchimmet anëteko, huäri júchi két
enchim takahuam tóboktianake, am kókkolamtuk junne,
hua Diosta Espíritu enchimmet anemtayi.

12 Junëli huéiye, hermaanom, íkäite én joaka jiápsipo
yúmala; katte kía jájana jíapsinake, itom huakajta éäu jíba
joaka.
13 Eme kía juka huakajta éä páman jíba jiapsäteko,
kókkonakeem. Të Espíritut Santota éä páman jiapsäteko,
juka huakajta éäu mëako, jíapsitem jípunake.

14 Bueïtuk sïme jü Diosta Espírituta eä páman kateme,
ímëi béja jume Diosta üusim.
15 Katem tékilpo nénkirita bénasi emo ínnëa, májhueka
náhuisi éakari. Tua üusipem näikiari, Diosta üusim
bénasem emo nüye. Huäri béchïbote kaitat jáchin éaka
áu chaynake, ínel jíaka: “Itom Páa, itom nákeme.”
16 Jüri Diosta Espíritu jü itom espíritummak chätuka
kálajkosi itom ä máknake, juka jüneehuamta itom Diosta
üusimtukähui.
17 Ítapo Diosta üusimtuko, Diosta áttearite átteak; entok
sïmeta ä jípurëumaki ítapote ä átteak. Ä Üusi Jesucristota-
makte náu ä jípure. Áapörik jiokot anekaü bénasite ítapo
két áamak jiokot anëteko, áman ä lóoriaute áamak annake.

18 Senu huémtane két áma bitcha: sïme ímï én itom jiokot
anëhui kia kaita juka itom jípunakëhui, karate áu ä cháiya,
juka lóoriata Diosta itom máknakëhui.
19 Sïme ímï buíapo yáataka ayukame béja ä
boobíchaïhui, juka ímï huéenakemta, jume tua áma
yeu púarim Diosta üusimtaka tahuanakëhui.

20 Bueïtuk yáataka ímï ayukame kaa türik béchïbo na-
sontuk; ïri kaa áapörik ëäpo junëli aayuk, ál-la hua Diosta
ëäpo, të két tülisi ä yáatunakeu boobíchaka taahuak,
21 bueïtuk sïmeta kaa ál-la machisi anhuamta ímï ániapo
kaitasi yáatunake; junëli béja jü buía júne két ä jípunake,
juka tühuata ímï huéenakemta, jume Diosta üusimmaki.
22 Jüneate jü ímï buíapo ayuka jiápsame jámutta asoa
báreka huantë bénasi buaana;
23 entok ítapo kétchi, juka Espíritu Santota teboterita
bénasi ä jípureme, kétte ä boobíchaïhui, juka taahuarita
yúmako juka lóoriata itom jípunakëhui, buanakate ulut
éiya huáijhua itom jiápsipo, jum itom takaahuapo itom yeu
huíkeka, täbui takaahuata jípu báreka.
24 Júnëli huaka taahuarita boobíchakate jínëutaka
tahuala. Të jü jita boobit-huame kee jee bíttu. Të senu jita
bítchäteko, ¿jita béchïbosute ä boobinnake?
25 Të juka kaa itom bíchähui, júkäi ál-late yebij boobin-
nake; yánti anekate ä bobitcha, jum jita yebij boobít-huäpo.
26 Júnëli kétchi jü Espíritu Santo itom úttia lütëpo itom
ania; jáchin juka Diostau itom nétannakëhui, áapo jü itom
espíritu juka itom nokäu áu buísse, jiápsipo buanaka entok
teniai kara téhuatumta nokaka.
27 Të jü Dios itom jiápsipo ayukamta jüneriame át jüneiya
jita juka Espíritu Santota huáatiähui, bueïtuk tua juka
Diosta ito béchïbo huáatiäu jíba áu noknake, jume santosi
jiápsame béchïbo.

Yölataka áma yeu kathuame

28 Jüneate jume Diosta nákeme, sïme jü ámeu ayu-
nakeme bem tühua béchïbo ámeu huéenake, huame
áapörik éä páman núnurim.
29 Jume tua bannaataka Áapörik täyakähui, ímëi két
yuktiak, ä Üusi bénaaka am tahuanakë béchïbo, Áapörik
chë yaura nesauta ä jipunakë béchïbo, sïme ä súaleme
násuku. Yörihuakä ä tahuaria báreka.
30 Jume jauhuey naateka ä yuktiakähuim, ímëi két
núnnuk. Jume ä núnukaü éntok, Diosta bíchäpo kaita
kulpaka am tahuariak, entokim Diosta lóoriapo jiasinake.
31 Ía bétanasu, ¿jáchisute jiaunake jäni? Diosta itomak-
tuko, ¿jábesu itom béj-reka huée báanake?
32 Juka ä Üusihua júne kaa ito béchïbo beutirek, ál-la ito
béchïbo ä tójjak ä mënä béchïbo. ¿Jatchiakasu kaa áamak
itom ä máknake jäni, juka sïmeta ä jipurëhui?
33 ¿Jábesu két jume yeu ä púakähuim nätua? Dios ä
súaleme kaita kúlpakame tóttoja.

34 ¿Jábesu bétte nokta ámet chúppa? Jesucristo jü
mukukame, entok két jü kókkolam násuk jíabitekame,
entok két jü Diosta bátam bétana kátekame, entok két jü
íto béchïbo Diostau nokame.
35 ¿Jábesu itom ä úhuaanake, juka Cristota nákeka itom
ä yörëhui? ¿Itom jiokot anëhui, ö Cristota béchïbo kaa tüisi
itom bíthuähui, ö tébaa, ö kaa itom sánkokähui, ö jínhua
machisi huéeme, ö kúchïrim jäni?
36 Ä jïojteripo bénasi:
Yü túttite emo béchïbo kókko;
kabaram súa báahuäpo bénasite ímï jípuhua.
37 Júnëli itou ä huéy junne, jíbate yölataka áma yeu
kannake, hua itom nákeka ito béchïbo mukukamta huam
ámani.
38 Huäri béchïbo huitti jünéakane ínel enchimmeu
nooka: Jü itom kókkonakeu junne, jü ínëli jiokot aneka
jíapsihuame junne, ángelesim junne, kaa machikuu jita
ayuka yore máujtuame junne, én ímï ayukame junne, jü
itou yebijnakeme junne,
39 jü met jikat ayukame junne, jü bétukun kóm
ayukame junne, kaita ímï yáataka ayukame junne itom
näikimtenake, juka Diosta nákeka itom ä huáatiähui, jü
Cristo Jesús itom Señortachi.

9

Israelta yoremem yeu púahuakähui

1 Ínapo Cristopo lutüriatane nooka, kanne áranokïchi, jü
Espíritu Santo, kaa nee ä taktiria íkäi ín ä noknakëhui,
2 úttesine jiápsipo kökosi siroka kaa chuktekane ín
jiápsipo ä innëa juka huantiriata.
3 Kia nee bette nokta inot chupatuna béchïbo júne ino
toij eiyey, ö Cristotau mekka aneka, ínëli ayükatek jume ín
huahuajim jinëukäteko, jume ínomak joomem huakajpo,
áchayhuariapo.
4 Israelta géntempom joome; Diosta üusimpom näikiari;
Diosta sïmek béppa ujyória; entok ámemak nokta yéchala,
juka Moiséjta ley yáakame; ä jïojteka ámeau ä teekak,
áahuim tónnommea jápteka ä yörila, entok Áapo yún jita
am mák rókaka nok-la.
5 Jume bat kateme Abrahampo naateka bem huahuajim;
júmëi éntok, juka bem ójbotam huéria. Jü Cristo júmü
áman ímï yepsak. Huanäi Áapo Diostaka sïmeta béppa
nésahue, sïme huásu-huásuktiata yörihuaka jípuhua.
Júneltunake.

6 “Jü Diosta nokakäu kaa áma yuuma”, tite kara jiaahua;
bueïtuk jume Israelta usiarim, katim sïme Israelpo joome.
7 Entok jume Abrahamta ójbopo yeu sákalamtaka junne,
katim sïmetaka tua Abrahamta üusim. Dios Abrahamtau
ínel jiaahuak: “Isaacta huam ámanë am jípunake, jume
em üusim.”
8 Ïri ájäria, kaa jume áchayhuariapo usiarim ínel jume
tua Diosta üusim; áapo Dios Abrahamta usita huépülaik
usipo mák rókaka nookak. Huäri usiarita bétana yeu
tómtilame, ímëi áma näikiari.
9 Ïri ínel chúkula yáa báahuaka nokhuakame, Abraham-
tahui: “Huámëi taahuarimmechi ínapo yebijnake; huanäi
Sara ili outa asoanake.”
10 Entok kaa ïri jíbba; jü Rebeca két itom átchay Isaacta
bétana asoa báreka taahuak.
11 Ketunem kee jee yeu tómtey, türik entok juënak júnem
kee yáuhuay, juka Diosta ä huáatiä pámani, jábeta áma
yeu ä púa bárëu yeu ä púanakëhui. Júnëli júkäi huéenakë
béchïbo, ínel yeu chúppuk, kaa juka jita ä yáakä béchïbo,
ál-la áapörik ä yuktiakä béchïbo.
12 Ínel áu jíayhuak: “Jü kësami juka chúkula huémta
nésahui jonake.”
13 Ä jïojteripo bénasi: “Juka Jacobtane nákkek Esáuta
entok kaa huaatiak.”
14 ¿Jáchisute jiaunake jäni? ¿Jachu Dios kaa lútüriata
johua? ¡Ëe! Kaa junëli.
15 Bueïtuk Moiséjtau ínel jiaahuak: “Jábetau tühuata
ín yáa bárëune tühuata yáanake; juka ín jiokoli bárëune
jiokolinake.”
16 Júnëli béja kaa jü ínel éamtahui, jü búitemta béchïbo
júne ëe, hua tühua Diosta jábetau yáa barëhui, jóähui ä
yáanake, juka tühuata.
17 Bueïtuk jïojteripo: “Jü Dios jü Egiptopo rey Faraóntau
ínel jiaahua: Ínapone reysi enchi yáala sïme Egiptopo,
juka yäura uttiära ín jipureü emót bíttebo báreka, jume
ín téhuam sïme buíärat am täyatebö béchïbo.”
18 Júnëli béja jü Dios jábeta ä jiokoli bárëu jiokolinake,
entok senuk jíapsita námakasi ä yáaria bárëtek junne,
námakasi ä yáarianake.
19 Të empo jámak ínel inou jiaahua: “¿Jatchiakasu júntuk
juka yoremta nätua? Bueïtuk, ¿jábesu két ä táktirianake,
juka Diosta yáa bárëhui?”
20 Empo yóremtaka, ¿jábesäe, juka Diosta téjhua
béchïbo? ¿Jachu jü sótöri juka ä yáakamtau ínel jiaunake?
“¿Jatchiakasë júneli nee yáuhuak?”

21 Jachu jü babuta tekipanuame kaa úttiata jipure jäni,
jü babuta béppa. Jü senu baabu kittiaripo huepul basota
újyoriapo sayhuamta ay au úttil béchïibo ä yáanakëhui,
täbuik entok jayti machika jita ama huattia béchïbo.
22 Jü Dios itou yeu ä buíj báreka juka ä omtëhui entok juka
ä úttiära, tebesi tiempota am mákkak, jume kaa huéchiasi
aneme. Huäri béchïbom lütiana.
23 Huanäi éntok juka sïmek béppa ujyorik ä bíttebo
báreka, itom jiokoleka bannaataka itom yeu púuhuak, itom
áamak annakë béchïbo.
24 Én éntok itom núnula, juka Diosta yore jiokoriläu
jájamlame, të kaa gente Israelta joome násuk jíbba, ál-la
génte kaa judíom ániapo anemmeu násuk kétchi.
25 Jum profeeta Oseasta jïojtekäpo két ínel jiaahua:
In pueblo tine ä téhuaanake,
juka jauhuey júne kaa ín pueblotahui,
entok juka pueblota kaa nákhuamtane nákhuä tíanake.
26 Entok jum bem tejhuaripo:
“Emëe katem ín gentem”,
júmürim Dios jiápsamta üusim ti tehuaana.
27 Isaías profeeta két chay nókaka ínel jiaahua: “Israelta
gente bétana. Eläposum sëeta bénasi juebénaka aane, jü
Israelta pueblo, ili ama yeu bïlame jíba áma jínëutunake.
28 Bueïtuk jü Señor ä nokakäu yáanake, sïme ániata béppa,
lútula huëpo, entok läutipo.”
29 Bannaataka profeeta Isaíasta jiauläpo:
Jü Señor úttiata jípureme kaabeta ímï ä tahuariako,
pueblo Sodooma entok Gomorrata pueblota bénasite tahua
éiyey.

Jü lútüria ä súalhuäpo huám mabethuame

30 Huanäi, ¿jáchisute jiaunake? Jume kaa judíom kaa
Diosta sáu katemesu ä jájamek juka lútüriata. Huanärim
kaa culpaka tahuariahuak, kia bem ä súsualekä béchïbo.
31 Jü Israel éntok jü leytat jíba jiápsekaïhui, kaa ä
jájamek.
32 ¿Jatchiakasum jumeï kaa ä jájamek? Bueïtuk bempo
juka jita bem jóäbet jíbam éiyay. Jü téta áme bia
órekamtachim téïtek.
33 Ä jïojteri bénasi:
Béjem ä bitcha, ínapone jum pueblo Siónpo Israelta huer-
amä böochi,
juka tétatane áme bia yétcha;
entok téta bueru ay huattihuame;
jume ä súaleme; kaybum tiusi tahuanake.

10

1 Hermaanom, jiápsipo ín huáatiähui oraciompo nokaka
Diostaune ä áahua, juka gente Israelpo joome jínëutunake
bétana.
2 Ínapone júneiya, tüisi Diosta nesahui bemporim jo
peähui huatem béppa; të kaa huitti ä täyahuä pámani.
3 Bueïtukim juka lútüla Diosta bétana huemta kaa täya.
Juka bem ä súalë bénasi jíbam ä yáa báreka éiya; juka
Diosta lútüria huéchiasi órekamta éntokim omoute.
4 Sïme jü ley Cristotau yeu chúchupe, juka ä súalemta tü
yórempo tahua ïaaka.
5 Tü yórempo tahua báreka Moiséjta ley páman órekame
ínel jïojteri: "Jü yoreme ímï leypo órekamta yáakäteko,
íkäi leyta béchïbo jíba jíapsinake."
6 Të jü Diosta súsualeka huéchiasi ayuhuame, jüri éntok
ínel jiaahua: "Katë em jiápsipo ínel jiaahua: ¿Jábesu áman
téhuekau jikau huéenake jäni? Ïri béja Cristota äbo kóm
huéria béchïbo, ti jiau báare;
7 ínel jíäteko junne, ¿jábesu kókkolam anëu sika itom
ä ettejorianake jäni?" Ïri béja Cristota kókkolam násuk
yéchaka ä temajemta bénasi jiaahua.
8 Të jü jïojteri, ¿jáchisu jiaahua? "Kaa jáimu emou óorek,
jü nooki, em tempo entok em jiápsipo." Ïri ínel jü nooki
chayeka itom nokähui.
9 Bueïtuk Jesús jü Señor ti jíaka em teniay yeu ä buísëtek,
entok em jiápsipo ä súalëtek, Diosta kókkolam násuk ä
jíabitetuakähui, jínëutunakee.
10 Bueïtuk jiápsipo ä súalhuäpo Diosta bíchäpo tü
yóremtaka tatahua; jü teniay éntok yeu buïbuijhua,
jínëutaka tahua béchïbo.
11 Bueïtuk jü jïojteri ínel jiaahua: "Sïme hua ä súaleme,
kaibu tiusi tahuanake."
12 Bueïtuk Diosta bíchäpo sïme nanälay; jume judíom
entok jume kaa judíom; sïmemmeu Áapo Señor. Áapo yún
jita jípureka am miika, jume áu nétaneme.
13 Bueïtuk, "Sïme Señorta téhuampo nokame,
jínëutunake."
14 ¿Jáchisu júntukim ä téttehuaaka áu noknake, huaka
ketune kee bem súalëhui? Entok, ¿jáchisum ä súalnake,
huaka áa bétana nokhuamta kee jíkkajaka? Entok,
¿jáchisum ä jikkaijnake, kaabeta jee ámeu ä nokayo?
15 Entok, ¿jáchisum ámeu noknake, kaa áman
bíttuatuko? Juka jïojterita jiauläpo: "¡Tepam musäla
maachi, jume guókkim, yánti jíapsihuamta nokame attiam,
entok bemela tü nokta huériame!"

16 Të kaa sïme al-leaka ä mabetak juka tü noki bemelata;
bueïtuk jü Isaíasta jïojteri ínel jiaahua: “Señor, ¿jábesu
juka itom nokäu jíkkajaka ä súsualek?”
17 Júnëli béja jü Diostat ehuame jíkkaijhuäpo yeu huéiye;
jü jíkkaijhuame, Diosta noki jikkaijhuä bétana huéiye.
18 Të énne ínel jiaunake: ¿Jachum tua kaa ä jíkkaij-la jäni,
juka Diosta nooki? Anáka; akim ä jüneria. Jü jïojteri ínel
jiaahua:
Sïme buíärat jíkkaijtuk,
sïme ániat nokhuak.
19 Énne júchi ínel jiaunake: ¿Jü yoremraa Israelpo joome
íkäi kaa jüneria? Bannaataka sep Moisés ínel jiaahuak:
Ínapone naïbuk-riata enchim innëtuanake gente kaa Is-
raelpo jommemaki.
Entok gente kaa suamsi emo nüyemmaki enchim öomtituä
béchïbo.
Junëline béja enchim öomtituanake.
20 Jü profeta Isaías huitti ínel ámeu jiaahua:
Jume kaa nee jariamesu nee téuhuak;
jume kaa nee nátemaymeune ino yeu machiriak.
21 Të jü Israelta bétana éntok ínel jiaahua: “Sïme táapone
ámeu mám rútuktilataka jíba ámet boobíchaïhui, jü gente
kaa nee huáatiaka entok nee béj-reka anemtamak junne.”

11

Israelitam bëyeka tahualame

1 Én éntokne ínapo ínel jiaahua, ¿jachu juka ä pueblohua
omoutela, jü Dios? Ëe, kaa junëli huéiye. Bueïtuk maasu
én ínapo két Israelita, Abrahamta üusimpone yeu simla,
Benjamínta familiapone joome.
2 Kaa yeu ä tahuariala, jü Dios juka ä pueblohua. Áaposu
jauhuey naateka ä täya. Ö, ¿jache kaa ä jíkkaijla, Elíasta
bétana nokta, jïojteripo huémta? Juka Israelta Diostau yeu
buíssek, kaa tüisi ä tahualatukä bétana, ínel jíakari:
3 “Señor, ¡jume em profeetamim súhuak; jume em al-
tarim entokim chíbela tatabla; entokne ínapo jíba tahuala;
neechim éntok jaria nee më báreka!”
4 Të jü Dios, ¿jáchisä yómmiak, téhueka bétana? “Guoy
búsan mil yorememne íno béchïbo ëeriala; jumeï béja kee
jee Bäaltau tónommia jápte.”
5 Én ímï tiempopo junne, ketunem áma yeu púataka aane,
Diosta yore mikä pámani.
6 Kaita yáaka Diosta tühua jájameko, jüri béja kaa tékil
yáarita béchïbo huéiye. Kaa junëli ä huéeyo, jü yore

mikhuame kaa yore mikpo näikiari. Tékilta béchïbo huëtek éntok, jü yore mikhuame kaitapo tatahua. Júnëli huéeyo jü tékkil kaa tékilpo näikiari.

7 Huanäisu, ¿ëni? Jü Israel juka ä jariaïhui, kee jee ä jájame; të jume áy yuktiarim ál-la béja ä jájamla. Jume huate éntok juka jíapsita námakasi tahuariak.

8 Ä jïojteri bénasi: "Dios Áapo béja ínëli am tahuatuak, kaita am ínnënakë béchïbo. Jume pusim júne béja kara bínnake; jume nákam júne béja kaa jikkaijnake. Júnëlim tahuala, én tájti."

9 Entok David két ínel jiaahua:

Jum bem náu yájaka jïbuäpo huite cháaripo
entok jítërimpom huáttinake.
Júmürim tëiteka áma jiokot ayunake.
Jüri ámeu huéenake.

10 Eläposu jume bem pusim kaa bíchaka tahuanake, kaa machiku;
eläposum bïampo kökosi huanteka ókola rejtinake bem kókkou núkisi.

Kaa judíom jínëuria

11 Én éntokne ínapo nátemaje: Jume Israelta gentem, tëiteka huattek; ¿én béja kaibu júchi áu tóboktianake? ¡Kaa júmü ámani! Të ál-la jü bem kaa tüisi ayuka béchïbo, jü jínëuria kaa judíommeu yepsak, jume judíom öomtituä béchïbo.

12 Jü tëitekäu bem huáttekähui, jü ániatau tühuata nüpak; jü bem kaa tüisi anëu jume kaa judíommeu tühuata yáuhuak. ¡Chë júne tühuata yáanake, yúmalasi bem Diostau jíapsi kúaktekateko!

13 Gentiilim kaa judíom enchimmeune nooka. Bueïtuk jü Dios enchimmeu nee bíttuala. Tüisine át jiápseka entok ä yöreka ä johua, juka ín tékkil.

14 Jamak júnene jume huate ín ójbopo joomem öomtituanake, enchimmak tekipanuakari. Huanäine Diosta am jíneünakeu bíchaa am huériunake.

15 Jume bempörim päkun yeu taahuariakähui juka sïme yoremraata Diostamak tüisi jíapsinakë béchïbo, junëli siika. ¿Jáchisu ámeu huéenake jäni? Ámani béja jume judíom sïmem jum tühuau bíchaa kúaktiahuayo, ¡tepam jíapsita jájamnake, kókkolam násuku!

16 Jume páanim bát yáahuakame santotuko, jume chúkula yáahuakame két jíba santotaka yeu huéenake, bueïtuk jü bát huéeri huépul tujpom náu jometunake. Entok jü júyata naahua santotuk junne, sïme mesëkiriam két santotunake.

17 Jume huate mesëkiriam käitiahuakä, huanäi empo
béja jü oliivo kía júyapo jometaka, júmü kéchahuake
basihuek. Huanärë béja jü jíapsi em jípurëhui jü oliivo
bähua jíapsitamake ä jípunake. 18 Katë juka júya bat
huémta mesëkiriam kaitapa bít báare; bueïtuk empo emo
buérialëtek, jüneäe émposu kaa juka nahuata jíapsita
mákka, ál-la áapo jü nahua enchi jíapsita mákka.
19 Empo jamak ínel jiaahua: "Jume mesëkiriam
käitiahuak; ínapo jum käitiapo basiu ïaahuak, jü oliivo
óguotachi."
20 Türi; chúktiahuakamme, huame mesëkiriam, kaa juka
Diosta bem súalekä béchïbo. Të empo em ä súsualekä
béchïbo jiápsake ímï aane. Katë emo buériale; ál-lë Diosta
májhueka jiápsa.
21 Bueïtuk Dios kaa am jiokorek, jume mesëkiriam tua ä
ogúopo joome, enchi júne kaibu jiokorinake.
22 Áachë suuhua, éntokë ä bitcha, Diosta türi jiápsekähui,
entok kuttílasi huémta ä türëhui. Kutti ámet mámma,
jume huáttekammechi, entok két enchi jiokolë, jíba junëli
enchi ä súaleka aneyo. Kaa ä junëlituk éntok, enchi két
chúktianake.
23 Inentaka bempo juka kaa ä súalhuamta tójaka
anëteko, júchi bemelasi óguot am basiutuanake. Bueïtuk
Dios úttiata jípure, júchi bemelasi óuguot am kechanakë
béchïbo.
24 Áahuë huáate: Empo jü oliivo kía júyapo jometaka
käitiahuaka, jü oliivo ethuaka suayahuamtat kéchahuakä
basiutuahuak, ¡jume mesëkiriam át jomesu chë kaa át
kéchahuakä basiutuana, jü júya ámemak jometamaki!

Israel yoremraata jínëunähui

25 Hermaanom, íkäine két enchim jüneriatua péiya: Dios
ä ésorita bénasi óretukay én ímï tiempota huey yeu buíj
báahuaka ëriatukay. Katem emo jábelinake. Jáchisu áu
siika, jü yoremraa Israeltahui, juebénakam juka bem jíapsi
námakasi yáariahuak, juebena kaa judíom ä jajamnakeme
aman Diostau jíapsi kuaktisuko, béja lütinake jume kaa
judíom tiempo.
26 Huanäi béja sïme Israel jínëutunake, ä jïojteripo
bénasi:
Jum pueblo Sión bétana huéenake,
jü itom jínëunakeme,
jukä Jacobta familia kaa türik yáari ä úhuäteko.
27 Entok íkäi noktane ámemak súmanake,
júnakoy béja ínapo jume bem Dios bejrim am úhuaanake.

28 Evangeliopo Diosta bej-reka kaate enchim béchïbotaka, të bem yeu puatukäpo; entokim uttesi nákhua, jume bem bát kat-riampo béchïbo.
29 Bueïtuk jü Dios jita yore ä mák-ri, kaybu yore ä úhuaanake, jabeta yuktiaka ä nunuko kaybu ä koptianake.
30 Eme junne kaa judíom bannaatakem juka Diosta nésahui kaa johuay. Én éntokem ä jajamla, juka Diosta yore jiokorëhui, jume judíom kaa Diosta nésahui yáakä béchïbo.
31 Júnëli két jume judíom ëni katim Diosta nésahui yáuhuak, juka Diosta úttesi enchim jiokolinakë béchïbo. Bempo éntok két ä jájamnake, juka Diosta úttesi am jiokolinakëhui.
32 Jü Dios béja sïmem tójjak, jum kaa türi böot am kannakë béchïbo, chúkula béja sïmem ä bíttua báreka, juka yore ä jiokolëhui.
33 ¡Tepa ínel kaa lülüteka böka, jü Diosta ára jita joähui, ä jüneriähui entok sïme jü täyahuame! Tepa obiachisi kara huitti át jüneetu, jü Diosta huáatiäbechi; kaa läuti ára ámet jüneetu, jume ä böommechi.
34 Bueïtuk, "¿jábesu tua béja át jüneenake jäni, juka Señorta éäbechi? ¿Jábesu ä majtia jäni, ják ámani ö jita ä yáanakëhui?
35 ¿Jábesu Áapörik bát ä mákak jäni, juka ä mák-ri ä nóttiriä béchïbo?"
36 Bueïtuk Áapörik bétana, Áapörik béchïbotaka, éntok Áapörik béchïbo, sïmetaka ímï ayukame, Áapo ä áttiak. Áapörik béchïbo jü lóoria, yúu huasu-huasuktiapo. Júnentunake.

12

Cristota súaleme jonakëhui

1 Huäri béchïbo, ín hermaanom, enchimmeune nooka, ujbuanaka, Diosta yore jiokolë pámani: Enchim takahuamem jiápsame kaa ámpolekem Diostau buísse. Ïri ofrenda jiápsame Diosta ä musäulëpo tua ájäria, entok tua huéchiasi huéiye.
2 Katem ímï ániapo én imï ayukamtat jíba emo joy-huaria; ál-lem hua enchim kóba éeri bemelasi yáanake. Bueïtukem júnëlem beja ä jüneríanake, jita Diosta huáatiähui, yoremak al-leehuamta ä jípurëhui, éntok kaita áu bëyeka yúmalasi ä türiakähui.
3 Júnëline jiaahua, huaka tühuata ára jita johuamta ín mák-ri béchïbo, huame hueuhuëpulaka enchim násuk aneme, katim huatem béppa emo ériapo yúmala, ál-la

áma ä huéeläpo jíbba, áa bétana huéchiasi éaka, huaka Diostat súalhuäpo beekik, Dios Áapo hueuhuëpulammet ä näikimtela.
4 Jáchin jum itom takaahuat yún náu huémta itom jípure bénasi, të kaa sïme nánancha huépul tékilta jíba johua.
5 Júnëli két ítapo juebénaka náuhui, huépul takaahua jíbba jum Cristopo, entok sïmetaka náu aneme náu huéiye.
6 Katte sïme nanälaysi huépülaik jíba ára johua; atä mák-ri Diosta bétana. Jábe juka Diosta bétana nokta mabetaka ä nokame, em Diosta súalë beekisi jíbe ä johua.
7 Ö chë jita tühuata jábetau johuäpo, áahuë ä johua; ö yore majtiahuäpo, jábetë majtia.
8 Jábe Diostau bíchaa am huériame éntok, eläposu Diostau am rúktianake; hua jita huiutíame, eläposu jábeta miknake; jü jábe kóba yöpo huéeka jume huatem ára huériame, eläposu júkäi tékilta jonake; jábeta jiokolëka ä aniame éntok, eläposu al-leaka ä jonake.

Cristota sualhuäpo itom jo iähui

9 Jü jábeta nákeme chíkti ä jíapsimak yore náknake. Juka kaa türik omot yéchaka, türik jíba boojorianake.
10 Sïmetakem emo nákke, emo saylakamta bénasi: Emo ériakem emo bitcha, éntokem sïmeku emesu emo chë éria.
11 Tüisi át jiápseka, kaa obeka, Señorta tékil johua chikti enchim jíapsimaki.
12 Al-leakem Señortat boobíchaïhui; yánti jiápseka juka kaa türik jita huémta ínnëhuäpo, yüu tüttem Diostau nooka.
13 Jume Cristota súaleme, akem am ania; jume lótteka kateme enchim jóapem am mabeta.
14 Jume enchim jájjaseme, tühuatem áme béchïbo aahua, jü Señortahui; katem béttesi ámet nooka.
15 Jume al-leammakem al-leiya; jume buanammak éntok, ámemakem buaana.
16 Huépülay bénasem emo bíchaka náu aane; katem emo buériale; jume poloobemmakem emo huéria; katem eme jíba jita emo täya tíaka éiya.
17 Katem juka juënasi ayukamta jü kaa tühuay béjtua; juka türik jíbem jo báreka éiya, sïme yoremem bíchäpo.
18 Ama yumätekem sïme yorememmak júnem yánti jíapsihuamta jípureka aane.
19 Katem emesu juënak enchimmeu yáarita nóttiria báare. Eme hermaanom ín nákëhuim, jü Diostahuem ä tójja. Huäri júnakoy juka nokta béttesi ámet chúpanake, bueïtuk ínel jïojteri: “Ínapone ä áttia, juka yoreu

yáahuamta nóttiriahuahui; sïmetane ínapo béjtuanake, ti jiaahua jü Señor.”
20 Júnëli ket jiaahua: “Juka enchi béj-reka huéekamta
tébäureyo, Akë ä jïbuätua; ä bäi mukeyo, Akë ä bäa mikka.
Empo íkäi joäteko, óbam kóbat át huáttiamta bénasë ä
táanake.”
21 Jü juënasi anhuame kaa enchi yúyüinake; ál-la empo
juka kaa türikë jü tühuay kobanake.

13

1 Sïme yäura ímï buíapo nésahuemta bétukem emo
nüye; bueïtuk kaita éntok yäura, juka Diosta ímï kóm
jünakteri yäura jíba ímï ániapo aayuk.
2 Júnëli béja jábe junne juka yäura nesauta béj-reka
huée báareme, Diosta ímï kóm jünakteri béj-reka annake.
Huanäi béja jume íkäi béj-reka ayukame, bempo emo ä
joria, juka béttesi bem püaktianakëhui.
3 Jume jueezim ímï buíapo juka yäurata núk jokame juka
tühuata joamtahuim kaa suuhua. Kaa am máujpo yúmala;
jü juënasi aneme ál-la. ¿Jachë empo juka yäurata kaa
májhueka ímï jíapsi péiya? Türikë johua; huanäi yäura
áaposu enchi úttilnake.
4 Diosta nésahuim joaka ímï aane, enchi ania báreka. Të
juënasi anëteko, máujpë yúmala; kaa kíal am jípure, jume
ejparam, jü tékiakame, bueïtuk Diosta nésahui yáatebo
báreka, juka juënak bem joähui ámechä nóttiria.
5 Huäri béchïbote áabétuk ito nüpo yúmala, kaa juka
kökosi itom ä yáanakëhui jíba májhueka, ál-la juka jíapsi
ehuamta kaa chichä machik jipü béchïbo.
6 Bueïtuk huäri béchïbë két impuestom béjtua, juka
Diosta tékilta am joaka annakë béchïbo. Yüu tüttim
tekipanua, júkäi joakari.
7 Sïmetem juka enchim huikiriähui béjtua: Jum náu
tómi jíkimahuäpo, náuhuem tómi jíkima; jume impuestom
béjtuahuäpo, impuestomem béjtua; juka yörisi maachik,
akem ä yöre; juka nákhuaka ériahuamta, akem ä nákeka
ä ériaka ä bitcha.
8 Katem jábeta huikiriaka tatahua; nánanchem sïme emo
nákeka ál-la náu aane; bueïtuk juka alë bénasi yoremta
nákeme, juka leyta jiäpo áman aane.
9 Jü Diosta nesauri ínel jiaahua: “Jubekë karë täbuik
juube, jámut junne kunakame kaa täbui yoremta jípunake;
katë yore suuhua; katë kía jábetat kaa lútüriata nooka;
katë juka kaa em áttia ukule”; entok júchi jü huate Diosta
nésahuim, ímïrim sïme chúppe, ínel ä jiäpo: “Juka emo
bénasi yoremta emo bénasë ä ériaka ä náknake.”

10 Jü yore nákhuame kaabeta kökosi johua; junëli béja hua yore nákeme tua juka leyta jíä páman aane.

11 Sïmeta ínëli huëpo eme béja át suanake, jü ániachi. Béja yúmala, jü taahuari, kócheka búsaka itom jotenakëhui. Bueïtukte én chë júne kaa mékka áu ansaka, jü Señorta itom huériunakëhui, júnakoy itom ä súsualeka taahuarit béppa.

12 Béja mékka tukaari huéiye; jü machiria béja äbo jëla ansime. Én éntokte jum kaa machiku itom attiakaïhui tóijnake. Taahuapo nássua huíkörimtem én nünake.

13 Taahuapo rejtemta bénasite ito nünake, suamsi; kaa jum jaiti machiku entok vino jïhuäpo, jum kaa huéeläpo sánko béj-remta áttiahuäpo junne, kaa tiuraa pajkompo ják rejtihuamta junne, nássuahuäpo junne, emo ée béj-reka jíapsihuäpo junne.

14 Señor Jesucristotate súpetenake, entokte kaa juka huakajta itom huériu bárëu bíchaa jíba kannake.

14

Diosta súalhuäpo kaa üúttiakame

1 Juka Diosta súalhuäpo kaa úttiakamta enchimmeu ä rúkti báareyo, akem ä mabeta; të katem áamak nok nássua báare täbuiasi jita sualhuamta bétana.

2 Bueïtuk maasu én senu sïmeta jita buabuähuamta buänake; të hua kaa huitti Diostat éame, jïuta síarik jita jíba buänake.

3 Jü huakajta buäyeme, kara ä ée béj-reka ä bitcha, juka kaa ä buäyemta. Jü kä buäyeme junne, kara jáchin éaka ä bitcha, juka ä buäyemta, bueïtuk jü Dios áapo két ä mabella.

4 ¿Jábesu empo, juka täbuik tekoka tekipanuamta sútuay emo ä yuptituanakëhui? Diosta nésahui johua, kíkteka ö huécheka junne. Jü Señor Áapo nésahue; ä úttiäray ä kéchanake.

5 Senu kaa sïme taahuarim nanälay tíiya. Huate éntok sïme taahuarim nanälay tíiya. Ínëli jiayhuäpo, jáchin ä súal bárëpo, senu ä súalnake, chíktä jíapsimaki.

6 Jíta taahuarita empo yöreka Diosta át súaleka, Diosta béchïbë tüisi aane. Jü jïbuäme Diosta baisahueka ä johua. Ánëli kétchi, jü kaa jïbuäme Diosta baisahueka kaa jïbuä. Tüisi aane, entok jíba Diosta baisauhue.

7 Bueïtuk ito násuk kaabe áu úttileka ä jíapsi bárëpo áman jíapsinake, entok kaabe júne két ä muk bárëpo áman muknake.

8 Bueïtuk ítapo jiapsäteko, Señorta béchïbote ímï jiápsa;
entok ítapo kókkoteko, Señorta béchïbote ímï kókko.
Júnëli béjja, jiapsätek junne, ö kókkotek junne, Diosta
áttiamtakate ímï aane.
9 Huäri béchïbo jü Cristo muukuk entok júchi jíabitek,
entok huanäi júchi jiápsak, sïmemmeu yöpo kíkte báreka,
kókkolammehui entok jiápsammehui.
10 Të empo, ¿jatchiakasë juka em hermaano sútuay ä
yuktia? Ö empo kétchi, ¿jatchiakasë juka em hermaano
kaitapo bitcha? Bueïtuk sïmete áman yeu jáptenake, jum
Cristota yäura bíchäpo.
11 Bueïtuk ínel jïojteri:

Ínapo tua ájäria, ti jiaahua jü Señor.
Sïme inou tónommia jáptenake,
entok junëli béja sïmetaka bem teniay Diosta yöreka áu
noknake.

12 Júnëli béja sïmetaka huepülaka Diostau yeu jápteka
sïmeta itom yáakähui áu yeu buíjnake, júnaköri.

Katë juka em hermano jioptua báare

13 Júnëlite béja ëni katte itom súttuay jábeta yuktiaka
át noknake; ál-late am anianake, kaabe hermaano itot
jíahuiteka jum kaa türikun bíchaa nóttinake.
14 Ínapo Señor Jesústat jiápseka íkäi jüneria: Ímï ániapo
ayukame kaita chïcha maachi; të jábe ímï ayukamta kaa
türi tíaka jiápsame, áapörik béchïbo chïcha maachi.
15 Të jü em buäyë béchïbo jü em hermaano
sásäbuanäteko, júmü béja jaibusë kaa Diosta yore nákë
páman aane. Katë jaibu kökosi ä johua, em buäyebeyi,
juka hermaanota. Huäri béchïbo két mukila, jü Cristo.
16 Juka tühuapo enchim jípurëhui, katem jájana kaa
huéchiasi áa bétana noktebo.
17 Bueïtuk jü reytaka Diosta nésahuëhui kaa buähuame,
kaa jita jïhuame, të ál-la lútüriata täyahuame, yánti
jíapsihuame entok Espíritu Santopo al-leehuame.
18 Huä ínëli juka Cristota nésahui joame, Dios áamak
al-leiya, entok sïme yoremem ä yosireka ä bínnake.
19 Huäri béchïbote béja yánti jiápsaka anhuamta bétana
kaa chúkteka tekipanuanake, sïme ito aniaka espíritupo
yötu béchïbo.
20 Katë jü buähuamta béchïbo juka Diosta tékil chíbejtia.
Sïme buähuame kaita chïcha maachi; të ál-la kaa türi jü
yoreme juka jita ä buäyë béchïbo jábeta sásäbuaniäteko.
21 Huakajta buähuäpo entok vino jïhuäpo em hermaano
teïtituanaketek, ö jita júne ä öomtituanakepo, ö kömä
éetuanakepo, katë ä johua.

22 ¿Empo Diosta súalhuamta jípure? Türï emo béchïbë
ä jípure, Diosta bíchäpo. Yúmalasi al-leehuamta jípure jü
kaa áu béj-reka jita jehuiteriame.
23 Të jü kaa Diostat éaka jita buäyeme bétte noki át
chúchupe, bueïtuk kaa Diostat éaka ä johua; bueïtuk jü
sïme kaa Diosta éehua bétana huéeme Diosta béj-reka
huéiye.

15

Cristota ejemplotate hueriana

1 Ítapo Diostat ehuäpo chë üutiakame jume chë kaa
üúttiakame aniaka am huériunake; katte juka itom türëhui
entok juka itom áy al-leähui jíba jonake.
2 Sïme ítapo juka itou jëla anemta béchïbo türik jariu-
nake, juka áu tüisi huéchemta, jum Dios huáatihuäpo ä
yötunakë béchïbo.
3 Bueïtuk Cristo junne kaa juka ä türëhui entok tüisi
áu huéchemta jíba yáuhuak; të ál-la juka jïojterita jiäpo
bénasi áu yeu siika: "Jü juënasi emo bétana nokhuame,
íno béppa huétchek."
4 Bueïtuk jü bannaataka jauhuey jïojtehuakame, itom
yún jita jüneetua báreka ínel jïojtehuak, juka ára boobit-
huamta itom jípunakë béchïbo, entok óusi éehuamta, juka
jïojtetat suakari. Júnëlite al-leaka át boobinnake, juka äbo
huémtat.
5 Të jü Dios juka kaa huanti jíapsihuamta áttiakame
entok juka buanhuamta yore úuhuaame enchim násuk
kéchä ayutuanake, juka huépülsi náu éehuamta Cristo
Jesústa ä huáatiäpo bénasi.
6 Júnëli béja sïme nánahuit éaka huepülak náu nokaka,
Diosta itom Señor Jesucristota Áchay úttilnake.

Jü kaa judíommeu nokhuak jü evangelio

7 Huäri béchïbo, emoem mabeta, jáchisu Áapo Cristo két
itom mabel-la, Diosta lóoria béchïbo.
8 Bueïtukne én enchimmeu ínel jiaahua, Cristo Jesús
jume judíom aniaseka äbo yepsak, jume áchayhuarimmeu
nokta yáari chúpaseka, entok juka lútüriata Diosta bétana
huémta machisi bíttebo báreka.
9 Entok jume kaa judíom juka Diosta úttil ïaaka úttesi
yore ä jiokolë béchïbo, ä jïojteripo bénasi:
Huäri béchïbo ínapo jume kaa judíom násuk enchi yeu
buíjnake,
entokne enchi buik-rianake.
10 Entok júchi ínel jiaahua:
Al-leäem, eme kaa judíom, jü Diosta pueblomaki.

11 Huanäi júchi ínel jiaahua:
Señortem úttile, sïme jume kaa judíom,
éntokem kaa chúkteka áa bétana buiika.
12 Isaías éntok júchi ínel jiaahua:
Jü Isaíta nahua áma tahualame basiunake,
huanäi reytaka áu tóboktiaka jume kaa judíom sáunake;
jume kaa judíom éntok tüisi át jiápseka át boobinnake.

13 Áapo Dios juka át boobit-huamta yore mákame jü al-leehuamtay enchim tápunianake, entok yánti jiápseka ä súalhuamtayi. Júnëlem al-leaka át boobinnake, Espíritu Santota úttiärayi.

Pablota ministerio tekil

14 Tüisine jüneiya, hermaanom, enchim jü tühuay tápuniakähui, entok béja yún jita enchim täyähui. Júnëlem béja ára emepola emo ania, jume huatem majtiakari.

15 Én éntokne én ímï enchimmeu jïojte, hermaanom, jamakne kaa huéeläpo júne aayuk, íkäi kaa enchim koptia sáhueka enchim áu huáatituaka, Diosta tü eä bétanane íkäi mabet-la:

16 Jesucristota tékil kaa judíommeu bíchaa Diosta evangeliopo tekipanuaka. Ínëli jume kaa judíom Diosta bíchäpo tüisi bíttunake. Huanäi jü Espíritu Santo Diosta bíchäpo chichä machik itom úuhua.

17 Emo jábelhuamtane jípure, Cristota béchïbo, Diosta bétana täyahuamta.

18 Juka Cristota íno huam yáari, jukai jíbane ára nooka, kaita entoko, jáchin jume kaa judíom ä nok chúpaka, jíä páman aane, bem nokä pámani entok tékilpo.

19 Diosta úttiärayne machisi am bíttuak, entok jauhuey kaa bít-huamta, Diosta Espíritu úttiäray. Júnëline béja jü buere joära Jerusalémpo naateka, entok áa huíkola Ilírico buiaräu tájti, sïmeta jukaïne jü tü noki Cristota bétana huémtay tápuniala.

20 Ínëline tepa úttiata yáuhuak, juka Diosta evangelio am majtiaka, jum jauhuey júne kaabeta Cristota bétana nokhuakapo, kaa täbuik tékilta yáariari béppa ä tahua ïaaka.

21 Ál-la juka jïojterita jiäpo bénasi:
Huame jauhuey júne kaabeta Diosta bétana ámeu nok-rim;
ënim bínnake, huame jauhuey júne kaa áa bétana nokta jíkkaij-lame;
áachim jünéaka tahuanake.

Pablo buere joära Romau huée báreka nooka

22 Íäri béchïbone kara enchimmeu huéeka tatahuay, juebénasi áman huée báreka junne.

23 Tëne én béja, juka ín tékil chúpasuk ímï buiärapo, enchim anëu huée bárekane éiya, béja bínhua naateka.
24 Españau sikätekne enchimmeu két nóytinake; bueïtuk áma huam huéetekne enchim bíchaka áma huam huéenake. Ámane béja enchimmak al-leesuka, jamak júnem nee böo tóijnake.
25 Én éntokne Jerusaléniu bíchaa hueiye, jume Cristota súaleme tékilta huéchiasi yáa báreka.
26 Bueïtuk jume hermaano griegom Macedonia entok Acaya buiaräpom joome, bem jíapsi türimakim tómita náu tojja jume hermaano chë polobemmeu ä bíttuak, Jerusalénihui jume Cristota sualemmehui.
27 Bempo junëli ä yáa bábarek, katim juënasi ayuk, katäkum bempo két ínëli espíritu tékilpo am aniak, juka tü noki bemela Cristota bétana nokhuamta ámeu bíttuaka, jume kaa judíommehui; bempo két bem tómiyi am aníapo yúmala.
28 Júnëli béja ínapo íkäi yáasuko, íkäi ín huériäu ámeu buísekäteko, enchim huámne huéenake, Españau lúl-la.
29 Tüisine jüneiya, ínapo áman enchimmeu sikäteko, juebenak yún tü huéchiapo Cristota evangelio jípureka, enchimmeune yebijnake.
30 Entokne senu huémta két enchimmeu noknake, ín hermaanom, Señor Jesucristota téhuampo entok jü yore nákhuame Espíritu Santo itom mák-ri, nechem ania, Diostau nokaka.
31 Áapo jü Dios nee anianake, entokne tüisi áma yeu huéenake, jume yoreme kaita súaleme Judea buiärapo joomem násuku, entok jü tómmi ín huériähui, jume hermaanom buere joära Jerusalémpo joome al-leaka ä mabetnake.
32 Entokne ínapo két al-leaka enchimmeu yebijnake; áman sikäteko Dios Áapo itom anianake, entokne al-leenake, enchim bíchaka; junëline béja jimyoreka tahuanake.
33 Entok jü Dios yánti jíapsihuamta áttiakame sïme enchimmaktunake. Júnentunake.

16

Pablota ámeu teboterim

1 Hermaana Febeta bétanane két enchimmeu nooka, enchim áamak türi sáhueka, jume Cristota súaleme pueblo Cencreapo joome; diaconisapo tékiak.
2 Akem ä mabeta jum Señorpo, huate santom bénasi. Sïmepem ä bitcha, jita enchimmeu ä huáatiähui; bueïtuk áapo ket huatem bürum aniala, entok nee junne.

3 Priscilata entok Aquilatem tebotua; Cristo Jesúspom
ínomak tekipanuala.
4 Jínhua machikun yeu sájjak, nee jínëu bárekam
batte bem jíapsihua täruk. Huäri béchïbone úttesi am
baysauhue, entok kaa ínapo jíbba sïme jume iglesiam kaa
judíom két ánëli.
5 Jume Cristota sualhuäpo nau anim ä jóapo náu yaya-
jame, akem ä tebotua. Epenetotem tebotua, ín nákëhui, jum
Acayapo jüri bat Cristota mabetakame.
6 Maríatem tebotua; áapo tüisi tekipanuala, enchim
násuku.
7 Andrónicotem tebotua, entok Juniasta, ín huahua-
jim entok ínomak pereesotulame. Ímëine tüisi ériahua
jume apóstolim násuku, entokim két íno béppa bínhuatu
Cristopo anekari.
8 Ampliastem tebotua, Señorpo ín nákëhui.
9 Urbanotem tebotua, Cristo Jesúspo itom aniaka tekipan-
uame, entok Estaquista, ín nákëhui.
10 Apelestem tebotua. Sïmete béja ä jüneria, jáchin
machisi Cristota ä súalëhui; Aristóbulota jóapo joomemem
tebotua.
11 Herodióntem tebotua, ín huahuay. Narcisota jóapo
jomemem tebotua; júmëi béja Señorpo aane.
12 Trifena entok Trifosatem tebotua; júmëi béja Señorta
tékilpo aane. Juka tüisi nákhuamta Pérsidatem tebotua;
jüri két tepa yún áma tekipanuala, jum Señorta tékilpo.
13 Rufotem tebotua, Señorta áma yeu púari, entok ä
áyehua, ín áiye kétchi.
14 Asíncritotem tebotua, juka Flegonteta, Hermasta, Pa-
trobasta, juka Hermesta, entok jume hermaanom ámemak
aneme.
15 Filólogotem tebotua, juka Juliata, juka Nereota, entok
ä huayihua, entok juka Olimpasta entok sïme jume santom
ámemak aneme.
16 Sïmetakem emo tebotua, Cristota sualhuäpo emo
nakeka. Sïme jume Cristota súaleme ímï joomem enchim-
mehuim tebote.
17 Senu huémtane két enchimmeu aahua, hermaanom,
tüisem ámet suuhua, huame hermaanom násuk yore
näikimteme, entok ámet tëitihuamta böot óreme, juka
enchim Diosta bétana majtiari béj-reka huéiye. Sïme ïri,
katem ámemak emo jípu báare.
18 Julëbena géntem katim Cristota nésahui johua; juka
tüisi ámeu huéchemta jíbam jariu báreka eíya, entokim
ujyolisi tülisi nokaka kannake, entokim tuata bénasim
nokaka am baïtaubáreka, jume kaita jünereame.

19 Bueïtuk juka Diosta enchim súaleka boojoriähui, béja
sïmekut jüneriahua. Júnëline béja ínapo júne al-leiya, ä
jíkkajaka enchim bétana. Juka tühuata sïmetane tülisi
enchim täya ïaa; éläposem juka kaa türik jak ayukamta
kaita jüneria.
20 Jü Dios yánti jíapsihuamta jípureme läuti jëla juka
Satanásta kóm tátabnake, enchim guókim bétuku. Jü
Señor Jesucristo Áapo jíba enchimmaktunake, tühuata
enchim maksimeka.
21 Timoteo enchim tebotua, ínomak aneka tekipanuame,
entok Lucio, Jasón entok Sosípater, ín huahuajim.
22 Ínapo Tercio, Pablota bétana íkäi jïojterita johuame,
ínapone két Señorpo, enchim tebotua.
23 Gayo enchimmeu tebote, nee ä jóapo mamabetame,
entok sïmem jume Cristota sualhuäpo nau anim. Erasto
enchim tebotua, municipiopo tesorero, entok jü hermaano
Cuarto.
24 Jü Señor Jesucristo, Áapo jíba enchimmaktunake,
tühuata enchim maksimeka. Júnentunake.

Diosta úttileka ä yosirë

25 ¡Áapörik juka Diostate yosireka ä úttile! ¡Bueïtuk
ára yore huitti éetua, ín evangelio jíä pámani, entok
Jesucristota bétana itom nokähui! Jü Dios jita benak
yoremem bétana naïkialäu yeu machiriakame, jü jauhuey
naateka ésotaka ayukay, ániata kee im yáahuay naateka.
26 Të én béja yeu bötela, entok jume profeetam
jïojterimak, Diosta jíbapo béchïbo nésahuepo, sïme yore-
memmeu áu täyatebok, entok ä súaleka áma bem annakë
béchïbo.
27 ¡Jü huépülaytaka Áapola Dios, entok sïmeta
jüneriame, Áapörik béchïbo jü ujyória Jesucristota huám
ámani jíbapo béchïbo! Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Bat Huëpo Jïojtekähui Jume Corintiommehui

Tebotehuame

1 Pablo, Jesucristotau apóstoltu ïaahuaka núnuri,
Diosta júnel ä huáatiäpo ámani, entok jü hermano
Sójtenejtáamak náuhui,
2 ikay cartatane jïojte buere joära Corintopo jomemmehui
jume Cristota sualhuäpo nau anim béchïbo, jume Cristo
Jesústa nésauri jo báreka bempoa emo jípuremmehui,
jume ják júne anemmak nau yeu púataka täyahuame
itom Señor Jesucristota tehuampo au nokame, jü itom
Señor entok bempörimmehui. 3 Diosta tü eäu entok yánti
jíapsihuame enchimmaktunake, jü Dios itom Átchay entok
Señor Jesucristota Áchay bétana.

Diosta baysaihuame

4 Ínapo jíba Diosta baysauhue enchim béchïbo, juka
Diosta tü eäu enchim mikhuakä béchïbo jum Cristo Jesúspo.
5 Bueïtukem áapörikut yún jita tühuatem jípurek, nokpo
entok yún jita jüneriahuäpo.
6 Jü noki Cristota bétana nokhuakame béja enchimmet au
chúpalataka tahuala.
7 Jü jita ára johuame Diosta enchimmet jünakteri sïme
enchimmet ayunake. Huanärem béja kaa jáchin éaka ä
boobinnake, juka Señor Jesucristota äbo yebijnakëhui.
8 Áapo Dios ket kutti ehuamta enchim máknake, sïmeta
chúpëu núkisi. Júnëli béja kaabe kaita juënak enchimmet
téunake, júnaköri itom Señor Jesucristota yepsayo.
9 Dios ä bárëpo kaa amáu notte, áapörik huamem nunuri
ä üusi Jesucristo itom Señortamak enchim jíapsinakë
béchïbo.

¿Jachu jü Cristo au naïkimtela?

10 Senu huemtane, ket enchimmeu aahua, hermaanom,
itom Señor Jesucristota tehuampo, huepülak jibem nau
nooka sïmetaka, natepua anhuame kaytatunake enchim
násuku, al-lem tülisi nanabeu aneka huépülaik nau eiya
entok huepulsi eaka.
11 Bueïtukne enchim bétana ettejoriahuak, ín hermanom,
jume Cloétamak huerim bétana, jänitukem nau omteka
nátepua emo jípure.

12 Juka enchim násuk huemta bétanane enchim
tejhuabáare ínel enchim jiapo: “Ínapone Pablotamak
huéiye”; ö “Ínapo entok Apoolostamaki”; “Ínapo entok
Perotamaki”; ö “Ínapo entok Cristotamaki.”
13 ¿Jachu Cristo au näikimtela? ¿Jachu jü Pablo enchim
béchïbo kúrusit poponhuak? Ö ¿jachem Pablota tehuampo
batöhuak?
14 Diostane baysauhue enchimne kaabeta batöla, juka
Crispota entok Gayota jíbba,
15 bueïtuk Pablota tehuampone batöri ti kaa enchim
jíaunakë béchïbo.
16 Kenne Estéfanasta familiapo jomeme batöla; jume
huatemmeune kaa huate jaamakne huatem ket batöla.
17 Bueïtuk Cristo kaa nee batö ïaka nee yeu puaala, ál-la
evangeliota nee nok sahueka nee núnula; kaa ímï ániapo
jita buere täyahuamta nokta hueriaka, Cristota kúrusit
múkukau kaa kom tahuaria béchïbo.

Cristota, úttiära entok Diosta bétana yún jita täyahuame

18 Bueïtuk ïri noki Cristota kúrusit poponhuakähui emo
tärulame béchïbo rokorapom ä jípure, të jume jineurim
béchïbo, Diosta uttiära.
19 Bueïtuk júnel jïojteri:
Jume jita täyame, juka bem täyaune kaytasi yáanake,
juka jüneehuamta bem tayaune yeu tahuarianake.
20 ¿Jakusu aane jü jita áu täyáa tíame? Entok jaksu aane
jü escriba, entok jaksu aane jü buéresi jita nokame, ¿jachu
kaa Dios jume ániat jiápsaka jita emo täaya tíame rokuapo
tahuariala?
21 Bueïtuk Diosta bétana jita täyahuamta, jume ániat
jiápsame bem jita täyapom katim Diosta tatäyak, Dios
ä tutürek ä súaleme jinëu béchïbo juka Diosta noki
nokhuäpo rokuapo jipuhuamta huam am jínëu báreka.
22 Bueïtuk jume judíom señalim aahua, jume griegom
entok tuïsi jita täyahuamta jíba jaria;
23 të itapo Cristota kúrusit poponhuakamta jíba nooka,
jume judíom béchïbo at teïtihuame, jume kaa judíom
béchïbo entok rókoora;
24 të jume núnurim béchïbo, judíom ö griegom, Cristo,
Diosta uttiära, entok jita täyahuame Diosta bétana
huéeme.
25 Bueïtuk jü Diosta bétana rokuapo tayahuame, yorem-
raata béppa chë jita täyahua, entok jü Diosta bétana kaa
úttia, yoremraata béppa chë úttiak.
26 Tüisem at suuhua, hermanom, Diosta betanem yeu
púataka núnurim, eläposem kaa jaikika junëli jita täya

yoremem eäpo ámani, entok jume yaüra uttiäta jípureme júne kaa jaiki, entok yörihuamta jipureme júne kaa jaiki.

27 Ál-la, Dios jume kayta bejreme yeu púuhuak, jume jita täyame tiusi tahuaria báreka, entok jume kaa úttiakame yeu púuhuak jume üúttiakame tiusi tahuaria báreka.

28 Juka sïmekut jiokot maachika kaitäpo bit-huamta Dios yeu púuhuak entok juka kaitäpo jipuhuamta, juka sïmeku naïkiahuamta kaitäpo tahuaria báreka,

29 bueïtuk junëli kaabe áu úttilnake Diosta bíchäpo.

30 Të áapörik béchïbo emëe Cristo Jesúspo aane, áapörik béchïbo jita täyahuamta Dios itom makka, Diostau bíchaate lútula jíapsihuäpo naïkiataka tahuala, entok santosi jíapsihuäpo, entok jinëuriata áa béchïbo jípureka.

31 Juka jïojterita jiá bénasi: “Jü áu úttileme, jum Señorpo jíba au úttilnake.”

2

Cristota kurusit poponhuakäu nokhuame

1 Én éntoko, hermanom, júnakoy enchimmeu noïteka juka Diosta ára jita joaune enchimmeu nok báreka, kanne nokta ujyorik nokak entok jita taayahuamta.

2 Bueïtuk huitti nokhuäpo enchim násukne, kayta entok jüneriabáarek ál-la Jesucristota jíbba, kúrusit poponhuakamta.

3 Entokne enchim násuk aanek úttia lútilataka, entok tuïsi maujrimey ino yöaka;

4 jü ín noki entok jü Diosta nooki enchimmeu ín nokakähui, kaa jita täyahua pámanne enchim át jünetuak, ál-la Diosta Espíritu úttiärayi,

5 bueïtuk jü enchim Dios eaü kaa yoremem jita täyäpo nahuanake, ál-la Diosta úttiaräpo.

Diosta Espírituta huam yeu machílame

6 Tëte nau ä ettejhua jiobe, jume yúmalasi emo jípureka jita täyammaki, të kaa imi ániat jita taayahua pámani, entok kaa jume ániat rey nesaupo nesaunakeme bénasi, bueïtuk imëri kókkonakemme.

7 Tëte juka Diosta bétana jita täyahuamta nau ettejjo, juka huatem bétana kaa jüneriahuamta, juka jita täyahuäpo esota, ikäri, ániata kee yahuay náateka Dios ito béchïbo, ä naïkiak, jum sïmek béppa ujyoriku itom looria béchïbo.

8 Ikäri jume im ániat rey nesauta jípunakeme katim ä täyak, bueïtukim ä täyakatek, kaibum kúrusit ä popon eiyey, juka looriapo Señorta.

9 Të ál-la ínel jïojterita jiä pámani:

Juka pusimmeï kaa bit-huakähui, entok nakammey kaa
jikkaijhuakahui,
entok yoremta jiápsipo kaita tahualata,
Dios ä erialatukay huame áapörik ä nakeme béchïbo.
10 Të Dios, Espírituy ítou yeu ä mächiriala; bueïtuk jü
Espíritu sïmekut suaka át jüneiya, bueïtuk mekka kom
Diostat ayukamta junne.
11 ¿Tëe jábe yoremesu, juka yoremtat ayukamta jüneria?
¿Jachu kaa jü yoremta espíritu at aneme? Ínëli kétchi juka
Diostat ayukau kaabe ä jüneriak, jü Diosta Espíritu jíbba.
12 Ítapo entokte kaa juka ániat espírituta mabet-la, ál-la
juka Espíritu Diosta bétana huemta, bueïtuk juka Diosta
itom makakau jüneria béchïbo.
13 Ïaribéchïbote ä nooka të kaa juka nokta yoremem
jita täyaka yore majtia pámani, ál-la juka Dios Espírituta
yore majtia pámani, juka Espíritupo huemta Espíritupo ä
tahuariaka.
14 Të jü yoreme kia ä jiápsapo kara at jünéaka tatahua jü
Diosta espirituchi, bueïtuk áa béchïbo rokopo bittu. Entok
kara ámet jüneiya, bueïtuk at suaka Espírituta eäpam át
jünetunake.
15 Të jü Espíritu Santota eäpáman jiápsame sïmekut
jüneiya, të juka jünehuamta áapo huatem bétana kaa ä
mabeta.
16 Bueïtuk: "¿Jábesu juka Señorta eäu jüneriak? ¿Jábesu
ä majtianake?" Të ítapo juka Cristota eäute jípure.

3

Diostamak tekipanuame

1 Ïaribéchïbo ínapo hermanom, karane Espíritu Santota
eäpáman jiapsäme bénasi enchimmeu nooka, ál-la kaa Dios
huateka enchim eä bénasi, entok Cristotat ehuäpo ili usim
bénasi.
2 Lechimne enchim jïtuak, të kaa buähuamta, bueïtukem
ketune kaa áma yúmay, éntokem én júne kaa áma yúma,
3 bueïtukem ketune enchim eäu johua; emoem naïbuke,
éntokem nau omteka nau nassua, ¿jachem kaa ínëli juena
ehuamta jíba johua? Éntokem yorem ehuamta joaka jíba
rejte.
4 Bueïtuk enchim násuk senu ínel jiaahua: "Ínapone
lutüriapo Pablotamak huéiye", jü senu entok: "Ínapone
Apolostamak huéiye", ¿jachem kaa ínëli yorem ehuamta
jíba johua?
5 Huanäisu, ¿jabesa jü Pablo entok jü Apolos
junne? Jachu kaa jume Señorta nesahui joame, imey

nokakäpamanem ä súsualek, imï huam natepola jü Señor huehuëpulam enchim ä makak.

6 Ínapone eechak, Apolos entok ä bäatuak; të Dios ä siútuaka ä yötutuak.

7 Ínëli jü echákame entok ä bäatuakame kaytam tua bejre, ál-la Dios ä yötutuakame.

8 Ínëli jü echákame entok ä bäatuakame huepulsim nau hueeri, eläposum chúkula huepülaka bem kobakäu makna, jachin juka tékilta bem yáakä pámani.

9 Bueïtuk ítapote Diosta tekipanualerom, eme entok jü Diosta tékkil, jume karim yáataka Dios attiärimme.

10 Jum arayhuäpo Diosta nee ä mak-lä pámani, ínapone ingeniero ára kaatemta benna.

Juka teta nahuatane áma yetchak, iäri béppa entok täbuika ä béppa kaatenake, të natepola huepülaka tüisi at suanake, jachin nat béppa bem kaatehui.

11 Bueïtuk kaabe täbui teta nahuata ára áma öre, juka áma oreta béppa, ïri jü Señor Jesucristo.

12 Bueïtuk ïri tetta nahuata béppa, jabbe sahualik entok tosalik teta buaaniata kaateme, entok ujyoli tetammeyi, pino kutayi, juya sáayi, entok kia chukiï junne,

13 jü tekkil huehuëpulam yáakäú jüneriataka tahuanake; huäri taahuari: ä júneriatebonake, bueïtuk jü taji beeteme yeu ä machirianake; jü tekkil huehuëpulam yáakäu entok taijpáman yeu siika türika o kaa türika tahuanake.

14 Jü tékil jabeta nat béppa kaateka yakáu turika tahuakatek, ä kobakau mabetnake.

15 Jü tekil jábeta yáakäu tajakätek, áapo sïmeta tarunake, të áapo jineutaka tahuanake, taij bëtepo yeu buittekam ténasi.

16 ¿Jachem kaa jüneiya juka enchim takahua Diosta ä tiöpokähui, jü Diosta Espíritu entok enchimmet aane?

17 Jábe junne juka Diosta tiöpo kaitäpo tahuariakatek, Dios ket áapörik kaitäpo tahuarianake, bueïtuk jü Diosta tiöpo, enchim takahua, Diostau bíchaa santosi naïkiari.

18 Kaabe áu baytaünake; jábe junne enchim násuku ímï ániapo ayukamta au täya tíame, kayta täyamta bénasi áu jípunake, chë yúmalasi sïmeta täya béchïbo.

19 Bueïtuk jü sïme ímï buíapo jita täyahuame Diosta béchïbo kia kaa suära; bueïtuk jiojtetaka órek: “Bem jita täyaka emo buérialëpo Dios am jioptuaka am tojja.”

20 Júchi entok: “Jü Señor jüneiya kia ä bejatukähui jume jita täyaka eähui.”

21 Ínëli, kaabe yoremem bétana au úttilnake, bueïtuk sïmetem eme attiak:

22 eläposu Pablo, eläposu Apolos, eläposu Peero, eläposu
jü ánia, eläposu jíapsihuame, eläposu kókkohuame,
eläposu jü én hueri, eläposu jü chúkula hueenakeme,
sïmetem attiak.
23 Enchim entok Cristo attiak, Cristota entok Dios.

4

Jume apóstolim tekkil

1 Ínëli, jume yoremem Cristotau tekipanualerompom
itom jipunake, entok juka Diosta ehuil jípurëpo ministerio
tékilta joame bénasi.
2 Én entok ínëli türi, jum ministerio tékilta johuäpo úttia,
huepülakam huitti eaka áma bittunake.
3 Ínapone enchim bétana kaa yun yäura bithuamta
jípure, entok tribunal yäura bétana junne, bueïtuk ínapo
júnene kara ino yuktia kaa tuïsi ino aane tiaka.
4 Kaa türikne ín jiápsipo kaita jípure jiobe, tëne kaa ïari
béchïbo tü yórempo ino naïkia, të jü Señor, áapo yäura
bithuamta nee makka.
5 Inentakem, kaabetat kia nooka tiempota kee yúmayo,
Señor áapo yepsakätek, juka esota entok kaa machiku
ayukamta bittebonake, entok juka jíapsi ehuäpo ayukamta
jüneriatebonake; huanäi huehuëpulakam ä mabetnake
Diosta am úttilnakëhui.
6 Të ikäri, hermanom, ejemplopone enchim ä tejhua, ino
bétana entok Apolosta bétana, enchim ín nakë béchïbo,
bueïtuk itom bíchakem jünenake, kaa juka jïojteta béppa
enchim enakëhui, jachinai júnem huepulak buérialinake
täbuik entok kaitäpo bínnake.
7 Bueïtuk, ¿jábesu huatem násuk, béppa enchi ketchak?
Entok jü em jipurëhui, ¿jítasë kaa mabet-lataka ä jípure?
Entok ä mabet-latukäteko, ¿jatchiake ái emo buériale, kaa
ä mabel-latukamta bénasi?
8 Enchimmeu béja kayta bëye, bejem riikom, éntokem
itot kaa huijjuteka reeyim, ¡türi eiyey eme reeyimtuko, itapo
ket ínëli enchimmak reyimtaka nesau eiyey!
9 Bueïtuk ínen nee eiya, jume apóstolim simeta chupëpo,
Dios ániau itom yeu jabuala, kókkohuamta itot chu-
pabahuamta bénasi, ínëlite buérialihuaka ániat bithua,
ángelesim entok yoremem bétana.
10 Cristota itom nakë béchïbo, itapo katte susuaka bithua,
eme entok Cristota sualhuäpo susuak; ítapote úttia lütila,
eme entok üúttiak, ëme yörihuakem bithua, itapo entok
kaa bibitpeehua.

11 Én tajtite tebaüre, entokte baï kókko, katte sankok, jópemette chonhua, entokte kaa jouhuak.
12 Lottekate tekipanua itom mamammeyi; entok béttesi ítot nokhuaï junne, ítapote Diosta tü eäu am netanria, jájanate jiokot johua, tëete yanti eaka ä mabeta.
13 Jájana itot nokhuay junne, Diostaute am nok-ria, jume ániat jiápsame entok én tajtim chukta bénasi itom bitcha, juka sïmem kaa huatiahui.
14 Kanne enchim tiutua báreka íkäi jïojte: ál-la enchim üusekam ténasi entok enchim nákekane kutti nooka.
15 Eläposum diez miltaka enchim majtiä Cristota bétana, kaibem yún áchayrim jipunake; bueïtuk Cristo Jesúspo ínapone enchim usiak evangeliopo.
16 Én entokne enchimmeu ujbuanna, ín ino nüyë bénasem emo nüye.
17 Ïari béchïbone Timoteota enchimmeu bittua, ïri Jesucristota sualhuäpo ín üusi tüisi ín nakëhui, kaa amáu bíchaka Cristotamak hueme, áapo enchim au huatituanake jachin ín ä joähui juka Cristota tekkil, entok jachin sïme kätana ín am majtiähui jum Cristota sualhuäpo nau anim anëpo.
18 Të huate entok tüisi emo buériale, bueïtuk jauhuey júne kaa enchimmeu nee huee máchilem tenasi.
19 Tëne laüti enchimmeu hueenake, Señorta ínel eäyo, entokne ä jünerianake, të kaa juka nokta jíbba, ál-la jume emo buérialeka úttiata mabet-lame.
20 Bueïtuk jü Diosta rey nesauri, kaa nokpo jíba huéiye, ál-la uttiäramaki.
21 ¿Jitasem huatia? ¿Enchimmeune hueenake jibebiaka, ö yore nákhuäpo, entok espíritu yanti jíapsihuäpo?

5

Kaa türik bétana yaura bithuame

1 Lútüriapo enchim násuk jikkaijtu jü kaa türi, ïri kaa türi jume kaa judíom násuk júne kaa jikkaijtu; ínëli hueepulakätuk enchim násuk ä huaïmáiye jípureka áamak jiápsa.
2 ¿Emem emo jikau cha buériale, jachem kaa jiokot tiusi eepo yúmala? Bueïtuk juka íkäi yakamtem enchim násuk pakun yeu huikke.
3 Lútüriapone, ín takahuäpo kaa enchimmak aane, të ín espíritupo ál-la, ínëli enchimmak aneka juka íkäi yakamta yäura böota näa mak-la.
4 Itom Señor Jesucristota tehuampo, ín espiritumakem emo nau tojja, entok itom Señor Jesucristota úttiarämaki.

5 Huanäi ïri Satanásta mampo toijna, juka kaa türik at
ayukamta lutinakë béchïbo, bueïtuk huäri tahuarit, juka
Señorta yepsay ä espírituhua jinëutuna.
6 Jü enchim emo buérialeu kaa türi. ¿Jachem kaa
jüneiya: "Jü levaduura ilikkika junne, sïme tujta huechia
tabbe"?
7 Levaduura binhuatumta bétanem emo tüte, bemela
tusitaka ä tahuanakë béchïbo, kaa levaduuraka, bueïtuk jü
itom pascua Cristo, béja ito béchïbo kúrusit poponsuhuak.
8 Inëlite pajkonake, kaa levaduura binhuatuupo, entok
kaa levaduura jüena ehuäpo, ál-la panim kaa levaduu-
rakäpo entok lutüriapo tü jiapseka.
9 Enchimmeune jiöjtesula, katem ámemak emo türe,
jume kaa emo jubeka nau jiápsammaki.
10 Karem tokti emo omoute, jume imï ániat nau jiápsaka
kaa emo jubekammaki, ö jume uttesi tomita ukulemmaki,
ö ekbualerommaki, entok jume jita júne dios tiaka ä
yöremmaki; bueïtuk ä ínëlitunakey úttiatü eiyey ániat
enchim yeu sakanakëhui.
11 Al-lane enchimmeu jïojte, kaa enchim ammemak emo
türi sáhueka, jume emo hermanom tiaka, të kaa emo
jubeka nau jiápsammaki, entok tomita úttesi ukulemmaki,
entok jita júne dios tiaka ä yöremmaki, entok jü bette
nokta nokamtamaki, entok jü vino jilerotamaki entok jita
ëekbualerotamaki; jü ínëli jiápsammaki, katchan júnem
ámemak jibuäpo yúmala.
12 Bueïtuk jume päkun aneme, ¿jita lutüriatasune jípure,
kutti lútula am jíapsi sáu béchïbo?, ¿jachem kaa jume
huaijhua aneme, emëe kutti lútula jíapsi sauhue?
13 Bueïtuk jume pakun aneme, Diosta nok yäura ámet
chupnake, juka jüena eaka jiápsamta yeuhuem ä beeba
enchim násuku.

6

Juez kaa Dios huatemta bíchäpo nassuahuame

1 ¿Bueïtuk emëe enchim násuk jabetamak kaa tüisi
tahualataka jita nau tüte baahuay juezta bichäpem emo yeu
totoja, jume Cristota sualhuäpo nau anim bíchäpo emo yeu
toijmachika junne?
2 ¿Jachem kaa jüneiya jume Cristota sualhuäpo nau
anim ániat jiápsame yäura bittebonakëhui? Buïetuk
ínëli jume ániat jiápsame enchim am yäura bittebonakei,
¿jachisuntukem íkäi kaa tua buere machik kaa obiachik
kara rutuktia?

3 ¿Jachem kaa jüneiya jume ángelesim bette nokta itom
amet chupanakëhui? ¿Të, chë junne, juka imï ániat
ayukamta?
4 Bueïtuk emëe juka imi ániat ayukamta yäura bittebotek,
¿jatchiakem jume Cristota sualhuäpo nau anim kayta áma
júneriamta yäura yetcha?
5 Enchim tiunakë béchïbone ínel jiaahua, ¿jachu enchim
násuk huepülaka júne kaabe, kooba suakari, ä hermanom
násuk juka kaa tüisi huemta rutuktia béchïbo?
6 ¿Të senu hermano täbui hermanotamak yaurapom emo
yeu toijlataka nau nok nassua, të íkärim johua Diosta kaa
súaleme bíchäpo?
7 Ínëli béja lutüriapo, kaa türi jü enchim násuk nau nok
nassuahuame, ¿jatchiakem kaa yanti eaka ä mabeta juka
enchim bej-reka johuamta? ¿Entok enchim jita úuhuamta?
8 Të emëe huatemem bej-reka jita am üuhua, jume
hermanom junne.
9 ¿Jachem kaa jüneiya jume lutüla huemta kaa joame,
kaybum áman kimunake jum Diosta reytaka nesahuëhui?
Katem ä öbia; jume kaa emo jubeka nau jiápsame, jume
tattäbui diosim yöreme, jume kia jábe jámutta kaa jubeka
áamak jiápsame, jume yorememtaka jáamuchim bénasi
emo nüyeme, entok ä bénasi yoremtamak au jipureme
junne.
10 Jume ekbualerom, jume uttesi tomita ukuleme, jume
vino jïlerom, jume béttesi jabetat nokame, jume baïtäupo
jabeta jita üuhuame junne, imëri kaybum áman kimunake
jum Diosta reytaka nesahuepo.
11 Emëe huate ínëli jiápsay; të ënem béja baksiari, entok
Diostau bíchaa naïkiataka santosi yáari, Señor Jesucristota
tehuampo lútula hueme enchimet yáari, entok itom Diosta
Espirituyi.

Jü takahua santosi yáari

12 Sïme ino béchïbo türi jiobe, të kaa sïme ára yáatu;
sïme ino béchïbo türi jiobe, tëne kayta bétana ino
yuyüitebonake.
13 Jü buähuame topata béchïbo, jü topa entok buähuamta
béchïbo, të imey nahuichim Dios kaytasi am tahuarianake;
të ïri takahua kaa emo jubeka nau jíapsihuamta kaa ay ä
yáa béchïbo, ál-la ïri taka Señorta béchïbo, jü Señor entok
íkäi takaata béchïbo.
14 Dios entok, juka Señorta toboktiakame, itom ket
toboktianake ä úttiärayi.
15 ¿Jachem kaa jüneíya bueïtuk itom takahuam, Cristota
takaamak huépülsi nauhuam órekähui? ¿Jachune jume

Cristota takahuammet hueri nüka, jámutta takahua yorememmak ehuil au türemtat am chaanake? Ëe kia jita béchïbo junne, kaybu.

16 ¿Ö jachem kaa jüneiya jü ilebenak jámuttau rukteme, huepul takahuapo áamak ä tatahuähui? Bueïtuk jü jïojteri ínel jiaahua: “Nahuichikam huépülak nau takahuanake.”

17 Të jü Señorta eäpáman jíapsi báreka au rukteme, huepul espíritupo áamak tahuanake.

18 Juka kaa emo jubeka nau jíapsihuamtem tojaka sakka, jü täbui kaa türi yoremta jojoau kaa ä takahuapo yeu huéiye, të jü jámutta kaa jubeka áamak böyeme, ä takahuabet kaa türik johua.

19 ¿Jachë kaa jüneiya juka enchim takahua Espíritu Santota ä tiöpokähui, ïri enchimmet aane, éntokem Diosta bétana ä jípure, éntokem emëe kaa emo attiak?

20 Bueïtukem bejhuapo jinnurï; enchin takahuäpem Diosta úttile, entok enchim espíritupo, ímëri Dios attiärimme.

7

Jubiahuäpo emo consejohuame

1 Juka huatek bétana enchim ínou jïojtekähui. Jü yoremta béchïbo chë türi eiyey kaa jámutta nüko.

2 Të kaa emo jubeka nau jíapsihuamta ito násuk ayukä béchïbo, elapo yoremem huëpulam jubnake, jume jáamuchim junne huëpulam kunanake.

3 Jü jubekame jámutta kaitäpo siroktuaka yúmalasi ámak jíapsinake, alë bénasi kétchi jü jammut ä kunáamaki.

4 Jü jammut ä takahua kaa yeeka, ál-la ä kunahua jíbba, entok kétchi jü yoreme ä takahua kaa yeeka ál-la ä jubiahua jíbba.

5 Katem emo koptia báreka éenake, al-lem nanabeu eaka chubala emo tojja, bueïtuk oraciompo Diostáamak am báreka, huanärem chúkula huepulsi júchi emo nau toijnake, Satanásta kaa enchim jioptuanakë béchïbo. Jum emo ukulhuapo kaa enchim úttiakabéchïbo.

6 Téne íkäi consejota enchimmeu nooka, të kaa nesauta bénasi.

7 Sïme yorememne inobénasi emo nütua peiya, të kaa sïmetaka Diosta bétana ä mabet-la juka kaa jubeka bem jíapsinakëhui, lutüriapo hueepulaka ínëli, jü senu entok täbuíasi.

8 Tëne ínel ámeu jiaahua, jume kee jubemmehui entok jume jokoptulammehui, bueïtuk amebéchïbo chë türi eiyey inobénasi tahuakateko.

9 Të jume kaa jubeka ára jíapsihuamta, Diosta bétana
ä mabet-latuko, jubëem, éntokem kuuna. Bueïtuk chë
türinake. Jume kaa emo yüeka kaa tüisi ayunaketeko.

10 Jume emo jubeka nau jiápsame, nesautane am makka,
të kaa ínapo, ál-la jü Señor: Jü jámmut ä kunahua kaa
toijnake;
11 ä tójakätek, kara kunaa, të ä kunabeu notteka ára au
jiokore; entok jü jubekame ä jubi kaa toijnake.

12 Ínapone jume huatemmeu ínel jiaahua, të kaa jü Señor:
jábe hermano kaa Dios huatemta jubekame, të jü jámut
ínëli áamak jíapsibarëteko. Kara ä tojja.
13 Senu jammut, kaa Dios huatemta kunakätek, të jü
yoreme ínëli ámak jíapsibareteko. Kara ä tojja.
14 Bueïtuk jü kunari kaa Dios huateme, juka jámmutta
Dios huate béchïbo, áapo Diosta tü eäu jípunake; jü jámut
kaa Dios huateme entok ä kuna Dios huate béchïbo áapo
Diosta tü eäu jípunake, bueïtuk täbuiasi enchim aaney
entok, jume enchim üusim katim Dios huateka tahuanake,
të ënim Diosta tü eäu jípure.
15 Të jü kaa Dios huateme aü naïkimtekateko, Akë ä tojja.
Bueïtuk nahuichikam karam úttiapo nau aane. Ä inelituko
jü hermano o jü hermana beja búttiatunake, bueïtuk yanti
eäu Dios itom núnula.
16 Bueïtuk, ¿jáchise jüneiya, empo jámmut, jáamak
jü em kuuna jinëutaka ä tahuanakëhui? ¿Ö jáchise
jüneiya, empo kunahuari, jáamak jü em jubi jinëutaka ä
tahuanakëhui?

17 Të jáchin hueepulaka Diosta ámet ä naïkimtekapo
ámani, entok jáchin Diosta am núnukäpo ámani ínëlem ä
yauhua, íkäine sïme jume Cristota sualhuäpo nau animmet
nesahuek.
18 ¿Bueïtuk jábe circunsicionta jípureka núnuhuak?
Circuncicionte jípureka taahua, ¿të jábe kaa circunsicionta
jípureka núnuhuak? Kaa au circunsidaruanake.
19 Jü circunsicion kayta bejre, entok jü kaa circunsidaru-
ahuame junne, ál-la jü Diosta nésahui ëriahuame.
20 Huehuëpulaka jáchin Diosta bétana bem
nunuhuakapo, junëlim tahuanake.
21 ¿Jachë nenkitake tekoka núnuhuak? Katë jáchin eiya;
të empo jum em nenkihuakapo ára emo yeu huíkëtek, Akë
ä jaria.
22 Bueïtuk jü nenkitaka tekoka, Señorta ä núnuko,
búttiataka tahuanake, ínëli kétchi jü búttiataka
núnuhuakame, Cristotamak sumataka tahuanake.

23 Bejhuapëm jinnuri, katem júchi yorememmeu emo
nenkaka am teko bare.
24 Ínëli, huehuëpulaka, hermanom, jachin jiápsaka
núnuhuakatek, junëli au nüyeka jíapsinake Diosta
béchïbo.
25 Jume kee kuname béchïbo, kanne nesauta jípure
Señorta bétana, tëne ín eäú enchim tejhua, juka Señorta
yore nak jiokolëpo ä jajamlatakane, Cristotat jíba eiya.
26 Imï huamne tü ehuamta jípure, juka itou ayukamta
obiachi béchïbo, bueïtuk jü yoreme tüisi ayunake ä aane
bénasi tahuakatëko.
27 ¿Jatchë jámuttamak emo súmala? Katë emo búttia
báare. ¿Katë jámuttamak emo súmala? Katë jub báreka
eiya.
28 Të empo jubekätek, katë kaa tüisi ayunake; entok
jü jamut beme kunakätek kaybu kaa tüisi ayunake, të
ímechïri jü jiokot emo bit-huame takahuapo ámet ayunake,
të ínapo íkäine kaa enchim jipu ïa.
29 Tëne ikaï nooka, ín hermanom: Jü tiempo kopela
aane. Én entok bat bitcha, jume jubekame, kaa jubekamta
bénasim emo nüpo yúmala;
30 jume buaname éntok, kaa buanamta bénasi; jume
al-leame éntok, kaa al-leamta bénasi; jume jita jinnume
entok, kayta attiakamta bénasi.
31 Entok jume imï ániat ayukamta musauleka ä joame,
katim ä joamta bénasi emo núnake, bueïtuk jü ániat ayuka
ujyori béname lülüte.
32 Kaa yúmaisine kaa enchim emo bit ïa. Jü kaa jubekame
jáchin jum Señorta nesaupo ä annakeu jíba huatia, entok
jachin juka Señorta ä al-letuanakëhui;
33 të jü jubekame, ániat ayukamtat jíba kaa yúma, ä jubi
al-letua báreka.
34 Ínëli ámet júnakiachi jü kunakamtachi entok kaa
kunakamtachi, jü kaa kunakame jum Señorta nésaupo ä
annakeu jíba kaa yúma, entok jachin Señorta bíchäpo
huepulsi au ä jipunakëhui, taakapo entok espíritupo; të jü
kunakame juka ániat ayukamtat jíba kaa yúma, ä kunahua
al-letua báreka.
35 Ikaïne nooka tüisi enchimeu huenakë béchïbo, të kaa
obisi enchim emo bínnakë béchïbo, ál-la huéchiapo entok
simeku türik joaka, entok inëlem kaytat obisi eaka Señortau
ruktinake.
36 Të jábe ínel eäteko: Jü ín mala béja yöhue ä kunanakeu
huasuktiriam at siime. Béja au kunatuapo yúmala, ä yáa
bareu yanake, kaa Diosta bejre, eläpo kunanake.

37 Të senu ä jiápsipo huitti ehuamta jípureka, kayta áu
bëyeka, ínëli ä éäu áapo attiaka, ä malahua kaa kunakamta
toij béchïbo, tüisi aane.
38 Të ínëli jü ä kunatuame, tüisi aane. Të jü kaa ä
kunatuame entok, chë tüisi aane.
39 Jü jamut kunakame súmataka jiápsa, ä kunahua
ketune jiápsayo; të ä kunahua mukuko búttiataka taahua,
ára ä kunabareu kuna, të ál-la Señorta sualemta kunanake.
40 Të ínel ín eäpo, chë júne Diosta tühua mabet eiyey
kaa júchi kunakäteko, bueïtuk ínapone ket Diosta Espíritu
jípure.

8

Jü buähuame ídolommeu toijri

1 Juka buähuamta ídolommeu toijta bétana, entok bejate
jüneiya sïmetaka jita ito täyähui, jum jita täyahuäpo
emo jabelhuame áma ayuk, të jum yore nakhuäpo jita
täyahuäpo yore yötutua.
2 Bueïtuk jábe jita áu täyalame, ketune kayta jee täya, tua
jita ä täya éäpo.
3 Të jábe Diosta naketek, ä bétana täyahua.
4 Juka buähuamta ídolommeu toijta bétana, jüniate juka
ídolota ániapo kayta bejrehui, bueïtuk kabe entok Dios,
huépülaka jíbba.
5 Elaposu huate emo diosim teaka täyahua, imï buíapo
entok téhuekapo junne (inëlim juebenna jume diosim ti
tettehuahuame, entok jume yörihuame),
6 sïmeta íkäi násuk itobéchïbo huépül Dios jíbba, achay-
huariataka, áapörik bétana simetaka huéiye, itapo en-
tokte ä béchïbo, entok huepúl Señor Jesucristo, áapörik
béchïbotaka sïme ayuk, itapo entok áapörik huämi.
7 Të ä täyahuame kaa sïmemmet ayka; bueïtuk huate
imï tajti, ídolommeu joyhualataka, ímëi ídolommeu toijtam
buabuäyey, inëlim juka bem jíapsi ehuamta kaa úttiaka
béchïbo, katim at jünéaka tatahua.
8 Huitti nokhuäpo juka itom buäyepo Dios ä bíchäpo kaa
chë itom mabetnake; bueïtuk itom jïbuä béchïbo katte chë
tuttüri, entok kaa jïbuätek júnete kaa chë tuttüri Diosta
bíchäpo.
9 Të áachem suhua juka huitti hueka enchim täyapo,
jume kaa jíapsi úttiakame kaa jiopnakë béchïbo.
10 Bueïtuk jábe enchi bichätek, jünéaka enchi ä täyähui,
ídolom yörihuäpo enchi katek, jü ä eäpo kaa jíapsi
úttiakame, ¿jachu kaa áma jïbuä báanake jäni, jum ídolom
yörihuäpo?

11 Entok em jita täyapo; jü hermano kaa jíapsi úttiakame
au tärunake, të ïari béchïbo Cristo ket múukuk.
12 Bueïtuk imï huäm em Dios bejrim, jume hermanom
bej-reka kaa tüisi aane, juka bem jíapsi ehuäpo kaa
úttiakapem am sasabuania, inëlem Cristota bej-reka aane.
13 Ïari béchïbo, jü buähuame ín hermanota ái ä huen-
nakey, jauhuey júnene kaa huakasta buänake. Bueïtuk
juka ín hermano kaa jiopnake béchïbo.

9

Jume apóstolta lutüriam

1 ¿Jachune kaa apóstol? ¿Jachune ín eäu kara johua?
¿Jachune kaa juka itom Señor Jesústa kaa bit-la? ¿Jachem
kaa emëe ajäria jume Diosta eäpo ín tekkil?
2 Bueïtuk huatem béchïbone kaa apojtoltukätek,
lútüriapone enchim béchïbo ál-la apojtol; bueïtuk emem ä
lutüriatebo juka Señorta tekilpo ín apóstoltukähui.
3 Jume nee natuamene inenne ino nokriaka am yommia:
4 ¿Jachute kaa lutüriata jípure jita itom buänake béchïbo
entok jita itom jinake béchïbo?
5 ¿Jachute kaa lutüriata jípure jubiaripo senu hermata
itomak nunüp béchïbo, jume huate apojtolim bénasi, jume
Señorta saylam, entok Peero?
6 ¿Ö Bernabé entok ínapo, katte lutüriata jípure kaa entok
itom tekipanuanakë béchïbo?
7 ¿Jábesu ä boosapo tomi bejteka sontaro huerama?
¿Jábesu jume parasim el-lataka jume takam kaa buäpo
yúmala? ¿Jábesu jume animalim suayaka kara am lechí
jëye?
8 ¿Íkäine nooka ín yoremtuka pámani? ¿Jachu jü ley ket
kaa íkäi nooka?
9 Bueïtuk jum Moiséjta leypo ínel jïojteri: "Juka bues
tirijkom jotamta katë ä bobosaltua." ¿Bueïtuk Dios ket am
suaya jume buéesim?
10 Ö, ¿tua kayta yeu beaka íto béchïbo júnel ji-
aahua? Bueïtuk íto béchïbo jïojteri; jü moïteme tuhuata
boobíchaka moïte, entok jü tirijkom jotame juka báchiata
ä mabetnakëu boobíchaka. 11 Të itapo juka espíritupo
huemta enchimmet echäkatek, ¿buere ujyori eiyey juka
chupemta toboktihuäpo enchim bétana?
12 Të ínëli huate enchimmak lutüriata jípure, ¿të itapo
chë junne?
Të íkäi lutüriata të kaa nüla, ál-late kaa huanti aneka
sïmeta huéria, bueïtuk Cristota evangelio kayta ä bia
chatunakë béchïbo.

13 ¿Jachem kaa jüneiya jume Diostau bíchaa naïkiapo
tekipanuame, juka tiöpopo ayukamtam buäye, entok jume
altarpo jita joame juka altarpo ayukamtayim emo ania?
14 Ínëli ket nesahuek jü Señor, jume evangeliota bétana
nokame, evangeliopo ayukamtayim jiapsínake.
15 Të ínapo kanne iachi jiahuiteka, entokne kaa íkäi jïojte
ínëli ínomak ayuna béchïbo, bueïtuk ín muknakeu chë türi,
kabeta kee jee nee ä üuhuayo, juka huitti eaka Diosta noki
enchimmeu ín nokakähui.
16 Bueïtuk ínapo juka evangeliota nokaka, karane ino
buériale; bueïtuk úttia ín ä yáanakëhui, entok béttesi inou
huenake kaa evangeliota nee nokayo.
17 Juntuksan tü eaka ä joätek, juka ín kobanakeüne
makna, të kaa tü ehuäpo ä joätek, bueïtuk ín ä yáanakë
béchïbo Diosta bétanane nesauta mak-ri.
18 ¿Jítasuntukne kobanake jäni? Juka Cristota evangelio
huatemmeu nokakane kayta bejtuahuaka ä johua, juka
evangeliopo ín anianäu lutüriata jípureka junne, kannä
nüye.
19 Bueïtuk kaabemmeu nee sumari, tëne én ín eäpo
simemeu ino summa, bueïtuk juebenam Cristota béchïbo
koba báreka.
20 Jume judíom béchïbo nee judíota bénasi ino nüye,
Cristota béchïbo am koba báreka, jume leyta bétuk aneme
ket nee áme bénasi ino nüye (elaposune kaa leyta jíäpáman
huéiye), jume leyta bétuk emo nüyeme Cristota béchïbo am
koba báreka.
21 Jume kaa leyta jipureme béchïbone, kaa leyta
jipuremta bénasi ino nüye (Diosta leyta kaa jipurem tenasi,
të Cristota ley ál-la), jume kaa leyta jipureme Cristota
béchïbo am koba báreka.
22 Jume kaa üttiakammakne kaa üttiakamta bénasi ino
nüye, jume kaa üttiakame Cristota béchïbo am yö báreka,
sïmemmakne, simeku áme bénasi ino nüye, Cristota am
jineunakë béchïbo.
23 Íkäine johua evangeliota béchïbo, ín tekipanuäpo
áamak ä jipu báreka.
24 ¿Jachem kaa jüneiya sïmetaka jume estadiopo
jínkölame, sïmetakam eaka tenne, të huépülaka jíba
yönake? Inëlem tua eaka tenne ä yöbéchïbo.
25 Sïme jume jínkölabareme, sïmeta kaa tüisi ámeu
huechemtam toijnake, bempo lutüriapo juka corona mo-
moyemta koba báreka, të itapo, juka kaa momoyemta.
26 Ïari béchïbo ínapo, ínëline buyte, kaa jáamak junne
tï eaka, ál-lane ínëli nássua, të kaa kia jekata chónamta
bénasi.

27 In takahuane kaa jiokoleka úttiapo ä tekipanuatua,
jáchinaik júnene ínapo huatem majtiasulataka, inaposu
päku tahuanake.

10

Ídolom bétana kuttílasi nokhuame

1 Bueïtuk kanne enchim ä koptia ïa hermanom, bueïtuk
simetaka jume itom áchayhuarim namuta bétukim aanek,
entokim sïmetaka bahue síkiripo áman yeu sajjak.
2 Entok sïmeta Moiséjta huam batöhuak, jum namupo
entok bahuepo,
3 entok sïmetaka juka espíritu buähuamta buäka,
4 entok sïmetaka jume espíritu bäam jëka; bueïtukim
sïmetaka jum tetapo bäa jëka, ïri teta Espíritu entok
ámemak huéesimey, ïri tetta entok Cristotukay.
5 Bueïtuk sïme jeelaam kaa Diosta eä paman ayuk, Dios
entok kam tüturek, ïari béchïbo mekka ánia pariapom
kókkok.
6 Siime ïri yeu sika itom ä jünerianakë béchïbo, bueïtuk ä
júneriaka kaa türik kaa itom ukulnakë béchïbo, bempörim
ä ukulekä bénasi.
7 Entokte ídolom kaa yörinake, jume huate áme násuk
aneïhui bénasi, áme bétana ínel ä jïojteripo: “Jü gente
joteka jibuak entok víno jeeka, huanärim japteka nau yeu
taiytek.”
8 Kaa emo jubeka nau jíapsihuamta junne katte ä joopo
yúmala, bempörim násuk huatem ayuka bénasi, ïari
béchïbo senu táapo veintitrés miltakam huatteka kókkok.
9 Entokte kaa Señorta bejnake, bueïtuk bempörim nasuk
huatem ä bej-rekä bénasi, ïari béchïbom bakot kïrimmey
kókkok.
10 Entok katem Diosta bej-reka nokbare, bempörim
násuk huatem Diosta bej-reka nokakä bénasi, huanäi jü
sússuahuamta tekiakame am sühuak.
11 Ïrí sïme ámeu yeu siika itom ä jünerianakë béchïbo,
entokim jïojteri, kutti nokta itom täyanakë béchïbo, jume
én ániata abe lütey jiápsame béchïbo.
12 Ïaribéchïbo, jü huitti eäka huekame, tüisi au
suayanake kaa huet béchïbo.
13 Yore jiöbila báahuäpo áma pappehuä páman enchim-
meu huéiye, jume huatem ama jiöbilahuakä bénasi
maachi. Të Dios huitti ä éäpo kaibu itom jiobilanake jum
kara itom áma yumä pámani, ál-la itom jiobilatek ket juka
ára áma yeu kathuamta itom maknake, bueïtuk itom áma
yúmanakë béchïbo.

14 Ïari béchïbo, emëe ín nakëhuim, ámem yeu kaate jum
ídolom yörihuäpo.
15 Jume suamsi emo nüyeme benammeune nooka,
áachem suhua jü ín nokakaubechi.
16 Jü kopa Diosta tühua hueriamta, Diosta tühua itom
at chupahui, ¿jachu kaa jü Cristota ojbopo huepulsi nau
ehuame? Jume panim itom rebektiahui, ¿jachu kaa jü
Cristota takaapo huepulsi nau ehuame?
17 Jume paanim huépülay, ítapo entok juebenna, tetë
huépülak nau takahuak; bueïtukte sïmetaka huamey
huepul paanin nau buäye.
18 Takahuapem Israelitam bitchä; kabara huakasta altariu
toijta bem nau buäkä béchïbo, Diosta bíchäpom huepulsi
nau taahua.
19 ¿Jítasune júntuk nooka? ¿Jachu jü ídolo yörisi maachi,
ö jü buähuame áu órehuame? Sïme ïri Diosta bíchäpo kaa
bejre.
20 Ëe, bueïtuk jume kaa judíom lemonio altarihuim ä
totoja, inëlim lemoniom béchïbo ä johua, të kaa Diosta
béchïbo, ïari béchïbo ínapo kanne lemoniommak íkäi
enchim jo-ïa.
21 Karem juka Señorta kopa jëye, entok juka lemo-
niom koopa, karem Señorta mesau jotë, entok lemoniom
mesahui.
22 ¿Ö te Señorta júneli naïbuktuanake? ¿Jachute áa
béppa chë ütiak jäni?

Diosta ujyória bechïbem sïmeta johua

23 Árane sïmeta johua, tëne kaa sïmeta jopo yúmala;
sïme türi jiobe, të kaa sïme ára Diostau bíchaa yore
yotütua.
24 Kaabe juka tüisi au huechemta jíba jariubanake, ál-la,
täbuik béchïbo tühuata.
25 Huakajta nenkihuäpo, simeta áma nenkihuamtem ára
buäye, kayta natemajeka, jíapsi ehuamta béchïbo;
26 bueïtuk Señor juka buíata attiak entok sïmeta at
ayukamta.
27 Jábe kaa Diosta sualemta enchim jibua néjunëk, eme
entok áman sajakätek, sïmeta enchimmeu orehuakamtem
buäye, kayta natemajeka, enchim jíapsi eri béchïbo.
28 Të jabeta ínel jiayo: “Ïri ídolommeu toijri”, katem ä
buäye, huakay junël jiaka béchïbo, entok jíapsi ehuamta
béchïbo; bueïtuk Señor juka buíata attiak entok sïmeta at
ayukamta.
29 Jü jíapsi eri, të kaa emo bétana.

Ál-la huä senuk bétana: “¿Jatchiaka ínapo yuktiana, täbui jíapsi erita béchïbo?
30 Bueïtuk ínapo Diosta báysahueka ámemak ä joäteko, ¿jatchiakam kaa nee türinake iäri béchïbo, Diostane báysahueyo?”
31 Ínel entok eme jïbuätek ö jita jëyetek ö huatek jita joätek, íkäi sïmetem yáuhua Diosta looria béchïbo.
32 Katem jume judíom kaa türiku jioptua báare, entok kaa judíom junne, entok jume Cristota sualhuäpo nau anim junne.
33 Bueïtuk ínapo kétchi sïmeku, simemmakne ino türe, kaa juka inou bíchaa türik jíba jariaka, ál-la juka sïmem béchïbo türik, am jinëutunä béchïbo.

11

1 Inobenasem jíapsibare, Crístota bénasi ín jiápsäpo.

Jamuchim sanko

2 Enchimne úttile, hermanom, bueïtuk sïmeku ínohuem huaate, éntokem juka enchim ín majtiakäu ketune jípure, enchim ín ám makakä bénasi.
3 Tëne enchin jünee-ïa, sïme yorememmeu Cristota kobatukähui, jü yoreme entok jámuttahui, Dios entok Cristotahui.
4 Sïme yoreme orancionta joame entok Diosta noki nokame, kobat au pattialataka, juka au koba yöta kaa yöre.
5 Të sïme jamut oraciónta joame entok Diosta noki nokame, kaa kobat áu pattialataka, juka au koba yohueta kaa yöre; nahuau pitti au chon chuktialata bénasi tatahua.
6 Bueïtuk jü jamut kaa áu koba jintuame, au chon chuktianake; të nahuau pitti áu chon chuktia béchïbo tihuëtek, áu koba jintuanake.
7 Të jü yoreme kaa áu koba pattiapo yúmala, bueïtuk Diosta benna loriapo entok Diosta looria jünakteri; të jü jamut yoremta ujyóriapo huéiye.
8 Bueïtuk jü yoreme kaa jámutta bétana huéiye, ál-la jü jamut yoremta bétana,
9 entok jü yoreme kaa jámutta béchïbo yáahuak, ál-la jü jamut yoremtá béchïbo.
10 Ïaribéchïbo jü jammut ä kobapo seña yaurata ä jípunakëu úttia, jume ángelesim béchïbo.
11 Cristota nau sualhuäpo, jü yoreme entok jü jammut karam natepola jiápsa.
12 Bueïtuk jachin juka jámutta yoremtat yáa simlä bénasi, ínëli kétchi jü yoreme jámuttat yeu yoremtula; të sïme Diosta bétana huéiye.

13 Tüisem at suuhua: ¿Jachu türi jäni, jü jámutta béchïbo
kaa au koba pattialataka oraciónta joäteko?
14 Jum itom ito ujuhuä pámante at jüneiya, jü
yoremta béchïbo tiusi ä machiakähui tettébesi au ä chon
yöturianakëpo.
15 Të jü jamut au ä chon yöturiapo, at utti, bueïtuk jume
choním mak-ri, ámey ahuä koba pattianakë béchïbo.
16 Të sïmeta ikaï bétana, jábe at nok nassua bárëtek,
itapo kaa íkäi boojoria, entok jume huate Diosta iglesiam
junne.

Jü Santa Ceenapo jájana johuame

17 Të ikaï enchimmeu jïojtekane, kaa enchim úttile,
bueïtukem kaa juka chë türik béchïbo emo nau totoja, ál-la
juka chë kaa türik béchïbo.
18 Bueïtuk tua batchu, emëe emo nau tojäteko Cristota
sualhuäpo, juka emo naïkimtehuamtane jikkaja enchim
násuku, entokne senu huëpáman ä suale.
19 Bueïtuk úttia enchim násuk emo naïkimtehuamta
ayunakëhui, bueïtuk huame enchim násuk tüisi kateme
täyanä béchïbo.
20 Bueïtuk emëe emo nau tojakäteko, ïri kaa jü Señorta
Santa Ceena buähuame.
21 Bueïtuk huepülaka bat jibuätek, bachim juka bem
buäbareú buabuäye, të jü senu tebaürinake, jü senu entok
naamuknake.
22 Jachisuntuko, ¿jachem emëe kaa jóuhuak áma jibua
béchïbo ö jita áma jïbéchïbo? ¿Ö sem juka Diosta
iglesia kaitäpo bit báare, éntokem jume kayta jipureme
tiusi tahuaria báare? ¿Jachisune enchimmeu jiaunake?
¿Jachune enchim úttilnake jäni? Imïne kara enchim úttile.

Señorta Santa Ceena nésauri
(Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lc. 22:14-20)

23 Bueïtuk ínapone ket Señorta bétana ä mabet-la, juka
enchim ín majtialähui: Jü Señor Jesús huäri tukarit huatem
mampo yechahuaka, panim nüka,
24 Diosta baisáusuka, am rebektiaka ínel jiaahuak: “Ake-
mam nüka, ám buäye, ïri ín takahua enchim béchïbo
kökosi yahuakame, inohuem huateka ikaï johua.”
25 Ínëli kétchi juka copata nüka, chúkula jïbuäsuka,
ínel jiaahuak: “Ïri kopa, jü bemela nokta nau tütehuame
jü ín ojboyi, ikärem johua chikti enchim ä jëye belëki,
inou huateka.” 26 Ínëli kétchi, imey panim enchim buäye
belëki, entok ikaï copata enchim jëye belëki. Juka Señorta
mukukähuem jüneriaatebo, ä yepsäu tajti.

Santa Ceenata kaa buäeaka ä buäyeme

27 Bueïtuk ínëli jábe ímeï paanim buäyeme entok íkäi
copata jëyeme, Señortau bíchaa kaa tüisi jiápsaka, Señorta
takaa entok ä ojbo béchïbo kulpaka tahuanake.
28 Huäri béchïbo, hueepulakam emo bínnake Señortau
bíchaa tüisi jíapsihuäpo, huanäi jume panim ára buäye
entok copata ára jëye.
29 Bueïtuk jábe junne kaa tüsi áu jípureka, ímeï paanim
buäyeme entok íkäi copata jëyeme, kaa bat tüisi Señorta
takauat au temajekatek, Diosta yäura bitthuamta buäye
entok ä jëye.
30 Ïari béchïbo enchim násuk juebénakam kökore, en-
tokim kaa üúttiak, entokim juebénaka kókko la.
31 Të ítapo hueepulaka ítot íto bitjariakatek, katte Diosta
yäura bittua eehuay.
32 Të ikaï yäura bit huamta jípureka, Señorta bétanate
jibebiata mabet-la, bueïtuk kaa jume ániat jiápsammak
bétte nokta mabet béchïbo.
33 Ïari béchïbo ín hermanom, bueïtuk emo nau tojaka
jïbuätek, emoem boobibicha.
34 Entok jábe tebaürëteko, ä joapo jïbuänake, bueïtuk
Diosta bíchäpo yäura bithuamta kaa jipü béchïbo, juka
huatekne huitti órenake enchimmeu yepsakäteko.

12

Don tï tehuak jü Diosta ára jita joähui

1 Hermanom, enchimne ä taaya ïa, juka Espíritu Santopo
Diosta eapo ära jita johuamta huehuëpulam makähui.
2 Jüneaem júnaköi ketune kaa Diosta enchim sauleyo,
sekäna bíchem huéhueriahuay, jume ídolo muurommehui.
3 Huäri béchïbo enchimne jünetua, bueïtuk kaabe Diosta
Espíritupo nokaka: “Jesústa kaa Dios tianake.” Entok
kaabe: “¡Jesústa ára Señor!”, tiïya kaa Espíritu Santota ä
noktuayo.
4 Të én entok juebénaka ayuk, Diosta eapo juebénaka ára
jita johuaka yore máamakhuame, të jü Espíritu huépülay
jíbba.
5 Entok juebena ministerio tekkil ayuk, të jü Señor áapo
jíbba.
6 Juebénaka tekil kaa nanälaika ayuk, të Dios juka sïmeta
joame, entok sïmemmechi, áapo jíbba.
7 Të hueepülakam ä mak-ri, juka Espírituta sïmem
béchïbo türik. At jiápseka ä jünerianä béchïbo.

8 Bueïtuk ïri Espírituta bétana ä mak-ri huéchiapo
suamsi yúmalasi nokhuamta, jü senu entok nokpo yún jita
taayahuamta, juka áapörik Espírituta ä türe pámani.
9 Senu entok, Diostat ehuame jíba huäri Espírituyi, senu
entok jume kökoreme tüte béchïbo jíba huäri Espírituyi.
10 Senu entok, milagrota ára joame, senu entok Diosta
noki ára nokame, senu entok huate espíritum ára täya,
senu entok huatek täbuiasi nokhuamta ára täyame, senu
entok täbui nokta ára kuaktíame.
11 Të ikaï sïmeta huepul Espíritu jíba ä johua, hue-
huëpulammet ä naïkimteka juka kaa nanalaysi ára jita
johuamta, ä huatia pámani.

Simetakate huepul takaapo joome

12 Jáchin juka tákaata huepülaitukä bénasi, të juebe-
nam tónua mesëkiriak, të sïmetaka jume tákahuat tónua
mesëkiriam, juebénakam huepul takahua, Crísto ket anëli.
13 Bueïtuk huepul espíritupo jíbate sïmetaka batöhuak,
huepul takahuapo, judíom entok griegom, tekoka emo
sumalame entok kaa tekokame junne. Sïmetakate huepul
Espíritu Santota nau jïtuahuak.
14 Të jü takahua kaa huépülak jíba tónoa mesëkiriak, ál-la
juebennam.
15 Bueïtuk jume guokkim ínel jíäteko: “Kanne mamam-
taka, kaa tákaapo joome”, ¿jüarí béchïbo kaa tákaapo
joome?
16 Bueïtuk jume nakkam ínel jiäteko: “Kanne puusim,
kanne tákapo joome”, ¿jáchu juäri béchïbo kaa tákapo
joome?
17 Bueïtuk sïme tákaa pusimtukätek, ¿jaksum óre eíyey
jume nakkam? Bueïtuk sïme nakamtukatek, ¿jítaysute jita
jujup eíyey?
18 Të én entok Dios, áma am joala jume tóno mesëkiriam,
hueepulam takahuapo, ä eä pámani.
19 Bueïtuk sïmeta huépül tóno mesëkiriatuk, ¿jaksu óre
eiyey jü takahua?
20 Të éni juebenamme jume tóno mesëkiriam, të jü
takahua huépülay jíbba.
21 Jume pusim kara mamammeu júnel jiaahua:
“Kaitäpone emót ée matchi”, entok jü koba junne jume
guokimmeu: “Kaitäpone enchimmet ée matchi.”
22 Jume tákapo tóno mesëkiriam, chë kaa ütteakame, chë
júne üttia bem áma órenakë béchïbo.
23 Entok huámeï takahuapo kaa tua huatia matchim,
imeïte chë júne tülisi sasankotua, entok huame ítot kaa tua
tüisi bitthuame, imeïte chë tülisi bitcha.

24 Të huame ítot chë tülisi bithuame, kayta ámeu bëye, të
Dios tákaata yúmalasi huéchiapo yáahuak, bueïtuk huaka
ámeu bëyemta chë yún yúmalasi am makkak.
25 Bueïtuk juka tákaata kaa au naïkimtenakë béchïbo,
ínëli jume tóno mesëkiriam, nanancham emo ania báareka
eenake.
26 Të senu tóno mesëkiriata kökosi ayuk, sïmetakam
ámak ä innënake, të huepul tóno mesëkiria tühuata
mabetakätek, sïmetakam ámak al-lenake.
27 Emem amëria, jü Cristota takahua, të natepolem tóno
mesëkiriam.
28 Entok Dios huatem Cristota sualhuäpo nau anim buere
tekiapo joiyak, tua batchu jume apóstolim, chúkula jume
profetam, bájikum huëpo jume maestrom, chúkula entok
jume milagrom ára joame, chúkula entok jume kökoreme
ára tutüteme, entok jume huatem ára aniame, jume tékilta
johuäpo bat kateme, entok jume täbuiasi nokhuäpo Diosta
bétana ára ä nokame.
29 ¿Jachum sïmetaka apóstolim? ¿Jachum sïmetaka
profetam? ¿Jachum sïmetakam maestrom? ¿Jachum
sïmetaka milagrom ára johua?
30 ¿Jachum sïmetaka jume kökoreme ára tüte? ¿Jachum
sïmetaka juka täbuiasi nokhuamta ára nooka? ¿Jachum
sïmetaka juka täbui nokta ára kuaktia?
31 Juka Diosta bétana donta enchim mak-ri, jukarem jária,
të ínapone böota chë türik enchim yuktiria.

13

Jü yore nakhuame, bat huéiye

1 Bueïtuk ínapo ániat nokhuamta entok ángelesim
nokaü nokätek, entokne yore nakhuamta kaa jípurëtek,
sisigúokta entok musico puratotane ponhuä benanake.
2 Entok Diosta betána nokta mabel-lataka ä nokätek,
entok chúkula yeu huenakemtat jüneatek, entok sïmeku
jita täyatek, entok sïme Diostat ehuamta jípurëtek, entok
juya ániata ára sekäna yechätek, entokne yore nakhuamta
kaa jípurëtek, kaytane bejre.
3 Bueïtuk sïmeta ín jípurëu naïkimteka póobem
jïbuatuakatëk; entok ín takahua tojakätek ä taanä béchïbo,
entok yore nakhuamta kaa jípurëtek, ïri kayta béchïbo inou
türi.
4 Jü yore nákeme jiokot aneka ára jiápsa, entok yore nak
jiokolë; jum yore nakhuäpo kayta ehuil ukulhuame, jum
yore nakhuäpo kabe au chëhuale, entok kaa au buériale.

5 Entok huéchiapo huemta jíba johua, entok áapörik béchïbo kayta jaria, omtetëk kabetat chachaye, entok kabeta yü tütti omtia.
6 Jum lutüriata kaa johuäpo kaa al-leiya, lutüriata johuäpo, ál-la al-lenake.
7 Entok sïmeku jiokot aane, entok sïmeta suaale, entok sïmeta ára boobítcha, entok yanti aaneka sïmeta innëa.
8 Të jü yore nákhuame kaybu lütinake; jume profeciam ál-lam lütinake, entok jume täbuiasi nokhuame ket lütinake, entok ket lütinake jü yún jita täyahuame.
9 Bueïtuk huatekte täya, huatek entokte profeciapo nooka.
10 Të huaka yúmalasi huemta yepsako, huanäi hua ámak naïkiari lütinake.
11 Bueïtuk ínapo usitaka, ili usi ténasine nonokay, entokne ili usi tenasi eíyay, entokne usi ehuäpo sïmeta nüyey; të chúkula öu yötaka, juka ín usitukaüne tojjak.
12 Én entokte ejpejopo torokosi ä bitcha, júnakoy entokte au bíchaa pujbaka ä pujbahua bínnake, én entokne huatek jíba täya, të júnakoy entokne yúmalasi ä täyanake áapörikne täya bénasi.
13 Én entok jü Dios ehuame, entok Diosta tühua boobithuame entok jü yore nakhuame, bájimme, të imeï násuk jü yore nakhuame chë türi.

14

Täbui nokpo nokhuame

1 Juka emo nakhuamtem boojoria; entok juka Espíritupo Diosta eäpo áma yúmahuamtem mabet báareka eíya, të chë junne sïmek béppa profecia noktem noóka.
2 Bueïtuk jü täbui nokpo nokame kaa yorememmeu nooka; ál-la Diostahui, bueïtuk kaabe at jüneiya, bueïtuk Espíritu Santopo ä nokaü esotaka kara at jünetu.
3 Të jü profeciata nokame yorememmeu nooka, Diosta eäpaman am yötunakë béchïbo, entok kutti nokta am makaka, am jíapsi joiya.
4 Jü nokta kaa täyahuamta nokame, áapo jíba au aniaka yötu, të jü profecia nokta nokame, iglesiata yötutua.
5 Bueïtuk sïmemne juka täbui nokta enchim noktua peä jiöbe, të chë junne juka profecia nokta, bueïtuk chë bat huéiye jü profeciata nokame, jü täbui nokta nokamta béppa, ál-la chë türi eíyey juka täbui nokta at jünehuä paman ä kuaktïateko, jume iglesiapo nau anim Diosta eäpaman am yötunakë béchïbo.

6 Én entok hermanom, ínapo enchimmeu yepsaka täbui
nokta nokätek, ¿jita tühuatasem áma teunake, të ínapo
juka Diosta yeu machiriakäu nokätek, entok juka huitti
täyahuamta, profeciata, entok doctrinata?
7 Lútulay jü jita sonim ái popönhuame jiahuita joame,
jü baka kusia entok arpa, bueïtuk bem jiahuipo kaa
jünakiachisis jíätek, ¿jachisu ára at jüneetunake arpata
entok baka kusia jiahuichi?
8 Entok jü trompeta kia jeka jiahui tenasi jiäteko, ¿jábesu
au änanake jäni, nassuahuäu huee béchïbo?
9 Junëli kétchi emëe, bueïtuk jü niniy kaa at jünehuamta
nokäteko, ¿jachisu at jüneetunake jü enchim nokäbechi?
Bueïtukem kia jekapo noknake.
10 Lutüriapo juebena jü täbuiasi nokhuame sïme ániachi,
entokim sïmetaka ä jípure jachin bem jiau barëhui.
11 Të ínapo jü nokit kaa jüniatek, sekäna joome bénasi
nee bínnake jü nokame, entok jü nokame ino béchïbo ket
sekäna joome ténanake.
12 Junëli ketchí emëe; juka Espíritupo Diosta eapo ära jita
johuamta mabet peatek, ímï huämem chë tekipanua, juka
iglesiata yötunakë béchïbo.
13 Huäri béchïbo jü täbuiasi nokta nokame, áma
yúmahuamta oraciompo aunake ä kuaktia béchïbo.
14 Të ínapo täbui nokta kaa täyahuäpo oraciónta joatek,
ín espíritu oraciónta johua, të jü ín koba suahua kayta
jüneriaka tatahua.
15 ¿Jachisuntuko? Espíritupone oraciónta jonake, tëne
koba suahuay ket oraruanake, entokne espíritupo buik-
nake, tëne koba suahuapo ket buiknake.
16 Bueïtuk empo espíritupo jíba Diosta yöreteko, jü emo
náapo aaneka ä jikkajame: ¿juka baisaurita em joau jachisu
ä jehuiterianake? Bueïtuk kaa jüneiya jita em nokähui.
17 Të empo, lutüriapo Diosta baysauhue; të jü seenu kayta
tühuata jajjame.
18 Diostane baysauhue bueïtukne enchim béppa chë júne
yún täbui nokta nooka;
19 tëne jume Cristota sualhuäpo nau anim, huitti ín at
jünëapo mamni nokta noknake, huatem ket majtia béchïbo,
të diez mil nokta kaa täyahuamta ëe.
20 Hermanom, katem ili usi éehuamta jípureka jíapsi
báare, al-lem ili usi ehuamta jípure juëna ehuäpo, entok
tü ehuäpo yúmalasi.
21 Leypo ínëli jïojteri: “Täbui nokpo entok täbui tempone
noknake ïri pueblotahui; júnentaka júnem kaa nee jikkaij-
nake, tï jiaahua jü Señor.”

22 Juäri béchïbo jü täbuiasi nokhuame, jume Cristota súaleme béchïbo kaa señal, ál-la jume kaa ä súaleme béchïbo; të jü profecia, jume Cristota súaleme béchïbo huéiye, të jume Cristota kaa súaleme béchïbo ëe.
23 Bueïtuk, sïme jü iglesia nau rukteka sïmetakam täbuiasi nokätek, entok jábe kayta täyaka entok Cristota kaa sualeka áman kibakekätek, ¿jachum kaa enchim ro-rokom tianake?
24 Të sïmetaka profeciata nokätek, entok jábe kayta täyaka entok Cristota kaa sualeka aman kibakekätek, sïmem bétana at jünehuamta mabeta, entok kaa türik ä joäpo jünéaka tatahua.
25 Ä jiápsipo ehuil ayukame yeu buijtunake; huanäi ínëli tonommey kikteka Diosta yörinake, entok tua lutüriapo ä jüneriatebonake Diosta enchim násuk anëhui.

Simetem huéchiapo entok suamsi yauhua

26 ¿Jachisu júntuko hermanom? Emëe emo nau to-jakätek, salmomem buika éntokem doctrinata emo majtia, huate entok täbui nokta nooka, huate entok Diosta yeu machiriau jípure, huate entok juka täbuiasi nokhuamta kuaktia, sïmetem yauhua Diostau bíchaa jita täyahuäpo yotunä béchïbo.
27 Bueïtuk jábe täbui nokta kaa täyahuamta nokätek, gúoyíka batchu ö bájika emo boobíchaka, senu entok nokhuamta kuaktianake.
28 Të nokta kuaktiamta kabétuk, iglesiapo kaa jíaleka tahuanake, áapörik béchïbo entok Diosta béchïbo jíba noknake.
29 Juneli kétchi jume profetam gúoyíkam noknake ö bájika junne, jume huate entok am jikkaijnake: "¿Jachu junëli jäni?", ti jiaka.
30 Të jábe áma káteka juka Diosta yeu machiriau ma-betakätek, jü bat hueme kaa jíaleka tahuanake.
31 Bueïtuk sïmetakam ára profeciata nooka, hueuhuëpulaka, bueïtuk sïmem araunakë béchïbo entok sïmem kutti nokta mabetnake.
32 Jume profeta espíritum, profetam eäpanim emo nünake.
33 Juka kaa nanabeu huemta Dios kaa ä attiak.

Yanti ehuamta ál-la bueïtuk sïme iglesiapo huepulsi emo nüyeme aanëpo,
34 enchim nau yayájäpo jume jáamuchim katim jialnake; bueïtuk jume jáamuchim katim nok-ïahua, ál-la ä kuna bétuk au nünake, leyta jía pámani.

35 Bueïtuk bempo jita täyabaretek, bem joapom bem
kuna natemaijnake; bueïtuk kaa tuïsi bittu jü jamut, jume
emo nau toijlame násuk nokäteko.
36 ¿Jachu enchim násuk yeu simbla jü Diosta noki, ö
enchimmeu jíba yebijla?
37 Bueïtuk jábe au profetalëtek, ö chë júne Espíritu
Santopo áu jíapsilëtek, juka enchimmeu ín jïojtekau úttia
ä türinakëhui Señorta ä nesahueka bétana.
38 Të jü kaa ä jüneriabareme, kaa ä jüneríanake.
39 Junëli hermanom, profecia noktem nok báreka eiya,
éntokem juka täbui nokpo nokamtem kaa ä taktiria;
40 të sïmetem huitti suamsi yauhua.

15

Cristota kókkolam násuk jiabitekähui

1 Én entok kétchi hermanom enchim nä jüneriatua, juka
evangeliota enchimmeu ín nokakähui, ikärem ket mabet-la,
éntokem ketune at boojouhua.
2 Iari béchïbo kétchi emëe juka nokta enchimmeu ín
nokakau jíba jípurëtek, jineüriatem jípure, ä sualeka
naateka huitti eaka ä mabetakäteko.
3 Enchimne ket ä majtiala, juka bat im mabetakähui:
Bueïtuk Crísto itom Dios bejrim béchïbo múkuk, juka
jïojterita jiapámani.
4 Entok mäahuaka, baij taahuata huey jíabitek, jïojterita
jiapámani.
5 Entok Perotau yeu machiak, chúkula entok jume
doocemmehui.
6 Chúkula entok mamni cientom béppa hermanom nau
anemmeu yeu machiak, imeri juebénakam ketune jiápsa,
huate entok béja kókko la.
7 Chúkula Jacobotau yeu machiak; chúkula entok sïme
apóstolimmehui.
8 Të chúkula sïmemeu yeu machiasuka, inou ket au yeu
machiriak, batte kaa tomtekämtau bénasi.
9 Bueïtuk ínapone apojtolim násuk chë ilitchi, katchan
júnene apojtolpo ino naïkiapo yúmala, bueïtuk jume
Cristota sualhuäpo nau animne gúok jajasuk.
10 Të Diosta tü eäpone apóstolpo naïkiari, të ïri tua áa
bétana hueme kaa kia kaitäpo tahuala ino béchïbo, ál-lane
sïmem bempörim béppa chë júne yún tekipanuala, të kaa
inapola, ál-la Diosta tühua inot ayukä béchïbo.
11 Bueïtuk ínapotaka ö bemporimtaka junne, ínëlite
Diosta noki nooka, éntokem ínëli ä susualek.

Jume kókkolam jiabitekähui

12 Të Cristota kókkolam násuk jiabiteka bétana
nokhuame, ¿jachisu júntuk huate enchim násuk aane,
jume kókkolam kaa jiabitenake tíame?
13 Bueïtuk kókkolam kaa jiabitenakey, Crísto júne ket kaa
jiabitek.
14 Bueïtuk Crístota kaa jiabitek, jü itom áa bétana nokaü
kayta bej-reka tatahua entok jü itom Diostat eäu junne.
15 Entokte Diosta täyaka júne katte ä täyamta bénasi
tatahua, bueïtukte Diosta bétana ä jüneriatebola Cristota
kókkolam nasuk ä jiabitetuakähui, të áapo, íkäi kókkolam
nasuk kaa ä jiabitetuak, Jume kókkolam lutüriapo kaa am
jiabitenakeyo.
16 Të jume kókkolam kaa jiabitenakey, Cristo ket kaa
kókkolam nasuk jiabitek.
17 Entok Cristota kaa kókkolam nasuk jiabitek, jü enchim
Diostat eäu kia bejja; ketunem enchim Dios bejrimpo aane,
18 entok kétchi jume Cristota sualeka kókkokame,
kaitäpom taahua.
19 Bueïtuk imï itom jiápsäpo, Cristotat jíba jita
boobichätek, sïme yoremem bétanate jiokot bit-huaka
taatahua.
20 Të ëni Cristo kókkolam násuk jiabitela; jume kësam
kókkokame násuk, áapo bat hueri.
21 Të jachin jü kókkohuame huepul yoremta huam äbo
kibakek, anëli kétchi jü kókkolam násuk jiabitehuame,
huepul yoremta huami.
22 Bueïtuk jachin Adánta huam sïmem kókkö bénasi,
anëli kétchi sïmetakam Cristota huam jíapsinake.
23 Të hueepulammeu yúmasimnake jü bem jiabite-
nakëhui: Cristo bat huenake, chúkula entok jume Cristota
súaleme, ä yepsäpo.
24 Júnakoy sïmeta lütepo; juka reytaka ä nésahueu Dios
áchayta mampo ä toijnake, entok jume nesahueme bétuk
ayukamta kaitäpo tahuarianake, sïme yäura úttiata, entok
buéresi úttiaka jipuhuamta.
25 Bueïtuk úttia áapörik reytaka ä nésaunakëhui, sïmem
ä bej-reka kateme ä gúokim bétuk ä oreü tajti.
26 Të jü chúkula yore bejreme, muerte tï tehuakame ket
kaitäpo tahuariana.
27 Bueïtuk sïmeta Dios ä gúokim bétuk órek, entok ínel
ä jiäpo: sïmeta ä bétuk tahuariak, jünakiachisi áapo yeu
taahua, bueïtuk áapo ä bétuk sïmeta tojjak.
28 Të ínëli sïmeta aabétuk tahuak, jü usiari áapo
ket áabétuk au tahuarianake, hua sïmeta aabétuk

tahuariakamtahui, bueïtuk ínëli Dios áapo jíbatunake, sïmemmechi.
29 Të täbuiasi ä bithuäpo, ¿jachisum annake jume kókkolam béchïbo emo batöame, jume kókkolam kaa jiabiteyo? ¿Jachiaka juntukim kókkolam béchïbo emo batoä?
30 ¿Jatchiakasute chikti táapo jinhua machiku aane?
31 Tüane enchim ä júnëtua hermanom, Señor Jesucristota bétana sïmek béppa ujyorik enchim jipurë béchïbo, chikti taapone abe kókko huäpo huerama.
32 Bueïtuk ín yoremtukä pamamne Efesopo jujjuena yorememmak nassuak, ¿jítasune áma teunake, jume kókkolam kaa jiabitenakeyo? Ä inëlitunakey: "Jïbuänakete entokte jita jïnake, bueïtukte yoko kókkonake."
33 Katem ä öbia; jü juenasi nau nokhuame: "Juka tüisi jíapsibahuamta nanasonte."
34 Emóem suaya katem koptel-la, éntokem kaa türik kaa johua; bueïtuk huate enchim násuk Diosta kaa täyáa, enchim tiunakë béchïbone ínel jiaahua.

Jachisum jiabitenake jume kókkolam

35 Të jáamak jábe ínel jiaunake: "¿Jachísum jiabitenake jäni jume kókkolame? ¿Jachïnaksum takahuaka jiabitenake?"
36 Jachë kaa suhuak, jü em echakau kaybu jíapsinake, kaa bat mukukateko.
37 Entok juka báchiata em ennakepo katë juka juyata áma siunakemta túttianake, ál-la juka báchia besumata, tirijko báchiata ö täbuik.
38 Të Dios takahuata ä makka ä ëa pámani, entok jume huate báchiam huëpulam bem takahua.
39 Kaa sïme huakas nanälay, jü senu huakas yorem huakas, huate entok animal huakas, entok huate kuchu huakas, entok huíkit huakas.
40 Jume téhuekapo jiápsame entok jume buíapo jiápsame, katim nanalaïm takahuak; bueïtuk jü téhuekapo jiápsame sïmek béppa musäla maachi, anëli kétchi jü buíapo jiápsame.
41 Huepülay jü täata ujyória, senu entok jü mechata ujyória, jü chokim ujyória entok ket täbui, bueïtuk hueuhuëpulaka jume chokkim ujyória kaa nanalaï.
42 Jume kókkolam jiabitehui ket ilëbenna, nasontubarem tenaka etnaa, huanäi musäla machik bemelak takahuaka jiabitenake.
43 Ä et-huäpo kaabe ä bibitpenake, të jiabitetek musäla machisi ujyorinake, kaa úttiata jípureka ethuatek, ä jiabitepo entok uttiärata jipunake.

44 Jü takahua buia ániat jünaktetaka etnaa, chúkula
entok espírituta takahuaka jiabitenake, takahua buíapo
jünaktetaka ayuk, entok takahua espritual kétchi.

45 Ínëli ket jïojteri: "Jü yoreme bat yáahuakame, Adán
jíapsita makhuaka jíapsi taytek"; jü Adán chúkula hueme,
espíritupo jíapsita yore makame.
46 Jü espíritupo hueeri kaa bat huéiye, ál-la jü takahua,
chúkula entok jü espíritu.
47 Jü yoreme bat hueeri buíapo joome, jü goza huëpo
yoreme, jüri jü Señor, téhuekapo joome.
48 Jume buíapo joome, buíapom joomeme benamme;
jume téhuekapo joome, tehuekapom joomeme benamme.
49 Juka buíapo yáataka itom hueriapote buíapo yáarim
benanake, entok anëli kétchi juka tehueka bétana itom
jipurëu, tehuekapote joomem ténanake.

50 Tëne ikaï enchimmeu nooka hermanom: Jü huaakas
entok jü ojbo karam ä mabetnake juka Diosta rey nesauri,
jü nanasomtume kara áamak naïkiatu jü kaa nanasomtem
tamaki.
51 Juka éhuil jüneriahuamta bétanane imï enchimmeu
nooka: katte sïmetaka kókkonake; të sïmetakete täbuik
takahuaka tahuanake,
52 Senu chubalapo, entok senu repiktiapo, trompetata
kukujsuak, bueïtuk jü trompeta kukujna, huanäi jume
kókkolam jiabitenake, takahuapo kaa nasontulataka, itapo
entokte täbuiasi yáana itom takahuapo.
53 Bueïtuk úttia ïri takahua ára nasontume, kara noson-
teka tahuanake, entok ïri ára mukeme kara mukeka tahua-
nake.
54 Ïri ára nasontume kara nasontemta supeka tahuanake,
entok ïri ára mukeme kara mukemta supeka tahuanake,
huanäi au chupanake jü nooki jiöjteri: "Jum yöhuapo jü
kókkohuamta tekkil lüte.
55 ¿Jaksë ä jípure empo muerte, juka kökosi em yore ái
joähui? ¿Entok jaksu órek jü ánimam mamahuäpo em
yöohui?"
56 Bejasu jü kaa türik johuame ïri jü muerteta ay kökosi
yore joähui, entok jü úttiärapo kaa türik johuame, ïri jü ley.
57 Tëte Diosta baysauhue, yöhuamta itom ä maka
béchïbo, itom Señor Jesucristota huam ámani.

58 Ínëli bejja, emo nakhuapo ín hermanom, kuttem
jäbueka kaa kom eiya, éntokem kaa japteka Señorta tekilpo
yötusaka, tüisi jüniaka jü Señorta tekkil johuame kaa kia
bejja.

16

Jü ofrenda Cristota súaleme béchïbo

1 Jü ofrenda Cristota súaleme béchïbo, emem ínëli ket
ä yauhua, jachin Galasiapo jume Cristota sualhuäpo nau
animmet ín ä nésahuekä pámani.
2 Huä bat taahuari semanata naatëpo, emëe huepülaka
nahuem ä tojja juka enchim nau ruktiakähui áma yúmahuä
pámani, ä eriasimeka enchimmeu ín yepsäu tajti, bueïtuk
huanäi kaa kolectam nau toijtaiti béchïbo.
3 Huanäi nee áman yépsako, jume enchim yeu puakähui
cartata am makaka, imëyne buere joära Jerusaléniu bittua-
nake, juka amebéchïbo enchim nau tojakämaki.
4 Bueïtuk nee aman huenakëu türihuay, ínomakim áman
kannake.

Pablota jita yáa barëhui

5 Enchimmeune huenake, Macedonia buiära páman
hueeteko, bueïtuk Macedonia páman ín huenakëu úttia.
6 Jáamakne ára enchimak tahuanake, seberia tiempopo
junne, huanäi eme chúkula nee boo toijnake ín huenakëu
bícha.
7 Enchim huam huëpatne kaa kia chubala enchim bit
báare, bueïtukne binhua enchimmak tahua báreka eiya,
Señorta júnel eayo.
8 Tëne pueblo Efesopo ambáare Pentecostés tahuarita
yúmäu tajti,
9 bueïtuk buéresi puerta ino bea étapori, Diosta noki
tüisi mabethua, entokim ket juebenna jume Diosta bej-reka
kateme.
10 Bueïtuk Timoteota äbo yépsako, tülisem ä bitcha
al-leaka enchimmak ä annakë béchïbo, bueïtuk áapo ket
Señorta tekil johua ino bénasi.
11 Juäri béchïbo, kaabe kia kaitäpo ä bínnake, al-lem
yanti eaka ä boo tojja, inou ä yebijnakë béchïbo, bueïtuk
ínapone hermanommak ä boobíchaïhui.
12 Hermano Apolostaune juebénasi nookak, enchimmeu
ä noyti sahueka jume huate hermanommaki, të enriapo
kaa báreka taahuak; të chúkula áma yumäteko enchimmeu
huenake.

Jïojterita chupëpo teboterim

13 Katem koptelaka huitti Dios eiya, emo oüleka, éntokem
kaa kom eaka úttiata johua.
14 Sïmeta enchim juähui emo nakhuapem ä johua.
15 Hermanom, bejem jüneiya juka Estéfanasta familia,
Acaya buiärapo bat Diosta noki mabetakähui, entokim
bempo Cristota sualhuäpo nau anim ania báreka tekipanua.

16 Én entokne senu huemta enchimmeu aahua, jume
huate gentem ilëbenamehuem rukteka bem eäu johua,
entok sïme huame huatem aniaka tekipanuammehui.
17 Estefanasta äbo yepsaka béchïbone al-lëeak, Fortuna-
tota, entok Acaicota, bueïtuk ïmeri enchim kara ínomak
anëpo bempom ínomak aanek.
18 Bueïtuk bempom nee jíapsi yetchak, entok enchim
kétchi, jume gentem ilëbenam akem am yöre.
19 Sïme jume Ásiapo Cristota sualhuäpo nau anim
enchimim tebotua. Aquila entok Príscila, entok jume
Cristota sualhuäpo nau anim bem joapo emo nau totojame,
Señorpom tüisi enchim tebotua.
20 Jume hermanom sïmetakam enchim tebotua. Emëe
entok Cristota sualhuäpo emo besitohuapem teboteriata
emo makka.
21 Ínapo, Pablo, ikaïne enchimmeu jïojte teboteriata ín
mamammeyi.
22 Jü Señor Jesucristota kaa nákeme, bette noki at
chupatunake. Jü Señor äbo huéiye.
23 Jü Señor Jesucristota tühua enchimmaktunake.
24 Jü Cristo Jesústa sualhuäpo enchim ín nakëhui,
enchimmaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Guosa Huëpo Jïojtekähui Corintiommehui

Teboteri

1 Ínapo, Pablo, Diosta eä pámani, Jesucristotau apóstol, áapo nee äbo bíttuak, jü hermano Timoteotamak, jume Cristota sualhuäpo nau anim buere joära Corintiompo jometaune jïojte, entok sïme jume Cristota sualhuäpo nau anim buiära Acayapo jomemmaki.

2 Yanti ehuame entok Diosta tü eähui enchimmaktunake, jü Dios itom Átchay entok Señor Jesucristota bétana.

Pablota jiokot au inneähui

3 Jü Diospo tü eri Dios áchayta béchïbo entok ä üusihua itom Señor Jesucristota béchïbo, bueïtuk nak jiokolihuäpo Achayri entok jíapsi yejtehuäpo Dios.

4 Ïri áapo jiokot anhuäpo itom jíapsi yechame, bueïtuk ínëli kétchi itapo huatemte ára jíapsi yechanake jachin jiokot bem anëpo junne jum itom jíapsi yechahuaka pámani, Diosta itom jíapsi yechakä bénasi.

5 Bueïtuk jachin jü Cristota béchïbo jiokot anhuame yún itot ä ayuka bénasi, anëli kétchi jü Cristota itom jíapsi yechähui juebenna.

6 Të, itapo jiokot ito bichätek, jíapsi joahuakate jinëuna; entok itapo Áapörik bétana jíapsi joahuätek, jinëuriata entok jíapsi jotehuamta enchim jipunakë béchïbo, ïri jiokot anhuame imï yeu huéiye ïri jíba ajäria jü jiokot anhuaka itou ket hueme.

7 Entok jü itom boobichäu enchim bétana huitti huéiye, bueïtuk jüniate itomak jiokot enchim anëhui, entok kétchi jum jíapsi jotehuäpo itomakem kaate.

8 Hermanom, enchimte ä jüneria-ïa juka buiära Ásiapo jiokot itou sïkamta; tüisi namuksi itou sïka itom úttia béppa, íkäi itou hue násukte kaa jiápsaka áma ito yeu katmachiley.

9 Bueïtukte béja itom suabahuaïte boobíchaïhuiy, ïri ínëli itou sika itom úttiärat kaa itom enakë béchïbo, ál-la Diostachi, jü kókkolam ára jiabitetuame.

10 Áapo itom áma yeu sakatuak, entok jíba áma itom yeu kattua, jum buere jinhua machiku kókko huäpo. Entokte at boobíchaïhui itom ä úhuanakë béchïbo juka kókko huamta,

11 inëlem ket emeë itom aniäteko oraciónim joakari
ito béchïbo. Bueïtuk imëri juebénakam ket ito béchïbo
Diostau buanäteko, juebénakam ket Diosta baisaunake juka
Diosta tü eäu itom mabetakä béchïbo.

Jachiakasu Pablo kaa pueblo Corintiou siika

12 Bueïtuk ïri ajäria jü ujyória itom bíchakähui, jü
itom naa kujaktepo huatem täyähui itom jiápsipo tüisi
huéiye, ïri kaa emo buérialihuäpo ál-la huitti Dióstamak
jíapsihuäpo. Kaa jume yoremem jita täyapo ál-la Diosta
tü ehuäpo, inëlite ániat ito bojória, entok chë junne
enchimmaki.

13 Bueïtukte kaa huatek enchimmeu jïojte, juka huatek
enchim nooka násuk at jünéaka juka huatek nokaka
enchim at jünëapo. Tene ä boobíchaïhui ä chupëpo enchim
at jüneenakëhui,

14 bueïtuk huatek huämem at jüneela, itom enchim
ujyóriatukähui anëli kétchi ítapote ujyóriapo enchim
jipure, huäri taahuarit Señor Jesústa yepsäpo.

15 Íkäi huitti ehuamta jípurekane, bat enchimmeu
huebabarek, bueïtuk guosa huëpo Diosta tühua enchim
jipunakë béchbo;

16 Macedonia buiärau bíchaa huepatne enchimmeu bat
noitibare, chúkula entok, Macedonia bétana nottilataka,
huetek júchine enchimmeu yebijnake. Huanaï chúkula
emëe nee böo toijnake Judea buiärau bícha.

17 ¿Jáamakne íkäi yáa báreka kaa tüisi ä yauhuak kaa
tüisi at suaka namuksi ino ä yáaka béchïbo? ¿Éntok ínëli jü
ín yáa bareka eähui jáamak yorem ehuäpo huéiye, bueïtuk
ínëli jü guosa ehuame inot ayunake jü ínel jiayhuame
“jehui” entok “ëe”?

18 Të Dios huitti ehuamta attiak jü enchimmeu itom nokaü
entok, kaa “jehui” entok kaa “ëe”.

19 Bueïtuk jü Diosta Üusi, Jesucristo, enchim násuk ito
bétana nokhuakame, ino bétana, Silvanota bétana, entok
Timoteota bétana, kaa “ëe” entok “jehui” tï jiaubahuäpo
nok-ri; ál-la jehui tï jiaupo taahua, áapörikuchi;

20 bueïtuk jü sïme Diosta itom mak-rokau, áapörikut
chuppe. Huari béchïbo, jü sïmek béppa ujyória Diostat
bínna, entokte ínel jiaunake “Júnentunake” Cristo Jesústa
huämi.

21 Áapo juka huitti ehuamta itom makka Cristotamaki, en-
tok juka Diosta bétana tékilta yáa ïahuaka yeu puahuamta.

22 Áapo itom seeyotuaka entok juka Espíritu Santota
chúkula itom mabetnakëu ä lüturiatukähui jiápsipo itom
ä makkak.

23 Tene ketune kee jee Corintiou huéiye ínel bat ín eäka bénasi, Diosta bíchäpone ín jiápsipo huitti enchim tejhua; bueïtuk enchim ín jiokolë béchïbone; të kaa ä junëlituk, ín jíapsine ára nenka.
24 Katte úttiapo ito bétuk enchim an-ïa Cristota sualhuäpo, ál-late enchim aniabareka aane, bueïtuk Diostat ehuäpo kutti jäbueka; enchim al-lenakë béchïbo.

2

1 Ïaribéchïbo enchimmeu ín huëpo kanne júchi enchim siroktua báare.
2 Bueïtuk ínapo enchim siroktuakätek, huanäisu, ¿jábesu nee al-leetuanake jäni? Al-la emëe jíbba, jume ín siroktuakähui.
3 Juäri béchïbone enchimmeu jïojtek, bueïtuk enchimeu yepsakätek kaa sirokhuamta bit béchïbo, huäme nee al-letua máchimmaki. Bueïtuk huittine enchimmet eiya juka ín al-leäu, emem sïmetaka ínomak ä attiak.
4 Bueïtuk enchimmeu jïojtekä, tüisi jiokot eiyay entok jiápsipo kaa pappeakane yún opoakay; të kaa enchim sirok ïaka, ál-la enchim jünenakë béchïbo jachin tüisi enchim ín nakëhui.

Pablo kaa tüisi ayukamta jiokörek

5 Të jábe nee siroktuakame, kaa nee jíba siroktuala, ál-la sïmem enchim kétchi, kaa yún nokbáahuäpo, júnelne jiaahua, “kaa yún nokbáahuäpo”, kaa kuttílasi nok báreka.
6 Ïri jabetat kutti nokhuakame enchim bétana hueeka, türi beja yúmalasi taahua.
7 Én entok emëe ä bej-reka kat eaka, chë júnaksanem ä jíapsi yechaka ä jiokörípo yúmala, bueïtuk kaa uttesi ä sirok múknakë béchïbo.
8 Juäri béchïbone eláka ínel enchimmeu jiaahua áapörikem jünetua enchim ä nake bétana.
9 Bueïtukne ket ïari béchïbo enchimmeu jïojtek, lutüriapo jípubareka sïmeku enchim sayhuakapo áman enchim anëhui.
10 Én entok, juka jábeta enchim jiokörеu, ínapo kétchi. Bueïtuk ínëli ket jita jiokörimachiku, ínapone ket juka jiokorihuamta jioköre, enchim béchïbone íkäi johua, Cristota bíchäpo,
11 juka Satanásta kaa itom kobanakë béchïbo; bueïtukte tüisi jüneiya ára yore ä jioptuähui.

Pueblo Troaspo Pablota kaa yanti eähui

12 Buere joära Troaspo nee yepsako Cristota evangelio nok báreka, puertam étaporim jípureka junne Señorta bétana.

13 In espíritupone kaa yanti eiyay ín hermano Titota
kaa ín teaka béchïbo. Chúkula, sika huëpatne sïmem
tebotuasuka Macedonia buiärau bíchaane siika.

Cristopo yöhuame

14 Chëte Diosta baisáuhue, juka jíba yölataka itom
hueriamta Cristo Jesúspo entok itom huam ámani sïme
kätanate ä jüneriatebo, juka musäla jubäpo ä täyahuamta.
15 Bueïtuk Diosta béchïbo entok Cristota ára jita joäpo,
emo jinëulammechi áa béchïbo musäla juuba, të jume emo
tärume béchïbo.
16 Lüturiapom kókko jubba, kokköna béchïbo; të huamey
béchïbo entok jü jíapsihuame jíapsi béchïbo. Iäri béchïbo
entok, ¿jábesu yúmalasi au jipure?
17 Bueïtukte kaa jume juebenam benna jume tomi
yöhuäpo Diosta noki tekipanuame, katte huatem bénasi
ä kujaktia, ál-late Diosta bétana jiápsipo kayta esolataka;
Diosta bíchäpote Cristota bétana nooka.

3

Bemela nokta nau tütehuäpo ministrom

1 ¿Jachute júchi itom naatëpo ito bétana jíba buéresi tüsi
noknake? ¿Ö të ä jipüpo yúmala huatem bénasi, cartata
tülisi ito bétana nokamta enchim béchïbo, ö enchim tüisi
ito bétana noknakëhui?
2 Emem itom cartam, itom jiápsipo jïojteri, inëlite
täyahua carta letrapo, entokte sïme yoremem ä nooka.
3 Cristota cartatakem täyahua, ito bétana jïojtetaka, kaa
tintayi, ál-la Dios jiápsamta espirituyi; të kaa teta tablapo,
ál-la takahua tabla jiápsipo.
4 Entokte huitti at ehuamta jípure Cristota huämi Diostau
bíchaa.
5 Katte itom jita täya béchïbo áma yúmahuamta jípure,
bueïtuk huam jita täyahuäpo itom ä attiakä bénasi ehuäpo,
ál-la jü itom áma yúmähui Diosta bétana huéiye.
6 Áapo ínëli itom yauhuak, ministerio tekil áma
yúmahuäpo, bemela nokta nau tütehuäpo, kaa letrampo,
ál-la espíritupo; bueïtuk jü leyta letra yore súuhua, të jü
espíritu jíapsihuamta yore makka.
7 Entok jü ministerio kókkohuame letrammey tetapo
jïojtehuak, ujyóriata jípurey, ä inëlipo jume Israelita
usiarim karam Moisésta púјbat bitchay, tösali machiriata
ä jípurey béchïbo, ïri entok lütiseka hueiyey,
8 ¿jatchu kaa chë sïmek béppa ujyóriata jípure jäni, jü
Espíritu Santopo ministerio?

9 Bueïtuk jü ministerio bette nokpo chupeme, sïmek
béppa ujyóriata jípureyi, të jachu kaa chë júne sïmek
béppa ujyóriata jipunake jü ministerio lútula jíapsihuamta
itom makame.
10 Bueïtuk huäri sïmek béppa ujyóriata hueriaïhui, imï
huam ä bithuäpo kaa al-lëbenna, bueïtuk chë júne sïmek
béppa ujyori jü chúkula hueme.
11 Bueïtuk jü lütinakeme ujyóriata hueriay, jü jíbapo
béchïbotunakeme chë junne.

12 Én entok juka böbithuamta jípureka, kaytatte jachin
eäka huithuitti nooka.
13 Entok kaa Moisésta púјbat ahuä patpatiay bénasi, jume
Israelita usiarim kaa ä bínnakë béchïbo, juka huemta,
kaitäpo tahuasemta.
14 Të jü bem koba suahua námakaka taahuak, bueïtuk
én tahuariu tajti, juka Moisejta ley nokta nokhuayo, jü puj
pattiria bem jipurëu ámet óreka taahua, íkäi entok Cristo
kaitäpo ä tahuariak.
15 Entok ketune ëni ïri tahuariu tajti, jüka Moiséjta Ley
nokhuayo, jü velo bem jíapsi béppa órek.
16 Të Señortau bíchaa emo jíapsi kuaktiakätek, jü bem
puj pattiriatam ukhuatuna.
17 Bueïtuk áapo jü Señor Espíritu; entok jü Señorta
Espíritu anëpo, sïme guoytiari aayuk.
18 Itapo sïmetaka ïari béchïbo, ito pujba étapolataka
ä bícha, espejopo bénasi jüka Señorta sïmek béppa
ujyóriata, sïmek béppa ujyóriapote bemelasi johua, ä
alëbenatuhuäpo, juka Señorta Espíritupo.

4

1 Ïaribéchïbo itapo íkäi ministeriota jípureka, nak jiokoli-
huamta mabet-lataka katte kom eiya.
2 Entok juka esotatë tiusi machik kaa jobare, kabetate
baïtattähuaka ito buériale, entokte juka Diosta nooki kaa
täbuiasi huatem majtia, ál-la juka lutüriapo täyahuamta
jíbba, sïmem bétana ito jüneriateboka Diosta bíchäpo.
3 Jü itom evangelio ésotaka órek, entok jíba anëli órek
jume emo tärulame béchïbo.
4 Imechïri, jü diablo ániat au dios joame, jume Diosta kaa
súaleme koba suahuäpo am puj pattiak, bueïtuk jü Cristota
evangelio sïmek béppa ujyorika kaa am machirianakë
béchïbo; áapo entok Diosta jiápsäpo tua alëbenna.
5 Bueïtukte kaa itapo ito nokriabareka nooka, ál-la Jesu-
cristota Señorpo, ítapote entok enchimmeu tekipanuareom
bénasi, Jesústa itom nakë béchïbo.

6 Bueïtuk Dios nesahuek, jum kaa machiku machiriata ayunakë béchïbo, áapo itom jíapsim machiriakame, bueïtuk ïri machiria lutüriapo at jünehuamta täya béchïbo, juka Diosta bétana sïmek béppa ujyorik, Jesucristota pujbäpo.

Diostat ehuäpo jíapsihuame

7 Íkäi buere bejremtate jípure babu báasompo imey báasom entokte itapo, bueïtuk jü huéchiapo yúmalasi uttiära Diosta bétana huéiye të kaa ito bétana.

8 Sïmekutte jiokot aane, tëte kaa kom eiya, námuksite ito bitcha, tëte kaa amay ito huiike.

9 Jájjahuaka junne tëte kaa itapola aane, huattilataka junne tëte ketune jiápsa.

10 Jíbate sïme kätana takahuat ä huéria juka Jesústa mukukähui, bueïtuk kétchi juka Jesústa jiápsau itom takahuammet ä binná béchïbo.

11 Bueïtuk itapo jiápsame, jíbate kókko bareka ito toijla Jesústa béchïbo, bueïtuk kétchi jü Jesústa jiapsäu itot bittunake itom takahua ára mukemtachi.

12 Ïaribéchïbo jü kókko huame itot aane, enchimmet entok jü jíapsihuame.

13 Të Diostat ehuäpo Espíritu Santopo áabenak jípureka, ä: "Jïojteri bénasi anä sualek, huäri béchïbone nooka"; ítapote ket ä sualek, iäribéchïbote ket nookak.

14 Jüneaka juka Señor Jesústa jiabitetuakame, itom ket Jesustamak jiabitetuanake, entok itom áamak yeu jäbuanake enchimmaki.

15 Bueïtukte íkäi sïmeta joaka jiokot aane, enchim ito nakë béchïbo, bueïtuk jü Diosta tühua juebénasi au bürurianake, entok ínëli jü Diosta tühua johuame juebenanake Diosta ay úttil béchïbo.

16 Júnentaka júnete kaa kom eiya, elaposu ïri itom béppa takahua lütiseka huéiye, të jü huaijhua itom takahua chikti táapo bemelasi tahuasime.

17 Bueïtuk ïri chubala jiokot itom anëhui, itot ä johua juka jíbapo béchïbo yúmalasi hueka béttesi sïmek béppa ujyorik.

18 Juka bíthuäpo ayukamtate kaa bít báanake, të juka kaa bít-huamta ál-la; bueïtuk jü bíthuäka ayukame chubala jíbatunake, të jü kaa bithuäka ayukame jíbapo béchïbotunake.

5

1 Bueïtuk jüneate íkäi itom takahua imï buíapo kaa bínnhuatunakemta juka karita én itom áma anëpo ä

mójakteko, Diosta bétanate jóata jípure, kaa mamammey yáata, téhuekapo jibäpo béchïbo.
2 Imï joakate ujbuana jiokot eäka, tehuekau joata itom jípureü yaij péaka;
3 inëlite supetuataka bittunake kaa jujünëlaka.
4 Bueïtuk ínëli kétchi, jume imï tákahuäpo chubala imï jiápsame, jiokot eäkate ujbuanna; kaa jujünëlaka taahua péaka, ál-la nat béppa supetuataka, bueïtuk ïri takahua én itom jipurëhui jü bemelasi jíapsihuame kaitäpo ä nünake.
5 Entok Dios íäri béchïbo itom yáakame, juka Espíritu Santota itom makkak ä lútüriatunakë béchïbo juka itom ä mak-rokähui.
6 Bueïtuk inëlite jíba huitti eäka jiápsa, entok jünéaka imï takahuäpo itom aneu tajti, mekkate señortau aane,
7 bueïtuk at eäkate imï naa kaate kaa pusimmea ä bíchaka.
8 Tëte át eiya, itom takahua tösaka péaka, Señortamak an béchïbo
9 tëte ínen ket ä jobáare, áamak aneka entok kaa áamak aneka junne, ä éä pamante aneka jíapsibare.
10 Bueïtuk úttia itapo sïmetaka Cristota yäura bíchäpo itom yeu jáptenakëhui, huehuëpulaka ä mabetnake juka bem yáakähui, takahuäpo aneka juka türik ö juka kaa türik.

Tékil ministerio Diostamak au tütehuame

11 Jüneaka juka Señorta yörihuähui, yorememte Diosta bem mabetnakëu majtia, të jü jáchin itom jiápsau Diostau maachi, entok ínëline ket eiya. Enchimte ket itom täya machile.
12 Juka türik ito bétana huemtate kaa júchi enchimmak ettejoa, ál-late enchim ito bétana ä jipü-ia juka tü ehuamta, bueïtuk jume emo jabeleka kaa huitti eäka jiápsame emem ára am yommianake.
13 Bueïtuk itapo rokomtukäteko Diosta béchïbote rookom, të enchim béchïbo suamsi ito nüye katte rorokom.
14 Bueïtuk Cristota yore nákëhui itom jíapsi yüe, íkäi eäka itom jüneriähui: huepuläka sïmem béchïbo múkuk, të juäri béchïbo sïmetakam kókkok.
15 Cristo entok sïmem béchïbo múkuk, bueïtuk jume jiápsame, bejam kaa bempo béchïbo jíapsinake, ál-la hua mukuka jiabitekamta béchïbo.
16 Inentaka én bat bíchaa itom takaapo kabetate täya, Tëte itom huakajpo Cristota täyakätek junne, ente ínëli huamte kaa ä täya.

17 Ínëli jabetaka junne Cristopo aneme, beméla úsiari, jü örataka jak ayukaïhui amáu tahuak én entok sïme bemelasi yáari.
18 Én entok sïme ïri Diosta bétana hueíye, áamak ito tütehuamta itom makkak Cristota huämi, entok Diostamak au tütehua tekilta itom makkak.
19 Dios, Cristotat aaney jume ániat jiápsame áamak tütey, jume yoremem kaa türik bem yáalaü kaa ámet naïkiak, entok juka nokta áamak tütehuamta itom tekil makkak.
20 Inëlite Cristota téhuampo nesauta joaka naa rejte, bueïtuk Dios jume huatemmeu ujbuaname bénasi ito huämi, enchimmeute ujbuanna Cristota téhuampo: Dióstamakem emo tüte.
21 Áapo kaa ä yauhuak juka kaa türik, të ito béchïbo kaa türiku naïkiahuak, bueïtuk itapo jum lútula jíapsihuäpo naïkiahuak, áporikuchi.

6

1 Ínëli itapo, juka tékilta ámak joaka, kuttílasite enchimmeu nooka juka Diosta tühua kaa kia kaitäpo enchim mabetnakë béchïbo.
2 Bueïtuk ínel jiaahua:
Aniata yanti tahualatukne enchi jikkajak;
entok jü jinëuria taahuaritne enchi aniak.
Ëni ajäria jü ára amä jehuiteterianakëhui; ëni ajäria jü jinëuria taahuari.
3 Juka kaa türikte kaabeta itot bit ïa ä jïopnakë béchïbo, bueïtuk jü itom ministerio tekiltat kaa juënak at nok ïaka.
4 Al-late türik juaka ito bittebo jum sïmeku Diosta ministerio tékilta joaka, juebénasi yanti ito nüyeka, jiokot emo bit-huäpo, kayta jipuhuäpo, entok jiokot eehuäpo.
5 Yore bebiahuäpo, carcelimpo, juebena genteta chayë násuku, tekipanuahuäpo, yetem jípuhuäpo, entok ayunahuäpo.
6 Chïcha machik kaa jipuhuäpo, yun jítat tüisi júnehuäpo, yore jiokolihuäpo, kaa bettek jíapsihuäpo, Espíritu Santopo, entok huitti emo nakhuäpo.
7 Lútüria nokpo, Diosta úttiärapo, lutülay ára ái nassuahuäpo, batatana entok mikkotana.
8 Úttilhuäka entok kaa tüisi ito bétana nokhuäpo emo úttilhuäpo, emo buérialihuäpo entok kaa emo buérialihuäpo; yore baïtattähuame bénasi të lutüriapo joaka.
9 Kaa täyahuame bénaka, të tüisi täyahuaka; abe kókko me bénaka tëte ketune jiápsa, kökosi johuaka tëte kee kókko.

10 Sirokamta bénaka, të jíba al-leaka, pobem bénaka tëte
juebenam rikotela, kayta jipuremta bénaka tëte sïmeta
jípure.
11 Cristota súaleme Corintiopo joome enchimmeu bíchaa
itom teni au étapola; entok itom jíapsi bueürusi ayula.
12 Itapote chikti itom jíapsimakte kayta yeu bëaka enchim
nakkë, të emëe enchim jiápsipo itou bíchaa emoem ámpöle
13 Bueïtuk nanancha ä innë béchïbo, itom ito nakëhui,
usiaritau nonokhuä bénasine enchimmeu nooka, emem ket
emo jíapsi étapo.

Itapote Dios jiápsamta teöpo

14 Katem ámemak puaktia báare jume Diosta kaa
yöremmaki, ¿bueïtuk jü kaa türik joame jachisu au
jaläinake jü lútüriata joamtamaki? ¿Entok jachisu jü kaa
machiriatamak áu türinake jü machiria?
15 ¿Jachisu, Cristo diablotamak au türinake? ¿Entok jü
Cristota súaleme jü kaa ä sualemtamaki?
16 ¿Jachisum nau türinake Jü Diosta teöpo, jume
ídolommaki? Bueïtuk emëe Dios jiápsamta teöpöem,
Diosta jiaka bénasi:

Ámemakne aneka ámemak naa huenake,
entokne amebéchïbo Diostunake,
bempo entok ín pueblotunake.

17 Ïaribéchïbo ket júneli jiaahua jü Señor:

Ámenásukem yeu kaate, éntokem emo naïkimte;
éntokem jü jaiti machikut kaa mamma.
Huanaïne ínapo enchim mabetnake
18 huanaïne enchim béchïbo achaytunake,
huanaï emëe ín üusimtunake, entok ín malamtunake,
tï jiaahua jü Señor sïmeku úttiakame.

7

1 Én entok emëe nakhuame, jukaï bobithuamta jípureka,
takahuat entok espiritut chïcha machik itot ayukamta
bétanate ito tüterianake, juka Diosta béchïbo jíba santosi
jíapsihuamtate yúmalasi jípunake, Diosta majhuëka ä
yörihuäpo.

Pablota tüisi al-lëahui corintiom jíapsi kuaktekä béchïbo

2 Tü ehuäpem itom mabeta: bueïtukte kaa türik kaabetau
yáala, kaabetate juënaku au nasontetuak, entokte kaabeta
baïtaula.
3 Kanne bettek enchimmeu nok báreka nooka; bueïtukne
bannataka béja enchim ä tejhuasula, ín jiápsipo enchim ín
jípurëhui itom jiápsäpo entok itom nau kókköpo.

4 Kanne tihueka enchimmeu huitti nooka. Entokne enchim bétana tüisi buere al-leiya, jíapsi yejtehuamtane yúmalasi jípure, entokne yúmalasi ä jípure juka al-lehuamta, jiokot anhuäpo junne.

5 Bueïtuk Macedonia buiaräu yajaka naateka, itom takahua kaa jimyoreriata jípurek, ál-late simeku jiokot eetuasuahuak, päkutana bétana nau nassuahuäpo entok huaijhua bétana entok majhuëka jiokot aaney.

6 Të Dios jume jiokot eäka ä bétuk emo nüyeme jíapsi yechame, itom jíapsi yetchak Titota itou yepsako.

7 Entok kaa itou ä yepsaka béchïbo jíbba, ál-la kétchi jum jíapsi yejtehuäpo enchim bétana ä jíapsi yechahuakapo, entok ket itom ä tejhuak juka tüisi nee nákeka ino béchïbo enchim buanähui. Huanäine ïari béchïbo chë júne al-lëiak.

8 Elaposune huäri cartai enchim siroktuak, të én kanne jachin eiya, bueïtuk júnaköi jiokot jiaka junne, huäri carta chubala jíba enchim siroktuak,

9 tëne én al-leíya, kaa enchim sirok tuahuaka béchïbo jíbba, ál-la, sirok huäpo enchim jíapsi kuakteka béchïbo; bueïtukem Diosta bétana siroktuahuäk, ínëli, imi huäm kayta enchim tarunakë béchïbo.

10 Bueïtuk jü Diosta bétana sirokhuame, jíapsi kuaktihuamta yore makka, jinëuriata béchïbo, ïari bétanate kara täbuiasi eiya, të jü ániapo kia sirokhuame, kókko huamta huéria.

11 Bueïtuk ínëli Diosta enchim siroktuakäpo, jita tü eerita enchimmeu yauhuak, jachisem emo aniak jum kachin anmáchiku, enchim majhuë násukem yore nakhuamtem nee makkak, entok juka enchim naïbukëhuem tüteka tüisi tahuariak, bueïtuk inëlem jum simeku chïcha machik kaa jípureka taahuak.

12 Bueïtuk ïri enchimmeu ín jïojtekähui, kaa juka kaa türik yakamta bétana hueiye, entok juka kökosi yahuakamta bétana junne, ál-la, Diosta bíchäpo, ä jünerianä béchïbo, juka tü eerita ito béchïbo enchim jípurëhui.

13 Ïari béchïbote jíapsi joahuak jü enchim jíapsi yejteriayi.

Tëte chë júne al-leíya juka Titota al-lea béchïbo, bueïtuk ä espíritupo oúsi ehuamta enchim ä makaka béchïbo.

14 Enchim bétanane ino úttilsulataka kanne tiusi tahuala, bueïtuk sïme ïaribétanate lútüriata nok-la, entok kétchi jü Titota bétana itom ito úttilekäu lútüriataka taahuak.

15 Áapo chë júne enchim nakkë, enchimmeu huateka jachin sïmetaka enchim ä nok jikkajakä béchïbo, entok

jachin Diosta yörihuäpo emo yoaka enchim ä mabetakä béchïbo.
16 Al-leane sïmeku enchimmet huitti ëaka.

8

Cristota súaleme béchïbo tomi nau toijhuame

1 Ínëli kétchi hermanom, enchimtä tejhua juka Diosta tu eäu Cristota sualhuäpo nau anim makhuakahui jum Macedonia buiärapo.
2 Bueïtuk jiokot ámeu huë násuk junne, jü sïmek béppa bem al-leahui entok polobemtaka junne, rikosi jita jipuhuä bénasim kaa emo jiokorek.
3 Bueïtuknä jüneriatebo, juka tomita Diostau bíchaa naïkiata al-leaka úttiärata bem jípurëpo ámani, entok chë junne bem úttiära áma yumä béppa.
4 Bempom juebénasi itou ä aahuak juka al-lehuamta Diosta bíchäpo jipurokaka, jume Cristota sualhuäpo ani-abaahuäpo.
5 Entok kaa itomä boobichä pámani, ál-lam Señorta mampo bat emo tojaka ofrendapo, chúkula entok itom aniahuäpo Diosta ëa pámani.
6 Ïari béchïbote Titotau kuttílasi nookak, bueïtuk jachin bannataka ä naatekä pámani, ínëli kétchi enchim násuk ä chupa sahueka, juka Diosta tühua tékilta.
7 Ínëli kétchi, emëe sïmekuchem Diostat ehuamta yún jípure, nokta nokhuäpo, jita täyahuäpo, entok sïmekuchem kaa bettek jiapseka ára jita johua, entok enchim itom nakepo, íkäi tomita Diostau bíchaa naïkiata entok Diosta tü eäu yünem ä jípure.
8 Kanne nesahuemta bénasi nooka, ál-la ä jïobila béchïbo, jume huatem ára jita joäpámani, entok kétchi jü yore nakhuamta kayta esoka enchim jípurëhui.
9 Emem béja ä täya, juka Diosta tühua itom Señor Jesucristota jípurëhui, bueïtuk itom ä nakë béchïbo poo-betaka taahuak, rikotaka junne, bueïtuk emëe ä pooberayi rikotukäem.
10 Entok iayïrine consejota enchim makka, bueïtuk ïri enchimmeu türi, jume bannataka naateka, kaa ä joaka jíbba, ál-la ket ä huatiaka, ïebu huasuktiay naateka.
11 Én entok kétchi akem ä yáa báreka eíya, bueïtuk jachin lauti enchim ä huatiakä pámani, ínëlem ket ára ä chuppa ä yáabahuä pámani enchim áma yumäpo.
12 Të tua batchu jü ínel ehuäpo ayuka yabahuame, ára yáatu áma yúmahuä pámani, të kaa áma yúmahuäpo ëe.

13 Tëne kaa íkäi nooka, huatem yún jita jipunakë béchïbo,
enchim entok kaa kayta jípunakë béchïbo.
14 Ál-la imechï taahuarimmet jü naarekik jípubahuäpo,
jü yún enchim jita jipurëpem bempörim ára ania, bueïtuk
chúkula enchimmeu jita bëyei bempom yún jita jípurëtek
ára enchim ania, ínëli jü nanäla ehuame enchimmet
ayunake.
15 Jïojterita jia bénasi: "Jü yún jita toboktiakame, kaa
yún ä jipurek, të jü chë ilikkik toboktiakame, kaa chë ilikik
jípurek."

Tito entok jume ä jaläim

16 Të Diostate baïsahue Titota ä jiápsipo enchimmeu tü
ehuamta ä jípurekä béchïbo ket jíba ino bénasi.
17 Të lútüriapo nokta mabetak ä tutürek, bueïtuk tuïsi
enchimmeu bíchaa tü eäka, ínëli siika enchimmeu bíchaa
ínel ä eäpo.
18 Entokte senu hermanota áamak áman bíttuak, ïari
bétana jü tuïsi nokhuame sïme Cristota sualhuäpo nau
animmet jikkaijtu.
19 Të kaa ïri jíbba, ál-la ket jume iglesiam bétana ä tekia
makhuak itomak ä huenakë béchïbo enchimmeu bíchaa
itom katëpo, juka itom nau tojakäu enchimmeu hueriu
béchïbo; të ïri ministerio tekil itom joäu Señorta jíba úttil
béchïbota johua, entok enchim tü eäu jüneriatebö béchïbo.
20 Kaabetate kaa türik itot nok-ïa, juka juebenak nau
toïjhuakamtat itom tekipanuä bétana.
21 Juka lútula huemtate jobareka eíya, kaa Señorta
bíchäpo jíbba, ál-la ket jume yoremem bíchäpo.
22 Kette ámemak áman ä bíttuak juka itom hermano, juka
tü ehuamta juebenak bétana ä jípureüte juebénasi ä bil-la,
të én entok chë junne, jü tü ehuame at aika, enchimmet tuïsi
huitti ä eä béchïbo.
23 Të Titota bétana, ínapone ä jalaëk entok nee ani-
aka tekipanua enchim béchïbo, entok itom hermanom
bétana, cartata bem hueriäpom Cristota sualhuäpo nau
anim bétanam aman bittuari Cristota looria béchïbo.
24 Bempörimem jünetua, Cristota sualhuäpo nau anim
bíchäpo, juka enchim am nakëhui entok juka huitti enchim-
met itom ito úttilëhui.

9

Jü tomi nau toijhuame hermanom béchïbo

1 Jume Cristota súaleme béchïbo nau toijhuamta tékil
bétana, kanne éntok enchimmeu jïojtenake türi bejja.

2 Buéïtuk juka enchim tü eäune täya, ínëline enchim
bétana tü eäka entok al-leaka Macedonia buiärapo anem-
meu nooka, bueïtuk jume Acaya buiärapo joomem iebo
naateka huechiampom emo jípure; ínëli jume huate enchim
jüneriakam ä innëak juka huatem aniabahuamta.
3 Tëne jume hermanom enchimmeu bittuala, bueïtuk jü
enchim bétana tüisi huëpo itom jünereaü, kaa kia bejatu-
nake; të ál-la ín jiä bénasi, huechiapem emo jípunake.
4 Jachinaïk huate macedoniom ínomak äbo sajakätek,
enchim kaa huéchiapo anemem teunake, huanäite tiusi
tahuanake, huitti ehuamta enchimmet ito jípurë béchïbo,
të jü tiusi máchira kaa ito béchïbo ál-la enchim
béchïbotunake.
5 Ínëli, úttiatuk kuttílasi hermanommeu ín noknakëhui,
enchimmeu bat am kannakë béchïbo, entok bannatka juka
huatem aniahuamta bétana enchim nokakaü, huéchiapo
bat enchim emo jípunakëhui, bueïtuk kaa úttiapo
námakak jiapseka enchim nahuä toijnakë béchïbo juka
huatem ái enchim anianakëhui.
6 Tëne ínen ket jiaahua: Jü kaa jaikik echákame, ket kaa
jaikik toboktianake; të jü yún echákame, ket yún jichupata
toboktianake.
7 Hueëpulakam jiápsipo bem nenki báreka eäu nenki-
nake; të kaa ä beutireka, entok kaa úttiapo bénasi, bueïtuk
Dios ä nakke juka al-leaka, Diostau tomita buisemta.
8 Entok Dios úttiata jipure, enchimmet ä bürurianakë
béchïbo juka Áapörik tühua, jum ínëli bithuäpo, jibem
sïmeku yúmalasi jita jípunake entok kayta enchimmeu
bïnake jum tühuata johuäpo.
9 Ä jïojteri bénasi:

Ä naïkimtek, póobem miikak,
jü lútula jita ä joáu, jíbapo béchïbo órek.

10 Entok hua Dios báchiata et-baremta makame, en-
tok juka jïbuamta paanim, ínëli yore miknake entok ä
bürurianake juka ethuakamta, entok juka chupuka takamta
bürurianake, lútula enchim jita joapo.
11 Bueïtuk ínëlem sïmeku rikomtunake huanärem kaa emo
ámpöleka yún huatem ára anianake, ïri itot ä johua juka
Diosta baisaihuähui.
12 Bueïtuk ïri ministerio tékkil johuame, kaa juka Cristota
sualemmeu bëyemta jíba johua, ál-la ket áma juebenna jü
Diosta baisáhueka itom anëhui.
13 Bueïtuk íkäi ministerio tékilta bíchakam Diostam
úttilnake, juka Cristota evangelio nesahui enchim joä tiaka,
entok kaa emo ámpöleka enchim am aníaka béchïbo,
bempörim entok sïmem.

14 Ínëli kétchi juka oraciónta bempörim joäpo enchim béchïbo, enchimim nakke, juka Diosta tühua juebenak béppa enchimet ayukä béchïbo.
15 ¡Diostate baisauhue, sïmek béppa yörisi machik itom ä makaka béchïbo!

10

Pablo nok naksua ä ministerio tekil béchïbo

1 Ínapo Pablo enchimmeune ujbuanna Cristota úttesi yore nake pámani, bueïtuk enchimmak anëtekne kaa jikat eäka tülisi nonoka, të kaa enchimmak anëtek entokne kuttílasi enchimmeu nonoka.
2 Huittine enchim tejhua, enchimmak anëtekne kaa kuttílasi enchimmeu nok báare, íkäi kuttila noktane huitti nok báreka eíya, jume kaa türik itom joä tiammehui.
3 Lútüriapote takahuäpo aneka jiápsa, tëte kaa juka takahuata huaatiaü johua.
4 Bueïtuk jum nassuahuäpo ái itom ito aniähui katim imï ániapo joome, ál-la Diosta uttiärapo hueiye, bueïtuk juka buéresi úttiaka órekamta kaitäpo tahuaria béchïbo.
5 Juka nokta huëpo Diosta bej-reka jikau au cháalata kom tatap béchïbo, huanäi juka sïme éerita Cristota nesahui jobahuäpo ä hueriu béchïbo.
6 Éntokte ínël jü kaa tüisi anhuamtat kutti nokbare, juka Diosta nesahui yúmalsi enchim joayo.
7 Juka bithuamtem at suaka ä bitcha. Bueïtuk jábe ä jiasipo Cristota au jípurë tíame, íkäi ehuamta ket jípunake, jachin jábe Cristotat áu anë tíame, bueïtuk ítapote ket anëli Cristotat aane.
8 Elaposune chë júne ino úttile, jum yäura úttiata ín jípurëpo, ikäri jü Señor itom ä mak-la enchim ái itom yötutuanakë béchïbo, të kaa kaitäpo ái enchim itom bínnakë béchïbo, ïari béchïbo kaibune ái tiunake.
9 Bueïtuk kaa täbuiasi bittunake, ín jïojterimmea enchim majtuam tenasi.
10 Bueïtuk lútüriapo huate ínel jiaahua, jume cartam úttia entok kuttílasim nooka, të áapo áma anëtek kaa kuttílasi nooka, ä nokaü entok kaa sualmatchi.
11 Íkäine ä jüneria-ïa juka nokakamta, jachin juka cartapo itom nokä bénasi, kaa áma aneka entok áma aneka junne, juka yáa baahuamtate yáanake.
12 Bueïtuk katte huatem bénasi ito nübareka eíya, entokte kaa áme bénasi ito jikau chatcha báare; bueïtuk bempom bempolaka nau emo jujünakte, entokim nanancha emo bíchaka kaa sua eíya.

13 Të itapo katte kia jájana ito úttil báanake, ál-la juka jünakterita Diosta yechaläpo ámani, bueïtuk ínël enchimmeu yaij béchïbo.
14 Katte chë béppa ito eria, kaa enchimmeu yaijlamta bénasi, bueïtuk ítapote bat echimmeu yájjak juka Cristota evangelio hueriaka.
15 Katte täbuik tékilta johuäpo chë júne ito úttil báare, ál-la juka Diostat eäka enchim yöotu pámani, enchim násukte úttilhuaka binná, juka jünakterita itom jípurë pámani.
16 Éntokte sïme kätana juka evangeliota huatemmeu nooka, enchim anëpo chë huannabo, kaa täbuik tekipanuälapo kikkimuka, kaa täbuik tekilpo ito úttil báreka.
17 Të jü au úttileme, Señorpo au úttilnake.
18 Bueïtuk jü apola au jikau chatchame Dios kaybu ä úttilnake, të jü Diosta úttileü ál-la.

11

Pablo entok jume apóstolim ára nokichim

1 Ili rokosi nee anëpem nee jiokorekätek türeíyey, ä ínëlituk jehuitëem.
2 Bueïtukne näibukeka, Diosta béchïbo enchim näibukke, bueïtukne huépülak jíba enchim kunatua báare, bueïtukne jamut bemeta bénasi Cristotau bíchaa enchim yeu jäbua báare.
3 Të jachin jü bakot ä arahuë páman Evata báitähuak, ínëli jü enchim innëau ára au nayote, jum enchim jiápsipo huitti eäka Cristota sáu enchim katëpo.
4 Bueïtuk jábe itou yepsaka täbui Jesústa bétana itou nokäteko, jü enchim itom majtiakä béppa, entok kétchi eme juka espírituta enchim mabetakä béppa täbui espírituta mabetätek, entok täbui evangeliota enchim mabet-lä béppa, ä turiakä bénasem eäka ä jehuiteria.
5 Bueïtuk kaitäpone ino chë ilitchile, huameï buere apóstolim náapo.
6 Eläposune ín nokäpo, kaa tua tüisi huéchiapo nooka, jum jita täyahuäpo kaa junëli; bueïtuk sïmeku jum jita itom joäpote enchim ä jüneriatuala.
7 ¿Jachune kaa tüisi ayuk jäni sïmem bétuk ino tahuariaka, enchim éntok jikat tahuariaka, bueïtukne Diosta evangelio enchimmeu nookak kayta enchimmeu aahuaka?
8 Huate iglesiam kaa tómeka tahuala nee ania báreka, ímëri nechim bejtuala enchim nee majtianakë béchïbo.

9 Jiokot eäka enchim násuk nee aneyo, kaabetaune jita
áahuak, bueïtuk juka inou bëyemta, jume hermanom
Macedoniapo joomem nechim aniak, sïmekutne ino suayak,
entokne sïmeku ino suayanake, kaabetau kayta jita au
béchïbo.
10 Cristota lutüria inot anë béchïbo, kaabe nee ä
úkhuanake juka yúmalasi ín al-leähui jum Acaya buiärapo.
11 ¿Jatchiaka? ¿Jachune kaa enchim nake, jäni? Dios
jüneiya enchim ín nakëhui.
12 Juka ín joaüne jíba naburujti jobare, bueïtuk jume jítat
júne jiahuiteka Diostat emo tekipanuä tíame, katim emo ito
benä tianake.
13 Cristotahuim emo apóstolim tiaka, Diosta tekilpom
tomi yö báreka, të ímëri katim Cristota apóstolim.
14 Entok kara at guomtisi maachi, bueïtuk Satanás apöisu
tua ángel machiriata bénasi áu sasankotua.
15 Bueïtuk ínel ä huëpo kara át jünnera eetu bueïtuk jume
au tekipanuame kechim täbuiasi emo yáaka, lútüla emo
tekipanuä tiabare; íkäi tékilta bem joä pámani bette nooki
ámet chupana.

Apóstol Pablota jiokot anëhui

16 Júchine ínel jiaahua: káabe rokota bénasi nee
jípunake; të emëe jíba ínëli ino bétana eätek, rokota
bénasem nee mabeta, ili ino úttil béchïbo.
17 Juka ín nokähui, kanne Señorta eäpáman ä nooka,
bueïtuk roko ehuäpáman hueíye. Jü ín ino úttilëhui.
18 Bueïtuk juebénakam huakajpo emo jábele, ínapone ket
ino úttil báare.
19 Bueïtuk eme susuakame jume rokosí emo
nüyemmakem ára emo hueria, emëe suamsi emo nüyeme.
20 Bueïtuk jábeta úttiapo enchim tekipanuatuayo katem
jijiale, entok jábeta enchimmey tüisi tahuayo, entok jábeta
jita enchim: üuhuayo, entok jábeta au jikau chatchayo,
entok jábeta jopemmet enchim chonayo, yantem eäka ä
bitcha.
21 Inobéchïbo tiusi maachi jiöbe jü ín nokähui, tëte iäri
bétana katte úttiata jípure.

Të jume huatem nokaka áma emo yumä teätek, ínapone
ket áma yúma eläposu roko jeuhuey jü ín nokähui.

22 ¿Bempom hebreom? Ínapo kétchi, ¿israelitamme?
Ínapo kétchi. ¿Abramta usiarimme? Ínapo kétchi.
23 ¿Cristotahuim ministrom? Ínapo chë junne (rokota
bénasi nee nooka); bueïtuk tékilta johuäpo, ínapo chë júne
tekipanuala; yore bebiahuäpo juebénasine bemmuchari

chë áme béppa; carcelpo yore joahuäpo chë burusi; jinhua machiku abe yore suahuäpo juebénasine áma naa simla.
24 Judíom bétanane mamnisi ä mabet-la juka yore bebiahuamta, huépülak béchïbo kaa cuarentasi.
25 Baysine jibebiammey betmuchari, sejtulne tetammea mamaasuri. Baysine barcota roptey áma hueiyey, senu tukaapo entok senu taapone bahue násuk ansula barcota roptëpo.
26 Böommet boojohuäpo juebénasi; bathuempo jinhua machiku, lak-ronim násuku jinhua machiku, jum jinhua machiku jume judío naciompo ínomak joomem násuk, entok kaa judíom násuk jinhua machiku, buere joära násuk jinhua machiku, ánia see paria násuk jinhua machiku, bahue násuk jinhua machiku, jume emo hermanom tiaka kaa huitti jiápsame násuk jinhua machiku.
27 Lotteka tekipanuahuäpo, juebénasi kaa kothuäpo, juebénasi tebaureka, entok baïmukhuäpo, juebénasi ayunahuäpo, joäsuhuäpo entok kaa sankohuäpo.
28 Ikäi sïmeta hue násuk, jü chikti táapo ínou yeu matchume, sïme iglesiam bétanane obiseíya.
29 ¿Bueïtuk jábeta kokörï huechek, ínapone ket kokörï huehueche? Bueïtuk jábeta jïoptuahuakne, kujti eäka kaa al-leaka tatahua.
30 In ino úttilnakeu ä úttiatuk, inone úttilnake, kaa ín úttiakäpo.
31 Jü itom Señor Jesucristota Dios Atchay, jü yü-tütti al-lerita attiakame, jüneiya kaa ín kia nokähui.
32 Bueïtuk pueblo Damascopo nee aneyo, jü rey Aretastau gobernador jume damasenom buere joära suayay, nee buijtebo báreka.
33 Të barda bentanapone buere kanajtapo huannäbo kom yéchahuak, huanäine ínël ä mampo ino yeu huikek.

12

Huantiria takat innëhuame
1 Lutüriapo ino béchïbo kaa türi ín ino jikau chatchähui, tëne juka ín bíchakähui entok juka Señorta inou yeu machiriakaü nokbare.
2 Senu yoremtane Cristota sualhuäpo täya, bueïtuk catorce huasuktiriam hueíye tehuekapo Diosta jiápsäpo jikau nóitiriahuak. Kanne jüneiya ä takahuäpo ö espíritupo; Dios jíba jüneiya.
3 Entokne ä täya huakai yoremta, ä takahuäpo ö kaa ä takahuäpo, kanne jüneiya, Dios ál-la ä jünería.
4 Tehueka paraisou ä nóitiriahuakahui, ímïri nokta jikkajak të ïri nooki entok kabemmeu ára noktu.

5 Ïri yoremta bétanane ino úttile, të ino bétana entok
kaitäpone ino úttil báare, ál-la jum kaa ín úttiakäpo.
6 Të ínapo ino úttil báarëtek kaa kia béja eíyey jü ín
nokähui, bueïtukne lutüriapo nook eíyey, tëne ä tojja
bueïtuk kaabeta täbuiasi ino bétana eenakë béchïbo juka
inot ä bichähui entok inot ä jikkajakähui.
7 Bueïtuk juka buéresi inou yeu machiriahuakamtay, kaa
ino jabelnakë béchïbo, ín takahuat huantiria huicha sósoria
tenaka inou bittuari, Satanásta nesahui joame jopemmet
nee chonamta bénasi.
8 Ïari bétanane Señortau baysi ä aüsula nee ä úhua
sahueka.
9 Të áapo ínel inou jiaahuak: "In tühua emobéchïbo
yúmala; bueïtuk jü ín uttiära yúmalataka tatahua jum kaa
úttiata ayukäpo." Ïaribéchïbone tü eehuäpo ino úttilnake,
jum ín kaa úttiakäpo Cristota uttiära inot tahuanakë
béchïbo.
10 Entok Cristota ín nakë béchïbo ál-leane jum ín kaa
úttiakäpo, kaitäpo bit-huaka junne, sïmeta inou bëye
násuku, kaa tüisi bit-huaka, entok Cristota béchïbo jiokot
anhuäpo. Bueïtuk jum ín kaa úttiakäpone, chë úttiaka
tatahua.

Pablo obisi eiyay Cristota sualhuäpo nau anim Corintiopo joomem béchïbo

11 Ino úttilekane kaa suakamta bénasi tatahua, të emëe
úttiapem nee junëli ayutuak. Bueïtuk ínapone enchim
bétana úttil eehuay; bueïtuk huámeï buere apóstolim
náapo kaitäpone yeu tatahua, eläposune kayta bejre.
12 Sïme juka apóstol señaltane enchim násuk yauhuak
yanti ino nüyeka, juka Diosta ára jita joähui entok jume
milagrom, tua jüneriahuak ín apóstoltukähui.
13 Bueïtuk emëe jitäposem yeu tahuala jume huatem
Cristota sualhuäpo nau anim násuku, bueïtuk ínapone
kayta enchimmeu áula enchim nee anianakë béchïbo, ¡íkäi
ín kaa ammäli ayuri, nechem at jiokore!

Pablo am tejhua bajikun huëpo ámeu yebijrokaka

14 Bajikun huëpone enchimmeu huebáreka huéchiapo
aane, bueïtukne kaitäpo enchim muksi eetuanake enchim-
meu jita aahuaka. Juka enchim jípurëune kaa jaria, të
enchim ál-la, jume usiarim katim áchayhuarim béchïbo
tomita nau toijnake, ál-la jume áchayhuarim bem üusim
béchïbo.
15 Ínapone tüisi al-leaka juka ín jipurëu toijnake jita ái
jinnü béchïbo, entok eläposune ínapo áma ino lütia yore

nakhuamta enchim jíapsim béchïbo huatiaka, eläposune ínëli enchim nákeka, ínapo chë júne kaa nakna.

16 Të jü enchim kaa ín obisi eetuähui, jü kayta enchimmeu ín ahuaü huitti jüneriahuaka jipuhuä, të huate nee buere machï tíiya jänitukne ín arahuëpo am báitähuaka jita am úkhuak.
17 ¿Jachune enchim baïtaula jum jabeta enchimmeu ín bíttuakäpo?
18 Juebénasine Titotau ínel jiaahuak, áman enchimmeu ä hue sahueka entokne áamak senu hermanota áman bíttuak. ¿Jachu Tito enchim báitähuak jäni? ¿Jachute kaa huepul espíritupo nau eiya, entok huepul huaraktiriapo?

19 Jámakem enchimmeu itom ito jiokorë teíyey. Të kaa junëli; Diosta bíchäpo entok Cristota tehuampote nooka. Ïri sïme emo nakhuäpo hueíye, enchim áma yötunakë béchïbo.
20 Jámakne kaa enchim ín teubarë bénasi eäka sum eíya, entok jámak eme ket nee teunake të kaa enchim eä pámani. Bueïtuk jámak enchim násuk ayuk jü enchim nau nok nassuähui, huatek attia jípupeehuame, juëna omtira, emo näikimtehuame, huatemet bettek nokhuame, juënaku au jabelhuame entok jájana emo nühuame.
21 Entok enchimmeu nee notteko, tiusi machikne Diosta bíchäpo innënake, entokne jáamak ket buannake, jume juebenak kaa türik joaka kaa emo jíapsi kuaktiamë béchïbo entok jume chïcha machiku jiápsaka, jámutta kaa jubeka ámak jiápsame, entok kaa turik johuäpo jiápsaka junne.

13

Huitti am tejhuakahui entok teboteri ä luutëpo

1 Ëni bajikun hueíye jü enchimmeu ín noitinakëhui. Juka enchim násuk kaa tüisi huëpo, guoyim o bajim bíchäpo sïmeta huitti tahuariatunake.
2 Bannatakane ä noksula, én entokne júchi ínel jiaahua enchimmak anemta bénasi, én entokne kaa enchimmak aneka ámeu jïojte jume bannataka Diosta bejrim yáakammehui, entok sïme jume huatemmehui, bueïtuk júchi enchimmeu yepsakätek kaabetane säbuilanake.
3 Bueïtukem ä jüneria báareka ä jaria, nee nokay Cristota inot anëhui, áapo entok enchim násuk kaabeta säbuila, ál-la enchimmet uttiata jípure.
4 Eläposu kaa úttiakamta bénasi kúrusit poponhuak, Diosta utteara béchïbo jiápsa. Alëbénasi ítapote ket kaa úutiak, tëte ámak jiápsa Diosta utteara itot anë béchïbo.

5 Enchimechem nat suhua, jachem Diostat ehuäpo aane jäni; emoem jüneria enchim áma yumähui. ¿Ö katem emo täya, Jesucristota enchimmet anëhui, ö jamakem kaa áma yúmaka tatahua?
6 Tëte jüneiya enchim jünenakëhui, elapo júneriatunake itom ál-la ama yumähui.
7 Entokte jíba Diostau enchim nok-ria, kaa türik kaa enchim yanake béchïbo; të íkäi enchim joay katte itapo ito úttil-ïa. Ál-la enchim juka türik jonákë béchïbo, eläposute itapo kaa áma yumamta benna.
8 Karate jita johua lútüriata bej-reka huemta, të lútüriata béchïbo ál-la.
9 Al-lehuamtate jípure kaa itom uttiaka béchïbo, tëte enchim úttiata jipu-ïa, entokte ketune Diostau enchim nok-ria yúmalasi Diostamak enchim jíapsi-ïaka.
10 Ïari béchïbone enchimmeu jïojte kaa enchimmak aneka, bueïtuk enchimmak anëtek kaa kuttilak nok béchïbo, juka yaura uttiata Señorta nee mak-la pámani, íkäine mak-ri ái yötu béchïbo, të kaabeta kaitäpo ái tahuaria béchïbo.
11 Jum sïmeku hermanon, ál-leaëm, kayta áma bëyepem yúmalasi emo jipure, emoem jíapsi joiya, nanabeuchem eíya, éntokem yanti eäka jiápsa; huanäi jü Dios yanti ehuamta entok yore nakhuamta jípureme, enchimmak annake.
12 Emóem tebotua Cristota sualhuäpo emo nakeka.
13 Sïme jume santosi jiápsame enchimim tebotua.
14 Señor Jesucristota tü eäu, jü Diosta yore nakëhui, entok Espíritu Santota jiápsipo jipuhuame, enchimmaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Jïojtekähui Jume Galatammehui

Teboteri

1 Ínapo, Pablo, jü apóstol, yeu púari të kaa yorem bétana éntok kaa yoremem júnel eäpo, ál-la Jesucristota ínel eä béchïbo, entok juka Dios Achayta, ä jíabitetuakamta kókkolam násuku.

2 Ínapo éntok sïme huame hermaanom ínomak aneme, Cristota súaleme Galaacia buiärapo jomemmeute tebote.

3 Jü Diosta tü eäu éntok yánti anhuame enchimmaktunake, Dios Átchay, éntok itom Señor Jesucristota bétana huéeme.

4 Áapo ito béchïbo kia áu tójjak itom Dios bejrim béchïbo, huaka kaa türik én ániat ayukamta bétana itom búttia báreka, itom Dios Áchayta ehuä pámani.

5 ¡Áapörik béchïbotunake jü lóoria éntok nat tómti cien huásuktiriampo éntok jíba junëli! Júnentunake.

Huépü evangelio jíba aayuk

6 Karane ä sualeka tahuala läuti enchim ä omoutekähui juka enchim núnukamta, tü eaka Cristota huämi, täbui evangeliota guojaa báreka.

7 Kaa täbui evangelio ayuk jiöbe. Ál-la huate enchim jijïoptuame aane, éntokim Cristota evangelio nasonte báareme aane.

8 Të ítapo junne, o huépü ángel téhueka bétana huéeme, enchimmeu ä nokayo senu evangeliota täbuiasi huémta kaa itom enchimmeu nokakähui, bette noki át chúpatunake.

9 Bát itom jíakä bénasi, énne júchi ínel jiaahua: Senuk täbui evangeliota enchimmeu nokayo kaa enchim mabetakäu bénasi huémta, júnnaasi noki bette át chúpatunake.

10 Bueïtuk, ¿jachu ínapo én jume yoremem nee al-leetuanakeu jaria ö Diosta nee al-leetuanakëhui? ¿Jachune jume yoremem al-leetua báreka éiya? Bueïtuk ínapo jume yoremem al-leetua báreka éätek, kanne Cristota nésauleerotu éiyey.

Pablota tékia

11 Tëne ikäi enchim jüneetua, hermaanom, jü evangeliota ín enchim téjhuähui, kaa yoremem nésaupo bétana huéiye;

12 bueïtuk ínapo kanne jábe yoremta bétana ä mabetak,
éntokne kaa jábe yoremta bétana ä täyak ál-la Jesucristota
inou yeä machiriakä béchïbo.
13 Bueïtukem béja ino bétana ä jíkkaij-la, jáchin ín ino
nükähui huamei taahuarimmechï judíom ä sualë páman
aneka. Kaa huéeläsi éaka jume Cristota sualhuäpo nau
animne guojajaseka, ám lútia báreka eiyay.
14 Moiséjta leypo anekane juebenam inobeu kateme
ámepatne chë huéiyey, jü ín naciompo juka ín yoiyöturim
religióntane kaa huéeläpo nákeka.
15 Të Dios ínel nee yeu púuhuak ín áiye tómpo naateka,
éntok hua ä tü éeri béchïbo nee núnukame. Huanäi,
áapörik ínel ä huatia béchïbo,
16 ä Üusi inot yeu bíttebo báreka, nee áa bétana nok
ïaaka huame kaa judíom násuku. Íäri bétanane, kanne
yoremtau nátemajek,
17 éntokne kaa pueblo Jerusaléniu jikau siika, jume
bannaataka ínopat apóstolimtukaïhui. Ál-lane Araabia
buiärau bíchaa siika, éntokne júchi nóttek pueblo Dam-
ascohui.
18 Chúkula, báij huásuktiriam simsukne pueblo
Jerusaléniu jikau siika, Perota bít báreka. Huanäine
quince taahuarimpo áamak áma aanek.
19 Tëne kaabeta huame huate apóstolim bitchak, Jacobota
jíbba, juka Señorta saila.
20 Ímï ín enchimmeu jïojtëpo, Diosta bíchäpone aane:
Kanne ára nókïchi.
21 Chúkula, Siiria buiärau nee bíchaa siika éntok Ciliici-
ahui.
22 Huame Cristota sualhuäpo nau anim Judea buiärapo
joomem, katim nee bít täyay.
23 Kíalim ínel jíayhuamta jíkkaijlatukay: “Huä ban-
naataka itom guojajaseïhui, én huaka Cristota súalhuamta
bétana nooka, bannaataka ä tejal báreka eaïhui.”
24 Huanärim tepam Diosta úttileka taahuak ino béchïbo.

2

Jume apóstolim juka Pablota mabeta

1 Chúkula béja catorce huásuktiriam simsuk, júchine
Jerusaléniu jikau siika Bernabétamaki, juka Titota két
ínomak huériaka. 2 Tëne áman jikau siika Diosta nee
ä jüneetuakä béchïbo. Huame chë yörihuamene jíba
téjhuak éhuili bempölaim, juka evangeliota, kaa judíom
násuk ín nokähui, kaa kía kaitäpo juka ín tékilta tahuanakë
béchïbo.

3 Të Titota, ínomak huémta, ä griegotukä násuk junne,
katim útteapo circuncisiónta ä yáaria bábarek.
4 Bueïtuk, jume emo hermaanom tíame éhuil ito násuk
kimulame, itom búttiarita Cristota bétana itom jípurëu
itom úuhua báarey, júchi bénasi sumataka itom tahuaria
báarei.
5 Huámëhuïte kía chúbala júne kaa ito tójjak, huaka
evangeliota lútüriata itom téjhuamta jíba enchimmet ayu-
nakë béchïbo.
6 Të ímëi kaitam bemelasi itou ettejhuak huame chë áma
yörihuame bannaataka kía jita am tékiak júne; ínapo kaita
áma jüneria, bueïtuk Dios nánancha itom bitcha.
7 Ál-lam al-leaka taahuak, juka evangeliota kaa judíom
kaa circuncidaruarimme béchïbo ín mákhuakau bétana,
Perota két jume judíom circuncidaruarime béchïbo ä
mákhuaka bénasi.
8 Bueïtuk Dios Perota apóstolpo yeu púakame circunci-
darualamme béchïbo, két nee yeu púuhuak kaa judíom
béchïbo kaa circuncionta jípuremmehui.
9 Huanäi, Jacobo, Peero, éntok Juan, jume áme násuk
tua kóba yoiyöturimpo ériahuame, juka Diosta tü eäu
ín mákhuakamtam ä bej yauhuak junëli bem ä türeka
tahuaka bétana báta mámammeyim itom mám buíssek
neechi éntok Bernabéta. Itom náu rejtinake ti jiaka, itapo
jume kaa judíommehui, bempo éntok jume judíommehui.
10 Kía jíbam huame poloobemmeu itom huáati sáhueka
nookak. Jukarine entok ínapo kaa ä koptiaka ä johua.

Antioquíapo Pablo Perotau kuttílasi nookak

11 Të juka Perota pueblo Antioquíau yepsak, anä béj-reka
nookak ä púibapo, bueïtuk ä joähui tepa kuttílasi áu nokpo
machisi aaney.
12 Bueïtuk kee jume Jacobotamak kateme áu yájjay,
kaa judíommak jíjïbuäy, të huamei áu yájak éntok kaa
judíommeu áu yeu huíkeka Jacobotamak katemmeu bíchaa
ä huérïu táytek, jume judíom ä májhuë béchïbo.
13 Huanäi jume huate judíom két alë bénasi aneyo. Júnëli
két Bernabéta júnem aman huíkkek, jum kaa lútüriata bem
joaïpo.
14 Tëne kaa tüisi bem katëu jünë eriaka, huam lútüria
evangeliota itom ä téjhua pámani, Perotaune ínel jiaahua
sïmem jíkkajäpo: “Empo judíotaka junne, kaa judíom
bénasi jiápsa, kaa judío ténasi. ¿Jatchiaka júntukë útteata
am joria, jume kaa judíom, judíom bénasi emo am nü
ïaaka?”

Jume judíom, sïmem bénasim, Diostat ehuäpom jinëuri

15 Ítapo judíomtaka tómtila, kaa juënasi anhuäpo aneka
yóremtaka kaa judíom násuku.
16 Júnëli jünéaka, juka yoremta kaa juka Moiséjta ley ä
joä béchïbo Diosta bíchäpo kaita kúlpaka tüisi ä tahuähui,
ál-la hua Jesucristota súalëubeyi. Juäri béchïbo ítapo
két Jesucristota súaleka kaita kúlpakate taahua, áapörik
súalhuamta itom jípurë béchïbo, kaa hua leyta nésahueu
itom joä béchïbo, bueïtuk hua leyta nésahueu johuamtay
kaabe kaita kúlpaka tatahua.
17 Të én, ítapo juka kaita kúlpahuamta Cristotat jariaka,
juëna yórememtaka téurituk junne, ¿jachu huäri béchïbo
Cristo kaa türiu tékiak? ¡Huitti nokhuäpo, ëe!
18 Bueïtuk jita júne ín mójaktiakäu júchi bénasine ä
joätek, huanäi ál-lane kulpaka tatahua.
19 Jü ley nee mëak, én éntokne mukila áa béchïbo, Diosta
béchïbo ín jíapsinakë béchïbo.
20 Cristotamakne kúrusit poponri. Énne kaa ínapo jiápsa,
të ál-la Cristo ínot jiápsa. Huanäi én jum huakajpo ín
jiapsähui. Diosta üusibetne eaka imï jiápsa, hua nee
nákeme, éntok ä mukëpo tájti áu tójakame, ino béchïbo.
21 Bueïtuk, kanne, Diosta tü eäu omoute; bueïtuk Moiséjta
ley kaita kúlpaka yore ä tahuariayo, bueïtuk ä junëlituko,
kaita béchïbo muukuk, jü Cristo.

3

Jü Espíritu Santo Dios ehuäpo mamabethua

1 Eme Galasiapo yoremem kaa susuäram, ¿jábesu enchim
náyotek, juka lútüriata huë paman kaa enchim át kannakë
béchïbo? ¡Sïme ïri machisi enchimmeu nokhuak, juka
Jesucristota kúrusit poponhuaka bétana!
2 Íkäi, jíbane enchim bétana, jüneria báare: ¿Jáchisem
juka Dios Espírituta mabetak jachu juka leyta nésau joaka
jäni, ö ä sualeka ä jikkajakari?
3 ¿Tepem tokti kaa susuak? ¿Espíritu Santopo naate-
lataka én éntokem enchim úttiäray ä chúpa báare?
4 ¿Jachu juebenak jiokot machika enchimmeu simlame?
¡Tua lútüriapo kaitäpo enchimmeu sika!
5 Dios Espírituta enchim mákakame, éntok kaa jaibu
johuamta joame enchim násuku, ¿jatchiakasu ä johua?
Kaa juka leyta nésahue paman enchim katë béchïbo, të
ál-la enchimmeu nokhuakamta súalekä enchim ä jikkajakä
béchïbo.

Jü Diosta nooki Abrahamtamak náu lútüria yáari

6 Júnëli Abraham Diosta ä súalekä béchïbo, Diosta bétana
lútüla jíapsihuamta mabet-la.
7 Juäri béchïbo, emë ä jüneria jume Diostat eäme, ímëi
ínel jume tua Abrahamta üusim.
8 Juka chúkula bát bíchaa hueenake bétana jü jïojteri
ínel nooka, huame kaa judíom ä tü tátabnakëhui bem ä
súalekä béchïbo, juka Abrahamta téjhuak, juka chúkula
huenakemta bétana ínel jíaka: "Emo béchïbom tühuata
jájamnake huame sïme ániat jiápsame."
9 Júnëli huame ä súaleme béja tühuata jájamla, Abra-
hamta ä súaleka ä jájamekä bénasi.
10 Bueïtuk sïme huame Moiséjta ley nésahueu joaka
tühuata emo jájam máchileme, nokta béttesi machik
bétukim jiápsa, bueïtuk ínel jïojteri: "Juënasi noki át
chúpatunake, sïme huame kaa jíba hua libro leyta nésahue
paman ä joaka jiápsame."
11 Éntok tua jünakiachi, huam, kía jábe júne Diosta
bíchäpo kaa lútüla jíapsihuamta jájamnake leyta nésau ä
joä béchïbo; bueïtuk ínel jiaahua jü jïojteri: "Huä lútüla
jíapsihuamta jájamlame ä súalë béchïbo jíapsinake."
12 Huä ley éntok kaa át ehuamta bétana huéiye, ál-la
ínel jiaahua: "Huä ikäi yáakame, juka ä yáakä béchïbo
jíapsinake."
13 Cristo itom jínëuk jü noki béttesi leyta itot chúparituk
junne. Jü juëna nokta itot chúp éauta, áapo itom ä úhuak;
bueïtuk ínel jïojteri: "Júnnaasi noki ámet chúpila, sïme
huame kútat jikat cháahuaka mëhuakame."
14 Ïri ínel yeu siika, jü tühua Abrahamta mabetakähui
jume kaa judíom ket ä mabetnakë béchïbo, Jesucristota
huämi; éntok juka Espírituta Diosta itom téjhuaari itom ä
súaleka itom ä mabetnakë béchïbo.

Jü ley entok jü itom ä makrokakä nokakähui

15 In hermaanom, enchimmeune nok báare yorem
éeripo: Noki náu lútüria yáari, yorem yáataka junne, të
firmata át yéchahuako, kaabe ára kaitäpo ä tahuaria, éntok
kaabe kara huate nokta áu rúktia.
16 Én, türi, Dios Abrahamtau nookak éntok huaka
át yeu simnakemtau kétchi jáchin juka chúkula áu ä
yáanakëhui. Të jü jïojteri kaa ínel jiaahua: "huame emót
yeu sakanakemmehui", juebenam bétana nokamta bénasi;
ál-la inel jiaahua: "emót yeu simnakemta"; irï entok inel
jiaubáare huépül yoreme jíbba, ïri jü Cristo.
17 Ínëline enchimmeu jiau báare: Dios nokta yétchak,
Abrahamtamaki, entok ä lútüriatek. Kíalïku Moiséjta ley,
naiki cien áma treinta huásuktiriam huéy yepsak, irï ley

yáahuakame kara kaitäpo ä tahuaria juka nokta kësam huëpo Diosta lútüria yáakähui.

18 Bueïtuk juka Diosta itom máknakeu Moiséjta ley bétana ä huéy, kaa Diosta itom ä mik rókakäu bétana huéiye. Të Dios Abrahamta ä mák báreka taahuak, ä nokakäu chúpa báreka.

19 Huanäisu, ¿jita béchïbosu türi jü Moiséjta ley? Chúkula äu rúktiahuak, kaa tühuata ayukä béchïbo, huaka át yeu simlata äbo yepsäu tájti, huaka mikbahua téjhuarita; éntok Diosta ángelesim ä yáatuahuak. Jü Moisés éntok mediadorpo násuk kíktek.

20 Të juka senuk huépülatuk jíbba, kaabe ára áme násuk kíkte; bueïtuk Dios huépülai jíbba.

Leyta, ä jita béchïbotukähui

21 ¿Jachu jü Moiséjta ley Diosta itom makrokau ä bejreka nooka? Huitti nokhuäpo, ëe. Bueïtuk juka leyta ára jíapsihuamta yore míkäi, kaitate kúlpaka tahua éiyey, juka ley nésauta joaka.

22 Të sïmem Diosta bejrimpo páttiaritaka taahuak, hua Diosta jïojteripo huämi. Júnëlite ä mabetnake, huaka Diosta itom ä mik bárëhui, Jesucristotat ehuäpo huämi.

23 Të kee huaka Diostat eaka yeu machiayo, leyta bétukte pereesotaka aaney, huaka tua Diostat ehuamta yeu machinakeu núkisi.

24 Júnëli jü ley hua itom suayaïhui, Cristotau itom huéria báreka, Diosta bíchäpo kaita kúlpaka itom tahuaria báreka, Jesucristota súalhuäpo huämi.

25 Të juka tua súalhuamta yeu machiak, béjate kaa hua itom suayamta bétuk jiápsa.

26 Bueïtuk sïme eme Diosta üusiem, Cristo Jesústat enchim eä béchïbo;

27 bueïtuk sïme eme Cristopo batörim; éntok Cristo nat béppa lómti enchim sankotuala.

28 Íäri béchïbo, béja kaabe judío éntok griego junne; kaabe búttiari, kaabe súmari; kaabe öou éntok jámmut junne; bueïtuk sïmetakem huépülay Cristo Jesúspo.

29 Eme Cristota átteamtuk, lútüriapo Abrahamtachem yeu sákala; éntokem áamak ä átteak, juka Diosta áamak nokta yéchakähui, Áapörik ínel jíakä béchïbo.

4

1 Tëne két ínel jiaahua: Huä herenciatamak tahuasemta ketune ilítchiako, hua tekipanualeero chäka jípuhuamta bénna, elaposu sïme herenciata attiak.

2 Ál-la hua ä majtiamta éntok ä suayamta bétuk áu jípure,
huaka ä áchayhuata taahuarita ä yéchakäpo tájti.
3 Alë bénasi, ítapo kétchi, usi kaa yöhueta bénasi, hua
këwhile ím ániapo itom majtiahuamta bétuk ito jípurey.
4 Të huaka taahuata yúmak, Dios ä üusihua äbo kóm
bíttuak, jámuttat yeu tómtilataka, éntok leyta nésahueu
bétuk jiápsaka,
5 huame sïmem leyta bétuk tua kateme am búttia báreka,
ä üusimpo itom mabet báreka.

6 Dios juka ä Üusihua Espíritu itom jíapsiu kom bíttuak,
itom jüneenakë béchïbo itom Diosta üusimtukähui; jüri
béja ínel jiaahua: "¡Abba, im Pa!"
7 Júnëli enë kaa hua jóapo sáyhuame, ál-lë usiari; enë ä
üusitaka, Diosta bétanë huaka nokta náu chúpari attiapo
mabetnake, Cristota huämi.

Pablo jume Cristota súalemmet kaa yuumay

8 Lútüriapem, bannaataka juka tua Diosta kaa täyaka,
jume kaa tua diosim nésautem johuay.
9 Të ëni juka tua Diosta täyaka, ö chë tüisi nokhuäpo,
Diosta áapörik enchim ä täya béchïbo, ¿jatchiakasem
júntuk júchi bemelasi áu nótti báare, hua ím ániat kaa
útteakamtahui éntok kaita béj-remtahui, áa bétuk jíapsi
báreka?
10 ¡Bueïtukem taahuarim éntok meecham pajkoria, tiem-
pom, éntok huásuktiriam!
11 Ï éeritne kaa yuuma: Jamakne kía kaitäpo enchímmet
tekipanuak.

12 Enchimmeune nooka, ín hermaanom, ino bénasi
enchim emo nünakë béchïbo, judíotaka júnene kaa judío
ténasi ino nüka enchim násuku. Kaitem juënak inou yáala.
13 Eme jüneiya, ín kökoata takahuapo ín jípurekä
béchïbo, juka evangeliotane enchimmeu nookak, këwhile
huëpo.
14 Katem kaitäpo nee bitchak, éntokem kaachin nee
ériaka taahuak. Jü ín kökoa kaa täbuiasi enchim éetuak;
ál-lem tüisi nee mabetak, nee Diosta ángeltukäu bénasi; o
nee Jesucristotukäu bénasi.
15 ¿Jáksu júntuk ayka, hua al-leeri jiápsipo enchim
ínnëakähui? Bueïtukne ínel enchimmeu jiaahua, eme áma
yúmakätek enchim pusim júnem yeu guötiä éiyey, nee am
mik béchïbo.
16 Én chëhua, ¿jachune huaka enchim inou omtëu áma
yöok, kía lútüriata enchimmeu ín nokä béchïbo?

17 Ímëi yoremem tüisim enchim bäsule, tem kaa tü éerita enchimmeu bíchaa jípure. Ál-lam itom näikimte báare, bempörim jíba enchim am éria ïaaka.
18 Ket jiauläpo, türi emo bäsulhuäpo, të tü éeripo jábetau tühuata yáa béchïbo; të kaa chúkteka, kaa nee ímï aney jíbba.
19 In usiälam, júchi bénasine huantiriata ínnëa, jámutta abe asoamta bénasi; íkäi huantiriata jíbane ä ínnënake, Cristota enchim jiápsipo yötüu tájti.
20 ¡Tepane enchimmak an péiya, én seepi, täbuiasi ée béchïbo, bueïtukne enchim bétana büruk éiya, éntokne guómtilata bénasi ino ínnëa!

Sarata éntok Agarta ejemplo

21 Nechem téjhua, eme jume leyta bétuk an báareme: ¿Jachem juka leyta kaa jíkkaij-la?
22 Bueïtuk ínel jïojteri, Abrahamta guoy üusim bétana: huépülak jü jámut jóapo sáyhuamta bétana, senuk entok ä jóapo jometukay.
23 Huä, jámut sáyhuamta bétana huéeme, yoremraata éerit bétana huéiyey; të hua, jámut jóapo jometa bétana huéeme, Diosta ínel jíakä béchïbo yeu tómtek.
24 Ïri ejemplo tüisi béttesi machik itom téjhua; ímëi guoy jáamuchim guoy náu nok-rita yore majtia. Jü seenu jum Sinaí káupo náu nok-rita bétana nooka; huäri jume usim jóapo sáu béchïbo jípure; ïri jü Agar.
25 Bueïtuk jü Agar juka Sinaí káu Araabia buiärapo kátekamta ejemplo, éntok jü Jerusalén én huémta bétana nooka, bueïtuk ïri ä üusimmak náu sáyhua.
26 Të jü Jerusalén jikattana huéeme, hua sïmem itom áyekähui, kaa sáyhua.
27 Bueïtuk ínel jïojteri áa bétana:

Al-leäe, empo kaa asoame, kaa usim jíjipureme;
al-lerimmeyë kusisë cháchaye, empo jámmut asoamta huántiriam kaa ínnëlame;
bueïtukim chë büru jume jámut jímmarita asoam, kunakamta asoam béppa.

28 Júnëli, ín hermaanom, ítapo Isaacta bénasi, Diosta ínel jiaulä béchïbote ä üusim.
29 Të két júnakoy bénasi hua yorem éehuamta bétana yeu tómtilame ä guo jájjasey, juka Espíritu Santota éäpo yeu tómtilata; én két ánëli.
30 Të, ¿jáchisu jiaahua jü jïojteri? Ínel jiaahua: "Jukë jámut jóapo sáyhuamtë yeu béeba, éntok ä asoahua,

bueïtuk juka jámutta jóapo jometa asoammak nokta yéchata bétana kaita jípure.”
31 In hermaanom, júnentukte kaa hua jámut jóapo
sáyhuamta asoam, ál-la hua kaa sáyhuamta asoamte.

5

Búttiataka jíbem jiápsa

1 Cristota enchim búttiakäpem ósusi jäbue. Katem éntok
áman nonnotte, jum tekoka sáyhuaka jíapsihuähui; ál-lem
jíba búttiataka jiápsa.
2 Én éntok ínapo, Pablo, enchimne téjhua, enchim emo
circuncidaroay Cristo kaitäpo tahuanake enchim béchïbo.
3 Júchi éntokne ä nooka, sïme yorememem emo circun-
cidaroammehui, úttea sïme leyta nokä páman bem kan-
nakëhui.
4 Cristotem omoutela, eme jume leyta nokä páman kateka
emo tüisi tahuä tíame; Diosta yore nákëpem kóm huáttila.
5 Bueïtuk ítapo Cristota súaleka kaita kúlpaka tahuanake,
Diosta bíchäpo, Espíritu Santota huämi.
6 Bueïtuk jü Cristo Jesúspo kía hua circuncisión kaíta
béj-re, éntok kía hua kaa circuncisión junne, ál-la hua yore
nákhuame súalhuamtat bétana huéeme.
7 Eme tüisi kaatey. ¿Jábesu enchim jioptuak, kaa jum
lútüriata huë páman enchim kannä béchïbo?
8 Ïri enchim kuaktiahuakahui kaa hua enchim
núnukamta bétana huéiye.
9 “Ilikki levaduura sïme juka tujta bika mamana.”
10 Të kíalïku ínapo enchimmet jiápsek, Señorta huämi,
kaa täbuiasi enchim éenakë béchïbo. Të hua enchim
jioptuamtat jü nooki béttesi áa béppatunake, kía ä jábétuk
junne.
11 Entok ínapo, ín hermaanom, ketune huaka circun-
cisiónta bétana nokätek, ¿jatchiakasu jume judíom ketune
nee guo jajjasë? Júnëlitukätek hua kúrus át tëitihuame
kaitatü éiye.
12 Türi éiyey, ¡huame enchim jíjioptuame emo
káponteboköatek!
13 Bueïtuk eme, ín hermaanom, kaabeta bétukem emo
jípü ïaahuaka núnuri. Kía jíbem huaka búttiarita enchim-
meu yáari kaa hua juënaraata enchim jonákë béchïbo ä
jípure; ál-lem nánancha emo nésauta joria emo nákeka.
14 Bueïtuk sïme jü ley ïri huépul nokpo chúpanake:
“Emou jëla anemtë nákke, em emo nákë bénasi.”
15 Të eme nánancha emo kekkëtek éntokem emo
buäyëtek, jitachem suuhua; kolopti júnem nánancha emo
lütianake.

Takahua éerim éntok Espírituta éerim

16 Inelne jiaahua: Diosta Espíritu Santopem naa kuakte,
katem juka enchim kaa tü éeri ukulëuta johua.
17 Bueïtuk jü huakajta ukulëu jü Espíritu Santota béj-reka
huéiye; jü Espíritu Santota ukulëu éntok, jü huakajta
béj-reka huéiye. Ímëi éntok náu emo béj-re, Bueïtuk
enchim huáatiäu kaa enchim yáa ïaka.
18 Të jü Espíritu Santota enchim huériay, katem Moiséjta
ley bétuk emo jípure.
19 Jünakiachi, huame huakajta yore jotuähui; ïmëi ájäria:
hua jubiarita nat ukulhuame, kaa jubeka ä jípureme, jaiti
máchirat jiápsame, kaa tíura,
20 diosim tíame yörihuame, mória, náu omtihuame,
náu nássua-huame, näi búkhuame, kujteehuame, náu nok
nássuahuame, kaa nánancha éehuame, Diosta nok-läu
täbuiasi ä majtiahuame,
21 senukut átteata ínnëhuame, yore súahuame, vino
jïhuame, kaa tíurata huéetua béchïbo pajkohuame, éntok
huate jítasu ayka ílë bénaka; íäri bétanane enchim téjhua,
bannaataka ín enchim téjhuaka bénasi, jume íkäi joame
kaibum áma näikiatuna, jum Diosta reytaka nésahuepo.
22 Të hua Espíritu Santota hueriähui, ïri ájäria: jü yore
nákhuame, jü al-lee-huame, yánti jíapsihuame, kaa naa
múksi éehuame, náu türi jíapsihuame, náu tü éehuame,
chíkti ä jíapsimak jita súalhuame,
23 kaa béttek jíapsihuame, emo yüihuame; kaita ley ímëi
béj-reka nooka.
24 Të jume Cristota átteam bem kaa tü éerimim kúrusit
poponla, jita bem ukulëumak náuhui.
25 Espíritu Santota úttiäray jiapsäteko, Espíritu Santota
itom huéria pámante ket rejtinake.
26 Katte ito buere érianake, náu ito múksireka, senuk
täbuik átteata nat innëaka.

6

Sïmetakem emo aania

1 In hermaanom, jábe jak kaa tühuata joaka téihuak, eme
chë Diostau jëla emo anleme jíapsita tutti yéchalataka,
áuhuem nooka kaa béttesi, júchi ä jíapsi kuaktinakë
béchïbo. Të áachë suaka, emo temaje; katë áma huénnake,
jum em rútuktia bárëhui.
2 Náhuem emo aniaka ä huéria juka huatem hueriähui,
huaka béttesi maachik; júnëlem Cristota nésauri yáanake.
3 Bueïtuk jü kaita béj-reka júne áu jábeleme, kía áu
bäitattähua.

4 Eme enchim tékil yáaribechem suuhua, huanäi ä
türiako are ái emo úttile, kaa täbui tékil yáaribechi.
5 Bueïtukte hueuhuëpulaka ä huérianake juka ä
tékilhua.
6 Huä tü nokta majtiahuakame, sïme türi máchikui ä
anianake, huaka ä majtiakamta.
7 Katem emo bäitattähua; Dios kara junneriatu. Sïme hua
yoremta echakäu, huákäi toboktianake.
8 Júnëli béchïbo, jábe junne ä huakas takahua béchïbo
jíba echäteko, ä huakajtabét aneka kókkohuamta áma
chupanake; të jábe júne Espíritu Santota béchïbo echäteko,
Espírituta bétana jíba béchïbo jíapsihuamta áma chu-
panake.
9 Kíalïkute kaa lottinake, tühuata joaka; bueïtukte
taahuarita yúmak jíchupanake, kaa kóm ëeako.
10 Júnëli arä yätek, áma yumäteko sïmemmeute tühuata
yáanake, të chë júne huame Cristota súalhuäpo itomak
huéerim.

San Pablo Cristota kúrujbei áu úttile

11 Áachem suuhua, jáchisune bueere leetrammea
enchimmeu jïojte, ín mámammea. 12 Jume úttiapo enchim
emo circuncidaroä ïaame, kíalim yoremtamak huakajpo
tüisi tahua báreka, enchim ä yáa ïa, kía hua Cristota kúrus
béchïbo kaa bem guo jájjanä béchïbo.
13 Bueïtuk kía huame emo circuncidaroame katim leyta
jíä páman kaate; tem enchim emo circuncidaroä ïaa,
enchim huakasiy emo úttil báreka.
14 Të mékka inou ayunake, jü ín ino úttilnakëhui; të
jü Señor Jesucristota kúrus mukukäubéy jíbba. Bueïtuk
Cristota kúrus huämi, hua kaa tühua ím ániat ayukame ino
béchïbo kúrusit poponri; ínapo éntok huákäi béchïbo két
kúrusit poponri.
15 Kíalïku jü circuncisión kaita béj-re, hua kaa áu circun-
cisiónta yáarialame junne, ál-la chë béj-re hua bemelasi
yeu tómtihuähui.
16 Yánti jíapsihuame éntok yore jiokorihuame áme
béchïbotunake, sïme huame ínëli emo nüyemmehui,
éntok Diosta gente Israelihui.
17 Én bát bíchaa kaabe nee múksi éetuanake, bueïtuk
ínapo ín takahuapo ä huéria, juka señata Señor Jesústa
béchïbo kökosi ín yáahuakapo.

Tü nooki ámet chúpahuame

18 In hermaanom, jü itom Señor Jesucristota tü éeri
enchim espíritutamaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Jïojtekähui Jume Efesiommehui

Teboteri

1 Ínapone Pablo, Jesucristota apóstol Diosta ínel éä pámani, jume tuïsi Dios huáateka entok Cristopo santosi emo jípuremmehui, pueblo Efesopo jóakammehui.

2 Diosta tühua entok yánti jíapsihuame enchimmaktunake, itom Dios Áchay bétana, entok Señor Jesucristota bétana.

Espíritupo tühua Cristota yore mákähui

3 ¡Tepa úttilsi maachi jü Dios, itom Señor Jesucristota Átchay! Sïme jü tühuay itom tápuniak téhuekau ayukamtayi. Áman áamak itom anë bénasi itom ä mákkak, juka tühuata, Cristota huämi.

4 Entok tü éehuäpo Dios itom yeu púuhuak, kee íkäi ániata yáahuayo, ínëli itom santomtunake tíaka entok báksiataka ímï itom annakë béchïbo, Áapörik béchïbo.

5 Yore nákhuäpo itom yeu púuhuak, ä üusimpo itom nüka, Jesucristota huämi, Áapörik tü éäpo entok ínel ä huáatiäpo,

6 ä úttilhuäpo juka sïmek béppa ujyori Áa béchïbo tü éehuäpo. Huámakïri Áapo itom mabetak, ä Üusi úttesi nákhuamtamak náuhui.

7 Ä ójbo béchïbote béja jínëutaka aane, jume itom Dios bejrim béja tuchari, yúmalasi ä tü éäbeyi.

8 Ito béchïbo ä büruriak, juka át jüneehuaka jita täyahuamta.

9 Itom ä täyatuak, ä éäpo ésotaka bénasi maachik, ä huáatiä pámani. Áapo béja júkäi yáa báreka éiyay, ä türë pámani.

10 Ïri jita yáanäu béja ínel huéiye, tiempota yúmayo, Cristota sïmeta náu tóijhuäpo nésaunakë béchïbo, juka ínëli téhuekapo ayukamta entok ímï buíapo.

11 Dios Áapo ínel ä jünaktelatukay, Cristota huam ámani, juka Diosta áttiari itom ä áttianakë béchïbo. Dios Áapo jíba júmü huam ä yáa báreka éiyay, bínhua naateka.

12 Inëlite Áa béchïbo, ítapo jume bát Cristotat boobíchaïhuime, hua sïmek béppa ujyória Áa béchïbotunake, ä úttilhuäpo.

13 Huanäi eme éntok Áapörik bétana juka lutüria
nokta jíkkajaka, juka evangeliota Dios bejrimmet
enchim jínëumta bétana huémta, éntokem ínëli Áapörik
súsualeka, Espíritu Santopem Diosta áttiapo tatahua juka
Áapörik itom mák rókaka nokakäbeyi.
14 Espíritu Santotate bát mák-ri, teboterita bénasi,
júnaköri áman sïmeta itom mákhuäu núkisi. Huanäi béja
jü Diosta úttilhuame Áapörik béchïbotunake jíbba.

Jü Espíritupo jita täyahuame entok machisi yore ä bíttuahuame

15 Huäri béchïbo ínapo, juka Señor Jesucristota enchim
súalë bétana nokta jíkkajaka, entok sïme jume Señorta
súaleme enchim nákë bétana,
16 jíbane Diosta baysauhue enchim béchïbo, enchimmeu
huáateka Diostau buanaka.
17 Jü itom Señor Jesucristota Dios, jü sïmek béppa
ujyóriapo Áchayhuari, espírituta át jüneehuamta entok
yeu machiriata enchim máknake, Áapörik bétana jita
täyahuäpo.
18 Áapo enchim jiápsipo machiriata ayutuanake, enchim
ä jünerianakë béchïbo, juka Diosta bétana boobit-huamta
jítatukähui, entok jatchiaka itom ä boobichähui, juka
téhuekau ayukamta jume santom áttianakëhui,
19 entok jáchin juka Diosta úttiära kaa lü-lüteka juebe-
naakähui. Ïri úttiäray itom ania itom ä súale pámani; huäri
béchïbo úttiärata jípure ä buere úttiärayi.
20 Entok huäri úttiäray két Cristota kókkolam násuk
jíabitetuak; huanäi ä bátam bétana ä yétchak, áman lóoria
téhuekat jikachi.
21 Sïme úttiära entok yäura jábe nésahueka aneme
ják ayukamta béppa ä yétchak, entok sïme téhuam
téttehuaahuame béppa, entok kaa ímï ániat béppa jíbba,
të hua ánia äbo huémtat béppa junne.
22 Entok sïme ayukamta ä guókim bétuk ä tójjak, entok
igleesiatau kóba yöpo ä kétchak.
23 Jume Cristota sualhuäpo nau anim béjam Cristota
takahua; huäri béchïbo jume Cristota sualhuäpo nau
anim Cristotay tápuni. Sïme imï ayukame éntok Áapörik
béchïbotaka ímï aayuk; Áapo éntok sïmekuu huéiye.

2

Ä súalhuaka béchïbo yore jíneïhuame

1 Huanäi Áapo jíapsita enchim mákkak, jum kaa türiku
enchim kókkolatuko.
2 Inëlem rejtey, sïmeta juka kaa türik ímï ániapo jo-
huamta joaka, huaka ímï jeka ániapo nésahuemta ëäpo
jíba jiápsaka. Huäri espíritu én ámet naa huéiye, jume
Diosta nésahui kaa jo báaremmechi.
3 Júnëlite két áme násuk jiápsay, kaa tüisi aneka, itom
huakajta huáatiäu jíba jo báreka. Ä huáatiäu jíbate johuay,
entok itom ëähui. Kaa tühuapote usiarimtaka jiápsay, jume
huatem bénasi.
4 Të Dios yore jiokolihuamta yúmalasi jípureme, tüisi
buéresi yore nákhuamtayi Áapo itom nákkek.
5 Júnëli jum kaa tühuapo itom kókkolamtuk junne,
jíapsita itom mákkak, Cristotamak náuhui. Áapörik tühua
béchïbote jínëuri.
6 Dios Cristotamak itom jíabitetuak, entok két lóoriapo
Áamak itom jóiyak, Cristo Jesústamaki,
7 tiempo äbo huémtat machisi ä bíttebo báreka, juka
Diosta tü eäu yúmalasi ä jípurëhui, juka itomak Diosta ára
joähui Cristo Jesúspo.
8 Bueïtuk Diosta tü eäu beyem jínëuri, enchim ä súalekä
béchïbo. Ïri jínëuria éntok kaa enchimmet yeu simla, ál-la
yúmalasi Diosta tü ëäpo,
9 kaa tékilta ára itom joä béchïbo. Ínëli kaabe joäyi áu
jábelnake.
10 Áapo Dios ínëli itom yáuhuak, tühuata ára itom jonákë
béchïbo, Cristo Jesúspo. Dios íkäi yáalatukay, jauhuey
naateka, itom áma rejtinakë béchïbo.

Cristo kúrusit mukuka Diostau itom rúktiak

11 Huäri béchïbo, áahuem huáate eme kétchi, jume
kaa judíom, juka circuncisiónta mámammea yáata kaa
jípureme, júnëlem téttehuaahuay. * Të jüri circuncisión
takahuat jíbapo jojohuay.
12 Huámëi taahuarimmet katem Cristota jípurey; Israelta
gentemmehuem mékka aaney. Entok jita Israelta mák
báahuaka nokhuakapo, kaitem áma áttiakay. Jíta boobít-
huäpem kaita jípurey. Ímï ániat éntok, Dios kaa enchim-
mak aaney.
13 Të ëni Cristo Jesúspo, eme bannaataka mékka
aneïhuim béja Diostahuem rúktiari, Cristota ójbo béchïbo.
14 Bueïtuk Áapo ito béchïbo yánti jíapsihuame. Jume
guoy pueblom nátepua aneïhui huépülsi jíba am yáuhuak.

* **2:11 2:11** Ïri circuncisión entok jü ili usi ou bícho bea púnta chúktiriahuame.

Juka sami kóräita násuk órekäuta ä tátabek; bueïtuk ïri kara náu am antuay.
15 Cristo kúrusit mukuka kaitasi ä yáuhuak, huame pueblom kara náu aneïhui. Juka Moiséjta ley yáari kutti nésahuepo jíba tahualatukay. Bueïtuk jume guoyim násuk juka yoremta bemelasi yáuhuak, yánti jíapsihuamta áme násuk yáaka.
16 Bueïtuk kúrusit mukuka Diostamak al-leehuamta am mákkak, náhuichim, huépul takaahuasi am yáakari, juka náu ómtiraata kara emo bít-huamta mëaka.
17 Cristo äbo yepsaka enchimmeu ä nookak, juka tühua bemela noki yánti éehuamta, jume kaa judíom mékka anemmehui, entok huame judíom kaa mékka anemmehui.
18 Cristota béchïbotaka náhuichikam aram Dios Áchaytau kiimu, huépul Espíritu Santota böot jíba kateka.
19 Júnëli béja emëe katem nápat sékäna buiärau joome, entok emëe katem entok kía naa rejtinake, kaa jóakari. Ënem béja Diosta pueblopo joome, éntokem Áapörik familiiapo jometaka áma näikiari.
20 Emëe kári johuamta bénaem. Ïri kári tétam naahuak, apóstolim entok profeetam Dios huáatë bénasi. Jesucristo ínëli tua ájäria, jü tétta ejkinapo órekame.
21 Ínëli jü káari tüisi náu cháataka yötusime, tiöpotu báreka, Diosta huépülsi éäpo, Cristota béchïbo.
22 Júnëli kétchi, eme áamakem yötusaka, Diosta Espíritu enchimmet ä annakë béchïbo.

3

Jü Pablota tékil jume kaa judíommehui

1 Huäri béchïbo ínapo Pablo ímïne pereeso Cristota béchïbo, eme kaa judíom juka tühuata enchimmeu ín huériu bárë béchïbo.
2 Jíbatua eme béja ä jíkkaijsula, jáchin juka Diosta áma nee yeu púalatukähui, enchim béchïbo ín mák-ri.
3 Jü yore yeu machiriahuamta nee téjhuak, juka éhuil täyahuamta, bannaataka ilikkisi nee enchimmeu ä jïojtekä bénasi.
4 Eme juka jïojteta bíchaka ä nokätekem chë át jüneenake, jáchin machisi nee ä täyähui, juka Cristota bétana éhuil ín mák-ri.
5 Ïri éhuil huéeme bannaataka kat-riam yorem usiarim kaa täyatuahuakame. Të én ámeu yeu machiriahuak, jume santo apóstolimmehui entok profetammehui, ä Espíritu Santota huämi.
6 Jü éhuil täyahuame ínel huéiye: bueïtuk jume kaa judíom judíommak ä áttiak, entokim ä takaapo huépülsi

náu joome, entokim náu ä áttia, juka yore máknähui, Cristo Jesústa bétana, evangeliota huämi.

7 Ínapone huatemmeu Diosta bétana nok ïaahuaka yuktiari. Áapörik jita ára joäpo kanne ä mabetpo yúmala jiöbe; të ä úttiarä páman nee ä mákkak.

8 Ínapo sïme jume Diosta súaleme násuk chë kaa jaichi. Kaa nee áma mabetpo yúmalatuk junne, nee ä mákkak, jume kaa judíommeu juka evangeliota ín noknakëhui, entok juebenaara rícora kara näikiahuamta Cristotat ayukamta.

9 Entok machisi nee am téjhuaanakëhui, ják áman ä huëhui. Dios sïmeta yáalame íkäi bannaataka naateka éhuil ä jípurey, ésota bénasi; én éntok yä machiriak.

10 Ínel yeu simla, sïmetaka jume úttiakame jum téhuekat jikat aneme ä jünerianakë béchïbo, juka yún jita täyahuamta juebenak ayukähui. Júkäi béja jume Cristota sualhuäpo nau anim huam ámeu yúmatuanake, sïme yäurammehui Diosta anëpo.

11 Dios jíba jauhuey naateka ä yáa báreka éiyay, Cristo Jesús itom Señorpo huämi.

12 Én éntokte kaa jáchin éaka áu rúktinake, jü Diostahui, Cristo Jesústa súalhuäpo.

13 Huäri béchïbone én íkäi enchimmeu aahua: katem kóm éiya, enchim béchïbo ín guojajjahuä bétana. Ínëli eme tühuata jajamnake.

Jü yore nákhuame chë bat huéiye jita tayahuamta béppa

14 Huäri béchïbo ínapo áu tónommia kíkte, jü itom Señor Jesucristota Áchaybehui.

15 Ímïrim áapörikúu am nüye, jume bem téhuam sïme jume náu aanim, áman téhuekapo entok ímï buíapo aneme.

16 Áaporikúu nä nétane, jiápsipo huáijhua enchim ä máknä béchïbo, sïmek béppa ujyorik ä jípurëhui, juka úttiäraata ä Espíritu Santoy.

17 Áapo Cristo enchim jíapsimpo annake, enchim ä súalë pámani. Júnëlem Áapörikut kutti jotenake, mékka kóm nahuatulataka jum yore nákhuäpo jíba aneka.

18 Éntokem juka Cristota yore nákëu täyanake, huatem ä súalemmaki, juka buékaata, tébiaata, mékka kómik, entok jákun tájti jikat órekähui.

19 Éntokem juka Cristota yore nákeü täyanake, bueïtuk jüri béja sïme jita täyahuamta béppa chë bat huéiye. Huanäirem béja yúmalasi áy tápunitunake, Diostayi.

20 Áapo, úttiata jípureme sïmeta chë ára johua itom ä huáatiau béppa, entok itom eäu jüneriäu béppa. Áapo itot ä johua, ä úttiärayi.

21 ¡Áapörik béchïbotunake jü chë ujyória jum igleesiapo entok Cristo Jesúspo jíba yúu huasuhuasuktiapo! Júnentunake.

4

Espíritu Santopo náu anhuame

1 Ínapone pereeso, Señorta tékil ín joä béchïbo. Én éntokne enchimmeu nooka: Diosta núnurim bénasem rejte, juka yörisi machik jípureka núnuhuakamta bénasi.

2 Katem emo chëhuale; al-leakem emo bitcha; emoem nák jiokolë, yánti éaka.

3 Juka enchim tülisi náu anëhuem jíba boojoria, juka yánti náu jíapsihuamta jípureka. Jü Espíritu Santo Áapo enchim anianake.

4 Huépul takaahua jíbba, entok huépul Espíritu. Dios sïmem náu itom ä boobittua, juka itom ä mákrókaïhui.

5 Huépul Señor jíbba, Diosta súalhuäpo júne huépülay, entok séjtul jíba yore batöhua.

6 Huépul Dios jíba aane íkäite sïme áchayek. Ïri béja sïmem béppa káttek, sïmem béchïbo, sïmekuchi entok sïmekuu.

7 Të ítapo huëpulayka ä mabet-la, juka jáchin itom ára jonakëhui; Cristota itom ä mák bárë pámantä mabetak.

8 Huäri béchïbo jü jïojteri ínel jiaahua:

Téhuekau jikau am núk siika, jume pereesom;
juka kaa jiöbeka ára jita johuamta yoremem am mákkak.

9 ¿Jü áman "jikau sika" ti jíame, jáchisu júntuk jiau báare? Bueïtuk jum mékka kóm buíau bat kóm siika ti jiau báare.

10 Huä kóm sikame éntok, ïri két jikau siika, sïme téhuekam béppa, sïmeta tápunia báreka.

11 Entok Áapo két apóstolim jóiyak; huate éntok, profeetam; huate éntok, evangelistam; huate éntok, pastoorim, entok jume yore majtíame,

12 jume Cristota súaleme yúmalasi bem yötunakë béchïbo. Kaita ámeu bëyekam Diosta tékil jonake, juka Cristota takaahua jikau yöturia béchïbo,

13 sïmem itom áman yumäu tájti, jum huépülsi Diostat éehuäpo, entok jü Diosta Üusi täyahuäpo, jáchin juka yoremta yúmalasi áu jípurëhui, Cristota yúmalasi yötulataka áa beu áu jípureka.

14 Katte nápat ili usim bénasi itom huériu báahuäu
bíchaa náa kannake, jeka doctriinayi, jume yoremem yore
bäitäuta jípureka, lútüriata sïme bem úttiabeyim ä huéria,
jum yore náyotehuaka yore bäitäuta jípureka.
15 Tëte juka lútüriata jíba boojorianake, yore
nákhuamtamak ä huériaka. Sïmekuute yötunake, huäri
kóbatau chäkari; ïri Áapo Cristo.
16 Jü sïme takaa náu cháaka, ótam tottëpo, nánancham
emo ania, jáchin ótam náu chäka tekipanua bárë pámani,
yötuhuamta mabetaka, emo nákhuäpo yötuka.

Jü Cristotat bemela jíapsi

17 Íkäine két enchimmeu nooka, entokne Cristota
téhuampo enchimmeu ä aahua: Katem éntok jume kaa
judíom bénasi rejti báare. Ímëri béja bem éäpo jíba kat
báare.
18 Bem kóba súahuäpom kaa machiriak. Diosta
täyahuamtahuim mékka aane, kaita bem täya béchïbo,
entok námakak bem jiápsekä béchïbo.
19 Ímëi béjja, juka bem jíapsi námakasi joaka naateka,
jum kaa türikuuhuim emo tójjak, sïme juka chïcha machik
jo báreka, kaa emo yüeka.
20 Të Cristotat katem junëli ä täyak,
21 eme lútüriapo ä jíkkaïj-latuko, juka Áapörik bétana
yore majtiahuamta, juka lútüriata Jesústat ayukähui.
22 Juka bannaataka enchim jiapsäu éntok, emoem ä úhua,
bueïtuk huäri ínëli jíapsihuame yorem öraata kaa tü éä
bénna. Ïri éntok kaa türikuu joyhualataka áu bäitäulataka
jiápsa.
23 Juka enchim ääu espíritupem bemelasi yáuhua.
24 Dios éehuäpem bemelak emo sánkotua, Diosta lútula
éä pámani, Dios éehuäpo huépülsi emo nüyeka, lútüriata
huë pámani.
25 Huäri béchïbo, juka aranókïchiatem tójaka, lútüriata
jíbem nooka, enchim bénasi yorememmaki, bueïtuk
sïmetakate huépul takaahuapo náu joome.
26 Öomtekätek junne, katem kaa türik yáa báare. Katem
täata áman huéchëu tájti omti báare.
27 Katem diablota enchim jiápsipo kíkkibaktua.
28 Huä ékbuaïhui kaa éntok ékbuanake, ál-la tekipanua-
nake, tühuata mámammea joaka, jita jípureka juka jiokot
éamta aniä béchïbo.
29 Kaita noki chïcha machika enchim tempo yeu
huéenake, hua türika jíbba, entok huaka tüisi
huéchemtem jíba téhuaanake. Bueïtuk jábetau bëyemta

tühuay yötunake, entok ä jíkkajame Diosta tühua mabetnake.
30 Katem juka Diosta Espíritu Santota siroktua, íayïrem sellota bénasi ä mák-ri, enchim jínëuri taahuari béchïbo.
31 Juka enchim jíapsipem chibu éehuamta emo úhua, ómtiraata, kujti éehuamta, chayhuamta entok jábetat béttesi nokhuamta, entok sïme kaa tü éehuamta.
32 Ál-lem emo nákeka náu aane, emo nák jiokoleka. Jíta nat ínnëatek junne, emoem jiokore, Diosta enchim jiokorekä bénasi, Cristotat éehuäpo.

5

Machiriapo usiarim bénasem rejte

1 Eme nákhuame Diosta usiarim, enchim Dios Áchayta bénasem emo nüye.
2 Emo nákhuäpo jíbem rejte, Cristota itom nákekä bénasi. Áapo itom nákeka áu tójjak, ito béchïbo. Juka Diostau bíchaa näikiari áu óorek, entok jiokot aneka mëhuaka musäla jubasi Diostau jikau yuumak.
3 Të jume kaa emo jubeka náu anhuame entok sïme jita chïcha machira ö úttesi tomit kopteme, kaa enchim násuk téhuaapo yúmala, ál-la Diosta súaleme emo nüyë bénasi jíbba.
4 Juka nokta kaa náu bátasi huémta katem ä nooka, juka kaa suamsi emo nühuamta junne. Juënasi nokhuamta, katem ä nokpo yúmala; ál-lem Diosta baysahueka aane.
5 Bueïtukem béja íkäi jüneria, jü kaa emo jubeka náu jiápsame, ö chïcha machik jiápsekame, ö úttesi tómit kopteme tattäbui diosim súalhuäpo bénna. Kaita áman áttianake, jum Cristota entok Diosta reytaka am nésahuepo.
6 Kaabe enchim baïtäunake, kia jájana nokaka, bueïtuk íäri béchïbo jü Diosta omtëhui áme béppa kóm sisime, huame usiarim Diosta nésahui kaa jo báareme béppa.
7 Katem bem joäu ámemak jo báare.
8 Bueïtukem bannaataka kaa machiku rejtey; én éntokem Señorpo machiriam; machiria usiarim bénasem rejte.
9 Bueïtuk jü Espíritu machiriapo ímëi taakak: juka tü jíapsihuamta, juka lútula huémta, entok lutüriata.
10 Juka Señorta türëuhuem yúmalasi át jünéaka ä johua.
11 Entok juka kaa machiku bem joähui, katem ámemak ä johua; al-lem kuttílasi ámeu nokaka yeu am buísse.
12 Bueïtuk jü éhuil tiusi machika bem joäu katchan át nokpo yúmala.

13 Të sïme yeu buíjhuakatek, jü machiriata béchïbotaka
yeu boböte, sïme jita yeu buíjtaka ják ayukame. Bueïtuk jü
machiria sïmeta yeu buïbuise.
14 Huäri béchïbo ínel jiaahua:
Búsäe empo kócheme,
éntoke kókkolam násuk yejte.
Huanäi Cristo enchi machirianake.
15 Át suakem ä bitcha, jáchin enchim rejtëhui, kaa huame
kaa susuakame bénasi, ál-la suaka jüneame bénasi.
16 Juka tiempota ímï ayukamta katem kíal ä simtua,
bueïtuk jume taahuarim itom ámet jiapsähuim katim türi.
17 Katem kia rokosi emo nüye; ál-lem át suuhua, juka jita
Señorta huáatiähui.
18 Katem vinota jëye, áy naako báreka, bueïtuk jájana
anhuäu bíchaa enchim huériunake; ál-lem Diosta Espírituy
tápun báreka éiya.
19 Buikim jiápsipo yeu huéeme, himnom entok salmo-
mem náu ejtejhua. Inëlem buiika, Señorta úttileka enchim
jíapsimpo.
20 Jíbem sïmeku ä baysauhue juka Dios Áchayta, itom
Señor Jesucristota téhuampo.

Nánabeu éehuäpem nánancha bétuk emo jípure

21 Nánabeu éehuäpem nánancha bétuk emo jípure,
Diosta yörihuäpo.
22 Jume kunakame bem kunam bétukim jíapsinake,
Señorta bétuk bem jiapsä bénasi.
23 Bueïtuk jü kunahuari ä jubiabeu kóba yöhue, Cristota
jume Cristota sualhuäpo nau animmeu kóba yöhuetukä
bénasi. Jume Cristota sualhuäpo nau anim éntok Cristota
takaahua; áapo éntok ä jínëula.
24 Jáchin jume Cristota sualhuäpo nau anim Cristota
bétuk emo nüyë bénasi, ánëli kétchi jume kunakame bem
kuna bétukim emo nünake, sïmeku.
25 Kunahuarim enchim jubimem nákke, Cristota ä
Cristota sualhuäpo nau anim igleesia nákë bénasi. Entok
ä jíapsihua áa béchïbo tójjak,
26 huépulta bénasi ä tahuaria báreka, yúmalasi ä ba-
suaka, ä nokiy bäampo ä báksiaka.
27 Áapo áa béchïbo ä bíttebo báare, juka igleesiata, sïmek
béppa ujyorik, kaa chïcha maachik entok kaa choorik,
huépülsi áu jípuremta, kaa chïcha maachik.
28 Júnëli kétchi jume kunahuarim bem jubiamim nákpo
yúmala, bem takaahuam bem ériä bénasi. Ä jubiahua
nákeme áapo két áu nákke.

29 Jauhuey júne kaabe ä takaahua muksi eriaka jiápsa, ál-la ä jïbuätuanake entok ä suayanake, Cristota ä igleesiahua ä suayaka sïmeta ä mákä bénasi.
30 Bueïtuk ä takaahuapote áamak aane, ä óta huakajmaki.
31 "Íäri béchïbo jü yoreme ä áchayhua entok ä áyehua tö simnake. Huanäi béja ä jubiabeu ruktinake. Inëlim huépülak náu takaanake, jume guoyika."
32 Buéresi maachi, ïri ésotaka bénasi täyahuame, të ínapo én enchimmeu ínel jiaahua, Cristo entok igleesiata bétana nokaka.
33 Huäri béchïbo, hueepulayka ä jubi náknake, enchim emo eriä bénasi; jü jámut éntok ä kuna yörinake.

6

1 Eme usiarim, Señorta nésaupo enchim áchayem nok jíkkaja, bueïtuk ïri tua lútüria.
2 Em áchay entok em áiye, Akë am yöre: "Ïri kësam nésahui tühuata itou nüpame,
3 tüisi emou ä huéenakë béchïbo, éntoke büru huásuktiriam jípunake, ímï buíapo."
4 Eme áchayhuarim, katem enchim üusim omtitua, ál-lem tülisi am yöturia, kuttílasi ámeu nokaka, Señorta nésaupo.
5 Eme sáyhuaka tekipanuame ímï buíapo enchim tekomem yöreka am nok jíkkaja, chíkti enchim jíapsimmaki, Cristota nésau johuäpo bénasi.
6 Katem bem bíchäpo jíba emo bamijtuaka tekipanua, yoremem bíchäpo tüisi tahua báareme bénasi; të ál-la Cristota nésau joame bénasi, chíkti enchim jíapsimak Diosta huáatiäu joaka.
7 Al-leakem tekipanua, Señortau tekipanuamta bénasi, kaa yorememmehui.
8 Jünëaem, jü tühuata yáakame Señorta bétana béjtuatunake, jábetaka junne chäka ö búttiataka tekipanuame.
9 Eme éntok, tekohuarim, ánëli bénasi ámemak emo huériunake, katem am guomguomtiaka am máujtuanake. Jüneäem jü Señor téhuekau káttek, bem Señor entok enchim Señor. Áapo kaabem yeu púuhua; sïmem nánancha nákke.

Espíritupo nássuahuame

10 Eme éntok, ín hermaanon, Señortamakem kutti emo buísse, ä úttiärat éaka.
11 Akem ä sánkote, sïme juka áy nássua béchïbo juka Diosta yore mákähui. Huanärem kutti jáptenake, juka diablota jita bénak enchimmeu huéetuay junne.

12 Bueïtuk katte huakajta entok ójbota béj-reka nássua;
ál-la jume diablota ángelesim ímï ániapo kaa türik
jita sáhueme, úttiära jekapo rejteme, kaa machiriapo
nésahueme, kaa türik joame, ángelesim juebénakari entok
jikat aneme.
13 Huäri béchïbem ä nüye, juka áy nássua béchïbo,
Diosta yore mákähui. Huanärem béja yölataka áma yeu
kannake, sïmeta tüisi yáasulataka kutti jäbueka.
14 Óusem jäbue, jöot lútüriata súmalataka, sisïguokta
jípureme yómpaka, lútula jíapsihuamta sánkoka,
15 éntokem juka bemela tü nokta bochaka kannake; jüri
béja yánti jíapsihuamta huériame.
16 Juka escuudota éntokem nüye, jüri jü Diosta
súalhuame; huáyïrem ä tuchanake, juka táijta diablota
enchimmeu jímmaanakëhui.
17 Éntokem juka sisïguok möbeta kóbat enchimmet
yétcha; jüri béja Diosta itom jínëuläu nätua. Entok jume
Espíritu Santota ejparam; júmëi béja jü Diosta nooki.
18 Kaa chúktekem Diostau nooka. Sïmekem áu buaana,
éntokem Espíritupo áu ä nétane. Katem kópteka emo
suaya. Sïme jume santom béchïbem Diostau nooka.
19 Ino béchïbo kétchi; eläposune juka tenta ín étapo
bélëkisi nokta jípunake. Juka tü nokta bemelasi huémta
éhuil kaa täyahuamta am jüneetuanake, óusi éaka.
20 Júkäi jo béchïbone ímï aane; téhueka bétana nokta
máktaka ä jípureka ä huiutia, kareenampo pereesotaka.
Diostahuem nee buania. Eläposune óusi éaka Cristota
bétana noknake, huéchiapo áman jíbba.

Ä chúpëpo teboteri

21 Bueïtuk ino bétana sïmeta enchim jünerianakë
béchïbo, ín joähui, júkäi enchim jüneetuanake jü Tíquico,
hermano tüisi nákhuame entok chíkti ä jíapsimak Señorta
tékilpo aneme.
22 Huäri béchïbone enchimmeu ä bíttuak, jáchin itom
anëu enchim jünerianakë béchïbo, entok al-leaka enchim
jíapsi jóotenakë béchïbo.
23 Yánti jíapsihuame jume hermanom béchïbotunake,
entok jü yore nákhuame, entok jü Diosta súalhuame, Dios
Áchayta bétana entok Señor Jesucristota bétana.
24 Jü Diosta tü eäu sïme jume Señor Jesucristota
nákemmaktunake, jü yore nákhuame kaa lülüteme.
Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Jïojtekähui jume Filipensemmehui

Teboteri

1 Pablo entok Timoteo Jesucristota nésahui joame, jume sïme Jesucristota súalhuäpo nánabeu eaka jiápsame pueblo Filipopo anemmeute íkäi jïojteta bíttua, jume tékil ministeriota joammehui entok diáconom. 2 Diosta tühua entok yánti éehuame enchimmaktunake, Dios itom Átchay éntok itom Señor Jesucristota bétana.

Pablo jume tü nokta súaleme Diostau buania

3 Diostane baysauhue, jíba enchimmeu huáateka,
4 Diostau ín oraciompo nooka belëki joaka enchim béchïbo al-leaka,
5 nánancha éehuamta evangeliopo enchim jípunakëhui, bát taahuaripo naateka én tájti.
6 Íäri bétana huitti jünéaka, hua itot juka tü tékilta naatekame kaita yeu bëaka yúmalasi ä yáanake, Jesucristota yepsäu tájti.
7 Lútülane enchim bétana éiya, bueïtukne tüisi ín jiápsipo enchim nákke, cárcelpo káteka junne, entok yäurata bíchäpo evangeliota nok-riaka ä lútüria böotukähui. Eme sïmetakem ínobeu éiya, Diosta tü ehuäpo.
8 Bueïtuk Dios jüneiya, jáchin tüisi enchim sïmem ín nákëhui, Jesucristota tülisi enchim nákë bénasi.
9 Diostaune oraciompo ä nétane, chë yore nákhuamta enchimmet ayunakë béchïbo, entok tüisi suamsi anhuamta, entok tüisi jita sïmekut jüneehuamta,
10 tüisi ára jita enchim yeu púanakë béchïbo, jiápsipo huitti éehuamta jípureka. Ínëli kaa tühuata bétana kaabe enchim yuktianake, Jesucristota yepsayo.
11 Lútüla tühuata johuäpo kaita enchimmeu bïnake, Jesucristota huämi, Diosta áy yöri béchïbo entok jum sïmek béppa ujyorikuu Diosta áy úttil béchïbo.

Cristo jü ino béchïbo jíapsihuame

12 Enchimne jünee ïaa, hermaanom: jü huate inou sikame yún lútüriapo nee aniak, juka evangeliota juebénasi bát bíchaa huéenakë béchïbo.

13 Júnëli jü cárcelpo ín kátekäu, Cristota béchïbo sïmem
bíchäpo jüneriahua, jum palaciopo, entok sïme huatem
bíchäpo.
14 Íäri béchïbo juebena hermaanom Señorta bétana óusi
éiya, cárcelpo ín káteka béchïbo. Inëlim chë úttiata joaka
Diosta noki nooka, kaa májhueka.
15 Tua lútüriapo huate Cristota bétana nooka, jítat
kopteka entok nok nássua báreka, të huate tü éaka.
16 Huate Cristota bétana nooka, át nok nássua báreka en-
tok bem jiápsipo kaa huitti ä ínnëaka, entok bem éehuäpo
kaa al-leehuamta nee jípunakë béchïbo ímï cárcelpo,
17 të jume huate yore nákhuäpo ä ínnëaka, bueïtukim
jüneiya, ín pereesotukäpo juka evangeliota béchïbo nok
ïaahuaka ín näikiaritukähui.
18 Të, ¿jítasu áma täruhua? Kía jáchinpo junne, tü éaka
entok kaa tü éaka junne, jíba Crístota bétana nokhua.

Entokne chë júne al-leenake,

Íäri béchïbone al-leiya.
19 Bueïtukne jüneiya, íäri huämi súmataka júnene
búttiataka tahuanake, enchim Diostau nee buaniä béchïbo
entok Jesucristota espíritu nee aniä béchïbo.
20 Jü ín huáatiäu entok ín boobichäu kaitapone át tiu-
nake, ál-lane huitti éenake, jíba bénasi. Entok kétchi,
Cristo úttilhuaka binná ín takaahuachi, jíapsihuäpo entok
kókkohuäpo junne.
21 Bueïtuk ino béchïbo jíapsihuame jü Cristo; ín mukëpo
éntokne yölataka tahuanake.
22 Të ï takaahuapo jiápsaka entok Señorta tékil béchïbo
ára tekipanoätek, íkäi náhuichik násukne kaita yeu púa
mátchi.
23 Bueïtuk obiachisi chäka, ímï guoy huéeripo jita ín yeu
púanakëhui: Senu huëpone muk péiya, áman Cristotamak
an báreka, bueïtuk ïri ino béchïbo chë türi éiyey.
24 Të enchim béchïbo chë türi ín jíapsinakëhui ímï
takaahuapo.
25 Íäri béchïbone huitti éaka jüneiya, ketune enchimmak
ín tahuanakëhui, enchim ania béchïbo. Bat béchïbo kat
béchïbo entok chë al-lerita jípü béchïbo at eäka.
26 Júchi enchimmeu nee notteko enchim bit-béchïbo,
bejem Cristo Jesústachem arem al-lehuamta jípunake, ino
béchïbo.
27 Juka Cristota evangelio jíä páman jíbem jíapsi báreka
éiya. Júnëline kía enchim áman bíchak junne, entok kía
mékka enchimmeu aneka junne, nokta mabetak júnene
enchim jüneria báare, enchim óusi éähui, entok nanabeu

enchim éähui, sïme nánancha éaka hua Dios éehuäpo, noki yore jínëuhuamta bétana enchim tekipanuähui.

28 Huame enchim béj-remem kaa májhue. Ïri seña machisi nooka bempörim emo tärulatukähui; të ket nooka enchim jínëutunake bétana. Ïri Diosta bétana huéiye.

29 Bueïtuk eme Cristota béchïbo áy yuktiari, kaa kía enchim ä súalnakë béchïbo jíbba, ál-la két jiokot máchiraata áa béchïbo enchim bínnakë béchïbo.

30 Bueïtukte nánancha úttiata johua, emëe entok ínapo. Íkärem inot bil-la, éntokem ä jíkkaja ëni.

2

Jikattana entok bétuku Cristota jípuhuame

1 Júnentaka Cristota enchim jíapsi yéchayo, entok yore nákhuäpo jíapsi jotehuamta ayuako, entok Espíritu Santopo nanabeu éehuamta, entok musäla jiápsipo náu éehuamta, entok emo nák jiokolihuamta,

2 nechem al-leetua, sïme al-leaka náu jiápsaka entok emo nákeka. Nanabeu ä innëaka huépulsem éiya.

3 Katem emo jítaleka entok nok nássua báreka jita jo báare; ál-lem bétuk emo jípureka huame huatem chëhuarile, enchim béppa.

4 Kaabe huaka áapörik ä türëu jíba jariunake, ál-la huame huatem két türëhui.

5 Cristota eä benasem eebáare.

6 Áapo ä takahuapo Diostaka junne, kaa Diosta bénasi áu näikiak, entok kaa úttiata yáuhuak, Diostabeu áu jípunä béchïbo.

7 Ál-la sïmeta áu úuhuaaka, kía jume nésauta joame bénasi áu tahuariak, yoremem bénasi yeu tómteka.

8 Júnëli yoremta bénasi áu jípureka, chë bétukun áu tahuariak, nésauta joaka ä mukëu tájti, éläposu jiokot tiusi machisi kúrusit muknakeka junne.

9 Júnen béchïbo Dios sïmem béppa ä yörinäu ä mákkak, entok téhuam ä mákkak, sïmem béppa yörisi maachim.

10 Íäri béchïbo Jesústa téhuampo sïmetakam tónommia jáptinake, jume téhuekapo aneme entok buíapo aneme entok buíata bétuk aneme kétchi.

11 Entok sïme nokpo nokame ä jüneeriotebonake, Jesucristota yö yáataka ä Señortukähui, juka sïmek béppa ujyorik Dios Áchayta béchïbotukähui.

Ániapo machiriame

12 Eme ín nákëhuim, áhuem huáate: júnakoy enchimmak nee aney, juka enchimmet ín nésahuekähuem tüisi

johuay. Én éntok kaa nee enchimmak aney, jíbem juka nésauta jo báare. Juka jínëuriata enchim jípurëpem jíba aane, Diosta máuj-rimmey emo yoaka.

13 Bueïtuk Dios juka tühuata enchim áttia péetua huam ínel éehuäpo entok ä yáa báahuäpo, ä tü éä pámani.

14 Sïmetem johua, kaa jíaleka entok kaa náu nássuaka.

15 Kaa tühuay kaabe enchim yukyuktianake; ál-lem kía Diosta üusimtaka täyana, kaa chïcha machik jípureka, genteta juëna násuk junne. Ímëi násukem machiria, jume chókim ánia chukuriku machiriä bénasi.

16 Juka tü nokta áy jíapsihuamtem tüisi jípure. Júnëli Crístota yepsak tüisine al-leenake, enchim béchïbo, jünéaka kaa kía böot ín búitekähui, entok kaa kía kaita béchïbo ín tekipanuakähui.

17 In jíapsi nee tärunakey junne, juka ofrendata yúmaria béchïbo Diosta al-leetuahuäpo, enchim Diostat éä pámani, al-leane, entokne buéresi al-leiya, enchimmaki.

18 Ánëli kétchi, eme al-leakem chë júne buéresi ínomak al-leiya.

Timoteo entok Epafrodito

19 Señor Jesústa junëli ä huáatiay, Timoteotane läuti enchimmeu ino bíttua máchile enchim ä bínnakë béchïbo, al-lee báreka enchim bétana jüneehuamta mabetako.

20 Bueïtukne kaabeta éntok jípure ino bénasi éamta éntok tua lútüriapo enchim béchïbo ä jiápsipo tü éamta;

21 bueïtuk sïme bempörim béchïbo jíba tekipanua, të Cristo Jesústa béchïbo ëe.

22 Të eme béja jüneiya tekipanuahuäpo Timoteota árahuëhui, bueïtuk jáchin juka áchayhuariapo usiarita ä áchaymak tékipanuä bénasi, evangeliopo, tekipanuahuamta ínomak josula.

23 Júnëline íkäi áman enchimmeu ino bíttua máchile, jáchin inou huéenakemta jüneriasuko.

24 Entokne két Señortat éiya, läuti áman enchimmeu ino huée máchileka.

25 Ä türihuäpo úttia, Epafroditota enchimmeu ín bíttuanakëhui, juka tékilpo ín jál-läi, entok ín hermaano, entok ínomak Cristotau sontaro hueramamta; bueïtuk áapo inou ä núnüpa, juka enchim nooki, entok juka jita inou bëyemta.

26 Bueïtuk áapo sïmem tüisi enchim bít péiyay, entok tüisi sirokaka kaa enchimmet yuumay, bueïtuk enchim ä jüneriak tíaka ä kökorë bétana.

27 Lútüriapo kökoreka batte muukuk; të Dios ä nák
jiokolek, entok kaa áapörik jíbba, të nee kétchi, kaa chë
júne nee siroknakë béchïbo ín sirokäu béppa.
28 Huäri béchïbone läuti áman enchimmeu ä bíttuak,
bueïtuk júchi ä bíchaka enchim al-leenakë béchïbo; en-
tokne ínëli ínapo kaa tua siroknake.
29 Buére al-lerimmakem ä mabeta, sailapo bénasi Señorta
bétana, éntokem jíba am éria, huame áapörik bénasi emo
nüyeme.
30 Bueïtuk batte muukuk, Cristota tékil ä joaï béchïbo,
ä jíapsihua jinhua machisi bat öoreka, nésauta nee joria
báreka enchim kara nee yáariaïhui.

3

Tékilta chúpa báreka éehuame

1 Jü huatek béchïbo, ín hermaanom, Señortachem emo
al-leetua. Ino béchïbo kaa obisi maachi, huaka enchimmeu
ín jïojtesukäu júchi ín jïojtenakëhui, bueïtuk ïri enchim
béchïbo türi.
2 Jume chüum bénasi emo nüyeme bétanem emo suaya.
Ímëi ájäria, jume juënak joaka tekipanuame, entok jume
úttiapo bicho bea punta chuktiatebome.
3 Bueïtuk jü jiápsipo circuncisión Cristota yáakäu,
ítapote ájäria, jume espíritupo Diosta nésahui joame;
entokte Cristo Jesústa itom átteak tíaka ito úttile, entokte
kaa takahua bétana huémtat éiya.
4 Ínapo júnene két takaahuata bétana huémtat
éehuamta jípure. Kaabe éntok chë ino béppa át éehuamta
jípunake, juka takaahuata bétana huémta.
5 Yeu tómtekane guojnaiki taahuata huey circunci-
daroahuak. Bueïtukne israeliita yoremempo joome, jü
Benjamíntat yeu simlame. Hebreone, áma ín yeu tómtekä
béchïbo, entok hebreom ín áchayeka béchïbo. Leyta
bétana éntok, ínapo pariserotukay.
6 Inëline ín religión jíba ájariä tíaka, Cristota súaleme
guok jájjasey. Juka leyta lútula huériahua páman éntok,
kaabe nee ára béj-reka nookay.
7 Sïme ïri ímï jiápsaka ín kobalatukäu, énne íkäi sïmeta
kaita béj-remta tärulataka jípure, Cristota ín nákë béchïbo.
8 Én éntok tua lútüriapone sïmeta tärupo jípure, juka
Cristo Jesústa bétana buéresi tülisi täyahuamta béchïbo.
Jü ín Señor áapörik ín nákë béchïbone sïmeta tärula,
entokne kía chúkta bénasä jípure, Cristotamak ín yö bárë
béchïbo,

9 entok áamak jiápsaka an báreka, kaa huam leyta huë
páman ín jiapsä béchïbo, ál-la hua lútula jíapsihuame
Cristota súaleka áamak nee aane béchïbo. Ïri éntok jü
lútula Diosta éä páman jíapsihuame, Dios éehuäpo.
10 Juka Cristota íntäyanakeune huáatia, entok ä úttiära
ä jíabitetuakamta ín jípunakëhui, entok ínapo ket ä innë
peiya juka Cristota kokosi aú sikäpo kaa jíaleka at yeu sika
bénasi, entok ä mukukäpone áa bénatu péiya.
11 Júnëline jamak júne két áman yebijnake, jum
kókkolam násuk jíabitehuähui.

Úttiatane johua yölataka yayajammeu yébijbáreka

12 Kanne íkäi sïmeta béja ino jájamlä tía báare, entokne
kee jee yúmalasi ino jípure. Ál-lane bát bíchaa huéiye;
jamak júnenä jájamnake jäni, huaka íäri béchïbo Cristota
nee jájamekähui.
13 In hermaanom, ínapone kee jee ino ä jájamë tíiya;
tëne huaka amáu tahualata kóptialataka huéiye, entokne
úttiata johua, huaka bát bíchaa huémta jájam báreka.
14 Yöome yayajäune yebij báare, entok jume yölataka
núnurimmakne Diostau yebij báare, Cristo Jesústamaki.

15 Én éntok, ítapo sïmetaka yúmalasi ito jípureme íkäite
jíba ínnënake. Të jita täbuik ínnëätek junne, íkäi két Dios
enchimmeu yeu buíjnake.
16 Të íkäite éepo yúmala, entokte huam itom ä jájamlä
páman jiápsipo yúmala.

17 Hermaanom, ino bénasem jíapsi báare, éntokem am
bitcha, huame ínëli emo nüyeme, huaka tüisi jíapsihuamta
itot enchim bíchähui.
18 Bueïtuk juebénakam júmü ják rejte; ímëi bétanane
juebénasi enchimmeu noksula. Én éntokne júchi ä nooka,
ópuammaki: ímëri Cristota kúrus béj-reka jiápsa.
19 Sïmeta chúpëpo ímëi kaitäpo tahuariana. Juka bem
buänakeu jíbam Diojrak, entokim emo buériale, hua áy
bem tiu éäibehui. Entokim hua ím buíapo ayukamtat jíba
éiya.
20 Të ítapo téhuekapote naciónpo näikiari, entokte
téhueka bétana ä yebijnakeu boobíchaïhui, juka itom
jínëulata, Señor Jesucristota.

21 Áapo itom takaahua jiokot machik täbuiasi tahuari-
anake, entok áapörik takaa bénanake, sïmek béppa ujyorik
yúmalasi jípureka. Entok áapo áu bíchaa sïmeta jípureka
íkäi yáanake, jü úttiärayi sïmek béppa ä jípurëbeyi.

4

Jíbem emo al-leetua Señortachi

1 Íäri béchïbo, hermaanom ín nákëhui, tüisi ín bít péähui, ¡eme ájäria jume nee al-leetuame, entok yöhuäpo nee enchim jípurëhui! Én éntokem huitti át kaate, jü Señortachi, kaa kóm éaka, eme ín nákëhui.

2 Evodiataune jiokot jiaahua, entok Síntiquetahui, nánancha emo ée sáhueka, Señorta bétana.

3 Ínëli kétchi, emoune két jiokot jiaahua, ín jál-lay kaa kóm éame. Ímëi jámuchimem két ania, ínomak evangeliopo tüisi tekipanuakame, Clementetamaki, entok jume huate ínomak tékilta yáakammaki. Ímëi téhuam éntok jum libro jiápsame téhuam jokäpom jïojteri.

4 Jíbem emo al-leetua Señortachi. Júchi éntokne ínel enchimmeu jiaahua: ¡Emóem al-leetua!

5 Eläpo sïme yoremem enchimmet jüneenake jábeta enchim nákëhui. Jü Señor abe itou yepsa.

6 Kaitachem jáchin éiya; ál-lem jíba sïmeta Diostau nooka, oraciompo. Áhuem nétane, éntokem ä baisauhue kétchi.

7 Huanäi Dios juka yánti éehuamta enchim miknake. Ïri chë yörisi maachi, jume yoremem täyäu béppa. Huanäi ïri enchim jíapsi suayanake, entok juka enchim éeri, Cristo Jesúspo.

Íachïrem jíba éiya

8 Hermaanom, íkäi huëpo násuk éntok, íachïrem éiya: sïme jü tua lútüriatachi, sïme jü tü batötachi, sïme jü lútula kathuamtachi, sïme jü chïcha machik kaa jípuremtachi, sïme jü tülisi huatem yöremtachi, entok sïme jü türikut ára téhuaatumtachi. Të ketune huatek Diostau bíchaa yörisi machik ayuak, entok huatek ára úttilhuamta ayuak, íachïrem éiya.

9 Huaka enchim tátäyakäu, entok enchim mabetakäu, entok enchim jíkkajakäu, entok enchim bíchakäu, íkäi sïmeta enchim ín majtiakäu, akem ä johua. Huanäi hua Dios yánti jíapsihuamta áttiakame enchimmak annake.

Filipensem Pablota aniakähui

10 Tüisine al-leiya Señortachi, enchim júchi inou huáatë béchïbo, nee ania báreka. Íäri bétanem kaa nee koptia, të ïri enchim nee anianakeu kara yáataka tahualatukay.

11 Jiokot éehuamtane kaa jípure, entokne kaa íäri béchïbo ínel jiaahua, bueïtukne joyhuala, hua ín jípurëmak ín al-leenakëhui.

12 Póobepo jíapsihuamtane täya, entok juebenak
jípuhuamtane täya. Jítau bíchaa ín kíktenakeu júnene
täya. Yúmalasi jïbuähuamta entok tébäurihuamtane täya,
entok yún jita jípuhuamta entok kaita jípuhuamta junne.
13 Sïmekune áma yuuma, Cristota úttiärayi.
14 Të jíbem tüisi ayka, ínomak ä ínnëaka huaka jiokot
anhuamta entok nechem aniak.
15 Eme pueblo Filipopo joomen kéchem jüneiya, juka
evangeliota enchimmeu nokhuakapo naateka, buiarä Mace-
doniapo nee yeu siiko, jume Cristota súalhuäpo náu aanim
kaabe nee aniak, jita yore mákhuäpo entok jita mabet-
huäpo, ál-la eme jíbba.
16 Bueïtukem pueblo Tesalónicau júne inou ä bíttuak,
senu huëpo entok guosa huëpo, juka inou bëyemta.
17 Tëne kaa jita ín miknäu jaria; ál-lane tühuata johuäpo
tüisi enchim tahuanakë béchïbo Diosta bíchäpo.
18 Bueïtuk sïmetane mabet-la, entok chë ín mabet
éäu béppa yúmalasi. Epafroditotamak enchim inou
bíttuakäune jípure, huaka inou bëyëu béppa, juka enchim
inou bíttuakäu musäla juubak bénasi, entok juka altarpo
Diostau bíchaa näikiata; íkäri Dios musäla machisi ä türe.
19 Én éntok ín Dios sïmeta enchimmeu bëyemta enchim
máknake, huaka yúmalasi yún jita ä jípure pámani, sïmek
béppa ujyoriku, Cristo Jesústa huämi.
20 ¡Dios itom Átchay, jü sïmek béppa ujyoori áa
béchïbotunake, jíbapo béchïbo! Júnentunake.

Ä chúpëpo teboteri

21 Nechem am tebotuä tíiya, sïme jume Cristo Jesústa
súalhuäpo náu aanim. Jume hermaanom ínomak aneme
éntok enchim tebotua.
22 Sïme jume Jesústa bem súalë béchïbo santom enchim
tebotua, entok chë junne, jume rey César emperadorta
jóapo joomem.
23 Itom Señor Jesucristota tü eäu enchimmaktunake.
Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Jïojtekähui Jume Colosensemmehui

Teboterim

1 Ínapo, Pablo, Diosta ëäpo, Jesucristota apóstol. Entok jü hermaano Timoteo,
2 jume santosi jiápsame, Jesucristota súalhuäpo náu aanim Dios éehuamta huitti huériame ímëi pueblo Colosaspo jomemmehui. Diosta tü eähui entok yánti éehuame enchimmaktunake Dios itom Átchay entok Señor Jesucristota bétana.

Pablo oraciompo Diosta baysauhue

3 Jíbate oraciompo Diostau nooka enchim béchïbo, entokte Diosta baysauhue, juka itom Señor Jesucristota Átchay.
4 Enchim bétanate ä jíkkaij-la juka Jesucristotat enchim éähui, entok sïmem Cristota súaleme enchim nákëhui,
5 íäri béchïbo, jü boobit-huame enchim béchïbo téhuekapo ëeriari. Íkärem béja jíkkaij-la, juka tua lútüria nokta, evangeliopo huémta.
6 Bueïtuk ínëli enchimmeu yepsak, jume sïmem ániat jiápsammeu bénasi, entok enchimmet yötuka taaka huäri taahuarit enchim ä jíkkajaka ä täyak naateka entok ïri Diosta tühua tua ä lútüriatukähui.
7 Íkäi enchim majtiak, jü Epafras tüisi nákhuame. Áapo ito bénasi Jesucritota bétuk aú nüye, tua Jesucristota béchïbo tekipanua, entok enchim béchïbo ím aane, itom aniaka.
8 Áapo enchim bétana itom ä téjhuak, huaka yore nákhuamta Espíritu Santopo enchim jípurëhui.
9 Kíalïku ítapo kétchi, huäri taahuarit ä jíkkajaka naateka, katte yáateka enchim béchïbo oraciompo Diostau nooka, entokte áapörik ëäu jüneriahuamta aahua, sïmek täyahuäpo entok kóba suahuäpo espíritupo.
10 Huanärem Señorta ëäpo emo nünake, sïmekuu ä al-leetuaka, tékilta türik joaka; entok Diosta täyahuäpem yötusakanake.
11 Diosta úttiaräpem jimyorenake, jum Diosta buére úttiaräpo sïmek béppa ujyorikuu, sïmekuu yánti éaka bínhua jíapsihuäpo.

12 Al-leakem Dios Áchayta baysauhue, huéchiapo itom
ä yáakä béchïbo, juka herenciata ámemak itom jípurëpo,
jume Cristota súaleme machiriapo anemmaki.
13 Áapo juka kaa machiku nésahuemta anëpo itom
yeu huíkkek, entok ä Üusihua yore nákhuäpo reytaka
nésahueu itom tójjak.
14 Áapo ä jíapsi nénkaka ä ójboy itom jínëuk, entok ínëli
Dios bejripo itom jiokorek.

Diostamakte al-leehuamta jípure, Cristota mukukä béchïbo

15 Dios kara bít-huame áu bít ïaaka, ä Üusibet itou áu yeu
machiriak. Áapo ä Üusihua sïme jü én ayukamta béppa bat
huéiye.
16 Jesucristota huam Dios sïmeta yáuhuak, téhuekapo
ayukamta entok ímï buíapo ayukamta, bít-huamta entok
kaa bít-huamta, rey nésauta jípuhuäpo, entok ániata
sayhuäpo, entok yäura úttiata jípureme espiritumpo. Sïme
ïri yáahuak, áapörik béchïbo entok áa béchïbo.
17 Kaita kee ayuak, áapo béja aaney, entok áapörik
béchïbo sïme tüisi huéiye.
18 Áapo jü takaahuata kóbba; ïri éntok jume Cristota
sualhuäpo nau animme. Áapo jü naatëpo huéeme, jü
kókkolam násuk bat jíabitekame, bueïtuk sïmekuu juka
bat huéerita ä jípunakë béchïbo.
19 Bueïtuk jü Áchayhuari ínëli ä türek, sïme úttiäraata
áapörikut ayunakë béchïbo.
20 Áapörik huämi, sïmeta jak ayukamta áamak áahuä
tüte ïaak, huaka téhuekapo ayukamta entok huaka ím
ániapo ayukamta junne. Júnëli yánti jíapsihuamta
yáuhuak, ä ójbohua kúrusit ä guötiakä béchïbo.
21 Eme kétchi bannaataka Diostahuem mekka aaney
éntokem ä béj-reka kaatey enchim éerimpo, kaa tühuata
joaka. Én éntok Cristo enchim áamak tütela,
22 ä takaahuapo ä mukukä béchïbo, santosi Diostau
bíchaa enchim jípu báreka, entok chïcha machikuu kaa
näikiahuaka áapörik anëpo,
23 lútüriapo eme Dios éehuäpo át nahuaka jíba anëteko,
juka evangeeliopo itom boobichäu jíkkajaka kaa emo ra-
biktiaka, huaka tühuata enchim béchïbo näikiata enchim
boobichäu kaa tójaka. Ïri éntok sïme ániat téhuekata
bétuk nokhuak. Ínapo Pablo íkäi ministerio tékilta
béchïbone yáari.

Pablo kaa judíommeu bíttuari

24 Énne al-leiya, jiokot máchiraata bíchaka enchim béchïbo, bueïtukne ínëline Cristotamak ä innëa juka jiokot anhuamta, ä takaahua béchïbo. Ïri takaahua éntok jume Cristota sualhuäpo nau anim.

25 Íäri béchïbone ministerio tékilta mák-ri, Diosta ä huátiä pámani. Íkäine mákhuak enchim béchïbo, kaita yeu bëaka, juka Diosta noki ín noknakë béchïbo,

26 jü ésotaka yún huásu-huásuktiapo kaabetau yeu machiriatukaïhui. Të ëni jume Cristota súalhuäpo náu animmeu yeu machiriahuak.

27 Bempörim Dios am jüneria ïak, huaka ríkoapo sïmek béppa ujyoorik, sime jü kaa judíom béchïbo ésotukahui. Ïri éntok jü Cristo jiápsipo enchimmak aneme, jü sïmek béppa ujyorika boobit-huame.

28 Ítapo Cristota bétana nooka. Sïmemte téjhua, kuttílasi ámeu nokaka, entokte am majtia, sïmek tüisi jita täyahuäpo, jume sïme yoremem yúmalasi emo jípureme täya ïaaka, Cristo Jesústa huämi.

29 Juäri béchïbone két tekipanua, ä úttiärapo úttiata joaka. Ïri úttiära éntok inot aneka tekipanua.

2

1 Bueïtukne enchim jünee ïaa, juka obiachisi ín tekipanoäpo enchim béchïbo, entok jume pueblo Laodiceapo joomem entok sïme huame kaa nee púјba täyame béchïbo.

2 Júnëline aane, enchim jíapsim jíapsi jóotenakë béchïbo, náu lópola emo nákhuäpo, juka ríkoapo yúmalasi át jüneehuamta jájamhuäu tájti, juka ésota Dios Áchayta entok Cristota bétana huémta täyahuäpo.

3 Áapörikut ésotaka ayka, sïme jü ríkorasi jita täyahuame entok jítat jüneehuame.

4 Íkäine enchimmeu nooka, kaa jábeta enchim bäitäunake béchïbo, jü noki súal máchisi nokhuamtayi.

5 Kanne takaahuapo enchimmak ane jiöbe, të ín espíritu enchimmak aane, entokne al-leaka ä bitcha, huaka tülisi náu enchim tekipanoähui, entok Cristotat huitti enchim éähui.

6 Jáchin juka Señor Jesucristota enchim mabetakä bénasi, alë bénasem jíba áamak rejtipo yúmala,

7 enchim jíapsi áapörikut kom mékka át nahuatualataka, entok nát béppa át yötuhuäpo, entok át éehuamta huitti jípureka, junëli enchim majtiahuakapo bénasi, juebénasi ä baysayhuäpo.

Cristotat yúmalasi jíapsihuame

8 Áachem suaka ä bitcha; kaabe enchim bäitäunake,
huaka ímï ániat täyahuamta kaita béj-rëpo huämi, jume
yoremem ä boojoria pámani, entok jume ániat jiápsame ä
joä pámani, të kaa Cristota huämi.

9 Bueïtuk Áapörikut ä takaahuapo aane, jü yúmalasi ä
Diostukähui.
10 Eme éntok Áapörikut yúmalasi emo jípure. Áapo
éntok jume buere yäura nésauta jípureme béppa koba-
naro.
11 Eme éntok Áapörik enchimmet anë béchïbo circun-
cisiónte m mabetak. Ïri circuncisión kaa mámammey
yáaritaka juka kaa türik takahuapo enchim úhuak. Ï
circuncisión éntok Cristota bétana huéiye.
12 Enchim batöhuakapem Cristotamak mäahuak,
éntokem ínëli ket áamak jíabitek, Dios éehuamta útteärä
béchïbo, kókkolam násuk ä jíabitetuak.
13 Jum kaa türikuu entok circuncisiónta kaa jípureka
enchim kókkolatuk junne, áamak enchim jíapsituak, juka
sïme kaa türik enchim yáari jiokoreka.
14 Entok juka ley nésau jïojteta itom béj-reka huémta
kaitäpo tahuariak. Ïri jïojteri éntok itom béj-reka jïojtetaka
bökay. Të ínëli jum násuk ä órekaïpo ä úhuateboka kúrusit
ä popontebok.
15 Bueïtuk Áapo sïmem buere yäurata jípureme ám
úuhuaka, sïmem bíchäpo yeu am tójaka am bíttebok.
Huanäi kúrusit áme béppa yöok.

Téhuekapo ayukamta jaria

16 Enchim jïbuähuäpo, kaabe bettesi enchimmet noknake,
jita jïhuäpo, pajko taahuarim bétana, mecha bemela pa-
jkom bétana, entok jimyore taahuarim pajkoriahua bétana.
17 Sïme ïri yebijnakeme jékkaata bénna; të jü tua lutüria
Cristotat aayuk.
18 Kaabe enchim ä úhuaanake, juka enchim kobari,
bueïtuk huate aane, Diosta bétuk emo jiapsä tíame, entok
ángelesim yöreme. Tenkupom jita emo bíchak tíaka emo
buérialihuäpo emo jikau cháalataka bem ëäpom kaa türik
jíba jo báare.
19 Katim nésahuemta kóba ëäpáman kaate, ïri entok
Cristo. Ïri juka sïme takahuata úttiatuame, tónoampo
entok táttempo náhuä cháasime. Huanäi ínëli yötu, Diosta
ëäpámani.

20 Eme béja Cristotamak kókkolatukätek, jume ániat
jiápsammak kaa kateka, ¿jatchiaka júntukem jume ániat
jiápsame bénasi juka huatem nésahueu joaka aane,
21 jum ínëli huëpo: “Katë jita johua, júkärë kaa buäye,
éntoke kaitat mámma”?
22 Jü ínëli huéeme kia yore majtiahuame, entok yorem
nésauri páman huéiye; ïri sïme éntok, ä johuäpo lülüte.
23 Jü ínëli huéeme lútüriapo tüisi huém ténna, jita
täyahuäpo emo náu tóijhuaka ä yörihuäpo, Diosta bétuk
emo jípureka entok bem takaata úttiapo jita jotuaka. Të
ïri sïme kaita béchïbo türi, juka takaata kaa türik jo bárëu
béppa.

3

1 Eme Cristotamak jíabitelatukätek, juka jikat
ayukamtem jaria, Cristota kátekäpo, Diosta báta bétana.
2 Juka téhuekapo ayukamtem bít báreka éiya, të kaa juka
buíapo ayukamta.
3 Bueïtukem kókkolataka, jü enchim jíapsi Cristotamak
ésori, Diostachi.
4 Cristo áapo jü enchim jíapsi. Júnakoy äbo ä yepsäpo,
eme két áamak katekem bínna, jum sïmek béppa ujyoriku.

Bannaataka entok jü én bemela jíapsihuame

5 Juka kaa türik ímï buíapo enchimmet ayukamtem muk-
tua: kaa emo jubeka náu jíapsihuamta, chïcha maachik,
kaa náksi kaa türik ukulhuamta, kaa türik huáatihuamta,
entok juka kaa huéeläpo jita áttia péehuamta; ïri kaa
diostaka junne Diosta bénasi yörihua.
6 Íäri béchïbo jü Diosta omtëu béttesi ámet chúpiseka
huéiye, jume kaa ä nésahui jo báareme usiarimmechi.
7 Emem ket íkäi joaka rejtey, bannaataka ínëli jiápsaka.
8 Të ëni eme kétchi, íkäi sïmetem tójja: juka jüenaraata
entok náu omtihuamta, entok kaa türik jíba éehuamta, juka
béttek nokhuamta, juka juëna nokta enchim tempo yeu
huémta.
9 Katem emo baïtattähua; bueïtukem juka bannaataka
jáchin enchim jiapsäuhuem béja tóij-la.
10 Én éntokem bemelasi enchim jíapsi yáuhua. Ïri ä
yáakamta béna báreka, bemelasi áu josime, yúmalasi ä
täyahuamta ä jajamëu tájti.
11 Ímïri kaabe griego entok judío junne, circuncisiónta
yáariarim entok kaa yáariarime, jü sékäna joome entok ímï
joome, nénkitaka tekipanuame entok kaa nénkiri; të Cristo
áapo jü sïme, entok sïmekuchi.

12 Diosta enchim yeu púalä pámanem emo nüye, Cristo-
tamak huépülsi jiápsaka emo nákhuäpo, tülisi enchim
jiápsipo emo nákeka, kaa emo ámpoleka emo ériaka,
kaa emo chëhualihuäpo, suamsi emo nühuäpo entok yánti
jíapsihuäpo.
13 Yántem náu éaka jiápsa, emo jiokoreka; të senu jábetat
jita ínnëateko, ä jiokorinake. Jáchin juka Cristota enchim
jiokorekä bénasi, emem két ínëli ä yáuhua.
14 Entok íkäi sïmek béppa, juka emo nákhuamtem náu
jípure; bueïtuk ïri yúmalasi yore náu antua.
15 Jü Diosta bétana yánti éehuame enchim jiápsipo
nésaunake, bueïtukem íäri béchïbo ínëli huépul
takahuapo jíba náu núnuri. Éntokem ä baisauhue.
16 Jü Cristota nooki juebénaka enchimmet annake,
enchim majtiaka, entok jita täyahuäpo kutti náu nokaka.
Tühuäpem enchim jiápsipo buiika, Señorta béchïbo:
salmom, entok himnom, entok espíritupo buiikim.
17 Bueïtuk sïmeta enchim joähui, nokaka entok ä joaka
junne, sïmetem Señor Jesústa téhuampo ä johua, Dios
Áchayta baisahueka, Áapörik huämi.

Jáchin bemelasi jíapsihuame

18 Eme kunakame, enchim kunam bétukem emo nüye,
Cristota súalhuä pámani.
19 Eme jubekame, enchim jubimem nákke, kaa béttesi
juënak ámeu joaka.
20 Eme usiarim, enchim áchayimem sïmeku nésauta
joria, bueïtuk íkäri jü Señor ä türe.
21 Eme áchayhuarim, katem enchim üusim omtitua, kaa
kom am éenakë béchïbo.
22 Eme sáyhuame, ímï buíapo enchim tekomem sïmeku
nésauta joria, të kaa yoremta al-leetua béchïbo enchim
am bitchay jíbba, ál-la chíkti enchim jíapsimaki, Diosta
yöreka.
23 Bueïtuk sïmeta enchim joähuem, át jiápseka ä johua,
Señorta béchïbo ä joam ténasi, të kaa yoremem béchïbo,
24 jünéaka Señorta bétana herenciata enchim mabet-
nakëhui; bueïtuk eme Cristota tékiltem johua.
25 Bueïtuk jábe juka lútula huémta kaa yáakätek, huäri
bétana bétte noki át chúpnake; bueïtuk Diosta béchïbo
kaabe täbuik béppa chë ériahua.

4

1 Emëe tekorim, juka lútula entok yúmalasi huémtem
yáuhua, jume enchim nésauta joriammehui, jünéaka ket
téhuekapo enchim ä jípurëhui, juka enchim sáhuemta.

2 Jíbem oraciónta johua, kaa jápteka, éntokem kaa
koptel-lataka, áma Diosta baisahueka.
3 Éntokem jíba ito béchïbo oraciónta johua, bueïtuk jü
Señor puertam itom étaporianake, ä noki itom noknakë
béchïbo. Huanäine ä jüneriatebonake, juka Cristota
bétana ésota. Íäri béchïbone pereesotaka
4 ä jüneriatebonake, jum jáchin huitti ín nokäpo.
5 Katem tiempota kia simtuaka, jume Cristota kaa
súaleme bíchäpo tüisem suamsi emo nüye.
6 Jü enchim nokäu huéchiapo huéenake, kiasi onakamta
bénasi, bueïtukem ínëli jüneenake, jume huatem jáchin
enchim yómmianakëhui.

Jü chúpëpo teboteri

7 Juka sïmek ino bétana huémta Tíquico enchim ä
téjhuaanake. Ïri hermaano itom nákëhui Señorta tékilpo
nä jálaek, entok huitti ministerio tékilta johua.
8 Íäri béchïbone áapörik enchimmeu bíttuak, bueïtuk
juka jáchin itou huémta enchim jüneriatuaka, yánti
jíapsihuamta enchim máknake.
9 Jü Onésimo két áamak huéiye, jü huitti Cristota súaleka
tüisi itom nákëhui, jü enchimmak huéeri. Juka ímï sïmeta
jáchin huémta bempom enchim ä ettejhuarianake.
10 Jü Aristarco, jü ínomak pereeso, enchimmeu tebote,
entok Marcos Bernabéta asohuara. Marcosta bétanem
nokta mabet-la, bueïtuk enchimmeu ä yepsakem tüisi ä
mabeta.
11 Entok Jesús Jústo ti téhuakame ket enchimmeu tebote.
Ímëi jíbamme jume judíom Cristota súaleme. Ímëri
Dios rey nésau tékilta huëpom nee ania, entokim jíapsi
jóotehuamta nee mákka.
12 Epafras enchimmeu tebote, jü enchimmak huéeri.
Áapo Cristota teekok, entok jíba kaa chúkteka oraciónta
enchim béchïbo johua, bueïtuk kutti enchim jápnakë
béchïbo yúmalasi entok kaita enchimmeu bëyeka Diosta
huáatiäu enchim jípunakë béchïbo.
13 Bueïtuk ínapone ä jüneria jáchin enchim béchïbo jíba
tüisi tü éerita ä jípurëhui, entok jume pueblo Laodiceapo
jóakame béchïbo, entok pueblo Hierápolispo joomem
béchïbo.
14 Jü Lucas mériko nákhuame enchimmeu tebote, entok
Demas.
15 Jume Laodiceapo jóakammeute tebote, Nínfasta, entok
jume Cristota sualhuäpo nau anim ä jóapo náu yayajame.

16 Bueïtuk íkäi cartata enchimmeu noksuak, jume Cristota súaleme Laodiceapo jomemmehuem ket ä noktebo. Juka cartata bempörimmeu bíttuata, emem ket ä nooka.
17 Jü Arquipotahuem ínel jiaahua: “Juka ministerio tékilta Señorta bétana em mabetakäu, Akë ä yáaka ä chúppa.”
18 Ínapo Pablo; ïri teboteri ín mámammey jïojtetaka huéiye. In pereesotukähuem huáate. Jü Diosta tühua enchimmaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Bát Huëpo Jïojtekähui Tesalonicensemmehui

Tebóteri

1 Ínapo, Pablo, Silvano, éntok Timoteo, huame hermanom Tesalónica pueblopo jomemmeute tebote Cristota sualhuäpo nau animmehui huame yüu tütti Dios Áchaytat anhuäpo éntok Señor Jesucristotamak. Tühuata éntok yanti jíapsihuame Dios Áchayta bétana éntok itom Señor Jesucristota bétana enchim béchïbotunake.

Tesalónicapo joome ejemplom

2 Jíbate Diostau enchim buania, ä baisahueka, chíkti itom Diostau buanä bélëki enchimmeu huáateka,

3 jíba áu huáateka Dios itom Áchay bíchäpo hua enchim ä súaleka enchim joäubehui, entok hua yore nákhuaka enchim joäubehui, entok két jíba bénasi juka itom Señor Jesucristota enchim boobíchä bétana.

4 Bueïtukte jüneiya, hermaanom, Diosta nákëhuim, entok enchim yeu púatukähui,

5 bueïtuk jü tü nooki Diosta bétana huéeme itom nok-ri kaa kía nokpo jíba enchimmeu yuumak, két útteata jípureka, entok Espíritu Santota ëäpo, entok tua lútüriapo, bueïtuk eme tüisi jüneiya jáchisute ito ujüuk enchim násuku, itom enchim nákë béchïbo.

6 Eme éntok két itom ito nükä bénasi emo ujüuk, entok Áapo Señorta bénasi, huaka tü nokta buéresi jiokot máchiraata násuk mabetaka, jü Espíritu Santota bétana al-leehuamta jípureka.

7 Júnëli eme két ejemplomtaka taahuak, sïme huame Macedoniapo entok Acaya buiärapo joomem béchïbo, két ä súalekame.

8 Bueïtuk enchimmet yeu simlataka chíbejtila jü Señorta nooki, kaa Macedoniapo entok Acayapo jíbba, entok két kía ják júne chíbejtila, hua Diosta enchim súalëhui. Júnëli kaa tua úttea huäri bétana itom noknakë béchïbo,

9 bueïtuk bempo júne ä nooka, jáchin enchim itom mabetakähui, éntok jáchin huaka yorem mámammey yáata ä yöreka enchim ä tójaka Diostau bíchaa enchim jíapsi kúaktekähui, huaka tua lútüriapo Dios jiápsamta yöri báreka,

10 entok kétchi, téhueka bétana ä Üusihua boobit báreka,
huaka kókkolam násuk ä jíabitetuakähui, hua Jesús, itom
jínëume, hua bétte nokta itot chúpata äbo huémta bétana.

2

Tesalónicapo Pablota tékkil

1 Bueïtuk eme jüneiya, hermaanom, hua itom enchim-
meu äbo nóitekähui kaa kía kaitapo siika.
2 Bannaatakate jiokot ansuk, entok pueblo Filiipopom
két itom naa huíiksuk. Eme júne jüneiya, të Dios óusi
éehuamta itom mákkak, juka tü nokta Diosta bétana
huémta enchimmeu itom noknakë béchïbo, juebenam kaa
ä türeme násuk junne.
3 Bueïtuk hua itom enchimmeu kutti nokakäu kaa
jíop-ripo yeu simla; kaa juëna éehuamta huéria, entokte
kaabeta áy bäitattähua.
4 Bueïtuk Dios jünéaka itom yeu púuhuak, íkäi tü nokta
Diosta bétana huémta itom mámpo ä tóijnakë béchïbo;
entok junëlite ä nooka, kaa kía yoremem jíba al-leetua
báreka, ál-la huitti Diosta itom jíapsi jüneriamta.
5 Bueïtukte jauhuey júne kaa yoremem al-leetua béchïbo
nooka; eme júne jüneiya. Entok katte yún tómita jípu
péaka jiápsa; Dios Áapo jüneiya.
6 Entokte kaa huaka yoremem itom úttilnakeu jaria,
enchim bétana junne, éntok kía huatem bétana junne;
enchim bétana ál-late jita mabetpo yúmala jiöbe, Crístota
itom äbo bíttualä béchïbo.
7 Ál-late kaa béttek jíapsita enchimmeu bíchaa jípurek;
jáchin hua áyehuari ä asoammeu bíchaa kaa béttek
jíapsita jípunake, alë bénasi két ítapo.
8 Tüsite enchim éria; katte juka tü nokta Diosta bétana
huémta jíba enchim mámpo yécha péiya. Kíate itom jíapsi
júne nénki éiyey, enchim béchïbo, bueïtukte úttesi enchim
nákke.
9 Eme béja ä jüneria, hermaanom, itom tékkil entok
itom lottëhui, jáchin machisite tekipanuak, taahuarit entok
tukaarit naa búrujti, kaa kía enchim béchïbo tékiltu
báreka. Jíbate juka tü nokta Diosta bétana huémta
enchimmeu nookak.
10 Eme jüneiya, entok Dios junne, jáchin machisi tülisi
entok lútüriata huë pámani entok kaa juënasi machisite ito
nüka enchimmaki, Jesucristota súalemmaki.
11 Éntokem kéchä jüneria, jáchisu hua áchaihuari ä
usimmeu noknake tüsi am jíapsinakë béchïbo, alë bénasi
ítapo ket enchimmeu nooka, hueuhuëpulammehui,

12 entokte enchim nok téjhuay, Diosta usiälam bénasi
enchim emo ujünake tíaka. Huä enchim núnukame ä
anëpo enchim an ïaa, huaka lóoriata enchim jípü ïaaka.

13 Íäri béchïbote jíba Diosta baisauhue, huaka Diosta
noki itot jíkkajaka enchim ä mabetakä béchïbo, kaa kía
yoremem noki bénasi ä ériaka, ál-la lútüriapo Diosta
noki bénasi. Huä noki éntok enchimmet jiápsa, sïme ä
súalemmechi.
14 Eme hermaanom, Cristo Jesústa súaleme, Cristopo
Diosta yoremraa huame Judea buiärapo aneme bénasem
tahuala; bueïtuk eme két huame enchimmak joomem
bétana jiokot máchiraata bitchak, bempörim két huame
judíom bétana ámeu sikä bénasi.
15 Huame itom Señor Jesústa mëakame éntok huame
bem profeetam junne, itom éntokim áma yeu béebak. En-
tokim Diosta kaa al-leetua, entokim sïme yäuraata béj-reka
kaate,
16 jume gentílimmeu itom noknakeu itom táktiriaka kaa
am jínëutunakë béchïbo. Júnëli bempo jíba hua bem juëna
yáari jikau yúmala. Júnëli béchïbo Diosta ómtira tüisi
ámeu kóm yuumak.

Jü Pablo hermanommeu mékka aane

17 Të itapo, hermaanom, chúbala kaa jaiki taahuarimpote
enchimmeu mékka aneka itom pusimmea kaa enchim
bitcha, të ál-la itom jíapsi enchimmak ane jiöbe, jíbate chë
júne enchim púјba bít péiya.
18 Kíalïkute áman enchimmeu kat báarey jiöbe, ínapo
Pablo, kía ínapola junne, kaa séjtuli entok kaa guoosa, ál-la
juebénasi; të jü Satanás itom ä táktiriak.
19 Bueïtuk, ¿jábeta béchïbosute ä boobíchaïhui,
huaka tühuata, huaka al-leehuamta, entok huaka itom
béjtuanähui, Jesucristota yepsayo, ä bíchäpo itom aneyo?
¿Jachu kaa emëe?
20 Eme ámëria jume tüisi itom al-leetuanakeme.

3

1 Júnen béchïbote kaa al-leaka náu ettejoak. Huanäite
ítapola pueblo Atenaspo taahuak.

2 Timoteo itom hermaanote enchimmeu bíttuak. Áapo
két Diosta tékil johua, entok tü nokta Cristota bétana
huémta itomak tekipanua. Áapo enchimmeu nokaka
útteata enchim máknake, jíba huitti enchim ä súalnakë
béchïbo,

3 kaabeta kóm éenakë béchïbo juka jiokot máchiraata ámeu huéy junne. Bueïtuk eme júne jüneiya íäri béchïbo itom ím anëhui.
4 Bueïtuk ket enchimmak anekate enchim téjhuak, jiokot máchiraata itom bínnakëhui, entok enchim ä jüneriapo bénasi.
5 Huäri béchïbone kaa át al-leaka senuk enchimmeu jaasek, jünee báreka jíba enchim ä súalë bétana, kolopti júne jü diablo enchim bäitäunake. Huanäi éntok jü itom tékkil kaitäpo tahuanake.
6 Të jü Timoteo enchimmeu nóiteka júchi itou nóttek. Huanäi tü nokta itou nüpak enchim ä súalë bétana, entok emo nákhuäpo bétana, entok jíba enchim itou huáatëhui itom bít péaka, itom enchim bít péä bénasi.
7 Júnen béchïbo, hermaanom, itom jiokot ëäpo, entok jiokot máchiraata itou huëpo junne, itomem jíapsi yétchak, hua enchim ketune ä súalë béchïbo.
8 Bueïtuk én ál-la jíapsi itot aayuk, jíba Señortat enchim ëä béchïbo.
9 Íäri béchïbo, ¿jáchisute kaa Diosta baisaupo yúmala enchim béchïbo, sïmeta huaka al-leehuamta itom ma-betakä béchïbo Diosta bíchäpo?
10 Juebénasite Diostau buaana, tukaarit entok taahuarit naa búrujti enchim púJba bit báreka, entok enchim ä súalë násuku, juka enchimmeu bëyemta yúmaria báreka.
11 Të Áapo jü itom Dios Átchay, entok itom Señor Jesucristo, enchimmeu itom huérianake.
12 Entok jü Señor chë júne enchim emo náktuanake, sïmem náuhui itom enchim nákë bénasi.
13 Jume enchim jíapsim huitti tútti yéchatunake; kaita juënak jita áme bétana nok máchik jípunake, Diosta béchïbo yeu púarimtaka, Dios Áchayta bíchäpo, itom Señor Jesucristota yepsayo sïme jume Diosta yeu púarimmaki.

4

Diosta bíchäpo jáchin jíapsihuame

1 Júnen béchïbo, hermaanom, enchimmeute jiokot ji-aahua, entokte enchimmeu nooka, itom Señor Jesústa téhuampo, jáchin itou enchim ä tátäyakä bénasi, jáchin enchim emo nünakëhui, Diosta al-léetuä béchïbo, nat taahuariat chëhuasu.
2 Bueïtukem béja ä täyala, jáchisute enchim majtiak, itom Señor Jesústa téhuampo;
3 bueïtuk jü Diosta éähui ïri ájäria enchim tü yóremtü ïaa, tattäbui jáamuchim kaa enchim jípu ïaa,

4 huëpulaim enchim jub ïaa, tü jíapsita nau jípureka
éntok emo yöreka,
5 kaa kía kaa huéeläpo nát joyhuakari, huame kaa judíom
kaa Diosta täyame bénasi.
6 Kaabe jü ä hermaanobeu juënak yáanake, ä
báitähuaka, ínël huëpo, bueïtuk jü Señor sïmeta íkäi
jujut-rianake, bannaataka enchimmeu itom ä nokakä
bénasi.
7 Bueïtuk Dios kaa hua kaa türik béchïbo itom núnula,
ál-la hua tü jíapsita náu jípu béchïbo.
8 Júnentuk jábe junne íkäi jíkkajaka ä omoutekame kaa
yoremta nésahui omoute, ál-la Diosta nésahui. Dios éntok
itom ä mák-la, juka Espíritu Santota.
9 Të hua náu animtaka emo nákhuamta bétana kaa tua
úttea enchimmeu ín jïojtenakëhui, bueïtuk eme béja Diosta
bétana ä täyasula, enchim emo náknakëhui.
10 Éntokem béja am nákeka am bitcha, sïme jume
Macedoonia buiärapo aneme. Tëte jíba enchimmeu nooka,
hermaanom, nát taahuarimmet chëhuasu enchim emo
náknakë béchïbo.
11 Yánti jiápsekem aane, jíba enchim tékilpo aneka,
enchim mámammea tekipanuaka, itom enchim sáhuekäpo
bénasi,
12 tüisi enchim kannakë béchïbo, huame kee jee enchim
beu éame násuku, entok enchim huáatiäu enchim jípunakë
béchïbo.

Señorta júchi yebijnakëhui

13 Hermaanom, jume kókkolam bétanate két enchim ä
jüneria ïaa, kaa enchim siroknakë béchïbo, huame kaita
Diosta bétana boobíchaïhuime bénasi.
14 Bueïtukte juka Jesucristota mukuka entok júchä
jíabitekäu súalëteko, kétte jüneiya jume Jesucristota
mabel-lataka kókkokame juka Diosta am jíabitetuaka
Jesústamak am nüpanakëhui.
15 Júnen béchïbote enchimmeu ä nooka, íkäri Señorta
nooki: Ítapo ketune jiápsame Señorta yebijnakeu
tájti jíapsinakeme, katte ámepat kannake, huame bát
kókkokammepachi.
16 Bueïtuk Áapo jü Señor ä jíahuiayi nésahueka, en-
tok hua Diosta arcángel nésahuemta jíahuimaki, entok
hua Diosta trompeeta jíahuimak kóm huéenake, téhueka
bétana. Huanäi huame Crístota mabel-lataka kókkokame
bát jíabitenake.
17 Huanäi ítapo jume jiápsame, kee kókkoka áu
yúmakame, tóboktiatunake, bempörimmak náuhui jume

namupo, juka Señorta mabet béchïbo, jikat jekapo. Júnëlite béja jíba áamak annake Señortamaki.

18 Íäri nokiyem emo óusi éetua, sïme náuhui.

5

1 Të jume taahuarim bétana íkäi ámet ayunakëhui, kaa tua úttea enchimmeu ín ä jïojtenakëhui, hermaanom.

2 Bueïtuk eme tüisi jüneiya, juka taahuarita Señorta át yebijnakëhui, lak-ronta tukaapo éhuil ják yepsä bénasi.

3 "Yánti éehuaka, kaita máijhuame", ti jíayhua násuk, sejchúkti buíata áu yoyoä bénasi chíbela huátteme ámeu yúmanake, jume huantiriam hua jámut asoa báaremtau yumä bénasi; júlëbénasim kaibu ára emo jínëuka tahuanake.

4 Të eme, hermaanom, katem kaa machikuu aane, huákäi taahuata éhuil enchim jaatianakë béchïbo, lak-ronta bénasi.

5 Bueïtuk sïme eme machiria entok taahuari usiarim. Tukaapo entok kaa machikuu, katte áma joome.

6 Huäri béchïbo, katte kía kónnake, jume huatem bénasi, ál-late kaa koptelnake entokte suamsi ito nünake.

7 Jume kókocheme tukaapom kókoche; jume nanaakome éntok tukaapom nanaako.

8 Të ítapo taahuapo joomem suamsi ito nünake, Dios éehuamta entok yore nákhuamta itot ayutuanake, áy ito jínëu béchïbo, hua jínëuria boobíchaïhuimta bénasi, hua át éehuamta jípureka, huaka yelmö téamta jípuremta bénasi.

9 Bueïtuk Dios kaa ómtiraata béchïbo ím itom jünaktela, të ál-la itom Señor Jesucristota huám itom jínëutunä béchïbo.

10 Áapo ito béchïbo muukuk, áamak itom jíapsinakë béchïbo, jiápsaka entok kía kókkolamtaka junne.

11 Júntukem nánancha emo óusi éetua entok nánancha emo majtia, ä täyahuäpo yötu béchïbo, jíba enchim ä joä bénasi.

Pablo jume hermanommeu kutti nooka

12 Enchimmeute ä aahua, hermaanom, jume enchim násuk tekipanuamem yöre, tüisi kathuäpo enchim aniame, Señorta tékilpo tékiakame.

13 Éntokem tüisi am nákke, Señorta tékilpo am anë béchïbo. Yánti jiápsekem náu aane.

14 Kétte enchimmeu nooka, hermaanom: jume kaa tekipanua báaremmehuem kuttílasi nooka; huame kóm éame éntok, ousem am éetua; huame kaa útteakame

éntok, útteatem am mákka; éntokem yánti jíapsi sáyhua, sïmemmaki.
15 Kaabe huaka juënak au yáahuaka béchïbo juënakuy ä béjtua báanake; ál-lem jíba huaka tühuata náu johua, entok sïmemmehui.
16 Jíba bénasem al-leaka jiápsa.
17 Jíbem Diostau buaana, kaa chúkteka. 18 Diostem baisauhue sïmekuu; ïri ájäria jü Diosta huáatiähui enchim bétana, Cristo Jesústa enchim súalë béchïbo.
19 Katem huaka Espíritu Santota úttiäraa tuucha.
20 Katem huame Diosta bétana nokame nooki kaitäpo bitcha.
21 Sïmekuchem suuhua; áma türik jíbem nüye.
22 Sïme huaka juëna machikem omoute.
23 Áapo Dios yánti jíapsihuamta yore mikame, huépülsi ä bíchäpo jíapsihuamta yúmalasi enchimmet ayutuanake; entok báij huéria enchimmet ayukame: enchim espíritu, entok enchim jíapsi, entok enchim takaahua Diosta bíchäpo suayahuaka tüisi ëeriatunake, itom Señor Jesucristota yepsäu tájti.
24 Huitti éehuamta áttiakame enchim núnume; Áapo juka ä noki chúpanake.

Ä chúpëpo teboteri entok Diosta tü éähui
25 Hermaanom, Diostahuem itom nok-ria.
26 Sïme hermaanomem jópe besiitoka tebotua.
27 Katem ä kóptia: Diosta bíchäpone enchim téjhua, íkäi jïojteta nooka, sïme jume hermaano Diosta yeu púarimmehui.
28 Itom Señor Jesucristota tühua enchimmaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Guosa Huëpo Jiojtekähui Jume Tesalonisensemmehui

Teboteri

1 Ínapo, Pablo, Silvano, entok Timoteo, Jesucristota súalhuäpo náu aanim pueblo Tesalónicapo jomemmeute tebote, huame yü tütti itom Dios Átchai anhuäpo entok itom Señor Jesucristotamaki:

2 Tühua entok yánti jíapsihuame Dios itom Áchay entok itom Señor Jesucristota bétana enchimmeu ayunake.

Dios jume kaa tühuata yáalammet bétte nokta ámet chúpanake, Cristota yepsako

3 Jíbate Diosta baisaupo yúmala, enchim béchïbo, hermaanom, Diosta éä pámani, juka Diosta enchim súalë béchïbo enchimmet ä yötu tíaka, entok jü yore nákhuame huatem béchïbo enchimmet juebénasime.

4 Júnëlite ítapo enchim bétana két ito jábele, jume huate Jesucristota súalhuäpo náu anim násuku, Diostat ára boobit-huamta enchim jípurëhui, entok Dios éehuamta enchimmet ayukä béchïbo. Bueïtukem jiokot aneka, entok guok jájjahuaka junne, kaa huanti jiápsekem yánti aane.

5 Ímï jünakiachi jü Diosta bétte noki lútula huëpo. Bueïtuk ínëlem Áamak ä áttiaka tahuanake, juka téhuekapo Diosta reytaka nésahuepo, hua enchim Áa béchïbo jiokot máchiraata bíchakähui.

6 Bueïtuk türi Diosta bíchäpo huame jiokot máchiraata enchim bíttuakame, bempom két jiokot máchiraata bítpo yúmala.

7 Eme éntok jiokot máchiraata bíchakame, ito bénasi jimyorehuamta enchim miknake, huám itom Señor Jesústa téhuekapo áu yeu machiriako, huame Diosta ángelesim útteata jípuremmak náuhui,

8 jum táijta béetëpo Diosta kaa súalekame kaa tühuaata mabet béchïbo, entok huame kaa ä súalekame, huaka tü nokta itom Señor Jesucristota bétana huémta.

9 Huámëi éntok jíba béchïbo emo tärunake, Señorta anëpo yeu béeptaka, ä úttiära entok ä ujyória ayukäpo,

10 huäri taahuarit Áapörik äbo kóm yepsayo ä yörinä béchïbo huame yeu púarim násuku, entok ä úttilnä

béchïbo huame sïme ä súalekame násuku; bueïtuk emëe huaka itom Áa bétana nokakähuem súalek.

11 Huäri béchïbote két Diostau nooka enchim béchïbo, Diosta tü éäu enchim ä núnukäpo yúmalasi bínnakë béchïbo. Ä súalhuame éntok enchimmet ayunake, ä úttiärayi.

12 Ínëli itom Señor Jesucristota téhuam enchimmet yörina, eme éntok Áapörikuchi, itom Dios entok Señor Jesucristota tü éeri enchimmeu bíchaa jípurë béchïbo.

2

Juëna yóremta yeu machinakëhui

1 Én éntok, hermaanom, enchimmeute nooka, itom Señor Jesucristota yebijnakëhui entok itom áu náu yáijnake bétana:

2 Jum enchim éeripem kaa läulauti täbuiasi éiya kaa náa múksi sékäna bícha, éntokem täbui espírituta bétana kaa emo náyotebo junne, nokhuäpo entok jïojteripo junne, ito bétana ä huë tía bénasi, juka itom Señor át yebijnakeu taahuata kaa mékka bëyeu bétana nokamta.

3 Kaabe kía enchim bäitäunake; bueïtuk kaibu bát yebijnake, ál-la bátchu, jü Diosta béj-reka anhuame; entok áu yeu machirianake, hua juëna yóreme, jü emo täruhuäpo usiari.

4 Huäri sïme jü Diosta bétana huémta béj-reka áu tóboktia, entok áy ä yörihuäu béj-re. Diosta tiöpopo júne két yejteka, áu Dios tíanake.

5 ¿Jachem kaa áu huáate, enchimmak aneka íä bétana ín enchimmeu nokaïbehui?

6 Én éntokem béja jüneiya, jita béchïbo kaa áu yeu ä machiriähui, bueïtuk áu ä täyatebonakeu taahuari yúmanake.

7 Bueïtuk béja éhuil tekipanua, hua juënakuu Diosta béj-reka huéeme; entok jíba junëli tekipanuanake, huaka áabia kíktelamta yeu huíkhuäu tájti.

8 Huanäi ál-la áu yeu machirianake, hua juëna yóreme, të jü Señor ä tempo úttiära yeu huémtay ä mënake, entok äbo ä yepsäpo ä machiriay úttiata ä úhuaaka kaitapä tahuarianake.

9 Ïri juëna yóreme Satanásta éäpo yebijnake, buéresi útteaka, señaalim yore bäitattähuame, entok kaa jaibu johuame jonake,

10 huame emo tärunakeme bäitäu béchïbo; huanäi ínëli huame lútüriata kaa huáatíame katim jínëutunake.

11 Huäri béchïbo Dios juka úttea am bäitäunakemta
ámeu bíttua, huaka kaa lútüriata bem súalnakë béchïbo,
12 juka nokta jiokot machisi ámet chúpatunakë béchïbo,
sïme huame lútüriata kaa súalekame, entok juënakuu
aneka jíba áma al-leame.

Jínëu béchïbo yeu púarim

13 Të ítapo jíba Diosta baisaupo yúmala enchim béchïbo,
hermaano Señorta nákëhuim. Diosta ániata naatekäpo
naateka enchim yeu púuhuak, enchim jínëutunakë
béchïbo, hua Espíritu Santoy tü yáataka, jum lútüriapo
Diosta enchim súalekä béchïbo.
14 Íäri béchïbo enchim núnnuk, ïri tü nooki itom evan-
geliohui, itom Señor Jesucristota lóoria enchim jájamnakë
béchïbo.
15 Júnëlituko, hermaanom, enchim jíapsi tutti
yéchalatakem aane, éntokem juka doctriinata enchim
majtiahuakau jiápsipo ëria, kía nokpo enchim jíkkajakäu
entok itom jïojteripo enchim täyakähui.
16 Huanäi Áapo itom Señor Jesucristo, entok itom
Dios Átchay, hua itom nákekame, entok ä tühuay jíba
béchïbo jíapsi al-leehuamta entok Diosta boobit-huamta
itom mikakame,
17 enchim jíapsi kutti éetuanake, entok huitti éehuamta
enchim máknake, enchim nokäpo entok tü tékilta enchim
joäpo.

3

Jü Diosta noki úttilna

1 Én éntok, hermaanom, Diostahuem oraciompo itom
nok-ria, juka Señorta noki huitti huéenakë béchïbo, entok
ä yörinä béchïbo, enchim násuk ä sikä bénasi,
2 entok juëna yóremem násuk itom áma yeu huíknakë
béchïbo; bueïtuk Dios éehuamta kaa sïme ä jípure.
3 Të jü Señor ä noki chúpanake. Útteata enchim
jíputuanake entok enchim suayanake, kaa tühuaata
bétana.
4 Entok Señortatte huitti éiya, huaka enchim joäu jíba
enchim yáanake bétana, itom enchim át sáhuekä pámani.
5 Jü Señor áman enchim rúktianake, jum Diosta yore
nákëhui, entok Cristota bétana yánti éehuamta enchim
máknake.

Jü tékilta yáanäu úttea

6 Én éntok, itom Señor Jesucristota téhuampote
nésauta enchim mákka, hermaanom, huame jájana emo

nüyemmak kaa enchim cháchätu sáhueka, itom enchim majtiakä bénasi kaa emo nüyemmaki.
7 Bueïtuk eme jüneiya jáchin enchim násuk itom ito nükähui; ínëlem jíba emo nüye. Bueïtuk ítapo kaa kía jájana ito nüka enchim násuku.
8 Katte jábeta kía jïbuäriak, ál-late tüisi tekipanuak, lótteka taahuapo entok tukaarit náa búrujti, kaa béttesi enchim béchïbo obiachitu báreka.
9 Lútüriatate jípure jïobe, të ejemplotate enchim mák báare, enchim ito bénasi emo nünakë béchïbo.
10 Bueïtuk két enchimmak aneka íkäi nésautate enchim mákkak: Jábe kaa tekipanua báareme, éläpo két kaa jïbuänake.
11 Bueïtukte enchim násuk ä jíkkaja, huatem jájana emo nüyëhui, ál-lam kaita bem jüneriäpo emo kíkkima.
12 Ímechïte huitti nésahueka kutti nokta mákka, itom Señor Jesucristota téhuampo: kaitat jáchin éakam tekipanuaka bem buänakeu kobanake.
13 Eme éntok, hermaanom, katem lótte tühuata joaka.
14 Huä jábe ä sáyhuaka páman kaa huée bárëtek, ímï enchimmeu jiöjtekä pámani, áachem suuhua, éntokem kaa áamak emo chátcha; éläpo tiunake.
15 Katem omtihuäpo áu omtemta bénasä bitcha, ál-lem súamsi áu nooka, kuttílasi Cristota súalhuäpo tüisi ä huéenakë béchïbo.

Diosta tü éeri yoret chúpahuame

16 Áapo Señor yánti jíapsihuamta yore mikame jíba enchim ä jíputuanake, juka yánti jíapsihuamta jita enchimmeu huéy junne. Jü Señor sïmemmak enchimmaktunake.
17 Ínapo Pablo íkäi tebotetane ín mámammea yáala. Ïri jü seña sïme ín jïojteripo, ínëline jíjïojte.
18 Huä tühua itom Señor Jesucristota bétana huéeme sïmemmak enchimmaktunake. Tua júnentunake.

Jü Carta San Pablota Bát Huëpo Jiojteri Timoteotahui

Pablo Timoteotau jïojte

1 Ínapo, Pablo, Jesucristota apóstol, Dios itom jínëumta
nésahuekä pámani, entok jü Señor Jesucristotat ayukamta
itom boobichähui:
2 Timoteo emoune tebote, Diostat ehuäpo tua ín üusi:
tülisi huéeme, yore jiokolihuame, entok jü yánti éehuame,
Dios itom Áchay bétana entok Jesucristo itom Yöturi bétana
huéiye, emo béchïbo.

Jume kaa lútüriata yore majtíame bétana téjhuari

3 Macedonia buiärau bíchane sim báreka emoune jiokot
jiaahuak, Efeso pueblopo enchi tahua ïaaka, huatem
nésauta enchi máknakë béchïbo, bueïtuk juka Diosta nooki
kaa täbuiasi am majtianakë béchïbo.
4 Íkäi nésautë kécham mákka: Katim ä jíkkaij báanake,
juka nokta kía nokhuamta fábula ti tettehuaahuamta, entok
noki kía böka kaa lülütemta. Ïri náu nássuahuamta johua,
të kaa Diostat éaka, tülisi áamak kathuamta.
5 Ïkäine enchimmeu nooka, sïme enchim jíapsimak yore
nákhuamta enchim jípunakë béchïbo. Ï yore nákhuame
éntok ímëi bétana yeu huéiye: jü jíapsi huépülsi áu
jípuremta bétana, entok jü tü éehuamta bétana, entok jü
chíkti jíapsimak Diosta súalhuamta bétana.
6 Jume huate rábiktekame sékäna bícham sájjak, kía
jájaana nokaka.
7 Bueïtukim huitti leyta emo täya tíiya, kaa át jünéaka,
entok bem nokäbet júne kaa jünéaka.
8 Tëte béja leyta jüneria, ä türiakähui, të Diosta ä huáatiä
páman ä huériäteko.
9 Bueïtukte jüneiya, jükä leyta tü yóremta béchïbo
kaa yáaritukähui, të ál-la ímëi béchïbo: jume bem íä
páman jíba am báareme, jume kaa nésauta jo báareme,
jume jujjuëna kaa tühuata jo báareme, jume Diosta kaa
yöreme entok Diosta bétana ayukamta kaa yöreme, jume
bem áchayhuarim entok áyehuarim sússuame, jume yore
sússuame,
10 kaa emo jubeka entok kaa emo kunaka náu totöyeme,
oohuimtaka emo jujubeme, jábeta úttiapo buíseka tómita
áa béchïbo aahuame, jume ára nókïchim, entok Diosta

béj-reka nonokame; bueïtuk sïme ímëri Diosta noki béj-reka kateme.

11 Íkäi júne yore majtia, jü sïmek béppa musäla machi evangelio, Dios al-leehuamta yore mákamta bétana. Bueïtuk ínapo ä mák-ri, ä majtiä ïaahuaka.

Tékkil Pablota mák-ri

12 Anä baisauhue, juka úttiata nee mákakamta, itom Yöturi Cristo Jesústa, bueïtuk huitti nee áamak huée béchïbo; ïri tékiliyi nee yuktiak.

13 Ínapo bannaataka Diosta béj-reka jiápsay. Anam guók jájjasey, jume ä súaleme, entokne tüisi juënasi jijiay. Tëne jiokolihuaka mabethuak, bueïtukne kaa jünéaka ä johuay, kaa ä súaleka.

14 Nee ínëlituk junne, jü itom Yöturi tühuay nee tápuniak, entok jü át éehuamtayi, entok jü yore nákhuayi; Cristo Jesústa itom ä mákä béchïbote ä jípure.

15 Türi ï nooki huitti huéeme, entok sïmetaka ä mabetpo yúmala: Cristo Jesús ániat jiápsamta jínëu báreka äbo yepsak, jume kaa tühuata joame béchïbo; huámëri násuku ínapone chë bát huéiye.

16 Íäri béchïbo Dios nee jiokorek: bueïtuk Jesucristo inot yeä machiriak, juka ára itot ä boobichähui. Ínëli jum kaa tühuapo nee bát huéy junne, jume huatem nee bíchaka, akim ä súalnake, yúu jíapsita am jípunakë béchïbo.

17 Huäri béchïbote yörihuamta entok lóoriata ä máknake, juka Rey jíbapo béchïbo jiápsamta entok kaa bíttumta. ¡Kaabe éntok Áa bénasi Dios, jü jita täyahuamta jípureme, entok jíbapo béchïbotunakeme! ¡Júnentunake!

18 Timoteo, Diostat ehuäpo tua ín üusi, íkäi nésautane enchi mákka, bueïtuk íkäi nok profeetata emo bétana nokhuaamta jíakä pámani. Júmürë én tekipanuanake, tühuata jájam báahuaka nássuahuäpo,

19 em jíapsimak Diostat éaka entok jíapsitat kutti jípureka. Jume huate éntok, täbui böota nükame, kaa türikum kóm kiímuk.

20 Ímëri jü Himeneo entok Alejandro, Satanásta mámpone am tójjak, am jüneenakë béchïbo, kaa júchi Diosta béj-reka bem noknakë béchïbo.

2

Jáchin Diostau oraciompo nokhuame

1 Sïmek béppa huéchiapone íkäi enchim yáa ïa: jita huáatiahuamtem aahua, Diostahuem buaana, huatem

béchïbem Diostau nooka, entok akem Diosta baisauhue. Sïmetem íkäi yáanake, jü yóremraata béchïbo,

2 jume reyim béchïbo entok sïme huame yaura tékiaka jokame béchïbo; ínëlite yánti jíapsinake, kaa huanti aneka, Dios huáateka entok lútula kateka.

3 Bueïtuk ïri türi entok Dios yore jínëume két ä türe,

4 entok Áapo sïme yoremem jínëu ïaa, entok lútüriata am täya ïaa.

5 Bueïtuk huépul Dios jíba aane, entok huépülay jíbba, jü násuk huéeka yoremta Diostau huériame, Jesucristo yoreme.

6 Áapo sïmem béchïbo áu tójjak, am jínëu báreka. Ínëli íkäi bíttebok, tiempota yúmako.

7 Íäri béchïbone huatemmeu nok ïaahuaka yuktiari, entok apóstoltu ïaahuaka, kaa judíomne majtia, Diostat éehuäpo entok lútüriapo. Kanne kía nooka, Cristota bétanane lútüriata nooka.

8 Én éntokne yoremem Diostau oraciompo nok ïaa, sïme kätana, mámam santosi yáarim jikau tóboktialataka, kaa omteka entok kaa náu nok nássuaka.

9 Ínëli kétchi, jume jáamuchim huéchiasim emo sánkotuanake, emo yörihuä pámani; entok emo chíkëtek, katim kaa náksi emo chon tottianake, orota entok téta ujyorik entok súpe kaa huéeläpo béj-rem junne.

10 Ál-lam tühuata jonake, jáchin jume jáamuchim Dios huáateme bénasi.

11 Jü jámmut jita áu majtianake, kaa jíaleka ä kuna bétuk áu jípureka.

12 Bueïtuk jámuttane kaa huatem majtia ïaa, entok kaa yoremtat béppatu báanake; ál-la kaa jíaleka áma annake.

13 Bueïtuk Dios Adánta bát yáuhuak, chúkula éntok Evata.

14 Entok Adán kaa bäitaïhuak, ál-la jü jámmut báitaütaka Diosta nésahui béppa siika.

15 Jíba két jínëutunake, asoaka am suayasimeka, Diostat éaka jiapsäteko, emo nákhuamta jípurëteko, entok santosi lútula jiapsäteko.

3

Jume pastorim tüisi katnakëhui

1 Ï noki lútulay: Bueïtuk jábe pastortu péäteko, türik tékilta huáatia.

2 Të úttia, kaita juënak át nok máchik jípunake, jü pastortachi. Huépülak jíba jupnake, yúmalasi áu nünake,

kaa jájaana. Ä jóapo huatem ára mabetnake, entok ára yore majtianake.
3 Kaa vino jijïriotunake; náu nássuahuamta kaa türinake; ékbua tómita kaa ukulnake; kaa béttek jiápseka sïmemmak türinake; kaa áapolaytu báanake, jita ä huáatiäpo.
4 Ä jóapo huitti nésaunake; ä üusihuam éntok kuttílasi jípunake, lútula kathuäpo.
5 Büeituk ä jóapo kara huitti nésahuetek, ¿jáchisu ára am suayanake, jume Jesucristota súalhuäpo náu aanim?
6 Kaa én jübua naatemtunake, bueïtuk jamak áu jábele táytek, bétte nokta diablotat chúpukä bénasi át chúpnake.
7 Entok két úttia, jume Diosta kaa súaleme ä bíchakam ä yörinake. Júnëlim béja kaitäpo ä bít báreka junne, katim áma yúmanake, entok diablo júne kara juënakuy ä yuktianake.

Jume diáconom jáchin kannakëhui

8 Jume diáconom kétchi, lútulam emo nünake, lútüriata nokaka; katim vino jïriomtunake, katim ékbua tómita ukulnake.
9 Akim ä jonake, juka Diosta lútüria yeu buíjtaka itom boojoriähui, jü tü éehuamta éntok kaita chïcha machik jípureka.
10 Jiöbilahuakam bát bínna; huanärim tékil diáconota mákna, yuktiahuaka kaa jita ámet téyhuako.
11 Jume jáamuchim kétchi, lútulam emo nünake, kaa jabetat jajaana nokaka, yúmalasi suamsi sïmekuu.
12 Jume diáconom huépülak jíbam jupnake, entokim bem üusimmet huitti nésaunake, entok bem jóuhuam.
13 Bueïtuk jume diáconom tékilta tüisi joame, huatem bétanam yörihuaka bít-hua, entok ámet utteehua Jesucristotat éehuä bétana, ámeu nokna béchibïbo.

Dios huáatihuame yeu buíj-ri

14 Íkäine emou jïojte, tëne läuti áman emou sika enchi bít báreka éä jíöbe.
15 Të kaa läuti nee emou yepsako, jüneäe jáchin emo ä huériunakëhui, juka tékilta Diosta jóapo. Ïri jóuhua éntok Dios jiápsamta Cristota sualhuäpo nau animmehui. Íachi éntok jü lútüria át huíjjüte.
16 Kaita éntok ájäria kaa ínel éehuay junne, sïmek béppa huéiye, jü lútüria Dios huáatihuame:
Dios yóremtaka áu bíttebok,
Espíritu Santopo tua lútüriapo tahuala,
ángelesim ä bitchak.

Kaa judíommeu áa bétana nokhuak,
ániat jiápsame ä súsualek,
entok jikat téhueka lóoriapo mabethuak.

4

Diostat éehuamta tójaka täbuik joame

1 Të jü Espíritu Santo machisi ínel jiaahua: juka tiempota lütisimeyo, juebénaka tua Dios huáatihuamta tójaka täbuiasim jita súalnake, jume espíritum am bäitáttähuame jíkkajaka, entok lemooniom yore majtiähui.

2 Huámëi jume ára nókïchim nok jíkkaijnake; ímëi éntok Dios éehuamta kaa ínnëa.

3 Katim emo jub ïaanake, entokim huate buähuamta kaa buä ïaanake, Diosta ä yáalatuk junne. Bueïtuk jume Diosta súaleme entok lútüriata täyame, Diostam baisahueka ä buänake.

4 Büeituk sïme Diosta yáari türi; kaita ára guötiatu, Diosta baysahueka mabethuäteko,

5 bueïtuk Diosta noki entok Diostau oraciompo nokhuame ä tü johua.

Senu Diosta tékil joame árahueme

6 Empo íkäi am majtiäteko jume hermaanom, Cristota tékil türik johuäpë näikiatunakëe. Diostat éehuamtë yúmalasi jípunake, entok türi doctriinata em huéria béchïbo.

7 Katë ä jíkkaij báanake, juka nokta kía nokhuamta fábula ti tettehuaahuamta, entok jájaana jíayhuamta; ál-lë Dios huáatihuäpo úttiata nü báreka éiya.

8 Ä takahuapo úttiata nü báareme, ä takahuapo úttiata jonake; të ïri ilikkipo jíba yore ania. Të jü Dios huáatihuäpo úttiata nühuame sïmeku yore ania, ímï ániapo Diosta nésahui jo béchïbo, entok hua ánia äbo huémtat kétchi.

9 Türi ï nooki huitti huéeme, entok sïmetaka ä mabetpo yúmala.

10 Íäri béchïbote tekipanua, kökosi juëna nokiy omtiahuaka junne, bueïtukte Dios jiápsamtat éiya. Jüri ínel sïme yoremem jínëu, entok chë junne, jume ä súaleme.

11 Íkäre nésahue éntoke ä majtia.

12 Kaabe kaitäpo enchi bínnake, kía enchi jübua yötu tíaka. Émpë ámeu ejemplotunake, jume Cristota suálemmehui, nokpo, em jiapsä pámani, yore nákhuäpo, espíritupo, Diosta súalhuäpo, entok tü éeripo.

13 In áman yepsäu tájti, jïojtetë nooka, entok kuttilasë ámeu nokaka am majtia.

14 Katë kaitäpo ä tóttoja, juka Diosta bétana em mabet-ri. Jume yoiyöturim Diosta bétana nokaka, emochim mámteka enchi ä mákkak.
15 Íkäi jíbe jo báreka éiya, kaa ä tójaka. Bueïtuk ínëli ä täyaka em yötusimëhui, sïmetakam ä jünerianake.
16 Emoë suaya, jáchin em emo nüyëpo, entok jü em yore majtiäpo. Íkäi tülisi joäteko, émpë emo jínëunake, entok jume enchi jíkkajame.

5

Jáchin huatemmak itom ito nünakëhui

1 Katë ölatau omti nok báare, ál-lë áu nooka, ä áchayekamta bénasi. Jume jübua yoyötummeu, am saylakamta bénasi.
2 Jume jám yoyölam am áyekamta bénasi, jume bebemem éntok, huayihuarim bénasi, am yöreka.
3 Jume tua jókoptulataka kaa aniahuame ania.
4 Të huate jókoptulame usim entok ápalam jípurëtek, ímëi éntok tua bátchu bem famiilia am anianake, jita ámeu bëyëpo; bem áchayhuarim junëli yörinake. Ïri türi, entok musäla maachi, Diosta bíchäpo.
5 Të jü tua jókoptula, áapola tahualame, huäri béja Diostat jíba boobíchaïhui, entok Diostau jita aahua, oraciompo aú nokaka, taahuari entok tukaarit naa búrujti.
6 Te jü kaa tühuata joame jiápsaka mukila.
7 Íkäre két nésahue, bueïtuk kaabeta kaitäpo am jipunakë béchïbo.
8 Bueïtuk jábe júne jume áamak anim kaa aniame, entok jume ä jóapo joomem junne, chë júne Diosta béj-re, jume tókti kaita súaleme béppa.
9 Bueïtuk lístapo näikiatuna, jü jókoptulataka sesenta huásuktiriam béppa huériame, entok huépülak jíba kunalame.
10 Tühuata ä joäpo täyana, entok usim ä ujüläpo, entok ä jóapo huatem mabet-latunake, Cristota súaleme guók báksialatuko, entok jume jiápsipo kökosi éame anialatuko, entok sïme tühuata joaka át tekipanualatuko.
11 Të jume kaa yötaka jókoptulame, katë áma am näikia; bueïtukim júchi kuna péaka Cristota tékilta johuamtam tójaka júchi kuna báanake.
12 Júnëlim juka bat bem yáabareü tojakam juka Cristotau bíchaa bem jehuiteriakähui kaitäpo tatahuaria.
13 Entokim jójjoyhua, kaita joaka; jóammet rejtekam jájaana, huatemmet nokaka. Kaita bem tärukäpom emo kíkkibacha, kaa türikuu.

14 Jume jáamuchim chë kaa yoiyötaka jókoptulame éntok, aram kuuna. Usim jípurekam bem jóam tüisi suayanake. Bueïtuk ínëli jü diablo kaitat jíahuiteka am nätua máchinake.
15 Bueïtuk huate béja emo näikimteka Satanásta sáu sájjak.
16 Jábe Diosta súaleme ä jóapo jókoptulame jípurëtek, am anianake. Huanäi ínëli kaa béttesi ámeu huéenake, Cristota sualhuäpo nau animmehui, ínëli entok chë juebenanake, jume tua jókoptulataka kaita jípureme ái ania béchïbo.
17 Jume yö yáataka nésauta tüisi tekipanuame, júmëri senu huëpo entok júchi huepom chë júne yörina entok úttilhuakam bínna; të chë junne, jume Diosta noki nokame, entok am majtíame.
18 Bueïtuk jü jïojteri ínel jiaahua: "Katë juka buej tirijkom jótamta bosaltuanake." Entok: "Jü tekipanuame tómita kobapo yúmala."
19 Jábeta yöturita nätuayo, katë empola ä jíkkaij báare, ál-la, guoyim o bájim testigom anëpo.
20 Jume jíba Diosta bejri jo báareme, ámehuë nooka, sïmem bíchäpo, jume huatem két máujnakë béchïbo.
21 Huittine ínel emou jiaahua, Diosta bíchäpo, itom Señor Jesucristota bíchäpo, entok ángeles yeu púarim bíchäpo: Ímëi nésaurimë yáuhua, kaabeta chë áma yeu púaka; sïmemë nánancha éria.
22 Katë kía jábeta läutipo yeu púaka áa béppa mámte. Jum Dios bejrimpo johuäpë kaa emo kíkkibacha; ál-la kaita juënaka emót ayunake.
23 Katë bäam jíba jëye; ál-lë ilikkik vinota jëye, tómpo élaka em kökorë béchïbo.
24 Jü Dios bejri huate yoremem joäu béja ámet jünakiachi, Dios yäura bít-huamta kee jee yepsayo; të huatemmet éntok chúkula.
25 Júnëli két jünakiachi, jü tühua johuame. Jume yáataka kaa täyahuame éntok, karam ésotaka taahua; jíbam yeu buíjtunake.

6

1 Jume ä teko bétuk úttiapo tékipanuatuahuame, bem tekom yöreka tüisi am bítpo yúmala, bueïtuk jume Diosta téhuam entok ä nokihua kaa juënasi ámet noknä béchïbo.
2 Entok jume úttiapo tekipanuame Cristota súaleme tekokame, katem kaitäpam bít báare; ál-lem chë júne tülisi am tekipanuaria, Diosta am súalë béchïbo, entok Diosta am

nákë béchïbo; tühuatam enchim bétana mabeta. Ïri kutti nokhuaka yore majtiahuame.

Huatemmeu bíchaa kaa béttek jiápseka al-leehuame

3 Inentaka jábe täbuiasi jita majtiätek, entok itom Señor Jesucristota noki tülisi huémta kaa ä jíä páman ä huériäteko, Diosta yore majtiähui entok Dios huáatihuä páman júne kaa aneme,
4 áu jábeleka kaita täya. Entok kaa huitti jüneiya. Náu nok nássuahuamta jíba musäule; ímï yeu tómte jü jita kaa nat türihuame, náu nássuahuame, juëna nooki entok jita yoret ínnëhuame,
5 jume yoremem bem kóba súahuapo kaa tühuata kaa huéeläpo jípureka, náu nok nássuame. Jü lútüria kaa ámet aayuk, Dios huáatihuäbey tómi yö báreka. Katë ámemak hueram báare.
6 Të chë yún béjhuaa áma ayka, jum Dios huáatihuäpo, entok buéresi al-leehuame áamak huéiye, jü itom jípurëmak al-leäteko.
7 Bueïtuk kaitate ániau äbo kóm nüpala, entok huitti nokhuäpo kaitate ím yeu huériunake.
8 Júnentaka itom buänakeu entok itom sánkonakeu jípureka, íkäite jípureka al-leenake.
9 Bueïtuk jü tüisi jita jípu péehuame kömam tábbe; huanärim áma emo kurialataka tatahua, entok jü yún buéresi jita áttea péehuame juënasi chäka. Ïri jume yoremem emo tärutuaka am tetejale.
10 Bueïtuk jü tómita tüisi musäulihuäpo, sïme kaa tühua áma yeu huéiye. Inëlim huate ä áttia péakam Diostat bem eähuim täruk, entok kökosi éehuame ámet tápunak.

Jü tü Dios éehuamtat nássuahuame

11 Të empo yoreme, Diosta yöreme, íkäi sïmete tö búite. Lútula éehuamta jíbe huéria, Dios huáateka, at eäka, yore nákeka, yánti jiápseka jita boobíchaka, entok kaa béttek jiápseka.
12 Jü tü Diostat éehuamtachë nássua; em mámpe ä buísse juka yü jíapsihuamta; bueïtuk íäri béchïbo Dios enchi núnnuk, éntoke juebenam bíchäpo Cristotat éehuamta emo ä mabetak tíaka ä täyatebok.
13 Én entok, Diosta bíchäpone nésauta enchi mákka. Áapo sïme ayukamta jíapsitua, entok Jesucristota bíchäpone két enchä mákka, Áapo Diosta bétana tüisi nookak, Poncio Pilaatota bíchäpo.

14 Ikäi nésautë tüisi ëeria, kaitamak ä kükütiaka, entok
kaa emót nokteboka, itom Señor Jesucristota yeu máchiaü
tájti.
15 Íkäri tiempota yúmak ä bíttebonake, jü huitti al-leerita
jípureme. Áaposu ä éä páman nésahueme; reyesimmeu
Rey entok yoiyöturimmeu Yöhue.
16 Áapola jü huépülaka jíba kaa mumukeme, entok
machiriapo aane; kaabe ára áman kiimu. Áapörik kaabe
yoreme ä bil-la, entok kaabe ára ä bitcha. ¡Áapörik béchïbo
jíbatunake ä yörihuähui entok símekut ä nésahuëhui,
jíbapo béchïbo! Júnentunake.
17 Jume ímï ániapo riikom, ámechë nésahue, katim emo
buérialinake, jü bem ríkorache kaa am ée sáuhue, bueïtuk
kara sïme tühua át boobittu; ál-la Dios jiápsamtachem am
ée sáuhue. Áapo kaita ámpoleka sïmeta itom mámaka,
itom áy al-leenakë béchïbo.
18 Të tühuata johuäpom rikomtu sáyhua, entokim kaita
ámpöleka jábeta mik sáyhua.
19 Inëlim kutti éehuamta sïmek béppa béj-rek jípunake,
taahuata äbo yebijnakemta béchïbo, entokim yü
jíapsihuamta jaatianake.

Ä chúpëpo Pablota nésauri

20 Jee, Timoteo, huaka em emou nokhuamte ëria. Én
éntok, kate ä nok jíkkaja, juka nokta kía jájaana nokamta
entok türik nanasontemta junne, entok jü kía jájaana nooki,
“buére jita yún täyahua” ti téttehuaahuamta.
21 Bueïtuk huate íkäi súaleka, Diostat éehuamtam tójjak.
Jü Diosta tü éehuame emomaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Guosa Huëpo Jiojteri Timoteotahui

Teboteri

1 Ínapo, Pablo, Jesucristota apóstol Diosta ääpo, jü jíapsita itom mák rókakä pámani, Cristo Jesústa huämi.

2 In usiahuari nakhuame Timoteotahui. Diosta tü ehuamta, entok yore nák jiokolëhui, entok yánti jíapsihuame emo béchïbotunake, itom Áchay Diosta bétana, entok itom Señor Jesucristota bétana.

Cristota bétana nokhuame

3 Diostane baysauhue, Áapörikúu ín tekipanoä béchïbo, kaachin éaka, jume ín yoyöhuaripo naateka. Emoune huáate, Diostau enchi buanriaka taahuarit entok tukaarit naa búrujti.

4 Jíbane emou huáate, entok em ópuammehui, entokne enchi bít péiya, al-leerimmeyi ino tápunia báreka.

5 Bueïtukne áu huáate, juka huitti Diostat éehuäu em jípurëhui. Bát ä jípurey, jü em ma yohue Loida, entok em áiye Eunice. Én éntokne tüisi jüneiya, enchi két ä jípurëhui.

6 Kíalïkune ínel emou jiaahua: Áuhuë ä jáyaktitua, juka Diosta bétana em mabet-ri, júnaköri nee emo béppa mamteko.

7 Bueïtuk Dios kaa espíriutu nahui éehuamta itom mik-la, ál-la juka espíritu úttiakamta, entok yore nákhuamta entok huitti éaka áu yüihuamta.

8 Íäri béchïbë kaa tihueka nooka, itom Señorta bétana; entok katë ínoy tiihue, bueïtukne Áa béchïbo pereesotaka aane. Ál-lë jiokot machisi ansimeka júne át huéiye jü evangeliochi, Diosta úttiärammeyi.

9 Dios huépul éehuamta itom jípu ïaaka itom jínëuk entok santosi itom núnnuk, kaa itom ára jita joä béchïbo, ál-la ínel ä yuktialä béchïbo, bueïtuk yore jiokolihuamta itom mákkak, Cristo Jesústa huämi, bannaataka kee jee ániata ayukäpo naateka.

10 Ä tü éehuäpo Jesucristo itom jínëumta yeu machiriala. Áapo juka kókkohuamta kaitapo tahuariaka itom úuhuaaka, machikun juka jíapsihuamta yeu tójjak, entok evangeliota huám jíbapo béchïbo kaa kókkohuamta.

11 Dios nee áma yuktiala, apóstolpo entok maestropo nee
nok ïaaka, jume kaa judíommehui.
12 Íäri béchïbo yún jiokot machika inou simla. Tëne
kaa áy tiihue, bueïtuk ínapo jüneiya jábeta ín súalekähui;
entokne tüisi jüneiya: Áapo sïmek béppa úttiaka ín jíapsi
ërianake, huäri taahuarit äbo huémtachi.
13 Katë ä tójja, huaka nokta tülisi huémta, ino bétana
em jíkkajakähui, juka Diostat éehuamta entok yore
nákhuamta Jesucristota bétana ayukamta.
14 Juka sïmek béppa türik itom mák-rite ëria, Espíritu
Santota ítot anë béchïbo.
15 Béjë jüneiya, sïme jume Asia buiärapo joome nechim
tö sájjak; ámemak näikiari, jü Figeelo entok Hermoogenes.
16 Diosta yore jiokolëu ámeu ayunake, jü Onesíforota
familiabehui, bueïtuk áapo juebénasi jíapsi yéjtehuamta
ínou nüpak, entok kaa ínoy tiihuek, nee pereesotuk junne.
17 Ál-la buere joära Romau yepsaka kaa jimyoreka nee
jariu táytek, nee ä téäu núkisi.
18 Diosta yore jiokolëu áa béchïbotunake, Señorta éä
pámani, huäri taahuarichi. Émpë tüisi jüneiya, jáchin itom
ä aniakähui jum pueblo Efesopo.

2

Jesucristota tü sontaaro

1 Én éntok empo, Diosta sualhuäpo ín üusi, úttiatë áma
nüye, jum Diosta nésaupo ára jita johuäpo, Jesucristota
bétana.
2 Juka juebenam bíchäpo nokaka ino bétana em
jíkkajakäu, íkäre ámeu noknake, jume oohuimmehui, kaa
emo náyoteka huitti katemmehui; ímëchïri jume huatem
ára majtiahuäu yúmalasi ámet ayunake.
3 Empo jiokot kökosi éake jiápsa, Jesucristotau türi
sontarotaka bénasi.
4 Jábe sontaro júne ä tékil tójaka kara täbui tékilpo áu
sütia, bueïtuk huaka sontaro tékilpo ä núnukamta al-leetua
báreka.
5 Entok kétchi jum yeyhuäpo yö báreka úttiata joame,
kaibu yölataka tahuanake, juka reglata jiäpo áman kaa
yeehuekäteko.
6 Jü buíata ëechame bát tekipanuanake, juka etta chúpey
ä nü béchïbo.
7 Áachë suuhua, jü ín nokäbechi; bueïtuk Áapo jü Señor
sïmekut enchi át jüneetuanake.
8 Jesucristotahuë huáate, rey Davidta animmak huéeri,
entok kókkolam násuk jíabitekame, ín evangelio jíauläpo.

9 Íkäi nokta béchïbone kökosi jiokot johua. Juëna
yóremta bénasine pereesoteri; të jü Diosta nooki kaa
pereeso.
10 Inëlïne kaa huanti sïmeta mabeta, jume Diosta
bétana yeu púarim nákeka, bempörim két jínëuriata am
jájamnakë béchïbo, Jesucristotau huämi, sïmek béppa
ujyori kaa lülütemtamaki.
11 Ïri nooki tua lútüria:
Bueïtuk áamak kókkokätek,
kétte Áamak jíapsinake;
12 jiokot aneka jiápsakätek, áamakte nésaunake.
Ítapo kaa ito ä täya tíäteko,
áapo két kaa itom áu täya tíanake.
13 Ítapo kaa lútula katëtek, Áapo jíbapo béchïbo lútulay.
Bueïtuk Áapo, “kanne ájäria”, ti kara jiaahua.

Jü ä tekipanoäpo tüisi huéeme

14 Íkäre ámeu huáati sáuhue, Señorta bíchäpo, huitti
ámeu nokaka: “Katem náu nok nássua.” Ïri kaitäpo
tatahua; ál-la juka emo täruhuamta ámeu johua, jume ä
jíkkajammehui.
15 Sïmete tülisi yáaka, Diostau emo yeu ketcha, tekipan-
ualero ténasi, kaita tihueka, Diosta noki lútula ä huëpo
áman ä nooka.
16 Katë kía kaa türik kia kuttílasi yun nooka, bueïtuk
jü junëli bem kia nokähui chë júne juënakun bíchaa am
huéria,
17 entok bem nokäu sähua kaa yoyoremta bénasi yoret
kíkkimu. Júnëlim ayula, jü Himeneo entok Fileto.
18 Lútüriatam sékäna bíchaa tö sájaka, täbuiasi jiaahua:
“Jänituk jume kókkolam béja jíabitesula.” Inëlim jíaka,
huatem Diosta súaleme huitti Diostat éehuamta kóm
táb-ria.
19 Të Diosta noki kutti káttek, jïojterita jípureka: “Am
täya jü Señor, jume ä áttiarim”; entok: “Sïmetaka
huame kusisi Cristota téhuampo áu nokame, juëna böotam
tóijnake.”
20 Të buére jóapo yún jita yáataka áma ayka, oropo entok
platapo yáataka, entok huate kútapo yáari, huate éntok
babupo; ímëri huate jita musäla machik áy jo béchïbo,
huate éntok kía jita chïcha machik áy jo béchïbo.
21 Të ínëli jü jábe chïcha machik áu úhuaakame
huéchiapo tahuanake, Diosta úttilhuäpo. Ä nésaupo
huépulta bénasi áu nüyeka, Señorta béchïbo, sïmeta ára
jonake; entok kaa áu ámpolnake, türi tékilta béchïbo.

22 Huaka jübua yötuhuäpo kaa huéeläpo jita
musäulihuamtë tójaka lútula jiápsa, Diostat éaka, yore
nákhuamta jípureka, entok yánti jíapsihuamta, jume kaa
chïcha machik jiápseka kusisi Señortau nokammaki.
23 Akë ä tójja, juka kia nok nássuahuamta, bueïtuk
jünéaka, náu nássuahuamta ä huériähui.
24 Jü Señorta tekoka tekipanuame náu nássuahuäpo
kaa áu türinake; ál-la sïmemmak tülisi áu hueriunake;
yúmalasi ára yore majtianake, entok jiokot anhuamta ára
jípunake.
25 Kaa béttek jiápseka ámeu noknake, jume ä béj-reka
nok nássuame; jamak júne Dios emo am jíapsi kuaktitua-
nake, lútüriata bem täyanakë béchïbo.
26 Éntokem áma emo yeu huíknake, jum diablota am
sumaläpo, pereesotaka am jípurëpo, ä nésau am jotua
báreka.

3

Ániata lütiseyo jume yoremem jachin emo nünakëhui

1 Íkäre két jüneriapo yúmala: Jume taahuarim lütiseka
huéeyo, jü tiempo súm éehuame yebijnake.
2 Bueïtuk yoremem annake, bempo jíbatu báreka, sïmeta
bempola huáatíame, junneria jéuhuia emo úttileme, bem
ómtirat éame, Diosta béj-reme, bem áchayim kaa nésauta
joriame, kaita baysahueme, entok kaa türik jiápsekame;
3 huatemmeu tülisi éehuamta kaa jípureme, kabeta
säbuilame, jábetat kía nokame, kaa áu jíapsi yüeme, juka
kaa pappeamta kaa jiokoleme, jume tühuata omtíame,
4 jume ama bétana jábeta bébame, jume kaa huantiachisi
emo nüyeme, jume tüisi emo jítaleme, entokim juka bem
áy al-leenakeu jíba huáatíame, Diosta béppa.
5 Ímëri Diostat éehuamtam jípuremta bénanake, tem
juka tua Dios éehuamta kaa jípunake.
Katë ámemak emo türe.
6 Bueïtuk ímëi ínel jóahuammet kimuka, am núk sásaka,
jume ili jáamuchim, pereesom bénasi, kaa türik ámet
áusülik. Jü kaa tühua kaa huéeläpo ámet ayuka am
huíiksime.
7 Ímëi jíba jita emo majtia, tem kara ä jájame, juka
lútüriata, ä täya béchïbo.
8 Jáchin jü Janes entok Jambres Moiséjtam béj-reka
jáptek, ínëli kétchi, ímëri lútüriatam béj-reka kaate;
bueïtuk jita täyahuäpo emo náyotehuame ámet tápuni,
entokim Dios huáatihuäpo kaa jehuiteriari.

9 Tem béja kaa bát bíchaa kannake; bueïtuk jü kaa tüisi
bem anëu sïmem bétana täyana, huámëi bénasi.

Pablo nokta ä chupëpo Timoteota tejhuak jachin jita ä yáanakëhui

10 Të empo ä huéria, juka enchi ín majtiähui, jáchin ín
jiapsähui huatem bíchäpo, huaka huitti éaka ín huáatiähui,
entok jáchin ín Dios huáatëhui, entok jáchin yánti ín
jiapsähui, entok yore nákhuamta jípureka, entok kaa
huánti jiápseka sïmeta ára ín joähui,
11 Diosta kaa súaleme bétanane guók jájjasuri, entok
juka kökosi machik ín ínnësuri. Ïri inou yeu sika imey
pueblompo Antioquíapo, Iconiopo, entok Listrapo; tüisi ín
guók jájjahuakapo béttesi inou siika. Të íkäi sïmeta bétana
jü Señor nee áma yeu huíkkek.
12 Entok sïmetaka Dios huáatihuäpo Cristotamak santosi
jíapsi báareme bem guók jájjanäu ámeu ayunake.
13 Të jume kaa tü yóremem entok jume yore bäi
táttähuame, jum kaa tühuata bem joä pátäkum, chë
júnem kaa tühuata jonake, huatem bäi táttähuaka, entok
bäitaütaka.
14 Të empo, kate ä tójaka jíba ä johua, juka em täyakähui,
entok tüisi jünéaka jábeta bétana em ä täyalähui.
15 Bueïtukë ili usitaka naateka ä tatäyak, juka Diosta noki
jïojteri. Ímëri aram enchi kóba súatua, jínëuriata béchïbo,
Jesucristota súalhuä pámani. 16 Jü sïme noki jïojteri Diostat
yeu simla, entok huéchiapo huéiye, yore majtia béchïbo;
entok juka kaa tü ayurita yuktiaka ä ínnëtebo; entok
juka kaa tülisi yáata ára rútuktia; entok juka lútula jo
báahuamta ára yore majtia.
17 Bueïtuk jü yoreme Diosta nésahui joamta lútula
jíapsinakë béchïbo, simëku jita ä araunakë béchïbo, jum
tühuata ára ä jonakëpo.

4

1 Nésautane em mámpo yétcha, Diosta bíchäpo entok
Señor Jesucristota bíchäpo. Áapo jume kókkolammet
entok jiápsammet yäura nokta chúpanake, júnakoy táapo
reytaka ä yepsäpo.
2 Diosta nokië nooka, juebénasi júchi bénasi ínel
éehuayo, entok kaa ínel éehuayo. Juka kaa tü áyurita
yuktiaka, lútüriate ä ínnëtua, Diosta noki kuttílasi huëhui.
Íkäre am téjhua, yánti éaka, Diosta noki jíba ájäriatukähui.

3 Bueïtuk tiempo äbo yebijnake; huanärim juka Diosta noki tua yúmalasi entok kuttílasi huemta kara mabetnake. Ál-lam senuk jíkkaij báreka, elësikisim ä ínnëaka, huanärim juebena yore mamajtíame náu tóijnake. Huanärim am majtianake, bem ä türepo entok ä huáatiä pámani jíbba.

4 Entokim lútüriata kaa jíkkaij báreka ä omoutenake, cuentom kia ettejoariata ayukäu bícham kannake.

5 Të empo sïmekuchë yúmalasi emo jípure; juka jiokot anhuamtë yánti éaka mabeta; evangelista tékiltë johua; sïmete yáuhua, juka Dios nésauta em mabetakähui.

6 Bueïtuk ínapo béja muk báare, Diosta béchïbo; jü taahuari ín simnakeu béja yúmase.

7 Tühuapo nássuahuamtane yáasula; entokne át simsula jü böochi; Dios huáatihuamtane ín jiápsipo ëriala.

8 Én éntok, jü coroona lútüriata huë páman täyahuame nee boobíchaïhui. Íkäi nee máknake, jü Señor lútula Juez, huäri taahuarichi. Entok kaa nee jíbba, të sïmem huame ä nákeka ä boobíchaïhuime.

Jita jachin am yáanakëhui áapo am tejhuak

9 Bamsekë läuti nee äbo bitcha.

10 Bueïtuk jü Demas nee tö simla; kaa tühuaata ániat ayukamta tutüreka, jum pueblo Tesalónicau bíchaa siika. Crescente Galacia buiärau siika; Tito éntok Dalmacia buíärähui.

11 Lucas jíba ínomak aane. Marcoste núnuka inou ä huéria, bueïtuk ára tüisi nee ania, ímï tékilpo.

12 Tíquicotane buere joära Efesou bíttuak.

13 Äbo sikätekë jume kapotemë inou nüpa; pueblo Troaspone am tö siika, Carpota jóapo. Jume librom entok jume pergaminom, ímërë chë júne kaa koptia.

14 Alejandro jü sisïguokta tekipanuame, Diosta tühua nee tóij ïaaka, juebénasi kaa tüisi anhuamta inou yáala. Áapo Señor ä béjtuanake, juka jita ä joä béchïbo.

15 Émpë áa bétana két emo suaya, bueïtuk ítobia kíktek, tüisi itom nokäu béj-reka.

16 Tua bát nee ino nok-riäpo kaabe ínomak taahuak; sïmetakam nee tö sájjak. Íäri bétana Áapo Dios jukai kaa ama am naïkirianake, am jiokorinake.

17 Të jü Señor ínomak aanek, úttiata nee mákaka, bueïtuk ínëli ínou huémta násuk jü Diosta bétana nokhuame ára yáatuk, sïme Diosta kaa súaleme ä jíkkaijnakë béchïbo. Ínëli jü leónta teni kaa nee buäka.

18 Jü Señor nee áma yeu huíknake, sïme kaa türik
ayukäpo, entok téhuekapo reytaka ä nésahuepo nee
jípu báreka nee suayanake. Sïmek béppa ujyoori áa
béchïbotunake jíbapo béchïbo. Júnentunake.

Teboteri entok Diosta tü eäu ä chuppepo

19 Priscata entok Aquilatë tebotua, entok Onesíforota
jóapo jomeme.

20 Erasto pueblo Corintopo taahuak. Trófimotane éntok
pueblo Miletopo tö siika, kökoremta.

21 Séberia tiempota kee yúmaye äbo huéiye. Eubulo,
Pudente, Lino entok Claudia enchim tebotua, entok sïme
jume hermaanom.

22 Áapo Señor Jesucristo em espíritumak annake. Jü
Diosta tü éehuame enchimmaktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Títotau Ä Jïojtekähui

Teboteri

1 Pablo Diosta saulero éntok Jesucristota apóstol, jume
áapörik yeu púari Diostat ehuäpámani, entok jü lúturiata
täyahuäpo jum emo jiokölihuä pámani.
2 Jum jita jíba boobít-huäpo yü jíapsihuäpo. Jum Diosta
kaa yore baytähuäpo, yore ä mak-rokkak, kee jee ániata
yeu machiay náateka.
3 Éntok taahuata yúmak ä täyatebok juka ä nooki, jume
huatemmeu ä nokhuä pámani, ïri ín mampo toijri Diosta
itom jínëukamta nésaupo.
4 Titotahui, Cristota súalhuäpo tua ín üusi, Diosta tü
eäu, yore nak jiokölihuame, éntok yánti jíapsihuame, Dios
Áchayta entok Señor Jesucristota itom jinëukamta bétana.

Jume pastorim entok obispom jachin ministerio tékilta bem yánakëhui

5 Iäri béchïbone isla Cretapo enchi tö siika, hua kaa tüisi
huemta enchi rútuktianakë béchïbo, éntok sïme buere
joarammet pastorim enchi joa ïaaka, nesauta enchi ín
makakä pámani.
6 Ïri, jü kaa turik bétana kaita át nok mátchina, huépulak
jíba jubnake, entok Diosta súaleme üusinake, kaa turik
bem joa bétanam kaa natuatunake entok bem ëäpo jíba
jíapsihuäpo.
7 Bueïtuk úttea, jü obispo kaa türik bétana kaita at
nok machiná Diosta tékil ä joapo kaa au buérialinake,
kaa juënaratunake, kaa vino jïlérotunake, kaa
nássuäratunake, tómita kaa türik bétana huemta kaa
úkulnake.
8 Al-la ä joapo ára huatem mabetnake, tühuata naknake,
éntok suámsi au nünake, lútula jíapsinake, santosi
jíapsinake, ä jiápsäpo áapo au yüeka au yekanake,
9 ára áamak ä tahuarianake juka nok lutüriata, ä ma-
jtíahuaka pámani, entok ket ára ámeu noknákë, yore
majtihuäpo kayta täbuiasi jípureka, éntok jume ä nok
béjreka nokame ahuä temaijtuaka ä tü etuana, jünehuamta
am maknake.
10 Bueïtuk ketunem juebénaka aane, jume lútüriata
nok béj-reme, jume kia jájana jítat nokame, entok yore

baytähuame, entok chë junne jume circuncisiónta hueriame.
11 Úttea huamei tem páttiabéchïbo; bueïtuk sïme joamim jíapsi násonte kaa tühuata am majtíaka, íkäi joakam tómita yún koba báare.
12 Senu áme násuk profeeta ínel jiaahua: “Jume cretapo joomem jíbam ára nókïchi, animal kaa susuäram bénasim maachi, jïbuäram, obëram.”
13 Ïri ä nokäu lútüria. Juari béchïbo, kuttilasë ámeu nooka, juka Diostat ehuamta türik am jípunakë béchïbo,
14 kaa jume judíom cuentommet suánake, éntok huame yorémem nesauriachi, bueïtukim lútüriata omoute.
15 Sïme chïcha machirata kaa jipure, jume chïcha machirata kaa jipureme béchïbo, të huame jíapsi nasontulataka kaita súaleme béchïbo, sïme chïcha maachi; bueïtuk jü bem éeri éntok jíapsi suära nasóntula.
16 Diostam emo täya tíiya, të hua bem jita jóäubeyim ä omoute. Kujti machirata jípureka, Diosta bej-rekam jiápsa, jita türik júne kara joaka.

2

Jü lútüriata yore majtiahuame

1 Të empo Akë ä nooka juka kaa täbuiasi huemta yore majtiahuamta.
2 Jume yoiyöturim yúmalasim suamsi emo nünake, kaa yún nokaka, suamsi, emo yörihuäpo tülisi, Diostat ehuäpo kaa täbuiasi, emo nakhuäpo, entok ára jita böbithuäpo. Jiapsina, áma yeu huée béchïbo, jum kaa tühuapo.
3 Ínëli jume jamyóyölam, bem jiápsäpom yörisi machisi emo nünake, kaabetat kia nokaka, vino jïhuame kaa am yuïnake, tühuatam ára majtianake;
4 jume jáamuchim chë kaa yoiyöhuemim majtianake, bem kunam am náknakë béchïbo, éntok bem asoam,
5 entokim suamsi emo nüyeka, kayta kaa türik joaka, bem joam am suayanakë béchïbo, tü jíapsitam jípunake, bem kunam bëtukim emo am nünakë béchïbo, bueïtuk Diosta nokibet bette nokta kaa ä bétana noknä béchïbo.
6 Alë bénasi kétchi, jume jübua yoiyötume kuttilasë ámeu nooka: suamsi emo am nü sáhueka;
7 sïmepë bat emo ketcha ejemplopo, tekilpo türik joaka, yore majtiahuäpo, yúmalasë emo bittebo, entok suamsi,
8 nokta türipo entok kara omouteta, bueïtuk jü ä béj-reka huéme ä tiunakë béchïbo, entok kaita juënak enchim bétana nok machik jípureka.

9 Éntok jume saulerommehuë kuttílasi nooka, bem tékom
bétukim emo nüunake, sïmeku am türeu jonake, katim
elaka am nok bejnake;
10 kabeta baytahuaka jita ä ühuanake, ál-la sïmeku ä
bitteboka lútula au nünake, bueïtuk sïmeku jü Diosta
bétana yore majtiahuame itom jinëume üjyorisi bittunake.
11 Bueïtuk jü Diosta tü eäu áu bittebo, sïme yoremem
jínëuriata makbareka,
12 itom majtiaka, juka Diosta kaa yörihuau tojaka, éntok
juka ániapo kaa türik úkulhuamta, juëna éerita tójaka,
ímïte jíapsinake suamsi, lútula entok Dios huáateka,
13 juka tüisi al-lehuäpo mabet-báahuamta boobíchaka,
entok ujyorisi au yeu machirianakeme jü buere Dios, éntok
Jesucristo itom jínëukamta,
14 jü ito béchïbo au tojakame, sïme kaa türiku itom jínëu
báreka, éntok tossaala itom báksiaka ä pueblo attiapo
itom jípu báreka, éntok tü tékilta johuäpo naybuk-riata
jípureka.
15 Íkäre ámeu nooka, kuttílasi éntoke yäura úttiata
jípureka kaa türi bem yáari am toij sauhue. Kaabe kaa kia
kaitäpo enchi jipunake.

3

Lútula jíapsi jipuhuame Diosta tü eäpo

1 Amëhue am huatisauhue, jume gobierno tékilta
jipureme entok yäuram nesahueme áme bétuk emo am
jípunakë béchïbo, nesautam jonake entokim at jiapseka
tékilta jonake.
2 Kaabetachim juënak noknake, katim
nássuäleromtunake, ál-lam huatemmakim tülisi emo
jipunake, simë yanti ehuamta bitteboka sïme yoremem
bíchäpo.
3 Bueïtuk ítapo ket bannaataka kaa susuakay, katte Diosta
nésaupo rejtey, chikturataka, sïme juëna éerita bétuk ito
jípureka. Kaa tühuapote jiápsay, éntok jita ito nat úkuleka,
kaa bibit péehuaka, éntok huatem kaa bibit péaka.
4 Të juka Dios itom jínëukamta tü ehuamta itou yeu
machiako, éntok sïme yoremem ä nákëhui,
5 itom jínëuk, kaa lútula huëpo tuhuata itom yáakä
béchïbo, ál-la itom ä nak jiokolëpo, bajsiahuaka bemélasi
tomtihuäpo, entok Espíritu Santopo bemélasi ä yahuakapo.
6 Jü, buéresi yüni itot ä chíbejtiakähui, Jesucristo itom
jínëukamta bétana,

7 bueïtuk lútula jíapsihuamta ä tü eäpo jípureka, amakte
herenciata jípureka tahua, yü jíapsihuamta itom boobichä
pámani.
8 Ïri nooki huitti lútüria, Íachïri katë kom eaka, kutti am
téjhua, bueïtuk jume Diosta súaleme tü tekilpom jíba emo
jipunake. Ímëri türimme, éntok yoremem ania.
9 Të juka nokta kaa nau bataka huemta katë ä
jikkaijbáare, entok juka nat tomti kat-huamta bétana
kia nokhuamta, entok juka leyta bétana nau nok
nássuahuamta, bueïtuk kia bejja entok kaitapo yore ania.
10 Jü yoreme emo näikimtehuamta joamta, séjtuli entok
guosa kuttílasi áu noksuka, pakunë yä tahuaria.
11 Juneate hua ínëli áu nasontekame, Diosta bejre, entok
bette noki at chuppe, juka bette nokta at chupe béchïbo.

Jíta ä yánakeu bétana au nokak

12 Artemasta ö Tíquicota émou nee bíttuako. Emo bami-
jtuaka pueblo Nicópolispo inou yepsa, bueïtuk júmüne,
sïme séberia tiempopo tahua báreka eiya.
13 Jü Zénas leyta yúmalasi täyame éntok Apoolojta,
al-leake am boo tojja, kayta ámeu bïnakë béchïbo.
14 Jume itomak aanim am áraunakë béchïbo, jum tü
tékilta johuäpo. Bueïtuk jume jita ámeu bëyemmehui
am anianakë béchïbo; bueïtukim ínëli huatem tuhuata
joorianake.

Teboteri éntok ä chupëpo Diosta tü eähui

15 Sïme jume ínomak aneme enchim tebotua. Jume
Diostat ehuäpo itom nakemë tebotua, Diosta tü eäu enchim-
maktunake. Júnentunake.

Jü Carta San Pablota Jïojteri Filemóntahui

Teboteri

1 Pablo Jesucristota béchïbo pereeso, entok jü hermaano Timoteo, jü nákhuame Filemóntate tebotua, itomak tekipanuamta,

2 entok kétchi hermaana Apia nákhuamta, entok Arquipota, Diosta tékilpo itom jáläekamta, entok huame Jesucristota súalhuäpo náu aanim, em jóapo nau yayajame.

3 Diosta tühua entok yánti éehuame enchimmaktunake, Dios itom Áchayta bétana entok itom Señor Jesucristota bétana.

Filemón Diostat éiya entok huatem nákke

4 In Diostane baisahueka emou huáate, oraciónim ín joä beleki,

5 bueïtukne ä jíkkaja, Señor Jesucristota súaleka em ä nákëhui, entok sïmem huame Diosta bíchäpo huélpülsi emo nüyeka jiápsame.

6 Huä Diostat éehuame huatemmeu em nokäu, huitti át jüneehuamta enchi máknake; ínëli sïme jü tühua enchimmet ayunake, Cristo Jesústa huämi.

7 Bueïtuk tüisite al-leiya, entokte jíapsi yéjtehuamta jípure, em huatem nákë béchïbo; bueïtuk empo, ín saila, jume Diostau bíchaa huépülsi jiápsame bem jíapsihuam óusi éiya.

Pablo Onésimota béchïbo jiokot jiaahuak

8 Huäri béchïbo, Cristota bétanane lútüriata jípure jiöbe, emót ín nésaunakë béchïbo, hua jita chë türik bétana,

9 tëne emou jiokot jiaahua, yore nákhuamta téhuampo: ínapo Pablo béja öla, entokne pereeso Jesucristota béchïbo.

10 Én éntokne ín üusi Onésimota béchïbo emou nooka, nee pereesotuk Cristota bétana yeu yoremtukame.

11 Huä bannaataka kaa emou türiakaïhui, të ëni emohui entok inou júne türi.

12 Én éntokne júchi emou ä bíttua. Akë ä mabeta, em nee mabetäpo bénasi.

13 Bueïtuk ínapo ínomak ä tahuatua péa jíöbe, enchi kara ínomak anëpo, nésauta nee ä joria ïaaka, ímï cárcelpo evangeliota béchïbo pereesotaka ín anëpo.

14 Tëne kaita yáa báare kaa em ínel ëäpo, bueïtuk ínëli
jü em tü éeri kaa útteata ä yáariä béchïbo, ál-la em júnen
ëäpo.
15 Bueïtuk jamak íäri béchïbo au näikimtek emo
bétana, jaiki huásuktiapo jäni, én éntok bát bíchaa sïme
huásuktiapo enchi ä mabetnakë béchïbo,
16 të ëni kaa súmataka enchi tekokam ténasi, të ál-la chë
junne, súmataka béppa, ä sailaka tüisi ä huáatia ténasi.
Ínapone tüisi ä nákke, të jíbatua empo chë junne. Ä
yoremtukä pámani, em ä nákëu türi jíöbe, të chë júne
musäla maachi, jü em ä náknakëhui, Cristota súalhuäpo.
17 Én éntok ä junëlitunakey, Cristota súalhuäpo empo
ínomak huëtek, Akë ä mabeta, em nee mabetä bénasi.
18 Entok jítäpo júne kaa tüisi émomak tahuaka enchi
huikiriätek, juka enchä huikiriähui, ínohuë ä tójja.
19 Ínapo Pablo ín mámammeyne ä jïojte: ínapone ä
béjtuanake. Kaa täbuiasi emou jiau béchïbo, émpë chë
nee huikiriiya.
20 In saila Señorta súalhuäpo, arë nee ania jäni; nechë
jíapsi yétcha, jimyore béchïbo, Señorta súalhuäpo.
21 Emoune jïojte, juka nésau éehuamtat ára em joäbet
éaka, jünéaka chë júne ín nokäu béppa em ä yáanakëhui.
22 In áma emou yebijnakehuë huéchiapo jípure; bueïtuk
Diostau enchim buanä béchïbo júnentunake, jü áman
enchim ín bínnakëhui.

Teboteri entok Diosta tühua

23 Epafras enchi tebottua; áapo ínomak pereeso Cristo
Jesústa béchïbo.
24 Entok huate két enchi tebottua: Marcos, Aristarco,
Demas, entok Lucas, ínomak tekipanuame Diosta tékilpo.
25 Itom Señor Jesucristota tühua enchim
jíapsimaktunake. Júnentunake.

Jü Carta Hebreommeu Jïojteri

Dios ä Üusihua bétana nok-la

1 Dios juebénasi noksulatukay yún kaa nanäla
machisi júnak táapo täbui taahuarimmechi, jume
áchayhuarimmehui, profeetam huämi.
2 Én ímëi taahuarim chúkula huëpo ä üusihua huämi,
itou nok-la. Íkäi éntok ä yö yáaka sïmeta ä mámpo tójjak;
ániata éntok áapörik béchïbo yáuhuak.
3 Áapo ájäria jü bélojkosi sïmek béppa Diosta ujyória,
entok tua alëbenna sïmeku, sïme ániat ayukamta jíapsitua,
sïmeta tútti jípure ä nok úttiärayi. Entok Áapo mukuka
sïmek béppa tülisi itom báksiak, kaa tü yáarim itom
úuhuaaka. Huanäi ámani jikat jü tua yörisi machik bátam
bétana yejtek.

Jü Usiari ángelesim béppa chë yörisi maachi

4 Íäri béchïbo ángelesim béppa chë yörisi machisi
tahuariahuak, entok bempörim béppa chë yörisi machi
téhuam mákhuak, tua Diosta ä üusi béchïbo.
5 Bueïtuk, ¿jauhueysu Dios jabe ángeltau ínel jiaahuak:

Émpë ín Üusi;
ínapone én em Áchaytaka taahua?
Entok kétchi:
Ínapone én áa béchïbo áchayhuari;
áapo éntok ín üussitunake.

6 Entok kétchi, juka këwhile huérita ániau kóm bíttuaka
jume ángelesimmeu ínel jiaahua:
Tónommeyem áu jápteka ä yöre.
7 Jume ángelesim bétana éntok két ínel jiaahua:

Ä ángelesim jekata bénasi johua;
jume nésauta ä joriame éntok táij bétemta bénamme.

8 Entok ä Üusi bétana ínel jiaahua:

Dios yörisi machi bankopo káteka, jíbapo béchïbo
nésahue,
entok jü kuta em réytaka áy nésahueu huitti lútula huéeka
bíttu.
9 Juka lútula jíapsihuamtë nákke;
të juka kaa türik éntoke kujti eäke kaa huáatia.

Íäri bëchïbo Dios enchi áma yeu púuhuak.
Jü em Dios éntok musäla machisi al-leehuamta enchi
mákka,
em jáläim béppa.

10 Entok íkäi két nooka:
Empo, Señor, sïmeta naatëpo buíatë yáuhuak;
jü téhueka junne em mámammey yáari.
11 Ïri lütinake, të empo jíbapo béchïbo tahuanake;
jü huate éntok súpem bénasi moynake.
12 Entok huépul súpem bénasë nat am tóttianake,
éntoke chúkula täbui bemela súpem béchïbo am nakulianake.
Të empo katë täbuiasi tahuanake, entok em huásuktiriam katim lütinake.
13 Bueïtuk jauhuey taaposu Dios, jábe ángeltau ínel jiaahuak:
¿Ímïre ín bata bétana yejte,
jume enchi bej-reka kateme em guókim bétuk nee am órëu tájti?
14 ¿Jachum kaa espíritu áusüli, jume Diosta tékilpo aneme?
Ímëri juka jínëurita mabetnakeme bem anianakë béchïbom äbo bíttuari.

2

Jü buere jínëuria

1 Huäri béchïbo, úttia tüisi át suaka itom ä bínnakëhui, juka Diosta noki itom jíkkajakähui, juka itom súalëu kaa koptiä béchïbo.

2 Bueïtuk jü noki ángelesim nokakäu huitti taahuak; entok jume Diosta béj-reka ä nésauri kaa bem yáakäu, lútula éehuäpo júne két bette noki ámet chúppuk.

3 ¿Jáchisute áma yeu sákanake jäni? ¿Juka jínëuriata tüisi yörisi machik kía kaítäpo bichäteko? Jü Señor íäri bétana bát ä nookak, kësam huëpo; jume ä jíkkajakame éntok itom ä téjhuak.

4 Ínëli Dios ä lútüriatey ámemaki. Jume señaalim entok buéresi huëpo kaa täyahuamta entok obiachik kara johuamtam johuay. Espíritu Santo éntok ámet ä näikimtey, ä éä pámani.

Jü yore jínëihuamta yáakame

5 Bueïtuk Dios kaa jume ángelesim mámpo ä tójjak, juka ánia äbo huémta; íäri bétanate náu ettejo.

6 Të séjtul huëpo senu nookak, Diosta noki jïojteripo ínel jíaka:
¿Jábesa jü yoreme em áu huáatinakë béchïbo,
entok jü yoremeta üusi em áu yéebijnakë béchïbo?
7 Íkäre yáaka ángelesim beu chë ili bétuk ä tahuariak.
Ä yörinäu éntok sïmek béppa ujyorike ä coroonatuak.
Éntoke juka em yáakäu sïmete ä mámpo tójjak.

8 Sïmete ä guókim bétuk tahuariak.
Bueïtuk ínëli sïmeta áa bétuk tójaka, kaita yeu bëaka, sïmeta áa bétuk tahuariak. Tëte ketune kee jee ä bitcha, juka sïmeta áa bétuk tahuanakemta.
9 Tëte huákäi bitcha, juka ángelesim násuk ili bétuk tahuariahuakamta. Jesús ä yörihuäpo entok sïmek béppa ujyorik coroonatuahuak. Jiokot áu ä sikäpo muukuk, bueïtuk Diosta sïmem nákë béchïbo kókkohuamta nüka.
10 Ínëli türiakay sïmeta áttiakamta béchïbo, bueïtuk áapörik béchïbo sïme aayuk. Ä üusim sïmek béppa ujyorikum am huéria báreka, jum jiokot anhuäpo yúmalasi ahuä nütuak, juka jínëuriata áme béchïbo yáakamta.
11 Bueïtuk Dios santosi jíapsihuamta yore makame, entok jü santosi jíapsihuamta mabetame. Sïmetakam huepulaik jíba áchayek. Huäri béchïbo jü Diosta Üusi kaa ámey tihueka am saila rókka,
12 ínel jíaka:
Em téhuamne ín sailammeu noknake,
entokne yún emo náu tóijlame násuk himnomne emo
béchïbo buiknake.
13 Entok júchi ínel jiaahua:
Ínapone át éenake.
Júchi éntok bemelasi ínel jiaahua:
Ëni ínapo, entok jume usim Diosta nee mákakähui.
14 Jachin jume usiarim náu áchayek takaapo entok ójbopo am nanälaytukä bénasi, áapo két takaapo entok ójbopo ánëli áu jípurek. Bueïtuk ímï huämi ä mukukäbey, juka kókkokhuamta núk kátekamta kaítäpo tahuariak. Ïri béja jü diablo.
15 Huanäi kaítäpo am yáaka, áma yeu am huíkkek, jume sïmem kókkohuamta májhueka áa bétuk emo jípureïhuim, bem kókkou tájti.
16 Bueïtuk tua lútüriapo kaa jume ángelesim aniak, ál-la jume Abrahamtat yeu kat-riam.
17 Íäri béchïbo úttiatukay, sïmeku ä sailam bénatunakëhui. Ínëli yore nák jiokolihuamta jípureka huitti tiöpopo chë nésahue, Diosta nésahui joaka, entok juka pueblopo kaa türik bem yáari am úuhua.
18 Bueïtuk áapo két jiokot ansuk, kaa tühuapo jíöbilahuaka. Íäri béchïbo áapo úttiata jípure, jume kaa tühuapo jíöbilahuame ania béchïbo.

3

Jesús Moiséjta béppa chë yörisi maachi

1 Júntuksan Cristopo itom hermaanom yeu púarim,
téhueka bétana núnutaka jiápsame, áachem suuhua, jü
apóstol entok tiöpopo buere yäutat itom át ääpo, Cristo
Jesústachi.
2 Áapo kaakun bíchaa áu náyoteka ä yuktiahuaka páman
jíba áu nüka, entok Moisés kétchi ánëli, sïmekuu jum
Diosta jóapo.
3 Bueïtuk ïri, Moiséjta béppa buéresi yörihuaka bít-hua,
jachin jü kárita yáakame chë yörihuaka bít-hua, jü kárita
béppa.
4 Bueïtuk jábe ä yáala, juka kári yáataka kátekamta; të
juka sïme ayukamta, Dios ä yáuhuak.
5 Lútüriapo Moisés sïmeku kaa áu náyoteka tekipanuak,
jum Diosta jóapo, ä sáyhuaka pámani. Ïri lútüriataka
taahuak, áa bétana tüisi nokaka.
6 Të Cristo usiaritaka ájäria, entok kárita béppa lútüriata
jípure. Ïri kári éntok ítapote ájäriam, bueïtuk ítapo itom
mabetakäu kaa ito náyoteka ä ëriakätek itom jiapsäu tájti
át éaka, entok juka jita boobít-huäpo ito jábeleka.

Diosta pueblo jimyoreria

7 Huäri béchïbo, jü Espíritu Santo ínel jiaahua:
Bueïtuk empo ä nokäu én jíkkajäteko,
8 katem enchim jíapsim námakasi johua,
júnak-riapo jume Diosta béj-reka ánia bueka päriapo
jiöbilahuaka ayukame bénasi.
9 Ímïrim nee jiöbilak, jume enchim áchayim.
Nechim jiöbilak nee áma yumäu jüneria báreka.
Huanärim juka ín yáakäu bitchak, cuarenta
huásuktiriampo.
10 Íäri béchïbone ámeu öomtek, huamei nát tómti katem-
mehui, ínel jíaka:
“Jíbem náa kannake, enchim jiápsipo kaa yánti éaka,
éntokem ín böom kaa täya báare.”
11 Huäri béchïbo ín öomtëu bát kéchakane ínel jiaahuak:
Kaibum áman kimunake jum inot jimyorehuäpo.
12 ¡Áachem suuhua! Hermaanom, enchim násuk kaabe
kaa türik jiápseka kaa ä súaleka áu náyotenake, jum Dios
jiápsamta súalhuäpo.
13 Ál-lem chikti táapo kuttílasi náu nooka, ketune tiem-
pota jípureka, bueïtuk ínëli kaabe enchim násuk námakak
jiapseka annake, kaa türikuu baïtaütaka.
14 Bueïtukte Cristotamak ä áttiak, juka áa bétana itom
jípunakëhui kaa ito nayoteka itom jiapsäu tajti, juka át
éehuamta itom naatekäpo bénasi.

15 Én éntok íkäi nokhua násuk:
Eme ä nokaü én jíkkajakäteko,
katem enchim jíapsim námakasi johua,
jume júnaköri nee öomtituakame bénasi.
16 ¿Jábesamme, jume ä jíkkaijsuka, ä öomtituakame? ¿Jachum kaa sïme jume Egiptopo Moiséjtamak yeu sájakame?
17 ¿Jábemmaksu cuarenta huásuktiapo omtey? ¿Jachu kaa jume Dios bejrim yáakammaki? Ímëi bem takahuam éntok ánia see päriapom huátteka kókkok.
18 Entok, ¿jábemmeusu ä noki bát kéchaka am téjhuak, kaa áman am kimunake tíaka, jum áamak jimyorehuäpo? ¿Jachu kaa jume ä nésahui kaa yáakammehui?
19 Entokte am bitchak, kara áman kimuka am tahuakahui, kaita bem súalëra béchïbo.

4

1 ¡Átte suaka Diosta máujnake! Bueïtuk jachinai junne jü jimyorehuäpo kimu báahuaka boobit-huame, huate enchim násuk aneme kara ä jájameka tahuanake.
2 Bueïtuk itou két jíba ánëli nok-ri, jü bemela noki bempörimmeu bénasi. Të jü noki bem jíkkajakähui, kaitapo taahuak, juka Dios éehuamta kaa am jípurekä béchïbo, jume ä jíkkajakame.
3 Të ítapo ä súaleme áamakte áman kimula, jum jimyorehuähui, ä jíakä pámani:
In omtëune bát kéchaka am téjhuak,
kaa áman am kimunake tíaka jum jimyorehuähui.
Éläposu juka tékilta béja chúpasulatukay jiöbe, juka ániata naatekäpo naateka.
4 Bueïtuk séjtul huëpo jimyore taahuata bétana ínel jiaahuak:
Dios jimyorek sïme tékilta yáasuka,
jum guoy búsan taahuata huëpo.
5 Entok ímï júchi bénasi:
Katim áman kimunake, jum ín jimyorehuähui.
6 Huäri béchïbo, ketune huate bëye áman bem kimunakëhui, entok kétchi huame bát bemela noki ámeu nokhuakammehui, katim áman kiímuk, nésauta kaa bem yáakä béchïbo.
7 Én éntok júchi taahuata yétchak ëni, ínel jíaka: Chúkula tiempota simsuko, Davidta huam, ínel jíayhuäpo:
Eme ä nokäu én jíkkajakätek,
katem enchim jíapsim námakasi johua.
8 Bueïtuk Josué juka jimyore taahuata am mákakäteko, kaibu júchi täbui taahuarita bétana nok éiyey.

9 Huäri béchïbo ketune jimyore taahuari áma tahuala, jü
Diosta pueblo béchïbo.
10 Bueïtuk jü Diostamak jimyorehuäpo kibak-lame, két
tékilta yáasulataka jimyore. Dios két alë bénasi jimyore,
ä tékil yáasulataka.
11 Ámante kimu báreka éenake, jum jimyorehuäpo;
bueïtuk kaabe áma áu náyotenake, huámëi bénasi, jum
nésauta kaa johuäpo, kaa türiku.
12 Bueïtuk jü Diosta noki jiápsa, entok sïmeku áma
yuuma, entok sïme kúchïrim náu bíchaa buahuiakame
bénasi chë mékka tájti ára jita chúktia. Jíapsichi entok
espíritut junne ára kibake, óta tónoapo entok tuétanompo
junne; entok juka yorem éeri jiápsipo ayukamta jüneria.
13 Jü yáataka ayukame ä bíchäpo kara ésotu, entok sïme
súpe joaritaka étapori ä bíchäpo. Huáahui lúl-late jápteka
yeu ä buíjnake, itom yáalähui.

Jesús jü buere sumo sacerdote

14 Én éntokte ä jípure, juka sumo sacerdoteta, téhuekata
béppa jikau sikamta, Jesús jü Diosta Üusi. Áapörik
súalhuäpote jíba annake.
15 Bueïtuk ïri sumo sacerdote ára itom jiokoleka ára itom
ania. Jüneiya ítapola kara itom áma yumähui. Áaposu
két ito bénasi kara áma yúmam ténaka jiöbilahuak, të
áapörikut jü Dios bejri kaita át aykay.
16 Áute rúktinake, tüisi át jiápseka, Diosta yörisi
kátekäpo, juka nák jiokolihuamta jajam báreka, entok
Diosta tühuapo kaita bëaka jiokot anhuäpo yore ani-
amtahui.

5

1 Bueïtuk sïme sumo sacerdote yorememem násuk yeu
púari, áme béchïbo obisi an ïaahuaka Diosta bétana
núnuri, juka Diostau bíchaa näikiata entok animaalim
ójbo, jume Dios bejrim béchïbo ä yáa ïahuaka.
2 Bueïtuk yánti áu nüyeka ára am boobinnake, jume
kaita täyaka kaa tühuapo emo náyotelame entok kaa suasi
emo nüyeme, jünéaka áapo két áme bénasi kaa úttiaka
jíapsihuäpo áu ínnëaka.
3 Júneli juka Dios bejri áapörikut éntok yoremraatat ä
ayuka béchïbo, úttia ili kabarata mëaka Diostau bíchaa ä
näikianakëhui, yoremraata béchïbo entok áapo béchïbo.
4 Bueïtuk kaabe kia ínel ä éä béchïbo tékilpo áu úttiltebo
báanake, ál-la hua núnuritaka Diosta bétana yuktiari,
Arónta núnuhuaka bénasi. 5 Júnëli kétchi Cristo jum sïmek

béppa ujyoriku kaa áu úttilek, juka sumo sacerdote tékilta
áu mákaka, ál-la hua ínel áu jíakame:
Émpë ín Üusi;
ínapone ï taahuarit enchi usiak.
6 Bueïtuk kétchi sékäna ínel jiaahua:
Émpë tékil sacerdoteta yúu tütti jonake,
Melquisedecta yoremempo jometaka yö yáatukä pámani.
7 Të Cristo ímï buíapo jiápsaka, jiokot éaka nookak, ópuam
guötiaka hua úttiata jípuremtahui, ä muknakepo ára ä
jínëumtahui. Ínëli éntok íäri béchïbo jíkkaïjtuk, yörisi
májhueka.
8 Usiaritaka junne, jiokot ä anë násuk, nésauta ára joaka
taahuak.
9 Entok yúmalasi chúpemta mákhuaka, juka jíbapo
béchïbo jínëuriata yáuhuak, sïmem ä nésahui jo báareme
béchïbo.
10 Huanäi Dios ä jüneriatebok, sumo sacerdote tékilta
ä mákaka, Melquisedecta gentepo jometaka yö yáatukä
pámani.

Jínhua maachi, jü Diosta súaleka ä tóijhuame

11 Íäri bétanate yún ára jita nooka, të obiachi
jünakiachisi ä nok báahuäpo, enchim kaa huitti jíkkajä
béchïbo.
12 Bueïtuk eme béjem huatem ára majtia éiyey,
bueïtukem béja yún tiempota huéria. Të ketune bëye jü
enchim majtianähui, juka chë kaa obiachik Diosta nokpo
bát huémta. Éntokem ínëli kaa áma yúmaka tahuala, ili
usita lechim jëyë bénasi; bueïtuk karem buähuamta buäye.
13 Sïme jume ketune lechi jëyeme ketim jee árahue, jum
lútula huémtat jüneehuäpo; bueïtuk ketunem ili uusim.
14 Të jü bette buähuame jume yötulame béchïbo. Ímëri
jum élaka jita johuäpo emo majtialataka, akim ä jüneria,
juka jüneehuamta, tühuata entok kaa tühuata bétana.

6

1 Huäri béchïbo, juka bát itom majtiahuakau huamte
sákasuka, Cristota bétana huémta yúmalasite bát bíchaa
át jíapsi báreka éenake. Katte júchi ito ä majtianake, juka
téta nahuata júchi yecham ténasi entok juka tekil mukiapo
hueme kókko huaú yore hueriame. Të jü Diostat éehuame
ïri jü jíapsi kúaktihuame,
2 jü batöhuamta bétana yore majtiahuame, jü
jábetat béppa mámteka Diostau ä nok-riahuame, jü
kókkolam jíabitëhui, entok jü bette noki jíbapo béchïbo
chúpanakeme. Béjate sïmeta íkäi täyasula.

3 Entokte íkäi yáanake, lútüriapo Diosta júnel éayo.
4 Bueïtuk karam jájamtuka tatahua, jume séjtul machiriata mabetakame, jü jikattana Diosta tü éeri bem jihuekäu entok Espíritu Santota huam bem mabetakähui,
5 Diosta tü noki entok juka úttiäraata ánia äbo huémtat jihuekame.
6 Ímëi amáu nóttekame karam júchi bemelasi jíapsi kúakte, juka Diosta Üusi bempörim béchïbo júchi bemelasi kúrusit poponteboka, júchi sïmem ä junnerianakë béchïbo.
7 Jü buía juka yúkuta juebénasi kóm huáttemta jëyeme, entok júya síarita yoyötutuame, türi takaka jume buíata tekipanuame béchïbo, ïri buíya Diosta tühuam mabeta.
8 Të jü buía huíchata entok táchïnota sisiuriame kaa türina; chúkula bette noki át chúpahuaka táana.

Jü bobithuame huitti ehuäpo itom jipurëhui

9 Én éntok, eme nákhuame, huittite jüneiya juka jita chë türiaka bétana, jínëuriata jípureka, éläposute ínëli nooka.
10 Bueïtuk Dios tü éehuäpo lútüria páman jíba aane; áapo kaibu ä koptianake, juka tékilta áapörik nákeka enchim yáakähui, jume Diosta bíchäpo santosi emo nüyeme béchïbo; éntokem ínëli ketune jita am joria.
11 Tëte enchim hueuhuëpulammet ä bít péiya, juka jíba enchim joähui kaita yeu bëaka enchim jiápsau tájti, juka huitti éaka boobit-huamta.
12 Bueïtuk jü óbera kaa enchimmet ayunake, ál-lem huame Diostat éaka tekipanuame entok ínëli jume yánti éaka juka Diosta nokakäu mabet báareme. Ímëi bénasem emo nü báreka éiya.
13 Bueïtuk júnakoy Dios juka Abrahamta mabetnakëu ä mák rókaka nookak. Të kaabeta áa béppa chë yörisi machik téuhuak, nokta yéchä béchïbo. Huanäi áapo áu bát kéchaka nokta yétchak,
14 ínel jíaka: “Ínapone tua lútüriapo juebena tühuata enchi máknake, entokne jume emót yeu katnakeme buéresi am bürurianake.”
15 Ínëli yánti éaka ä boobíchaïhuik. Huanäi ä jájamek, juka nokta yéchapo áu nokhuakamta.
16 Bueïtuk jume yoremem tua lútula huëpo jábeta chë yörisi machik bát kéchakam nokta yéecha. Huanäi jü noki bát kéchahuakame lútüriataka chúchupe.
17 Íäri béchïbo, juebénasi Dios kálakosi ä bittebo báreka, jume ä mabetnakeme béchïbo juka yörisi machik bát kéchaka nokta máktaka bem boobíchaïhui, ínëli yúu tütti ä lútüriatebok, juka yörisi machik bát kéchaka ä nokakaïhui.

18 Bueïtuk ímëi guoy huëpo kara täbuiasi yáatüpo, Dios
kara ára nókïchi. Ímïte úttesi jíapsi jóotehuamta jípure,
áu rúkteka áapörikut boobíchaïhuime.
19 Íkäite nülataka itomak ä jípure itom jíapsi béchïbo,
barco ancla tenasi. Ïri éntok áman téhueka tiöpopo velota
bia tájti yúmala.
20 Ímïri Jesús bát áman kibakek ito béchïbo, jíba béchïbo
sumo sacerdote yáataka, Melquisedecta gentepo jometaka
yö yáatukä pámani.

7

Melquisedecta sacerdocio

1 Ïri Melquisedec Salempo rey, yörisi jikat Diostau sacer-
dotetukay. Abrahamta nankirika yeu siika, nássuahuäpo
reyesim kobalataka ä yebisiseyo. Huanäi juka Diosta tü eäu
ä mákkak.
2 Huanäi Abraham nássuaka jum sïmeta ä kobakäu
áapörik diezmota mákkak. Jume Melquisedecta téhuam
éntok ínëlim jiau báare “tua bát lútula huëpo rey”; entok
Salempo rey, ïri éntok yánti jíapsihuäpo “rey ti jiau báare”.
3 Kaa áchayek, kaa áiyek, entok áapat kat-riam júne kaa
jípure; jita táapo ä naatekäpo júne kaa taahuarim jípure,
entok jákun tájti ä jiápsakäu junne. Të ä jiápsäpo Diosta
Üusi bénna, entok yúu tütti sacerdocio tékilta jípure.
4 Tüisem át suaka ä bitcha, juka buéresi yörisi maachi.
Íkäri jü Abraham áchayripo huéeri, jum nássuahuäpo ä
kobakäu diezmota ä mákkak.
5 Tua lútüriapo jume Levíita usiarim tékil sacerdociota
mabetak, entokim nésauta jípure, pueblopo diezmom bem
nünakë béchïbo, leyta jíä bénasi. Ímëi bem saylahuam,
éläposum bempo két Abrahamtat yeu sákala.
6 Të Melquisedec jume áapat kat-riammak kaa huéritaka
junne, entok kaa Levitammak näikiatukay. Të júnentaka
junne, Abrahamta bétana jume diezmom mabetak. Huanäi
huaka Diosta bétana mabet báahuamta jípuremta,
Melquisedec Diosta tü eäu ä mákkak.
7 Kaa yún nokhuäpo sïme jüneiya: jü chë ilitchi jü chë
yöta bétana Diosta tü eäu mabeta.
8 Të tua lútüriapo ímï buíapo jume yoremem kokókko me
diezmom mamabeta; të huämi éntok senuk bétana nooka,
ketune ä jiapsähui.
9 Entok ínëli jiayhuäpo, Levíi Abrahamtamak diezmom
béjtuak, entok áapo két diezmom mabeta.

10 Bueïtuk Levíi ketune kee jee yorei Abrahamta, juka
Melquisedecta ä nankiseka yeu ä siiko.
11 Bueïtuk juka levíita sacerdocio tékil yúmalasi áhuä
jípureyo, ¿jatchiakasu jita áma bëye bénasi täbui sacer-
dote áu tóboktia, bueïtuk ïkäi bétuk jü yoremraa leyta
mabetak, Melquisedecta gentepo jometaka yö yáatukä
pámani? Entok, ¿jatchiaka kaa núnuhuak, Arónta gentepo
jometaka yö yáatukä pámani?
12 Bueïtuk jü tékil sacerdocio kúaktiahuakatek, két úttia
juka leyta kúaktianähui ä yáa béchïbo.
13 Jü íäri bétana nokhuakame täbui tribupo joome; të ímëi
náu huéerim juka tiöpopo altar tékilta, kaabe ä yáuhuak.
14 Bueïtuk jünakiachisi täyahua, jü itom Señor Judáta
familiapo huéritaka. Íäri bétana éntok Moisés kaita
nookak, tékil sacerdociota ä jojoaï bétana.
15 Ïri éntok chë júne jünakiachisi täyahuak, të jábe
Melquisedecta bénaaka áu tóboktiakätek, juka tékil sacer-
dociota täbuiasi joaka.
16 Kaa yorem ley chúpata huë páman yáataka bem famil-
iapo huéritaka áma yeu sákalame, ál-la kaa ä muknakepo
úttiata jípurëhui.
17 Bueïtuk áa bétana nokhuaka täyahua:

Émpë jíbapo béchïbo sacerdote,
Melquisedecta yoremraapo jometaka yö yáatukä pámani.

18 Íäri béchïbo jü nésauri bannaataka huéeri kaitäpo
taahuak, kaa úttiata entok kara jita ä joaï béchïbo.
19 Ínëli jü ley kaita yúmalasi yáuhuak. Ínëli naate jü chë
türi boobit-huame; íäri béchïbote Diostau rukte.
20 Ïri kaa kía yáahuak, ál-la jü noki yörisi machika bát
kéchahuaka yáahuak.
21 Bueïtuk jume huate sacerdotem kaita noki yörisi
machik bát kéchahuakam áma yeu púahuak. Të ïri, juka
yörisi machik bát kéchakame ínel áu jiaahuak:

Jü Señor yörisi machik bát kéchaka,
kaibu amáu bíchaa kúaktinake:
"Émpë sacerdote jíbapo béchïbo,
Melquisedecta yoremraapo jometaka yö yáatukä pámani."

22 Íäri béchïbo Jesús juka nokta náu tütehuäpo chë türik, ä
lútüriatunakë béchïbo, áu bát kétchak.
23 Jume huate sacerdotem éntok emom büruriak, bueïtuk
bem kókkö béchïbom kara naa búrujti át kaatey.
24 Të ïri, jíbapo béchïbo jiápsaka, sacerdocio tékilta jípure,
kaa lülütemta.

25 Huäri béchïbo két jíbapo béchïbo ára am jínëu, jume
áapörik éä páman Diostau rúkteme, huanäi jiápsaka kaa
chúkteka áme béchïbo Diostau am nok-ria.
26 Bueïtuk ïri sumo sacerdote ito béchïbo türiakay:
huépülsi áu nüyeka, kaa juënak éaka, jita chïcha machi
kaa át cháchätu. Juka kaa türik johuä násuk sékäna áu
jípure, entok téhuekata béppa chë mejikat tóboktiari.
27 Juka jiokot éehuamta kaa chíkti táapo jipurey, jume
huate sumo sacerdotem bénasi. Ímëri bát juka Diostau
bíchaa näikiatam jojoa, bem kaa tü yáarim béchïbo,
chúkula éntok jume pueblota yáarim béchïbo. Íkäri Jesús
séjtul jíba ä yáuhuak jíbapo béchïbo, Diostau bíchaa
näikiapo áu tójaka.
28 Bueïtuk jü ley nokta chúchupa, sumo sacerdotem áma
joaka, yoremem kaa úttiakame; të jü noki yörisi machika
bát kéchari, leytapat chúkula huéeka, jü usiari kaita áu
bëyeka yúmalasi yáari jíbapo béchïbo.

8

Jesús násuk huéeka bemela nokta tüteme

1 Én éntok türi jiöbe, jü tua bát huéeme itom náu
ettejhuasakäpo, jü sumo sacerdote itom jípurëu, téhuekapo
buéresi reytaka jojohuäpo bátatana yejtek.
2 Diosta káripo tékilta johua. Huäri kári tua lútüriapo
tabernáculo. Íkäri jü Señor ä tóboktiak, kaa jü yoreme.
3 Bueïtuk sïme sumo sacerdote juka leyta jíä páman áma
yéchari, juka Diostau bíchaa näikiata entok jume kaa tü
yáarim béchïbo kabaram súahuamta ä yáanakë béchïbo.
Íäri béchïbo úttia áapörik két jita huériaka Diostau bíchaa
ä kíktenakëhui.
4 Ä ínëlituk ímï buíapo anëtek, katchan júne sacerdotetu
éiyey, jume sacerdotem ketune ímï anë béchïbo. Ímëi juka
Diostau bíchaa näikiatam jojoa, leyta jíä pámani.
5 Të ímëi ä johua, juka téhuekapo johuamta bénnak.
Ïri éntok mamatuahuaka jékkaataka bíttu, juka Moiséjta
ä téjhuaahuaka pámani. Tabernáculota ä yáa sáuhuek,
ínel áu jíaka: “Tüise át suaka ä bitcha; huanäre ánëli ä
yáanake, tua alë bénnak, júya káupo em ä bíttuahuaka
bénasi.”
6 Të ëni chë türi tékiata máktaka ä johua, bueïtuk
Áapo yoremta entok Diosta násuk huéiyek, juka chë
yörisi machik nokta náu tütehuamta yáa báreka. Ïri
éntok yáataka óorek, juka chë türik nokhuaka boobít-hua
pámani.

7 Të huäri bát huéeme türika yeu sikätek, tua lútüriapo
kaibu jariu éehuay, jum guosa huëpo ä yáanähui.
8 Bueïtuk kutti ámeu nonokak, ínel jíaka:
Én éntok béja taahuarim äbo huéiye, jü Señorta jíä bénasi.
Nokakane nokta bemelak náu tütehuamta yéchanake,
Israel entok Judáta gentemmaki.
9 Kaa juka nokta náu tütehuamta bem áchayimmak ín
yáakä bénasi,
ál-la jü júnak taahuarimmet mámpo am buíseka Egipto
buiärapo nee yeu am huíkekäpo bénasi,
bueïtuk bempom juka ín noki náu tütehuakapo, ámanim
kaa aayuk,
jü Señor ínel jiaahua:
Ínapone bempörim kía tójjak.
10 Huäri béchïbone juka nokta náu tütehuakamta yáanake,
jume Israelta gentemmaki.
Entok két ínel jiaahua jü Señor:
Chúkula huámechï taahuarimmet,
jume ín leyimne bem kóba súahuapo órenake,
entokne bem jíapsimpo am jïojtenake.
Entokne áme béchïbo Diostunake;
bempo éntok ín pueblotunake.
11 Entok kaabe täbuik majtianake,
áamak aani junne, ínel áu jíaka:
Señortë täya.
Bueïtuk sïmetakam nee täyanake,
bempörim násuk jü chë ilitchi éntok jü chë yötau tájti.
12 Jum bem kaa tü yáarimpone am jiokorinake;
entok jume bem kaa tü ayulammehui,
kanne éntok ámeu huáatinake.
13 Bemela noki náu tüterita jiäpo, juka bát huémta öra tía
báare. Huanäi ínëli jü örataka tahuame momoye, entok
sep jëla kaitatunake.

9

Jü buíapo entok tehuekapo santuario

1 Én éntok, jü bát huéeka noki náu tütehuame, Diosta
yöri béchïbo nésauta jípurey, entok jü kári ímï buíapo
Diosta áma yörihuäu yáatukay.
2 Jü tabernáculo éntok ínëli órekay: násuk áman
näikimtetaka, jum bát huëpo, véelota bía huam bíchaa
santosi täyahuay. Ímïrim órekay, jü candelabro, jü mesa
entok jume páanim Diostau bíchaa näikiari.

3 Të guosa huëpo velota bía huam bíchaa jü
tabernáculota senu huéeri áma órekay. Ïri sïmek béppa
santosi täyahuay.
4 Ímï órekay jü incensario oro áusülitaka, entok két
áma órekay jü nokta náu tütehuäpo arca, sïmekut oro
át téktaka. Ímï huáijhua éntok jü urna ti täyahuame
oro áusülitaka. Ímï huáijhua éntok maná áma órekay,
éntok jü Arónta kuta basihuekame, entok jume guoj mamni
nésahuim tétapo jïojteri.
5 Íäri béppa éntok jume querubinim sïmek béppa
ujyorika jäbuekay, bem másammey juka jü nokta náu
tütehuäpo arcata páttialataka. Ímïri ojbo öorehuay jume
Dios bejrim tucha béchïbo. Íäri bétanate én kara yún jita
nooka.
6 Ínëli béja huéchiasi áma óresuka, jum tabernáculo
huépul kätana ä näikimteripo, jume sacerdotem élaka áma
kíkkimu, juka altarpo tékilta yáa báreka.
7 Të jum senu kätana ä näikimteripo, jü sumo sacerdote
áapo jíbba huásuktiapo séjtul ójbota huériaka áman
kíkkibake, bueïtuk ójbota kaa huériaka kara áman kibake.
Íkäi yörisi machik Diostau bíchaa näikiata huéria, áa
béchïbo, entok jume kaa jünéaka pueblopo Dios bejrim
yáalame béchïbo.
8 Jü Espíritu Santo am jüneetua, juka sïmek béppa
santosi täyahuamta, juka böota áman bíchaa bökamta
kee étapohuaïhui, jum tabernáculo huépul kätana ä
näikimteripo, juka oficio tékilta ketune áma johuayo.
9 Ïri ímëchi taahuarim béchïbo ejemplo, juka ímï nokta
huë pámani jü Diostau bíchaa näikiari entok jü kabaram
súahuame. Júnentaka junne ïri kara jíapsi éerita yúmalasi
johua, jü Diosta ínëli yörihuame.
10 Ïri béja jïbuähuame entok jita jïhuame jíbba, jü jaikisi
emo báksiaka Diosta yörihuame, nésauri yáataka takaahu-
ata béchïbo órekame. Ïri ínëlitunake, juka tiempota
yúmako sïmeta bemelasi yáahuäu tájti.
11 Të Cristo yepsaka béja ímï aane. Ïri áu sumo sacerdote
jü tühua äbo huémtahui. Jü tabernáculo ä tékiakäpo chë
türika yúmala, entok kaa mámammey yáari, ál-la ínel
jíayhuäpo kaa ímï buíapo joome.
12 Entok kaa jume chiböram entok beserom ójbo
huériaka, ál-la tua ä ójbohua huériaka, séjtul jíbapo
béchïbo áman kibakek, jum sïmek béppa santosi
täyahuähui. Huanäi ínëli ä yáasuka ä mabetak, juka
jíbapo béchïbo jínëuriata.

13 Bueïtuk jume torom entok jume chiböram ójbo,
entok jü beseerota náposa jume chïcha machimmet áa
béppa huáttiahuakatek, báksiahuaka juka chïcha machik
takaahuat úuhuataka tatahua.
14 ¡Të chë júne úttiak, jü Cristota ójbo! Áapo kaa
chïcha machik jípureka Diosta bíchäpo áu tójjak, jü jíbapo
béchïbo Dios Espírituta huämi. Huanäi áapo ä ójboy
kókkohuäpo jita johuäpo itom ä úuhuaanake. Huanäi
ínëlite Dios jiápsamta nésahui jonake.

15 Íäri béchïbo, Áapo násuk huéeka taahuak, juka bemela
nokta náu tütehuäpo. Ínëli ä muknakeu úttiatukay, jume
nokta bát náu tütehuaka bétuk jume Dios bejrim jiokorinä
béchïbo, ley nésauta kaa johuäpo. Huanäi jume núnurim
juka boobit-huamta mabetnake, juka herenciata jíbapo
béchïbo näikiata áme béchïbo.
16 Bueïtuk jábetau senu jita tö sim bárëteko, jiösiata
yáatebonake. Huanäi úttia, juka jiösiata yáatebokamta
muknakëhui.
17 Bueïtuk juka jiösiata yáakamta mukuk, lútüriataka
tatahua; të kee jee ä mukeyo kaita béj-re, jü jiösia
yáahuakame.

18 Íäri bétana kétchi, jü noki bát náu tütehuakame junne
ójbo guötipo chúppuk.
19 Bueïtuk Moisés sïme ley nésauta gentetau noksuka,
beseero entok chiböra ójbota nüka bäammaki. Entok
kabara bóa síkirik, júya hisoopota huanäi am kómoniak.
Huanäi libro nésautat ä sïtiak, entok sïme gentetachi,
20 ínel jíakari: "Ïri jü nokta náu tütehuakapo ójbo, Diosta
enchimmet nésahueka pámani."
21 Entok kétchi, ójbota át sïtiak, jü tabernáculotachi,
entok jume Diosta yörihuäpo jita ámey jojohuammechi.
22 Entok ójboyi batte sïme báksiataka tahuanake, leyta jíä
pámani; të ójbota kaa guötek, Dios bejrim kara jiokorina.

Cristota kúrusit mukukäu Dios bejrim yore úuhua

23 Úttiataka tatahuay, juka téhuekapo ayukamta bénnak
ínëli ä báksiatunähui; të jü téhueka bétana huéeme huatek
béppa chë türik Diostau bíchaa näikiata huáatia.
24 Bueïtuk jü tua sïmek béppa santosi täyahuame Cristota
kibakekäpo jü bát yáahuakamta bénna, të kaa mámammey
yáari, ál-la téhuekapo Diosta anëpo óorek. Huanäi Áapo
áman kibakek, ito béchïbo.
25 Entok kaa juebénasi áu tójaka áman kibakek, jáchin
juka sumo sacerdoteta áman kíkkibake bénasi, jum sïmek

béppa santosi täyahuähui, chíkti huásuktiapo, të täbuik ójbo huériaka.

26 Të täbuiasi ä huéenakeyo, úttiatu éiyey juebénasi jiokot ahuä bínnakëhui, juka ániata kësampo naateka. Të ëni jume cien huásuktiriam nat sáu kateme lütëpo, jíbapo béchïbo séjtul jíba ä yáuhuak, juka jiokot áu sikamta, juka kaa türik áme násuk ayukamta kaitapo tahuaria báreka.

27 Bueïtuk ínëli chúpari jume yoremem, séjtul jíba am kókkonakëhui; chúkula entok jü bette noki ámet chúpanake.

28 Ínëli kétchi jü Cristo séjtul jíba jiokot ansuk, jume juebena Dios bejri yáarim jípurëu huéria báreka, entok guosa huëpo, yepsaka Dios bejrim johuäpo kaita áma jípunake, jume ä boobíchaïhuime jínëu báreka.

10

1 Bueïtuk jü ley juka tühua äbo huémta jékka jípurey, të kaa tua ájäriatukay jü yebijnakeïhui. Jume chíkti huásuktiapo animaalim sússuahuaka Diostau bíchaa am näikiahuame, ïri kaibu yúmalasi emo am jíputuanake, jume áman rúkteme.

2 Ä junëlituk kaa éntok yáa éehuay, bueïtuk jume íkäi Diosta yörihuäu joame senu huëpom kaa chïcha machika tahua éiyey, entokim bem jiápsipo kaa ä jípureka tahua éiyey, juka Dios bejrita.

3 Të ïri chíkti huásuktiapo animaalim sússuahuame, ámeu huauhuaatihua, jume Dios bejrihuammehui.

4 Bueïtuk jume torom entok jume chivam ójbo karam jábeta ä úuhua, jume Dios bejrim.

5 Huäri béchïbo ániau kibakeka, ínel jiaahuak:

Juka animaalim súahuaka emou bíchaa näikiahuamtë kaa
huáatiak,
ál-lë takaahuata nee mákkak.

6 Jü ójbo altarpo sïtiahuame entok jü huakas táijpo
táahuame Dios bejrim béchïbo, katim enchi
al-leetuak.

7 Huanäine ínel jiaahuak:

“Dios, ímïne emou huéiye,
em nésahui yáa báreka,
jáchin jum libro royopo ino bétana ä jïojteri pámani.”

8 Ínel bát jíaka: “Jü animaalim súahuame, jü Diostau bíchaa näikiahuame, jü altarpo ójbo sïtiahuame entok jü huakas táijpo táahuame Dios bejrim béchïbo, katë am huáatiak entok katim enchi al-leetuak; ïri sïme leyta jíä páman jojohua jiöbe.”

9 Entok sep ínel jiaahua: “Ímïne emou huéiye, Dios, em
nésahui yáa báreka. Juka bát huémta mékke ä óóre, juka
chúkula huémta áma tahuanaké béchïbo.”
10 Jum ínëli éehuäpote Diostamak huitti jíapsihuäpo yáari,
juka Jesucristota takaahua Diostau bíchaa ä näikiahuaka
pámani, séjtuli entok jíbapo béchïbo yáahuakamta.
11 Entok tua lútüriapo sïme sacerdote chíkti táapo
ä jojóa, juka oficio tékilta, jume animaalim juebénasi
sússuahuamta; të ímëri jume Dios bejrim kaabeta úuhua.
12 Të Cristo, áu tójaka séjtul jíba ä yáuhuak, jíbapo
béchïbo, juka jiokot áu sikamta, jume Dios bejrim yáarim
béchïbo. Huanäi Diosta bátam bétana yejtek.
13 Huämi bát bíchaa ä boobíchaïhui, jume ä béj-reka
kateme ä guókim bétuk am tóijnäu tájti.
14 Bueïtuk juka Diostau bíchaa näikiata séjtul jíba yáaka,
jíbapo béchïbo yúmalasi am tahuariak, jume Diostau
bíchaa huitti näikiarim.
15 Jü Espíritu Santo két itou ä lútüriate, chúkula ínel
jiausuka:
16 Jü Señor ínel jiaahuak:

Ïri ájäria jü noki ámemak ín tütenakëhui,
chúkula huamei taahuarimmechi.
Jume ín leyimne bem jiápsipo órenake,
entokne bem kóba súahuapo am jïojtenake.
17 Noksuka júchi huatek nooka, ínel jíaka:
Kaibu éntokne ámeu huáatinake,
jume bem Dios bejrimmehui entok jü Diosta nésahui kaa
bem yáakähui.
18 Bueïtuk jume Dios bejri yáarim jiokorisuhuakapo, kai-
tatunake, jü Diostau bíchaa näikiari jume Dios bejri yáarim
béchïbo.

Diostaute ruktipo yúmala

19 Én éntok hermaanom, kaitatte obisi éaka arate áman
kiimu, jum sïmek béppa santosi täyahuähui, Jesucristota
ójbo béchïbo.
20 Bemela böo jiápsamta Áapo itom étaporiak, cortinata
órekaï pámani. Ïri éntok ä takaahua.
21 Diosta káripo tékiakamtate jípure, juka buére tékil
sacerdoociota joamta.
22 Íahuite rúktinake, kaita jiápsipo ésolataka, huitti
itom ä súalëpo tuïsi jünéaka. Kaa türik bétanate itom
jíapsi báksianake; jume takahuam éntok bäam kaa chïcha
machimmeyi.

23 Lútülate kutti ito jípunake, Dios éehuamta johuäpo,
kaa kom éaka itom ä boobíchäpo, bueïtuk jü itom ä mák-
rókame, ä nokäu chúpanake.
24 Jábeta kaa yumäpote ä ania báreka éenake, entok
tühuata joaka yore nákhuäpo, náu al-lee béchïbo.
25 Jíbate ito náu totoijnake; katte jume kaa náu yayajaka
joyhualame bénasi am báanake; entokte kuttílasi náu
noknake, huaka taahuata äbo huémta jüneriaka.

Téjhuaataka junne Dios bejrim yáuhuak

26 Ítapo itom ääpo Dios bejrik yáakätek, jü lútüriatat
jüneehuamta mabetchulataka, Cristota áu tójakäu béja
kaitatunake, jume Dios bejrim itom yáakä béchïbo.
27 Ál-la jü bette noki Diosta chúpäu máusi machika, táji
pójteka am buänake, jume Diosta béj-reme.
28 Jü Moiséjta ley béppa sikame guoyim ö bájim bíchäpo,
kaita éntok át nátemaijhuaka mëna.
29 Enchim ääpo, ¿jaikisisu nat béppa ára ä mabeta jäni,
juka bette nok chúpemta, jü Diosta Üusitat chepteme,
entok juka nokta náu tütehuakapo ójbo guötekame, chïcha
machiku ä näikiamtachi? Ímëri santosi yáahuaka junne.
¡Ä béj-rekam, Diosta tühua Espíritu kaitäpo bitcha!
30 Bueïtukte ä täya, juka ínel jíakamta: "Ínapone ä
áttiak, juka nássuahuaka yoret nóttiriahuamta, entok
ínapone ä béjtuanake", ti jiaahua jü Señor. Entok júchi:
"Jü Señor ä pueblobeu bette nokta chúpanake."
31 ¡Tepa jaanti maachi, jü Dios jiápsamta mámpo
huáttihuame!
32 Të huámëi taahuarimmehuem huáate, júnakoy juka
Dios machiriata mabetchuka. Entok jiokot aneka júnem
áma yuumak, Diosta úttiärayi jum naamuksi anhuäpo.
33 Të huate enchimmehui, tua lútüriapo guojajjahuakem
jiokot enchimmeu siika, sïmem bíchäpo, éntokem júchi
täbuiasi am jáläeka taahuak, huame enchim bénasi ámeu
huémta jípureme.
34 Bueïtuk jume pereesom júnem két jiokoleka tüisi am
bitchak, éntokem juka jita enchim úuhuahuäpo júnem
al-leaka át yeu sájjak, jünéaka chë türi herenciata enchim
jípurëhui, téhuekapo kaa lülütemta.
35 Bueïtuk katem ä täru báare, juka enchim át
ëähui; bueïtuk ímï yöokäteko jita buéresi mabethuamtem
jípunake.
36 Türi, jü yánti jiápseka Diostat boobit-huame, bueïtuk
ínëli juka Diosta nésahui yáalataka, juka Áapörik yore mák
bárëhuem mabetnake.

37 Bueïtuk jü jïojteri ínel jiaahua:
Júchi chúbala jíbba,
jü yebijnakeme yebijnake,
entok kaa bínhuatunake.
38 Të jü lútula Diostamak huéeme Diostat éaka jíapsinake;
të jü amáu nóttekame kaibu ín jíapsi al-leetuanake.
39 Të ítapote kaa amáu notte, jum emo täruhuäpo, ál-late
át éehuamta jípure, itom jíapsi jíapsinakë béchïbo.

11

Diostat éehuame

1 Jü huitti jita boobit-huame, Dios éehuä páman huéiye,
entok kaa ä bíchaka kutti jíapsihuame.
2 Bueïtuk jume itom bát kat-riam íäri béchïbom juka
tühuata áme bétana nokhuamta jájamek.
3 Diostat éehuäpámante át jüneiya ániata yáahuakahui,
Diosta nokibeyi, bueïtuk ínëli jü itom bíchäu, kaa bít-
huamtay yáahuak.
4 Diostat éehuäpo Abel animaalim súaka Diostau bíchaa
näikiahuamta chë türik Diostau tójjak, Caínta béppa. Íäri
béchïbo Diosta tüisi áa bétana nokäu jájamek, lútula
jiápseka jume Diostau bíchaa näikiarim ä yáakä béchïbo.
Éntok ínëli ä muksulatuk junne, Abelta yáakäu jíba áa
bétana nooka.
5 Enoc Diostat ä éä béchïbo núk sákahuak, kókkohuamta
kaa bíchaka. Entok kaabe ä téuhuak, bueïtuk Dios ä nuk
siika. Të kee jee núk sákahuaka, Diosta bíchäpo tüisi
jiápsaka täyahuak.
6 Dios éehuamta kaa jípureme Diosta kaibu al-
leetuanake, bueïtuk Diostau rúktihuäpo úttia, jü
jüneehuame Áapörik anëhui, entok huame ä jariame
bem kobakäu am mámaka.
7 Noéta Diostat éä béchïbo, Áapo ä téjhuak, juka
huéenakemta ketune kee jee bíttuyo. Diosta mauj yöreka
ä jotáytek, juka arcata, ä familiahua áma emo jínëunakë
béchïbo. Íkäi Dios éehuamta jípureka ániat jiápsame
bette nokta ámet chúpatebok, entok lútula jíapsihuamta
herenciapo mabetak. Ïri éntok Dios éehuamta bétana
huéiye.
8 Diostat éehuäpo Abraham núnuhuak. Huanäi yeu siika,
jum ä yebijnakeu herenciapo mabet báreka. Të yeu sika kaa
jüneiyay jákun áu yebijnakëhui.
9 Diostat éehuä béchïbo áma jóakay, kaa áma jomemta
bénasi jum buíata ä máknaïpo, kaa ä áttiakamta bénasi,

Isaactamak entok Jacobtamak lona kárimpo. Ímëi éntok juka ä máknäu herenciapo áamak áttiakay.

10 Bueïtuk buére jóäraata boobíchaïhuiy, óusi nahuakamta. Íkäi éntok Dios ä jünaktek, entok ä yáuhuak.

11 Diostat éehuä béchïbo jü Sara kaa äasoaka, úttiäraata mabetak ára ä asoanakë béchïbo. Huanäi asoak jamyölataka junne, bueïtuk ä súsualek, juka nokta asoanakee, ti áu jíayhuakamta.

12 Íäri béchïbo kétchi, huépülak abe mukemtabechi juebénakam át yeu sájjak, téekapo chókim bénasi, entok juka sëeta bahue mayoat óreka kara näikiahuamta bénasi.

13 Dios huáatihuä pámani, ímëi sïmetakam kókkok, juka bem mabetnakëu kee jee mabetaka. Të kíalim mékkariat am bíchaka am súsualeka am tebotuak. Entokim nokaka ínel jiaahua: “Katte ímï joome, entokte kia buía ániat kaate.”

14 Bueïtuk jume ínëli jíame, huittim yore jüneetua, täbui naciónta emo jariähui.

15 Bueïtuk bempo hua buíärat bem yeu sájakäbet éätek, lútüriapom tiempota jípurey áman bem nótti béchïbo.

16 Të bempo chë türik jípu péiyay, téhuekapo. Íäri béchïbo Dios kaa ámey tihueka ámeu áu Dios tíiya, bueïtuk buere jóäraata am yáariak.

17 Dios éehuä béchïbo, Abraham jiöbilahuak Isaacta më ïaahuaka Diostau bíchaa ä näikiahuäpo. Ínëli jü ä máknäu mabetnakeme huépülak jíba üuseka Diostau bíchaa ä näikiaka áahuä tójjak.

18 Ínëli téjhuaritukay: “Isaacta betanë nat tómti kat-riam jípunake.”

19 Jüneiyay Diosta úttiata jípurëhui, jume kókkolam násuk jábeta ä tóbnoktianakë béchïbo. Ä ínëlipo, ä üusihua áapo júchi mabetak.

20 Dios éehuä béchïbo, Isaac Diosta tühua aahuak, chúkula sïmeku ámeu ayunakemta, Jacobta entok Esáuta béchïbo.

21 Dios éehuä béchïbo Jacob, muk báreka, Joséta üusim hueuhuëpulam béchïbo Diosta tühua aahuak. Huanäi Diostau rúkteka ä yörek, ä boroonia puntat huíjjüteka.

22 José muk báreka am téjhuak, jume israelita usiarim yeu sákanakëhui, entok nésahuek ä takaa ótam bétana.

23 Ä áchayim Dios éehuä béchïbo báij metpo Moiséjtam éssok, bueïtuk musäla machisim ä bitchay, entokim reyta kutti noki kaa májhuek.

24 Dios éehuä béchïbo Moisés, béja yötaka kaa entok reyta mala asoapo áu näikia ïak.

25 Áapo íkäi yeu púuhuak, jü Diosta gentemak jiokot ä
bínnähui, bueïtuk jum kaa türiku chúbala al-leaka náasä
huéenakeu, sïimeta tójjak.
26 Jü Cristotamak jiokot anhuame sïmek béppa ríkoapo ä
jípurek, jum Egiptopo tómi tesorota béppa, bueïtuk juka ä
yönakeu bitchay.
27 Diostat éehuä béchïbo Egiptota tö siika, juka reyta
ómtira kaa májhueka. Ínëli áu jípurek, juka kara bít-
huamta bíchamta bénasi.
28 Dios éehuä béchïbo pájkuata yáuhuak, entok juka ójbo
sïtiahuamta, jü këssam usiarim súame bempörim kaa am
táktianakë béchïbo.
29 Dios éehuä béchïbo Bahue Síkiri pámanim yeu sájjak,
buía huakiapo bénasi. Jume egipciom két ánëli ayu báreka,
bäapom kókkok.

30 Dios éehuä béchïbo jume Jericó pueblopo sami kóräim
huáttek, guoy búsan táapo kontiriähuaka.
31 Dios éehuä béchïbo Rahab júyapo yorememmak
boböyeme kaa ámemak muukuk, jume Diosta nésauri
kaa yáakammaki, jume áman bíttuarim yánti ä mabetakä
béchïbo.

32 Entok, ¿jítasune két noknake jäni? Bueïtuk jü tiempo
inou bïnake, Gedeónta bétana ettejjoa béchïbo, Barac,
Sansón, Jefté, David, Samuel, entok profeetam bétana.
33 Ímëri Dios éehuä béchïbo reyesim buiäramim úttiapo
nüuka, entokim lútula huémta yáuhuak, Diosta am mák
rókakähuim jájamek, entokim yóokom tem páttiak.
34 Táij béete rúpaktemtam tuuchak; ejpara buahuim
ayukäpom yeu sájjak; úttiäraata kaa ayukäpom úttiäraata
yeu huíkkek; nássuahuäpom úttiata nüuka; entokim kaa
áma joome batallón sontarom tennituak.
35 Jume jáamuchim bem kókkolam jíabitekame mabetak.

Huate éntok kökosi jiokot johuaka junne, búttia
báahuakam kaa báarek, juka chë türi kókkoka
jíabitehuamta mabet báreka.
36 Huate kaa huáatiahuaka tiusi jiokot yáahuak, en-
tokim benmuchahuak, entokim pereesotehuaka cárcelpo
jóahuak.
37 Tétammeyim mamaasuhuak; bem takaa éntok nasuka-
man chúktiahuak serruchommeyi; bem jiopnakë béchïbom
jiöbilahuak; ejpara buahuimmeyim súahuak. Yünim naa
sájjak, kabara entok chiva béhuam sánkoka, poloobem-
taka, kökosi sirok éaka, jájana kaa tüisi bít-huaka.

38 Katim ímï ániapo jíapsi ïaahuaka bít-huay. Mékka ánia see päriapom naa kaatey, júya ániachi. Káu guójöku entok buía guójökum jójjoasuk.

39 Ímëi sïmetaka, akim ä jájamek jiöbe, juka tüisi bem jiapsähui. Të Dios éehuäpo katim ä mabetak, juka bem mák báahuaka nok-ri.

40 Bueïtuk Dios huaka chë türik ito béchïbo yáuhuak, kaa bempolaim jíba yúmalasi emo jípu ïaaka, ál-la ítapote két ámemak näikiahuak.

12

Jesústate jíba bínnake

1 Ánëli kétchi, ítapo ito chíkola juebénaka Diostat jiápsekame itom bíchame jípureka, juka kaa türik entok béttesi machik itom kom tábemtate tóijnake; entokte yánti éaka tenninake, juka böot tennihuamta ítopat jípureka,

2 Jesústa jíba bíchaka. Bueïtuk Áapo Dios éehuamta yáala, entok yúmalasi ä tahuariala. Entok Áapo al-leehuamta áapat jípureka, kúrusit jiokot aayuk, tiusi jájana bít-huaka junne. Huanäi én rey bankot kattek Diosta báta bétana.

3 Bueïtuk áachem emo temaje, jü Áaporikúu sikamtahui, jáchin jume kaa türik joame ä béj-reka jáptek, bueïtukem jum enchim át éäpo kaa huátti báanake, lótteka.

4 Bueïtuk emëe katem jee kókko, juka kaa türik béj-reka enchim nássuäpo.

5 ¿Jachem ä kóptiasula béjja, juka kutti nokta? Bueïtuk enchim üusekam ténasi enchimmeu nooka, ínel jíaka:

In üusi, katë kia kaitäpo ä bít báare,
juka Señorta kuttílasi enchi majtiayo,
éntoke kaa kóm ée báare, kutti nokta emou ä nokayo.

6 Bueïtuk jü Señor ä nákëu kuttílasi majtia,
entok ä bébeba, juka usiapo ä mabetakähui.

7 Emëe juka kutti yore majtiahuamta ára mabetätek, Dios enchim üusekam ténasi enchim bitcha. Bueïtuk, ¿jábesa jü usiari ä áchay bétana kutti yore majtiahuamta kaa mákhuame?

8 Të emëe kaa kutti majtiahuakatek, katem ára usiaripo näikiahua, bueïtuk sïmetakam kutti yore majtiahuamta mámak-hua.

9 Täbuiasi ä bít-huäpo, ímï buíapote itom áchayim jípurey, kuttílasi itom mamajtíame, entokte am yörey. ¿Jachute kaa chë júne ä jopo yúmala, juka téhuekapo itom áchay nésauri, itom jíapsinakë béchïbo?

10 Lútüriapo huámëri kaa jaiki táapo kuttílasim itom
mamajtiay, bempörim ä türeï pámani; të ïri sïmeta itou
türinakë béchïbo, bueïtuk áamak huépülsi itom jíapsi
ïaaka.
11 Lútüriapo jü kutti yore majtiahuame yorehuä johuay,
juka kaa al-leehuamta entok sirokhuamta; të ál-la chúkula
yánti lútula éehuamta huéria, huame kuttílasi áma huam
sákalame béchïbo.

Jinhua maachi Jü Diosta nok jiahui kaa jobahuame

12 Huäri béchïbo, jume mámam kón huéchilamem
tóboktia, entok jume tónom karaktilame.
13 Éntokem ili böom rútuktia, enchim guókim béchïbo,
bueïtuk jü guók rábiktilame kaa böot yeu huéenake, ál-la
türilataka tahuanake.
14 Yánti éehuamtem jípure, entok huépülsi
jíapsihuamta. Júnëlem sïmemmak kaate, bueïtuk íkäi
kaa jípureme kaibu Diosta bínnake.
15 Tüisem át suuhua, kolopti jábe kaa ä jájamnake, juka
Diosta tühua. Diosta nésahui kaa ä yáakä béchïbo, ä
jiápsipo chibu éehuame át ayu táytinake. Huanäi ïri
böota ä páttiria báanake. Íäri béchïbo éntok, juebénakam
juënakuu emo nasontenake.
16 Kaabe jak enchim násuk annake, jámutta kaa jubeka
áamak jiápsaka, ö juka Diosta bétana yörisi machik kaa
yöreka, Esáuta ayuka bénasi. Bueïtuk huépul puraato
buähuamta béchïbo, juka ä këwhile usiari áttiarita nénkak.
17 Béjem ä jüneria, chúkula Diosta tühua mabet péaka,
kaa jehuiteriahuak. Huanäi ínëli kaa ä jájamek, juka jíapsi
kuaktihuamta, buanaka ä jariaka junne.
18 Bueïtuk katem jü káhui ára át mámtehuamtau rúktila.
Ïri éntok táijpo béetey, tüisi kaa machika kut huathuattëpo
entok buére jekäpo.
19 Huanäi trompeeta jíahui jíkkaijtuk, entok jíahui
nokame. Jume ä jíkkajakame éntok jiokot jiaahuay, kaa
éntok ámeu nok ïaaka.
20 Juka nésauta bem jíkkajähuim kara yánti éaka ma-
betay: “Bueïtuk jita animal júyat jálojtekätek tétammey
ö kúta buahuimmeyi mamaasunay.”
21 Buéresi jínhua machiakay jü bít-huame; íäri béchïbo
jü Moisés ínel jiaahuak: “Guómtilatakane ino yoohua.”
22 Eme éntokem áu rúktila, jü káhui Sióntahui,
jü Dios jiápsamta buére jóarähui, téhuekapo jóära
Jerusaléntahui, entok jume ángelesim juebena míilimtaka
emo jäläekammehui,

23 huame kësam usiarim emo náu totoijhuäpo náu animmehui, bem téhuam éntok téhuekapo jïojteri, entok Dios sïmemmeu Jueztahui, entok lútula huëpo espíritummehui, jume yúmalasi yáarimmehui,
24 entok Jesústahui, juka bemela nokta náu tütehuakapo násuk huéekamtahui, entok jü ójbo sïtiatahui; ïri éntok chë tüisi nooka, jü Abelta ójbo béppa.
25 Tüisem át suuhua, kaa ä omoute béchïbo, juka nokamta. Huámëi júnakoy buíapo bétte nokta ámeu nokhuakamta, katim ä mabetak; karam ä guójaniaka taahuak. Ítapo kétchi, kaa ä mabetakäteko, juka kutti nokta téhueka bétana huémta.
26 Júnakoy huäri nok jíahui kétchi buíata áu yoyootuak, të ëni nokta chúpa rókaka nok-la, ínel jíaka: "Ketunene séjtul huëpo, áu ä yoyootuanake, të kaa buíata jíbba, ál-la juka téhuekata kétchi."
27 Ïri nooki, "ketune séjtul huëpo huéeme", ínel jiau báare: jü yáataka ára sékäna órehuame mékka órena, bueïtuk juka kara sékäna órehuamta áma tahuanaké béchïbo.
28 Inëlite juka rey nésauta johuäpo kara sékäna órehuamta mabet-lataka, atä baysaunake, entokte íkäi itom jípurë násuk, ä nésahui joaka Diostate al-leetuanake, ä yörihuäpo suamsi ito nüyeka.
29 Bueïtuk itom Dios tájji jü jita lülütíame.

13

Cristota éä páman jíapsihuame

1 Emóem nákeka jíba náu aane, náu huéerim bénasi.
2 Katem áabia kópte, jü enchim jóapo jábeta mabethuäpo, bueïtuk huate kaa jünéaka bem jóapom ángelesim mabetak.
3 Jume pereesommehuem huáate, ámemak pereesomtuka bénasi, entok jume jiokot bít-huame, eme két enchim takaapo ámemak ä ínnëam ténasi.
4 Sïmemmet huéchiapo bíttunake, jü emo jubiahuame; íkäi éntokem türi páman jíba ä huéria báare; të kaa emo jubeka entok kaa emo kunaka náu jíapsihuame, Diosta bíchäpo yäura bít-huamtam jípunake.
5 Jum jita jípu péehuäpo katem kaa náksi jita jípu péiya; juka én enchim jípurëmakem al-leiya, bueïtuk Áapo ínel jiaahuak: "Kaibune enchi tö simnake, entokne kaa enchi tóijnake."
6 Inëlite huitti éaka ára ínel jiaahua:
Jü Señor ára nee ania; kaibune máujnake,

juka yoremta jita inou yáanakey junne.

7 Enchim pajtorimmehuem huáate, juka Diosta noki enchimmeu nokakammehui. Ámechem suuhua, jáchin bem tahuanakëhui, jum naa kújakteka jáchin bem jiápsäpo. Huanärem jum bem Dios éä páman jiápsa.

8 Jesucristo jíba ájäria, tuuka, ëni, entok jíbapo béchïbo.

9 Katem täbuiasi jájaana emo majtiahuäu bíchaa emo huériutebo báare, kaita huitti täyahuä pámani. Bueïtuk türi, juka jíapsita Diosta tühuapo kutti yéchahuäpo, të kaa juka buähuamta bétana yore majtiahuäpo; bueïtuk ímïri kaabetau tüisi siika, jume íkäi yáakammehui.

10 Huépul altartate jípure; ímïri karam itomak ára áma jïbuä, jume tabernáculopo oficio tékilta joame.

11 Bueïtuk jü sumo sacerdote animaalim ójbo huériaka jume Dios bejrim yáarim béchïbo, áman kíkkibake jum sïmek béppa santosi täyahuähui. Huanäi ímëi animaalim takaahuam, päkunim yeu tóijhuaka táttaahua.

12 Ínëli kétchi Jesús, ä ójboy juka pueblota santosi tahuaria báreka, puertapo päkun kökosi jiokot ansuk.

13 Campamentopote päkun áu yeu kannake, jiokot ä bíthuäu huériaka.

14 Bueïtuk ímïte yü tutti buére jóärata kaa jípure; ál-late huaka chúkula boobit-huamta jaria.

15 Inëlite Diosta béchïbo jíba ä jo báanake, Áapörik huämi. Áa béchïbo näikiatate buiknake, itom tempo yeu huémta, entokte ä téhuam huatem jüneriatuanake.

16 Tühua johuame entok jü kaa chúkteka emo aniahuame, katem ä kóptia; bueïtuk juka kaa emo ámpoleka jíapsihuamta, Dios ä türe.

17 Jume enchim pajtorim nésauritem johua, éntokem áme bétuk emo nüye; bueïtuk bempom jáchin enchim jiapsäu suaya, entokim Diosta bíchäpo yeu jäbuana, enchim béchïbo. Inëlim al-leaka ä jonake, kaitat jáchin éaka. Bueïtuk kaa ä ínëlituk éntok, enchim béchïbo júne kaa türinake.

18 Ito bechïbem Diostau nooka; bueïtukte huitti éiya, Diosta bíchäpo tüisi ito jiapsähui. Itom naa kújaktëpote sïmeta tüisi jo báare.

19 Entokne júchi enchimmeu ä aahua, ínëli enchim ä yáa sáhueka, bueïtuk juka enchimmeu ín nóttinakeu läuti ä yáatunakë béchïbo.

Ä chúpëpo Diosta tühua, entok teboterim

20 Jü yanti éehuäpo Dios kókkolam násuk ä jíabitetuak,
juka itom Señor Jesucristota. Ïri jü kabarammeu buére pas-
tor, entok ä ójboyi jü noki náu tütehuak, jíbapo béchïbo.
21 Én éntok Dios áma enchim yúmatuanake, sïme tühuata
entok ä nésahui johuäpo. Jesucristota nésahuekäpáman
türihuamta enchimmet yáanake. Jü sïmek béppa ujyori
éntok áa béchïbotunake, sïme huasu-huasuktiriammechi.
Júnentunake.
22 Enchimmeune ujbuanna, ín hermaanom, juka kutti
nokta kaa enchim kom éetuanakë béchïbo; bueïtuk íkäine
kaa jaikik enchimmeu jïojte.
23 Enchimne jünee ïaa, jü itom hermaano Timoteo béja
kaa cárcelpo káttek. Áapörik läuti yepsak, áamakne áman
enchim bínnake.
24 Jume enchim pajtorimem sïmem tebotua, entok sïmem
jume santosi jiápsame. Jume Italiapo joome enchim
tebotua.
25 Jü Diosta tü eäu enchim béchïbotunake. Júnentunake.

Jü Santiagota Carta Jume Dóoce Tribum Sïme Ániat Chibejtilammehui

Teboteri

1 Ínapo Santiago, Diosta nésauta joriame éntok itom Señor Jesucristota, huame dooce tribum Israelitam ániat chíbejtilammeune tebote.

Huä jita täyahuame Diosta bétana huéeme

2 In hermaanom, tüisem emo al-leetua jita obiachisi jiokot máchiraata enchimmeu huë násuk junne.
3 Béjem jüneiya: Eme Diosta súalëtek obiachisi huémta násuk júnem yánti jíapsinake.
4 Júnëlem yánti jíapsinake, enchim tü jíapsi yúmalatunakë béchïbo, kaita éntok jita enchimmeu bïnakë béchïbo.
5 Senuk enchim násuk jita jüneehuamta áu bëyey, Diostau ä áunake. Huanäi Áapo Dios ä miknake. Bueïtuk Áapo yún yore ä miika; kaa ä ámpoleka itom ä mákka, kabeta yeu puaka.
6 Të Diostat eaka ä áunake. Katë täbuiasi éenake, ínel jíaka: "Jamak kaita nee miknake." Bueïtuk hua kaita súaleme jume bahue máarem jekata naasam huiikë bénasi maachi.
7 Júnëli hua kaita súaleme kaibu jita mabetnake, Señorta bétana.
8 Huä yoreme guoyik éame kaa áma bíbinhuatu, jum jita ä joäpo.
9 Huä hermaano kaa béttek jiápsekame áu al-leetuanake, Diosta ä tóboktiakä béchïbo.
10 Të hua rikoapo jiápsame áu al-leetuanake kaita áu béj-riakähui; bueïtuk huäri jü ili júya sehua ténasi huaki-ataka tahuanake.
11 Bueïtuk juka täata kaa huéeläpo táttasi yeu ä yejtek, hua ili júya huaknake; sehua éntok huénnake. Huanäi hua ä musäla machiakäu luutinake. Júnëli két tahuanake, jü riiko sïme ä tékilimpo.

Jíta béttesi yoreu huéeme kaachin ériahuame

12 Tüisi al-leaka tahuanake, hua yoreme juënakuú bíchaa yühuaka kutti huéeka tahuakame; bueïtuk ínëli kutti huéeka tahuakatek, juka jíapsi coroonata mabetnake. Íkäi Dios jume ä nákemmeu am mik rókaka nok-la.

13 Senu juënakuú bíchaa yühuakatek kaa ínel jiaunake:
“Dios nee juënakun yüak”; bueïtuk Dios kara juënakuu
bíchaa yütu, éntok Áapo kaabeta juënakuu bíchaa yuyüa.
14 Ál-la senu ára jioptuatu, juka juëna éerita at ayukä
béchïbo. Ïri juëna éeri éntok ä huíike, ä náyote báreka.
15 Íkäi juëna éerita ayukäpo yeu tomtomte, jü Dios bejri.
Ïri Dios bejri yahuakatek éntok, áu náu tójaka bürusi áu
yáako, huanäi áma yeu tomtinake, jü kókkohuame.
16 In hermaanom ín nákëhui, katem jiöbe.
17 Sïme hua tühua mikpo huéeme entok yúmalasi mikpo
huéeme jikat bétana huéiye, hua itom Áchay machiriata
átteakamta bétana. Áapörikut kaita täbuiasi anhuame
ayka, kía ilikkisi junne.
18 Áapo ä ëäpo itom bemelasi yáuhuak, ä noki lútüriayi,
sïmem béppa bát itom yoremtunakë béchïbo.

Nokta huë páman ä joame

19 Íäri béchïbo, hermaanom ín nákëhui, sïme yoremem
tüisi jíkkaij báreka éenake, kaa läuti nok yómmia báreka
éenake, éntok kaa läutipo öomtinake.
20 Bueïtuk hua yoremta ómtira kaa Diosta lútüria johua.
21 Huäri béchïbo, juka jaiti máchiraatem omoutenake,
éntok huaka kaa huéeläpo juënaraata kétchi. Huaka nokta
enchimmet ethuakamta, yánti jiápsekem ä mabetnake. Ïri
ára jíapsita enchim jínëuria.
22 Të huaka nokta huë pámanem ä jonake. Katem kía ä
jíkkaij-leromtu báanake, emesu emo bäitattähuaka.
23 Bueïtuk senu juka nokta kía ä jijikkajätek, të kaa huam
nokta huë páman huëtek, ïri jü yoreme espeejopo ä púJba
bíchamta bénasi maachi.
24 Bueïtuk áapo áma áu bíchaka sikätek, läuti áa bea
kóptinake áu jáchïnakähui.
25 Të hua tua leyit suaka ä bíchame, huam súmataka itom
búttiahuakapo, éntok jíba áma aneme, kaa kía ä kóptia
báreka ä jijikkajame, ál-la ä jo sáyhuäu joame, ïri juebena
tühuata bínnake, nokta huë páman ä huë béchïbo.
26 Kía jábe júne enchim násuk áu Dios huáatë tíame, të
kaa áu nín yüeme, kía áu bäitattähua, éntok hua ä Dios
huáatëu kía kaita béj-re.
27 Huä tua kálakosi Dios huáateme, Dios Áchayta
bíchäpo, ïri ájäria: usi lepem anianake, éntok jámut
jókoptulam bem jiokot ëäpo anianake, éntok ím ániapo
juënaraa ayukamta bétana áu suayanake.

2

Katë enchi ára anianakemtat jíba pupujte

1 In hermaanom, hua itom Señor Jesucristo lóoriata átteakamta enchim súalë béchïbo, katem nat béppa chë emo éria.
2 Bueïtuk senu yoremta oro aniokamta entok béj-rek sánkokamta enchim násuk kibakek, senu éntok póobetaka kaa türik sánkokamta kétchi,
3 huanärem huaka béj-remta sánkokamta al-leaka bichätek éntok ínel áu jíakätek: "Émpë ímï tüliku yeesa"; hua póobetau éntok: "Empo éntok júmü kékka", ö "Ímïre ín guókpo yeesa";
4 ¿Jachem kaa emo nat béppa éria, ínëli aneka, éntokem juëna éehuamta emo jípurë bétana emo yeu buísse?

5 In hermaanom ín nákëhui, akem ä jíkkaja: ¿Jachu Dios kaa huame poloobem ímï ániapo aneme yeu púala, bem rikomtunakë béchïbo Diosta súalhuäpo?, entok, ¿téhuekapo Diosta reytaka nésahueu ä nákeme am mák rókaka herenciapo bem mabetnakë béchïbo?
6 Të eme huaka póobeta kaitäpo bitcha. ¿Jachu kaa jume rikom juka tékilta kaa yúmalasi enchim béjtuame? ¿Jachu kaa bempo ámëria huame yäurau enchim yeu totojame?
7 ¿Jachu kaa bempo am junneria béj-reka nooka, jume tü téhuam Diosta enchimmet yuktiarim?

8 Eme lútüriapo huaka tua leyta huë páman anëtek, huaka Diosta jíä bénasi: "Emobeu jëla anemtë em emo ériä bénasi ä náknake"; huanärem tüisi ä johua.
9 Të eme kaa nánancha emo ériätek, katem tühuata johua, bueïtuk jü ley enchim nätua kaa tühuata enchim joä bétana.
10 Bueïtuk jábe júne sïme leyta yáakätek, të jáksu huëpo ilikkit júne jíöbekätek, sïme leyit jiob-la.
11 Bueïtuk Dios ínel jiaahua: "Jubekätekë kara täbuik juube." Éntok két ínel jiaahua: "Katë jábeta mënake." Éläposë em jubi pátäku kaa täbuik juube, tërë jábeta mëako, sïme leyta béppë simla.
12 Inëlem nooka, éntok ínëlem aane, íkäi jüneriaka: hua ley itom búttiakamta jiäpo ámani itot chúpanake.
13 Bueïtuk jume kaabeta nakjiokolekame ánëli két ámeu huéenake, kaabeta bem nakjiokolekä béchïbo; të hua yore nakjiokolihuame jíba yölataka huéenake, hua noki béttesi yóret chúpahuamta béppa.

Diostat ehuame entok jü tékkil

14 In hermaanom, ¿jita béchïbosu türi, jü Dios ehuame éntok kaa ä joäteko? ¿Jachu hua Dios ehuame ä jípurëu ä jínëunake jäni?
15 Maasen senu hermaanota o hermaanata kaa sánkok,
éntok hua chíkti táapo bem buäyeu ámeu bëyeyo,
16 enchim násuk senu ínel ámeu jíätek: "Katem jáchin
éaka kaate, emo em súkkaria, éntokem jibuaka jóboa", të
kaa huaka takaahuapo ámeu bëyemta am mikätek, ¿jita
béchïbosu türi?
17 Júnëli kétchi, jü Dios ehuame kaa ä joätek, jü ä Dios
ehuame kaita béj-reka mukilata bénasi tatahua.
18 Të senu jamak ínel jiaunake: "Empo Dios eehuamta
jipure, ínapo éntok tékilta johua." Nechë ä bíttua, juka em
Dios eehuamta kaita tékilta yáalataka; ínapo éntok enchi
ä bittuanake juka ín Dios eehuamta ín tékiliy.
19 Empo ínel ä súale: Dios huépülai jíbba. Türi junëli;
két jume lemooniom ä súale, éntokim máuj-rimmea emo
yoyoa.
20 ¿Jachë ä jüneria báare, empo yoreme kaa suakame,
juka Dios ehuamta kaa tékilmak huémta kaita béj-rëhui,
éntok ä mukilatukähui?
21 ¿Jachu kaa jü tékiliy tüisi taahuak, itom áchay Abra-
ham, júnak huaka ä üusi Isaac Diosta mámpo ä tójaka,
kabaram súsuahuaï bénasi ä mëbáreka?
22 ¿Jachë kaa jüneiya? Jü Dios eehuame tékilmak
náu huéiye, entok hua Dios eehuame tékilmak yúmalasi
chúppe.
23 Éntok ímï chúppuk, jü jïojteri ínel jíame: "Jü Abraham
Dios ehuamta jipurek, éntok ä Dios ehuamta béchïbo
tühuapo näikiahuak", éntok Diosta amigo ti téhuaahuak.
24 Béjem jüneiya, juka yoremta jü tékiliy Diosta tü
yórempo ä näikiähui, kaa hua Diosta súalhuamtay jíbba.
25 Júnëli kétchi, huámechï taahuarimmechi jü jámut
Rahab büru yorememmak boböyeïhui, ¿jachu kaa hua ä
tékiliy tühuata jájamek? Bueïtuk huame sáyhuakame
mabetaka, chë türi böota am nütuak.
26 Jáchin hua takaahua kaa espírituta jípureka mukilatu-
nake, ánëli két hua Dios eehuame kaa tékilmak náu huëtek,
ket mukila.

3

Jü nínni

1 In hermaanom, katem enchim násuk katim juebénaka
yore majtia tiaka annake, jünéaka íkäi tékiakätek chë bétte
nokta itot chúpnakëhui.

2 Bueïtukte sïme juebénasi jábem jiápsipo kökosi jojua.
Senu ä nokiy kaabeta omtituätek, ïri tua jü tü yórem
chúpila, éntok ä takaahua ä yüinakë béchïbo áma yuuma.
3 Ítapo jume kábäim pepereenatua itom éä páman am
kannakë béchïbo. Júnëlite sïme bem takaahua ára naa
kúaktia.
4 Ámechem suuhua kétchi, jume barcommechi: jáchin
bueereka júne éntok jeka útteakamta am huériay junne,
senu ili rueerata timón téamtay aram kúaktiatu, ä
sáhuemta ä huë ïa páman ä huéenakë béchïbo.
5 Júnëli kétchi jü nínni ilitchika junne, të buériata johua.
Jü tájji ilitchika junne, ¡jáchin machisi juka júya ániata
tátta!
6 Jü nínni éntok hua táijta bénasi maachi, juënaray ím
ániapo ayukamtay tápuni. Huä nínni itom takaahuapo
jünakteri, éntok sïme itom takaahua chïcha machisi
tahuariala. Áapo huaka ániat nate chíkola juëna éerita
tóbotoboktia, éntok áapo júne infiernoy béetiari.
7 Bueïtuk sïme animal ím buíapo joome, huikichim,
bakochim, éntok bahuepo joome junne, aram yekatu, éntok
jü yoreme ä útteara bétuk am jípure;
8 të kía jábe yoreme junne ä nínni kaa yüe; íkäi
juënaraata senu kara ä kétcha; hua jóuguo áy kókókko
huamtay tápuni.
9 Jü níniyte Dios Áchayta bétana tühuata nooka, éntokte
áy juënak nooka, huame yoremem batte Diosta bénasi
yáarimmechi.
10 Huépul tempo yeu sisime jü tü nooki, éntok hua juëna
nooki. In hermaanom, ïri kaa ínëli huéepo yúmala.
11 ¿Jachu huépü bäam yeu pótäpo huame bäa chökom
éntok bäa kákkam áma yeu huéenake jäni?
12 In hermaanom, ¿jachu hua chuna óguo két jume oliivo
takam jípunake jäni? O, ¿jume páras óguom chuna takam
jípunake? ¡Ëe; kaibu! Júnëli kétchi, baubäa chökom yeu
huëpo bäa kákkam kaa áma yeu huéenake.

Huä tua jita täyahuame jikat bétana huéiye

13 ¿Jábesu enchim násuk tüisi jita ára áu joale, éntok jita
áu täya tíiya? Yeu ä buíjnake, tüisi áu nüyeka kaa buéresi
áu ériaka.
14 Të eme emo chibureka kaa emo bíbit péätek, éntok
emo ée béj-rihuamta enchim jiápsipo ayuak, katem jita emo
täyale, bueïtukem lútüriata béj-reka nooka.
15 Bueïtuk ïri ílë bénaaka täyahuame kaa jikat bétana
huéiye; ál-la ím buíapo joome; yoremta kóba súahuäpo yeu
simlataka, diablo ä áttiak.

16 Bueïtuk kaa emo bíbit péehuäpo náu omtihuäpo, éntok
emo ée béj-huäpo, huämi ayka jü naa múksi huéeme éntok
sïme hua kaa tühua.
17 Të hua tüisi jita ára joame jikat bétana huéeme bát
huëpo tühua áusüli; chúkula yánti jíapsihuamta huéria;
náksi maachi; türi; yore jiokolihuamtay tápuni; éntok tü
anhuamta chúppa. Tua lútüriata itom téjhua, éntok kaa
yore bäitattähua.
18 Jume yánti jíapsita jariame yánti jíapsitam eecha, juka
lútüriata jíchupaa béchïbo.

4

Ímï ániapo ayukamta türihuame

1 ¿Jáksu yeu huéiye hua náu nássuahuame éntok náu
nok nássuahuame enchim násuk ayukame? ¿Jachu kaa
huame juëna éerim enchim jiápsipo ayukamta bétana
huéiye, hua enchim jíapsi náyoteme?
2 Jítem jípu péiya, të kaitëm jípure; yorem súuhua,
éntokem kaa huéeläpo jábetat jita ínnëa, éntokem kara ä
yuuma. Nássuäem éntokem át tekipanua, tem kaa ä jípure
jita enchim áttea péähui, bueïtukem kaa Diostau ä aahua.
3 Jítem aahua, tem kaa ä mabeta, bueïtuk kaa tühuata
béchïbem ä aahua, enchim áy emo al-leetuahuäpo ä kima
báreka.
4 ¡Eme Diostamak kaa lútula jiápsame, yoremem kaa
huépülak jíba jubekame! ¿Jachem kaa jüneiya, juka kaa tü
éerita ím ániapo ayukamta guojaahuame Diosta béj-reka
kathuähui? Kíalïku jábe junne huaka kaa tü éerita ím
ániapo ayukamtat huée báareme, Diosta béj-reka tatahua.
5 Eme jamak juka jïojteta kía ínel ä jíä bénasi éiya: "Jü
Espíritu, Diosta itot órekähui; ïri éntok jíba itom áttea
péiya."
6 Të Áapo chë yún tühuata yore miika. Íäri béchïbo ínel
jiaahua: "Dios huame emo buere ériame béj-reka huéiye,
éntok huame kaa emo buere ériammeu tühuata johua."
7 Diosta éä pámanem ä mámpo emo tójaka, diablota
béj-reka óusi jápte; huanäi enchim tö búitinake.
8 Diostahuem rúkte; Áapo éntok enchimmeu rúktinake.
Emëe juëna yóremem emoem mám báksia; eme éntok
guoyik éame, enchim jíapsipem huépülsi jíba emo jípure.
9 Sirokäem; katem emo al-leetua; buanäem. Enchim
achimem buanimpo kúaktia, éntok enchim al-leäu
sirokhuäpo kétchi.
10 Señorta bétukem emo jípure; Áapo éntok enchim
tóboktianake, tühuata enchimmeu yáaka.

Hermaanotat nokhuame

11 Hermaanom, katem jájana nat nooka. Huä hermanotat jájana nokame entok ä hermaano nánätuame, leyta béj-reka nooka, entok leyta nánätua. Të empo leyta nánätuätek, katë leyta huë páman huéiye, ál-lë yäurapo emo yéyecha.

12 Huépülay jíba hua leyta yore mákame, ára yore jínëume, entok ára yore tärutuame. Të, ¿empo? ¿Jábesäe, täbuik em nätuanakë béchïbo?

Katem yoko taahuarit emo jíapsi máchile

13 Nechem jíkkaja, eme huame ínel jíame: "Ëni entok yokote áman pueblou kannake; huanäite huásuktiapo áman aneka jita nénkinake entok jita kobanake",

14 kaa jünéaka yokoríapo jita bénak ayunakëhui. Bueïtuk, ¿jítasä hua itom jiapsähui? Lútüriapo kía báij huéchiriata bénna, jáchin huäri chúbala jíba yeu mamachia. Huanäi läutiposu kaitatunake.

15 Júnëlem jíätek chë türi: "Juka Señorta ínel éay, jíapsinakete, éntokte íkäi yáanake, o jita täbuik junne."

16 Të ëni emoem úttile, emo buere ériaka. Sïme hua ílë bénaka emo úttilhuame kaa türi.

17 Huä tühuata täyaka, entok kaa ä joame, kaa tühuapo aane.

5

Jume riikom yore jiokot joame béj-rihuame

1 ¡Nechem jíkkaja, eme riikom! Buanäem, éntokem buan chaaye, jü jiokot éehuame enchimmeu yúmanekemta béchïbo.

2 Huä enchim rikoa moyira, entok hua enchim sánko buiichia téepärim ä buäla.

3 Huä enchim ooro entok enchim tómi tósali poposíhuila; hua ä poposíuraa éntok enchim yeu buísse. Ínëli huaka sïmeta enchim jípurëu táijpo béeteka enchim tejalnake. Juebena tómitem náu tóij-la; huame taahuarim éntok béja yúmase.

4 Én éntok chaaye, hua tékil béjhua, huame tekipanualeerom enchim buíampo chúpukamta tóboktiakame kobari, am bäitattähuaka kaa enchim am béjtuakähui; éntok hua jiokot ujbuanhuame etta tóboktiakame bétana huéeme hua Señor chë sïmem béppa nésahuemta nákapo huéchila.

5 Kíalem jájana jiápsaka, emo al-leetua ímï buíapo, entok enchim éä páman jiápsak. Jíapsipem emo áuhuiriak,

huakasim áuhuiriahuä bénasi. Én éntok béja yuuma, huakasim súanähui.
6 Huä tü yóremtachem nokta béttesi chúppak, éntokem ä mëak; áapo éntok kaa áu nok-riak.

Yántem jiápsa, Diostau oraciompo nokaka

7 Huäri béchïbo, hermaanom, yántem jiápsa, Señorta yepsäu tájti. Áachem suuhua, jáchin hua et-leero huaka buíapo chúpemta boobinnake, boobíchaka yánti jiápseka huaka yúkuta bathuemta éntok chúkula huéchëu tájti.
8 Enchimmet két ayunake, hua yánti jíapsihuame, éntokem huaka enchim jíapsi chë tutti yétcha; bueïtuk hua Señorta yebijnakeu kaita nápat bëye.
9 Hermaanom, katem nat nooka, kaa béttesi nokta enchimmet chúpatunakë béchïbo; ínëli jü Juez puertapo huéiyek.
10 In hermaanom, profeetammechem suuhua, bueïtukim jiokot éehuamta éntok yánti jíapsihuamta jipurey, huame Señorta téhuampo nokakame.
11 Én éntok, të am úttile, tühuata am mabetak tíaka, huame óusi éaka jiokot máchiraata bíchakame. Béjem ä jíkkaij-la, jáchin juka Jobta yánti jiápsekähui, éntok jáchin juka Señorta áa bétana éähui; bueïtuk Áapo tüisi yore jiokolë, éntok yore beu jita ínnëa.
12 Të sïmeta béppa, ín hermaanom, katem téhuekata téhuampo nooka, o buíata téhuampo, o jita täbuik téhuampo junne. Ál-la huépulsem lútüriata nooka: jü em "jehuiteria", jehuituake; jü em "ëe", ëetunake, kaa béttesi nokta enchimmet chúpatunakë béchïbo.
13 Senu enchim násuk jiokot éätek, Diostau oraciompo noknake. Senu al-leätek, buiknake, Diosta úttileka.
14 Senu enchim násuk kökorëtek, jume igleesiapo yoiyöturim náu núnunake; éntokim Diostau ä buanianake, aceiteta át tekaka, Señorta téhuampo.
15 Huä huitti Diostat éehuaka emo buaniahuame ä jínëunake, huaka kökoremta. Jü Señor éntok ä yéchanake, entok huaka juënaraata ä yáalatuk júne át jiokoritunake.
16 Huame kaa tühuam enchim yáarim, náhuem yeu am buíjnake, éntokem Diostau emo buanianake, enchim türinakë béchïbo. Huä tü yóreme tü jiápsekame Diostau buanätek, ïri Diostau buanhuame útteata jípure.
17 Jü profeta Elías ito bénasi yóremtaka, éeripo ito bénaakay. Të Diostau buaanak, chíkti ä jíapsimaki, kaa yúknakë béchïbo. Huanäi ím buíapo kaa yúkkuk, báij huásuktia áma búsan metpo.

18 Júchi éntok Diostau buaanak; huanäi téhueka yúkuta
äbo kóm bíttuak. Huanäi buíapo jita chúppuk.
19 Hermaanom, senu enchim násuk huaka lútüriata
öbialataka huëtek, senu éntok ä kúaktiakätek,
20 jüneenake: hua kaa tüisi huémta kúaktiaka böo
türikun yeu ä tójame, huépul jíapsita kókkohuamta bétana
jínëunake, éntok juebena kaa tühua yáarimmet jioko-
rituna.

Jü Carta San Perota Bat Huëpo Jïojtekähui

Teboteri

1 Ínapo jü Peero Jesucristota apóstol huame bem buiärapo bittuarimmeune tebote, jume Pontopo, Galaciapo, Capadociapo, Ásiapo, éntok Bitiniapo chíbejtilammehui.

2 Eme jume bannaataka Dios Áchayta täyäu yeu púari, Espíritu Santoy tü tátabri, juka Dios nésauta enchim yáanakë béchïbo, alë bénasi Jesucristota ojboy enchim jíapsi tütetunakë béchïbo. Tühua éntok yánti jíapsihuame buéresi enchimmeu ayunake.

Tua lútüria boobit-huame

3 Tua yörisi maachi itom Señor Jesucristota Dios Átchay, áapo itom bemela yoremsi yáuhuak, buéresi itom ä jiokolekä béchïbo, yü jíapsihuamta tua itom boobitnakë béchïbo, Jesucristota kókkolam násuk jíabitekä béchïbo,

4 átteata itom mabetnakë béchïbo, kaa momoyemta, kaa nanasontemta, éntok kaa mumukemta áman téhuekapo ëriata enchim béchïbo,

5 Diostat enchim át eä béchïbo, Áapo ä úttiäray enchim suaya, enchim ä jájamnakë béchïbo juka yore jínëuhuamta hua taahuari äbo huémtat yeu machinakemta.

6 Íäri béchïbo eme al-leiya, éläposu én kaa jaiki táapo Diosta ínel éai kaa al-leehuamtem jípunake, enchim at eäu jüneria béchïbo,

7 hua orota béppa chë béj-reme. Jáchin huäri ooro luuluuteka júne tájiai jüneriatunake, alë bénasi jü enchim ä súalëu jüneriasuka tua úttilna, ujyóriata jípunake éntok yörina hua taahuarit Jesucristota yeu machiayo.

8 Huä enchim nákëhui kaa ä bil-lataka junne; hua enchim ä súaleka kía én kaa ä bíchaka junne, enchim át al-lee kókköhui,

9 juka enchim at eä béchïbo enchim jípunakëu ma-bet-lataka, juka jíapsita enchim jínëuriahuamta.

10 Jume profetam hua Diosta tü eäu enchim bétana näikiarita bétana nokakame, ä jüneriaka tüisim át suaka nátemajek ï yore jínëuhuamta bétana,

11 tüisi át nátemajeka jábeta bétana ä nokähui, éntok jita táaposu Cristota Espíritu ámet aneme ä ayunake tíiya, hua kaita jee hueisu huaka Cristota jiokot yáanä

bétana nokakame, éntok chúkula huäri sáu juka ujyóriata yebijnake tíame.

12 Ímëhui yeu machiak kaa bempörim béchïbo, ál-la ito
béchïbom íkäi bem nokakähui én enchimmeu nokhuame
huame Espíritu Santota téhueka bétana jípureme bétana;
juka Diosta ángelesim bít péähui.

Tülisi itom ito nünake bétana nokhuame

13 Kíalïkem huéchiapo emo nüye, kaa büruk éaka suamsi
eaka, éntokem át boobíchaïhui hua Diosta tü eäu enchim-
meu nüpanakemta Jesucristota yeu machianakeyo.

14 Jume usiari ára sáyhuame bénasi katem huaka
juënaraata bannaataka kaita täyaka enchim jo péäu jo
báare,

15 ál-la jáchin hua enchim núnukame santosi áu nüye,
eme két alë bénasi sïmepo santosi emo nünake;

16 bueïtuk ínel jïojteri: “Katem chichä machisi jiápsa,
bueïtuk ínapo Santo.”

17 Bueïtuk Áchaypo eme ä jípurëteko, huaka kaabeta
yeu púaka nokta ámet chúpamta hueepulammet bem yáari
béchïbo, jíbem Diosta májhue ä yöreka emo boojoria sïme
jume taahuarim ím ániat enchim anëpo tájti.

18 Jüneaka huam kaitapo kía jájana enchim jiápsakäpo
enchim jínëutukähui, juka enchim áchayim bétana enchim
mabetakähui, kaa hua jita momoyemtayi, ooro, ö tómi
tósali,

19 ál-la Cristota ójbo musäla machikuyi, hua ili kabarata
yúmalataka éntok kaita jita kaa türik jípuremta ójbo
bénakuyi,

20 béja yeu púataka kee jee ániata jünaktehuay naateka,
të ímëi taahuari chúkula huéemmet yeu machiak enchim
nákhuä béchïbo;

21 éntok áapörik huämem Diosta súale, huaka kókkolam
násuk ä jíabitetuakamta éntok ujyóriata ä mik-lata, Diosta
enchim súalnakë béchïbo éntok áapörik bétana jita enchim
boobinnakë béchïbo.

22 Jukem Diosta lútüria joaka enchim jíapsi tü tátab-la,
jü Espíritu Santota éäpo kaa kía bálit enchim emo náknakë
béchïbo, júnentukem emo nákke chíkti enchim jíapsimaki,
enchim jíapsi tútti yécharika.

23 Eme júchi bemelasi yeu tómtila, kaa huame áchayriam
kókokkame éäpo, ál-la hua kaa nanasontumta éäpo, jü
Diosta noki jiápsamtayi, jü jíba béchïbo ayunakeme.

24 Bueïtuk:
Sïme huaakas kía júya síarita bénasi maachi,
éntok sïme hua yoremta ujyória júya sehua ténasi maachi.
Huä júya huahuake, jü sehua éntok huehueche,

25 të hua Señorta nooki jíba béchïbo ayunake.
Ïri éntok ájäria, jü nooki evangeliopo huam enchimmeu nokhuakame.

2

1 Júnentukem sïme juëna éerita tójaka, éntok yore
bäitattäihuamta, ára nókïchiata, jábetat jita ínnëhuamta,
éntok jájana jíaihuamta,
2 ili usita jübua tómtilata chïpeä bénasi eme két
huame kauhua espiritualim kaa täbui jítamak kuu-
tilam huáatianake, ïri jü Diosta noki, ámei enchim
yötunakë béchïbo Diosta súalhuäpo jínëuhuamta tua
enchim jájamnakë béchïbo;
3 të béja eme juka Señorta tühuabet jünëelatuko.

Jü tétta jiápsame

4 Señor Jesucristotahuem rúkte, jü tétta jiápsamtahui,
hua lútula huëpo huame yoremem omoutekähui, të Diosta
yeu púari éntok áapörik béchïbo béj-reme.
5 Eme két jume tétta jiápsame bénasi emo ériaka emo
réutebonake, enchimmea huaka ä kárihua ä yáanakë
béchïbo, bueïtukem Diosta tékil boojoria béchïbo näikiari,
juka jíapsita bétana huémta áapörik Diosta türëu áu
enchim huérianakë béchïbo Jesucristota huämi.
6 Bueïtuk júnen két jïojteri:
Juyú, buere joära Sión,
juka tétata tua nésahuemta ejkinampo huémta yétcha,
huaka yeu púata éntok chë musäla machik,
éntok hua ä súaleme kaa tiusi tahuarianake.
7 Enchim béchïbo, eme ä súaleme, áapo musäla maachi, të
huame kaa ä súaleme béchïbo éntok:
Huä tétta jume káarim jojoame kaa huáatiakäu,
ïri tua jü tétta nésahueme ejkinapo tahuakame.
8 Éntok:
Huä tétta át tëitëitihuame,
éntok hua tétta yore tábeme.
Bueïtukim át tëitëite jü nokichi, bem kaa áma huam jíapsi
bárë béchïbo; huäri béchïbom két yeu púahuak.

Jü Diosta yorembra

9 Të eme tua hua génte yeu púari, Diosta yäura tékkil
boojoriame, nación tühuata joame, tua lútüriapo Diosta
yorembra, huaka kaa machiku enchim aney huam machiria
át guómtisi machikun bíchaa enchim núnukamta tühua
bétana enchim noknakë béchïbo.
10 Eme huame bannaataka kaa pueblotukaïhuim, të ënem
Diosta yorembra; bannaataka kaa yore nak jiokolihuamta

jájamlatukaïhui, të én ál-lem ä jájamla, juka yore nak jiokolihuamta.

Diosta nésauta joame bénasem emo nüye

11 Eme nákhuame, enchimmeune nooka sékäna enchim
jomemtukä bénasi, éntok enchim boojoä bénasi, huaka
juëna éerita enchim tóijnakë béchïbo, huaka tü jíapsita
béj-reka huémta,
12 jíba bénasi tülisi emo nüyeka jume kaa Jesucristota
súaleme násuku; huam enchim bétana nokhuäpo enchim
juëna yórememtukä bénasi Diosta am úttilnakë béchïbo
hua Diosta am jiokorë taahuarichi, hua tühua enchim
yáaribet suaka.
13 Señorta béchïbo hua jábe nésahuemta bétukem emo
jípure, ä reytuk junne, chë ä nésahuë béchïbo,
14 kía ä gobernadortuk junne, áapo äbo am bíttuala,
yorememmet nokta am chúpanakë béchïbo, éntok huame
tü yóremem bétana tühuata am noknakë béchïbo.
15 Bueïtuk ïri jü Diosta huáatiähui: juka tühuata joaka
jume yoremem kaa susuakame enchim bétana jájana jíame
enchim nok páttianakëhui.
16 Kaabeta mámpo emo jípuremta bénasem emo nüye,
të kaa huame íat jíahuiteka juka juënaraata joame bénasi,
ál-la huame Diosta nésahui joame bénasi.
17 Sïmemem yöre. Hermanomem nákke. Diojtem
májhue. Reytem yöre.

Jü Cristota ejemplo ä jiokot aneepo

18 Eme jóapo sáyhuame, enchim tekom bétukem emo
jípure, tua am yöreka; kaa huame tü yorememmeu jíbba,
ál-la két huame béttek jiápsekammeu junne.
19 Bueïtuk ínëli anhuame türi Diosta bíchäpo senu én
Diosta ä yörë béchïbo kaa al-leetuahuäteko, kaa ä ínnë éäu
júne ínnëateko.
20 Bueïtuk jita tühuasa jüri kaa tühuata joaka enchim
chónhuähui éntokem, ¿jíba áamak al-leiya? Të eme
tühuata joaka jiokot máchiraata bichätek éntokem jíba
áamak al-leätek, lútula huëpo ïri türi Diosta bíchäpo.
21 Bueïtuk íäri béchïbem núnuhuak; bueïtuk Cristo két
ito béchïbo jiokot máchiraata bitchak, ejemplota itom
mákaka, enchim alë bénasi emo boojorianakë béchïbo.
22 Áapo kaita juënaraata yáuhuak; kaita hua ára
nókïchia jíkkaijhuak ä tempo.
23 Áapo juënasi áa bétana nokhuay júne kaa juënasi am
yómmiak; jiokot johuaka júne kaa am bé-reka nookak, ál-la

huaka áu johuamta hua tua lútüriata joamta mámpo ä tójjak.
24 Áapo hua itom juëna yáarim ä takahuapo núk siika jum
kúrusichi, itom hua juënaraata bétana kókkoka tühuapo
itom jíapsinakë béchïbo; bueïtukem jiokochä yáahuaka
béchïbo áma yorela.
25 Bueïtuk emëe huame kabaram emo näikimtelatukä
bénasi aaney, të ënem hua enchim jíapsi suayamtau
rúktila.

3

Jume kukunakame éntok jujubekame jáchin emo nünakëhui
1 Júnëli kétchi eme jáamuchim kukunakame, enchim
kunam bétukem emo jípure, huame tü nokta kaa súaleme
kobatunakë béchïbo kaa nokiayi, të tülisi bem jubim emo
nüyëubeyi,
2 tülisi éntok yörisi machisi enchim emo nüyëubet suaka.
3 Huä ujyória enchimmet ayunakeme kaa hua yeutana
takahuapo enchim átteanakëhui, hua buéresi ujyória emo
chíkhuame, óoro átteahuame, sánko buéresi ujyorisi
yáataka átteahuame,
4 ál-la hua huáijhua jíapsita bétana huéeme, hua kaa
momoyeme, ïri jü kaa béttek jíapsihuame éntok yánti
jíapsihuame; ïari tua chë béj-re Diosta bíchäpo.
5 Bueïtukim junëli két tülisi emo nüyey bannaataka
huame jáamuchim tü jiápsekame, Diostat éame, bem
kukunam bétuk emo jípureka;
6 juka Sarata Abrahamta “yöreka Señor ti áu ä jijiä
bénasi”. Huäri bétana asoarimtakem taahuak, tühuata
jóäteko, kaitat ée májhueka.
7 Eme jujubekame, két áma huamsu, ámemakem aane
suamsi emo nüyeka, jünéaka juka jámutta chë kaa
útteakamta jiápsekähui, éntok enchim beu juka tühuauta
ay jíapsihuamta am átteakähi, Diostau bíchaa enchim
buanäu jíkkaijtunakë béchïbo.

Tü éeri tüisi itom ay tahuanakëhui
8 Én éntokem sïmetaka huépülsi jíba éiya, huatem béu
jita ínnëaka, emo nákeka emo sailakamta bénasi, emo
jiokoleka, éntok kaa emo buérialeka.
9 Juënasi áu ayuhuak kaa juënasi ámeu ayunake, juënasi
aïhuätek júnne kaa juënasi ä yómmianake, ál-la tühuata
jo báanake, jünéaka tühuata átteä ïaahuaka enchim
núnutukähui.
10 Bueïtuk:

Huä al-leaka jíapsi báareme,
éntok taahuarim türi bít báareme,
ä nínni yüinake kaa juënak ä noknakë béchïbo,
éntok ä teni júne kaa ára nókïchiata ä noknakë béchïbo;
11 juënarata tójaka tühuata jonake;
yánti náu jíapsihuamta jariunake éntok ä boojorianake.
12 Bueïtuk huame Señorta pusim juka lútüriata joame
türeka bitcha,
éntok juka bempörim áu buanäu jíkkaja;
tee jü Señor huame kaa tühuata joame kaa türeka am
béj-reka bitcha.
13 ¿Jábesu két kaa tühuata enchimmeu yáanake jäni
tühuata enchim joayo?
14 Të eme jita jiokot máchiraata bichätek tühuata joaka,
úttesem al-leiya. Huä béchïbem kaa emo máujtua be-
mpörim bétana, éntokem kaa naa múksi emo éetua,
15 ál-lem juka Dios Señorta úttile enchim jiápsipo,
éntokem jíba huechiapem emo jípureka aane enchim
emo nok-ríanakë béchïbo, sïme huame tühua enchim
boobichäu bétana enchim temájeme yómmia béchïbo kaa
buere jíaka éntok yörisi machisi nokaka.
16 Tülisem emo nüye huame jájana enchimmet nokame,
enchim juëna yorememtukä bénasi, tiusi tahuanaké
béchïbo, Cristota bétana tülisi enchim emo nüyëu jájana
jíame.
17 Bueïtuk chë türi emé jiokot máchiraata bichäteko
tühuata joaka, Diosta ínel ä huáatiayo, kaa tühuata enchim
joäpo béppa.
18 Bueïtuk jü Cristo két jiokot máchiraata bitchak séjtul
jíbba, itom Dios bejrim béchïbo, hua tü yóreme jume juëna
yóremem béchïbo, Diostau itom huéria báreka, lútüriapo
jü ä takahua mëhuak, të espíritupo jíba jiápsaka taahuak.
19 Huämi espíritupo két áapo huame bannaataka
kókkokame anëu siika. Huanäi ámeu nookak,
20 huame bannaataka ámeu nokta kaa jíkkaij
báaremmehui, Diosta bínhua ámet boobíchaïhuiy junne,
huame taahuarim Noéta jiápsayo, juka arcata johuayo,
huam kaa jaiki géntem, guoj náikim jíba áma jíneïhuak,
buere baniapo. 21 Jü yore batöhuame hua júnako bäata
am jínëukä bénasi, én két yore jínëu Jesucristota jíabitekä
béchïbo, kaa huaka takahuapo béppa chïcha máchiraata
itot ayukamta itom úhuaaka; ál-la Diostau bíchaa tülisi
itom ito nü báreka éenakë béchïbo.
22 Huä téhuekau jikau sikame Diosta báta bétana
kátekame; éntokim áapörik bétuk emo jípure jume Diosta
ángelesim, jume yäuram, éntok jume útteata jípureme.

4

Diosta éä paman emo nüyeme

1 Juka Cristota ito béchïbo jiokot máchiraata ä takahuapo mabetakä béchïbo, enchimmet két huäri éeri ayunake; bueïtuk hua takahuapo jiokot máchiraata ínnësukame kaa éntok júchi juënaku annake,

2 huame taahuarim itou bëyeme kaa huaka ím ániapo yoremem kaa huéeläpo ukulëu huáatiaka jíapsi béchïbo, ál-la Diosta éäpo áman itom jíapsinakë béchïbo.

3 Büru táapem béja jume tua Diosta kaa súaleme al-leetua béchïbo jita yáasuk, kaa tíurata joaka, kaa huéeläpo juka huakajta bétana huémta ukuleka, nanaakoka, kaa tíura pájkota huëpo rejteka, yü tütti naakoramtaka, huame diosim kaa yöri mátchim yöreka.

4 Ímëi béchïbo át guómtisi maachi hua áme bénasi kaa huéeläpo juënarata kaa enchim joähui, kíalïkum jájana enchimmeu jiaahua.

5 Të bempo lútüriata nénkinake hua jiápsammet éntok kókkolammet nokta chúpanakemta bíchäpo.

6 Bueïtuk íäri béchïbo két jü tü nooki Diosta bétana huéeme nokhuak jume kókkolammehui, nokta ámet chúpatunakë béchïbo takahuapo aneka bem yáari béchïbo, të jíba espíritupo am jíapsinakë béchïbo Diosta jiapsä bénasi.

7 Të sïme ayukamta lütinakeu abe yuuma; íä béchïbem suamsi emo nüye, éntokem Diostau buanaka jiápsa.

8 Sïmeta béppa nánanchem tüisi emo nákke, bueïtuk jü emo nákhuame juebena Dios bejri yáarim tuchanake.

9 Nánanchem emo mamabeta kaa jájana jíaka.

10 Huëpulaka bem huéeläpo bem miiki senukuu ä buíjnake, Diosta buéresi tühua al-leaka näikim buísemta bénasi éaka.

11 Seenu nokätek tua juka Diosta noki huëpo áman noknake; senu tékiata máktukätek Diosta úttiärata ä mikäpo áman ä boojorianake, juka Diosta tua yörinä béchïbo Jesucristota béchïbo, hua lóoriata átteakame éntok juka nésayhuamta jíbapo béchïbo éntok jíbapo béchïbo. Júneltunake.

Cristota béchïbo jiokot máchira ínnëhuame

12 Eme nákhuame, katem át guómte hua jiokot máchira enchim ay jiöbilahuamtachi enchimmeu ayukame, huaka kaa jaibu enchim emo ínnë máchilëu enchimmeu huëtiaka;

13 ál-lem al-leepo yúmala Cristota béu jiokot máchiraata enchim bíchä béchïbo, bueïtuk ä ujyóriahuata yörisi

machik yeu machiak két enchim buéresi al-leenakë béchïbo.
14 Cristota téhuam béchïbo jájana enchimmet nokhuätek,
tüisi tühua enchimmet ayka, bueïtuk hua Diosta Espíritu
ujyória áusüli enchimmet ayka. Lútula huëpo bempo ä
béj-reka nooka, të enchim béchïbo áapo jíba yörihua.
15 Eme jábe junne jiokot máchiraata bichätek, éläpo kaa
jábeta ä mëlatukä béchïbo, o ä ëekbuä béchïbo, o ä juëna
yóremtukä béchïbo, o kaita ä jüneriäpo áu ä kikkibachä
béchïbo.
16 Të seenu Cristota ä súalë béchïbo jiokot máchiraata
bichätek kaa áu tíutuanake, ál-la Diosta úttilnake huäri
béchïbo.
17 Bueïtuk jü taahuari béja yúmala huaka nokta
chúpanakeu Jesucristota súalemmet naateka. Itot báchä
naatek, ¿jáchisu ámeu chúpanake jäni huame Diosta tü
noki kaa súalekammehui?
18 Bueïtuk jü tü yoreme jiokotampo jínëihua, ¿jáchisu
áú huéenake jäni jü juëna yóremtahui, Diostamak kaita
huáaţiamtahui?
19 Ä junëlituk huame Diosta éäpo jiokot máchiraata
bíchame, jita jo árahuekamta, ä noki chúchupamta
mámpo bem jíapsi yéchanake, éntokim tühuata jonake.

5

Diosta súaleme suayahuähui

1 Huame yoiyöturi enchim násuk yeu púarimmeune
jiokot jiaahua, ínapo két yöturitaka áme béuchi, éntok
Cristotau jiokot máchiraata sikamta bíchakame, éntok jü
két ujyória yeu ä machinakepo annakeme, enchimmeune
ínel jiaahua:
2 Jume Diosta súaleka enchim násuk anemem suaya, am
suaya kaa útteapo, enchim tü jiápsekä béchïbo ál-la; kaa
huaka béjtuahuamta huáatiaka, ál-lem kaitat boobíchaka
chíkti enchim jíapsimak ä yáanake.
3 Katem huame enchim suayäu úttiapo sau báare, ál-lem
ejemplotam mákka jume Jesucristota súaleme.
4 Huanäi huaka am suayame béppa nésahuemta yeu
machiakem huaka coronata ujyorik kaa momoyemta ma-
betnake.
5 Alë bénasi, eme jübua yoyötume, jume yoiyöturim
mámpo emo jípure. Éntok sïme nánancha emo nok
jíkkajaka kaa béttek jíapsitem náu jípunake; bueïtuk:
Dios am béj-reka huéiye,
jume emo buérialeme,
éntok kaa emo buérialemmeu tühuata johua.

6 Júnentukem Dios útteakamta mámam bétuk emo jípure,
áapörik enchim tóbnoktianakë béchïbo taahuata yúmako.
7 Sïmeta huaka enchim kóm éähuem ä mámpo tójja,
bueïtuk áapo enchim suaya.
8 Suamsem emo nüye, éntokem kaa kótche; bueïtuk
hua enchim béj-ri, jü diablo, leonta omtë bénasi, chíkola
huerama, jábeta ä buänakeu jariaka. 9 Huákärem béj-reka
óusi jápte, jíba bénasi Diosta súaleka, jünéaka jukai
junëli huémta huame huate enchim hermanom sïme ániat
anemmeu ayukähui.
10 Të jü Dios sïme tü eäu tápuni, hua ä yü ujyória
itom mik báreka itom núnukame Jesucristota béchïbo,
chúkula kaa jaiki táapo enchim imï ániapo jiokot ansukäpo,
áapo enchim tü tátabnake, enchim óusi éetuanake,
enchim útteata máknake, éntok kaitat jáchin éaka enchim
jíapsituanake.
11 Áapörik béchïbotunake jü yörihuame, éntok jü
nésayhuame jíbapo béchïbo. Júneltunake.

Teboteri chúpëpo huéeme

12 Silvánotamak, hua tua yúmalasi hermanopo ín
jípurëumakne kaa jaiki nokta enchimmeu jïojtek, enchim-
meu nokaka jáchin enchim emo nünake bétana éntok
hua én enchim boojoriau tua jü Diosta lútüriatukä bétana
nokaka.
13 Jume Jesucristota súaleme Babiloniapo aneme enchim-
mak náu yeu púari, éntok Marcos ín üusi, enchim tebottua.
14 Emóem tebotua enchim emo nákë béchïbo.
Yánti jíapsihuame sïmem enchimmaktunake, sïme eme
jume Jesucristota mabet-lame. Júneltunake.

Jü Carta San Perota Guosa Huëpo Jïojtekähui

Teboteri

1 Ínapo Simon Peero, Jesucristota sáuhuëhui éntok ápostol áapörik bétana yeu púari, enchimmeune jïojte, eme jume ito beu itom Dios itom jínëukame Jesucristota lútüria béchïbo huaka Diostat ehuamta tua musäla machik jájamlame.

2 Huä Diosta tü eäu éntok yánti jíapsihuame chëhuasu enchimmet ayunake Diosta éntok itom Señor Jesústa enchim täyakä béchïbo.

Jume Diosta jíapsi jípureme

3 Sïme hua jíapsihuamta bétana huéeme, éntok Diostau huáatihuä bétana huéeme itom miiki áapörik Diosta úttearammea hua ä ujyóriay éntok yörisi machiku ay itom núnukamta itom täyakä béchïbo,

4 huámëi huämi buéresi musäla machik itou nätua, huäri huam Diosta bénasi enchim jíapsinakë béchïbo, huaka ím ániapo yore jíapsi nasontemta takahuata jita ukulëu béchïbo ayukamta tóij-lataka.

5 Íäri béchïbo eme két át jiápseka tekipanuanake, enchim ä súalëhuem tü éerita rúktia, jü tü éeritau éntok jítat jüneehuamta,

6 jítat jüneehuamtau éntok emo yüihuamta, emo yüihuamtau éntok yánti jíapsihuamta, yánti jíapsihuamtau éntok Dios huáatihuamta,

7 Dios huáatihuamtau éntok sailapo emo huatiahuame, emo huáatiahuamtau entok yore nákhuamta.

8 Bueïtuk íkäi enchimmet ayuak éntok jíba enchimmet ä yötui, kaibem kía jíapsina, kaita joaka, jíbem tekipanuanake itom Señor Jesucristota chëhuasu enchim täyanakë béchïbo.

9 Të hua sïme íkäi kaa jípureme hua kaa mékka bíchamta bénasi maachi; líptita bénasi maachi, bueïtuk huaka bannaataka kaa ä tühua yáarim bétana ä tü huéchilatukäu kóptiala.

10 Huäri béchïbo, hermanom, tuem át jiápseka tekipanua Diosta enchim núnutukä bétana éntok enchim yeu púatuakä bétana enchim ä lútüria yáanakë béchïbo; bueïtuk ínel anëtekem jauhuey júnem kaa huáttinake.

11 Bueïtuk junëli jíbem buéresi al-leriahuaka mabetna,
áman huaka itom jínëukamta itom Señor Jesucristota yü
nésahuepo.
12 Íäri béchïbo, ínapo jíba enchim áu huáatitua, enchim
ä jüneriay junne, éntok huaka lútüriata én enchim
jípurëubet útteata enchim nülatuk junne.
13 Ino béchïbo türi, én takahuapo aneka enchim ín
búsanakëhui enchimmeu nokaka;
14 jünéaka lauti íkä takahuata ín tö simnakëhui, itom
Señor Jesucristota nee jüneetuäpo ámani.
15 Ínapo két át jiápseka tekipanuanake, chúkula nee
muksuko íahuï enchim huáatinakë béchïbo.

Jume Cristota ujyória bíchakame

16 Bueïtukte itom Señor Jesucristota útteara bétana
enchimmeu nookak éntok júchi ä yebijnakeu bétana, të
kaa kía nokta áraihuäpo áman yáata nokaka, ál-la huaka
ä yörisi máchiraata itom pusímmea itom bíl-latukäpo
ámani.
17 Bueïtuk áapörik jü Dios Áchayta bétana yörihuamta
éntok ujyóriata mabetak áman buere ujyóriata bétana
jíahui áu kóm bíttuahuak ínel jíaka: "Ïri ájäria jü ín Üusi
ín nákëhui; áapo jü tua nee al-leetuakame."
18 Itapo éntok íkäi jíahuita jíkkajak téhueka bétana kóm
bíttuahuakamta, áman káuhui santo ti téhuaahuakapo
áamak aneka.
19 Atä jípure kétchi jume profeetam nooki, të én chë
lútüriapo tahualata. Türi enchim béchïbo enchim át suähui
hua nokichi hua machiria kaa machiku béetemtat enchim
suä bénasi, machiriata yeu kíktëu tájti éntok Jesucristota
enchim jíapsita machiriäu tájti, hua buere chóki matchuu
bíchaa yeu hueramame ti téttehuaahuame.
20 Tem bát íkäi jüneria, kía jita noki júne profetam
bétana huémta jïojteripo ayukamta kaa yoremta éäpo
áachä jüneenakëhui,
21 bueïtuk kía jauhuey júne profetam noki kaa yoremem
éäpo nokhuak, ál-la jume yoremem Diosta yeu púarim
Espíritu Santota éäpo áman nookak.

2

Profetam ára nókïchim éntok maestrom ára nókïchim (Jud. 4-13)

1 Të két bannaataka jume profeetam ára nókïchïram
aaney Israelta yoremraata násuku, maestrom ára
nókïchïram enchim násuk annákë bénasi, huame kaa
jünakiachisi täbuik enchim majtianakeme, hua tua

lútüriata bétana huémta tatabbáreka. Señorta am jínëukamta júnem kaabë tíanake, junëlim läutipo huaka kaitäpo bem tahuanake emo jariuria.

2 Éntok juebénaka huaka kaa tühuata bem majtiahuakau jonake. Júmëi béchïbo jü tü nooki Jesucristota bétana huéeme jájana át noknake.

3 Éntok tómita buéresi bem huáatiä béchïbom ára nókïchiata enchim majtiaka enchim ä úhuaanake. Huámechïri béja jauhuey naateka béttesi nokta ámet chúpatunakeu kaa bínhuatunake, juka jiokot máchiraata bem bínnakëhui, bem kaitäpo tahuanakeu jíba yúmanake.

4 Bueïtuk Dios huame ángelesim Dios bejrita yáakame kaa am jiokorek, ál-la béetekum kömam guötiak huam kaa machiku pereesopo am tójjak, hua taahuari ámet nokta chúpanakeu tájti.

5 Éntok juka yoremraata bannaataka huémta júne kaa jiokorek, Noéta jíbba, huaka lútüriata bétana nokäuta éntok guoy búsanim áamaki; huame juëna yórememmeu buere bániata, diluvio téamta, bíttuak áma am kókko ïaaka.

6 Alë bénasi huame pueblom Sodoma éntok Gomorra nokta ámet chúppak am luutinakë béchïbo, náposasi am tahuariaka, éntok ejemplopo am yétchak, huame kaa tühuata jo báareme béchïbo.

7 Të juka tü yórem Lotta áma yeu huíkkek, huaka juëna yóremem kaa huéeläpo juënasi bem anëubei kaa al-leamta.

8 Bueïtuk ï tü yóreme áme násuk jóakay chíkti táapo ä jíapsi kaa al-leetuay huaka kaa tühuata jume yoremem joäu bíchaka éntok huaka nokta kaa türik jíkkajaka.

9 Jü Señor jita juënarata bétana júne huame tü yóremem ára jínëu, jume juëna yóremem éntok am ërianake jiokot máchiraata am bínnakë béchïbo áman taahuata nokta ámet chúpanakeu yúmayo.

10 Chë júne siroksi machisi ámeu huéenake huame takahuata bétana huémta guojaasemmehui, huame takahuata jita ukulëpo áman kateme, jaiti máchiraata boojoriame, éntok huame Señorta yäura kaitäpo bíchame. Ímëi kaabeta jáchin ériaka yäurata béj-reka aane, kaabetam májhueka huame yörisi machisi nésahuemmet jájana jiaahua.

11 Huame Diosta ángelesim chë útteaka éntok chë nésahueka junne kaa béttesi nokta ámet jíjimma, Señorta bíchäpo.

12 Të ímëi yoremem hua kaa bem át jüneäubet júne juënasi nokame, huame animal kaa jüneame súa béchïbo

yeu tómtilamtaka mámpo jípuhuame bénasim jum bem kaa tühua yáarimmak kókkonake,

13 hua kaa tühua bem yáari béchïbo béjhuata mabetak, béjasum chíkti táapo huaka kaa tühuata bem jonakeu musäule. Ímëi ínel jume jaiti mamachim, éntok máncham, enchimmak jïbuäka júnen jíba kaa tühuata boojoria, éntokim jíba emo al-leetua.

14 Bempo kía jíba jume jáamuchimmet pupujte, katim íchakte juënarata joaka, huame géntem kaa bem jíapsi tútti jípureme náyote. Bem jíapsi jita chíkti huáatiaubet jóyhuala, éntokim kaa tühuata násuk usiarim.

15 Huakam böota lútula huémta tójaka täbuikut kaate, jü profeta Balaam jü Beorta üusi böochi, huäri huaka juënaraata béjhua chë nákkek.

16 Të béttesi nokta jíkkajak kaa tühuata ä yáakä béchïbo; bueïtuk jü animal kara nokame ä püaateme yorem ténasi áu nokaka hua profetata kaa súara ä yáa bárëu táktiak.

17 Ímëi kía jume pozom kaa bäakame bénasi mamachi, namuta buere jékata huéria bénasi mamachi; áme béchïbo hua tua kaa máchira näikiari jíba béchïbo.

18 Bueïtukim buéresi kaita béj-remta nokaka takahuata ukulëubei ámeu bíchaa am huiike, huame jiob-lataka kateme tua tóij-lame én jübua jíapsi kúaktilame.

19 Búttiataka bem jíapsinake tíakam ámeu nooka, të bempöisu jü kaa tühuata bétuk emo jípure. Bueïtuk kía jábe júne úttearäpo kobahuak hua ä kobakamta bétuk áu jípunake.

20 Tua lútüriapo bempo hua juënaraata ím ániapo ayukamta bétana áma yeu sákalataka, juka Señor Jesucristota, juka yore jínëumta, bem täyaka béchïbo, éntokim júchi áma emo kuuriakätek emo nénkilamtaka tahuanake. Huanäi hua ámeu huéenakeme chë júne jiokot machinake bannaataka kee bem ä tátäyäpo béppa.

21 Bueïtuk chë türi éiyey áme béchïbo juka Jesucristota tü noki kaa täyako, ä täyasulataka éntok júchi bem amáu nóttëpo béppa, juka Diosta nésahui bem téjhuahuakau tójaka.

22 Të hua noki tua lútüriata jiäpo ámanim aane, hua ínel jíame: “Huä chüu júchi ä bísachi buäye, kohui éntok úbataka júchi techoapo áu bíaktia.”

3

Jü taahuari Señorta át yebijnakeu yúmanake

1 In nákëhui, ïri jü jíösia guosa huëpo ín enchimmeu jïojtëhui, éntokne náhuichimpo enchimmeu nokaka enchim bússa enchim jítäu huáatinakë béchïbo,
2 huame santo profeetam jauhuey nok-läu enchimmeu huáatinakë béchïbo, éntok hua Señor itom jínëukamta nésahui apóstolim itom téjhuakaubehui.

3 Íkäi bát jüneriaka, bueïtuk jume taahuarim äbo huéenakemmet yore junnerianakeme yáijnakëhui, bem takahua jita ukulëpo áman jíba kateka,
4 ínel jíaka: "¿Jáchisu yeu siika jü júchi ä yebijnake bétana ä nokakähui? Bueïtuk huame itom áchayim kókkoka taahuarit naateka sïme jíba bénasi huéiye, ániata jünaktehuakapo naateka én tájti."
5 Ímëi ínel jünaktekam kaa ä jüneria báare, juka téhuekata Diosta ínel jíakä béchïbo yáatukähui, éntok juka buíata bäatukaï bétana éntok bäy ä jiapsähui.
6 Huä béchïbo, jü ánia bannaataka huéeme buéria baniay lütek.
7 Të jü téhueka éntok jü buíya én ayukame Diosta ëäpo bëri hua taahuari nokta ámet chúpanakepo tájti, tájiay ä luutinakë béchïbo, chíkti juëna yórememmak náuhui.

8 Të eme nákhuame, íkärem jüneria: jü Señorta béchïbo jü senu taahuari senu mil huásuktiriata bénasi maachi, éntok senu mil huásuktiria júne senu taahuata bénasi maachi áa béchïbo.
9 Jü Señor kaibu ä surujtianake, huaka taahuata ä noki chúpa béchïbo huatem éä bénasi, ál-la sïmem boobíchaïhui, taahuarim itom réuhuasimeka, kaabeta áu tärü ïaaka ál-la sïmem emo jíapsi kúaktï ïaaka.

10 Të hua taahuari Señorta át yebijnakeu yúmanake huaka lak-ronta ják tukaapo yepsakäpo bénasi; huaachi taahuarit jü téhueka luutinake mausi buére kusisi jíaka, sïme hua jikat ayukame béetisuka kaitäpo tahuana, jü buía entok sïme hua át ayukame két táatunake.

11 Íkäi sïme ayukamta kaitäpo tahuanakey, jáchisu ënem kaa Diostau huáateka tülisi emo nüyeka jíapsinake,
12 boobíchaka éntok emo bamijtuaka huaka taahuata Diosta yéchari yúmanakeu béchïbo, hua taahuarit juka téhuekata béeteka kaitäpo tahuanakeyo, éntok hua áman jikkat ayukamta tájaka ä kájoktinakeyo.
13 Të ítapo ä boobíchaïhui áapörik júnen jíakä béchïbo bemela téhuekata, bemela buíata, huam tühuata jonäpo.

14 Huäri béchïbo, eme nákhuame, íkäi boobíchaka tuem chíkti enchim jíapsimak át tekipanua kaita juënarata enchimmet téunä béchïbo, éntok áapörik bétana kaita

nokta béttesi machik enchimmet ä jíkkaijnakë béchïbo, yánti jiápsaka.

15 Éntokem kaa ä koptia, Señorta sïmem jínëu báreka lauti itom ä huériähui; jü hermano Pablo itom nákëhui itou jïojtekä bénasi, súahuata ä mikhuakapo ámani,

16 sïme ä jïojteri jëlaimpo íäri bétana nokaka; huame násuk obiachi ámet jünee béchïbo, huámëisan huame kaita tua täyame éntok náuhui éame am nánayote, két huame huate jïojterim junne, bempöisu kaa tüisi bem emo tahuanaké béchïbo.

17 Júnëlituk eme, ín nákëhui, bát íkäi jüneriaka, emoem suaya, jáchinai júne jume juëna yóremem enchim báitähuak hua enchim óusi eäu kóm huéenake.

18 Al-lem yötu jum tühuapo éntok itom Señor Jesucristota, itom jínëukamta, täyahuäpo. Áapörik béchïbo sïme ujyória näikiatunake, ëni éntok jíba béchïbo. Júnentunake.

Jü Carta Bat Huëpo San Juanta Jïojtekähui

Jü noki ái jíapsihuame

1 Jü kesam huëpo ayukäihui, jü itom jikkajakähui, jü pusimmey itom bichakähui, jü sïme nau itom bíchakähui, entok jü mamammey itom at mámtekähui, Noki jíapsihuamta yore mikamta bétanate enchimmeu jïojte. Ïri jü nooki jiápsame.

2 Áapo, jü jíapsihuame machisi au bittebok. Ítapo éntokte ä bitchak, éntokte jíba áa bétana jume géntemmeu nookak; én éntokte enchim ä téjhua ïri ájäria, jü jíba béchïbo jíapsihuamta yore mikame, jü bannaataka Dios Áchaytamak aneme, jü én itou áu yeu machiriakame.

3 Jü itom bíchakäu bétanate enchimmeu nooka, éntok jü itom nok jíkkajakäuta bétana, enchim kéchä jüneriaka itomak huépülsi enchim emo jípunakë béchïbo. Jü huépülsi náu itom ito jípurëu lútula huëpote jü Dios Áchaytamak ä jípure, éntok ä Üusihua Jesucristotamaki.

4 Huäri bétanate enchimmeu jïojte tua yúmalasi enchim al-leenakë béchïbo.

Dios jü machiria

5 Ïri ájäria, jü nooki Jesucristota itom majtiakähui, jü itom én nokähui: Dios jü machiria. Jáchin jum machiriapo kaita kaa máchira ayka, alë bénasi két áapörikut kaita juënara at ayuk.

6 Ítapo huépülsi Diostamak náu ito jípurë tíäteko, éntok kaa machiku rejtetek, ára nókïchimte, entokte kaa luturiata johua.

7 Të ítapo machiku rejtetek, Áapörik, machiku aane bénasi, jíbate huépülsi náu ito jípunake, huanäi ä Üusihua Jesucristota ójbo itom báksianake, sïme itom Dios bejrimmechi.

8 Të ítapo kaa Dios bejrita kaa itot ayuk tíätek, itote bäi táttähua. Entok jü lútüria kaa itot ayka.

9 Të ítapo jume itom Dios bejrim kaa Diostau yeu buísekätek, Áapo huittti entok lútula huëpo itom Dios bejrimmet itom jiokorinake, entok sïme kaa tühuapo itom báksianake.

10 Të ítapo Dios bejrita kaa ito yáalä tíätek, Diostate ára nókïchi johua. Ä nokihua entok kaa itot ayúk.

2

Cristo itom nok-riame

1 Emëe ín usiälam, íkäine enchimmeu jïojte Dios bejrita kaa enchim jonákë béchïbo. Të jábe júne jü ito násuk aneme Dios bejrita yáakätek, Dios Áchaytau bíchaa itom nok-rianakemtate jípure, Jesucristota, jü tua lútüriata joamta.

2 Áapo ínel jü itom Dios bejrim béchïbo Diosta omtëu tü yáakame ä jíapsi nénkaka, éntok kaa itom Dios bejrim béchïbo jíbba, ál-la két sïme ániat aneme Dios bejrim béchïbo.

3 Ínelïte jünëiya itom ä täyähui, ä ley nésauhui joäteko.

4 Huä ínel jiame: Ínapone ä täya, të ä ley nésauhui kaa joätek, jü junëli jiame kia ára nókïchi, entok jü lútüria kaa at ayuk.

5 Jü ä noki ëriame íachiri Diosta yore nákehui tua lútüriapo yúmalasi at ayka. Ïari béchïbote jüneiya Áamak itom anëhui.

6 Jü jíba Diostamak áu anëtíame, Jesucristota áu ä nükäpo bénasi áu nüpo yúmala.

Jü bemela nésauri

7 In hermaanom, kanne bemela nésauta enchimmeu jïojte, ál-la juka bannaataka nesauta, jü kesampo naateka enchim jipurëu. Ïri antiguo nésauri jü nooki bat huëpo naateka enchim jíkkajakäihui.

8 Kaa bemelatu jiobe ïri nésahui të ä bemelatukä bénasine enchimmeu jïojte. Cristo, áapo ä chuppak ikäi nesauta. Eme entok, én kécha johua. Buetuk jü kaa machiria beja simsu, entok jü tua machiria beja machi.

9 Jü machiriapo au anëtíame entok ä hermaano kaa bibitpeame, ketune kaa machiku aane.

10 Jü ä hermaano nákeme machiriapo jíba anë, áapo entok kaa teitinake jum Dios bejripo.

11 Të jü ä hermaano kaa bibitpeame, kaa machiku aane entok kaa machiku huerama entok kaa jüneiya jákun bíchaa ä huëhui, bueïtuk jü kaa máchiriai liptitaka kaa bitcha.

12 Eme ín usiälam, enchimmeune jïojte, bueïtuk béjem jiokorisuak enchim kaa tü yáarimmechi, Jesucristota béchïbo.

13 Eme áchayhuarim, enchimmeune jïojte, bueïtukem juka këwhile huemta täya. Eme jübua yoyötume, enchimmeune jïojte, bueïtukem béja jü diablota kobalataka kaate.

Enchimmeune jïojte, eme ín usiälam, bueïtukem juka Áchayhuarita täya.
14 Enchimmeune jïojte, eme áchayhuarim, bueïtukem kësampo huemta täya. Enchimmeune jïojte, eme jübua yoyötume, bueïtukem üutteak jum Diosat ehuäpo, entok jü Diosta noki jíba enchimmet aane enchim jíapsipo, éntokem diablota kobalataka kaate.
15 Katem juka ániat kaa türik johuamta nakbare entok juka ániat ayukamta, bueïtuk jábe juka ániat ayukamta naketek jü Dios Achayta yore nakeu kaa at ayuk.
16 Bueïtuk sïme jü ániat ayukame, juka takahuata ukulehui, jume pusim ukulehui, entok jü au jítaleka jíapsihuame, kaa Dios Áchayta bétana huéiye, ál-la, ímï ániata bétana.
17 Jü ánia luutinake éntok at ayukame ukulhuame. Të juka Diosta nésahui joame jíba béchïbo jíapsinake.

Jü anticristo

18 In usiälam, jume taahuarim béja lútisëka huéiye. Eme béja ä jíkkaijsula, juka áu Cristo tíamta yebijnake bétana. Én béja juebénaka emo Cristo tíame yeu machila. Kíalïkute jüneiya béja jume taahuarim yúmasëhui.
19 Ito násukim yeu sákala, të ímëi kaa ito beu éiyay, bueïtuk ito beu éätekim jíba itomak an éiyey. Të sïmem kaa ito beu am eäu jünakiachinakë béchïbo, yeuhuim sájjak.
20 Të eme juka Jesucristota Espíritu Santota jípure, éntokem sïmeta jüneria.
21 Lútüriata kaa enchim täya bénasine enchimmeu jïojte. Të ál-la enchim ä täya béchïbo: bueïtuk jü ára nókïchiria juka lútüriata kaa attiak.
22 ¿Jábesu jü ára nókïchi? ¿Jachu kaa hua Jesústa kaa Cristo tíame? Irï jü anticristo, bueïtuk áapo juka Dios Áchayta entok ä üusihua kaa ä aane tíiya.
23 Sïme hua Diosta üusi kaa aane tíame, Dios Áchayta kaa jipure, jü Diosta üusi au täya tiaka ä jüneriatebome Dios Áchayta ket jipure.
24 Kësam huëpo enchim jíkkajakäu, jíbem enchim jiápsipo ä ëria. Bueïtuk juka kësam huëpo enchim jíkkajakäu enchim jiápsipo jípurëtek, Diosta Üusi entok ä Áchaytamak jíbem annake,
25 Jesucristo éntok íkäi nooka, jíba béchïbo jíapsihuamta itom mak rókka.
26 Júkäine enchimmeu jïojte jume enchim bäi táttähuame bétana nokaka.

27 Të juka Espíritu Santota Jesucristota bétana enchim mabetakau jíba enchimmet anëtek, jü jabeta enchim majtianakeu kaa enchimmeu bëye; jachin juka Espíritu Santota jíba sïmeta enchim majtia, entok tua lútüria entok kaa ára nokïchi. Jachin Áapörik enchim ä majtiakä bénasi, áachem aane.
28 Én éntok, ín usiälam, jíbem Cristotachem chäye, Áapörik júchi yepsayo áapörikutte jíba eenake, äbo ä yepsakte kaa sekäna bíchaa kannake ä tíhueka.
29 Béjem jüneiya Áapörik lútula ä jiapsähui, kéchem jüneepo yúmala sïmem jume lútula jiápsame Diostachim yeu yoremtula.

3

Jume Diosta üusim

1 Áachem suuhua, jáchin juka Áchayhuarita itom nákëhui, Diosta üusim ti itom téhuaanakë béchïbo, entokte ajäria. Juari béchïbo jume ániat jiápsame katim itom täya, áapörik kaa bem täya béchïbo.
2 Eme ín nákëhuim, énte Diosta usiälam. Të ketune ke jee jüneriatu jü jáchin itom taahuanakëhui, jüniate Áapörik yepsak ä bénasi itom bittunakëhui, bueïtukte áapörik bínnake tua ä jáchinakähui.
3 Sïme hua boobit-huamta Áapörikut jípureme, áapo sïmek béppa tülisi au báksia, Ínëli Jesucristota sïmek béppa kalakosi kaa chïcha machiakä bénasi.
4 Sïme jü Dios bejrita joame, Diosta nésauri béj-reka hueíye, bueïtuk hua Dios bejri yáari Diosta nésauri béj-rita johua.
5 Jüneäem Jesucristota itom Dios bejri yáarim tucha báreka yepsakähui, éntok áapörikut kaita Dios bejrim at ayuk.
6 Sïme hua jíba áamak áaneme, juka Dios bejrita kaa johua. Sïme juka Dios bejrita joame, kaa ä bil-la, éntok kaa ä täya.
7 In usiälam, kaabe enchim bäitäunake. Huä lútula jiápsame, lútula jíapsihuäpo aane, Áapörik lútula jiápsa bénasi.
8 Të hua Dios bejrita joame diablo ä áttiak, bueïtuk jü diablo këwhile huëpo naateka jíba Dios bejrita johua. Të jü Diosta Üusi ïari béchïbo äbo yepsak, juka diablota, tékil kaitäpo tahuaria báreka.
9 Sïme jü Diosta éäpo bemelasi yoremtulame juka Dios bejritam kaa johua, bueïtuk Diosta jíapsi at áyuk. Entok

karam Dios bejrita johua, bueïtuk Diosta ëäpo bemelasi yoremtula.

10 Ímïrim jünakiachi jume Diosta üusim éntok huame diablota üusim: Jü kaa lútula jiápsame éntok ä hermaano kaa nákeme, kaa Dios áttiari.

Itote nánancha náknake

11 Ïri ájäria jü nooki kësam huëpo enchim jíkkajakähui: Itom ito nak sáihuähui.

12 Katte hua Caínta bénasi ito bínnake, jü diablota áttia, ä saila mëakame. ¿Jatchiaka ä mëak? Bueïtuk Caínta, joäu kaa türiakay, ä sailahua joäu éntok, türiakay.

13 Eme ín hermaanom, katem jáchin ä éria, jume ániat jiápsame enchim omtiayo.

14 Ítapote jüneiya kókkohuäpo yeu sakalataka jíapsihuäpo itom aanëhui. Bueïtukte itom hermaanom nákke, ä hermaano kaa nákeme, kókkohuäpo aane.

15 Sïme jü ä hermaano kaa ä bibit peame, yore suáhuamta johua. Éntokem jüneiya, jü jábeta mëelame käibu jíba béchïbo yü jíapsihuamta jipunake.

16 Inëlite át jüneiya jü tua yore nákhuamtachi, Áapörik ä jíapsi ito béchïbo nénkakäpo. Kíalïku ítapo két jume itom hermaanom béchïbo itom jíapsi nénkipo yúmala.

17 Jü imï ániat jita jípureme huaka ä hermaano jiokot éamta jüneriaka júne ä jíapsihua áu bíchaa námakasi joätek, ¿jáchisu júntuk Diosta áu nákë tíanake?

18 Eme ín usiälam, katte kía teniy itom ito nákë tíanake, ál-la chikti itom jíapsimaki éntok itom joäubeyi.

Diostatte eenake

19 Júnëlite jünenake lútüriapo ito anëhui, éntok itom jíapsimte ä bíchäpo huitti jípunake.

20 Juka itom jíapsi kaa itou kutti nokayo, Dios itom jíapsi béppa chë jüneiya. Entok Áapo sïmeta jüneria.

21 Eme ín nákëhuim, juka itom jíapsi kaa kutti itot nokayo, Diostatte eiya.

22 Kía jita júne itom áu aahuayo itom ä maknake, éntokte ä bétana ä mabetnake, bueïtuk ä nésahuite johua, entok juka ä türëuhui.

23 Ïri ájäria jü ä nésauri: ä Üusi Jesucristota itom súalnakëhui, éntok nánancha itom ito náknakëhui, itom ä téjhuakapo bénasi.

24 Ä nésahue páman huéeme, Diostamak huéiye, Dios éntok, áamaki. Inëlite jüneiya áapörik jíba itomak anëhui, juka ä Espíritu Santo itom ä mak-lapo.

4

Diosta Espíritu éntok anticristota espíritu

1 Eme nákhuame, katem sïme huame espíritum súale.
Báchem am bitchaka at jüneenake, Diosta bétana am
katëhui, bueïtuk juebena profeetam ára nókïchiram ániat
yeu sákala.
2 Ímïrem át jüneenake Diosta Espíritu jípuremtachi:
Jábe júne Jesucristota, Diosta, yorem takahuapo äbo ä
yebij-la tíame, huäri Diosta bétana huéiye.
3 Të sïme espíritu Jesucristota, kaa yorem takahuapo äbo
ä yebij-la tíame kaa Diosta Espíritu bétana huéiye, ïri jü
anti Cristo. Eme béja ä jíkkaijlatukay, äbo ä huë bétana.
Én éntok, béja ím ániapo aane.
4 Eme ín usiälam, eme Diosta átteam. Béjem yölataka
káate, bueïtuk jü enchimmet aneme chë úttiak jü ániat
ánemta béppa.
5 Bempo ím ániapo joome; kíalïkum ím ániapo ayukamta
bétana jíba nooka; huäri béchïbo jume ániat aneme entok
am jíkkaja.
6 Ítapote Diosta átteam. Huä Diosta täyame itom jíkkaja.
Të hua Diosta kaa täyame éntok, kaa itom jíkkaja. Inëlite
ä täya juka espíritu lútüriata, éntok juka espíritu kaa
lútüriata.

Dios jü tua yore nákeme

7 Eme nákhuame, nánanchate ito náknake, bueïtuk
huaka emo nákhuamta Dios ä átteak. Sïme hua jábeta
nákeme Diosta eäpo yeu tomtila, éntok Diosta täya.
8 Jü kaa yore nákeme, kaa Diosta täya, bueïtuk Dios, tua
jü yore nákeme.
9 Jü Diosta itom nákëu ímï jünakiachi, huépülak jíba
Üuseka äbo ä bíttuakäpo, bueïtuk ä béchïbotaka itom
jíapsi iäka.
10 Ímï huam örek jü yore nákhuame: kaa itom Diosta
nakekä bëchïbo, ál-la Ápörik itom nákekä béchïbo, huanäi
ä Üusihua äbo bíttuak, itom Dios bejrita ä béjtua ïaaka.
11 Eme nákhuame, Diosta junëli itom nákey, ítapote ket
nanancha ito nakpo yúmala.
12 Jauhuey júne kaabe Diosta bíl-la. Të nánancha itom ito
nákeyo, Dios jíba itot aane, éntok yore ä nákëu yumälasi
itot chúpila.
13 Íäri béchïbote jüneiya jíba áamak ito anëhui, éntok
áapörik jíba itochi itomak anëhui, ä Espíritu Santo itom ä
mak-lä béchïbo.

14 Ítapo éntok, ä bíl-la, éntokte ä jüneriatebo, Diosta ä Üusihua äbo bíttuakähui, jü ániat jiápsame jínëume.
15 Jábe junne Jesústa Diosta ä Üusekä bétana ä súaleme, Dios jíba áamak aane, áapo éntok, Dióstamaki.
16 Ítapo ä jüneria, éntokte ä súale, jáchin machisi Diosta itom nákëhui. Dios, tua jü yore nákhuame. Jü yore nákeme jíba Diostamak aane, Dios éntok, áamaki.
17 Júnëli itot au yúmariala jü yore nákhuame, bueïtuk huäri taahuari bette nokta chupey kaitatte jachin eaka huitti eenake, Áapörik ahuä nüye bénasi, ítapote ket ímï ániapo álë bénasi ito nünake.
18 Jum emo nákhuäpo kaita máijhuame aika, ál-la jü yúmalasi yore nákhuame juka máuj-rata yeu bebba. Bueïtuk jü maijhuame kökosi yore johua. Kíalïku jü májhuemtat jü yore nákhuame kaa yúmalasi at aika.
19 Ítapote Áapörik nákke, áapörik bat itom nákekä béchïbo.
20 Jábe júne Diosta au nákë tíäteko, entok ä hermaano kaa bibitpéaka, kía ára nókïchi. Bueïtuk jü ä hermaano ä bíchau kaa ä nákeme, ¿jáchisu júntuk Diosta náknake, kaa ä bíchaka?
21 Ítapote Áapörik bétana íkäi nésauta jípure. Jü Diosta nákeme, ä hermaano két náknake.

5

Jü Dios ehuäpo ániat yöome

1 Sïme jü Jesústa Cristo tíame, Diosta bétana yeu yoremtula. Éntok sïme hua üusekamta nákeme, huaka ä bétana úsiarihuata két nákke.
2 Ímïte at jüneiya jume Diosta üusim itom nákëhui, Diosta naketeko éntok ä nésauri joäteko.
3 Ïri ínel jü Diosta nákhuame, ä nésahui johuäpo. Ä nésauri éntok, kaa béttesi maachi,
4 bueïtuk jábe júne Diosta bétana bemelasi yeu yoremtulame juka ím ániapo kaa türik johuamta béppa yölataka huéiye. Ítapo két juka ím ániapo kaa türik johuamta béppa yölataka kaate, juka Jesucristota itom súalekä béchïbo.
5 ¿Jábesa júntuk jü ím ániapo kaa türik johuamta béppa yölataka huéeme? ¿Jachu kaa jü Jesústa Diosta Üusitukäu súaleme jäku?

Jü Espírituta testimonio

6 Ïri ájäria jü Jesucristo, bäapo entok ójbopo äbo yepsakame, entok kaa bäapo jíbba, ál-la bäapo entok ójbopo.

Jü Espíritu ä jüneriatebo; bueïtuk jü Espíritu áapo jü lútüria.
7 Bájimme jume téhuekapo ä jüneriatebome: Jü Áchayhuari, jü Vervo, éntok jü Espíritu Santo. Entok ímëi bájika náhuim huépülai.
8 Ímï buíapo bájimme jume áa jüneriatebome: Jü Espíritu Santo, jü bäa, éntok jü ójbo. Ímëi bájika nanabeu tekipanua.
9 Juka yoremem joaka jüneriahuamtate mabeta, të Diosta joaka jüneriahuame chë yörisi maachi. Bueïtuk ïri ájäria jü Diosta jüneriateböhui ä üusi bétana.
10 Jü Diosta Üusi súaleme, Diosta jüneriahuäu áa jiápsipo jípure; jü Diosta kaa suáleme, ä ára nókïchi johua, bueïtuk kaa ä sual-la juka Diosta, ä Üusi bétana nokähui.
11 Ïri ájäria jü Diosta júneriahuähui: yü jíapsihuamta Diosta, itom makähui. Ïri jíapsihuame, ä Üusibet áyuk.
12 Jü Diosta Üusi jípureme, jíapsihuamta jípure; jü Diosta Üusi kaa jípureme, kaa jíapsita jípure.

Jü jíbapo béchïbo jíapsihuamta jüneehuame

13 Íkäine enchimmeu jïojte, eme jume Diosta Üusi súalemmehui, yúmalasi enchim jüneenakë béchïbo juka jíba béchïbo jíapsihuamta enchim jípurëhui, éntok jíba juka Diosta Üusi enchim súalnakë béchïbo.
14 Ítapo jüneiya áapörik, Diosta, éä páman jita itom au nokay, itom ä nok jíkkaijnakëhui.
15 Jüneaka áapörik itom jíkkajä bétana, kétte jüneiya itom áu aahuakau jíba itom ä miknakëhui.
16 Senu juka ä hermaano Dios bejrita kaa ay ä muk mátchik joamta jüneriätek, Diostau ä buanianake ä jiokori nésauhueka. Huanäi jü Dios ä jiokorinake. Bueïtuk Dios bejri aika ay kókkohuame, huäri béchïbone kaa enchim am buania sáuhue.
17 Sïme juënara kaa türi jiöbe, të kaa tühua két aika kaa ay kókkohuame.
18 Jüneate jábeta júne Diosta bétana bemela yoremtulata kaa juënaraata boojoriähui, bueïtuk jü Diosta Üusi ä suaya. Kíalïku jü diablo kaachin ä johua.
19 Jüneate Diosta itom átteakähui, éntok huame huate géntem ím ániapo aneme diablota bétuk emo jípurëhui.
20 Jüneate kétchi juka Diosta Üusi äbo yepsakähui, éntok súahuata itom ä mikakähui juka tua lútüriapo Diosta itom jünerianakë béchïbo. Ítapo éntok, jü tua lútüriapo Dióstamak aane, bueïtukte jü Diosta Üusi Jesucristotamak

aane. Áapo éntok, jü tua lútüriapo Dios, éntok jü jíba béchïbo jíapsihuamta yore mikame.

21 In usiälam, emoem suaya; katem ámeu mujmujte, jume yorem yáarimmehui. Júnentunake.

Jü Carta Guosa Huëpo San Juanta Jïojtekähui

Jü lútüria éntok jü yore nákhuame

1 Ínapo Juan, jü yöturi, émoune tebote, empo jámmut yeu púari, éntok jume em asoammehui. Tua lútüriapone enchim nákke, éntok kaa ínapo jíbba, sïme huame lútüriata täyame kétchi.

2 Ínapone enchim nákke, Diosta lútüria itom täyakä béchïbo. Ïri Diosta lútüria jíba béchïbo itot aika.

3 Tua tühua éntok yore ä jiokolihuame éntok yanti jíapsihuame enchimmaktunake, jü Dios Áchayta bétana, éntok itom Señor Jesucristota huämi, jü Dios Áchayta Üusi, ä lútüria pámani, éntok enchim ä nákë pámani.

4 Tüisine al-leaka taahuak, huate em asoam bíchaka éntok am jüneriaka jum Diosta lútüria páman am katëhui, huam Dios Áchayta itom sáhuë pámani.

5 Én éntokne chikti ín jíapsimak emou nooka, empo jámmut, nánancha itom ito náknake tíaka. Ï nésahui ín emou jïojtëu kaa bemela, hua këam huëpo naateka itom át sáihuäu jíbba.

6 Ïri ájäria jü enchim át sáihuähui: Enchim emo náknakëhui, këam huëpo naateka enchim ä jíkkajäpo bénasi. Kíalïku jü yore nákeme Diosta nésau johua, juka ito nák sáihuähui.

Jume yore bäitáttähuame

7 Juebénaka yore bäi táttähuame ániat yeu sákala, juka Jesucristota, Diosta Üusi, kaa yorem takahuaka ím buíapo ä yebij-la tíame. Júkäi nokame, jüri ájäria jü yore bäitáttähuame, jü anticristo.

8 Emóem suaya, kaabe enchim bäitäunake. Huaka enchim tékil béjhuä; katem ä täru báare. Yumälasem juka enchim kobari mabetnáke.

9 Kía jábe júne sékäna bíchaa au näyotekame, entok kaa Cristota doctrinapo jíba anëtek, kaa Diosta jípure, të jü Cristota doctrinapo jíba aneme, ïri Dios Áchayta jípure éntok ä Üusihua.

10 Jábe íkäi doctrinata kaa huériaka enchimmeu yepsako, katem enchim jóapo ä mamabeta, éntok katem ínel au jiaahua: “Al-leake yepsa.”

11 Bueïtuk hua junëli áu jíakame, juka ä juëna tékil
áamak átteaka tatahua.

Enchimmeune hue báreka éiya

12 Juebenakne enchimmeu jïojtebáare jiöbe, të kaa tin-
tayi entok jiösiapo ä jïojte báare, bueïtukne enchimmeu
nóiti báare. Pújbapo enchim bíchaka nok béchïbo, bueïtuk
jü Diosta bétana itom al-leäu au chupanake.

13 Jü iglesia, enchim iglesiammak hueri joomem, enchim
bénasi yeu púarim, enchimmehuim tebote. Júnentunake.

Jü Carta Báij Huëpo San Juanta Jïojtekähui

Teboteri

1 Empo Gáayo, tua lútüriapo ín nákëhui, émoune tebote,
ínapo Juan, jü yöturi.
2 Empo nákhuame, ínapone sïmeku tüisi emou huée ïa
éntoke takahuapo al-lehuamta enchi jípunakëhui, jachin
juka em jíapsi al-lehuäpo yötu bénasi.
3 Tüisine al-leaka taahuak, jume huate hermaanom äbo
yájaka emo bétana türik am nokak tíaka, jáchin huam
lútüria páman em huëhui.
4 Kaita éntok chë nee al-leetua, jume ín majtiakähuim
lútüria páman am katë bétana ín jíkkajähui.
5 Empo nákhuame, huitti emo nühuäpo türi jum em
joähui, jume hermaanommeu tühuata joäka, të chë junne
jume ito násuk kaa täyahuame.
6 Bempom iglesiata bíchäpo ä jüneriatebo juka yore
nakhuamta em jípurëhui, entok türi eiyey empo am böo
tójakäteko, entok Diosta nesahui johuäpo itot näikiata jípu
béchïbo bempörim bat bíchaa böota bem hueriunakepo.
7 Bueïtuk bempo yeu sákala Jesucristota téhuam bem
nakë béchïbo, jume Diosta kaa súaleme bétana kaita
mabetaka.
8 Kíalïku ítapo jume junëli rejteme aníapo yúmala, jum
lútüriata yore majtiahuäpo náu tekipanoä béchïbo.

Diótrefesta am bej-reka anëhui

9 Ínapone jume Jesucristota súalhuäpo nau animmeu
jïojtek, të jü Diótrefes, ïri huaka sïmempat bát au
kechahuamta türeme, kayta itomak jipübareka tahuala.
10 Ïari béchïbo, ínapo áman sikätek, huaka kaa tühuata
ä joäune yeu buíjnake, juka kaa huéeläpo juënasi itot ä
nokähui. Kía huärimak kaa al-leaka, jume hermaanom kaa
mamabeta, éntok huame am mabet báareme júne kaa am
mabet ïaa. Entok iglesiapo yeu am bebba.
11 Empo nákhuame, katë huaka juënasi anemta mamato,
ál-la juka tühuata joamta. Tühuata joamta Dios ä áttiak.
Të jü kaa tühuata joame, Diosta kaa bil-la.

Demetriota bétana tühua nokhuame

12 Sïme Demetriota bétana türik nooka, éntok hua lútüria
ä joäu júne yeu ä buísse, ä tü yóremtukähui. Ítapo júne

két türik áa bétana nooka, éntok eme ket jüneiya juka itom nokäu lútüriatukähui.

Teboteri ä chúpëpo

13 Ínapo juebenak emou jïojte báare jiöbe, tene kaa tintay
entok plumay ä jïojte báare,
14 bueïtukne läuti enchi ino bít máchile. Huanäite ito
pujba bíchaka náu ettejonake.
15 Jü yanti jíapsihuame émomaktunake. Jume em
amigom ím aneme enchi tebotua. Émpë sïme itom ín
amigom hueepulam tebotuä.

Jü Carta San Judas Jïojtekähui

Teboteri

1 Judas, Jesucristota saulero, entok Jacobota saila, huame
Dios Atchaipo santopo núnurimmehui entok Jesucristopo
ëriarim,
2 Nak jiokolihuame, yánti éehuame, entok yore
nákhuame, ïri juebénasi enchimmeu burunake.

Jume ára nókïchiriata majtíame
(2 P. 2:1-17)

3 Eme nákhuame, tüisine enchimmeu jïojte péiyay, juka
jínëuriata nau itom jípurë bétana; én éntok úttea enchim-
meu ín jïojtenakëhui, kuttílasi enchimmeu nokaka, óusi
eeaka enchim nok nássuanakë béchïbo, Diostat ehuäpo.
Bueïtuk jü séjtul huëpo santom mak-ri.
4 Bueïtuk huate yoremem éhuil áma kimula, huame
bannaataka naateka noki béttesi ámet chúpatukaï béchïbo
näikiari. Juëna yóremem; huaka Diosta tü eäu náyotekam
yéuriapo bénasi bem jo bárëu johua; entokim Diosta kaa
anë tíiya, huaka kaabeta chë áa béppa nésahuemta, entok
juka itom Señor Jesucristota.
5 Enchimne áu huáati ïa, bueïtuk sejtulem béja ä jüneriai,
bueïtuk jü Señor juka pueblota jínëuk, Egiptopo yeu am núk
sikari, chúkula éntok huame kaa ä súalekame am súuhuak.
6 Entok jume bem ángelesimtukä páman kaa emo
ëriakame, ál-la bem áma anëu tö sájakame, kaa machiku
am ëriala, yü tutti bem pereesomtunakepo, buére taahuarit
nokta ámet chúpëpo tájti.
7 Ket jü Sodooma entok Gomoora pueblom bénna, entok
jume buere joaram áme chíkola jokame, jume áme bénasi
kaa emo jubeka náu jíapsihuäpo entok täbuiasi emo ju-
jubeka at joyhualataka kara ä tojaka; ímëri ejemplomtuari,
táijta kaa jaibu tutukëpo jiokot aneka.
8 Júnëlituk junne, alëbénasi jume tettenkume bem
takaahuamim násonte, Diosta yäuratam kaa yöre, entokim
jume Diosta ángelisim buere úttiata jípureme bette nokpo
bejre.
9 Të jü arcángel Miguel diablotamak nássuäka Moiséjta
takaahua béchïbo, bétte juenasi nokhuamta huëpo kaa bat
nookak, ál-la ínel jiaahuak: “Jü Señor kutti nokta emót
chupanake.”

10 Të ímëri juenasi bette noktam nooka, sïmeta kaa bem
täyähui bétana; entok juka bem täyaka jiápsabet entokim
emo násonte, jume animalim kaa susuakame bénasi.
11 ¡Jiokochi áme béchïbotunake! Jume Caínta böo
nukame; entokim tómipo emo nénkak, Balaamta böt
jiobekäpo; entokim kókkok, Coréta huatem bej-reka áu
tóboktiakäpo.
12 Ímëi áma chïcha machisim bittu, enchim náu jïhuäpo
emo nakhuäpo nau anëpo. Kabetam tihueka bempom jíba
enchim násuk emo ania báreka eiya. Namuta kaa bäaka
bénamme; jekata am hueriabareü bícham kaate, júyam
kaa tatakame bénamme. Guosa huëpom kókkola, entokim
nahuamak békti póponri.
13 Bahue máarem úttiaka bem kaa tihuëpom sómöchia,
huame chókim naa tenneme bénasim mamachi; huämei
béchïbo jü kaa máchiraa áme bétana näikiari jíba béchïbo.
14 Ímëi bétana ket nookak, jü Enoc, hua Adántat yeu
sákariam guoybusanim huëpo huéeme, ínel jíaka: “Én ímï
yepsak, jü Señor, jume santo juebena míilimmaki,
15 sïmemmet bétte nokta chúpa báreka, éntok huame
kaa tühuata joame jüneetua báreka, sïme kaa tüisi bem
ayuka bétana, entok sïme jume Diosta bej-reka béttesi
áacham nokakä béchïbo.”
16 Ímëi éhuil jábemmet nonokame, huatemmechi juenak
nooka, bem türë eä páman kateka, bem teniay buéresi jita
ëettejhua, entok jábemmakim tü ánne, jita ámet yeu huik
báreka.

Jü kutti nooki

17 Të eme, ín nákëhui, áahuem huáate, hua noki ban-
naataka jume Señor Jesucristota apóstolim nokakäbehui,
18 huame ínel enchimmeu jíakammehui: “Júnakoy
taahuata yumäpo yore junnerianakeme yeu machinake,
huam bem juëna éeri páman rejtinakeme.”
19 Imëri emo näikimtehuamta johua, huaka bem
takaahua ukulëu boojoriaka; entokim Espíritu Santota kaa
jípure.
20 Të emëe, ín nákëhui, enchim Dios éehuame tuysi
santosi täyahuamtachi, huachïrem emo yöturia, Espíritu
Santopo oraciónta joaka.
21 Diosta yore nakepem jíba aane, ä boobíchaka juka
Señor Jesucristota yore nak jiokolëhui, yü jíapsihuamta
béchïbo.
22 Huame huatem kara huitti ä súalemmehuem nooka,
am jíapsi yúyüi béchïbo.

23 Huatemem jínëu, huam táijpo yeu am huíikeka;
huatem éntokem nak jiokolë, sum éaka, katem ä jipu peiya,
juka takahuat bem sánko chïcha machiku nasontulata,

Diosta úttilhuame

24 Huä tua útteakame kaa enchim huáttinakë béchïbo
enchim suayanake, entok kaita chïcha machik enchim-
met ayuk, áman enchim nüpanake, sïmek béppa ujyorik
ayukäpo, buére al-lerimaki.

25 Jü huépul Dios jíbba, sïmeta täyame, itom jínëulero, jü
sïmek béppa ujyooria entok sïme Rey nésauri áa béchïbo,
jü rey nesauri entok utteara, ä yörihuame, ëni éntok jíba
yü huasuhuasuktiapo. Júnentunake.

Jesucristota San Juantau Yeu Machiriakähui

Jesucristo áu yeu machiriak

1 Jü Jesucristota áu yeu machiriakähui, ä nésahui joame
am jüneetuanakë béchïbo, Diosta ä mákakä pámani,
juka läuti yeu huéenakemta. Huanäi ä jüneriatebok,
ángeltamak Juantau ä bíttuak.
2 Juan Diosta noki nooka, entok Jesucristota bétana
huemta nooki, entok sïme juka ä bíchakähui.
3 Diosta tü éeri jípure, jü Diosta noki nokame, entok jume
ikäi Diosta profecía jíkkajame, jïojterita ëriame entok ä
jiäpo áman jiápsame. Bueïtuk jü taahuari béja yúmaseka
huéiye.

Juan jume Ásiapo guóy búsan Jesucristota sualhuäpo nau anim tebotua

4 Ínapo, Juan jume guóy búsan Jesucristota sualhuäpo
nau anim joomemmehui. Diosta tühua entok yánti
éehuame enchimmaki, jü ëni, entok chë bannaataka
jiápsaïhui, entok äbo yebijnakeme, entok jume guóy búsan
espíritum banko rey nésaupo kátekamta bíchäpo aneme,
5 entok Jesucristo, sïme huitti ä bíchakäu lútüriateme.
Áapo jü kësam-riapo kókkolam násuk jíabitekame, entok
jume reyim béppa yäura úttiata jípureme ä iä pámani,
jü itom nákekame entok jume itom Dios bejrim ä ójboy
báksiakame.
6 Huanäi reyim entok sacerdootempo itom yáuhuak, ä
Dios Áchay béchïbo. Ä úttilhuame áa béchïbotunake,
entok jü buere úttiära ániapo ayukame, jíba
huásu-huásuktiampo. Júnentunake.

7 ¡Én beja, namupo äbo huéiye! Entok sïme pusim ä
bínnake, entok jume ä takahua kúrusit kökosi ä yáakame
junne. Entok sïme jume pueblom ániat aneme jiokot jíakam
ä buanrianake. Jeehui, júnentunake.

8 "Ínapone jü Alfa entok jü Omega, jü bat huéeme, entok
jü ä chupëpo huéeme", ínel jiaahua jü Señor, jü én aneme
entok bannaataka aneïhui, entok jü yebijnakeme, jü sïme
úttiärata jípureme.

Jü Yoremta Üusi bít-huakahui

9 Ínapo Juan enchim hermaano entok jiokot anhuäpo
enchim jäläekame, Diosta reytaka nésahuepo entok Jesu-
cristotat yanti boobít-huäpo. Isla Patmos ti téhuaakapone
aaney, Diosta noki béchïbo, entok Jesucristota huatemmeu
ín nokä béchïbo. 10 Ínapone Espíritu Santota úttiära bétuk
aaney Señorta taahuaripo. Huanäine nok jíahuita ín ama
bétana jikkajak, trompeetata jíahui bénaka, tüisi kusisi,
11 ínel jíaka:

—Ínapone jü Alfa éntok jü Omeega, jü këwhile entok
jü ä chúpëpo huéeme. Libropë ä jïojte, juka em bíchähui.
Huanärë guóy búsan Cristota sualhuäpo nau animmeu ä
bíttua, Ásiapo jomemmehui: Efeso pueblohui, Esmirna
pueblohui, Pérgamo pueblohui, Tiatira pueblohui, Sardis
pueblohui, Filadelfia pueblohui, entok Laodicea pueblohui.
12 Kúaktekane, ä bít bábareka, juka inou nokamta.
Huanäine guóy búsan kanteelam áma jájäbuahuame oropo
yáarim bitchak.
13 Jume guóy búsan candelerom násuk éntok, huépülak
Yoremta Üusi bénakne bitchak, guókimmeu núkisi
sánkokamta. Jenotahuit áman éntok cinto orota jípurey.
14 Ä kóbba entok ä choonim, tósalitukaimme, kabara
bóata bénasi, entok sápam bénasi. Ä pusim éntok, táijta
béetë benaakay.
15 Ä guókim éntok, bronceta bélojkosi horno táijpo
buásata bénaakay; ä jíahui éntok, yún bäam tüisi kusisi
kón huéchëpo benak nok jíahuiakay.
16 Ä bátatana mámpo guóy búsan chókim jípurey. Ä
tempo éntok, senu ejparam yeu huéiyey, náu bíchaa
buahuiakay. Ä pujba éntok, täata bénaakay, tüisi sïme ä
úttiäray ä machiriapo.
17 Ä bíchakane éntok mukukamta bénasine huétchek, ä
guókpo. Áapo éntok ä báta mámam ino béppa óreka, ínel
inou jiaahua:

—Katë májhue. Ínapone jü këwhile entok jü ä
chúpëpo huéeme,
18 jü jiápsame entok jü mukilatukaïhui. Bueïtuk én
éntok, jíba huásu-huásuktiapone jiápsa. Júnentunake.
Entokne am jípure, jume kókkohua llaavem, entok jume
infierno llaavem.
19 Akë ä jïojte, juka jita em bíchakähui, entok juka én
ayukamta, entok juka chúkula ikäi chäka ayunakemta.
20 Jü kaa át jüneehuäpo ín bátatana mámpo guoy
búsan chókkim em bíchakähui, entok jume guóy búsan
candelerom oropo yáarim: Jume guóy búsan chókkim,

guoy búsan iglesiammehuim ángelesim; jume guoy búsan candelerom oropo yáarim éntok, jume em bíchakähui, guoy búsan iglesiamme.

2

Jü Diosta nooki Áasiau bíttuari guoy búsan Cristota sualhuäpo nau animmeu: Diosta nooki pueblo Efesou bíttuari

1 'Efeesopo Cristota sualhuäpo nau animmeu ángeltahuë jïojte: "Ä bátatana mámpo jü guoy búsan chókim jípureme, jü guoy búsan oro candelerom násuk naa hueramame, íkäi nooka:

2 Ínapone ä täya, juka em juähui, entok juka bétte tékilta joaka yánti em emo nüyëhui. Jume kaa türik joame katë am bibit péiya. Éntoke am täya, jume apóstolpo emo naïkiame kaa apóstolimtaka, bueïtuk ára nókïchipë ä téula.

3 Jiokot ansulatake yánti jiápsa, éntoke át boobitchula, éntoke bétte tékilta joaka tekipanuala, ín téhuam em emo nákë béchïbo, éntoke kaa kóm éiya.

4 Tëne senu huémta em jípurëu kaa emót türe, bueïtuk juka tua bat em nákeïhuë tóij-la.

5 Áhuë huáate, jáksë jiöbeka kón huétchek. Éntoke emo jíapsi kuaktiaka, juka bat em jojuaïhuë yáuhua. Bueïtuk kaa ä junëlituko, läutine emou yepsaka juka em candelerotane enchi ühuaka sékäna órenake, bueïtuk kaa enchi emo jíapsi kuaktiako.

6 Bueïtuk íkäre jípure: juka kaa türik nicolaítam joähuë kaa bibit péiya, ín kaa türëu kétchi.

7 Jü nákakame ä jikkaijnake, juka Espíritu santota Cristota sualhuäpo nau animmeu ä nokähui. Juka yöokamtane, júya taka jíapsihuamta hueriamta ä buätuanake. Ïri júya éntok Diosta paraíso násuk huéiyek."

Diosta nooki pueblo Esmirnau bíttuari

8 'Esmirna iglesiapo ángeltahuë jïojte: "Jü bát huéeme éntok ä chúpëpo huéeme, jü mukukame entok jíabeitekame, íkäi nooka:

9 Ínapone em yáari täya, entok jiokot em bíthuähui, entok em poobëra. Të empo rikoë. Entokne am täya, jume bettek emo bétana nokaka emo judíom tíame. Të kaa junëli, ál-lam Satanásta sinagoogam.

10 Katë májhue, juka jita emou huéenakepo. Ímïri jü diablo cárcelpo huatem jóatebonake, enchim jiöbila béchïbo. Huanärem guoj mamni táapo jiokot annake. Em mukëpo tájtë huitti éaka jiápsa. Huanäine ínapo enchi ä máknake, juka coronata jíba béchïbo jíapsihuamta.

11 Jü nákakame ä jikkaijnake, juka Espíritu Santota
Cristota sualhuäpo nau animmeu ä nokähui. Jü
yöokamtahui, guosa huëpo kókkohuame kaa áu
huéenake."

Jü nooki pueblo Pérgamou bíttuari

12 'Pérgamo iglesiapo ángeltahuë jïojte: "Jü ejparam
náu bíchaa buahuim entok buahui síbulay jípureme, íkäi
nooka:
13 Ínapone sïmeta em joäu täya, entok ják em anëhui
diablota bankot kátekäpo, të jíbe ín téhuam émomak
jípure. Éntoke inot éehuamta kaa omoutela, huámëchi
taahuarimmet jü Antipas kaa au náyoteka ín testigo enchim
násuk ä mëhuak junne, jum Satanásta jóakäpo.
14 Huatekne enchi béj-reka huémta jípure: bueïtukim
émomak áma aane, jume Balaamta majtiari kee tójame.
Huäri Balacta majtiay, jáchin jume israelita usiarim am
jioptuanakë béchïbo, juka ídolommeu bíchaa näikiata am
buänakëhui, entok kaa emo jubeka náu totöhuamta.
15 Éntoke két áma am jípure, jume nicolaítam majtiarita
kee tójame, juka kaa ín türëhui.
16 Huäri béchïbo, emoë jíapsi kuaktia; bueïtuk kaa ä
junëlituko, läutëlane emou yebijnake. Huanäine ámemak
náassuanake, ejparam ín tempo yeu huémmeyi.
17 Jü nákakame ä jikkaijnake, juka Espírituta jume igleesi-
ammeu ä nokähui. Juka yölataka áma yeu sikamtane, juka
maná ésorita am buätuanake, éntokne ket ili téta tósalik
ä máknake. Jü ili tétat éntok, huépul téhuam bemela át
jïojteri; júmëi kaabe täyanake, hua tétata mabetakame
jíbba."

Diosta nooki pueblo Tiatirau bíttuari

18 'Tiatira iglesiapo ángeltahuë jïojte: "Jü Diosta Üusi,
jü táji béetemta bénasi pusekame, éntok bronce bélojkosi
táijpo buásata bénam guókekame, íkäi nooka:
19 Ínapone ä täya, juka em tékkil, entok jáchin em yore
nákëhui, entok Diostat em éähui, entok kaa emo ámpoleka
huatem jita joriähui, entok yánti éaka em jiápsahui, entok
jü chúkula em yáakäu chë juebenakähui jü bat em yáakäu
béppa.
20 Tëne enchi béj-remta huatek jípure: Jüri jámut Jezabel
aú profetä tíame ä ëäpo áman am majtia, të ä majtiabeyi
am bäi táttähua, jume ín nésauta joame, am náyote kaa
emo jubeka nau am tö ïaaka, entok juka ídolommeu bíchaa
näikiata am buätuaka.

21 Tëne béja taahuarim ä máksula, Diostau bíchaa ä jíapsi
kuaktianakë béchïbo. Të kaa áu jíapsi kuaktia báare; kaa
emo jubeka náu totöhuamta jíba boojoria báare.
22 Huäri béchïbo ínapone kökoay ä böyëpo ä tahuatua,
entok jume kaa ä jubeka áamak töyeme. Jiokot anhuäpone
emo am bíttuanake, kaa türik áamak johuamta bétana kaa
emo am jíapsi kuaktiako.
23 Ä asoamne kökosi yáanake, bem kókkonakë béchïbo.
Huanäi sïme jume igleesiam ä jüneriaka tahuanake, nee
ájäriatukähui, kóbapo éerim éntok jiápsipo ínnëhuamta
nee jüneriähui. Éntokne huéu-huëpulam ä máknake, juka
enchim tekipanuaka kobakäu béekik.
24 Të eme éntok, jume huatem Tiatirapo aneme, jume íkäi
doctrinata kaa jípureme, entok jume kaa ä täyame, juka
Satanásta bétana obiachisi huémta, bempörim ä téttehuä
bénasi, ínapone ínel enchimmeu jiaahua: Kaitane béttek
éntok enchimmet yéchanake.
25 Të juka enchim jípurëhui, kuttem ä buísse, ín yepsäu
tájti.
26 Huaka yöokamta éntok ín tékil ériakamta sïmeta lüteu
tájti, ínapone yäura úttiata ä máknake, naciónim, béppa.
27 Huanäi tepa kutkutti ámet nésaunake, sisïguok
jíbebiayi, éntokim ili sótöri babupo yáari bénasim
jámtiana, ín Áchay bétana ín ä mabetakä bénasi.
28 Éntokne buere chókita kethuey yeu sisimemta ä
máknake.
29 Huä nákakame ä jikkaijnake, juka Espíritu Santota
jume Cristota sualhuäpo nau animmeu ä nokähui.”

3

Jü nooki pueblo Sardisiu bíttuari

1 ’Sardispo Cristota sualhuäpo nau animmeu ángeltahuë
jïojte: “Jü guoy búsan Diosta espíritum jípureme, entok
jume guoy búsan chókkim, íkäi nooka: Ínapone em tékil
täya. Téhuame jípureka jiápsa, tërë mukila.
2 ¡Katë koptelaka sïmekuchë suuhua! Juka huatek emou
tahualatë kutti nüye, kee jee ä lüteyo. Bueïtukne ä bil-la,
juka em joähui kaa ä yúmalähui, Diosta bíchäpo.
3 Áuhuë huáate, juka em mabet-läbehui, entok em
jíkkaij-läbehui; éntoke ä ëeriaka emo jíapsi kuaktia.
Bueïtuk kocheka enchi aneyo, lak-ronta bénasine emou
yebijnake. Éntoke kaa jüneenake ják horapo emou ín
yebijnakëhui.

4 Të yorememe kaa tua jaikim Sardispo jípure, bem súpem kee chïcha yáame. Ímëri ínomakim rejtinake, totösalik sánkoka. Bueïtuk ínomakim rejtipo yúmala.
5 Jü yöokame tósalik sánkotuana entokne ä téhuam kaa tuchanake, jum libro jíapsihuäpo; entokne ín Áchayta bíchäpo ä téhuam yeu buíjnake, entok ä ángelesim bíchäpo.
6 Huä nákakame ä jikkaijnake, juka Espíritu Santota jume Cristota sualhuäpo nau animmeu ä nokähui."

Jü nooki pueblo Filadelfiau bíttuari

7 'Filadelfiapo Cristota sualhuäpo nau animmeu ángeltahuë jïojte: "Íkäi nooka jü santo, jü tua lútüriapo ájäria, jü Davidta llavem jípureme. Jü ä ëetapokäpo, kaabe ára ä pát-páttia; entok ä páttiakäu, kaabe ára ä étapo:
8 Ínapone juka em tékil täya. Íäri béchïbone em bíchäpo puerta étaporita tóij-la. Íkäri kaabe ára ä páttia. Bueïtukë kaa tua úttiak jiöbe, tërë ín noki ëeriala, éntoke ín téhuam kaa omoutela.
9 Ímïne Satanásta sinagogapo anemene emou rúktia, jume kaa lútüriapo emo judíom tíame, tem kaa judíom, ál-lam ára nókïchi. Ínapone emou am rúktituanake, entokne em guókpo emou tónnommea am jáptetuanake, am jüneenakë béchïbo, enchi ín nákëhui.
10 Bueïtuk juka noki kaa huanti jiapseka ä bobitchaka em ériakä béchïbo, ínapo ket enchi érianake, hua taahuarit sïme ániat jiokot anhuäpo, jume ániat buíapo jiápsame jiöbila béchïbo.
11 Ëni ímï, ínapo läuti yebijnake. Em jípurëhuë kutti buísse, bueïtuk juka em coorona, kaabeta enchi ä úhuaanakë béchïbo.
12 Juka yöokamta, ín Diosta tiöpopone ä pilar kechanake, entok huämi kaibu éntok yeu simnake. Entokne ín Diosta téhuam át jïojtenake, entok ín Diosta buére jóära téhuam, jü Jerusalén bemela. Ïri ín Diosta áttia, téhueka bétana kóm huéiye. Entokne ket ín bemela téhuam át jïojtenake.
13 Huä nákakame ä jikkaijnake, juka Espírituta jume igleesiammeu ä nokähui."

Jü nooki pueblo Laodiceau bíttuari

14 'Laodicea Cristota sualhuäpo nau animmeu ángeltahuë jïojte: "Jü júnentume, jü huitti ä bíchakäu lútüriateme, jü këwhile huëpo sïme Diosta yáakähui, ínel jiaahua:

15 Ínapone em tékil täya. Katë sébbe, éntoke kaa tátta.
¡Bueïtuk chë türi éiyey, empo sébiako, o táttaytuko!
16 Të ili enchi súkkatukä béchïbo entok kaa sébeka kaa
em táttaakä béchïbo, ín tempone enchi yeu bísatnake.
17 Bueïtuk empo ínel jiaahua: Ínapone riiko, entokne
chë rikotula, entok kaita inou bëye. Të katë jüneiya,
kaita al-leehuamta emót ayuakähui, éntoke jiokot maachi.
Poobëe, líptïe, éntoke kaa sánkok.
18 Huäri béchïbo ínapone consejota enchi mákka: orota
táijpo buásatane inou enchi jínnü ïaa, em rikotunakë
béchïbo. Éntoke súpe tósalim jínnuka am sánkote, kaa
tiusi bichitaka em hueramnakë béchïbo. Éntoke koliiriota
em púJpo huáttia, em bínnakë béchïbo.
19 Ínapone kutti nokaka kökosi am bébba, jume sïmem
ín nákëhui. Íäri béchïbo emuë ériaka, emo suaya éntoke
emo jíapsi kuaktia.
20 Ínapone én ímï puertata poona. Bueïtuk jábe ín nokäu
jíkkajaka, juka puertata étapokätek, áune kibaknake,
entokne kúptey áamak jïbuänake áapo entok ínomaki.
21 Juka yöokamta, íno náaponä yejtetuanake, ín banko rey
nésaupo, jachin ín yöoka entok banko rey nésaupo ín
Áchaymak nee yejtekä bénasi.
22 Huä nákakame ä jikkaijnake, juka Espíritu Santota
jume Cristota sualhuäpo nau animmeu ä nokähui.”

4

Jü téhuekapo Diosta yörihuähui

1 Chúkula ikäi simsuko anä bitcha, téhuekapo puerta
étaporita; Jü jíahui bát huéeme ín jíkkajakähui, trompeeta
jíahuita bénasi inou nookak, ínel jíaka:
—¡Äbe jämu! Huanäine enchi am bíttuanake, juka
chúkula yeu huéenakemta, íkäi simsuko.
2 Huanäine sej chukti Espíritu Santopo taahuak. Ínëline
banko rey nésaupo téhuekapo yéchata bitchak, jum banko
rey nésaupo éntok, seenuk áma kátekamta.
3 Jü áma kátekame éntok, téta jaspe entok cornalina
ténaakay. Jum banko rey nésaupo chíkola éntok senu
kurues ama órekay, esmeraldata bénaaka.
4 Jum banko rey nésaupo chíkola, veinticuatro banko rey
nésaurim jokay. Veinticuatro yoiyöturim áma jokamene
bitchak, totösalik sánkokame, coroonam oropo yáarim
kóbat jípureka.
5 Jum banko rey nésauta bétuk éntok, yúku bérokti
entok yúku omtira jíahuimak áma yeu huéiyey. Jü banko

rey nésauta púibapo éntok, guoy búsan lámparam tájiy béetey. Ímëri beja jume guoy búsan Diosta espíritum.

6 Jü banko rey nésauta púibapo éntok, bahue bík-riota bénaka áma bökay, cristalta bénaka.

Jü banko rey nésauta chíkola éntok, jume naiki jiápsame áma jäbuekay, púibapo entok amatana yún puseka.

7 Jü bát huéeka jiápsame leonta bénaakay. Jü guósa huëpo huéeme éntok, beceerota bénaakay. Jü bájikun huëpo huéeme éntok, yorem púibata bénak púibakay. Jü naikiku huéeme éntok, águila nïlata bénaakay.

8 Jume naikika jiápsame éntok, huéuhuëpulakam búsan másam jípurey. Áme chíkola entok bétuku pusimmeyim tápuniakay. Taahuapo entok tukaarit naa búrujti katim yáateka ínel jiaahuay:

Santo, santo, santo,
jü Señor Dios,
ä úttiäray sïmeta ára joame,
hua jiápsaïhui, entok jiápsame,
entok hua äbo yebijnakeme.

9 Entok jíbba huame jiápsaka ä baysahueme lóoriata entok yörisi maachik banko rey nésaupo kátekamta am mákä bélëki, juka sïme huásu-huásuktiapo jiápsamta,

10 jume veinticuatro yoiyöturim áahuim tónommia jájapte, jü banko rey nésaupo kátekamta púibapo, entokim ä yöre, juka huásu-huásuktiapo jiápsamta; entokim bem coroonam banko rey nésaupo kátekamta púibapo öore, ínel jíaka:

11 Señor, empo ä mabetpo yúmala,
juka lóoriata, entok em yörihuamta,
entok juka úttiärata;
bueïtuk empo sïmeta yáala,
entok em ínel éäpom ayka,
entokim yáataka ímï aayuk.

5

Jü Kabara entok jiösia bïtiari

1 Huanäine jü banko rey nésaupo kátekamta bátatana mámpo, senu librom órekame bitchak. Huáijhuatana entok yeutana át jïojterim, guoy búsan sellokari.

2 Huanäine senu ángelta úttia yaurata jípuremta bitchak, tüisi kusisi chayeka nátemajemta:

—¿Jábesu chë yörisi machi jäni, librom ä étaponakë béchïbo?, entok, ¿jume sellom ä búttianakë béchïbo?

3 Kaabe aaney, téhuekapo, buíapo, entok buíata bétuk
junne, jü jábe ára liibrom étaponakeme, entok kía am bít
béchïbo junne.
4 Huanäine tüisi buan táytek, yúmalasi au jípuremta kaa
téyhuaka béchïbo, bueïtuk kaabe ára librom étapoy, entok
kaabe ára am bitchay.
5 Huanäi senu yöturi ínel inou jiaahua:
—Katë buaana, bueïtuk jü León Judáta yorempo yeu
simlame, Davidta bétana yoiyöturimmet yeu tómtilame,
yölataka áma yeu simla. Jüri ára am étapo, jume liibrom,
entok jume guoy búsan seellom ára búttia.
6 Huanäine jü banko rey nésauta násuk entok naiki
jiápsaka áma aneme násuk, entok yoiyöturim násuku,
Kabaratane áma huéekamta bitchak. Mukiapo tóij-ritaka
kökosi yáarita bénaakay. Guoy búsanim ahuakay, entok
guoy búsanim pusekay. Huámëi ínel jume guoy búsan
Diosta espíritum sïme ániat bíttuarim.
7 Huanäi banko rey nésaupo kátekamtau rúkteka, li-
brom ä bátatana mámpo ä jípurëu nüka.
8 Huanäi jume librom ä nüko, jume naiki jiápsaka
áma aneme entok jume veinticuatro yoiyöturim jü
Kabaratahuim tónommia jáptek. Sïmetakam arpam
jípurey, entokim copam oropo yáarim jípurey, inciensoy
tatapunim. Ímëi jume santom oraciónim.
9 Entokim bemela buikim buiikay, ínel jíame:

Émpë am nüpo yúmala, jume liibrom,
entok sellom em étaponakë béchïbo;
bueïtuk empo jiokot yáahuaka mëhuak,
éntoke em ójboy Diosta béchïbo itom jínnuk,
sïme yóremraata, entok yún täbuiasi nokame,
entok pueblom, entok naciónim.

10 Éntoke Diosta béchïbo réyesim entok sacerdootemsi itom
yáala.
Huanäite ímï buíapo nésaunake.
11 Huanäine banko rey nésauta entok jume jiápsaka áma
aneme entok jume veinte áma naiki yoiyöturim chíkola,
ángelesim jíahuiatane jíkkajak, entokne am bitchak. Ímëi
juebena millonimtukay.
12 Tüisim kusisi ínel jiaahuay:

Jü Kabara jiokot yáataka mëhuakame,
jüri am mabetpo yúmala, juka úttiärata,
juka rikorata, jita täyahuamta, juka tüisi úttiata,
juka ä yörihuaka entok sïmek béppa ujyóriata,
entok juka ä úttilhuähui.

13 Entok sïme jü téhuekapo yáari, entok buíata béppa,
entok buíata bétuku, bahuepo ayukame, sïmetaka náu
lópola ínëlim jiaahuay:
Jü banko rey nésaupo kátekamtahui,
entok Kabaratahui, bempörim béchïbotunake,
jü úttilhuame, jü yörihuähui, jü sïmek béppa ujyória,
entok jü yäura úttiära, jíba huásu-huásuktiapo.
14 Jume naikika jiápsaka áma aneme ínëlim jiaahuay:
—¡Júnentunake!
Huanäi jume veinticuatro yoiyöturim bem púibammeyim
múmüla chätuka ä yörek, juka jíba yü huásu-huásuktiapo
jiápsamta.

6

Jume seellom

1 Huanäine Kabarata bitchak, sellota huépülak ä étapoko.
Jume naikika jiápsaka áma aneme násukne huépülak
jíkkajak, yúku omtemta bénasi jíamta:
—¡Binë huéeka ä bitcha!
2 Huanäine ä bitchak, kábay tósalita. Huä át jikat
kátekame éntok, kúta huíköta jípurey; entok huépü
coroonata mákhuak. Huanäi yöoka áma yeu siika, entok
jíba yösimey.
3 Juka guosa huëpo sellota Kabarata ä étápoko, juka guosa
huëpo jiápsaka áma anemtane jíkkajak, ínel jíamta:
—¡Binë huéeka ä bitcha!
4 Huanäi júchi senu kábay áma yeu siika, kutkosi síkirika.
Huä át kátekame éntok, úttiärata mákhuak, juka yánti
jíapsihuamta buíapo ayukamta ä tejalnakë béchïbo, entok
emo am súanakë béchïbo. Huanäi bueürum ejparam
mákhuak.
5 Juka sellota bájikum huémta ä étapoko, juka bájikum
huëpo jiápsaka áma anemtane jíkkajak, ínel jíamta:
—¡Binë huéeka ä bitcha!
Huanäine senu kábay chukurik bitchak. Jü át kátekame
éntok, ä mámpo bajkulata jípurey.
6 Huanäine senu jíahuita jíkkajak, jume naikika jiápsaka
áma aneme násuku, ínel jíamta:
—¡Senu kilo tirijkom, senu taahuari tékiltam béj-re!
Éntok, ¡báij kilo cebaadam, senu taahuari tékiltam béj-re!
Të juka aceiteta entok vinota, ¡katë áu suuhua!
7 Juka sellota naikikum huémta ä étapoko, juka naikikum
huëpo jiápsaka áma anemtane jíkkajak, ínel jíamta:
—¡Binë huéeka ä bitcha!

8 Ámanne remteka kábay sahuarik bitchak. Jü át
kátekame éntok, muerte ti téhuaakay. Jü infierno éntok,
áa sáu huéiyey. Huanärim úttiata mákhuak, buíata naikisi
näikimterita huéeläpo, ejparammea am súanakë béchïbo,
tébaayi, kökoayi, entok animal yoyolika buíapo anemmeyi.
9 Juka sellota mamniku huémta ä étapok, altarta
bétukne am bitchak, jume Diosta bétana bem nokakä
béchïbo kókkolame, entok huitti Diostat éaka bem jiápsakä
béchïbo.
10 Entokim úttesi kusisi chaayey, ínel jíakari:
—¿Jauhuey tájti, Señor, santo entok tua ájäriame, Akë
am bïttuanake, juka em úttia yäura, éntoke itom ójbo am
béjtutuanake, jume ímï buíapo jiápsame?
11 Huanärim súpe totösalim mákhuak, entokim
téjhuaahuak, júchi chúbala jimyore sáyhuaka, jume
Cristota súalhuäpo ámemak anim yumäu tájti, entok
bempörim bénasi két am kókkonakë béchïbo.
12 Juka sellota búsaniku huémta ä étapokne ä bitchak.
Huanäi jü buía tüisi áu yoyöak. Jü täa éntok, chukurisi
taahuak, lutu sánkom bénasi. Mecha éntok tókti sïme
ójbota bénasi taahuak.
13 Jume chókim éntok, téhueka bétana buíau kón
huáttek, juka chuna óguota takam kón huáttia bénasi,
jekata tüisi úttiaka am yoyoako.
14 Huanäi jü téhueka kaitatuk, jiösiata buekak náu
bïtiahuaka bénasi. Entok sïme káuhuim, entok bahuepo
káhuim yeu jokame, sékänam jotek.
15 Jume buíapo reyim, entok jume buéresi ériahuame,
jume riikom, jume capitanim, jume yäurata jípureme,
entok sïme sáyhuaka, entok kaa sáyhuaka aneme, káu
guójökum éusuk, entok júyapo téta buérem násuku.
16 Huanärim juya káhuimmeu entok téta buéremmeu
ínel jiaahua:
—¡Ítochem kón huátte, éntokem itom ésso, hua yörisi
machi banko yäurapo kátekamta bétana, entok Kabarata
ómtira ito béppa anë bétana!
17 Bueïtuk jü buére taahuari bem ómtira béja yuumak.
¿Jábesu ára óusi huéeka taahuanake jäni?

7

Jume ciento cuarenta y cuatro mil sellotuarim

1 Íkäi simsuk éntokne naiki ángelesim jäbuekame
bitchak, ánia buíapo naiki kätana bëkatana. Júmëi béja
jekata kétchalatukay, jákun bíchaa junne, kaa jek ïaaka,

buíata béppa, bahueta béppa, entok kía jita júyata béppa junne.
2 Täbui ángeltane ket bitchak, täata yeu huë bétana,
jikau huémta, entok Dios jiápsamta sellota jípuremta.
Huanäi tüisi kusisi ámet cháchayek, jume naiki
ángelesimmechi, jume úttiärata mákhuakammechi,
buíatau entok bahuetau kaa tühuata bem ámeu yáanakë
béchïbo, ínel ámeu jíaka:
3 —Kátem bát áu suuhua, jü buíatahui entok bahuetahui
entok júyammeu junne, Diosta nésauta joame kóba méjëku
sellota itom am óresuk jübua.
4 Huanäine am jíkkajak, am jaikitukähui, jume sellotu-
arim: ciento cuarenta y cuatro miltukaimme, sïme jume
Israelta üusimmet yeu sákalame.
5 Judátat yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim; Rubéntat
yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim; Gadtat yeu sákalame,
dóoce mil sellotuarim;
6 Asertat yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim; Neftalítat
yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim; Manaséstat yeu
sákalame, dóoce mil sellotuarim;
7 Simeóntat yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim;
Leviítat yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim; Isacartat yeu
sákalame, dóoce mil sellotuarim;
8 Zabulóntat yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim;
Josétat yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim; Benjamíntat
yeu sákalame, dóoce mil sellotuarim.

Juebénaka totösalik sánkokame

9 Íkäi simsuk éntok, juebena yóremraata sïme
naciónimpo jomemne bitchak, entok yóremraata kaa
náu anim entok pueblom kaa nánälaik nokame, banko
reypo kátekamta bíchäpo jäbuekame, entok Kabarata
bíchäpo, totösalik sánkokame, bem mámpo éntok tako
sáhuata jípureme. Ímëi éntok kara näikiatuy.
10 Entokim tüisi úttia chaayey, ínel jíakari:
¡Jü jínëuria Dios banko reypo kátekamta bétana huéiye,
entok Kabarata bétana!
11 Entok sïme ángelesim banko reyta, entok jume
yoiyöturim, entok jume naiki jiápsaka áma aneme,
chíkolam jäbuekay. Huanärim banko reyta bíchäpo
tónommia jáptek, kóm chätuka. Diostam yöreka ä úttilek,
12 ínëli jíaka:
¡Júneltunake! ¡Jü Diosta tühua, entok jü looria,
entok jita täyahuame,
entok jü Diosta baysahueka jíapsihuame,
sïmem béppa yörihuame, jü úttiära,

entok jü úttia kaa lüteme,
itom Diosta béchïbotunake,
jíba yü huásu-huásuktiapo! ¡Júnentunake!

13 Huanäi senu yöturi inou nookak, ínel jíaka:

—Ímëi totösalik sánkokame, ¿jábesamme? Entok, ¿jákun bétanasum äbo yáij-la?

14 Ínapo éntok ínel áu jiaahua:

—Señor, émpë jüneiya.

Huanäi áapo ínel inou jiaahua:

—Ímëi ínel jume úttesi jiokot anhuäpo entok kökosi machikuu yeu sákalame, entokim bem sánkota báksiala, entokim Kabarata ójbopo totösalisi am básuala.

15 Íäri béchïbom Diosta banko rey kátekamta bíchäpom aane. Entokim taahuarit entok tukaarit naa búrujti ä tiöpopo ä nésahui johua. Jü banko reypo kátekame éntok ä jöota áme béppa cháanake.

16 Katim napat tébäurinake, entokim kaa júchi bäi kókkonake. Jü täa kaa áme béppatunake, entok jita táttaria júne kaa ámeu ayunake.

17 Bueïtuk jü Kabara banko rey násuk aneme am suayanake, entok bäa jiápsame yeu huëu bíchaa ámepat huéesimnake. Dios éntok jume bem pusim ópua tútenake.

8

Jü guoy búsan seello

1 Juka guoy búsan sellota ä étapoko, jum téhuekapo yánti taahuak media horata huéeläpo.

2 Huanäine guoy búsan ángelesim Diosta bíchäpo jäbuekame bitchak. Huanärim guoy búsan trompeetam mákhuak.

3 Chúkula täbui ángel áma yepsak. Huanäi altariu kíktek, inciensota áma táttaahuäpo oro áusülik jípureka. Huanäi yún inciensota mákhuak, jume Diosta súaleka oraciónta joammak nahuä kütianakë béchïbo, oro altarta béppa banko reyta púibapo.

4 Huanäi juäri ángelta mámpo yeu siika, Diostau bíchaa, jü inciensota buiichia, jume Diosta súaleme oraciónmak náuhui.

5 Jü ángel éntok, incensariota nüka. Huanäi óbammea ä tápuniak, altarpo ayukammeyi. Huanäi buíau kóm ä guötiak. Huanäi yúku omtiriam ayu táytek, éntok jíahuim, éntok yúku béroktiriam; buía éntok két áu yoyoak.

Jume trompeetam

6 Huanäi jume guoy búsan ángelesim guoy búsan
trompeetam jípureme, akim am kujtaytek.

7 Jü ángel bát huéeme trompeetata kúkusek. Huanäi
téjam entok táji ójbomak náu kütiahuak. Ímëri buíata
béppa kóm guötiahuak. Huanäi jü júya bueere báisi
näikimteri huéeläpo béekika tájjak, entok sïme jü báso
síali tájjak.

8 Jü ángel guoyiku huéeme trompeetata kúkusek. Huanäi
júya káhui buëuruta bénaaka, táijpo béeteka, bahuéu kóm
jímmaahuak. Huanäi jü bahue báisi näikimteri huéeläpo
béekika ójbosi áu yáuhuak.

9 Huanäi bahuepo jiápsame kókkok, jü báisi näikimteri
huéeläpo béekika, entok jume barcom két tejalhuak, báisi
näikimteri huéeläpo béekika.

10 Jü ángel bájiku huéeme trompeetata kúkusek. Huanäi
téhueka bétana huépul chóki buëuruka kachimbata bénasi
béeteka kón huétchek. Huanäi jume bathuem entok
bäam yeu huëpo báisi näikimteri huéeläpo béekimmet kón
huétchek.

11 Jü chóki éntok, “Chíburá” ti téhuaakay. Huanäi jume
bäam báisi näikimteri huéeläpo béekika chibusim aayuk.
Huanäi yún yóremraa kókkok, jume bäam chibusi ayukä
béchïbo.

12 Jü ángel naikipo huéeme trompeetata kúkusek.
Huanäi jü täa báisi näikimteri huéeläpo béekika kaa
türika taahuak; anëli ket jü meecha, entok jume chókkim.
Júnëlim kaa machisi taahuak, juka báisi näikimteta ámet
ayukamta, kaita machiriata ayunakë béchïbo, taahuata
báisi näikimteri huéeläpo béekika, entok tukaapo junne.

13 Sepne ä bitchak, entokne ä jíkkajak, senu ángel
téhueka násuk nëkamta, ínëli kusisi jíamta:

—¡Ay, ay, ay, jume buíapo jiápsammehui! ¡Bueïtukim
abe trompeetam kuuse, jume huate báij ángelesim!

9

1 Jü ángel mamniku huéeme trompeetata kúkusek.
Huanäine téhueka bétana senu chókita buíau kón
huéchemta bitchak. Entok tüisi mékka kóm guójöriata
llavem mákhuak.

2 Huanäi juka guójöriata tüisi mékkak kömik étapok.
Huanäi jü buiichia áma jikau siika, orno bueürupo buichi-
ata yeu huë bénasi. Huanäi jü täa entok jü jeeka kaa
machisim taahuak, jü buichiria guójöriapo yeu huémta
béchïbo.

3 Jum buichiapo éntok, guöchim yeu sájjak, entokim
buíau kón huáttek. Huanärim útteata mákhuak, machilim
buíapo aneme bénasi.
4 Huanärim júya síarita buíapo ayukamta kaa nasonte
sáyhuaka téjhuaahuak, entok jita síarik junne, entok jita
buére júyata junne, ál-la yoremem kaa Diosta seello kóba
méjëriat jípureme.
5 Të katim am súa ïaahuaka téjhuaahuak; kíalim kökosi
kaa pappehuamta ámeu joö ïaahuay, mamni metpo. Jü bem
jóuguo éntok, machil jujariata bénasi kökosi kaa papperisi
ínnëtuy.
6 Huámechï taahuarimmet éntok, jume yoremem
kókkohuamta jariunake, të kaibum ä téunake. Entokim
kókko péenake, të jü kókkohuame am tö búitinake.
7 Jume guöchim éntok, kábäim náu nássuahuäu bíchaa
kateme bénasi jita jípurey. Kóbat éntokim coroonam oro
áusülisi náu yáari bénam jípurey. Jü bem púјba éntok,
yoremta púјba bénaakay.
8 Jume chonim éntok, jámutta chomin bénaakay. Támim
éntok, leoonim támim bénaakay.
9 Bem takahuam éntok sisïguok súpem bénakim jípurey,
sontarom bénasi. Bem másam jíahui éntok yún kábäim
carrom náu nássuahuäu bíchaa tennë bénasi jíkkaijtuy.
10 Machilim bénasim buásiakay, entokim bem buásiapo
jiikiam bénasi ä jípurey. Bem buásiampo éntokim jóguota
jípurey, mamni metpo jume yoremem bem kökosi jonákë
béchïbo.
11 Entok jü ángel guójöriapo mékka kóm yeu simlame
áma reytaka nésahuey, bempörim béppa. Ïri éntok hebreo
nokpo Abadón ti téhuak; griego nokpo éntok, Apolión.
12 Jü jiokot jiayhuame bát huéeme simsuk, të ketune
guoyika bëye.
13 Jü ángel búsanipo huéeme trompeetata kúkusek.
Huanäine senu jíahuita jíkkajak, naiki ahuám násuku oro
altar Diosta bíchäpo órekaïpo.
14 Jü ángel búsanipo huémtahui, juka trompeetata
jípuremtahui, ínel jiaahuak:
—Jume naiki ángelesimë búttia, buére bathue Eufratesta
náapo súmarim.
15 Huanärim búttiahuak, jume naiki ángelesim, juka
yóremraata báisi näikimteripo huéeläpo bekik bem
súanakë béchïbo, bueïtukim huäri horata, taahuata, metta,
entok huásuktiriata béchïbo yeu púaritukay.
16 Jume sontarom kákabäeka näikiahuakamene jíkkajak.
Guoy cien milloonimtukayme.

17 Júnelne am bitchak, jume kábäim, tenkupo bénasi,
entok jume ámet josakame: Bem táhuichim sisïguokiy emo
páttialatukay, síkilika táijta bénaaka, kútkosi tehuelika
jacinto ténasi, entokim sahuaritukay, azufre ténasi. Jume
kábäim éntok, leónta bénak kókobakay. Bem tempo éntok,
tájji, buichiria, entok azufre yeu huéiyey.
18 Ïri báij huëpo chibuk jekakä béchïbo, jü yóremraa
báisi näikimteri huéeläpo kókkok, jü táijta, buichiriata
entok azufreta béchïbo; bem tempo yeu huémtayim ínel
aayuk.
19 Jume kábäim úttiära bem tempo entok bem buásiat
ayukay, bueïtuk jume bem buásiam bakochim bébenaakay.
Bem kóbay éntokim jábeta kökosi johuay.
20 Jü huate yóremraa, ïri chibu jeka yeu sikamtay kaa
kókkokame, íkärim bíchaka júne kaa emo jíapsi kuaktiak,
kaa türik bem joäu bétana. Jume lemooniom bem yörëu
júnem kaa tójjak, oropo yáarim, tómi tósalipo, broncepo,
tétapo entok kútapo yáarim junne. Ímëi ídolom; katim
bitcha, katim jíkkaja, entokim kara naa kaate.
21 Entokim kaa emo jíapsi kuaktiak, jábeta bem mëlatukä
bétana, móriata bem boojoria bétana junne, kaa emo
jubeka náu jíapsihuamta bétana junne, entok bem jita
ékbuä bétana junne.

10

Jü ángel ili librommaki

1 Senu ángelta úttiakamtane bitchak, téhueka bétana
kómhuémta namupo bïtiataka ä kóba béppa éntok, kurue-
jta jípurey. Ä púJbahua éntok täata bénaakay. Ä guókim
éntok táij béeteka jikau rúpaktemta bénaakay.
2 Ä mámpo ili libro étaporim jípurey. Huanäi bátatana
guókimmea bahueta béppa cheptek. Jume míkötana
guókimmea éntok, buíata béppa.
3 Huanäi tüisi kusisi cháchayek, leónta omteka ä jíä
bénasi. Ä cháchaysuk éntok, guoy búsan yúku omtiriam
jíahuim jíkkaijtuatebok.
4 Jume guoy búsan yúku omtiriam jiausuk, ínapone am
jïojte báarey. Të téhueka bétana senu jíahuitane jíkkajak,
ínel ínou jíamta:
—¡Akë am sellotua! ¡Katë yeu am buïbuise, jume guoy
búsan yúku omtiriam nokakähui, éntoke kaa am jijïojte!
5 Jü ángel bahueta béppa entok buíata béppa huéeka im
bíchakähui téhuekau jikau mámtek.

6 Juka jíba yü huásu-huásuktiapo jiápsamtau, ä noki perentak juka téhuekata yáalamta entok juka áma ayukamta, buíata entok juka áma ayukamta, bahueta entok juka áma ayukamta, bát kéchaka, ínel jiaahuak:

—Sïme ánia búiteme béja chúppuk.

7 Ál-la jü guoy búsan ángelta jíahui taahuarim yúmako, juka trompeetata béja ä kuj táyteko, juka Diosta éhuil ésotaka jípurëhui ál-la sïme chúpilataka tahuanake, áapörik jume ä nésauta joame éntok profeetam ä téjhuaakäpo ámani.

8 Jü jíahui téhueka bétana ín jíkkajakähui júchi ínou nookak. Huanäi ínel jiaahua:

—Jü ángel bahueta béppa entok buíata béppa huéekamtahuë huéiye. Huanärë jume ili libro étaporim ä mámpo ä jípurëhuë nüye.

9 Huanäine jü ángeltau siika, jume ili librom nee ä mák sáhueka. Áapo éntok ínel ínou jiaahua:

—Jínya, Akë am buäye. Huanäi em tópapë chibusi ámey éenake. Em tempo éntokim kákkanake, mumu sítörim bénasi.

10 Huanäine jume ili librom ángelta mámpo nüka, entokne am buäka. Huanärim ín tempo mumu sítörim bénasi kákkaka taahuak. Të nee am buäsuk éntok ín tópapone chibusi ámey éiyak.

11 Huanäi áapo ínel ínou jiaahuak:

—Úttia júchi bénasi én em noknakëhui, juka nokta Diosta bétana emou kóm yúmamta, büru pueblom bétana, naciónim bétana, tattäbui nókta nokam bétana, entok reyim bétana.

11

Jume guoyi Diosta testigom

1 Huanäine ili bakata mákhuak, áy jujünaktehuä bennak. Huanäi ínel ínou jiayhuak:

—¡Kiktëe! Huanäi éntoke juka Diosta tiöpo jünakte, entok juka altarta, éntoke am näikia, jume áma ä úttileka ä yöreme.

2 Të juka tebatta tiöpo päku yeutana órekamta, yehuë ä bëa. Katë ä jújünakte, bueïtuk kaa judíom mámpo tóij-ri. Bempo éntok át chécheptisunake, cuarenta áma guoy metpo, jü Diosta buére pueblo santopo täyahuamtachi.

3 Huanäine jume guoy testiigom íno bétana noknakeme, mil guoy ciento áma sesenta taahuarimpo, ámanne am bíttuanake, chukurik lutuka sánkokame.

4 Ímëi íno bétana nokame, jume guoy oliivom entok jume
guoy kanteelam áma jájäbohuähui, béja buíapo anemta
Diosta bíchäpo jäbuekame.
5 Jábeta kökosi am yáa báareyo, táji bem tempo yeu
sisime, jume am béj-reka kateme táa báreka. Jábe junne
kökosi am yáa báreka éäteko, alë bénasi mukpo yúmala.
6 Ímëi úttiärata jípure, téhuekata bem páttianakëhui,
kaa yúknakë béchïbo, Diosta noki bem nokäu tájti. En-
tokim úttiärata jípure, bäam ójbosi bem am yáanakë
béchïbo, entok buíata béppa chibu jekata ayunakë
béchïbo, jaikisi bem ínel ëäpo.
7 Jume testiigom Diosta bétana noksuko, jü animal
máusi maachi guójöria mékka kóm bétana jikau huéeme,
ámemak náassuanake, entok yölataka áma yeu huéenake,
entok am súanake.
8 Jume bem takahuam éntok, buére jóära itom
Señorta kúrusit poponhuakapo yeu töritaka tahuanake,
bueïtuk täbuiasi téhuaahuäpo Sodooma entok Egipto ti
téttehuaahua.
9 Entok jume sïme pueblompo joomem, famiiliam, en-
tok kaa nanälaisi nokame, entok síme naciónim,, bem
takahuam kókkolame áma bínnake, báij taahuari áma
meeliapo, entokim jíba kaa am mäatebonake.
10 Jume ímï buíapo béppa jiápsame úttesim al-leenake,
am kókkokä béchïbo. Huanärim tepa al-leaka nátepua
náu jita emo miknake. Bueïtuk ímëi guoyika Diosta bétana
nokame, kökosi machik jita ámeu yáalatukay, jume ím
buíapo jiápsammehui.
11 Të báij taahuari áma meeliam huéeyo, jü espíritu
jiápsame Diosta bétana ámeu bíttuari ámet kibakek.
Huanärim jíabetaka jáptek. Sïme jume am bíchakame
éntok guómtek; huanäi tüisi maujra amet huetchek.
12 Huanäri jume guoy testiigom jíahuita tüisi úttiakamta
téhueka bétana nokta jíkkajak, ínel ámeu jíamta:
—¡Äbem jikau kaate!
Huanärim namupo téhuekau bíchaa jikau jämuk.
Huame am béj-reka am sáayokame éntok am bitchak.
13 Huämi horapo buía tüisi áu yoyoak. Íäri béchïbo, guoj
mamnita näikimteri huéeläpo huétchek jü buére jóära,
buíata áu yoyoakä béchïbo, entok guoy búsan mil yoremem
kókkok. Jume huate éntok, tüisim májhueka taahuak.
Huanärim Diosta téhuekapo kátekamta úttilek.
14 Jü jiokot jiayhuame guoy huëpo béja simsuk. Én éntok,
jiokot jiayhuame bájipo huéeme läuti äbo huéiye.

Jü trompeeta guoy búsanipo huéeme

15 Jü ángel guoy búsanipo huéeme trompeetata kúkusek.
Huanäi buére jíahuim téhuekapo jíkkaijtuk, ínel jíakari:
Jume reyimtaka nésahueme ániat ayukame,
itom Dios entok ä Cristo am áttiaka tahuanake.
Áapo éntok nésaunake jíba yü huásu-huásuktiapo.
16 Jume veinte áma naiki yoiyöturim, Diosta bíchäpo bem
banko yäurapo jokame, tónommeyim jáptek kóm chätuka,
huanärim Diosta yosireka ä úttilek,
17 ínel jíaka:
Enchite baisauhue, Señor Dios,
sïmeta ára joame,
empo jíba aneme,
entok jíba aneïhui, entok äbo yebijnakeme.
Bueïtuk juka tüisi yäura úttiärata, béjë ä nüla.
Entok em nésaunakëhui, béjë ä naatela.
18 Jume naciónim, éntok öomtek;
jü em kaa al-lea ómtira éntok yuumak.
Jume kókkolammet bette noki em chúpanakëhui éntok két
yuumak.
Entok kétchi, jume em nésauta joame, jume profeetam,
jume enchi súaleme, jume em téhuam yöreme,
kaa buéresi emo ériame entok buéresi emo ériame
yörihuame junne,
Akë am béjtuanake, juka sïme tühuata bem kobaka
jájamlähui.
Éntoke am tejalnake, jume buíat ayukamta tejaleme.
19 Huanäi jü Diosta tiöpo étapohuak téhuekapo. Jü
altar kajón huáijhua órekame éntok ára bíttuka taahuak.
Huanäi yúku béroktiriam ruruti omteka jiaahuak, éntok
buía áu yoyoak, éntok buéresi téjam huáttek.

12

Jü jámmut entok jü dragón

1 Senu señal buéresi téhuekapo yeu machiak: senu
jámmut, täata súpekari. Ä guókpo éntok mecha órekay.
Ä kóba béppa éntok, coroonata guoj mamni áma guoyim
chókekamta.
2 Asoa báreka éntok, huantiriammea tëiney, bueïtuk jü
asoa huantiriam béja áu yúmalatukay.
3 Huanäi jútchi, senu señal téhuekapo yeu machiak:
senu dragón kútko síkiri tüisi buëuruka, guoy búsanim
kóbakay, entok guoj mamnim ahuakay. Jume kóbam éntok
hueuhuëpulaka guoy búsan ili coroonam jípurey.
4 Ä buásia éntok, jume chókim téhuekapo ayukame báisi
näikimteri huéeläpo béekim am huíksimey. Huanäi buíata

béppa chíbela am guötiak. Jü dragón éntok kíktek, jámut asoa báaremtau yúmakari, ä asoa yeu tómtek sep ä buä báreka.

5 Huanäi jü jámut ili outa asoak. Ïri béja áma yeu púatukay, kuttílasi ámet nésau ïaahuaka, sïme jume naciónimmechi. Huanäi jü jámut usi outa asoaka sep ä úuhuahuak, Diosta reytaka ä anëpo ä annakë béchïbo.

6 Jü jámut éntok mékka ánia see päriau bíchaa búitek; Dios júkäi áa béchïbo näikialatukay, jum ä annakeïpo. Áma aneka, sïmeta ä huáatiäu jípunake, mil guoy ciento áma sesenta taahuarimpo.

7 Chúkula éntok, téhuekapo buere nássuahuak: Jü arcángel Míkkel éntok ä ángelesim dragóntamakim nássuay. Jü dragón két jume ä ángelesim huériaka, jü Míkeltamak nássuak,

8 tërim kaa yöok. Huäri béchïbo téhuekapo kaitam áma jípureka taahuak, jü dragón entok jume ä ángelesim.

9 Huanäi päkun yeu béebiahuak, jü buere dragón, jü baakot binhua jauhuey naateka aneme, jü diablo entok Satanás ti két téttehuaahuame. Íri sïme ániata bäi táttähua. Sïme ä ángelesimmak békti buíau kóm béebiahuak.

10 Huanäine jíahuita kusisi jíamta jíkkajak téhueka bétana, ínel jíamta:

—Äbo yebij-la béjja jü jínëuria, entok jü úttiära, entok itom Diosta reytaka nésahuëhui, entok juka Cristota nésahuëhui. Bueïtuk béja yeu béebiahuak, jü kaa tühuata am joä tíaka jíba am nätuame, jume itom sailam. Jüri béja tukaarit entok taahuapo naa búrujti itom Diosta bíchäpo am nätuay.

11 Itom sailam éntok Kabarata ójbo guötiakamtayi entok Diosta nésaupo jiápsaka bem nokähui, huáayïrim yölataka yeu sájjak; entokim bem jíapsim júnem kaa beutirek, bem kókkou núkisi.

12 ¡Íäri béchïbem al-leiya, sïme jü téhueka, entok eme áma jiápsame! ¡Jume huatemmeu ál-la tepa jiokot machisi ámeu huéenake, jume buíapo entok bahuepo jiápsammehui, bueïtuk jü diablo, tüisi kujtiaka entok omteka, enchimmeu kóm simla; jüneiya kaa jaiki taahuarim áu bëyëhui!

13 Jü dragón, buíau áu kóm béebiahuakau jüneriaka, juka jámutta ili outa asoakamta guók jájja táytek.

14 Të jü jámmut guoy águila másа bueerem mákhuak, ámey ä nïnakë béchïbo, mékka ánia see päriau bícha, ä annakepo, bakottau mékka, jum báij huásuktiria áma méeliapo sïmeta ä buänakeu jípunakë béchïbo.

15 Jü bakot éntok, ä tempo huämi, jámutta sáu bäam
bathueta bénasi guötiak, bathueta ä núk sim ïaaka.
16 Të jü buía jámutta aniak, bueïtuk jü buía áu étapok.
Huanäi juka bathueta yún bäata huériamta huïuktiak, juka
bäata dragónta tempo bétana yeu sikamta.
17 Huanäi jü dragón tüisi jámuttau kujteaka öomtek.
Huanäi am béj-reka siika, jume huate gentem jámuttat yeu
sákalammechi, ámemak nássuaseka, jume Diosta nésau
joame, entok jíba Cristota lútüriata jípureka ä nokame.

13

Jume guoy animaalim máusi mamachi

1 See bahue mayoatne kíktek. Huanäine senu animal
máusi machik guoy búsanim kóbakamta éntok guoj mam-
nim ahuakamta bitchak, bahuepo jikau huémta. Bem
ahuammet éntok, guoj mamni diadeenam; bem kóbammet
éntok, téhuam jïojterim Diosta béj-reka juënasi jíame.
2 Jü animal máusi maachi ín bíchakäu éntok, yóokota
bénaakay. Ä guókim éntok, osota guókim bénaakay. Ä
teni éntok, leónta teni bénaakay. Jü dragón éntok ä
úttiärahua ä mákkak, entok jü banko yäurata kutkutti ä
nésaunakëhui.
3 Huépul ä kóbahua muk máchisi kökosi yáata bénakne
bitchak, të jü muk máchisi kökosi ä yáaripo éntok, türiaka
yorelata. Huanäi sïme jü yóremra át guómtek. Huanärim
jü animal máusi machita sáu kat táytek.
4 Huanärim ä úttilek, juka dragónta, juka animal máusi
machik yäurata ä mákakäu béchïbo; entokim ä yosireka
taahuak, juka animal máusi maachik, ínel jíakari:

—¿Jábesu ïri animal máusi machita bénasi áu óuleme?
Entok, ¿jábesu áamak nássua báreka éenake jäni?

5 Két tenta mákhuak, buéresi jita ä noknakë béchïbo,
Diosta béj-reka jájana ä jiaunakë béchïbo. Entok yäurata
mákhuak, cuarenta áma guoy metpo, jita ä yáanakë
béchïbo.
6 Ä tenta étapoka éntok, jájana jiau táytek, Diosta
béj-reka. Entok ä téhuam bétana, ä tiöpo bétana, éntok
huame téhuekapo aneme bétana két jájana jiaahuak.
7 Huanäi santom bej-reka nássuatuahuak, entok am
kobatuahuak. Entok ket yäurata mákhuak, sïme yóremra
kaa náu anim béppa, entok pueblommechi, entok huame
juebena täbui nokta nokammechi, entok naciónimmechi.
8 Huanäirim sïme ä yöreka áu mújtek, jume imï buíapo
jiápsame, jume bem téhuam jum Kabara, mukukamta libro

yü jíapsinake me jïojtepo, kaa áma jïojteri jípureme, jauhuey ániata naatekäpo naateka.

9 Jábe nákakame ä jikkaijnake:

10 Bueïtuk jábe pereesota hueríateko, pereesotaka núk sákana; jábe ejparammea më báahuame, ejparammea muknake. Tuttem jiápseka Cristotat éiya, eme Diosta pueblo, imï ayuk jü kutti jiapseka at boobit-huame.

11 Chúkula éntokne ket täbui animal máusi machik bitchak, buíapo yeu jikau huémta. Guoyim ahuakay, kabarata ahuam bénnam, të dragónta bénasi nookay.

12 Éntok sïme yäurata huaka animal máusi machik bat huémta jípurey, áapörik bíchäpo. Huanäi sïme ániat jóakammeu nookak, juka animal máusi machik bat huémta am úttil sáhueka, juka kökosi yáahuakamta, türiaka yorekamta.

13 Éntok két buére señaalim johuay. Bueïtuk táijta junne téhueka bétana buíau kom huéetuay, yóremraata bíchäpo.

14 Entok am bäi táttähuay, jume buíapo jóakame, jume señaalim ä jotuaïhuayi, animal máusi machita bíchäpo. Am sáuhuek, jume buíapo jóakame, animal máusi machita bénak am yáa ïaka, hua ejparammey kökosi yáahuakame, entok júchi jiápsakame.

15 Huanäi jü animal máusi maachi chúkula huéeme úttiärata mákhuak, juka animal máusi machik bat huémta bénak yáari, ä jíabitetuanakë béchïbo, bueïtuk juka alë bénak yáarita noknakë béchïbo, éntok am súatebonakë béchïbo, sïmem jume kaa ä úttilekame.

16 Huanäi sïmem jume il-lïchimmet éntok yoiyöhuemmet, rikommet éntok poloobemmet, búttiataka tekipanuammet éntok súmataka tekipanuammet, markata ámet yéchatebok, mam bátatana ö chë kóba méjëku.

17 Huanäi kaabe ára jita jínnuy, entok kara jita nenkay, ál-la hua markata jípureme jíbba, ö jü animal máusi machik téhuam, ö jume ä téhuaa número.

18 Ímï koba suahuari aika; jü át jüniame ä näikianake, juka animal máusi machita número, bueïtuk yorem número. Jü ä número éntok, búsan ciento áma sesenta y seis.

14

Jume ciento cuarenta áma naiki mil buikame

1 Kabaratane bitchak, káhui Siónta béppa huéekamta, áapörimak éntok, ciento cuarenta áma naiki miilimtaka. Ä téhuam entok ä Áchayhua téhuam, bem kóba méjëriammet jïojteritam jípurey.

2 Huanäine senu jíahuita téhueka bétana jíkkajak, yún
bäam kusisi jíä bénasi, éntok yúkuta buéresi omtë bénasi
jíamta. Jü jíahui ín jíkkajaïhui éntok, arpariom bem arpam
ponä bénasi jíkkaijtuy.
3 Huanärim senu buiiki bemelam buiikay, buére yörisi
machi banko yäurata bíchäpo, entok jume naikika jiápsaka
áma aneme entok jume yoiyöturim bíchäpo. Huanäi kaabe
ára am tátäyay, jume buiikim, ál-la jume ciento cuarenta
áma naiki miilim, ímï buíapo jiápsame násuk jínëurime
jíbba.
4 Ímëi béja jume jáamuchimmak kaa emo náyotekame,
bueïtukim jahuey júnem kaa jubek. Ímëi ámëria, jume
Kabarata guojaaseme ják júne ä hueramäpo. Ímëi
yóremraata násuk jínëurime, këwhile ofrendata Diostau
buíjhuäpo bénasi, entok Kabaratau bícha.
5 Bem tempo éntok, kaita ára nókïchiria téihuak, bueïtuk
katim chïcha maachim, Dios buére yörisi machi banko
yäurata bíchäpo.

Jü báij ángelesim nooki

6 Täbui ángeltane bitchak, téhueka násuk nëkamta, tü
nokta jíbapo béchïbo jiápsamta jípuremta, ä nok báreka
jume buíapo jóakammehui, sïme naciónimmehui, famiil-
iammehui, tattäbui nókta nokammehui, éntok pueblomme-
hui.
7 Tüisi úttia ínel jiaahuay:
—¡Diostem májhueka jikau ä chátchaaka ä yöre!
Bueïtuk yuumak jü hora, ä yäura ä bíttebonakëhui.
Éntokem ä úttile, juka téhuekata, entok buíata, juka
bahueta, entok jume bäam yeu pótame yáalamta.
8 Täbui ángel áa sáu siika, ínel jíaka:
—¡Béja huétchek! ¡Béja huétchek, jü buére jóära
Babilonia, bueïtuk jü vino kaa emo jubeka náu totöhuame,
sïme jume naciónim ä jïtualä béchïbo!
9 Jü ángel bájiku huéeme éntok áme sáu siika, tüisi kusisi
jíaka:
—Jábe júne juka animal máusi maachik, entok juka alë
bénak yáari, úttilekame entok ä markata ä kóba méjëku, ö
ä mámpo mabetakame,
10 áapo ket ä jïnake, juka Diosta ómtirä vino tüisi máusi
machisi jiokot anhuamta. Ïri Diosta copa ómtiriapo yeu
töri, kaitamak kütiataka. Huanäi jiokot machisi yáana,
tájiyi entok azufreyi, santo ángelesim entok Kabarata
bíchäpo.

11 Jü jiokot bem anëu buiichia éntok, jíba yü
huásu-huásuktiapo jikau huéiye. Entokim kaa jimyoore,
taahuapo entok tukaapo junne, jume animal máusi machita
entok juka alë bénak yáarita úttileme, entok jábe junne
juka ä téhuam marka mabetakame.
12 ¡Ímï bíttunake, jü Diosta pueblo yánti bem
jíapsinakëhui, huame Diosta nésauri joame, entok Jesústa
kaa koptíame!
13 Senu jíahuitane jíkkajak, téhueka bétana inou ínel
jíamta:
—Jïojtëe: "Úttesim al-leenake, ímï naateka, jume
kókkolam, Señortat éaka kókkokame." Jeehui, ti jiaahua
jü Espíritu Santo, bem tékil bétanam jimyorenake, bueïtuk
jü bem yáakäu áme bétana nokaka taahua.

Jü buíapo jíchupahuame

14 Ámanne bitchak, huanäine senu namu tósalita bitchak.
Namuta béppa éntok, senuk kátekamta, Yoremta Üusi
bénnak. Ä kóbat éntok senu coroona oropo yáarik jípurey
ä mámpo éntok osa buaahuim.
15 Huanäi tiöpo bétana täbui ángel áma yeu siika, tüisi
kusisi chayeka, hua namuta béppa kátekamtahui:
—¡Osamë áman etpo kibacha! ¡Huanärë jíchupata
toboktia, bueïtuk jü hora béja yuumak, jíchupä béchïbo!
Bueïtuk jü eechi béja chúpila.
16 Huanäi jü namuta béppa kátekame ä osam echíu
kibachak. Huanäi juka buíapo etta tóboktiak.
17 Senu ángel tiöpo téhuekapo kátekamta bétana yeu
siika, ket senu osa buahuim jípureka.
18 Huanäi altarpo täbui ángel yeu siika, táijta béppa
úttiärata jípureka. Huanaï tüisi kusisi át cháchayek, hua
osa buahuim jípuremtachi, ínel jíaka:
—¡Em osa buahuimë áman kibacha! ¡Huanärë paraj
takam náu lópola buíapo chäkame chúktia, bueïtuk jume
paraj takam béja buássi!
19 Jü ángel éntok ä osam buíata béppa búitiriak.
Huanäi am chúktiak, jume páraj taakam, jume páraj
eechim buíapo ayukame. Huanäi jume páraj takam canoa
bueürupo am töaka am chirijtiak, jum Diosta omtirapo.
20 Jume páraj takam éntok, buére jóära päkun chiri-
jtiahuak. Huanäi am töhuakapo éntok, ójbo yeu siika.
Baniata bénasi báij cien kiloometropo chíbejtek, bueïtuk
kábäi pereenammeu tájti yuumak.

15

Guoy búsan kökoam sïmeta chúpëpo huéenakeme

1 Téhuekapone täbui señalta bitchak, buëuruk entok at guomtisi maachik: Guoy búsan ángelesim guoy búsan kökoam sïmeta chúpëpo äbo huéenakeme jípurëhui. Bueïtuk ímëyi chúppey, jü Diosta omtëhui.

2 Kétne ä bitchak, bahue vik-riota bénnak, tájimak náu kütiarita, entok jume yölataka yeu sákalame, bahue vik-riota béppa jäbuekame, Diosta arpam jípureka. Ímëi áma yölataka yeu sájjak, juka animal máusi machita béppa, entok alë bénak yáarita béppa, entok ä tepojtim béppa, entok ä téhua número béppa.

3 Huanäi Moisés Diosta bétuk jiápsame buikimim buiikay, entok Kabarata bétana buiikim, ínel jíaka:

Buéresi entok ujyoori sïme jita em yáalähui, Señor Dios,
sïme Útteata jípureme.
Lútulaimme, tepam huéchiasi maachi,
entokim lútüria, jume em böom,
empo sïme ániat Rey.
4 ¿Jábesu kaa enchi máujnake, Señor,
entok em téhuam úttilnake?
Bueïtuk empo jíba santo;
huari béchïbo, sïme naciónim, emou yáijnake,
entokim enchi úttilnake,
bueïtuk jü lútüria em yáaläu béja bít-huak.

5 Chúkula íkäi simsukne ä bitchak, téhuekapo tiöpo tua Diosta tabernaculo étapohuakamta.

6 Tiöpo bétana éntok, guoy búsan ángelesim áma yeu sájjak, jume guoy búsan kökoam bem mámpo jípureka, lino totösalim bebelojkom súpeka, entok táupo huásala cíntom oropo yáarim jípureka.

7 Huanäi huépülaka jume naiki jiápsaka áma aneme jume guoy búsan ángelesim guoy búsan copam oropo yáarim am mákkak, Diosta ómtiriay tátapunim, hua jíba yü huásu-huásuktiapo jiápsame.

8 Jü tiöpo éntok buiichiay tápunak, Diosta lóoria entok ä úttiära áma ayukä béchïbo. Huanäi kaabe ára áman kibakey, jum tiöpopo, jume guoy búsan ángelesim jume guoy búsan kökoam bem mámpo jípurëu am lütiau tájti.

16

Jume copam Diosta omtëu jípureme

1 Senu jíahuiata tüisi kusikne jikkajak, tiöpo bétana jume guoy búsan ángelesimmeu ínel jiamta:

—Ámanem sájaka buíata béppa am töa, jume guoy búsan coopam Diosta ómtiriay tatápunim.

2 Jü ángel bat huéeme áman siika. Huanäi ä copapo ayukamta buíata béppa töak. Huanäi animal máusi machi markata jípuremmet entok juka alë bénak yáarita úttilemmet sähua juënaka entok úttesi chïcha jubaka ámet yeu siika, jume yorememmechi.

3 Jü ángel guoyiku huéeme ä copapo ayukamta bahueta béppa töak. Jü bahue bäa éntok yorem mukilata ójbo bénasi áu yáuhuak. Huanäi sïme bahuepo jiápsaka aneme kókkok.

4 Jü ángel bájiku huéeme bathuemmet entok ják bäam yeu pótäpo juka ä copapo ayukamta áme béppa töak. Huanärim ójbosi emo yáuhuak, jume bäam.

5 Huanäine juka ángelta bäammeu bíttuata jíkkajak, ínel jíamta:

—Empo huépülsi lútüriata jíba ára joame, Señor, Empo jiápsame éntok jiápsaïhui, jü Santo, bueïtukë ínëli bétte nokta ámet chúppak.

6 Bueïtuk bempo em gentepom joome entok profeetam ójbo guötiak; én éntok empo ójbota am jïtuak. Akim ä mabetpo yúmala.

7 Kétne senuk jikkajak altarta kátekä bétana, ínel jíamta:

—Lútüriapo Señor Dios, sïmeta ára joame, empo lútüriapo entok kuttílasi em noki ámet chúppak.

8 Jü ángel naikiku huéeme ä copapo ayukamta täata béppa töak. Täa éntok úttiäraata mákhuak, ä tájiy yóremraata am táanakë béchïbo.

9 Huanäi sïmem úttesi jiokot machisi tájaka taahuak. Tërim kaa Diostau emo jíapsi kuaktiak, entokim kaa ä úttilek, ál-lam jájjana áa bétana nookak, áapo úttiärata jípureme, íkäi chibuk jekamta béchïbo.

10 Jü ángel mamniku huéeme ä copapo ayukamta jü animal máusi machita ä yeyesä banko béppa ä töak. Huanäi nésahueka reytaka ä kátekäpo kaa machika taahuak. Huanärim kökosi ä ínnëaka emo nín kékkey.

11 Huanärim Dios téhuekapo jiápsamta bétana jájana nookak, juka kökosi bem ínnëau béchïbo entok bem sähuam béchïbo. Júnentaka júnem kaa emo jíapsi kuaktiak Diosta béj-reka bem jiapsä násuk junne.

12 Jü ángel búsaniku huéeme ä copapo ayukamta buére bathue Éufratesta béppa töak. Jü ä bäa éntok huaakek, böota ayunakë béchïbo, reyim täata yeu huë bétana kateme áma huám am kannakë béchïbo.

13 Huanäine jü dragónta tem bétana entok jü animal máusi machita tem bétana entok jü profeeta ára nókïchi tem bétana baij espíritu chïcha machim bátächim bénamne yeu kateme bitchak.
14 Bueïtuk lemooniom espíritumme. Señalimim johua, entokim reyim sïme ániat anemmehuim kaate, áma náu am tóij báreka jum nássuahuäpo hua Diosta sïmeta ára joä buére táapo.
15 "¡Áachem suuhua! Ínapone lak-ronta bénasi äbo huéiye. Tüisi yúmalasi al-lehuamta jipunake jü kaa kócheka jiápsame entok ä sánkohua suayame. Bueïtuk ä sánkohua kaa suayame éntok, tiusi kaa sánkoka hueramnake."
16 Huanäi áma náu am tójjak, jume reyim, hebreo nokpo Armagedón ti téhuaakapo.
17 Jü ángel guoy búsaniku huéeme ä copapo ayukamta jekapo ä guötiak. Huanäi senu buére jíahui áma yeu siika, áman tiöpo téhuekapo kátekä bétana, jum buére banko yäurata bétana, ínel jíaka:
—¡Béja chúpila!
18 Huanäi béroktiriam ayu táytek, entok jíahuim entok yúku omtiriam; entok buía tüisi áu yoyoak. Yoremta ímï buíata béppa jiápsay naateka, jauhuey junne kaa ínëli úttia áu yoyoolatukay, jü buíya.
19 Huanäi jü buére jóära báisi näikim huétchek, entok jume huate buére jóära ániat ayukame huáttek. Huanäi Dios buére jóära Babiloniatau huáhuaatek, ómtira vinota ä jïtua báreka, bueïtuk áapo áu ä bíttuak ä omtëpo.
20 Huanäi sïme jume buía káhuim bahue násuk jokame, entok jume júya káuhuim, ámam kaitatuk.
21 Huanäi téhueka bétana yóremrata béppa téjam tüisi buereka kóm huáttek, cuarenta kilota béppa bétteka. Huanäi jü yóremra Diosta bétana jájana nookak, ïri kaa tühua téjam bétana ámeu sikamta béchïbo, bueïtukim úttesi jiokot yáahuak.

17

Jü jámut yún yorememmak jiápsame jiokot noki át chúpahuame

1 Huanäi yepsak huépülaka, jum guoy búsan ángelesimpo huéeme, jume guoy búsan copam jípureïhui. Huanäi ínomak nookak, ínel inou jíaka:
—Äbe huéiye; huanäine enchi ä bíttuanake jáchin jiokot machisi áu ä huéenakëhui, jü jámut yún yorememmak jíapsilamtahui, yun bäam béppa kátekame.

2 Huärimakim totösula, jume reyim ímï ániat jiápsame;
jume ímï buíapo jóakame éntok, jü ä kaa tíura vinoyim
naakosula.
3 Huanäi Espíritupo ánia see päriau bíchaa nee núk siika.
Huanäine huépul jámutta bitchak, animal kútko síkirikut
béppa kátekamta, yún téhuam Diosta béj-reka juënasi
jíame át jïojtetaka, guoy búsanim kóbakamta entok guoj
mamnim ahuakamta.
4 Jü jámut éntok kútkosi síkirim entok síkili azuulik
sánkokay, entok oroyi entok téta ujyorimmeyi entok per-
lammeyi tülisi áu yáalatukay. Ä mámpo éntok oro copata
jípurey; jita kaa bibit máchik entok jábetamak júne ä
boböyëu jaiti máchiray tápuniakay.
5 Ä kóba méjëriat éntok, senu téhuam kara ámet
jüneetume jïojtetukay: "Jü buére Babilonia, jü jáamuchim
kaa titihuëram áiye, entok sïme juka ímï buíapo jaiti
machik johuamta kétchi."
6 Huanäine jünëiak juka jámutta naa múkilatukaïhui
santom ójbuayi entok jume Jesústa téhuam súaleka
kókkokame ójbuayi. Ä bíchakane guómtek, entokne úttesi
át guómtilataka taahuak.
7 Jü ángel éntok ínel inou jiaahua:

—¿Jatchiakasë át guómtila? Ínapo enchi téjhuaanake,
juka jámutta bétana esotaka kaa jüneriahuamta, entok jü
animal máusi machik ä huéria bétana, jü guoy búsanim
kóbakame entok guoj mamnim ahuakame.
8 Jü animal máusi machi em bíchakähui bannaataka
jiápsay; én éntok kaa jiápsa. Të én éntok, mékka kóm
guójöria bétana jikau jämu báare. Jikau jämusuk, jíbapo
béchïbo áu tärunau bíchaa huéenake. Jume buíapo
jiápsame ániata naatekäpo bem téhuam kaa jum libro
yü jíapsihuäpo jïojterime guómtinakemme, animal máusi
machita bíchaka, hua bannaataka jiápsaïhui; én éntok kaa
jiápsa, entok júchi jíapsinake.

9 'Ïri jü kóba suahuata jípuremta béchïbo: Jume guoy
búsan kóbam guoy búsan káhuimme; huámechï béppa
káttek, jü jámmut.
10 Entokim guoy búsan reyim. Mamnikam béja huáttila;
huépülaka én nésahue; senu éntok ketune kee yepsa; të
yepsak éntok kaa bínhua ímï annake.
11 Jü animal máusi machi bannaataka jiápsaïhui, én
éntok béja kaa jiápsa. Ïri jü rey guoj naikiku huéeme,
entok kétchi jü guoy búsanim násuk näikiari; entok áu ä
tärunakeu bíchaa huéiye.

12 'Jume guoj mamni ahuam em bíchakähui, guoj mamni reyimme. Ketunem kee ä mabeta, reytaka bem nésaunakepo. Të senu horapom yäurata mabetnake, reyim bénasi, jü animal máusi machitamaki.

13 Ímëi nanancha éiya, entokim bem úttiärata entok bem yäura juka animal máusi machita ä máknake.

14 Kabaratamakim náassuanake; jü Kabara éntok am kobanake, bueïtuk Áapo sïme reyim béppa Rey, entok sïme nésahueme béppa nésahue. Jume Áamak aneme éntok, Diosta bétana núnurim entok yeu púarim entok jume át jiápseka kaa ä koptíame.

15 Jü ángel két ínel inou jiaahua:

—Jume bäa bürum jámut yún yorememmak jíapsilamta kátekäpo em bíchakähui, pueblomme; juebena gentemme, täbui nókta nokame, entok naciónimme.

16 Jü animal máusi maachi entok jume guoj mamni ahuam animal máusi machitat em bíchakäu, ímëi juka jámut kaa tihuëraata kaa bíbit péenake, entokim áapola sipasola kaa súpekamta tóijnake, entokim ä takahua huakaj buänake, entokim táijpo ä táanake.

17 Bueïtuk Dios bem jiápsipo ä yétchak, ä ëäu am yáanakë béchïbo: nánancha éaka bem yäura animal máusi machitam ä máknake, Diosta noki chúpëu tájti.

18 Jü jámut em bíchakäu éntok, jü buére jóära ímï ániat reyim béppa nésahueme.

18

Jü Babilonia huéchekame

1 Íkäi simsuk éntokne senu ángelta téhueka bétana kóm huémta bitchak, yäura úttiäraata jípuremta. Jü buía éntok ä machiriahuak ä looriayi.

2 Huanäi úttia kusisi cháchayek, ínel jíaka:

—¡Béja huétchek! ¡Béja huétchek, jü buére Babilonia! Lemooniom éntok áma jóatela, entok sïme espíritu jaiti mamachika áma éusula, entok sïme huikit jaiti mamachim entok kaa bíbit máchikam áma tosatela.

3 Bueïtuk sïme naciónim ái naakok, jü úttesi kaa ä tiura vinoyi. Jume reyim ániat jiápsame éntok áamak totösuk. Jume ímï ániat jita nenenkame éntok áma rikotuk, jü jita yún ujyorik áma ayukamtayi.

4 Huanäine senu jíahuita jíkkajak, téhueka bétana ínel jiamta:

—Ámem yeu kaate, eme ín pueblo, juka kaa tühuata bem joähui kaa enchim ámemak ä jonákë béchïbo, entok juka

chibu jékata ámeu ayunakemta kaa enchimmet huéenakë béchïbo.
5 Bueïtuk jü kaa tühua bem joäu téhuekau tájti yúmala;
Dios éntok sïme bem kaa tühuabeu huahuaatek.
6 Akem ä mákka, áapörik enchim ä mákakä bénasi, entok
guosa nat béppem ä béjtua, jum copapo. Juka jijïhuamta
huatem béchïbo ä yáakähuem ä yáaria, guosa áa béppa
chë úttiakamta.
7 Ahuä buérialekä béchïbo, entok tüisi al-leesuka ä
jiápsakä béchïbo, chë júnem kökosi ä éetua éntokem
ä buantua; bueïtuk ä jiápsipo ínel jiaahua: "Ínapone
reinata bénasi káttek, entokne kaa jókoptula, entokne
kaibu buanhuamta bínnake."
8 Huarï béchïbo senu táapo sïme chibuka át jeknake:
kókkohuame, buanhuame, entok tébaa. Entok tájiy táana,
bueïtuk buére úttiak jü Dios, jü Señor juka nokta béttek át
chúpame.
9 Jume reyim ániat aneme áamak totösulame en-
tok al-leaka áamak jíapsilame buannakemme; entokim
jiápsipo kökosi ä sirok-rianake, juka buichiata bíchaka ä
táahuayo.
10 Mékka jäbueka jiokot ä johuay májhuekam ínel jiau-
nake:
—¡Ay, ay! ¡Empo buére jóära Babilonia, jü buére jóära
tüisi úttiakame! ¡Bueïtuk senu horapo Diosta noki béttesi
emót chúppuk!
11 Jume ániat jita nénkilerom éntok buaana, entokim
jíapsi kökosi ä sirok-ria, bueïtuk béja kaabe juka bem
nénenkäu jínnu:
12 oro áusülipo, platapo, téta ujyori, perlampo yáata,
sánko lino finopo yáata, síkirika, sedapo yáata, kútkoka,
sïme jita kúta tülisi jubata, jita marfilpo yáata, jita kúta
yeu púaripo yáata, jita cobre yáata, sisïguok yáata, entok
mármolpo yáata,
13 entok canelata entok buähuamta kíasi jubak jojoame,
inciensota, mirrata, olibanota, vinota, aceiteta, harina
chë türita, tirijkom, animaalim jita pupüateme, kabaram,
kábäim, carrom, entok súmataka tekipanuame, bueïtuk
ímëi yóremraata jíapsim.
14 Huanärim jü buére jóäratau ínel jiaunake:
—¡Béjë kaa am jípure jume taka kiuhuam, tepa em
türëhui! ¡Jíba béchïbë ä täruk, juka ujyorisi em
jípusukähui, entok em rikoata!
15 Jume íkäi tekipanuame, entokim rikotuk jü buére
jóärata huämi, mékkam jäbueka tahuanake, májhueka
jiokot ä johuayo. Buanakam ä sirok-rianake,

16 ínel jíaka:

—¡Ay, ay jü buére jóärata béchïbo! ¡Áapo lino finota entok kútkok entok síkirim súpekay, oroyi, téta ujyorimmey entok pérlammeyi!

17 ¡Bueïtuk senu horapo tejalhuak, jü yún jita rikora ä jípureïhui!

Jume barcopo huéhueriame nésahueme entok sïme jume barcompo kakateme, entok sïme jume marinerom bahuepo tekipanuaka emo aniame mékkam jäbueka taahuak.

18 Ä béetëu buichiata bíchakam cháchayek, ínel jíaka:

—¿Jíta buére jóärasu ï buére jóärata bénaakay?

19 Huanärim bem kóbam béppam emo buíatuak, chayeka, buanaka entok jiokot jíaka:

—¡Ay, ay jü buére jóärata béchïbo! Yún jita ä jípureïbeyim rikotuk, sïme jume bahuepo barcom jípureme. ¡Bueïtuk senu chúbalaposu tejalhuak!

20 '¡Empo téhueka al-leäe, jü buére jóärata bétana! ¡Éntokem al-leiya, eme Diosta yoremraapo joome, entok apóstolim entok profeetam! ¡Bueïtuk Dios jiokot nokta át chúpaka ä yäura bíttuak, enchim béchïbo!

21 Huanäi senu ángel úttiakame huépul tétata nüka, buére téta morinota bénnak. Huanäi bahuéu köm ä jímmak, ínel jíaka:

—¡Téta úttiaka kóm jímmaahuaka bénasi kóm tatabna, jü Babilonia, jü buére jóära! Huanäi jauhuey junne kaa téuna.

22 Jauhuey junne em böommet béja kaa jíkkaijtunake, arpa ponhuame, entok baka kúsia, entok trompeeta. Entok jita tékil mámpo johuame junne kaa emót téuna; morino jíahui junne kaa emót jíkkaijtunake.

23 Jauhuey junne béja kaa emót machirianake, jü lámparata machiria, entok emo jubhuame pajko jíahui kaa emót jíkkaijtuna. Bueïtuk jume em jita nenkileerom ímï ániat úttiatam jípurey, éntoke em móriay sïme naciónim, bäitattäusuk.

24 Bueïtuk júmü buére jóärapo ójbo áma téihuak, profeetam entok Diosta yoremraapo joomem entok sïme jume ími ániat súahuakame ójbo.

19

Jü téhuekapo Diosta úttilhuame

1 Íkäi simsuko senu jíahuitane jíkkajak, tüisi kuusik téhueka bétana, juebenam yun náu anë bénasi, ínel jíamta:

¡Aleluya! Jínëuria, entok yörihuame,

entok lóoria, entok úttiära,
itom Señor Dios am áttiak.
2 Bueïtuk áapo lútulaisi entok lútüriapo áman ä yäura
bíttebok.
Áapo jü jámut buére kaa tihuemtat nokta béttek át
chúppak,
bueïtuk ä kaa tiuray ániata nasontek.
Entok jume Diosta nésau joame áma súahuakame ä bejtu-
tuak apörikuchi.
3 Juchim ínel jiaahua:
—¡Aleluya! Ä buichia éntok jíba huásu-huásuktiapo
jikau huéiye.
4 Jume veinte áma naiki yoiyöturim entok jume naiki
jiápsaka áma aneme tónommia jápteka buíau kóm chätuk.
Huanärim Diosta úttilek, juka yörisi machi buére banko
yäurapo kátekamta. Huanärim ínel jiaahuay:
—¡Júnentunake! ¡Aleluya!
5 Huanäi jü buére yörisi machi banko yäurapo senu jíahui
yeu siika, ínel jíaka:
Itom Diostem úttile, sïme eme ä nésauri joame,
entok ä yöreme, junëli jume chë kaa ériahuame
entok jume ériahuame junne.

Jü Kabarata jubë pajkopo kuptey jïbuähuame

6 Huanäine jíahuita jíkkajak, juebenam náu anë bénasi,
bäa bürum jíahui bénasi éntok buére yúku omtiriam jíahui
bénasi, ínel jíamta:
¡Aleluya! Bueïtuk jü Señor itom Dios sïmeta ára joame
reytaka nésahue.
7 Ujyorisite éenake, entokte al-leenake,
entokte lóoriata ä máknake,
bueïtuk Kabarata jubëu pajko béja yuumak.
Ä kunaseme éntok tülisi áu yáaka sánkotela.
8 Áapo éntok lino finoyi tülisi machiyi entok belojkoy
súpetuahuak.
Bueïtuk jü lino fiino, Diosta pueblopo joomem Diosta
bíchäpo tülisi huéchiasi anhuame.
9 Jü ángel éntok ínel inou jiaahua:
—Akë ä jïojte: “Al-leehuame áme béchïbotunake, jume
Kabarata jubë pajkopo jïbuä ïaahuaka núnurim.”
Huanäi ínel inou jiaahua:
—Ímëi Diosta nokim lútüriamme.
10 Huanäine ángelta guókpo áu tónommia kíktek, ä yöri
báreka. Áapo éntok ínel inou jiaahua:
—Ëe, ¡katë júkäi johua! Bueïtuk ínapo Diosta nésauri
johua, emo bénasi, entok Cristota huám émomak aanim,

entok Jesústa bétana nok lútüria kaa koptíame bénasi. Diostë yöre.

Bueïtuk jü Jesústa nok lútüria profecíata espíritu.

Jü kábäi tósalit jikat yessimeme

11 Huanäine téhuekata étaporikne bitchak; kábäi tósali éntok áma yeu machiak. Jü át yessimeme éntok, jü huitti Diostat jiápseka tua lútüriapo ájäria ti téhuak, bueïtuk lútüriapo huám nésahue, entok nássua.

12 Ä pusim éntok tájíta béetë bénaakay. Ä kóbat éntok yún diadeemam huériay. Entok senu téhuam át jïojterim jípurey, kaabeta éntok täyähui, áapo jíbba.

13 Ä súpem éntok sïmekut ójbokay; ä téhuam éntok, "Diosta Nookim", tim téhuaakay.

14 Jume téhuekapo sontarom éntok, lino fino totösalik entok tülisi machik sánkoka áa sáukim kaatey, kábäi totösalimmechi.

15 Ä tem bétana éntok ejpara buahui síbulaika yeu huéiye, jume naciónim, ay kökosi yáa báreka. Áapo éntok kutkutti jíbebia sisïguokiyi ámet nésaunake. Huanäi Dios sïmeta ára joame tüisi omteka ámet cheptinake, jum vinota jojohuäpo.

16 Ä sánkot entok ä máchammet ímëi téhuam át jïojteri: "Sïmem reyimmeu Rey sïme nésahueme áapo sauhue."

17 Huanäine senu ángelta täat huékamta bitchak. Huanäi tüisi kusisi cháchayek, sïme huikichim téhueka násuk nenëyemmehui, ínel jíaka:

—¡Äbem kaate, éntokem Diosta buére kuptey jïbuähuäpo náu rúkte,

18 bueïtuk reyim entok jume sontaro yö yáarim huaakas enchim buänakë béchïbo, entok yoreme üúttiakame huaakas, kábäim entok ámet josakame huaakas, entok sïmem súmataka entok kaa súmataka aneme huaakas, jume chë kaa ériahuame entok jume ériahuame huaakas!

19 Huanäine animal máusi machita bitchak, entok reyim ániat aneme entok bem sontarom, emo náu tóij-lame jü kábäit yessimemtamak nássua báreka, entok ä sontarom-maki.

20 Huanäi jü animal máusi machi pereesotehuak, áapörimak éntok jü profeeta ára nókïchi ä bíchäpo señaalim yáakame. Júmëi am bäitäulatukay, jume animal máusi machita marka mabetakame entok alë bénasi yáata úttilekame. Ímëi guoyika jiápsakam táji baubäata bénaku azuufrey béetëpom kóm guötiahuak.

21 Jume huate éntok súahuak, jume ejparam kábäit yessimemta tempo yeu huémtayi. Huanäi sïme jume huikichim huakajta ára buäyeme am buäka jóbuak.

20

Jume mil huásuktiriam

1 Senu ángeltane bitchak, téhueka bétana kóm huémta, mékka kóm guójöria llavem huériaka, cadeena bueürum éntok mámpo jípureka.

2 Huanäi juka dragónta buíssek, jü bakot binhua jakhuey huéeme, jüri beja jü diablo entok Satanás. Huanäi mil huásuktiapo ä súmmak.

3 Huanäi mékka kóm guójöku kömä jímmak. Huanäi ä páttiak, entok ä sello áa béppa yétchak, jume naciónim béja kaa ä bäitatäunakë béchïbo, mil huásuktiriam yumäu tájti. Íkäi simsuk éntok júchi chúbala búttiana.

4 Huanäine banko yäuram bitchak. Huanärim éntok ámet jotek, jume yäurata mabet-lame Diosta noki jábetat chúpanakeme. Huanäine két am bitchak, jume kóba chúktiahuakame Jesústa lútüria bem nokakä béchïbo entok Diosta noki béchïbo. Ímëi animal máusi machita entok jume alë bénak yáarik kaa úttilekame, entok juka markata bem kóba méjëriat entok bem mámpo júne kaa mabetak. Huanärim jíabiteka jiápsak, entokim Cristotamak mil huásuktiapo nésahuek.

5 Të jume huate kókkolame katim júchi jíabitek, mil huásuktiriam yúmak jübua. Ïri jü kësampo jíabitehuame.

6 ¡Tüisim al-leenake, jume kësampo jíabitehuäpo jíabitekame! Jü mukia guoyikun huéeme kaita ámeu yáanake, ál-lam sacerdootemtunake, Diosta entok Cristota béchïbo, entokim áamak nésaunake mil huásuktiapo.

7 Mil huásuktiriam yúmako, Satanás búttiana, ä páttiatukäpo.

8 Huanäi yeu sika naiki kätana naciónim, sïme ániat ayukame bäitäunake, Gogta entok Magogta, náu am tóij báreka am nássuanakë béchïbo. Ímëi éntok bahue sëeta bénasi bürunake.

9 Huanärim sïme ániat bétana ámam jikau náu yájjak. Diosta yoremem nau anëpo entok buére jóära Diosta nákëhuim kóntiak. Të Dios téhueka bétana táijta kóm simtuak. Huanäi sïmem táiyak.

10 Huanäi jü diablo am báitähuakame baubäa azuufrey táji béetëpo kóm jímmaahuak, jum animal janti machita entok profeeta ára nókïchita anëpo. Huanäi jü tüisi kökosi

buanhuame kaa chúkteka ámeu ayutuana, taahuarit entok tukaarit naa búrujti jíba yü huásu-huásuktiapo.

Buére rey banko tósali yäura bít-huame

11 Huanäine buére rey banko tósalik bitchak, entok juka áma kátekamta. Ä bíchäpo jü buíya entok jü téhueka yehuim ténnek. Huanäi jü bem annakepo ják júne kaa téihuak.

12 Huanäine jume kókkolam bitchak, jume chë yörisi maachim entok kaa yörisi maachim, Diosta bíchäpo jäbuekame. Huanäi jume librom étapohuak, entok täbui librom kétchi; ímëi éntok jíapsihuame liibrom. Huanäi jume kókkolam yäura bíttuahuak, bueïtuk juka jita bem yáakäu jum librompo jïojterita jiäpo ámani.

13 Huanäi jü bahue kókkolam ä jípurëu yeu am sákatuak. Jü muerte entok jü Hades kókkolam aneïpo jume kókkolamim yeu sákatuak. Huanäi huehuëpulaka yäura bíttuahuak, sïme jita bem yáakäpo ámani.

14 Huanäi jü muerte entok jü Hades baubäa tájihuim kóm guötiahuak; ïri kókkohuame jü guoyikun huéeme.

15 Sïme jume bem téhuam kaa áma jïojteri jípureme jum jíapsihuame libropo, baubäa tájihuim kóm guötiahuak.

21

Téhueka bemela entok buía bemela

1 Senu téhueka bemelatane bitchak, entok senu buía bemelata; bueïtuk jü téhueka bat huéeme entok buía bat huéeme lütekamme. Bahue júne béja kaitatuk.

2 Entok ínapo Juan juka buére jóära Diosta yeu púari, Jerusalén bemelatane bitchak, Diosta téhueka bétana kóm huémta, kuna báaremta tülisi áu yáalata bénasi, ä jub báaremta béchïbo.

3 Huanäine téhueka bétana senu jíahuita tüisi kusisi jíamta jíkkajak:

—¡Dios én sïme gentetamak jóuhuak! Ámemak jíapsinake; bempo éntok ä pueblotunake. Dios éntok ámemaktunake, bem Diostaka.

4 Dios bem pusim sïme ópua tútenake; entok kókkohuame kaitatunake, entok buanhuame junne. Kökosi éehuame junne, entok huántiriam junne, bueïtuk jü jita bát ayukaïhui béja lütek.

5 Jü rey bankopo kátekame éntok ínel jiaahua:

—Ínapone sïmeta én bemelasi johua.

Huanäi ínel inou jiaahua:

—Akë ä jïojte, bueïtuk ï nokhuame tua lútüria entok lútula huëpo huéiye.

6 Huanäi ínel inou jiaahua:

—Béja yáasuhuak. Ínapone jü Alfa entok Omega, jü bát huéeme entok chúpëpo huéeme. Huaka bäimukemta, ínapone ä bäa miknake, kaita béjtuahuaka, jume bäam yeu chépteme jíapsihuamta yore mákame.

7 Huä yöokame sïmeta íkäi mabetnake. Ínapo éntok áu Diostunake; áapo éntok ín üussitunake.

8 Të jume nanahuiam, jume Diosta kaa súalëram, jume jaiti máchiraaku jiápsame, jume jábeta súalame, jume kaa emo jubeka náu jiápsame, jume móriata boojoriame, jume dios yorem yáarim yöreme, entok sïme jume ára nókïchim, jum baubäa táijta béetëpo entok azuufrekäpom annake. Ïri jü guoyikun huëpo kókkohuame.

Jü Jerusalén bemela

9 Huanäi senu ángel jume guoy búsanimmak näikiari, guoy búsan copam guoy búsan kaa tühua kökoammey chúkula hueenakemtay tápunim jípureme, inou siika. Huanäi ínomak nookak, ínel jíaka:

—Binë huéiye. Ínapone juka kunasemta enchi bíttuanake, jü Kabarata juubi.

10 Huanäi Espíritupo senu buére káhuiu entok mejikachikun nee núk siika. Huanäi buére jóära Diosta yeu púari Jerusalénta nee bíttuak, téhueka Diosta tehueka bétana kóm huémta.

11 Diosta lóoria jípurey; ä machiria éntok téta tüisi ujyorita bénaakay, téta jaspeta bénasi; cristalta bénasi naa machiakay.

12 Buére jóära Jerusalén chíkola éntok téta kóräita buëuruk mejikachik jípurey, doocem puertakamta. Puertampo éntok huëpul ángelesim jäbuekay, entok téhuam puertammet jïojteritukay; ímëi jume dooce familiam Israelta üusim téhuam.

13 Täata yeu huë bétana, báij puertam; norte bétana, báij puertam; sur bétana, báij puertam; täata áman huéchë bétana, báij puertam.

14 Jü buére jóära téta kóräi éntok dooce tétam nahuakay. Ámet éntok áma jïojteritukay, jume dooce Kabarata apóstolim téhuam.

15 Jü ínomak nokame éntok ili bakata áy jujünaktehuamta oropo yáata jípurey, buére jóärata entok ä puertam entok ä téta kóräi jünakte báreka.

16 Jü buére jóära naa reekisi náikim tébiakay; ä tébia entok ä buékaa ket nánälaitukay. Jü ángel éntok ä ili bakay ä jünaktek, juka buére jóärata: guoy mil áma guoy cien

kilómetrotukay, ä tébia. Entok jikau bíchaa entok ä buekaa ket nánälaitukay.
17 Huanäi sep téta kóräita jünäktek. Sesenta y cinco méetrom jípurey; jü ángel yoremta áy jujünaktemtay ä jünaktek.
18 Jü kóräi éntok téta jaspepo yáaritukay; jü buére jóära éntok oro áusülitukay; vik-rio kálakosi bénasi bélojkoakay.
19 Jume buére jóärata kóräi nahuam éntok, sïme ujyori tétammeyim tülisi yáaritukay. Jü nahua bát huéeme jaspetukay; jü guoyiku huéeme zafirotukay; jü bájiku huéeme ágatatukay; jü naikiku huéeme esmerál-latukay;
20 jü mamniku huéeme ónicetukay; jü búsaniku huéeme cornaliinatukay; jü guoy búsuniku huéeme crisólitotukay; jü guoj naikiku huéeme beriilotukay; jü bátaniku huéeme topaaciotukay; jü guoj mamniku huéeme crisopra satukay; jü oncepo huéeme jaciintotukay; jü doocepo huéeme amatistatukay.
21 Jume dooce puertam éntok dooce pérlamtukay; huépü puerta huépül pérlay yáatukay. Jü buére jóära böo éntok oro áusülitukay; bik-riota bénasi naa machiakay.
22 Kanne tiöpota áma bitchak, bueïtuk jü Señor Dios sïme úttiäraata jípureme, áapo áma tiöpo, entok jü Kabara kétchi.
23 Täata entok mechata ä machirianakëhui kaa áu bëye, buére jóäratahui, bueïtuk Diosta lóoria béchïbo bíttu. Jü Kabara éntok ä machiria.
24 Jume naciónim jínëutunakeme ä machiriapom naa kannake. Jume reyim ániat aneme éntok bem yún jita jípurëu áu tóijnake, ä yöreka.
25 Ä puertam taahuapo jauhuey júne kaa páttiatunake, bueïtuk júmü kaita tukaaritunake.
26 Huanäi jume naciónim lóoria entok bem yörihuäu áu huériana.
27 Kaita jita chïcha machi áma kibaknake, o jaiti machik jojoame, entok ára nókïchiata boojoriame junne; ál-la jume bem téhuam libro jíapsihuamta Kabarata áttiampo jïojterim.

22

1 Chúkula bathueta kaa chïcha machik nee bíttuak, bäa ámey jíapsihuame, vik-riota bénasi bélojkom. Ímëi Diosta entok Kabarata banko rey bétuk bétanam yeu huéiyey,
2 jü buére jóärata böo násuku. Ímëi náapo éntok, júya áma yötu, jíapsihuamta yore mákame, bathueta íatana entok huáytana. Huásuktiapo doocesi tatakay. Chíkti

metpo tatakay. Jume buére júya sáhuam éntok, naciónim ámey jítto béchïbotukay.

3 Huanäi hua juënasi éehuame áma kaitatunake. Diosta entok Kabarata banko rey áma annake; ä nésahui joame éntok ä yörinake.

4 Entokim ä pújba bínnake. Ä téhuam éntokim bem kóba méjëriammet jípunake.

5 Júmü kaita tukaaritunake. Huanäi éntok lámpara machiria entok täa machiria kaa ámeu bïnake, bueïtuk Dios Señor ä machiria am máknake. Entokim rey nésaupo yü huásu-huásuktiapo nésaunake.

Cristota yebijnakeu abe yuuma

6 Huanäi jü ángel ínel inou jiaahua:

—Ï nokhuame tua lútüria entok lútula huëpo huéiye. Jü Señor Dios, profeeta espíritum áttiakame, ä ángel äbo bíttuak, ä nésauri joame juka läuti yeu huéenakemta am jüneria ïaaka.

7 —Empo, ¡läutine yebijnake!

¡Diosta tü ëäu áamaktunake, jü ä ëriame íkäi profecíata nooki, ímï librompo!

8 Ínapo Juan íkäine jíkkajak, entokne ä bitchak. Chúkula éntokne ä jíkkaijsuka entok ä bítchuka, guókpone áu tónommia kíktek ä yöri báreka, jü ángel íkäi nee bíttuakamtahui.

9 Të áapo ínel inou jiaahua:

—Ëe, ¡júkärë kaa johua! Bueïtuk ínapone Diosta nésauri johua, emo bénasi, entok Cristotahuam émomak aanim, jume profeetam, entok sïme jume ímï libro jïojteta nok jíkkajaka ä joame. ¡Diostë yöre!

10 Két ínel inou jiaahua:

—Katë ä ëeso, íkäi nokta libro profeciápo huémta, bueïtuk taahuari yúmaseka huéiye.

11 Jü kaa lútula jiápsame éläpo kaa lútula jíapsinake; jü jaiti machik joame éläposu jíba jaiti machik jonake; jü lútula jiápsame éläpo jíba lútula jíapsinake; entok Diosta béchïbo huépülsi jiápsame jíba junëli jíapsinake.

12 —Jeehui, ¡ínapone läuti yebijnake, juka enchim kobari ínomak huériaka! Ímëine hueepulam nátepola am máknake, juka bem kobakähui.

13 Ínapone Alfa entok Omega, jü ä naatëpo huéeme entok ä chúpëpo huéeme, jü bát huéeme entok ä lütëpo huéeme.

14 Yúmalasi al-lehuamta jípunake, jume bem sánkom báksiame. Lútüriatam jípunake, jü júya jíapsihuamtahui entok buére jóära puertampo huám ámam kimu béchïbo.

15 Të jume chüum päkum tahuanake; alë bénasi jume móriäram, jume kaa emo jubeka nau jiápsame, jume yore súame, jume ídolom yöreme, entok sïme juka ára nókïchiata türeme entok ä joame.

16 —Ínapo Jesús ín ángeltane enchimmeu bíttuak, íkäi iglesiampo enchimmeu ä nok ïaaka. Ínapone jü naahua entok jü Davidtat yeu simlame, jü chóki mékka machisi machiriame kethuey yeu sisimeme.

17 Huanäi jü Espíritu Santo entok jü jubiari ínëlim jiaahua:

—¡Binë huéiye!

Jü íkäi nok jíkkajakame két ínel jiaunake:

—¡Binë huéiye!

Jü bäi mukeme äbo huéenake. Jábe júne ínel éame éntok, bäa jíapsihuamta yore mákame jïnake, kaita béjtuaka.

18 Ínapo én íkäi ámeu nooka, sïme huame ímï libropo jïojteta jíkkajammehui: Bueïtuk jábetaka junne ímï áa béppa áu ä rúktiakätek, Dios jume béttesi kökoam ímï libropo jïojteta áu bíttuanake.

19 Entok jábe junne nokta ímï libropo jïojtëpo huémta ä úhuaako, Dios ä áttia ä úhuaanake, jum libro jíapsihuamta huëpo, entok buére jóära santo näikiarita, entok jita ímï libropo jïojterita.

20 Jü íkäi nokame ínel jiaahua:

—Tua lútüria chúbalaposune äbo yebijinake.

Júnentunake. ¡Jeehui! ¡Äbe huéiye, Señor Jesús!

21 Jü itom Señor Jesucristota tühua enchimmaktunake. Júnentunake.